MİLLETLERARASI ANDLAŞMA

Karar Sayısı: 10699

Türkiye Cumhuriyeti adına 27 Ekim 2025 tarihinde imzalanan ekli 2024 Yılı Türkiye İçin Yıllık Eylem Programına Ait Finansman Anlaşmasının ilişik Notalarla birlikte onaylanmasına, 244 sayılı Kanunun 5 inci maddesi ile 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2 nci ve 3 üncü maddeleri gereğince karar verilmiştir.

18 Aralık 2025

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

FİNANSMAN ANLAŞMASI
ÖZEL KOŞULLAR

Bir tarafta,

bundan böyle **"Birlik"** olarak anılacak olan Avrupa Birliği adına hareket eden, bundan böyle **"Komisyon"** olarak anılacak olan Avrupa Komisyonu,

ile diğer tarafta,

Dışişleri Bakanlığı tarafından temsil edilen, bundan böyle "**IPA III Faydalanıcısı**" olarak anılacak olan Türkiye Cumhuriyeti,

aşağıdaki şekilde anlaşmışlardır:

Madde 1 - Program

(1) Birlik, aşağıdaki Program'ı finanse etmeyi ve IPA III faydalanıcısı da bu Program'ın finansmanını almayı kabul eder:

2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı

aşağıdaki eylemleri içerir:

Eylem 1 - Kadınların, Roman Vatandaşların, Engellilerin ve Yaşlıların Haklarının İyileştirilmesi
Eylem 2 - Örgütlü Suçlarla Mücadele
Eylem 3 - 2024 Yılı AB Programlarına ve Ajanslarına Katılıma Yönelik AB Desteği
Eylem 4 - Jean Monnet Burs Programı
Eylem 5 - Dijital Dönüşüm Yoluyla Kamu Denetim Mekanizmalarının Etkinliğinin ve Verimliliğinin Artırılması
Eylem 6 - Çevre ve İklim Değişikliği
Eylem 7 - Kapsayıcı Büyümenin Desteklenmesi için Sürdürülebilir ve Yeşil Finansman
Eylem 8 - Enerji
Eylem 9 - Ücret Geri Ödemesi Yoluyla Genç İstihdamının Artırılması
Eylem 10 - Özel Sektör Gelişimi, Ticaret, Araştırma ve Yenilik

Küresel taahhüt numarası: JAD.1655607

Bu Program, aşağıdaki ana düzenleme kapsamında Birlik Bütçesi'nden finanse edilir: Katılım Öncesi Yardım Aracı, IPA III.[1]

(2) Bu Program'ın toplam tahmini maliyeti 365.923.000 AVRO'dur ve bu Program'a azami Birlik katkısı 108.900.000 AVRO olarak belirlenmiştir.
Bu Program hem IPA III faydalanıcısının hem de Birlik'in mali katkılarını gerektirir. İlgili mali katkıların dökümü Ek I'de belirtilmiştir.

[1] Katılım Öncesi Yardım Aracı'nı (IPA III) tesis eden 15 Eylül 2021 tarihli ve (AB) 2021/1529 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü, ABRG L 330, 20.9.2021, s. 1.

Program'a başka bir bağışçının mali katkısının sağlanmasına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler Ek I'de yer alır.

(3) Program, Ek I'de yer alan Eylem belgelerine uygun olarak uygulanacaktır.

Madde 2 - İcra dönemi ve operasyonel uygulama dönemi

(1) Ek II'nin (Genel Koşullar) Madde 12'sinde tanımlanan şekilde, bu Finansman Anlaşması'nın icra dönemi, bu Finansman Anlaşması'nın akdedilmesini müteakip 12 yıl olarak belirlenmiştir.

(2) Ek II'nin (Genel Koşullar) Madde 12'sinde tanımlanan şekilde, operasyonel uygulama dönemi ise, bu Finansman Anlaşması'nın akdedilmesini müteakip 6 yıl olarak belirlenmiştir.

Madde 3 - Adresler ve İletişim

Bu Finansman Anlaşması'nın uygulanmasına ilişkin her türlü iletişim yazılı yapılır, Madde 1(1)'de belirlendiği üzere bu Program'a açıkça atıfta bulunur ve aşağıdaki adreslere gönderilir:

(1) **Komisyon için**

Doğu Komşuluk Bölgesi ve Türkiye Direktörü
Adrienn KIRALY
Genişleme ve Doğu Komşuluk Genel Müdürlüğü
Rue de la Loi 15
B-1049 Brussels, Belçika
E-posta: ENEST-C@ec.europa.eu

(2) **IPA III faydalanıcısı için**

Ulusal IPA Koordinatörü
Ekselansları Büyükelçi Mehmet Kemal BOZAY
Türkiye Dışişleri Bakanlığı - AB Başkanlığı
Mustafa Kemal Mah
2082 Cad. No: 5
Ankara, Türkiye
E-posta: byabokm@ab.gov.tr

Madde 4 - OLAF irtibat kişisi

Avrupa Dolandırıcılıkla Mücadele Bürosu (OLAF) ile OLAF'ın operasyonel faaliyetlerini kolaylaştırmak üzere doğrudan işbirliği yapmak için uygun yetkilere sahip IPA III faydalanıcısının irtibat kişisi:

M. Hasan Basri CAN
Denetçi, DDK
Devlet Denetleme Kurulu
Cumhurbaşkanlığı Külliyesi
06560 Beştepe / Ankara / Türkiye
Tel: 00 90 312. 525 33 18 (sekretarya)
e-posta: hbasri.can@tccb.gov.tr

Madde 5 – Mali Çerçeve Ortaklık Anlaşması

Program, 14.12.2022 tarihinde yürürlüğe giren Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) çerçevesinde Birlik tarafından Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik mali yardımın uygulanmasına ilişkin düzenlemeler hakkında Avrupa Komisyonu ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki Mali Çerçeve Ortaklık Anlaşması'nın (FFPA) (bundan böyle "FFPA" şeklinde anılacaktır) hükümleri uyarınca uygulanır. Bu Finansman Anlaşması, FFPA'nın hükümlerini tamamlayıcı niteliktedir. Bir tarafta bu Finansman Anlaşması'nın hükümleri ve diğer tarafta FFPA'nın hükümleri arasında çelişki olması halinde FFPA'nın hükümleri üstün olur.

Madde 6 - Ekler

(1) Bu Finansman Anlaşması aşağıdakilerden müteşekkildir:

(a) Bu Özel Koşullar;

(b) Ek I: Eylem belgeleri, hedeflerin detaylandırılması, beklenen sonuçları, faaliyetleri, uygulama yöntemleri ve bütçesi:

- Ek I.1: Eylem 1 - Kadınların, Roman Vatandaşların, Engellilerin ve Yaşlıların Haklarının İyileştirilmesi
- Ek I.2: Eylem 2 - Örgütlü Suçlarla Mücadele
- Ek I.3: Eylem 3 - 2024 Yılı AB Programlarına ve Ajanslarına Katılıma Yönelik AB Desteği
- Ek I.4: Eylem 4 - Jean Monnet Burs Programı
- Ek I.5: Eylem 5 - Dijital Dönüşüm Yoluyla Kamu Denetim Mekanizmalarının Etkinliğinin ve Verimliliğinin Artırılması
- Ek I.6: Eylem 6 - Çevre ve İklim Değişikliği
- Ek I.7: Eylem 7 - Kapsayıcı Büyümenin Desteklenmesi için Sürdürülebilir ve Yeşil Finansman
- Ek I.8: Eylem 8 - Enerji
- Ek I.9: Eylem 9 - Ücret Geri Ödemesi Yoluyla Genç İstihdamının Artırılması
- Ek I.10: Eylem 10 - Özel Sektör Gelişimi, Ticaret, Araştırma ve Yenilik
- Ek IA: Bütçe Tablosu

(c) Ek II: Genel Koşullar;

(d) Ek III: FFPA'nın 33(3) Maddesi uyarınca muhtemel ödeme taleplerine ilişkin tahminler şablonu dâhil olmak üzere, FFPA'nın 61(2)(a) ve 61(3) Maddesi uyarınca Finansal Rapor şablonu

(e) Ek IV: Tahakkuk Bazlı Muhasebe Sistemi Minimum Şartları

(2) Eklerin hükümleri ve bu Özel Koşulların hükümleri arasında çelişki olması halinde bu Özel Koşulların hükümleri üstün olur. Ek I'in hükümleri ve Ek II'nin hükümleri arasında çelişki olması halinde Ek II'nin hükümleri üstün olur.

Madde 7 - Ek II'ye istisna teşkil eden veya ona ilave niteliğindeki hükümler

Aşağıdakiler Ek II'yi tamamlayıcı niteliktedir:

Komisyon, IPA III faydalanıcısı tarafından dolaylı yönetim kapsamındaki sözleşmelerin bildirimine yönelik elektronik değişim sistemini ("IPA-APP") kademeli olarak uygulamaya koymayı amaçlamaktadır. IPA III faydalanıcısının, Finansman Anlaşmalarının e-yönetimine olanak sağlamak için IPA-APP'ye kayıt yaptırması ve onu kullanması gerekecektir.

Ek II'nin (Genel Koşullar) 17. Maddesine istisna olarak,

- İdari nitelikteki değişiklikler veya bariz maddi hatalara ilişkin düzeltme, IPA III faydalanıcısı tarafından Komisyona bildirilir. Komisyon, söz konusu bildirimin alındığını teyit eder.

- IPA III faydalanıcısının talebi üzerine Komisyon, bu Finansman Anlaşması'nda bir değişiklik yapılmasını gerektirmeksizin Eklerde (Eylem Belgelerinde) önemli nitelikte olmayan değişiklikler yapabilir. Önemli nitelikte olmayan değişiklikler, 2024 yılı için Türkiye yıllık eylem planının finansmanına ilişkin C(2024) 9161 sayılı Komisyon Kararı'nın 4. maddesi çerçevesindeki değişikliklerdir. Komisyon, bu tür önemli olmayan değişikliklerin yapılması ve yürürlüğe girmesi hakkında IPA III faydalanıcısını yazılı olarak bilgilendirir.

Madde 8 – Akdedilme ve yürürlüğe girme

Bu Finansman Anlaşması, onu son imzalayan tarafça imzalandığı tarihte ve en geç 31 Aralık 2025'te akdedilmiş sayılır.

Bu Finansman Anlaşması, Komisyonun IPA III faydalanıcısından, Finansman Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi için gerekli olan, IPA III faydalanıcısının iç usullerini tamamladığını doğrulayan bir bildirim aldığı tarihte yürürlüğe girer. Komisyon, bu bildirimi aldığı tarih konusunda IPA III faydalanıcısını bilgilendirir.

Programın IPA III faydalanıcısı ile dolaylı yönetim altında uygulanan kısmı, ancak FFPA'nın yürürlüğe girmiş olması ve bütçe uygulama görevlerine ilişkin gerekli yetki devrinin tamamlanmış olması üzerine başlar.

Bu Finansman Anlaşması, biri Komisyonda ve diğeri IPA III faydalanıcısında kalmak üzere iki nüsha halinde ve İngilizce dilinde hazırlanmıştır.

IPA III faydalanıcısı adına	Komisyon adına
Ekselansları Büyükelçi Mehmet Kemal BOZAY Ulusal IPA Koordinatörü (NIPAC) Dışişleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Türkiye Cumhuriyeti	Adrienn KIRALY Direktör C Müdürlüğü - Doğu Komşuluk Bölgesi ve Türkiye Genişleme ve Doğu Komşuluk Genel Müdürlüğü Avrupa Komisyonu
Tarih: 27/10/2025 İmza: //İmza//	Tarih: 09/10/2025 İmza: //İmza//

EK IA - ÖZET BÜTÇE TABLOSU

Program Başlığı: 2024 Türkiye için Yıllık Eylem Planı
IPA III Faydalanıcısı: Türkiye Cumhuriyeti
OPSYS Program referansı: IPAIII/TR2024/IAD.1655607/AAP TR2024

Program		Doğrudan Yönetim								Dolaylı Yönetim							Toplam		
		İhaleler			İhale			Bütçe Desteği	TOPLAM Doğrudan Yönetim	Tevdi edilen makamlar tarafından dolaylı yönetim (EMEE)			IPA III Faydalanıcısıyla Dolaylı Yönetim (IMBC)			TOPLAM Dolaylı Yönetim			
Pencere	Eylem	AB katkısı	Üçüncü taraf katkısı	Toplam	AB katkısı	Üçüncü taraf katkısı	Toplam	AB katkısı	AB katkısı	AB katkısı	Üçüncü taraf katkısı	Toplam	AB katkısı	Üçüncü taraf katkısı	Toplam	AB katkısı	AB katkısı	Üçüncü taraf katkısı	Toplam
Pencere 1	Eylem I - Kadınların, Roman Vatandaşların, Engellilerin ve Yaşlıların Haklarının İyileştirilmesi			0			0		0	[illegible]	[illegible]	[illegible]			0	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	Eylem II - Örgütlü Suçlarla Mücadele			0			0		0	4.500.000	200.000	4.700.000			0	4.500.000	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Toplam Pencere 1		0	0	0	0	0	0	0	0	14.250.000	523.000	14.773.000	0	0	0	14.250.000	14.250.000	523.000	14.773.000
Pencere 2	Eylem III - 2024 Yılı AB Programlarına ve Ajanslarına Katılıma Yönelik AB Desteği			0			0		0			0	37.500.000	256.500.000	294.000.000	37.500.000	37.500.000	256.500.000	294.000.000
	Eylem IV - Jean Monnet Burs Programı			0			0		0			0	13.000.000		13.000.000	13.000.000	13.000.000	0	13.000.000
	Eylem V- Dijital Dönüşüm Yoluyla Kamu Denetim Mekanizmalarının Etkinliğinin ve Verimliliğinin Artırılması			0			0		0			0	7.950.000		7.950.000	7.950.000	7.950.000	0	7.950.000
Toplam Pencere 2		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	60.450.000	256.500.000	316.950.000	60.450.000	60.450.000	256.500.000	316.950.000
Pencere 3	Eylem VI- Çevre ve İklim değişikliği			0			0		0			0	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]	0	[illegible]
	Eylem VII - Kapasite Büyümenin Desteklenmesi için Sürdürülebilir ve Yeşil Finansman			0	[illegible]		[illegible]		[illegible]			0			0	0	[illegible]	0	[illegible]
	Eylem VIII - Enerji			0			0		0			0	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]	0	[illegible]
Toplam Pencere 3		0	0	0	3.000.000	0	3.000.000	0	3.000.000	0	0	0	10.800.000	0	10.800.000	10.800.000	13.800.000	0	13.800.000
Pencere 4	Eylem IX- Ücret Geri Ödemesi Yoluyla Genç İstihdamının Artırılması			0			0		0			0	[illegible]		11.000.000	11.000.000	11.000.000	0	11.000.000
	Eylem X - Özel Sektör Gelişimi, Ticaret, Araştırma ve Yenilik			0			0		0	[illegible]		[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]	[illegible]	0	[illegible]
Toplam Pencere 4		0	0	0	0	0	0	0	0	5.800.000	0	5.800.000	14.600.000	0	14.600.000	20.400.000	20.400.000	0	20.400.000
TOPLAM Program		0	0	0	3.000.000	0	3.000.000	0	3.000.000	20.050.000	523.000	20.573.000	85.850.000	256.500.000	342.350.000	105.900.000	108.900.000	257.023.000	365.923.000

TR

BU EYLEM AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN FİNANSE EDİLMEKTEDİR

2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı Hakkında Komisyon Uygulama Kararı'na Ait

EK I.1

Kadınların, Roman Vatandaşların, Engellilerin ve Yaşlıların Haklarının İyileştirilmesi Eylem Belgesi

YILLIK EYLEM PLANI

Bu belge, Mali Tüzük'ün 110(2) maddesi açısından yıllık çalışma programını ve IPA III Tüzüğü'nün 9. maddesi ve NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 23(2) maddesi açısından yıllık ve çok yıllık eylem planlarını ve tedbirlerini tesis eder.

1. ÖZET

1.1. Eylem Özet Tablosu

Başlık	Kadınların, Roman Vatandaşların, Engellilerin ve Yaşlıların Haklarının İyileştirilmesi 2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı
OPSYS	ACT-62922
ABAC	ABAC Taahhüt seviyesi 1 numarası: JAD.1655607
Ana Düzenleme	Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) kapsamında finanse edilmektedir
Ekonomi ve Yatırım Planı (EIP)	Hayır
EIP Öncü Projesi	Hayır
Avrupa Takımı	Hayır
Eylemin faydalanıcısı	Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür
Programlama belgesi	IPA III Programlama Çerçevesi
ÖNCELİK ALANLARI VE SEKTÖR BİLGİSİ	
Pencere ve tematik öncelik	Pencere 1: Hukukun üstünlüğü, temel haklar ve demokrasi Tematik Öncelik 5: Temel Haklar

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar)	Ana SKA: SKA 16 (Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak) Diğer önemli SKA'lar: SKA 3 (Her yaşta tüm kişiler için sağlıklı bir yaşam sağlamak ve refahı teşvik etmek) SKA 5 (Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi) SKA 10 (Ülkeler içindeki ve arasındaki eşitsizliğin azaltılması)			
DAC kodu/kodları	15160 İnsan hakları (%100)			
Ana Dağıtım Kanalı	Alıcı Yönetim 12000			
Hedefler	☐ İklim ☒ Cinsiyet ☐ Biyolojik Çeşitlilik			
İşaretçiler (DAC formundan)	**Genel politika hedefi**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Katılımı geliştirme/iyi yönetişim	☐	☒	☐
	Çevreye yardım	☒	☐	☐
	Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi	☐	☐	☒
	Üreme, anne, yenidoğan ve çocuk sağlığı	☒	☐	☐
	Afet Riskini Azaltma	☒	☐	☐
	Engellileri içerme	☐	☐	☒
	Beslenme	☒	☐	☐
	RIO Sözleşmesi İşaretçileri	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Biyolojik çeşitlilik	☒	☐	☐
	Çölleşmeyle mücadele	☒	☐	☐
	İklim değişikliği etkilerinin azaltılması	☒	☐	☐
	İklim değişikliğine uyum	☒	☐	☐
İç İşaretçiler ve Etiketler	**Politika hedefleri**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Öncü Projesi	EVET ☐		HAYIR ☒
	Etiketler:	EVET		HAYIR
	Ulaşım	☐		☒

	Enerji	☐	☒
	Çevre ve iklim dayanıklılığı	☐	☒
	Dijital	☐	☒
	Ekonomik kalkınma (özel sektör, ticaret ve makroekonomik destek dâhil)	☐	☒
	İnsan Gelişimi (insan sermayesi ve gençlik dâhil)	☐	☒
	Sağlık dayanıklılığı	☐	☒
	Göç ve hareketlilik	☐	☒
	Tarım, gıda güvencesi ve kırsal kalkınma	☐	☒
	Hukukun üstünlüğü, yönetişim ve Kamu Yönetimi reformu	☐	☒
	Diğer	☐	☒
	Dijitalleşme	☒	☐ ☐
	Etiketler	EVET	HAYIR
	dijital bağlantısallık	☐	☒
	dijital yönetişim	☐	☒
	dijital girişimcilik	☐	☒
	dijital beceriler/okuryazarlık	☐	☒
	dijital hizmetler	☐	☒
	Bağlantısallık	☒	☐ ☐
	Etiketler	EVET	HAYIR
	dijital bağlantısallık	☐	☒
	enerji	☐	☒
	ulaşım	☐	☒
	sağlık	☐	☒
	eğitim ve araştırma	☐	☒
	Göç	☒	☐ ☐
	Eşitsizliklerin Azaltılması	☐	☒ ☐
	COVID-19	☒	☐ ☐

BÜTÇE BİLGİSİ

İlgili tutarlar	Bütçe kalemi: 15.02 01 01.01 Toplam tahmini maliyet: 10.073.000,00 AVRO AB bütçe katkısının toplam tutarı 9.750.000,00 AVRO Bu Eylem, şu kuruluşlar tarafından müşterek finansman yoluyla ortak finanse edilmektedir:

	- BM Kadın Birimi; 90.000,00 AVRO tutarında - Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA); 10.000,00 AVRO tutarında - Avrupa Konseyi; 223.000,00 AVRO tutarında
YÖNETİM VE UYGULAMA	
Uygulama yöntemleri (yönetim şekli ve teslim yöntemleri)	BM Kadın Birimi, UNFPA, Avrupa Konseyi ile dolaylı yönetim
Finansman Anlaşması'nın imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	En geç 31 Aralık 2025'e kadar
Katkı/ yetkilendirme anlaşmaları, ihale ve hibe sözleşmelerinin imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	Mali Tüzük'ün 114(2) maddesinde listelenen durumlar hariç, finansman anlaşmasının imza/sonuçlanma tarihini müteakip 3 yıl
Gösterge niteliğindeki [operasyonel uygulama] dönemi	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 72 ay
Finansman Anlaşması'nın uygulanması için son tarih	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 12 yıl

1.2. Eylemin Özeti

Eylem, 2021-2027 dönemi için Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) Programlama Çerçevesi Tematik Öncelik 5: Temel haklar kapsamında başta dezavantajlı kadınlar, Roman vatandaşlar, engelliler ve yaşlılar olmak üzere kırılgan grupların haklarını geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Programlama çerçevesi, kadınlara ve kız çocuklarına, çocuklara, engellilere ve diğer kırılgan gruplara yönelik ayrımcılığı, önemli bir zorluk olarak tanımlamaktadır. Engellilerin Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi doğrultusunda engelli kişilerin haklarının korunması için daha fazla tedbir alınması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca cinsiyet, ırk, ten rengi, etnik veya sosyal köken gibi herhangi bir temele dayalı ayrımcılıkla mücadele etmek için kararlı çabalara ihtiyaç duyulduğunun ve kadın-erkek eşitliğinin her alanda daha etkin bir şekilde teşvik edilmesi ve uygulanması gerektiğinin altını çizmektedir.

Programlama Çerçevesinde belirlenen Eylemde hedeflenecek temel öncelikler aşağıdaki gibidir: 1) kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve ayrımcılığın ve cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi, 2) genişleme bölgesindeki tüm kadınların ve kız çocuklarının şiddetten uzak ve toplum genelinde eşit haklara sahip olmalarını sağlamak amacıyla etkili kurumların ve sistemlerin oluşturulması, 3) Şart'ın 21. maddesi ve AİHS'nin 14. maddesi doğrultusunda engellilere ve diğer kırılgan gruplara karşı ayrımcılıkla mücadele edilmesi ve 4) Roman topluluğuna mensup kişilere karşı ayrımcılıkla mücadele edilmesi.

Türkiye Cumhuriyeti'nin stratejik müdahalesi; kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılığın ve

önyargıların ortadan kaldırılması, kadın haklarının geliştirilmesi, kadına yönelik şiddetle mücadele, engellilere, Roman vatandaşlara ve diğer kırılgan gruplara yönelik ayrımcılık da dâhil olmak üzere ayrımcılıkla mücadele, çocuk haklarının korunması, engellilerin desteklenmesi ve ayrımcılıkla mücadele konusunda farkındalığın artırılması da dâhil olmak üzere kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik eylemlere öncelik vermektedir.

Bu temel öncelikler doğrultusunda, eylem, Türkiye'de kadınların, Roman vatandaşların, engellilerin ve yaşlıların haklarının iyileştirilmesi özel hedefi çerçevesinde ayrımcılıkla mücadeleye odaklanacaktır. Eylem, dört Destek Alanı (DA) aracılığıyla uygulanacaktır.

1. Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme - Aşama 2
2. Kadına Yönelik Şiddet Mağdurlarının Etkin Korunması
3. Türkiye'de Roman Stratejisinin Yerel Düzeyde İşlevsel Olarak Uygulanmasının Desteklenmesi (LOCALROMA)
4. Engelli ve Yaşlı Bireylerin Haklarının Hayata Geçirilmesi için Toplum Temelli Sosyal Hizmetlere Erişimin Güçlendirilmesi

Destek Alanı 1 (DA1), Türkiye'de hem ulusal hem de yerel düzeyde kadın-erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme uygulamalarına odaklanarak, kadınların güçlendirilmesine de katkıda bulunacaktır.

Destek Alanı 2 (DA 2), Emniyet Genel Müdürlüğünün yerel birimleri tarafından aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda alınan koruyucu ve önleyici tedbirler ile hizmet kalitesinin güçlendirilmesine odaklanacaktır.

Destek Alanı 3 (DA 3), Türkiye'deki Roman vatandaşların temel haklara ve kamu hizmetlerine erişimlerini geliştirerek sosyal içerme ve eşitliği artırmaya odaklanacaktır.

Destek Alanı 4 (DA 4), engellilerin ve yaşlıların sosyal içermesi için hak temelli bir politikanın uygulanmasına odaklanacaktır.

Hedeflenen destek alanlarına göre Eylem, başta SKA 16, SKA 3, SKA 5 ve SKA 10 olmak üzere birçok SKA ile ilgilidir.

1.3 Eylemin Faydalanıcısı/Faydalanıcıları

Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür.

2. GEREKÇE

2.1. Bağlam

Dört Destek Alanından oluşan eylem, dezavantajlı grupların haklarının korunmasına ilişkin ulusal ve uluslararası politika ortamının yanı sıra Avrupa Komisyonunun Türkiye raporlarında tespit edilen kırılgan grupların ihtiyaçlarıyla da ilgilidir.

DA 1 doğrultusunda, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, uluslararası insan hakları sisteminin temel hedeflerinden biridir ve başta Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) olmak üzere Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin çeşitli temel belgelerinde koruma altına alınmıştır. Eşitlik, sürdürülebilir kalkınma için bir ön koşuldur ve SKA5, özellikle kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına ve tüm kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesine odaklanmaktadır. SKA5'in hedeflerinden biri, "kadın-erkek eşitliğine yönelik kamusal tahsisleri gerçekleştiren ve takip eden sistemlere sahip ülkelerin oranını" ölçmek için bir gösterge ile, kadın-erkek eşitliğinin teşvik edilmesi ve tüm kadınların ve kız çocuklarının her düzeyde güçlendirilmesi için sağlam politikaların ve uygulanabilir mevzuatın benimsenmesi ve güçlendirilmesine odaklanmaktadır. Ayrıca, Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme (KEEDPB), Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'da (ABİA) sağlam bir temele sahiptir. "AB Kadın-Erkek Eşitliği Eylem Planı (GAP) III - AB Dış Eyleminde Kadın-Erkek Eşitliğine Yönelik İddialı

Bir Gündem 2020-2025", AB'nin kadın-erkek eşitliği konusundaki angajmanını AB dış eyleminin tüm alanları kapsayan bir önceliği olarak daha etkili hâle getirerek, tüm dış politika ve sektörlerde kadın-erkek eşitliğinin daha fazla ana akımlaştırılmasını ve dönüştürücü, hak temelli ve kesişimsel bir yaklaşımı gerektirmektedir. Ayrıca, "Evrensel sosyal koruma sistemlerinin desteklenmesi ve kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçelemeye daha fazla destek sağlanarak ücretsiz bakım ve ev işlerinin tanınması, azaltılması ve yeniden dağıtılmasının" öneminin altını çizmektedir. Ayrıca, Avrupa Konseyinin "2024-2029 Kadın-Erkek Eşitliği Stratejisi"nin temel hedefi, "Üye Devletlerin ve bir bütün olarak Avrupa Konseyinin politika, programlama ve bütçe süreçleri ve kadın-erkek eşitliği bütçelemesi de dâhil olmak üzere çeşitli organ ve kurumların işleyişi yoluyla tüm politika alanlarında kadın-erkek eşitliğini ana akımlaştırmak için çaba göstermesi"dir.

KEEDPB ifadesi, kamu kaynaklarının nasıl toplandığı ve harcandığına odaklanarak, kadınlar ve erkekler arasında eşitlik sağlamaya yönelik bir stratejiyi ifade etmektedir. Bütçenin (gelir ve harcama) kadınlar ve erkekler üzerindeki dağıtıcı etkilerini vurgulamayı ve her ikisinin de hükûmet kaynaklarından eşit şekilde yararlanmasını sağlamak için kaynakları ayarlamayı/yeniden tahsis etmeyi amaçlar. Bu araç; insan hakları, iyi yönetişim, katılımcılık ve şeffaflık gibi demokrasi ve kalkınmanın temel ilkelerini öncelik olarak kabul eder ve sadece ulusal düzeyde değil, yerel ve uluslar üstü düzeylerde de planlama ve bütçeleme için benimsenebilir. Yukarıda da belirtildiği üzere, kadın-erkek eşitliğinin ana akımlaştırılması; Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı da dâhil olmak üzere çeşitli yasal çerçevelere dayanmaktadır.

12. Kalkınma Planı, sağlam bir politika çerçevesi olarak KEEDPB'nin uygulanmasını ve ana akımlaştırılmasını içermektedir. Planın politika önceliklerinden biri "Tüm plan, program, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde kadınlar ve erkekler için eşit fırsatların sağlanması ve kadınların güçlendirilmesi"dir. Ayrıca "Kadınlar ve erkekler için eşit fırsatlara duyarlı bütçeleme faaliyetleri yaygınlaştırılacak ve bütçeleme süreçlerine entegre edilecektir" öngörüsünde bulunmaktadır. KEEDPB araçlarının kullanımını yaygınlaştırmak amacıyla, 2024-2028 yıllarına yönelik "Türkiye'de KEEDPB Strateji Belgesi ve Eylem Planı" 1. aşamada geliştirilmiş ve Şubat 2024'te uygulamaya konulmuştur. DA 1'in ilk aşaması olan ve 2020-2024 yılları arasında uygulanan Türkiye'de Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçelemenin Uygulanması Projesi (KEEDPB Projesi 1. Aşaması) kapsamında, 1.900'den fazla uzman ve üst düzey yetkiliye KEEDPB eğitimleri ve seminerleri verilmiştir. Türkiye'de bütçelemede kullanılan iki temel rehber belge olan, merkezi idareler için Bütçe Hazırlama Rehberi ve yerel yönetimler için Belediye, Bağlı İdare ve Birlikler Bütçe Hazırlama Rehberi, ilk kez, kamu kurumlarının bütçe belgelerinde KEEDPB yaklaşımını kullanmalarının önemini vurgulamıştır. 2024-2026 dönemi Yatırım Programı Hazırlama Rehberi'nde önceki yıllardan farklı olarak ilk kez KEEDPB'ye vurgu yapılmıştır. Ayrıca, yeni Vatandaş Bütçe Rehberi 2023'te artık kadınların güçlendirilmesine ilişkin ayrı bir bölüm bulunmaktadır.

Öte yandan, Türkiye'nin Merkezi Yönetim Bütçesi'nde cinsiyete göre ayrıştırılmış performans göstergelerinin sayısı 2022'de 39 iken 2024'te 59'a yükselmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı yıllık programında kadınların güçlendirilmesine yönelik spesifik faaliyetleri olan sorumlu Bakanlıkların sayısı 2020'de 4 iken 2024'te 8'e yükselmiştir. Dört pilot ilde (Gaziantep, Eskişehir, Edirne ve Kocaeli) Kadın Bütçe Grupları kurulmuştur. OECD, 1. aşamanın bütçeleme çerçevelerinde ve kapasitelerinde sağladığı gelişmeler temelinde, 2023 yılında Türkiye'yi KEEDPB'yi başarıyla uygulayan ülkeler arasına ilk kez dâhil etmiştir.

DA 2 doğrultusunda, cinsiyete dayalı şiddetin ortadan kaldırılması; CEDAW, Eşitlik Birliği: Kadın-Erkek Eşitliği Stratejisi 2020-2025, AB'nin Dış Eylemde Kadın-Erkek Eşitliğine Yönelik Eylem Planı 2021-2025 (GAP III), Avrupa Konseyinin Kadın-Erkek Eşitliğine Yönelik Stratejisi 2024-2029 da dâhil olmak üzere birçok uluslararası belgenin önemli bir politika hedefidir. Kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması; insan ticareti ve cinsel ve diğer sömürü türleri de dâhil olmak üzere kamusal ve özel alanda tüm kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılmasını amaçlayan SKA 5.2 ile doğrudan ilgilidir.

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet, dünyanın en yaygın insan hakları ihlallerinden biridir. Şiddete maruz kalan kadınların ve kız çocuklarının sayısı sarsıcı boyuttadır; yaklaşık 736 milyon kadın, yani neredeyse her 3 kadından 1'i, hayatları boyunca en az bir kez yakın partner şiddetine, partner dışı cinsel şiddete veya her ikisine birden maruz kalmıştır. Benzer rakamlar Türkiye için de geçerlidir: ülke çapında yapılan en son Kadına

Yönelik Şiddet Araştırması 2014 yılında tamamlanmıştır. Araştırmaya göre, her 10 kadından 4'ü hayatları boyunca en az bir kez fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmıştır.

Bu DA kapsamında, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un etkin bir şekilde uygulanması için Emniyet Genel Müdürlüğünün teknik ve koordinasyon kapasitesi hedef alınacaktır. Kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin dördüncü Ulusal Eylem Planı (2021-2025), kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mağdurların korunması konusunda kolluk kuvvetlerinin etkinliğini artırmayı amaçlamaktadır. Türkiye'nin 12. Kalkınma Planı (2024-2028) ayrıca, eylemin doğrudan katkı sağlayacağı kadına yönelik şiddet, ihmal ve istismarın önlenmesi için koruma ve müdahale hizmetlerinin etkinliğinin güçlendirilmesini hedeflemektedir.

Türkiye'de aile içi şiddet mağdurlarının %70'i Emniyet Genel Müdürlüğüne başvurmaktadır; Polis, kadınların şiddet durumunda destek ararken başvurdukları kurumdur ve bu başvuruların ilk yapıldığı yerler karakollardır[1]. Bu nedenle, polis memurları genellikle kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadelede ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet mağdurlarının yaşamlarının ve onurlarının korunmasında birincil düzeyde sorumlu olan devlet birimidir. Emniyet Genel Müdürlüğü Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Daire Başkanlığı, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadelede sunulan hizmetlerin geliştirilmesinden sorumludur. Emniyet Genel Müdürlüğü, 1005 Büro Amirliği aracılığıyla koruyucu tedbir kararını uygulamaktadır. Bu Büro Amirlikleri ayrıca, risk değerlendirmesi ve güvenlik planlaması için olay kayıt formlarını doldururlar. İçişleri Bakanlığı[2] tekrarlayan aile içi şiddet mağdurlarına ve yüksek risk altında olan kişilere yönelik tehditleri takip etmek üzere yerel risk yönetimi ekipleri kurulması gibi yeni tedbirler almaya devam etmektedir. Aile içi şiddetten hüküm giymiş failler cezaevinden tahliye edildiklerinde polise anında bildirimde bulunulmasını sağlayacak bir sistem oluşturularak, failler tarafından takılacak elektronik kelepçelerin kullanımı artırılmakta ve polis memurlarına ek eğitim sağlanmaktadır. Dolayısıyla, Emniyet Güçlerinin bu alanda güçlenmesini sağlayacak her türlü kritik müdahale, kadınlar ve kız çocukları için önemli ve hayat kurtarıcı bir etkiye sahip olabilir.

DA 3 doğrultusunda, Romanların eşitliği ve ayrımcılığa uğramaması; Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (ICERD), Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (ICCPR), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (ICESCR), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) (resmî adıyla İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme) ve Avrupa Sosyal Şartı (ESC) gibi çeşitli AB politikalarına ve uluslararası çerçevelere iyi bir şekilde entegre edilmiştir. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan Romanların ve Gezginlerin Sosyal İçermesi Stratejik Eylem Planı (2020-2025), insan haklarının, demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün korunmasını ve desteklenmesini, Avrupa'daki Romanların ve Gezginlerin sosyal ve kültürler arası dâhil edilmesine yönelik bir politika çerçevesi hâline getirmeyi gerektirmektedir. Eşitlik Birliği: "2020-2030 Eşitlik, İçerme ve Katılım için AB Roman Stratejik Çerçevesi" ulusal Roman entegrasyon stratejileri için bir AB çerçevesinin önemini vurgulamaktadır. Bu Strateji aynı zamanda kadın-erkek eşitliğine de özel olarak odaklanmaktadır. Bu destek alanında, önerilen eylem, Stratejik Çerçevenin "eşitlik, içerme ve katılım" olmak üzere 3 yatay hedefiyle tamamen uyumludur ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve SKH'lerinin merkezi ve dönüştürücü vaadi olan "hiç kimseyi geride bırakmama" vaadine tamamen bağlı kalacaktır.

Tüm AB Üye Devletlerinin ulusal Roman entegrasyon stratejilerini (URES) tasarlamaları ve Ulusal Roman Temas Noktalarını (URTN) atamaları gerekmektedir. Aday ülke olarak Türkiye, kendi ulusal stratejisini hazırlamış ve bir Ulusal Roman Temas Noktası atamıştır. Ulusal Stratejilerde, bir dizi politika tedbiri ve ilgili eylemler öngörülmektedir: (1) "bir nesilden diğerine aktarılan yoksulluk kısır döngüsünün kırılması"; (2) "Roman entegrasyonunun sadece kolektif ve ulusal düzeyde değil, aynı zamanda bölgeler ve yerel yönetimler arasında da sağlanması"; (3) "Üye Devletlerin ve ulusal, bölgesel ve yerel yönetimlerin açık taahhüdü ve Roman sivil toplum kuruluşlarının (STK'lar) aktif katılımı". URES'in bu üç ana teması, sadece ulusal düzeyde tedbirler geliştirmek için değil, aynı zamanda tüm Roman nüfusu için yerel düzeyde uygulama sağlamak için

[1] Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. 2014. Hacettepe Üniversitesi. https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2014_english_main_report_kya_is.pdf

[2] İçişleri Bakanlığı internet sitesi, 81 il valiliğine gönderilen Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele eylem planı genelgesi, 1 Nisan 2022.

Türkiye'de de dikkate alınmıştır. Sivil toplumla yakın iş birliği ve iletişim içinde, Türkiye'de gelecek nesillerin sağlıklı büyümesi için kilit hedef gruplar olarak gençler, kadınlar ve kız çocuklarına da özel önem verilmektedir.

Türkiye'de Romanlara ilişkin en son Strateji Belgesi (2023-2030) ve Eylem Planı'nın 1. Aşaması (2023-2025) yürürlüktedir. Eylem Planı; erken yaşta evliliklerle mücadele, eğitime katılımın artırılması, Roman mahallelerinde madde bağımlılığıyla mücadele eğitimlerinin yaygınlaştırılması, Roman kadınların güçlendirilmesine yönelik seminerler ve Roman kadınların istihdamının doğrudan kolaylaştırılmasını amaçlayan bir dizi faaliyet öngörmektedir. Eylem Planı'nın önemli bir bileşeni, Roman kadınların sosyal içerme ve mesleki eğitim almaları için Sosyal Dayanışma Merkezlerinin hem kapasitesinin hem de sayısının artırılmasıdır.

Strateji Belgesi kapsamındaki Eylem Planı'nın yerel düzeyde uygulanması, valilikler tarafından hazırlanan Yerel Eylem Planları aracılığıyla sağlanmaktadır. Roman Vatandaşlara Yönelik Yerel Eylem Planlarının sekretaryal faaliyetleri ve koordinasyonu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. Bu yaklaşım ilk kez 2023-2030 dönemini kapsayan Strateji Belgesi'nde benimsenmiş olup, Roman vatandaşların yerel sorunlarını hedef almayı ve yerel dinamikler içerisinde bunlara çözüm üretmeyi amaçlamaktadır. İl müdürlüklerince, eylemlerin koordinasyonundan sorumlu kişileri belirlenmiştir. Bu eylem planlarının hazırlanması ve uygulanmasına aktif olarak katkıda bulunmak için Valilikler, yerel yönetimler ve Roman toplulukları arasında irtibat görevi gören Roman arabulucuları da belirlemiştir.

Bu eylem ile, hem ulusal hem de yerel eylem planlarının etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik faaliyetler yürütülecektir. Ayrıca URTN mekanizması güçlendirilerek, yerel düzeyden ulusal düzeye daha sistematik ve ölçülebilir bir bilgi akışına katkıda bulunulacaktır.

DA 4 doğrultusunda, Türkiye'de, TÜİK'e göre engelli nüfusun oranı %6,9[3] olup, erkeklerin %5,9'u ve kadınların %7,9'u engellidir. Ulusal Engelli Veri Sistemi, Engelli Sağlık Kurulu Raporları temelinde, kayıtlı ve yaşayan engelli bireylerin %57,2'sinin kadın, %42,8'inin ise erkek olduğunu göstermektedir.

Yaşlı nüfusun sayısı 8.722.806'ya ulaşarak, toplam nüfus içindeki payı 2023 yılında %10,2'ye yükselmiştir. Yaşlı nüfusun %44,5'ini erkekler, %55,5'ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Engellilerin ve yaşlıların sosyal yaşamın tüm alanlarına bağımsız ve eşit bir şekilde katılım sağlamaları ve insan hak ve özgürlüklerinden yararlanmaları esastır.

Engellilerin ve yaşlıların sosyal içermesinin sağlanması için hak temelli bir anlayışın geliştirilmesi, engelliliğin ve yaşlanmanın tüm politika-program ve hizmetlerde ana akımlaştırılması, uygulamanın izlenmesi ve bu amaçların engellilerin ve yaşlıların katılımıyla gerçekleştirilmesi, çeşitli uluslararası belgelerde ve AB politika belgelerinde ortaya konmuştur.

Bu bağlamda; Avrupa Birliği ve Türkiye'nin de taraf olduğu Engelli Hakları Sözleşmesi (CRPD), Madrid Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı (MIPAA) ve MIPAA/RIS olarak bilinen Bölgesel Uygulama Stratejisi için MIPAA izleme aracı, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı ve Engelli Hakları Stratejisi (2021-2030), öne çıkan belgeler arasındadır.

12. Ulusal Kalkınma Planı (2024-2028), toplum temelli hizmetlerin kapasitesini artırarak sosyal içermeyi desteklemek için engellilerin ve yaşlıların haklarının hayata geçirilmesine ilişkin bir dizi önlem içermektedir. 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi, engelli bireylerin potansiyellerini gerçekleştirebilecekleri kapsayıcı bir toplum inşa etme vizyonunu ortaya koymaktadır. Engelsiz Vizyon Belgesi'nin 3 yıllık eylem planları ile hayata geçirilmesi öngörülmektedir. Birinci Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı 2025 yılına kadar 8 politika alanında (Kapsayıcı ve Erişilebilir Toplum, Hakların Korunması ve Adalet, Sağlık ve Refah, Kapsayıcı Eğitim, Ekonomik Güvenlik, Bağımsız Yaşam, Afet ve İnsani Acil Durumlar ve Uygulama ve İzleme) uygulanacaktır. Engelliliğin tüm alanları kapsayan bir konu olması nedeniyle, Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı ile belirlenen eylemler, başta Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olmak üzere çeşitli kamu kurumları tarafından, yetki ve

[3] TÜİK, Nüfus ve Konut Sayımı (2011).

görev alanları dâhilinde yürütülecektir.

Bu eylem, ilgili uluslararası ve AB politika belgeleri doğrultusunda bir anlayış ile, Türkiye'de üst düzey politika belgelerinin uygulanması ve izlenmesinin güçlendirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Eylem temel olarak Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı izleme kapasitesinin artırılmasına, kamu sektöründeki politika, program ve hizmetlerin tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinde engellilik ve yaşlanmanın ana akımlaştırılmasına, hak temelli savunuculuk için kadın örgütleri de dâhil olmak üzere engellilere ve yaşlılara yönelik STK'ların ve örgütlerin kapasitelerinin geliştirilmesine ve ayrıca engellilerin ve yaşlıların aktif ve bağımsız yaşamaları için gündüz bakım merkezlerinde toplum temelli bakım modellerinin kapasitelerinin artırılmasına odaklanacaktır. Şu anda engellilere yönelik ASHB'ye bağlı 136 gündüz bakım merkezi ve yaşlılar için 38 gündüz bakım merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerdeki hizmetler ücretsiz olarak sağlanmaktadır.

Ayrımcılık, cinsiyete dayalı şiddet ve Roman vatandaşların ve engellilerin hakları ile ilgili hususlar, 2023 Türkiye Raporu'nda yer almaktadır. Raporda, kadına yönelik her türlü şiddetle etkin bir şekilde mücadele edilebilmesi için yasal çerçevenin ve uygulamanın iyileştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Raporda, mevcut destek hizmetlerinin kalitesinin düşük olduğunu belirtilmektedir. Şubat 2023 depremleri; kadın sığınma evlerinin yıkılması, geçici barınma yerlerinin kalabalık olması ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddete karşı uygun önleyici politikaların bulunmaması nedeniyle, etkilenen bölgedeki hâlihazırda zor olan durumu daha da kötüleştirmiştir. Rapora göre, 2022'de 334 kadın (2021'de ise 339 kadın) öldürülmüş, 245 kadın da şüpheli koşullarda hayatını kaybetmiştir.

Raporda, engellilerin hakları konusunda, Türkiye'nin engeliler için topluma kazandırma amaçlı kurum dışına yerleştirme politikası izlemeye devam etmesine rağmen, bağımsız yaşam mekanizmaları ve fırsatları için kapasitenin artırılmasına ihtiyaç duyulduğu ve toplum temelli bakıma geçiş, bağımsız yaşam, erişilebilirlik ve kapsayıcılık için yatırım yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Romanların haklarına ilişkin olarak rapor, Roman kadınların kesişen incinebilirliklerine yönelik özel politika tedbirlerine ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Türkiye'de Romanların durumu ve yaşam koşullarına ilişkin resmî bir veri bulunmamaktadır. Çingene karşıtlığının artmasını önlemek ve Romanlara yönelik önyargı ve ayrımcılıkla mücadele etmek için somut tedbirler alınmalıdır. Ulusal Roman Temas Noktası'nın (URTN) Roman vatandaşların sosyal içermesinin tüm yönlerini hedef alan fonları programlama ve ana akımlaştırma kapasitesi sınırlı kalmıştır. Bu eylem ile, Roman vatandaşların sosyal içermesi konusu, farklı tematik politika alanlarında ana akımlaştırılacaktır. Bu; Roman Stratejisi ve Eylem Planı'nın uygulanmasının bağımsız değerlendiriciler tarafından değerlendirildiği ve Strateji ve Eylem Planı'nın uygulanmasını iyileştirmek için gelecekte somut önlemlerin önerildiği kapsamlı bir rapor hazırlayarak, harcama sonrası değerlendirme bulgularını tartışmak ve politika önerileri geliştirmek için merkezi ve bölgesel düzeyde yuvarlak masa toplantıları düzenleyerek, URTN'nin rolü ve yapısı hakkında bilgilendirici kitapçıklar ve AB'den örnekler hazırlayarak, URTN'nin sorumluluklarını ve yetkilerini resmî hâle getirmek ve artırmak için mevzuat taslağı hazırlayarak, Roman vatandaşların coğrafi dağılımını ve profillerini belirlemek için Türk Anayasası ile uyumlu alternatif bir haritalama modeli oluşturarak, pilot illerde demokratik vatandaşlık, sosyal haklar ve ayrımcılıkla mücadele konularına odaklanan eğitim programları uygulayarak, Roman mahallelerinde temel haklar konusunda farkındalık yaratarak ve bilgilendirici materyaller dağıtarak gerçekleştirilecektir. Ayrıca, kadın-erkek eşitliği konusunda URTN'nin kapasitesi güçlendirilecektir.

2.2. Sorun Analizi

Stratejilerin uygulanması ve daha önceki AB finansmanlı projelerin uygulanması gibi ulusal çabalara rağmen, Türkiye'deki kırılgan grupların haklarının iyileştirilmesi için hâlâ ele alınması gereken boşluklar vardır ve sorunlar öngörülen eylemin desteklendiği farklı destek alanlarında farklılık göstermektedir.

DA 1 doğrultusunda; 1. aşamanın çıktıları temelinde, Türkiye'nin merkezi ve yerel düzeyde kurumsallaşmasını sağlamak ve daha önceki AB finansmanlı eylemin kazanımlarını sürdürmek için KEEDPB'nin Türkiye'de daha da geliştirilmesi gerekmektedir. Kamu görevlileri arasında önemli düzeyde kapasite ve farkındalık yaratılmış, hazırlanan politika belgelerinin yanı sıra KEEDPB Teknik Çalışma Grubu gibi yeni mekanizmalar oluşturulmuştur. KEEDPB uygulamalarının kurumsallaştırılması için Türkiye'ye

daha fazla destek sağlanacaktır. Bu hedefe ulaşılmasını sağlamak için, merkezi ve yerel düzeydeki kamu kurumlarına yönelik olarak, KEEDPB araçlarının ve analizlerinin kullanımına ilişkin kapasite oluşturma faaliyetlerine devam edilmelidir. Kurumlar ve üst düzey kamu görevlileri/uzmanları arasında KEEDPB uygulaması ve en iyi uygulamalar hakkında bilgi ve deneyim paylaşımını sağlamak için 1. aşamada kurulan ağlar ve mekanizmalar geliştirilmelidir. KEEDPB bilgi tabanını ve uzmanlığını genişletmeye yönelik sürekli bir ihtiyaç vardır. Daha geniş ve daha yetkin bir KEEDPB uygulayıcıları havuzunun var olmasını sağlamak için eğitim kaynaklarının geliştirilmesi gereklidir. Aşama 1, bütçe planlama ve uygulama aşamalarına odaklandığından, bütçeleme döngüsünün değerlendirme/denetim aşamalarına değinilmemiştir. Kamu harcamalarının hem iç hem de dış denetimlerine KEEDPB bakış açısının entegre edilmesi ve tematik denetimlerin yapılması, stratejik planlama ve bütçeleme düzenlemelerindeki KEEDPB ile ilgili gereklilikleri tamamlayacaktır. Son olarak, KEEDPB uygulamalarının kurumsallaşması için Türkiye Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda KEEDPB konusu yakından takip edilmeli ve uygulamasına destek verilmelidir.

DA 2 doğrultusunda, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet Türkiye'de yaygındır ve farklı yaş gruplarından ve sosyo-ekonomik geçmişlerden kadınları ve kız çocuklarını etkileyerek, hem özel hem de kamusal ve dijital alanlarda ortaya çıkmaktadır. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik yerleşmiş ataerkil tutumların ve ayrımcı klişelerin devam etmesi, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin temelinde yatan nedenlerden birini oluşturmaktadır. Toplumu yöneten sosyal ve kültürel yapılara, normlara ve değerlere derin bir şekilde kök salmış olan bu durum, genellikle bir sessiz kalma kültürü ile sürdürülmektedir. Aile içi şiddet, cinsel taciz, "namus suçları", kadın cinayetleri, erken yaşta ve zorla evlilikler ve insan ticareti gibi çeşitli biçimler almaktadır. Ulusal Aile İçi Şiddet Araştırması'na (2014) göre, her iki kadından biri psikolojik şiddete, her üç kadından biri ise ekonomik şiddete maruz kalmaktadır. Aynı araştırmaya göre, partnerleri tarafından öldürülen kadınların %75'i, evlerinde öldürülmüştür.

8 Mart 2012 tarihinde 6284 sayılı Kanun'un kabul edilmesi ve 2007 yılından bu yana birbirini izleyen dört Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı da dâhil olmak üzere, son 15 yılda, Türkiye'de ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele için yasal çerçevenin güçlendirilmesi yönünde önemli adımlar atılmıştır. Ancak, kadınların ve kız çocuklarının haklarına ilişkin yasaların hem kapsamı hem de uygulanması bakımından eksiklikler devam etmektedir. Başta yerel düzeyde olmak üzere, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi ve buna müdahale edilmesinde görev alan hükûmet kuruluşları ve hükûmet dışı kuruluşlar arasında koordinasyonun geliştirilmesini ve hak temelli ve etkili bir müdahale konusunda ilgili becerilere ve farkındalığa sahip birinci basamak hizmet sağlayıcılarının var olmasını gerektiren, şiddet mağdurlarının korunmasına yönelik faaliyetler bakımından özellikle ciddi eksikler bulunmaktadır.

AB ve kadınların öncülüğündeki STK'ların raporlarında, kadınların ilk basamak hizmet sağlayıcıları tarafından sağlanan koruma ve müdahaleye yönelik nitelikli hizmetlere erişiminin artırılması gerektiği vurgulanmaktadır. Türkiye'de kurumsal başvuru/ihbar düzeyi sadece yüzde 11 oranındadır ve ihbarların çoğu (yüzde 70'i) polise yapılmaktadır[4]. İhbar oranını artırmak için, Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirlikleri tarafından verilen hizmetlerin iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet vakalarının hak temelli yönetimi ve hem devletin hem de hükûmet dışı kuruluşların katılımını içeren, yerel düzeyde sistematik ve kurumsallaştırılmış bir koordinasyon yoluyla yapılabilir. Bu müdahaleler aynı zamanda polis memurlarının operasyonel ve teknik kapasitelerinin güçlendirilmesini de içerecek ve bu şekilde polis memurlarının refahına da destek sağlayacaktır. Ayrıca, yerel polisin hizmet sunum modelinde, en savunmasız durumdaki şiddet mağdurlarına yönelik daha proaktif bir mobil müdahale, koruma ve önleme sistemine doğru bir geçiş sürecinin desteklenmesine ihtiyaç vardır. Mağdurlar arasında güven tesis etmek için, kolluk kuvvetleri bünyesindeki temel tutum ve yaklaşımlara daha mağdur merkezli bir bakış açısı kazandırma doğrultusundaki çabalar devam etmelidir.

DA 3 doğrultusunda; Türkiye'deki Roman nüfusu, Avrupa'daki benzerleri gibi, çeşitli nedenlerden dolayı dezavantajlı ve kırılgan bir gruptur. Olumsuz sosyo-ekonomik koşullarla ve ağır düzeyde yoksullukla karşı karşıya kalmaktadırlar ve özellikle eğitim, istihdam ve barınma gibi temel hizmet ve fırsatlara erişimleri sınırlı olmaktadır. Roman çocukların temel eğitim düzeyinde okula kaydolma oranları genellikle düşük, okulu

[4] Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Ulusal Araştırması. 2014. https://hips.hacettepe.edu.tr/en/analysis_and_report-316

bırakma oranları yüksek ve okula devam durumları düzensizdir. Ayrıca, Romanlar istihdama erişimde önemli engellerle ve kısıtlamalarla karşılaşmaktadırlar ve genellikle yeterli mesleki ve örgün eğitim ve öğretimden yoksundurlar. Barınma koşulları genellikle yetersizdir ve yüksek riskli meslekler ve sağlık kurumu imkânları hakkında farkındalıklarının yetersiz olması nedeniyle, çok yaygın bir şekilde sağlık sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Ayrıca, sosyal dışlanmadan muzdariptirler ve temel haklara erişim ve bu hakları kullanım düzeyleri sınırlıdır[5].

Roman toplumunun karşılaştığı zorluklar elbette Roman kadınları da etkilemektedir. Roman kadınlar; önyargılar ve ayrımcı davranışlar nedeniyle çoklu ve kesişen ayrımcılık, cinsiyetçilik ve şiddet biçimleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Roman kadınların sorunları ekonomik yoksulluk, erken evlilikler ve yasal destek mekanizmalarına erişim yetersizliği ile ilişkilendirilebilmektedir. Roman kadınların koruma mekanizmalarına erişimde yaşadıkları sorunlar genellikle eğitimden uzaklaşma ve farkındalık eksikliği ile açıklanmaktadır. Erken yaşta evlilik sorunu uzun vadede eğitim fırsatlarının artırılmasıyla, kısa vadede ise etkili sosyal hizmet müdahaleleri, hukuki çerçeveler ve izleme mekanizmalarının hayata geçirilmesiyle hafifletilebilir. Roman kadınlar hükûmet dışı kuruluşlarda da yeterli düzeyde temsil edilmemektedir ve bu nedenle Roman kadınların bu çalışma alanına dâhil edilmesi, Roman sivil toplumunu güçlendirecek ve kadın hareketi içinde birer özne olarak konumlandırılmalarını sağlayacaktır.

AB'nin 2022[6] Türkiye Raporu'nda, daha önce kabul edilen Ulusal Roman Strateji Belgesi, yerel düzeyde yeterince uygulanmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Yeni Strateji (2023-2030), merkezi yönetim ile yerel ortaklar arasındaki boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. 1. Eylem Planı (2023-2025) kapsamında, valilikler aracılığıyla yerel yönetimlerden yerel eylem planları hazırlamaları istenmiştir. Ancak, bu planların ilk örnekleri, konuyla alakalı bilginin eksik olduğunu ve yerel kurumlar ve ilgili yetkililer için kapasite oluşturma çabalarına ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir. Ayrıca, Strateji'nin geliştirilmesine temel teşkil eden mevcut haritalama çalışmasının yetersiz olduğu ve daha detaylı bir haritalama çalışmasının yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Saha ziyaretlerinden elde edilen deneyimlerde, değişen kentsel modeller ve Roman yerleşimlerinin karmaşık durumu ve ihtiyaçları nedeniyle, yerel yetkililerin müdahale konularını belirlemekte zorlandıkları görülmüştür. Romanlarla ilgili çalışmaların yerelleştirilmesi ile ilgili bir diğer sorun da, Ulusal Temas Noktası'nın rolüne ilişkin görünürlük ve farkındalık eksikliğidir. Yerel paydaşların katkılarıyla birlikte Ulusal Temas Noktası'nın rolü ve kapsamı ortaya konmadan, yerel eylem planlarının koordine edilmesi zor olacaktır.

DA 4 doğrultusunda; Türkiye'deki engelliler ve yaşlılar, dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi, diğer bireylerden daha fazla ayrımcılığa maruz kalmakta ve bu nedenle erişilebilirlik, sağlık, eğitim, istihdam, adalete erişim ve siyasi ve kamusal hayata katılım da dâhil olmak üzere insan haklarından etkin bir şekilde yararlanma konusunda zorluklarla karşılaşmaktadırlar.

Engellilere ve yaşlılara yönelik toplumsal tutumlar, ayrımcılık ve sosyal dışlanmanın merkezinde yer almaktadır. Toplumda engellilere yönelik geleneksel ve tıbbi bakış açısıyla şekillenen bir yaklaşımın sürdürülmesi ve bu yaklaşımın politikaları, kurumsal yapıları ve uygulamaları belirli bir ölçüde yönlendirmesi, Türkiye'deki engellilerin ve yaşlıların sosyal içermesi konusunda bir zorluk olmuştur. Engelli kadınlar ve kız çocukları ile yaşlı kadınların ayrımcılığa maruz kalma olasılığı daha yüksektir. Örneğin, cinsel sağlık ve üreme sağlığına erişim konusunda zorluklarla karşılaşmaktadırlar ve şiddet ve istismara karşı çok daha savunmasız durumdadırlar. Araştırma, ankete katılan kadınların %35,8'inin hayatlarının bir döneminde şiddete maruz kaldığını ortaya koymuştur. Şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların %89,5'i duygusal/psikolojik şiddete, %23,0'ı sosyo-ekonomik şiddete, %13,5'i cinsel şiddete/diğer zararlı uygulamalara ve %4,7'si fiziksel şiddete maruz kalmıştır.

Politika, program ve hizmetlerin tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinde engellilik ve yaşlanmanın hak temelli bir yaklaşımla ele alınması, kritik önem taşımaktadır. Engelliler ve yaşlılar açısından politikaların etkinliği ve verimliliğine ilişkin değerlendirmeler yapılması, gerekli bütçenin tahsis edilmesi ve engellilik ve yaşlanmaya dayalı ayrımcılıkla mücadele etmek için engellilik ve yaşa göre ayrıştırılmış veriler

[5] Roman nüfusunun genel durumu hakkında Roman erkek ve kadınlara göre ayrıştırılmış ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. https://www.romaar.com/index.html.

[6] Raporun tamamı için bkz. Türkiye Raporu 2022, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/ccedfba1-0ea4-4220-9f94-ae50c7fd0302_en?filename=T%C3%BCrkiye%20Report%202022.pdf

sağlanması hedeflenmektedir.

Öte yandan, Türkiye'de toplum temelli hizmetler geliştirilmeye ve yaygınlaştırılmaya devam etmektedir. Toplum temelli bir hizmet türü olarak gündüz bakım merkezlerinin sayısı son yıllarda artmış olsa da, bu hizmetleri, başta engelli kız çocukları ve kadınlar ile yaşlı kadınlar olmak üzere, engelliler ve yaşlılar için daha etkili ve erişilebilir hâle getirmek için, gündüz bakım merkezlerinin çeşitlendirilmesi ve kapasitelerinin artırılması gerekmektedir.

Son olarak, Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı'nın izlenmesi iyileştirilmelidir. İzleme amacıyla ASHB bünyesinde web tabanlı bir modül, bir veri tabanı oluşturulmuştur. Kamu kurumları, modüle veri girişi yapmaktadır. Veriler, Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı kapsamındaki faaliyetlerin gerçekleştirilme düzeyiyle ilgilidir. Bu bilgiler temelinde ilk yıllık ara rapor hazırlanmıştır. Bununla birlikte, web tabanlı modülün teknik yetersizliği, kamu kurumlarının veri girişi konusundaki isteksizliği ve ayrıştırılmış veri eksikliği nedeniyle, ilk yıl etkin bir izleme gerçekleştirilememiştir. Bu nedenle, web tabanlı modülün teknik olarak güçlendirilmesine ve kamu kurumlarının engellilerin hakları konusundaki farkındalığının artırılmasına ihtiyaç vardır. Web tabanlı modül, 2030 Vizyon Belgesi'nin takip eden 3 yıllık eylem planlarında da izleme aracı olarak kullanılacaktır. Buna ek olarak, web tabanlı modülün güncellenmesi ve Türkiye'de önümüzdeki on yıllar için oluşturulacak programın izlenmesinde kullanılması planlanmaktadır.

Eylemin kapsayacağı ana paydaşların ve ilgili kurumsal ve/veya örgütsel konuların (yetkiler, potansiyel roller ve kapasiteler) belirlenmesi

Eylem, dezavantajlı grupların haklarının iyileştirilmesiyle ilgili çok çeşitli konuları kapsadığından, paydaşların sayısı nispeten yüksektir ve birçok kamu kurumu paydaş olarak listelenebilmektedir. Aşağıda, DA uyarınca konuyla en ilgili yetkiye sahip olan önemli paydaşlar yer almaktadır.

DA 1: Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Projesi (KEEDPB) - 2. Aşama

Bu destek alanının 3 ayağı vardır: Merkezi düzeyde KEEDPB, yerel düzeyde KEEDPB, KEEDPB için savunuculuk ve izleme.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) - Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (ASHB - KSGM) ana faydalanıcı olacaktır. Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB), bu DA'da eş faydalanıcı olacaktır.

1. ayak (merkezi düzeyde KEEDPB) için hedef gruplar şunlardır:

- KEEDPB gözetim kurumlarından üst düzey yöneticiler ve uzmanlar
- Denetçiler, Denetim Kurumları
- İlgili bakanlık ve kurumlardaki kamu görevlileri

2. ayak (yerel düzeyde KEEDPB) için hedef gruplar şunlardır:

- Pilot büyükşehir belediyelerinin üst düzey temsilcileri
- Pilot büyükşehir belediyelerinin belediye yetkilileri
- Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) Üyeleri

3. ayak (KEEDPB için savunuculuk ve izleme) için hedef gruplar şunlardır:

- KEEDPB'nin izlenmesi ve savunulması için başta kadın öncülüğündeki STK'lar olmak üzere Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK'lar) temsilcileri
- KEEDPB üzerine araştırma yapan akademisyenler

Ana Paydaşlar:

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM): KSGM; kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesi, kadının insan haklarının ve toplumsal statüsünün korunması ve geliştirilmesi, kadının toplumsal yaşamın her alanında güçlendirilmesine yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarının koordine edilmesi, ulusal politika ve stratejilerin uygulanması ve bunların uygulanmasının izlenmesi ve değerlendirilmesinden sorumludur.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) ve Hazine ve Maliye Bakanlığı (HMB): Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB); kalkınma planının, Cumhurbaşkanlığı Programının, orta vadeli programın, orta vadeli mali programın, Cumhurbaşkanlığı yıllık programının, sektörel plan ve programların ve üst politika belgelerinin hazırlanmasından ve Hazine ve Maliye Bakanlığı (HMB) ile makro dengelerin kurulmasından sorumludur. Bu iki kurum, hedeflerin belirlenmesi ve bu hedeflerin bütçe kapsamında mali amaç ve hedeflere dönüştürülmesi sorumluluğunu üstlenen kurumların başında gelmektedir.

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK) ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonu: KEFEK, kadınlar ve erkekler için fırsat eşitliğinin sağlanması ve parlamento aracılığıyla ayrımcılıkla mücadele edilmesi hedefine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur. Komite, eşitlik ihlali ve ayrımcılık iddialarını içeren başvuruları incelemekte, alt komiteleri aracılığıyla kendi uzmanlık alanında raporlar hazırlamakta ve ulusal ve uluslararası kuruluşlarla çeşitli projeler yürütmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonu, bütçe sürecinde önemli bir rol üstlenmektedir. Komisyonda bütçe teklifi ve teklifle birlikte sunulan belgeler görüşülmekte, oylanmakta ve ardından Genel Kurul'a sunulmaktadır.

Sayıştay: Sayıştay, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemektedir. Ayrıca, yerel yönetimlerin hesap ve işlemlerini denetlemekte ve bu doğrultuda kesin hüküm vermektedir. Dolayısıyla Sayıştay, KEEDPB için kilit bir aktör konumundadır.

Türkiye Belediyeler Birliği (TBB): TBB, belediyeleri ulusal ve uluslararası düzeyde temsil etme yetkisine sahip olan ve tüm belediyelerin doğal üyesi olduğu tek yerel yönetim birliğidir. Belediyeleri ilgilendiren mevzuat hazırlıkları hakkında görüş bildirmek ve bu doğrultuda önerilerde bulunmak, belediyelere rehberlik etmek, danışmanlık hizmeti vermek, eğitim faaliyetleri yürütmek ve belediyelere ve yerel hizmetlere destek vermek amacıyla iş birlikleri geliştirmek, TBB'nin görevleri arasındadır. TBB, KEEDPB uygulamalarının belediyeler arasında yaygınlaştırılması için kilit bir aktör olarak görülmektedir.

Sivil toplum: Kamu mali yönetiminin temel ilkelerinin uygulanabilmesi için yerel yönetimlerin hizmetlerinde kadın-erkek eşitliğini sağlamak üzere verdikleri harcama taahhütlerinin takip edilmesi önemlidir. Bu kapsamda, plan ve bütçelerin izlenmesinde etkin bir role sahip olan kadın STK'ları, KEEDPB için de etkin bir rol üstlenebilirler.

Diğer Paydaşlar:

Kamu Kurumlarının İç Denetim Birimleri: Kamu kurumlarının iç denetim birimlerinin denetim ve danışmanlık görevlerini eşitlik bakış açısıyla gerçekleştirmeleri, kamu kurumları genelinde izleme ve denetim mekanizmasını güçlendirecektir.

DA 2: Kadına yönelik şiddet mağdurlarının etkin korunması

Ana Paydaşlar:

Emniyet Genel Müdürlüğü: Polisin görevleri kamu düzeni ve güvenliğini sağlamak, can ve mal güvenliğini sağlamak, sanık ve suç delillerini tespit, muhafaza ve adli mercilere teslim etmek, kanunlar, yönetmelikler ve hükûmet emirleri ile verilen adli vazifeler gibi görevleri yerine getirmek ve kamu güvenliğini ve düzenini korumak için suçu önlemektir. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında, polis memurları resen veya talep üzerine şiddet mağdurları ve şiddet uygulayanlar

hakkında tedbir kararı alabilmektedir. Kolluk birimleri, mağdurun geçici koruma altına alınmasını sağlayan koruyucu tedbir kararını, şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tedbir kararını uygulamakla ve korunan kişilerin yerleşim yerini veya bulunduğu yeri ya da tedbirlerin uygulanacağı yeri korumakla görevli ve yetkilidir. Buna ek olarak, kolluk kuvvetleri, risk değerlendirmesi ve güvenlik planlaması için olay kayıt formlarını doldurmaktadır. Eylem doğrudan Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliklerine ve personeline yönelik olacaktır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Yerel Birimleri: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Dördüncü Ulusal Eylem Planı'nın (KYŞMUEP) uygulanmasında ana ortak kurum olan Bakanlık, kadına yönelik şiddetle mücadeleye yönelik koruma, önleme, barınma, eğitim, güçlendirme, rehberlik ve rehabilitasyon çalışmalarının yürütülmesi ve koordine edilmesinden sorumludur. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddeti daha etkili bir şekilde ele almak için çoklu sektörlerde kapasite oluşturmak ve farklı sektörler arasında standart bir yaklaşım sağlamak amacıyla, üst düzey yerel yöneticiler, Kadına ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet Vaka Yönetimi Çalışma Grubuna katılım sağlayacak ve yıllık sektörler arası çalıştaylara dâhil edilecektir; ayrıca, yerel uzmanlar, altı ayda bir düzenlenen çok sektörlü kapasite geliştirme eğitimlerine dâhil edilecektir.

Adalet Bakanlığı Yerel Daireleri: Bakanlık; haklar ve hizmetler konusunda farkındalığı artırarak kırılgan gruplara yönelik hizmetleri iyileştirmek, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet mağdurlarının adalete erişimini artırmak, mağduriyetlerin tekrarlanmasının önlenmesi için tedbirler almak ve psikososyal destek hizmetlerini iyileştirmek suretiyle kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ile etkin mücadele için gerekli mevzuatın geliştirilmesi ve uygulanmasının izlenmesinden sorumludur. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddeti daha etkili bir şekilde ele almak için çoklu sektörlerde kapasite oluşturmak ve farklı sektörler arasında standart bir yaklaşım sağlamak amacıyla, üst düzey yerel yöneticiler, Kadına ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet Vaka Yönetimi Çalışma Grubuna katılım sağlayacak ve yıllık sektörler arası çalıştaylara dâhil edilecektir; ayrıca, yerel uzmanlar, altı ayda bir düzenlenen çok sektörlü kapasite geliştirme eğitimlerine dâhil edilecektir.

Sivil Toplum Kuruluşları: Sivil toplum kuruluşları (STK'lar), kadın hakları savunucuları ve toplum temelli hareketler; kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet hakkında farkındalık yaratma, politika değişiklikleri için kampanya yürütme ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet mağdurlarına ve şiddet riski altında olanlara yardım sunma açısından büyük önem taşımaktadır. Bu kişi ve kuruluşlar, karşılaştıkları zorluklara ve risklere rağmen, değişimi teşvik etme ve faillerin hesap verebilirliğini sağlama çabalarını sürdürmektedir. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddeti daha etkili bir şekilde ele almak için çoklu sektörlerde kapasite oluşturmak ve farklı sektörler arasında standart bir yaklaşım sağlamak amacıyla, üst düzey STK yöneticileri, Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet Vaka Yönetimi Çalışma Grubuna katılım sağlayacak ve yıllık sektörler arası kapasite oluşturma çalıştaylarına dâhil edilecektir; ayrıca, yerel STK uzmanları, altı ayda bir düzenlenen çok sektörlü kapasite geliştirme faaliyetlerine dâhil edilecektir.

Diğer Paydaşlar:

Sağlık, eğitim, göç hizmetlerinden sorumlu kurumların yerel birimleri gibi, kadına yönelik şiddetle mücadelenin iyileştirilmesi için belirli rol ve sorumlulukları olan başka paydaşlar da vardır. Bu kurumlar, esas olarak Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nın uygulanmasındaki ortaklardır ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi ve bununla mücadele konusunda farkındalığın artırılması ve bilinçli karar alınması için Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet Vaka Yönetimi Çalışma Grubuna entegre edilecektir.

DA 3: Türkiye'de Roman Stratejisinin Yerel Düzeyde İşlevsel Olarak Uygulanmasının Desteklenmesi (LOCALROMA)

Ana paydaşlar:

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlükleri Roman Koordinatörleri: Roman Strateji Belgelerinin uygulanmasından sorumlu kurum olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Roman nüfusun yoğun olduğu 25 ilde eylem planı kapsamındaki yerel çalışmaları koordine etmek üzere, kendi personeli arasından Roman Koordinatörleri ve Koordinatör Yardımcıları atamıştır. Bu personel, Roman vatandaşların sorunlarını ele

almak amacıyla yerel eylem planlarının geliştirilmesini koordine etmek için valiliklerle birlikte çalışmaktadır. Hem yerel eylem planlarını uygulamak hem de ulusal eylem planına katkıda bulunmak için kendi illerinde koordinasyon ve sekretarya çalışmaları yürütmektedirler.

Valilik Temsilcileri: Yerel eylem planlarının onaylanması ve uygulanması valiliklere bağlıdır. İçişleri Bakanlığı tarafından hâlihazırda Valilikler bünyesinde Roman Arabulucular atanmıştır. Roman vatandaşlar arasından seçilen bu arabulucular, Roman toplumu ile valilik arasındaki iletişimi sağlamakta ve valilere danışmanlık yapmaktadır.

Roman Nüfusunun Yüksek Olduğu İllerin Belediyeleri: Belediyeler, Roman vatandaşların yerel politika oluşturma süreçlerine aktif katılımını destekleme ve demokratik katılım hakları konusunda farkındalıklarını artırma konusunda öneme sahip olan paydaşlardır. Şu anda, Roman vatandaşların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde, il genel meclislerinde Roman temsilcileri bulunmaktadır.

Hak Temelli STK'lar: Özellikle Roman nüfusun yoğun olduğu illerde, ana odak noktası Roman vatandaşlar olan STK'lar, yerel kamu kurumlarının çalışmalarına verdikleri destek bakımından, Eylem Planlarının izlenmesi ve uygulanmasında öneme sahip olan paydaşlardır. Bu STK'ların hem ulusal hem de yerel düzeyde politika geliştirme, planlama, uygulama ve izleme süreçlerine sistematik olarak dâhil edilmesi, Roman Strateji Belgesi'nin başarıya ulaşmasında kilit bir faktördür. Mümkün olduğu ölçüde, Roman kadın örgütlerinin aktif katılımı için çaba gösterilecektir.

Diğer Paydaşlar:

Eylemin çeşitli paydaşları vardır ve tamamı Roman Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nın uygulanmasındaki sorumluluklarına bağlı olarak eylemin uygulanmasında yer alacaktır. Roman nüfusuna sağlanan sağlık hizmetleri için Sağlık Bakanlığı (SB), Roman nüfusunun okula erişimde karşılaştığı zorlukları ele almak için Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), istihdamdaki zorlukları ele almak için Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Romanların barınma koşulları üzerine çalışan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Roman gençlerin sosyal uyumu üzerine çalışan Gençlik ve Spor Bakanlığı, eylemde yer alacaktır. Ayrıca, Türkiye'deki iki önemli insan hakları kurumu olan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) ve Kamu Denetçiliği Kurumu da, ayrımcılık ve kamu hizmetleriyle ilgili yetersizlik durumlarında sunulan çözüm yolları konusunda Roman nüfusun farkındalığını artırmak için sürece dâhil olacaktır.

DA 4: Engelli ve Yaşlı Bireylerin Haklarının Hayata Geçirilmesi için Toplum Temelli Sosyal Hizmetlere Erişimin Güçlendirilmesi

Ana Paydaşlar:

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB), Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü: Genel Müdürlük; engellilerin ve yaşlıların, ayrımcı uygulamalardan kaynaklanan herhangi bir engelleme, ihmal veya dışlanma ile karşılaşmaksızın, toplumsal hayata tam ve aktif katılımlarının sağlanmasına yönelik stratejileri ve ulusal politikaları koordine etmekten, engellilere, yaşlılara ve ailelerine yönelik hak temelli sosyal hizmetler ve destek hizmetleri sağlamaktan ve engellilerin ve yaşlıların temel haklarının hayata geçirilmesi için ilgili kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamaktan sorumludur.

Gündüz Bakım Merkezleri: Merkezlerde, engelli bireylere hizmet vermek üzere sosyal hizmet uzmanları, çocuk gelişim uzmanları, öğretmenler, diyetisyenler, psikologlar, özel eğitim öğretmenleri, fizyoterapistler, hemşireler, dil ve konuşma terapistleri, ergoterapistler, okul öncesi öğretmenleri, ilkokul öğretmenleri, aile danışmanları, sosyologlar, gerontologlar, spor eğitmenleri ve bakım personeli istihdam edilmektedir.

Sağlık Bakanlığı: Bakanlık, sosyal hizmet kurumlarında/merkezlerinde verilen sağlık hizmetlerinden, toplum temelli sağlık hizmetlerinden ve idari kayıtların oluşturulmasında referans olarak kullanılan Engellilik Sağlık Kurulu Raporu'ndan sorumludur.

Millî Eğitim Bakanlığı: Bakanlık, gündüz bakım merkezlerinde gerçekleştirilen atölye çalışmaları ile eğitim ve program desteği sağlamaktan ve engellilere ve yaşlılara yönelik olanlar da dâhil olmak üzere yaygın eğitim programları yürütmekten sorumludur.

Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar): Engellilere ve yaşlılara yönelik STK'lar ve kuruluşlar, sivil toplum düzeyinde kilit paydaşlardır. Engellilere ve yaşlılara yönelik STK'ların ve kuruluşların politika oluşturma, uygulama ve izleme süreçlerine sistematik katılımı, kritik öneme sahiptir. STK'lar, Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı'ndaki tüm faaliyetler için ilgili kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, engellilere ve yaşlılara yönelik STK'ların ve kuruluşların kapasitelerini geliştirerek, engellilerin ve yaşlıların katılım haklarının hayata geçirilmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda, engellilerin ve yaşlıların talepleri ve görüşleri doğrultusunda toplum temelli hizmetlerin geliştirilmesi de önemlidir. Mümkün olduğu ölçüde, kadın-erkek eşitliği bakış açısını benimsemek amacıyla, başta engelli ve yaşlı kadınlara odaklanan kuruluşların aktif katılımı için çaba gösterilecektir.

Diğer Paydaşlar:

Engellilik ve yaşlanma birbiriyle kesişen alanlar olduğundan; Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığı gibi dikkate alınacak ve eyleme dâhil olabilecek birçok başka ilgili kurum vardır.

2.3. Öğrenilen Dersler

Eylem, AB tarafından finanse edilen önceki projelerden edinilen deneyimlerin yanı sıra ulusal stratejilerin ve eylem planlarının uygulanmasından elde edilen deneyimler ve uluslararası kuruluşlarla uygulamaya koyulan ortak eylemler üzerine inşa edilmiştir.

DA 1 doğrultusunda: Birinci aşama; farklı kamu kurumları ve belediyeler arasında gerçekleştirilen bir dizi diyalog, toplantı, eğitim faaliyeti ve KEEDPB analizleri aracılığıyla değerli dersler öğrenilmesini sağlamıştır. 1. Aşama, Türkiye'de merkezi ve yerel düzeydeki kamu kurumlarının; kadınların ve erkeklerin durumunun analiz edilebileceği kapsamlı, güncel ve cinsiyete göre ayrıştırılmış idari verileri toplamak ve analiz etmek için gereken farkındalık, bilgi ve araçlardan yoksun olduğunu kanıtlamıştır. Cinsiyete göre ayrıştırılmış veri eksikliği, vatandaşların (kadınlar, kız çocukları, erkekler ve erkek çocukları) farklılaşan ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerin yanıt verebilirliğini kısıtlamaktadır. Buna ek olarak, KEEDPB'ye ilişkin merkezi yönetim politika ve bütçe hazırlama kılavuzlarının benimsenmesi, Bakanlıkların ve diğer kamu kurumlarının programlarının başarısına ilişkin ilerlemeyi izleme şekillerinde olumlu değişikliklere yol açmıştır. Dahası, kamu hizmetinin etkili ve verimli bir şekilde sunulması için, iyi hedeflenmiş politika eylemlerinden daha fazlası gereklidir. Politikaların uygulanmasından sorumlu kişilerin gerekli bilgi ve uzmanlığa sahip olmalarını sağlamak son derece önemlidir. KEEDPB'nin etkili bir şekilde işletilmesi, sürece dâhil olan tüm paydaşlara yönelik kapasite oluşturma faaliyetlerinin düzenli bir şekilde yürütülmesini temel alır. Hem merkezi hem de yerel kamu yöneticilerinin KEEDPB uygulamaları hakkındaki bilgilerinin artırılması, süreçte daha aktif ve etkili bir rol oynamalarını sağlayacaktır. Ayrıca, başta bakanlıklar olmak üzere kurumlar içinde/arasında koordinasyon ve iş birliğini kolaylaştıracak ve farklı deneyimlerin ve iyi uygulamaların paylaşılmasını sağlayabilecek yapıların oluşturulması, Türkiye'de KEEDPB'nin sürdürülebilir bir şekilde uygulanması için önemli bir adım olacaktır. Son olarak, ilerlemeyi izlemek ve olası zorlukları ele almak için devam eden eylemleri takip etmek önemlidir. Denetimlerin her aşamasına eşitlik bakış açısının entegre edilmesi, KEEDPB sürecinin önemli bir parçasıdır. Denetimlerin eşitlik bakış açısıyla gerçekleştirilmesi, KEEDPB sürecinin bağımsız ve tarafsız bir şekilde değerlendirilmesini, denetimden elde edilen bulgular temelinde uygulamaların iyileştirilmesini ve kamuoyunun şeffaf bir şekilde bilgilendirilmesini sağlayacaktır.

DA 2 doğrultusunda: Türkiye, "Jandarma Genel Komutanlığı Kadın ve Çocuk Kısım Amirliklerinin Kurumsal Kapasitesinin Artırılması" projesini hayata geçirmiştir. Proje kapsamında, Kadın ve Çocuk Kısım Amirlikleri personeline eğitimler verilmiş ve bir iletişim stratejisi oluşturulmuştur. Proje, 81 ildeki Kadın ve Çocuk Kısım Amirliklerine araç tedarikinin yanı sıra bu birimlerin yenilenmesi için bir tedarik bileşeni de içermekteydi. Proje sürecinde ve sonrasında, Kadın ve Çocuk Kısım Amirliklerinin kadına yönelik şiddet vakalarına müdahale oranı 15.000'den 48.000'e yükselmiş ve 50.000'den fazla mağdura destek verilmiştir. Proje personelin kapasitesinin artırılmasının yanı sıra Kadın ve Çocuk Kısım Amirliklerine özel araçların tedarik edilmesi yoluyla müdahale kapasitesinin iyileştirilmesinin, kadına yönelik şiddetle mücadelede etkili bir

mekanizma olarak kolluk kuvvetlerinin imajını artırdığını kanıtlamıştır.

Hâlihazırda Türkiye genelinde 1.005 adet Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği bulunmaktadır. Bu birimlerde çalışan polis memurları, 2006 yılından bu yana UNFPA tarafından kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi ve müdahale edilmesi konusunda geliştirilen özel eğitimleri almaktadır. Sadece 2022-2024 yılları arasında, 480 kolluk görevlisine, mağdur merkezli yaklaşımı ve görevlilerin teknik kapasitesini artırmaya yönelik çeşitli modülleri de içeren, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi ve buna müdahale konusunda Eğitici Eğitimi verilmiştir. Bu eğitimlerden elde edilen gözlem ve geri bildirimler temelinde, akademi tarafından sağlanan hizmet içi eğitimlerin varlığına rağmen, çeşitli teknik bilgileri ve sosyal becerileri içeren kapsamlı ileri eğitimlere önemli düzeyde ve daha fazla ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Kolluk görevlileri, UNFPA'nın interaktif ve etkili eğitimini aldıktan sonra, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet vakalarına müdahale etme konusunda kendilerini çok daha yetkin ve donanımlı hissettiklerini bildirmiştir. UNFPA'nın Emniyet Genel Müdürlüğü ile iş birliğinden elde edilen ve eğitimler kapsamında yarım gün süren çok paydaşlı çalıştaylarda dile getirilen bir başka gözlem, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi ve buna müdahale edilmesi için diğer kilit aktörlerle iş birliğinin ve koordinasyonun güçlendirilmesi ihtiyacıdır. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet vakalarını etkin bir şekilde yönetmek, mağdurlar için daha iyi bir müdahale ve korunma sağlamak ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadelede ortak hareket etmek amacıyla birlikte çalışması gereken kolluk birimlerinin ve diğer sorumlu tarafların yerel düzeydeki sektörler arası eşgüdümü bakımından eksiklikler olduğu da not edilmiştir. Çalıştaylar ayrıca, Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliklerinin operasyonel eksiklikler (kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele eden mobil birimler gibi) nedeniyle en kırılgan durumdaki kadın gruplarına (yaşlı, engelli ve göçmen kadınlar, bekar anneler, bakım sorumlulukları/fail nedeniyle evden çıkamayan kadınlar) ulaşamadığının gözlemlenmesine ve bu hususun kayıt altına alınmasına yardımcı olmuştur. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele eden mobil birimlerin sağlanması, daha iyi bir koruma ve müdahale için bu Büro Amirliklerince sunulan destek faaliyetlerini güçlendirebilir.

DA 3 doğrultusunda: 2011 yılından bu yana Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki Sosyal İçerme Dairesi, Ulusal Roman Entegrasyon Stratejisi'nin (URES) geliştirilmesi ve izlenmesi de dâhil olmak üzere Türkiye'deki Romanlarla ilgili tüm girişimleri koordine etmektedir. Bu daire aynı zamanda, AB tarafından finanse edilen ve her ikisi de Bakanlık tarafından uygulanan ilk iki büyük müdahaleden sorumludur.

SIROMA, Roman nüfusun yoğun olduğu bölgelerde sosyal içermeyi teşvik etmek amacıyla Bakanlık tarafından 2015-2017 yılları arasında uygulanmıştır. Proje kapsamında, ortaklar ve paydaşlar arasında kalite ve koordinasyonun artırılması, Roman toplumunun hizmete erişilebilirliğinin genişletilmesi, Roman demografisi hakkında sosyo-ekonomik veriler toplanması, 20 operasyonel Sosyal Hizmet Koordinasyon Birimi kurulması ve iş birliğine dayalı bir Eylem Planı oluşturulması başarıyla gerçekleştirilmiştir. 2020-2023 yılları arasında uygulanan ROMSID projesi, URES Eylem Planı için bir izleme ve değerlendirme çerçevesi oluşturulmasını desteklemiştir. ROMSID kapsamında aynı zamanda izleme ve değerlendirme çerçevesinin pilot uygulaması gerçekleştirilmiş, URES ve Eylem Planlarını denetleyecek birleşik bir sistem için bir mevzuat politikası içtihadı oluşturulmuş ve böylece Romanları hedef alan eylemler için sektör koordinasyonu güçlendirilmiştir.

2016-2022 yılları arasında uygulanan Roman Entegrasyonu (RI) 2020, Batı Balkanlar ve Türkiye için Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen kapsamlı bir platform oluşturmuştur. URES'ler ve Eylem Planları için etkili izleme ve değerlendirme mekanizmalarının oluşturulmasını desteklemektedir. RI 2020, ROMSID'ın çabalarını daha geniş bir ölçekte öne çıkaracak şekilde, daha kapsamlı bir kamu yönetimi reformu bağlamında Roman vatandaşların sosyal içermesine odaklanmaktadır. Roman Entegrasyonu III hâlen AB ve Avrupa Konseyi ortaklığında Batı Balkanlar ve Türkiye'de uygulanmakta olup, 2026 yılına kadar devam etmesi planlanmaktadır.

ROMACTED II, yerel politika süreçlerine ve eylemlerin uygulanmasına katılımı teşvik ederek Romanların yerel topluluklara entegrasyonunu artırmak üzere tasarlanmış olan, AB ve Avrupa Konseyi arasındaki bir Ortak Programdır. Batı Balkanlar ve Türkiye'deki birinci aşamayı (2017-2020) takiben i) Roman vatandaşlar

için yerel demokrasiyi ve hizmet sunumunu güçlendirmeyi, ii) yerel makamların politika oluşturma konusundaki kararlılığını teşvik etmeyi ve iii) Roman topluluklarının demokratik yönetişime katılımını destekleme hedefiyle, ROMACTED II, 2021'den 2024'e kadar devam etmiştir.

Ulusal bütçe ile finanse edilen Sosyal İçerme Eğitim Programları, Ocak 2023'te beş ilde başlamıştır. Bakanlık ve diğer kamu kurumlarından toplam 350 katılımcı, Hükûmet Dışı Kuruluş temsilcileri ile birlikte, kapsayıcı kamu hizmetleri, yasal çerçeveler, marjinalleşme ve ayrımcılıkla mücadele konularında eğitim almıştır.

Proje ve programların etkili olabilmeleri için, uzun uygulama sürelerine, tutarlı finansmana ve uzun vadeli uygulama planlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Yukarıda belirtilen girişimler, Romanların entegrasyonu yoluyla sosyal refahın artırılmasını amaçlayan sosyal içerme alanında anlamlı bir ilerleme kaydedilmesi için Türkiye'de devam eden bir kararlılık olduğunun bir göstergesidir. Roman vatandaşların sosyal içermesini hedefleyen özel bir Strateji Belgesi'nin varlığı, bu alanda siyasi sahiplenmenin olduğunu göstermektedir. Sahadaki İl Çalışma Gruplarının yanı sıra, ulusal düzeydeki İzleme ve Değerlendirme Komitesi toplantıları; STK'lar da dâhil olmak üzere kamu kurumları, akademisyenler ve uluslararası kuruluşlarla geniş ve üst düzey katılımla düzenlenmektedir.

Türkiye'de Roman politikasının tarihsel süreci incelendiğinde, bu alanda sistematik bir ilerleme kaydedildiği görülmektedir. Politikalar, sahadaki tüm ilgili paydaşların aktif katılımıyla çok disiplinli bir şekilde uygulanmakta ve BT tabanlı bir izleme sistemi aracılığıyla izlenmektedir.

Sosyal içermeye odaklanılmasına ve vatandaşların ayrımcılıktan korunmasına ilişkin genel hedefleri de destekleyecek olan bu Eylem, Roman Stratejileri ve Eylem Planlarının etkili bir şekilde uygulanması ve izlenmesi için elzemdir. Mevcut sistemlerin en önemli eksikliklerinden biri, yerel düzeyde ayrıntılı veri toplama ve paylaşma mekanizmalarının bulunmamasıdır.

DA 4 doğrultusunda: Dünya Sağlık Örgütü koordinasyonunda ve ASHB ile Sağlık Bakanlığı iş birliğinde yürütülen Zihinsel Engelli Bireylerin Sosyal İçermesi Projesi (2018-2023), toplum temelli destek hizmetlerinin nitelik ve niceliğini artırarak, zihinsel engelli bireylere yönelik sosyal içerme çalışmalarına katkı sağlamıştır. Projenin ikinci aşaması, başta deprem bölgesindeki toplum temelli merkezlerin sayısını ve kapasitesini artırmak için 2024-2026 yılları arasında uygulanacaktır.

"CRPD'nin Uygulama ve İzleme Kapasitesinin Desteklenmesi Projesi (2013- 2016)" kapsamında, Türkiye'deki mevcut durum ve engellilerin insan haklarının hayata geçirilme düzeyinin izlenmesi amacıyla bir referans oluşturmak üzere, kamu kurumlarının ve engellilere yönelik STK'ların ve kuruluşların kapasitelerini artırmak için engellilerin insan hakları konusunda farkındalık artırma faaliyetleri yürütülmüş ve insan hakları gösterge grupları oluşturulmuştur. Bu Proje, UNDP'nin ortak finansmanı ile ulusal bütçe kapsamında yürütülmüştür.

"Engellilerin Toplumsal Entegrasyonunun Geliştirilmesi Projesi (2012-2015)" ile, engelli bireylere yönelik STK'ların kapasitelerinin güçlendirilmesi ve karar alma mekanizmalarına katılımlarının artırılmasına yönelik faaliyetler yürütülmüştür. STK'lara kapasite oluşturma projeleri için hibeler de sağlanmıştır.

Bu Eylem, tüm bu gelişmeleri bir adım öteye taşımayı ve hak temelli yaklaşımı toplumun farklı kesimlerinde yaygınlaştırarak, kamu kurumları arasında sektörel düzeyde iş birliğini güçlendirerek, farkındalığı artırarak, engellilere ve yaşlılara yönelik STK'ların politika oluşturma süreçlerine katılımını artırarak ve toplum temelli hizmetlerin kapasitesini artırmak suretiyle engellilerin ve yaşlıların sosyal içermesini güçlendirerek, yukarıda belirtilen ihtiyaçlara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

3. EYLEMİN TANIMI

3.1. Müdahale Mantığı

Bu eylemin Genel Hedefi (Etki), Türkiye'deki dezavantajlı gruplara ilişkin ayrımcılıkla mücadele alanında gelişme sağlamaktır.

Bu eylemin Özel Hedef(ler)i (Sonuçları) şunlardır:

1. Kadınların kaynaklara, fırsatlara ve hizmetlere erişimini iyileştirmek,
2. Kadına yönelik şiddetle mücadele çabalarını artırmak,
3. Roman vatandaşların haklarına yönelik korumayı güçlendirmek,
4. Engelli ve yaşlı bireylerin sosyal içermesiyle ilgili iyileşme sağlamak.

Bu eylemin ilgili Özel Hedefe (Sonuçlara) katkıda bulunarak sağlayacağı Çıktılar şunlardır:

Çıktı 1 (Özel Hedef 1'e Katkıda Bulunan):

KEEDPB'nin Türkiye'deki ulusal ve yerel politika oluşturma ve bütçeleme süreçlerinin tüm aşamalarında iyi bir bütçeleme uygulaması olarak merkezi ve yerel düzeydeki yetkili kurumlar tarafından entegre edilmesi ve kurumsallaştırılması

Çıktı 2 (Özel Hedef 2'ye Katkıda Bulunan):

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele için Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından sunulan hizmetlerin ve koordinasyonun kalitesinin, etkinliğinin ve kapsayıcılığının artırılması

Çıktı 3 (Özel Hedef 3'ye Katkıda Bulunan):

Roman Strateji Belgesi (güncel - ROSEP) ve Eylem Planlarının etkin bir şekilde uygulanması ve tasarlanması için merkezi ve yerel kurumsal kapasitenin geliştirilmesi

Çıktı 4 (Özel Hedef 4'ye Katkıda Bulunan):

Engellilerin ve yaşlıların temel haklarının hayata geçirilmesi için kurumsal kapasitenin artırılması

Eylemin değişim teorisi aşağıdaki gibidir:

Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme (KEEDPB), kadına yönelik şiddetle mücadele ve Roman vatandaşların, engellilerin ve yaşlıların haklarının iyileştirilmesi konularında kapasite geliştirilirse ve Türk kurumları kırılgan grupların haklarına ilişkin yeni kabul edilen politikaları uygulamaya devam ederse, Türkiye'de kırılgan gruplara yönelik ayrımcılıkla mücadelede gelişme sağlanacaktır.

3.2. Gösterge Niteliğindeki Faaliyetler

Çıktı 1 ile ilgili faaliyetler

Çıktı 1 ile ilgili faaliyetler, iyi bir bütçeleme stratejisi olarak Türkiye'deki ulusal ve yerel politika oluşturma ve bütçeleme süreçlerinin tüm aşamalarına KEEDPB'nin entegre edilmesi ve kurumsallaştırılması yoluyla kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi konusunda ilerleme kaydedilmesini ve temel haklardan tam olarak yararlanmalarını destekleyecektir. Faaliyetler, KEEDPB araç ve yöntemlerinin uygulanmasına, koordinasyon mekanizmalarının güçlendirilmesine, KEEDPB analiz ve etki değerlendirmelerinin türlerinin ve tematik alanlarının çeşitlendirilmesine, gözetim ve denetim kurumlarının kapasitelerinin daha fazla geliştirilmesine ve önceden var olan kapasitelerin bir uygulayıcı topluluğa dönüştürülmesine odaklanacaktır.

1.1 Planlama ve bütçeleme süreçlerinde kilit kurumlar arasında ulusal düzeyde koordinasyon mekanizmasının güçlendirilmesi: Bu faaliyet, ulusal düzeyde kilit kurumlar arasında KEEDPB konusunda sağlam bir koordinasyon mekanizması kurmayı ve sürdürmeyi amaçlamaktadır. Ana hedef, kurumların stratejilerini uyumlaştırabilecekleri, en iyi uygulamaları paylaşabilecekleri ve KEEDPB girişimlerinde kat edilen ilerlemeyi toplu olarak izleyebilecekleri, yapılandırılmış ve iş birliğine dayalı bir ortam yaratmak ve böylece kadın hakları ve kadın-erkek eşitliğine yönelik ilerlemeyi geliştirmektir. Planlama ve bütçeleme süreçlerinde kilit kurumlar arasında etkin koordinasyonun sağlanması amacıyla, KEEDPB uygulamasının sürdürülmesi ve yaygınlaştırılmasına odaklanan bir dizi stratejik müdahale gerçekleştirilecektir.

1.2 Denetim kurumları, meclis komisyonları ve bunların yetkililerine yeni teknik kapasite ve KEEDPB ile ilgili yeni araçlara ve uluslararası iyi uygulamalara erişim sağlanması: Bu faaliyet, eşitlik bakış açısını denetim ve gözetim işlevlerine dâhil etmeleri amacıyla Türkiye'deki denetim kurumlarının ve meclis komisyonlarının teknik kapasitelerinin geliştirilmesine odaklanmaktadır. Bu kurumları ve yetkililerini gerekli araçlarla, bilgiyle ve uluslararası alandaki en iyi uygulamalarla donatarak, kadın-erkek eşitliği bakış açısının kamu mali yönetimine sistematik olarak entegre edilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Denetim kurumlarınca kamu harcamalarının kadınlar, erkekler ve nüfusun farklı grupları üzerindeki etkisinin değerlendirilmesini ve eşitliği teşvik eden bilinçli tavsiyelerde bulunulmasını sağlayacaktır.

1.3 Seçilen belediyelerin ve kamu görevlilerinin KEEDPB konusundaki farkındalıklarının ve bilgilerinin artırılması ve KEEDPB ile ilgili araçlara ve kılavuzlara erişimlerinin sağlanması: Bu faaliyet, büyükşehir belediyelerinin eşitlik bakış açısını planlama ve bütçeleme süreçlerine entegre etme becerilerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Belediyeler bütçeleme süreçlerine bu tür bir bakış açısını entegre ederek, kadınların haklarını ve güçlendirilmesini ileriye taşıyabilir ve daha kapsayıcı ve eşitlikçi kamu hizmetleri oluşturabilirler. Faaliyet, kadın-erkek eşitliği bakış açılarını belediye yönetişimine entegre etmek için sürdürülebilir ve etkili bir çerçeve oluşturmak amacıyla, liderliği devreye alarak, personeli eğiterek, pratik araçlar sağlayarak ve bilgi alışverişini kolaylaştırarak büyükşehir belediyelerinin KEEDPB'yi uygulama kapasitesini geliştirmeyi içerecektir.

1.4 Sivil toplum ve akademi paydaşlarının bütçelerin izlenmesi ve planlama ve bütçeleme süreçlerinde savunuculuk faaliyetleri yürütülmesi aşamalarında KEEDPB araçlarını kullanma kapasitelerinin geliştirilmesi: Bu faaliyet, sivil toplum kuruluşlarının (STK'lar) ve akademik paydaşların kamu bütçelerini izlemek ve ilgili savunuculuk faaliyetlerinde bulunmak amacıyla KEEDPB araçlarını etkin bir şekilde kullanma kapasitelerini artırmayı amaçlamaktadır. STK'ların ve akademisyenlerin katılımı, hükûmetin hesap verebilirliğini ve kadın-erkek eşitliğine ilişkin taahhütlerinin izlenmesini güçlendirecek ve daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir yönetişimin geliştirilmesini sağlayacaktır.

Çıktı 2 ile ilgili faaliyetler

Çıktı 2 ile ilgili faaliyetler, 5 ilde Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliklerini destekleyecektir. Hedef iller; coğrafi dağılım, eylemin başlangıç aşamasındaki Kadına Yönelik Şiddet Vaka sayılarına ilişkin veriler ve bu birimlerdeki polis memuru sayısı gibi kriterlere dayalı olarak daha sonraki bir aşamada seçilecektir. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddete müdahalede hak temelli hizmetler için özel olarak uyarlanmış teknik ve operasyonel destek sağlanmasının yanı sıra, boşlukların tespit edilmesi ve çok sektörlü müdahaleler yoluyla, kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet konusunda çok sektörlü bir koordinasyon sağlamak için daha etkili iş akışı ve yönlendirme sistemlerinin kapsama alınmasını geliştirmek amaçlanmıştır. Bu, Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliklerindeki sistemlerin güçlendirilmesi ve ihtiyaç değerlendirmeleri, kapasite oluşturma, teknik ve operasyonel destek ve koordinasyon yoluyla sağlanacaktır. Gösterge niteliğindeki faaliyetlerin listesi şunları içermektedir:

2.1 Hak temelli olarak kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi ve buna müdahale edilmesi için, seçilmiş Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliklerinin şiddet konusundaki kapasitelerinin güçlendirilmesi. Bu, Büro Amirliklerinin kapasite oluşturma ve iyileştirme ihtiyaçlarını hedefleyecektir. İhtiyaç değerlendirmelerini, polis memurlarına yönelik eğitimleri, standart çalışma prosedürlerinin geliştirilmesini vb. içerebilir.

2.2 Seçilen illerde, yerel düzeyde, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet konusunda sistematik ve kurumsal çoklu sektör koordinasyonunun güçlendirilmesi. Bu faaliyet, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet Vaka Yönetimi Çalışma Gruplarının kurulmasını, polis memurlarını ve ilgili kurumların personelini hedef alan iş akışlarını ve sevk sistemlerini iyileştirmeye yönelik müdahaleleri içerecektir.

Çıktı 3 ile ilgili faaliyetler

Çıktı 3 ile ilgili faaliyetler, Roman Stratejisinin yerel düzeyde etkin bir şekilde uygulanması için kurumsal

kapasitenin ve koordinasyonun geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu, bilgilendirici materyaller ve etkinlikler yoluyla Roman hakları konusunda farkındalığın artırılmasını ve Roman kadın örgütleri de dâhil olmak üzere hak temelli STK'ların kapasitelerinin özel eğitim ve politika süreçlerine katılım yoluyla güçlendirilmesini içermektedir. Ayrıca, değerlendirme raporları hazırlayarak ve URTN'nin sorumluluklarını resmî hâle getirmek için mevzuat taslağı hazırlayarak çeşitli politika alanlarında Roman vatandaşların sosyal içermesini ana akımlaştırmaya odaklanmaktadır. Gösterge niteliğindeki faaliyet listesi şunları içermektedir:

3.1 ROSEP kapsamındaki eylemlerden sorumlu kurum ve kuruluşların kurumsal kapasite ve koordinasyonunun artırılması, Ulusal Roman Temas Noktasının merkezi ve yerel düzeyde etkinliğinin güçlendirilmesi, kurumsallaşmanın sağlanması ile görev ve sorumlulukların belirlenmesi. Bu faaliyet, ilgili kamu kurumlarının merkezi ve yerel düzeydeki kamu görevlileri için kapsayıcı kamu hizmetleri, kültürlerarası iletişim ve sosyal içermede duygu yönetimi, demokratik vatandaşlık, sosyal haklar ve ayrımcılıkla mücadele konularında özel eğitimler içereceğinden ROSEP'in daha iyi uygulanmasını kolaylaştıracaktır. Yetkililere ayrıca Avrupa Konseyi üyesi devletlerin en iyi uygulamalarını öğrenme fırsatı da sağlanacaktır. ASHB'nin Roman Koordinatörlerinin kapasite ihtiyaçlarına özel önem verilecektir. Ayrıca Roman kadınlar da hedeflenecektir. Sosyal Dayanışma Merkezleri tarafından, Roman kadınların güçlendirilmesi için; haklara erişim, ayrımcılığa karşı çözüm yolları, eşitlik ilkesi ve aile planlaması eğitimlerini içeren programlar uygulanacaktır.

3.2 Roman haklarının desteklenmesine yönelik farkındalığın artırılması için tedbirlerin geliştirilmesi. Savunuculuğun insan haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası stratejilerin vazgeçilmez bir parçası olduğu düşünüldüğünde, bu faaliyet, Romanların haklarına ilişkin farkındalığı artıracaktır. Materyallerin basımına ek olarak, Romanların haklarının teşvikine yönelik yarışmalar da dâhil olmak üzere sosyal medya ve web tabanlı faaliyetler yürütülecektir. Bu faaliyet aynı zamanda kamu kurumları, STK'lar ve uluslararası kuruluşların temsilcileri, akademisyenler, Roman ve Roman olmayan vatandaşların katılacağı uluslararası bir konferansın düzenlenmesini de içerecektir.

3.3 Romanların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde/illerde çalışan, kadın örgütleri de dâhil olmak üzere hak temelli STK'ların operasyonel kapasitelerinin artırılması ve Roman STK'ların politika yapımının tüm aşamalarına ve Roman stratejisinin planlanması, uygulanması, takibi/izlenmesi, savunuculuk hizmetleri, sürdürülebilirlik ve İzleme ve Değerlendirme çerçevesine katkısının güçlendirilmesi. STK'ların katılımı, faaliyetlerin yaygınlaştırılmasının yanı sıra sürdürülebilirliği için de kilit önem taşımaktadır. ASHB, ROSEP'in uygulanmasında hâlihazırda STK'larla birlikte çalışmaktadır. ROSEP'in yerel düzeyde uygulanması ve izlenmesi, büyük ölçüde, kendilerine çeşitli görevler verilen STK'ların kapasitelerine bağlıdır. STK'ların Romanların haklarının iyileştirilmesine katkıda bulunmalarını sağlamak için, başta savunuculuk, ayrımcılıkla mücadele, kapsayıcı uygulamalar, fon yaratma vb. konuları kapsayan eğitimler ile STK'ların kapasite ihtiyaçları hedeflenecektir. Örgütlenme özgürlüğü konusunda Roman kadınlara özel olarak odaklanılacaktır.

3.4 Roman vatandaşların sosyal içermesinin farklı tematik politika alanlarında ana akımlaştırılması. Bu faaliyet, ulusal ve bölgesel politika geliştirme ve mevzuat çalışmaları yoluyla Roman temas noktalarının daha fazla kurumsallaştırılması konusundaki ihtiyaçları ele alacaktır. Faaliyet 3.1 ve 3.2 bu faaliyetin uygulanmasını destekleyecektir.

Çıktı 4 ile ilgili faaliyetler

Çıktı 4 ile ilgili faaliyetler, engellilerin ve yaşlıların haklarının daha iyi hayata geçirilmesi için kurumsal kapasitenin geliştirilmesine hizmet edecektir. Tüm faaliyetler, kadın-erkek eşitliğinin ana akımlaştırılmasını sağlayacaktır. Kadınların katılımına, sömürü, şiddet ve istismardan korunmaya ve cinsel sağlık ve üreme sağlığına odaklanan özel modüller, atölye çalışmaları ve faaliyetler olacaktır. Faaliyetlerin gösterge niteliğindeki listesi şunları içermektedir:

4.1 Engelli bireylerin haklarının hayata geçirilmesi için izleme kapasitesinin güçlendirilmesi. Bu faaliyet temel olarak web tabanlı modülün geliştirilmesine, ayrıştırılmış verilerin toplanması gibi faaliyetlerle veri setlerinin iyileştirilmesine, en iyi izleme uygulamalarından ders öğrenilmesine vb. odaklanacaktır. Veri tabanı ASHB tarafından işletilmektedir, bu nedenle kapasite oluşturma faaliyetleri temel olarak ASHB'ye

odaklanacaktır.

4.2 Politika, program ve hizmetlerin tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinde engellilik ve yaşlanmanın ana akımlaştırılması. Bu faaliyet, 2030 Engelsiz Vizyonu'nun politika alanları doğrultusunda hak temelli politikanın ana akımlaştırılmasını sağlamak için üst düzey yetkilileri hedefleyecektir.

4.3 Kadın örgütleri de dâhil olmak üzere STK'ların ve engelliler ile yaşlılara yönelik örgütlerin kapasitelerinin geliştirilmesi. STK'ların kapasitesi, özellikle izleme ve ana akımlaştırma amaçları açısından büyük önem taşımaktadır. Eylem, STK'ların hak temelli savunuculuk kapasitesinin geliştirilmesini içerecektir.

4.4 Engelli ve yaşlı bireylerin sosyal içermesini güçlendirmek ve teşvik etmek amacıyla toplum temelli bakım modellerinin kapasitesinin artırılması. Faaliyet, engellilere ve yaşlılara daha iyi hizmet sağlanması için gündüz bakım merkezlerini hedefleyecektir.

3.3. Ana Akımlaştırma

Çevreyi Koruma, İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik

Eylem doğrudan Çevre Koruma, İklim Değişikliği ve Biyoçeşitliliği hedeflememektedir, ancak uygulama boyunca çevre dostu malzeme ve ekipman kullanımına öncelik verilecektir. Eğitim oturumları ve atölye çalışmaları; atıkların en aza indirilmesi ve geri dönüşümün teşvik edilmesi gibi sürdürülebilirlik uygulamalarını içerecektir. Mümkün olan her durumda, gereksiz seyahatleri ve buna bağlı karbon ayak izini azaltmak için hibrit etkinlikler düzenlenecektir. Ayrıca projede, kâğıt israfını ve çevresel etkiyi daha da azaltmak için basılı belgeler yerine elektronik belgelerin kullanımı teşvik edilerek, dokümantasyon için dijital öncelikli politikalar benimseyecektir.

Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi

Bölüm 1.1'de tanımlanan Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Kadın-Erkek Eşitliği DAC kodlarına göre, bu eylem G2 olarak etiketlenmiştir. Bu, kadın-erkek eşitliğinin sistematik ve sürdürülebilir bir şekilde entegre edilmesi amacıyla hedef grubun kadınlar ve kız çocuklarından oluştuğu anlamına gelmektedir.

Tüm DA'larda yer alan faaliyetler, kadın-erkek eşitliğine ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesine doğrudan katkıda bulunacaktır.

KEEDPB, kadın-erkek eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi nihai hedefine ulaşmak için kadın-erkek eşitliğini ana akımlaştırmaya yönelik önemli ve etkili bir stratejidir. Ana akımlaştırma ilkesi; kamu müdahalesi alanlarının tanımlanması, programların, eylemlerin ve bütçelerin planlanması, planlanan eylemlerin harcamalar yoluyla uygulanması ve tüm prosedür ve faaliyetlerin izlenmesi ve denetlenmesi de dâhil olmak üzere, bütçe ve politika oluşturma prosedürlerinin tüm yönlerine, eşitlik bakış açısının dâhil edilmesini gerektirir.

Kırılgan gruplardaki ve ulaşılması zor bölgelerdeki pek çok kadın ve kız çocuğunun etkili korumaya erişimde karşılaştığı özel zorlukları dikkate alan Eylem, Emniyet Genel Müdürlüğü pilot Büro Amirliklerinin bu tür topluluklara ve yetki alanları dâhilindeki ulaşılması zor bölgelere erişim kapasitesine sahip olmalarını sağlayacaktır. Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirlikleri; kadın-erkek eşitliği ve ayrımcılık yapmama ilkelerine dayalı, çok sektörlü bir yaklaşım ve kurumsal kültürü geliştirmeye teşvik edilecektir.

Eylem, Roman kadınların önyargılar ve ayrımcı davranışlar nedeniyle karşılaştığı çoklu ve kesişen ayrımcılık biçimleri, cinsiyetçilik ve şiddet gibi zorlukların ele alınmasına yönelik müdahaleleri içerecektir.

Eylem kapsamında engellilerin ve yaşlıların farklılaşan ihtiyaçlarını anlamak için bir kadın-erkek eşitliği analizi yapılacak ve bu analiz, günlük bakım merkezlerinin kapasite değerlendirmesine ve eylemin uygulanması sırasında yürütülecek güçlendirme programına katkıda bulunacaktır. Eylem, engelli kadınlar ve kız çocukları ile yaşlı kadınların özel ihtiyaç ve kapasitelerine uyum sağlayacak şekilde uygulanacaktır. Dolayısıyla, kadınların ve erkeklerin, kız çocuklarının ve erkek çocuklarının eşit haklara, yaşam beklentilerine

ve fırsatlara, kendi yaşamlarını şekillendirme ve topluma katkıda bulunma gücüne sahip olduğu bir eşitliğin sağlanmasına katkıda bulunmak, eylemin önemli bir hedefi olacaktır.

İnsan Hakları

Bu eylemde tanımlanan tüm DA'lar, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi ve eşitliğin teşvik edilmesi ile güçlü bir şekilde ilişkilidir. Ayrımcılığa karşı mücadele etmeyi ve tüm bireylerin herhangi bir sınırlama olmaksızın insan haklarından daha iyi yararlanmasını sağlamayı amaçlamaktadırlar. Bu yaklaşım, insan haklarının korunmasını ve eşitliğin teşvik edilmesini zorunlu kılan uluslararası insan hakları çerçeveleriyle uyumludur.

Engellilik

Bölüm 1.1'de tanımlanan OECD Engellilik DAC kodlarına göre, bu eylem D2 olarak etiketlenmiştir. Bu, eylemin, uluslararası ve AB standartlarına uygun olarak, engelliler ve yaşlılar için eşit haklar ve iyileştirilmiş refah sağlayacağı anlamına gelir. Eylem, sosyal hizmetlerde Kullanılabilirlik, Erişilebilirlik, Kabul Edilebilirlik ve Kalite ilkeleri temelinde, engelli vatandaşların sosyal içermesini sağlayan politika geliştirme ve hizmet sunumunun güçlendirilmesini destekleyecektir. Sonuç olarak eylem; engellilerin cinsiyetleri, yaşları, sosyal ve ekonomik durumları ve engellilikleri ile ilgili olarak "kesişen ayrımcılığı" ele almayı ve bu kişilerin topluma ve ekonomiye katılım sürecinde eşit fırsatlara ve eşit erişime sahip olmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

3.4. Riskler ve Varsayımlar

Kategori	Riskler	Olasılık (Yüksek/ Orta/ Düşük)	Etki (Yüksek/ Orta/ Düşük)	Hafifletici tedbirler
Kategori 3 - insanlar ve kuruluş	Politika yönetiminden sorumlu Ara Kurumlar (IBPM'ler) ve paydaşların eyleme bağlılıklarının yetersiz olması	D	O	Paydaşların üst düzey yönetim kadrolarıyla yapılacak ilk toplantılar da dâhil olmak üzere bir dizi strateji aracılığıyla, üst düzey sahiplenme sağlanacaktır.
Kategori 3 - insanlar ve kuruluş	IBPM'lerde ve paydaşlarda yüksek personel değişim oranı	Y	O	Kurumlardan etkin görev teslim mekanizmaları kurmaları talep edilecek ve personel değişim oranı izlenecektir.
Kategori 1 - dış çevre	Ülke bağlamı, Eylemin uygulanması ve sürdürülebilirliği üzerinde olumsuz etkiye sahip olabilir.	D	Y	Kurumlar uluslararası standartları takip etmeye teşvik edilecektir.

Kategori 1 - dış çevre	Doğal afetler, küresel salgın veya diğer mücbir sebepler nedeniyle faaliyetlerin uygulanmasında gecikme	O	O	Kurumlardan uygulama programlarını düzenli olarak izlemeleri ve uygun hafifletici tedbirleri önceden değerlendirmeleri istenecektir.
Kategori 1 - dış çevre	Türkiye'deki mali durum ve döviz kurlarındaki dalgalanmaların devam etmesi	O	O	Bütçeler yakından takip edilecektir.
Kategori 3 - insanlar ve kuruluş	Nihai faydalanıcıların katılım veya etkileşim düzeyinin düşük olması	D	Y	Taahhütleri güçlendirmek ve proje faaliyetlerine olan ilgiyi artırmaya devam etmek için toplantılar, Roman Günü kutlamaları ve çalıştaylar gibi farkındalık artırıcı ve hedefe yönelik faaliyetler düzenlenecektir.

Dış Varsayımlar

Tüm DA'ların yerel şubeleri hedefleyen faaliyetleri vardır ve bu şubeler, Eylemin çıktılarına yönelik politika ve faaliyetleri uygulamak için merkezi kuruluşların sağladığı rehberliği takip edecektir.

Eylemin uygulanması, ilgili ulusal eylem planlarının ve stratejik belgelerin uygulanmasını gerektirmektedir. Tüm kurumların bu belgelerde tanımlanan rollerini yerine getirmesi beklenmektedir.

Eylem aynı zamanda STK'ların ve akademi dünyasının Eylem Belgesi'nde tanımlanan faaliyetlere katılımına bağlıdır ve bu kuruluşların faaliyetlere ilgi göstermeleri ve katılmaya istekli olmaları beklenmektedir.

İçişleri Bakanlığı, kadına yönelik şiddetle mücadele ile ilgili yatırımlar yapmaya devam edecektir.

İlgili Bakanlıkların ve kurumların KEEDPB'ye yönelik siyasi kararlılığı devam edecektir.

ASHB, Romanların ve engellilerin haklarını iyileştirmek için birbirini takip eden eylem planlarını uygulamaya devam edecektir.

Türkiye'de kadınların güçlendirilmesi ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için idari ve siyasi desteğin devam etmesi.

Hükûmetin performansa dayalı bütçe sisteminin uygulanması ve güçlendirilmesi konusundaki kararlılığının devam etmesi.

Kamu kurumları arasında KEEDPB'nin uygulanması konusunda yakın koordinasyon ve iş birliğine yönelik ilginin devam etmesi.

Sivil toplum ve akademinin bütçe ve planlama süreçlerine dâhil olma konusundaki ilgi ve istekliliğinin devam etmesi.

Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması ve yerel düzeyde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele hizmetlerinin güçlendirilmesi konusunda stratejik öncelikler belirlemeye ve eylemler gerçekleştirmeye devam etmektedir.

EGM, Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliklerinde çalışan ile ilgili polis memurlarını, bu Eylem kapsamında sağlanan faaliyet ve eğitimlerde görevlendirmektedir.

Hükûmet kuruluşları ve hükûmet dışı kuruluşlar, Emniyet Genel Müdürlüğünün yerel birimleriyle etkin bir şekilde koordinasyon sağlamaya ve eylem faaliyetlerine katkıda bulunmaya isteklidir.

Romanları da kapsayan sosyal içerme politikalarıyla yakın bir ilişki içerisinde, ayrımcılıkla mücadeleye yönelik müdahalelerin desteklenmesine yönelik çabaları sürdürmek amacıyla, siyasi iradenin desteği ve tüm ilgili kurumların taahhütlerinin sürekliliği sağlanmalıdır.

Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı kapsamındaki faaliyetlerden sorumlu kamu kurumları, web tabanlı modüle etkin veri girişi sağlamayı taahhüt etmekte, engelli vatandaşların sosyal içermesi konusunda çok sektörlü iş birliğine açık olmakta ve bu eylem kapsamında geliştirilen araçlarda uyarlama yapmayı taahhüt etmektedir.

ASHB ve diğer kamu kurumlarının üst düzey yetkilileri ve hizmet sağlayıcıları, bu Eylem kapsamındaki faaliyetlere katılmaya isteklidir.

Engelliler ve yaşlılar, kurulan atölyelerden yararlanmaya ilgi duymaktadır.

3.5. Gösterge Niteliğindeki Mantıksal Çerçeve Matrisi

Sonuçlar	Sonuçlar zinciri: Beklenen ana sonuçlar	Göstergeler	Referans Değerler (değerler ve yıllar)	Hedefler (değerler ve yıllar)	Veri kaynakları	Varsayımlar
Etki	Türkiye'de dezavantajlı gruplara yönelik ayrımcılıkla mücadelenin geliştirilmesi	Uluslararası raporlar temelinde Türkiye'de kırılgan gruplara yönelik ayrımcılıkla mücadelede niteliksel iyileşme sağlanması	Bazı boşluklar bulunmakta olup, iyileştirilmesi gerekmektedir (2023)	Kırılgan grupların haklarının korunmasında gelişmeler sağlandığı belirtilmiştir (2027)	AB Türkiye Raporları Avrupa Konseyi ve BM Organlarının Raporları	*Geçerli değil*
Sonuç 1	Kadınların kaynaklara, fırsatlara ve hizmetlere erişiminin iyileştirilmesi	Kadın-erkek eşitliğine yönelik ve kadınların güçlendirilmesine yönelik kamusal tahsisleri takip etmeye ve gerçekleştirmeye yönelik sistemlerin varlığı (Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Gösterge 5.c.1)[7]	Hayır-ihtiyaç seviyesine yaklaşıyor (2023)	Evet-tam ihtiyacı karşılıyor (2027)	OECD ve BM Kadın Birimi raporları	KEEDPB'ye yönelik siyasi kararlılık devam edecektir.
Sonuç 2	Kadına yönelik şiddetle mücadele çabalarının artırılması	Emniyet Genel Müdürlüğünün kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet vakalarına ilişkin vaka yönetim sisteminin iyileştirilmesi	Hayır (2024)	Evet (2027)	Proje Raporları İçişleri Bakanlığı Kurumsal Raporları	İçişleri Bakanlığı, kadına yönelik şiddetle mücadele ile ilgili yatırımlar yapmaya devam edecektir.
Sonuç 3	Roman vatandaşların haklarına yönelik korumanın güçlendirilmesi	Uluslararası raporlar temelinde, Türkiye'deki Roman Vatandaşların haklarında niteliksel iyileşme sağlanması	Bazı boşluklar bulunmakta olup, iyileştirilmesi gerekmektedi	Romanların haklarının korunmasıyla ilgili iyileşmeler	AB ve AGİT Raporları	ASHB, Romanların ve engellilerin haklarına yönelik iyileşme sağlamak için birbirini takip eden eylem planlarını

[7] Göstergenin metodolojisi için lütfen bkz. https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-05-0c-01.pdf

			r (2023)	olduğu bildirilmiştir (2027) 25 (yerel düzeyde) (2027)		uygulamaya devam edecektir
Sonuç 4	Engellilerin ve yaşlıların sosyal içermesinin iyileştirilmesi	4.1. Engellilerin haklarına ilişkin ulusal eylem planlarının ilerleme düzeyindeki artış yüzdesi (%) 4.2. Gündüz Bakım Merkezlerinde sağlanan hizmetlerin, sosyal içerme ve güçlenmelerine katkıda bulunduğunu belirten hizmet alıcılarının yüzdesi (%)	4.1. Mevcut değil 4.2. Mevcut değil	4.1 %30 (2027) 4.2. %75 (2027)	Engellilerin haklarına ilişkin Ulusal Eylem Planlarının Yıllık Raporları ASHB Kurumsal Raporları	ASHB, engellilerin haklarına yönelik iyileşme sağlamak için birbirini takip eden eylem planlarını uygulamaya devam edecektir
Sonuç 1 ile ilgili Çıktı 1	KEEDPB'nin Türkiye'deki ulusal ve yerel politika oluşturma ve bütçeleme süreçlerinin tüm aşamalarında iyi bir bütçeleme uygulaması olarak merkezi ve yerel düzeydeki yetkili kurumlar tarafından entegre edilmesi ve kurumsallaştırılması	1.1.1 Planlama, bütçeleme ve denetim süreçlerine ilişkin, yürürlükte olan/kullanılan ve belirli KEEDPB referansları içeren resmî kılavuz ve el kitaplarının sayısı 1.1.2 Kadının güçlendirilmesi, kadın hakları ve kadın-erkek eşitliği konularında özel faaliyetler içeren veya KEEDPB'ye duyarlı göstergeler içeren yıllık bütçe programlarının sayısı	1.1.1: 3[8] (2023) 1.1.2: 10 (2023) 1.1.3: 0 (2023)	1.1:1: 5 (2027) 1.1.2: 15 (2027) 1.1.3: 2 (2027)	Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından ve gözetim görevi olan diğer kurumlar tarafından yayınlanan belgeler Kamu Kurumları Performans Programı Belgeleri Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Sayıştay Başkanlığı Kaynakları	Türkiye'de kadınların güçlendirilmesi ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için idari ve siyasi desteğin devam etmesi Hükûmetin performansa dayalı bütçe sisteminin uygulanması ve güçlendirilmesi konusundaki kararlılığının devam etmesi Kamu kurumları arasında KEEDPB'nin uygulanması konusunda yakın koordinasyon ve iş birliğine yönelik ilginin devam

[8] Projenin ilk aşamasında Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yayınlanan Bütçe Hazırlama Rehberi, Vatandaş Bütçe Rehberi ve Yatırım Programı Hazırlama Rehberi

		1.1.3. KEEDPB'ye atıfta bulunan iç denetim planını kabul eden Bakanlık sayısı 1.1.4. KEEDPB araç ve yöntemlerini kullanan büyükşehir belediyelerinin sayısı 1.1.5. STK'lar/akademisyenler tarafından kadın-erkek eşitliği ve kadının güçlendirilmesi hedeflerine yönelik bütçe tahsisleri/harcamalarına ilişkin izleme belgeleri/raporlarının sayısı	1.1.4: 3[9] (2023) 1.1.5: 4[10] (2024)	1.1.4: 15 (2027) 1.1.5: 8	Meclis Komisyonlarının tutanakları ve raporları Belediyelerin plan ve programları, Belediyeler Birliği raporları İlgili STK'ların ve akademisyenlerin yayınları	etmesi Sivil toplum ve akademinin bütçe ve planlama süreçlerine dâhil olma konusundaki ilgi ve istekliliğinin devam etmesi
Sonuç 2 ile ilgili Çıktı 2	Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele için Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından sunulan hizmetlerin ve koordinasyonun kalitesinin, etkinliğinin ve kapsayıcılığının artırılması	2.2.1 Seçilen 5 ilde Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliklerinde görev yapan ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddete müdahalede hak temelli hizmet kapasitesini artıran polis memurlarının yüzdesi 2.2.2 Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik etkili ve mağdur merkezli koruma konusunda operasyonel kapasitesini artıran Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle	2.2.1: 0 (2024) 2.2.2: 0 (2024) 2.2.3: 0 (2024)	2.2.1: %10 (2027) 2.2.2: 5 (2027) 2.2.3: 5 (2027)	Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddete Müdahale için Kapasite Oluşturma Paketi Eğitim değerlendirme raporları Eğitimlerin ön/son testleri Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliklerinin sağlanan hizmetlere	Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması ve yerel düzeyde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele hizmetlerinin güçlendirilmesi konusunda stratejik öncelikler belirlemeye ve eylemler gerçekleştirmeye devam etmektedir. EGM, Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele

[9] Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi
[10] Projenin ilk aşamasında Edirne, Eskişehir, Gaziantep ve Kocaeli'de kadın bütçe grubu raporları

		Mücadele Büro Amirliklerinin sayısı 2.2.3 Pilot illerde kurulan, Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet Vaka Yönetimi Çalışma Gruplarının sayısı 2.2.4 Yerel düzeyde hükûmet kuruluşları ve hükûmet dışı kuruluşlar arasında gerçekleştirilen, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddete ilişkin ortak koordinasyon faaliyetlerinin sayısı Kadınlara ve Kız çocuklarına Yönelik Şiddet Vaka Yönetimi Çalışma Gruplarında geliştirilen araç sayısı	2.2.4: 0 (2024) 2.2.5: 0 (2024)	2.2.4: 10 (2027) 2.2.5: 10 (2027)	ilişkin düzenli raporları İzleme ziyaretlerinin raporları Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddete İlişkin Politika ve Sosyal Belgeler Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet Vaka Yönetimi Çalışma Grubu SOP Faaliyet raporları Toplantı ve/veya çalıştay raporları	Büro Amirliklerinde çalışan ile ilgili polis memurlarını, bu Eylem kapsamında sağlanan faaliyet ve eğitimlerde görevlendirmektedir. Hükûmet kuruluşları ve hükûmet dışı kuruluşlar, Emniyet Genel Müdürlüğünün yerel birimleriyle etkin bir şekilde koordinasyon sağlamaya ve eylem faaliyetlerine katkıda bulunmaya isteklidir.
Sonuç 3 ile ilgili Çıktı 3	Roman Strateji Belgesi (güncel - ROSEP) ve Eylem Planlarının etkin bir şekilde uygulanması ve tasarlanması için merkezi ve yerel kurumsal kapasitenin geliştirilmesi	3.3.1 Romanların haklarına ilişkin Yerel Eylem Planlarının sayısı 3.3.2 Yerel düzeydeki Roman Temas Noktalarının (işlevsel/operasyonel) sayısı 3.3.3 Aşağıdakiler de dâhil olmak üzere eğitim almış (kapasitesi geliştirilmiş) kişilerin sayısı	3.3.1: 23 yerel eylem planı yürürlüktedir. (2024) 3.3.2: 0 (2024)	3.3.1: 25 yerel eylem planı (23'ü revize edilecek + 2'si yeni kabul edilecek) 3.3.2: 25 (2027)	Yerel Eylem Planlarının Faaliyet ve İlerleme Raporları İşlevsel Roman Temas Noktalarının Faaliyet ve İlerleme Raporları Eğitim Sonuçları	Romanları da kapsayan sosyal içerme politikalarıyla yakın bir ilişki içerisinde, ayrımcılıkla mücadeleye yönelik müdahalelerin desteklenmesine dair çabaları sürdürmek amacıyla, siyasi iradenin desteği ve tüm ilgili kurumların taahhütlerinin sürekliliği sağlanmalıdır. Yerel yönetimlerin

			3.3.3: 0 (2024)	3.3.3: 300 (2027)	(Test Öncesi ve Sonrası)	sahiplenme ve isteklilik düzeyi
Sonuç 4 ile ilgili Çıktı 4	Engellilerin ve yaşlıların temel haklarının hayata geçirilmesi için kurumsal kapasitenin artırılması	4.4.1 Gelişmiş kapasiteye sahip web tabanlı bir izleme modülünün varlığı 4.4.2 Engelsiz 2030 Vizyonunun politika alanları temelinde sektörel düzeyde gerçekleştirilen toplantı sayısı 4.4.3 Engelliler ve kadın örgütleri de dâhil olmak üzere STK'lar için düzenlenen bölgesel kapasite oluşturma çalıştaylarının sayısı Kapasitesi artırılan gündüz bakım merkezlerinin sayısı	4.4.1: 0 (2024) 4.4.2: 4 (2024) 4.4.3: 0 (2024) 4.4.4: 0 (2024)	4.4.1: Evet (2027) 4.4.2: 13 (2027) 4.4.3: 7 (2027) 4.4.4: 7 (2027)	Web tabanlı izleme modülü Toplantı Tutanakları Eğitimlerin ardından ön/son testler ASHB İstatistik ve Raporları	Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı kapsamındaki faaliyetlerden sorumlu kamu kurumları, web tabanlı modüle etkin veri girişi sağlamayı taahhüt etmekte, engelli vatandaşların sosyal içermesi konusunda çok sektörlü iş birliğine açık olmakta ve bu eylem kapsamında geliştirilen araçlarda uyarlama yapmayı taahhüt etmektedir. ASHB ve diğer kamu kurumlarının üst düzey yetkilileri ve hizmet sağlayıcıları, bu Eylem kapsamındaki faaliyetlere katılmaya isteklidir. Engellilere yönelik kuruluşlar ve STK'lar eylem faaliyetlerine katılmaya isteklidir ve iş birliğine açıktır. Engelliler ve yaşlılar, kurulan atölyelerden yararlanmaya ilgi duymaktadır.

4. UYGULAMA DÜZENLEMELERİ

4.1. Finansman Anlaşması

Bu eylemin uygulanabilmesi için, Türkiye Cumhuriyeti ile bir finansman anlaşması akdedilmesi öngörülmektedir.

4.2. Gösterge Niteliğindeki Uygulama Süresi

Bu Eylemin, 3. bölümde açıklanan faaliyetlerin yürütüleceği ve ilgili sözleşmelerin ve anlaşmaların uygulanacağı gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama süresi, finansman anlaşmasının akdedildiği tarihten itibaren 72 aydır.

Uygulama süresinin uzatılması, Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi tarafından, bu Finansman Kararı'nda ve ilgili sözleşmelerde ve anlaşmalarda değişiklik yapılarak kararlaştırılabilir.

4.3. Uygulama Yöntemleri

Komisyon, uygun olduğunda gözden geçirme usulleri ve eylemin AB kısıtlayıcı tedbirlerine uygunluğu da dâhil olmak üzere, üçüncü taraflara finansman sağlamaya yönelik ilgili AB kural ve usullerine uyulmasını sağlayacaktır[11].

4.3.1. Akredite edilmiş bir kuruluş ile Dolaylı Yönetim

Bu Eylem, aşağıdaki akredite edilmiş kuruluşlarla dolaylı yönetim çerçevesinde uygulanabilir:

DA 1 için

Bu eylemin bir kısmı (DA1) BM Kadın Birimi ile birlikte dolaylı yönetim çerçevesinde uygulanabilir.

Bu uygulama, ilgili çıktı olan "KEEDPB'nin Türkiye'deki ulusal ve yerel politika oluşturma ve bütçeleme süreçlerinin tüm aşamalarında bir iyi bütçeleme uygulaması olarak merkezi ve yerel düzeydeki yetkili kurumlar tarafından entegre edilmesi ve kurumsallaştırılması" ile birlikte Sonuç 1 "Kadınların kaynaklara, fırsatlara ve hizmetlere erişiminin iyileştirilmesi" hedefine ulaşmaya yönelik çalışmalarda dolaylı yönetimi içermektedir.

Görevlendirilmesi öngörülen kuruluş, aşağıdaki kriterlere göre seçilmiştir:

1) Kadın haklarının, kadın-erkek eşitliğinin ve kadınların güçlendirilmesinin desteklenmesine odaklanan bir yetki alanına sahip olması,
2) KEEDPB ve politika oluşturma alanında kapsamlı teknik uzmanlığa sahip olması,
3) Hem kamu kurumları hem de sivil toplum kuruluşlarıyla güçlü ilişkiler kurmuş olması.

BM Kadın Birimi, kadın-erkek eşitliğini teşvik etme ve kadınları küresel olarak güçlendirme yönündeki kapsamlı yetkisi sayesinde, bu proje için en uygun uygulayıcı ortaktır. Uygulama, sadece KEEDPB'nin Türkiye'deki politika oluşturma sürecine entegre edilmesini değil, aynı zamanda bu politikaların çeşitli sektörlerde kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkları aktif bir şekilde ele almasını ve bu farklılıklar arasında köprü kurmasını gerektirmektedir. BM Kadın Birimi, KEEDPB alanında kapsamlı bir geçmişe ve tanınmış bir uzmanlığa sahiptir. Bu alandaki çalışmaları arasında KEEDPB analizleri yapmak, eğitim programları geliştirmek ve ana akımlaştırmayı destekleyen göstergeler ve hedefler oluşturmak yer almaktadır. BM Kadın Biriminin Türkiye'de daha önce uyguladığı KEEDPB projesi değerli dersler öğrenilmesini sağlamış ve kadın-erkek eşitliğinin ilerletilmesi için sağlam bir çerçeve oluşturmuştur.

BM Kadın Biriminin kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla kurduğu ilişkiler, KEEDPB'nin başarılı bir şekilde uygulanması için gerekli olan etkili koordinasyon ve iş birliğini mümkün kılmaktadır. Ortaklıkları, projenin yerel bağlamları temel almasını ve Türkiye'deki kadınlar ve kız çocuklarının özel ihtiyaçlarına yanıt vermesini sağlamaktadır. Ayrıca, BM Kadın Biriminin, STK'lar ve akademik çevrelerin katılımıyla

[11] AB Yaptırımları Haritası. Yaptırım haritası yaptırım rejimlerinin tanımlanması için kullanılan bir BT aracıdır. Yaptırımların kaynağı, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde (ABRG) yayımlanan hukuki tasarruflardır. Yayımlanan hukuki tasarruflar ile web sitesindeki güncellemeler arasında uyuşmazlık olması hâlinde, ABRG'deki sürüm geçerlidir.

sürdürülebilir savunuculuk ve izleme mekanizmalarının geliştirilmesindeki rolü, devam eden ana akımlaştırma çabaları için destekleyici bir ortam yaratılmasına yardımcı olmaktadır. 2010 yılından bu yana, BM Kadın Birimi, kadın-erkek eşitliğinin ve kadın haklarının geliştirilmesini amaçlayan çeşitli inisiyatiflerde Türk hükûmetine destek vermektedir. Uzun yıllara dayanan deneyimi ve kadın-erkek eşitliğine duyarlı politikalar üretme konusundaki kararlılığı ulusal makamlar tarafından büyük saygı görmekte olup, bu, BM Kadın Birimini bu eylem için ideal bir ortak hâline getirmektedir. Özel teknik destek sağlama becerileri ve benzer projelerin uygulanması bakımından geçmişte kanıtlanmış performansı, projenin Türkiye'de kadınların güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşılması konusunda başarılı olmasını sağlayacaktır.

Öngörülen kuruluşun değiştirilmesinin gerektiği durumda, Komisyon servisleri, aynı kriterleri kullanarak yeni bir kuruluş seçebilir. Kuruluşun değiştirilmesi durumunda, değiştirme kararının gerekçelendirilmesi gerekir.

DA 2 için

Bu eylemin bir kısmı (DA1), UNFPA ile birlikte dolaylı yönetim çerçevesinde uygulanabilir.

Bu uygulama, ilgili çıktı olan "Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele için Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından sunulan hizmetlerin ve koordinasyonun kalitesinin, etkinliğinin ve kapsayıcılığının artırılması" ile birlikte Sonuç 2 "Kadınlara yönelik şiddetle mücadele için çabaların artırılması" hedefine ulaşmaya yönelik çalışmalarla dolaylı yönetimi içermektedir.

Görevlendirilmesi öngörülen kuruluş, aşağıdaki kriterlere göre seçilmiştir:

1) Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi ve buna müdahale edilmesi alanında kanıtlanmış bir yetki alanına sahip olunması,

2) Özellikle kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi ve buna müdahale edilmesi konusunda, küresel düzeyde teknik uzmanlıkla birlikte, ülke içi deneyime sahip olunması,

3) Türkiye'de kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi ve buna müdahale edilmesi çalışmalarında yer alan kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla güçlü ilişkiler kurulmuş olması,

4) Mağdur merkezli yaklaşımları ve insan haklarının önemini vurgulayarak, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet konusunda polis memurları ve diğer personel için eğitim programlarının geliştirilmesi alanında kanıtlanmış bir geçmişe sahip olunması.

Yetki alanının kapsamı göz önüne alındığında, UNFPA'nın programları; koruma (kolluk kuvvetleri-sosyal hizmetler), sağlık ve eğitimi de içeren çok sektörlü bir boyutta, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi ve buna müdahale edilmesini ele almaktadır. UNFPA, krizden etkilenen bölgeler de dâhil olmak üzere, küresel düzeyde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle ilgili hizmetlerin sunumuna öncülük etmektedir. UNFPA, sağlık portföyü sayesinde, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetinin önlenmesi ve buna müdahale edilmesini, tecavüz vakalarında klinik yönetim, ruh sağlığına yönelik psikososyal destek ve mağdurlara yönelik hukuki yardım da dâhil olmak üzere cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine entegre etmektedir. UNFPA, Küresel Koruma Grubu bünyesindeki Cinsiyete Dayalı Şiddet Sorumluluk Alanını koordine ederek, insani yardım ortamlarında cinsiyete dayalı şiddetin ele alınmasında öncü bir rol oynamaktadır. Acil durumlarda temel hizmetler sunmakta, haysiyet kitleri dağıtmakta ve kadınlar ve kız çocukları için güvenli alanlar oluşturmaktadır. Bu çerçevede UNFPA, 2011 yılından bu yana insani yardım müdahalesi sırasında Türkiye'de 40'ın üzerinde güvenli alan kurmuştur. Gençlik ve eğitim portföyü sayesinde, UNFPA, kapsamlı cinsellik eğitimi ve gençlerin güçlendirilmesi girişimleri ile erken evlilik, kadın sünneti ve cinsel şiddet konularında çalışmalar yapmaktadır.

Öngörülen kuruluşun değiştirilmesinin gerektiği durumda, Komisyon servisleri, aynı kriterleri kullanarak yeni bir kuruluş seçebilir. Kuruluşun değiştirilmesi durumunda, değiştirme kararının gerekçelendirilmesi gerekir.

DA 3 için

Bu eylemin bir kısmı (DA3), Avrupa Konseyi ile birlikte dolaylı yönetim çerçevesinde uygulanabilir.

Bu uygulama, ilgili çıktı olan "Roman Strateji Belgesi (güncel - ROSEP) ve Eylem Planlarının etkin bir şekilde uygulanması ve tasarlanması için merkezi ve yerel kurumsal kapasitenin geliştirilmesi" ile birlikte Sonuç 3

"Roman vatandaşların haklarına yönelik korumanın güçlendirilmesi" hedefine ulaşmaya yönelik çalışmalarda dolaylı yönetimi içermektedir.

Görevlendirilmesi öngörülen kuruluş, aşağıdaki kriterlere göre seçilmiştir:

1) Romanlara ilişkin olanlar da dâhil olmak üzere, insan haklarının korunmasına ilişkin yetki,

2) Roman vatandaşların sosyal içermesi alanında teknik uzmanlık,

3) Türkiye'de sosyal politika alanında hem kamu kurumları hem de sivil toplum kuruluşları ile güçlü ilişkilere sahip olma.

Avrupa Konseyi; Romanlar da dâhil olmak üzere, insan haklarının korunması alanında kapsamlı ve tanınmış bir kurum içi uzmanlığa sahip olan, önde gelen bir Avrupa devletler arası kuruluşudur. Avrupa Konseyinin bu alanlardaki çalışmaları, ilgili Avrupa Konseyi standartları ile, ihtiyaç duyan ülkelere Roman vatandaşların sosyal içermesi çalışmalarını geliştirmeleri için sağlanan Teknik Destek faaliyetleri arasındaki yerleşik sinerjiye dayanmaktadır. Ayrıca, Romanların ve Gezginlerin Sosyal İçermesi Stratejik Eylem Planının (2020 - 2025) öncelik alanları Roman içerme konusundaki genel politikalarla uyumlu olup, çingene karşıtlığı ve ayrımcılıkla mücadele etmeyi, gerçek ve etkili hesap verebilirliği desteklemeyi, demokratik katılımı desteklemeyi, kamu güvenini ve hesap verebilirliği teşvik etmeyi ve kapsayıcı kaliteli eğitim ve öğretime erişimi desteklemeyi amaçlayan Türkiye'deki Roman Stratejisinin hedeflerine uygundur.

Öngörülen kuruluşun değiştirilmesinin gerektiği durumda, Komisyon servisleri, aynı kriterleri kullanarak yeni bir kuruluş seçebilir. Kuruluşun değiştirilmesi durumunda, değiştirme kararının gerekçelendirilmesi gerekir.

DA 4 için

Bu eylemin bir kısmı (DA4), UNFPA ile birlikte dolaylı yönetim çerçevesinde uygulanabilir.

Bu uygulama, ilgili çıktı olan "Engellilerin ve yaşlıların temel haklarının hayata geçirilmesi için kurumsal kapasitenin artırılması" ile birlikte Sonuç 4 "Engelli ve Yaşlı Bireylerin Sosyal İçerilmesinin Geliştirilmesi" hedefine ulaşmaya yönelik çalışmalarda dolaylı yönetimi içermektedir.

Görevlendirilmesi öngörülen kuruluş, aşağıdaki kriterlere göre seçilmiştir:

1) Engelli kadınların ve gençlerin insan haklarını ve sosyal içermelerini teşvik etmeyi amaçlayan, nüfus ve kalkınma alanında ilgili yetkiye sahip olunması,

2) Engelli vatandaşların sosyal içermesi ve aktif yaşlanmanın teşvik edilmesi alanında teknik uzmanlığa sahip olunması,

3) Türkiye'de engellilik ve yaşlanma alanında hem kamu kurumları hem de sivil toplum kuruluşları ile güçlü ilişkilere sahip olunması.

UNFPA, engellilik ve yaşlanma konularında "Hiç kimseyi geride bırakmamak" kavramı çerçevesinde çalışmalarını sürdürmektedir. UNFPA; sağlık, eğitim, istihdam ve yaşam beklentileri hakkında karar vermeleri için engellilerin ve yaşlıların güçlendirilmesine odaklanmaktadır. Bu nedenle, engellilerin haklarının teşvik edilmesini sağlayan müdahaleleri ile, engellilerin eşit fırsatlardan yararlanmalarını, şiddetten uzak ve sağlıklı bir yaşam sürmelerini ve haklarından faydalanmalarını sağlamaktadır. UNFPA ayrıca, her bireyin sayılmasını ve dikkate alınmasını sağlayarak, hiç kimsenin geride bırakılmaması için yüksek kaliteli nüfus verileri yoluyla görünmezliği sona erdirmeye kararlıdır.

UNFPA'nın engelli vatandaşların sosyal içermesine yönelik stratejileri, Birleşmiş Milletler Engelli Vatandaşların Sosyal İçermesi Stratejisi'nde (UNDIS) yer alan sağlam kanıtlardan ve engelli vatandaşların sosyal içermesine yönelik kapsamlı yaklaşımlardan yola çıkılarak oluşturulmuştur. UNDIS, engelli vatandaşların sosyal içermesi konusunda kurum çapında sürdürülebilir ve dönüştürücü ilerlemenin temelini oluşturmakta ve UNFPA Engelli Vatandaşların Sosyal İçermesi Stratejisi'ne[12] bilgi sağlamaktadır. UNDIS'ın temel hesap verebilirlik alanlarından biri olan engelli vatandaşları kapsayıcı programlamaya ilişkin UNFPA

[12] UNFPA. Engelli Vatandaşların Sosyal İçermesi Stratejisi (2022-2025). https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/2021_Disability%20Inclusion%20Strategy_v06%20%282%29.pdf

performansı, yıllık olarak ölçülmekte ve raporlanmaktadır. UNFPA, UNDIS raporlamasının ikinci yılında da engelli vatandaşları kapsayıcı programlama gerekliliklerini aşan çok sayıda iyi uygulamayla örnek teşkil etmektedir.

Öngörülen kuruluşun değiştirilmesinin gerektiği durumda, Komisyon servisleri, aynı kriterleri kullanarak yeni bir kuruluş seçebilir. Kuruluşun değiştirilmesi durumunda, değiştirme kararının gerekçelendirilmesi gerekir.

4.4. İhale ve hibeler için coğrafi uygunluk kapsamı

İhale ve hibe verilme usullerine katılım için işletmelerin konumu açısından ve ana düzenlemede tesis edildiği ve ilgili sözleşme belgelerinde belirtildiği şekilde satın alınan tedariklerin menşei açısından coğrafi uygunluk ilkesi, aşağıdaki hükümlere bağlı olmak şartıyla uygulanır.

Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi, aciliyet durumlarında veya ilgili ülkeler ve bölgelerin piyasalarında hizmetlerin bulunmaması durumunda veya uygunluk kurallarının uygulanmasının bu eylemin gerçekleştirilmesini imkânsız hâle getireceği veya aşırı derece zorlaştıracağı usulen kanıtlanmış durumlarda coğrafi uygunluğu genişletebilir (NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 28(10) maddesi).

4.5. Gösterge Niteliğindeki Bütçe

Gösterge Niteliğindeki Bütçenin bileşenleri	**AB katkısı (AVRO olarak tutar)**	**Gösterge niteliğindeki üçüncü taraf katkısı, AVRO cinsinden**
Uygulama yöntemleri - bkz. Bölüm 4.3		
Sonuç 1 Kadınların kaynaklara, fırsatlara ve hizmetlere erişimi aşağıdakilerden oluşmaktadır:	**3.000.000**	**90.000**
BM Kadın Birimi ile dolaylı yönetim - bkz. bölüm 4.3.1	3.000.000	90.000 (BM Kadın Birimi)
Sonuçlar 2 ve 4 Kadına yönelik şiddetle mücadeleye yönelik çabaların artırılması Engellilerin ve yaşlıların sosyal içermesinin iyileştirilmesi, aşağıdakilerden oluşur:	**4.750.000**	**10.000**
UNFPA ile dolaylı yönetim - bkz. bölüm 4.3.1	4.750.000	10.000 (UNFPA)
Sonuç 3 Roman vatandaşların haklarına yönelik korumanın güçlendirilmesi; aşağıdakilerden oluşur:	**2.000.000**	**223.000**
Avrupa Konseyi ile dolaylı yönetim - bkz. bölüm 4.3.1	2.000.000	223.000 (Avrupa Konseyi)
Değerlendirme - bkz. bölüm 5.2 **Denetim** - bkz. bölüm 5.3	IMEE sözleşmeleri kapsamında karşılanabilir	Mevcut değil
Stratejik İletişim ve Kamu Diplomasisi - bkz. bölüm 6	başka bir Karar'ın kapsamında olacaktır	Mevcut değil
Toplam Tutarlar	**9.750.000**	**323.000**

4.6. Organizasyonel Yapı ve Sorumluluklar

Eylemin sorunsuz bir şekilde uygulanması için 4 yönlendirme komitesi kurulacaktır. Türkiye'nin temel haklara ilişkin politikalarını AB'ye uyumlaştırma sorumluluğuna sahip olduğundan ve sektörden sorumlu kurum rolünü üstlendiğinden, Avrupa Birliği Başkanlığı bünyesindeki Siyasi İşler Dairesi Başkanlığı, koordinasyon için ana odak noktası olacaktır.

Merkezi ve yerel düzeydeki yetkili kurumların, iyi bir bütçelendirme uygulaması olarak, KEEDBP'yi Türkiye'de ulusal ve yerel politika oluşturma ve bütçeleme süreçlerinin tüm aşamalarına entegre etmiş ve kurumsallaştırmış olması (DA 1). Bu DA'da, politika yönetiminden sorumlu ara kurum (IBPM) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüdür. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Bakanlığın IBPM rolünü desteklemek için ortak kurum (eş faydalanıcı) olacaktır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, seçilen Uluslararası Kuruluş, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (EUD), Avrupa Birliği Başkanlığı ve Ulusal IPA Koordinatörü (NIPAC) ofislerinden temsilcilerin yer alacağı bir Yönlendirme Komitesi kurulacaktır. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, Plan ve Bütçe Komisyonu, Sayıştay, Büyükşehir Belediyeleri, Türkiye Belediyeler Birliği ve sivil toplum temsilcileri olmak üzere diğer paydaşlar, ilgili olduğu durumlarda Yönlendirme Komitesine dâhil edilecektir.

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadele için Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından sunulan hizmetlerin ve koordinasyonun kalitesinin, etkinliğinin ve kapsayıcılığının artırılması (DA 2)

Bu DA'daki IBPM, İçişleri Bakanlığı denetimi altındaki Emniyet Genel Müdürlüğüdür.

Bir Yönlendirme Komitesi (SC) kurulacak ve söz konusu komitede Emniyet Genel Müdürlüğü, seçilen Uluslararası Kuruluş, İçişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (EUD), Avrupa Birliği Başkanlığı ve Ulusal IPA Koordinatörü (NIPAC) ofisi ve Strateji ve Bütçe Başkanlığı temsilcileri yer alacaktır. İlgili olan durumlarda, sivil toplum kuruluşları olmak üzere diğer paydaşlardan temsilciler de Yönlendirme Komitesine dâhil edilecektir.

Roman Strateji Belgesi (güncel - ROSEP) ve Eylem Planlarının etkin bir şekilde uygulanması ve tasarlanması ve Roman kadın ve erkeklerin sosyal içermesi için merkezi ve yerel kurumsal kapasitenin geliştirilmesi (DA3)

Bu DA'da IBPM, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğüdür.

Bir Yönlendirme Komitesi (SC) kurulacak ve söz konusu komitede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, seçilen Uluslararası Kuruluşlar, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (EUD), Avrupa Birliği Başkanlığı ve Ulusal IPA Koordinatörü (NIPAC) ofisi, Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve Roman kadın örgütleri de dâhil olmak üzere ilgili sivil toplum kuruluşundan/kuruluşlarından temsilciler yer alacaktır. İlgili olduğu durumlarda, ROSEP'in uygulanmasında belirlenmiş kamu kurumları gibi diğer paydaşlar da Yönlendirme Komitesine dâhil edilecektir.

Engellilerin ve yaşlıların temel haklarının hayata geçirilmesi için kurumsal kapasitenin artırılması (DA 4)

Bu DA'daki IBPM, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüdür.

Bir Yönlendirme Komitesi kurulacak ve söz konusu komitede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, seçilen Uluslararası Kuruluş, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (EUD), Avrupa Birliği Başkanlığı ve Ulusal IPA Koordinatörü (NIPAC) ofisi, Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve ilgili sivil toplum kuruluşundan/kuruluşlarından temsilciler yer alacaktır. İlgili olduğu durumlarda, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve kadın örgütleri de dâhil olmak üzere sivil toplum kuruluşları, Yönlendirme Komitesine dâhil edilecektir.

Eylemin sorunsuz bir şekilde yönetilmesini sağlamak için düzenli Yönlendirme Komitesi toplantıları

yapılacaktır. Bu amaçla, Anlaşma/Sözleşmeden doğan tüm konularda düzenli bilgi alışverişi için üç ayda bir Yönlendirme Komitesi Toplantıları yapılacaktır. Komite; projenin ilerleyişini müzakere edecek, Mantıksal Çerçeve ve Gösterge Niteliğindeki Eylem Planı'na göre çıktıların ve zorunlu sonuçların zamanında elde edildiğini doğrulayacak, projenin başarılı bir şekilde uygulanması için gerçekleştirilecek eylemleri müzakere ederek karara bağlayacak ve Eylemde karşılaşılabilecek ana riskleri ve sorunları ele alacaktır.

Seçilen yetkilendirilmiş makamlar, tüm paydaşlar arasında sektörler arası koordinasyonu sağlayacak, yönlendirme komitesi için sekretarya hizmeti sağlayacak, gerekli teknik uzmanlığın seferber edilmesinde IBPM'ye teknik yardım ve destek sağlayacak, proje uygulaması hakkında bilgi verecek, Adalet Bakanlığı ile yakın koordinasyon içinde proje faaliyetlerinin uygulanmasını organize edecek, proje faaliyetleri için bütçeye göre ve Uluslararası Kuruluşların mali kurallarına ve prosedürlerine uygun olarak fonları yöneterek dağıtacak ve ilerleme raporlarını ve nihai raporları hazırlayacaktır. Komisyon, bütçe uygulama ayrıcalığının bir parçası olarak ve Birlik'in mali çıkarlarını korumak amacıyla, Eylemin uygulanmasını yönetmek için kurulan yukarıdaki yönetişim yapılarına katılabilir.

5. PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

5.1 İzleme ve Raporlama

Bu eylemin uygulama sürecinin teknik ve finansal açıdan günlük olarak izlenmesi, sürekli bir süreç olacak ve uygulayıcı ortağın sorumluluklarının bir parçası olacaktır. Bu amaçla, uygulayıcı ortak, eylem için kalıcı bir iç, teknik ve mali izleme sistemi kurar ve düzenli ilerleme raporları (yılda en az bir kez) ve nihai raporlar hazırlar. Her rapor, eylemin uygulanmasının, karşılaşılan zorlukların, yapılan değişikliklerin ve aynı zamanda mantıksal çerçeve matrisi (proje yöntemi için) referans olarak kullanılarak, ilgili göstergeler vasıtasıyla ölçülen, sonuçlara (Çıktılar ve doğrudan Sonuçlar) ulaşma derecesinin doğru bir açıklamasını içerecektir. Komisyon, hem kendi personeli hem de doğrudan Komisyon tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için işe alınan (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından işe alınan) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, ek proje izleme ziyaretleri gerçekleştirebilir. Göstergeler en azından cinsiyete göre ayrıştırılmış olacaktır. Tüm izleme ve raporlamalar, eylemin insan hakları temelli yaklaşımı ve kadın-erkek eşitliğine yönelik olarak nasıl dikkate alındığını değerlendirmelidir. Veri toplama, analiz ve izleme için roller ve sorumluluklar:

- Uygulayıcı ortaklar/faydalanıcı ülke tarafından, NIPAC Ofisi ve finansal izleme için NAO Ofisi koordinasyonunda üstlenilen izleme görevleri, kaynakların kullanımı ve planlanan sonuçlara yönelik ilerleme hakkında bilgi vermeyi amaçlayan verilerin toplanması ve analiz edilmesi ve eylemin karar alma süreçlerinin yönetimine bilgi sağlanmasından oluşacaktır.
- AB Delegasyonu tarafından üstlenilen izleme görevleri, özellikle eylem döngüsünün önemli noktalarında, uygulayıcı ortakların/faydalanıcı ülkenin izleme sistemini tamamlar. Bunlar ayrıca dış izlemeden kaynaklanan tavsiyelerin takibini destekleyecek ve AB yönetimini bilgilendirmek için kullanılacaktır. Bu izleme süreci, belirli ihtiyaçlara ve eldeki kaynaklara dayalı olarak kararlaştırılacak olan farklı biçimler alabilir ve farklı metodolojilere (uygulayıcı ortaklarla toplantılar, Eylem yönlendirme komiteleri, yerinde kontroller...) başvurabilir. Raporlama, standart kontrol listelerinin kullanımı dâhil olmak üzere, planlama/programlama, izleme ve değerlendirmenin birbiriyle ilişkilendirilmesine ilişkin DG NEAR yönergelerinde yer alan metodolojilere ve araçlara göre yapılacaktır.

Her iki iç izleme türü de dış izlemeye bilgi vermeye ve destek sağlamaya yöneliktir:

- Dış izleme / Sonuç Odaklı İzleme (ROM)

Komisyon ve/veya NIPAC, Komisyon/NIPAC tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için doğrudan görevlendirilen (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon/NIPAC tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından görevlendirilen) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, Finansman Anlaşması'nda belirtilen Avrupa Komisyonu kuralları ve usulleri doğrultusunda ek proje izlemesi gerçekleştirebilir. Bu

incelemeler; eylemin izlenmesi, sonuç verilerinin toplanması veya en güncel AK kılavuzlarında tanımlanan diğer görevlerden oluşabilir.

Faaliyetlerin uygulanmasını ve eylem belgesindeki göstergelere göre sonuçların elde edilmesini yönlendirmek, izleme bulgularını (ROM bulguları dâhil) müzakere etmek ve uygun şekilde düzeltici eylemler kararlaştırmak için faaliyet düzeyinde Yönlendirme Komiteleri kurulacaktır. Yönlendirme Komiteleri; son faydalanıcı, Lider Kurumun, NIPAC Ofisinin, Sözleşme Makamının ve AB Delegasyonunun temsilcilerinden oluşacaktır.

5.2 Değerlendirme

Eylemin doğası göz önünde bulundurularak, bu eylem veya bileşenleri için bağımsız danışmanlar aracılığıyla faydalanıcı tarafından değerlendirme(ler) yapılabilir. Değerlendirmeler; planlamanın/programlamanın, izlemenin ve değerlendirmenin ilişkilendirilmesine yönelik DG NEAR kılavuzlarında belirtildiği şekilde gerçekleştirilecektir.

Değerlendirme raporları, en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulamalarına uygun olarak, ortak ülke ve diğer kilit paydaşlarla paylaşılacaktır[13].Uygulayıcı ortak ve Komisyon, değerlendirmelerin sonuçlarını ve değerlendirmelerde yer alan tavsiyeleri analiz eder ve uygun olduğunda, ortak ülke ile mutabakat içinde, gerçekleştirilecek izleme eylemleri ve belirtilmişse, projenin yeniden yapılandırılması da dâhil olmak üzere, gerekli düzeltmeler konusunda ortak karar verir.

Tüm değerlendirmeler, eylemin insan hakları temelli yaklaşımı ne ölçüde dikkate aldığını ve kadın-erkek eşitliğine ve kadınların güçlendirilmesine nasıl katkıda bulunduğunu değerlendirmelidir. Değerlendirme ekiplerinde, insan hakları ve kadın-erkek eşitliğine yönelik uzmanlık sağlanacaktır.

5.3 Denetim ve Doğrulamalar

Bu eylemin uygulanması için imzalanan sözleşmelere uygulanan yükümlülüklere halel gelmeksizin, Komisyon, bir risk değerlendirmesi temelinde, bir veya daha fazla sözleşme veya anlaşma için bağımsız denetimler veya doğrulama atamaları yapılmasını sağlayabilir.

6. STRATEJİK İLETİŞİM VE KAMU DİPLOMASİSİ

AB tarafından finanse edilen dış eylemleri uygulayan tüm kuruluşlar, ilgili kitlelere, ilgili eylemlere ilişkin tüm iletişim materyallerinde AB amblemini ve uygun şekilde kısa bir finansman beyanını bulundurarak, Birlik'in kendilerinin çalışmalarına verdiği desteği bildirme konusunda sözleşmesel bir yükümlülüğe sahiptir. Bu amaçla, *AB görünürlüğüne ilişkin iletişim ve bu görünürlüğün artırılması: Dış eylemlere ilişkin rehber* adlı 2022 tarihli rehber dokümanında (veya onun yerine geçen herhangi bir belgede) verilen talimatlara uymaları gerekmektedir.

Bu yükümlülük, ilgili eylemlerin Komisyon, ortak ülke, hizmet sağlayıcılar, hibe faydalanıcıları ya da BM kuruluşları, uluslararası finans kuruluşları ve AB Üye Devletlerinin kuruluşları gibi yetkilendirilmiş veya yetki devri yapılmış makamlar tarafından uygulanmasına bakılmaksızın, eşit şekilde uygulanacaktır. Her durumda, ilgili sözleşmesel yükümlülüklere ilişkin bir atıf, ilgili finansman anlaşmasına, ihale ve hibe sözleşmelerine ve katkı anlaşmalarına dâhil edilmelidir.

AB'nin görünürlüğünü ve bu eyleme katkısını artırmak amacıyla Komisyon, bütçe uygulama yetkisi kapsamında ve Birliğin mali çıkarlarını korumak için ortak deklarasyonlar veya beyanlar imzalayabilir veya hazırlayabilir. Görünürlük ve iletişim tedbirleri de fonların kullanımı konusunda şeffaflığı ve hesap verebilirliği teşvik etmelidir. İletişim faaliyetlerinin, eylem ve hedeflerinin yanı sıra, eylemin AB tarafından finanse edilmesine ilişkin farkındalık üzerindeki etkinliği ölçülmelidir.

[13] Bkz. en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulaması

Uygulayıcı ortaklar, uygulama öncesinde, belirli görünürlük ve iletişim faaliyetlerinin planlanması ve uygulanması konusunda Komisyonu ve AB Delegasyonunu/Ofisini tam olarak bilgilendirecektir. Uygulayıcı ortaklar, AB finansmanının yeterli görünürlüğe sahip olmasını sağlayacak ve görünürlük ve iletişim faaliyetlerinin yanı sıra genel eylemin sonuçlarını ilgili izleme komitelerine rapor edecektir.

7. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Sürdürülebilirlik tedbirleri, destek alanına bağlı olarak değişmektedir. Mali ve operasyonel düzeyde, kurumsal düzeyde ve politika düzeyinde sürdürülebilirliği sağlamak için önlemler alınacaktır.

Mali ve Operasyonel düzeyde, eylemin sonuçlarını yaygınlaştırmak için, yaygınlaştırma planları ile IBPM'lere destek verilecektir. İlgili olduğu durumlarda, Eylemin sürdürülebilirliği; sonuçların izlenmesi veya yaygınlaştırılması için çevrimiçi platform aracılığıyla desteklenecektir.

Kurumsal düzeyde, sürdürülebilirlik; eğitmen havuzları, hizmet içi eğitimler, ilgili eğitim kurumlarının müfredatlarında güncellemeler yapılması, çevrimiçi eğitim olanakları vb. yoluyla sağlanacaktır.

IBPM'lerin eylem kapsamında kurulan mekanizmaları devam ettirme konusundaki özel çabaları kilit önem taşımaktadır. Eylem kapsamında oluşturulan tüm kurullar ve teknik çalışma grupları, faaliyetlerine devam edecektir.

Politika düzeyinde, sürdürülebilirlik; sonuçların IBPM uygulamalarına ve politika belgelerine veya kılavuzlarına entegre edilmesi yoluyla sağlanacaktır. Bu aynı zamanda, sonuçların ilgili ulusal stratejilere entegre edilmesi yoluyla eylemin sürdürülebilirliğinin sağlanmasını da gerektirmektedir. Mümkün olduğunda, yeni kurulan faaliyetlerin ve kapasitelerin sürdürülebilirliğini sağlamak için IBPM'ye Savunuculuk ve Sürdürülebilirlik belgesi sağlanacaktır.

Sürdürülebilirliği sağlamak için önemli olan bir diğer etken de, tüm sonuçların sürdürülebilirliğinin IBPM'lerle doğrulandığı, AB Başkanlığı tarafından yürütülen son izlemedir.

İlgili olduğu durumlarda, Eylemin sürdürülebilirliğini daha da güçlendirmek için mevzuat değişikliklerine başvurulacaktır.

TR

BU EYLEM AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN FİNANSE EDİLMEKTEDİR

2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı Hakkında Komisyon Uygulama Kararı'na Ait

EK I.2

Örgütlü Suçlarla Mücadele Eylem Belgesi

YILLIK EYLEM PLANI
Bu belge, Mali Tüzük'ün 110(2) maddesi açısından yıllık çalışma programını ve IPA III Tüzüğü'nün 9. maddesi ve NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 23(2) maddesi açısından yıllık ve çok yıllık eylem planlarını ve tedbirlerini tesis eder.

1. ÖZET

1.1. Eylem Özet Tablosu

Başlık	**Örgütlü Suçlarla Mücadele** 2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı
OPSYS	ACT-62928
ABAC	ABAC Taahhüt seviyesi 1 numarası: JAD.1655607
Ana Düzenleme	Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) kapsamında finanse edilmektedir
Ekonomi ve Yatırım Planı (EIP)	Hayır
EIP Öncü Projesi	Hayır
Avrupa Takımı	Hayır
Eylemin Faydalanıcısı/Faydalanıcıları	Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür
Programlama belgesi	IPA III Programlama Çerçevesi
ÖNCELİK ALANLARI VE SEKTÖR BİLGİSİ	
Pencere ve tematik öncelik	Pencere 1- Hukukun Üstünlüğü, Temel Haklar ve Demokrasi Tematik Öncelik 3- Örgütlü suçlarla mücadele / güvenlik

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar)	Ana SKA: 16) Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak			
DAC kodu/kodları	DAC - 15113 - Yolsuzlukla mücadele eden kurum ve kuruluşlar (%100)			
Ana Dağıtım Kanalı	12000 - Alıcı Hükûmet 12001 - Merkezi Yönetim			
Hedefler	Mevcut değil			
İşaretçiler (DAC formundan)	**Genel politika hedefi**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Katılımı geliştirme/iyi yönetişim	☐	☐	☒
	Çevreye yardım	☒	☐	☐
	Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi	☐	☒	☐
	Üreme, anne, yenidoğan ve çocuk sağlığı	☒	☐	☐
	Afet Riskini Azaltma	☒	☐	☐
	Engellileri içerme	☒	☐	☐
	Beslenme	☒	☐	☐
	RIO Sözleşmesi işaretçileri	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Biyolojik çeşitlilik	☒	☐	☐
	Çölleşmeyle mücadele	☒	☐	☐
	İklim değişikliği etkilerinin azaltılması	☒	☐	☐
	İklim değişikliğine uyum	☒	☐	☐
İç İşaretçiler ve Etiketler	**Politika hedefleri**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Öncü Projesi	EVET ☐		HAYIR ☒
	Etiketler:	EVET		HAYIR
	Ulaşım	☐		☒
	Enerji	☐		☒
	Çevre ve iklim dayanıklılığı	☐		☒
	Dijital	☐		☒

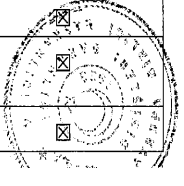

	Ekonomik kalkınma (özel sektör, ticaret ve makroekonomik destek dâhil)	☐		☒
	İnsan Gelişimi (insan sermayesi ve gençlik dâhil)	☐		☒
	Sağlık dayanıklılığı	☐		☒
	Göç ve hareketlilik	☐		☒
	Tarım, gıda güvencesi ve kırsal kalkınma	☐		☒
	Hukukun üstünlüğü, yönetişim ve Kamu Yönetimi reformu	☐		☒
	Diğer	☐		☒
	Dijitalleşme	☐	☒	☐
	Etiketler	EVET		HAYIR
	dijital bağlantısallık	☒		☐
	dijital yönetişim	☒		☐
	dijital girişimcilik	☐		☒
	dijital beceriler/okuryazarlık	☒		☐
	dijital hizmetler	☒		☐
	Bağlantısallık	☐	☒	☐
	Etiketler	EVET		HAYIR
	dijital bağlantısallık	☒		☐
	enerji	☐		☒
	ulaşım	☐		☒
	sağlık	☐		☒
	eğitim ve araştırma	☒		☐
	Göç	☐	☒	☐
	Eşitsizliklerin Azaltılması	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐
BÜTÇE BİLGİSİ				
İlgili tutarlar	Bütçe kalemi: 15.02 01 01.01 Toplam tahmini maliyet: 4.700.000,00 AVRO AB bütçe katkısının toplam tutarı 4.500.000,00 AVRO Bu eylem, şu kuruluşlar tarafından müşterek finansman yoluyla ortak finanse edilmektedir: - **Avrupa Konseyi tarafından** 200.000,00 AVRO tutarında			
YÖNETİM VE UYGULAMA				

Uygulama yöntemleri (yönetim şekli ve teslim yöntemleri)	- Avrupa Konseyi ile **dolaylı yönetim** (Sonuç 1) - Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) ile **dolaylı yönetim** (Sonuç 2 ve 3)
Finansman Anlaşması'nın imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	En geç 31 Aralık 2025'e kadar
Katkı/ yetkilendirme anlaşmaları, ihale ve hibe sözleşmelerinin imzalanması/sonuçlanması için son tarih	Mali Tüzük'ün 114(2) maddesinde listelenen durumlar hariç, finansman anlaşmasının imza/sonuçlanma tarihini müteakip 3 yıl
Gösterge niteliğindeki [operasyonel uygulama] dönemi	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 72 ay
Finansman Anlaşması'nın uygulanması için son tarih	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 12 yıl

1.2. Eylemin Özeti

Eylemin genel hedefi, AB müktesebatına uyum konusunda ilerleme kaydetmek ve örgütlü suçlarla mücadele konusunda Türkiye'nin kurumsal kapasitesini geliştirmektir.

Eylem ilk olarak Mali Suçları Araştırma Kurulunun (MASAK) kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadeledeki (AML/CFT) etkinliğini artırmayı amaçlamaktadır. Soruşturma kabiliyetinin güçlendirilmesi, teknolojik altyapının modernize edilmesi ve AML/CFT soruşturmalarında görev alan hem ulusal hem de uluslararası ortaklarla koordinasyon ve bilgi paylaşımının iyileştirilmesine odaklanmaktadır. Daha da önemlisi, Türkiye'nin AML/CFT çerçevesini en son FATF tavsiyeleri ve AB standartlarıyla uyumlu hâle getirmesine yardımcı olacaktır.

İkinci olarak, kapasite oluşturma faaliyetleri ve eğitim oturumları yoluyla, örgütlü suçlarla mücadelede veri toplama, yayma ve analiz süreçlerini iyileştirmek ve ulusal ve uluslararası iş birliğinin yanı sıra koordinasyonu geliştirmek için teknik destek sağlanacaktır. Eylem, mevcut ulusal eylem planları ve stratejilerinin daha iyi izlenebilmesi için istihbarat odaklı polislik faaliyetlerinin ve kanıta dayalı bir politika oluşturulmasını destekleyecektir. Ayrıca, Türkiye'nin veri koruma mevzuatı ve BT araçları gibi gerekli düzenleyici çerçeve ile birlikte bir elektronik bilgi toplama sisteminin kurulmasına zemin hazırlayacaktır.

1.3 Eylemin Faydalanıcısı/Faydalanıcıları

Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür.

2. GEREKÇE

2.1. Bağlam

IPA III Programlama Çerçevesi (2021-2027) uyarınca, "Örgütlü suçla mücadelede IPA III desteği", kaynakların daha iyi önceliklendirilmesi ve tahsisi de dâhil olmak üzere, çeşitli örgütlü suç türleriyle mücadeleye yönelik daha stratejik bir yaklaşım geliştirmeleri için yetkililere yardımcı olmaya odaklanacaktır. Bu, suç şebekelerinin ekonomik faaliyetleriyle birlikte etkili bir şekilde tespit edilmesi ve dağıtılması, mali soruşturmaların sistematik ve proaktif bir şekilde kullanılması ve varlık müsaderesinin sorumlu kurumlarla iş birliği içinde uygulanması ile sonuçlanmalıdır. Faydalanıcıların ayrıca çevrim içi ortamda örgütlü suç ve kara para aklama ile etkin bir şekilde mücadele etme kapasitelerini artırmaları ve siber suçlarla mücadeleye yönelik stratejik bir yaklaşım geliştirmeleri gerekmektedir.

Avrupa Komisyonunun **2023 Türkiye Raporu**, 4. Fasıl (Sermayenin Serbest Dolaşımı) ve 24. Fasıl (Adalet, Özgürlük ve Güvenlik) ile ilgili olarak, özellikle Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi (AML) ve Terörizmin Finansmanıyla Mücadele (CFT) konularına odaklanan çeşitli tavsiyeler sunmaktadır. Temel tavsiyeler arasında şunlar bulunmaktadır:

- Stratejik eksikliklerin ele alınması amacıyla, AB müktesebatı ile uyum içerisinde Türkiye'nin AML/CFT rejiminin geliştirilmesi.
- Terörle mücadeleye ilişkin yasal çerçevelerin ve uygulamaların AB müktesebatıyla da uyumlu olacak şekilde iyileştirilmesi ve Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF) tavsiyelerinin ele alınması.

DA 1: Kara Para Aklamanın Önlenmesi ve Terörizmin Finansmanıyla Mücadele (AML/CFT) Alanında Mali Soruşturmalar için Teknik Kapasitenin Güçlendirilmesi

İlgili AB müktesebatı aşağıdaki gibidir:

- **Kara Para Aklamanın Önlenmesi Direktifi (AMLD):** (AB) 2018/843 sayılı Direktif ile tadil edilen (AB) 2015/849 sayılı Direktif
- **Fon Transferi Yönetmeliği:** (AB) 2015/847 sayılı Tüzük yürürlükten kaldırılmış ve (AB) 2023/1113 sayılı Tüzük ile değiştirilmiştir (30 Aralık 2024 tarihinden itibaren geçerlidir)
- **(AB) 2018/1673 sayılı Direktif**, kara para aklama ile etkin bir şekilde mücadele etmek için soruşturma araçlarına, personele ve eğitime duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır,
- **(AB) 2024/1654 sayılı Direktif** ile tadil edilen **(AB) 2019/1153 sayılı Direktif**, ağır mali suçlarla mücadele için mali bilgilere ve banka hesap bilgilerine erişim konusuna odaklanmaktadır,

AB'nin AML/CFT çerçevesi, Haziran 2024'te yürürlüğe giren yeni AML paketi ile kapsamlı bir şekilde elden geçirilmiştir. Bu kapsamda 6. Kara Para Aklamanın Önlenmesi Direktifi [(AB) 2024/1640 sayılı Direktif], yeni bir Kara Para Aklamanın Önlenmesi Tüzüğü [(AB) 2024/1624 sayılı Tüzük] ve Fon Transferi Yönetmeliğinin yeniden düzenlenmesi yer almaktadır. (AB) 2023/1113 sayılı Tüzük 30 Aralık 2024 tarihinden itibaren yürürlüğe girmekle birlikte, paketin diğer hükümlerinin çoğu 2027 ortasından itibaren geçerli olacaktır. Ayrıca, (AB) 2024/1620 sayılı Tüzük ile Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi ve Terörizmin Finansmanıyla Mücadele Kurumu kurulmuştur, ancak bu bir AB kurumudur ve bu nedenle Türkiye ile ilgili değildir.

DA 2: Türkiye'de Örgütlü Suçlarla Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi için Teknik Destek

Avrupa Komisyonu **2022 Türkiye Raporu'nda**, Türkiye'nin tehdit değerlendirmesini, politika geliştirmeyi ve uygulamayı kolaylaştırmak için toplu istatistikler toplayarak kullanması, suç şebekelerinin çökertilmesi ve suç varlıklarına el konulması konusundaki sicilini iyileştirmesi ve terörle mücadeleye ilişkin yasal çerçeve ve uygulamaları AB müktesebatıyla uyumlu hâle getirmesi gerektiğini belirtmiştir.

Europol ile yapılandırılmış bir iş birliğini mümkün kılan bir düzenleme 2016'dan beri yürürlüktedir, ancak bu kişisel veri alışverişi için yasal dayanak olamamaktadır. Europol ile ağır suçlardan ve terörizmle mücadeleden sorumlu Türk makamları arasında kişisel verilerin alınıp verilmesine ilişkin olarak AB ile Türkiye arasında uluslararası bir anlaşmanın yapılması, Türk veri koruma mevzuatının henüz öngörülen Anlaşma kapsamındaki güvencelerin uygulanması için gerek duyulan düzeyde AB müktesebatıyla uyumlu olmaması nedeniyle hâlen beklemededir." Türkiye, insan ticareti açısından önemli bir transit ve hedef ülke olmaya devam etmektedir.

2021-2025 **AB Örgütlü Suçlarla Mücadele Stratejisi**, örgütlü suçlar konusunda uluslararası iş birliğinin önemini belirtmektedir. "Europol'de ağır örgütlü suç ile ilgili istihbaratın daha da geliştirilmesine ve AB Üye Devletlerini etkileyen yüksek riskli örgütlü suçlar için önemli merkezler teşkil eden üçüncü ülkeler ve bölgelerle (Üye Devletlerin bu kritik bölgelere atadığı ikili Temas Görevlileri de dâhil olmak üzere) bilgi alışverişinin ve soruşturma faaliyetlerinin artırılmasına acil ihtiyaç vardır. Komisyon, Europol ile kişisel verilerin paylaşılması ve Eurojust ile adli iş birliğinin sağlanması amacıyla, üçüncü ülkelerle uluslararası anlaşmaların müzakere edilmesine yönelik direktifler almıştır ve bu zorlu müzakerelerde ilerleme kaydedilmesi için çaba gösterecektir.

Türkiye'nin Vize Serbestliği Yol Haritası kriterlerine ilişkin olarak ilgili kriterler aşağıdaki gibidir:

- Örgütlü suç vakaları veya kolaylaştırılmış yasadışı göç konusunda soruşturma kapasitesini geliştirmeye yönelik tedbirler alması,
- Örgütlü suçlarla mücadeleye yönelik Ulusal Strateji ve Eylem Planının uygulanmasının devam ettirilmesi ve tamamlanması,
- İnsan ticareti mağdurlarının uygun bir şekilde kabulünü ve korunmasını sağlayacak ve bu kişilerin sosyal ve mesleki açıdan yeniden entegrasyonunu destekleyecek yeterli altyapı ve kaynakların sağlanması,
- Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığına Karşı Ulusal Strateji ve Eylem Planlarının uygulanmasına devam edilmesi; Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı (EUDA) ile iş birliği yapılması,

- Başta sınır muhafızları, polis ve gümrük memurları olmak üzere ilgili ulusal kurumlar ve adli makamlar arasında kolluk kuvvetleri iş birliğinin sağlanması,
- Bölgesel kolluk hizmetlerinin iş birliğinin güçlendirilmesi, ikili ve çok taraflı operasyonel iş birliği anlaşmalarının uygulanması ve AB Üye Devletleri yetkilileriyle bilgi paylaşılması,
- Kimlik ve seyahat belgesi dolandırıcılığı da dâhil olmak üzere ağır ve sınır ötesi suçlarla daha etkin bir şekilde mücadele etmek için kolluk kuvvetlerinin operasyonel ve özel soruşturma kapasitesinin geliştirilmesi.

İlgili Ulusal Stratejiler ve Politikalar

DA 1:

Türkiye'de Kara Para Aklamanın Önlenmesi (AML), Terörün Finansmanıyla Mücadele (CFT) ve Müsadere Uygulamalarında Etkinliğin Artırılması Strateji Belgesi (2021-2025), kara para aklama ve terörün finansmanı suçlarının ele alınmasına yönelik **adli ve idari süreçlerin iyileştirilmesini**, mali istihbarat kabiliyetlerinin güçlendirilmesini ve suçluları yasadışı gelirlerden mahrum bırakmak için hedeflenen mali yaptırımların etkili bir şekilde uygulanmasının yanı sıra varlık geri kazanım önlemlerinin koordine **edilmesini amaçlamaktadır**. Bu Strateji Belgesi doğrultusunda Türkiye, Ulusal Risk Değerlendirmesi metodolojisini geliştirmiş ve URA raporu 2023 yılında onaylanmıştır.

Katılım Öncesi Ekonomik Reform Programı'nda (2022-2024), kripto varlık hizmet sağlayıcıları ve tasarruf finansman şirketleri, AML/CFT düzenlemeleri kapsamına alınmıştır.

DA 2:

Bu DA, **Örgütlü Suçlarla Mücadele Ulusal Stratejisi'nin (2022-2027) özellikle** i) örgütlü suçlarla mücadelede kurumlar arası koordinasyon ve iş birliğinin artırılması, ii) örgütlü suçlarla mücadele eden kolluk birimleri ile diğer kurumlar arasında veri paylaşımının sağlanması, iii) örgütlü suçlarla mücadelede uluslararası iş birliğinin sağlanması ve geliştirilmesi, iv) örgütlü suçlarla mücadelede kapasitenin artırılmasına yönelik eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi, v) örgütlü suçlarla mücadele eden birimlerin personel ve teknik kapasitelerinin artırılması, vi) örgütlü suçlarla mücadelede hukuki altyapının güçlendirilmesi, vii) kolluk birimleri ve adli makamlar tarafından örgütlü suç örgütleri ve çeşitli suç türleri ile etkin bir mücadele yürütülmesi, viii) çalışmaların idari tedbirlerle desteklenmesi, ix) şikâyet mekanizmalarının etkinliğinin artırılması için gerekli çalışmaların yapılması, x) örgütlü suç örgütleri ile terör örgütleri arasındaki bağlantıların tespit edilmesi, xi) suçluların örgütlü suç faaliyetlerinden elde ettikleri gelirlerden mahrum bırakılması ve terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik faaliyetler yürütülmesi, xii) örgütlü suçlarla mücadelede pro-aktif bir yaklaşımla tedbirler geliştirilmesi ve örgütlü suçların kaynağında önlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmesi stratejik hedefleri bağlamında önemlidir.

Daha spesifik olarak, DA 2; **Örgütlü Suçlarla Mücadele Ulusal Eylem Planı (2022-2024)** tarafından önerilen faaliyetler bağlamında önemlidir: i) örgütlü suçlarla mücadele için "Eylem Planı İzleme ve Raporlama Yazılımı"nın kurulması, ii) örgütlü suçlarla mücadele kapsamında terörle mücadele, uyuşturucu, silah, suç gelirleri ve insan ticareti gibi örgütlü suçlarla ilgili uluslararası eğitimlerin düzenlenmesi, iii) uluslararası kuruluşlarla yakın ve sürekli irtibatın sağlanması, iv) uluslararası kuruluşların uygulama yöntemlerinin, çalışma usul ve esaslarının tespit edilerek öğrenilmesi ve tüm yetkililere aktarılması, v) örgütlü suçlarla mücadelede görev alan kolluk birimleri personeline yönelik örgütlü suç örgütlerinin suç gelirleriyle mücadele etme konusunda farkındalık eğitimlerinin artırılması, vi) örgütlü suçlar konusunda teori ve pratiği birleştiren kurs ve eğitimler düzenlenmesi, vii) örgütlü suçlarla mücadele birimlerinde çalışan personele yönelik olarak suç gelirleri ve terörizmin finansmanı ile mücadele faaliyetleri, viii) suç gelirleri ile mücadele konusunda farkındalık eğitimlerinin artırılması, ix) örgütlü suçlarla mücadele birimlerinin teknik kapasitesinin güçlendirilmesi ve x) örgütlü suçlarla mücadelede yasal düzenlemelerin etkinliğinin incelenmesi, bu düzenlemelerin ulusal mevzuatla olan uyumunun ve koordinasyonunun değerlendirilmesi ve ulusal güvenlik çerçevesinde uluslararası hukukla olan uygunluklarının gözden geçirilerek güncel tutulması.

2.2. Sorun Analizi

DA 1

Türkiye'nin Mali İstihbarat Birimi olan MASAK, 19/11/1996 tarihinde 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile kurulmuş ve 17/02/1997 tarihinde faaliyete geçmiştir. AB mevzuatı ve uluslararası uygulamaların takip edilmesi amacıyla, 18/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile MASAK'ın görev ve yetkileri yeniden tanımlanmıştır. MASAK, 5549 sayılı "Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun", 6415 sayılı "Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun" ve 7262 sayılı "Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun" çerçevesinde faaliyet göstermektedir.

MASAK, AML/CFT konusunda politika geliştirme ve mevzuat iyileştirme, veri toplama, analiz ve değerlendirme, denetim, koordinasyon ve soruşturma gibi temel işlevleri yerine getirmektedir. MASAK ayrıca gerekli önlemlerin uygulanmasını izler, mali istihbarat toplar, suçlarla bağlantılı kişi veya kuruluşların mali profilini ve diğer durumlarını analiz eder ve bunları mevcut diğer verilerle karşılaştırır. Ayrıca MASAK, AML/CFT açısından önemli sonuç ve bulguları ulusal ve uluslararası meslektaşları ve ilgili birimlerle paylaşır.

FATF, üye ülkelerin kara para aklama ve terörün finansmanı ile etkin bir şekilde mücadele edebilmeleri için kapsamlı bir dizi gereklilik belirlemiştir. Türkiye'nin Haziran 2024'te FATF gri listesinden çıkarılması, FATF'nin 4. tur karşılıklı değerlendirmeleri aşamasında tespit edilen stratejik eksikliklerin giderilmesinde kaydedilen önemli ilerlemeyi yansıtmaktadır. Bu ilerleme, Türkiye'nin, AML/CFT çerçevesini güçlendirmeye odaklanan bir eylem planını uygulamaya yönelik çabalarıyla sağlanmıştır. MASAK'ın insan kaynaklarının geliştirilmesi, MASAK'ın proaktif analiz kapasitesi ve mali istihbarat ürünlerinin Türkiye'nin risk profiline uygun olarak devam eden soruşturma ve kovuşturmalarda kullanılması, bu eylem planının eylem maddeleri arasında yer almıştır.

Türkiye, FATF gerekliliklerini karşılama konusunda önemli ilerleme kaydetmiş olmakla birlikte, AML/CFT tedbirlerinde uyumun sürdürülebilmesi ve etkinliğin sağlanması için sürekli iyileştirme ve takip eylemleri gereklidir:

Ayrıca FATF, ülkelerin kara para aklama veya terörün finansmanı için kullanılabilecek Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlarla (KAGK'ler) ilgili riskleri değerlendirmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. MASAK, kötüye kullanımı önlemek için KAGK'lerin faaliyetlerini değerlendirecek ve izleyecek tedbirler almalıdır. KAGK'lere AML/CFT yükümlülüklerine ilişkin net kılavuz ilkeler sağlanması ve düzenli uyum kontrollerinin yapılması, bu kuruluşların şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde faaliyet göstermelerini sağlamaya yardımcı olacaktır. FATF Haziran 2024 Kamu Beyanı uyarınca, Türkiye, KAGK sektörüne yönelik gözetiminin risk temelli ve FATF standartlarıyla uyumlu olmasını sağlamaya devam edilmesi de dâhil olmak üzere, AML/CFT sistemindeki iyileştirmeleri sürdürmek için FATF ile birlikte çalışmaya devam edecektir.

Son olarak, gelişen mali ortam göz önünde bulundurulduğunda, MASAK kripto varlıklara ilişkin düzenlemelerin başta R.15-16 olmak üzere FATF tavsiyeleriyle uyumlu olmasını sağlamalıdır. Bu, kripto para hizmet sağlayıcılarına AML/CFT yükümlülükleri getirilmesini, bu yükümlülüklerin denetlenmesini ve sağlam müşteri durum tespiti prosedürleri uygulamalarının sağlanmasını içerir. MASAK, kripto işlemlerini izlemek için teknolojik araçlardan ve platformlardan yararlanmalı, şüpheli faaliyetlerin gerçek zamanlı olarak izlenmesine olanak sağlamalı ve soruşturma kabiliyetlerini geliştirmelidir. Türkiye hâlihazırda kripto varlık hizmet sağlayıcılarını AML/CFT önleyici tedbirleri açısından yükümlü taraflar arasında belirlemiş ve lisanslama prosedürlerini kabul etmiştir; ancak ikincil mevzuat araçlarının ve sosyal yardım faaliyetlerinin geliştirilmesi gereklidir.

DA 2

Ağır Örgütlü Suç Tehdit Değerlendirmesi (SOCTA) raporlarında da belirtildiği üzere, örgütlü suçlar, bölgede çok ağır bir sorun olmaya devam etmektedir. Türkiye ve Batı Balkanlar üzerinden geçen önemli kaçakçılık rotaları bulunmakta olup, güçlü suç şebekeleri, bu bölgeden ve bu bölge üzerinden faaliyet göstermeye devam etmektedir. Kolluk kuvvetlerinin cezai prosedürleri ve operasyonel kapasiteleri (risk temelli yaklaşımın

pratikte uygulanması ve istihbarata dayalı polislik), başta Suç Tehditlerine Karşı Avrupa Çok Disiplinli Platformu (EMPACT) çerçevesinde ve uygun olduğu hâllerde, platformun operasyonel faaliyetlerine yetkili makamlarca katılımın artırılması suretiyle geliştirilmelidir. Ayrıca, örgütlü suç stratejisinin uygulanmasını izlemek ve örgütlü suçla ilgili eğilimleri ve gelişmeleri takip etmek için sağlam bir veri toplama ve analiz sistemi kurulması önemlidir.

Son yıllarda, Türkiye'de örgütlü suç davalarının sayısında ve örgütlü suç ile elde edilen mal varlıklarına el konulma düzeyinde bir artış olmuştur. Örgütlü suçlarla daha iyi mücadele edilmesi ve suç şebekelerinin dağıtılması amacıyla mevzuatın uygulanması konusunda yetkili makamların kapasitelerinin artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, örgütlü suçlarla mücadelede kapsamlı ve etkili bir yönetim yapısının oluşturulması gerekmektedir. Kolluk kuvvetleri ve diğer ilgili kamu kurumları arasındaki iş birliği ve koordinasyon, Örgütlü Suçlarla Mücadele Ulusal Eylem Planı'nın sonuçlarının uygun şekilde izlenmesini, raporlanmasını ve değerlendirilmesini sağlayacak, her bir kurumun rolünü netleştirecek ve ulusal düzeyde ilgili tüm paydaşlar arasında farkındalığı artıracak bir veri paylaşım sistemi aracılığıyla geliştirilmelidir. Buna ek olarak, örgütlü suçun doğası nedeniyle, suç gruplarını dağıtmak ve ortadan kaldırmak için hedefe yönelik bölgesel ve uluslararası iş birliği gerekmektedir.

Örgütlü Suçlarla Mücadele Ulusal Eylem Planı'nın koordinasyonundan sorumlu ana makam, İçişleri Bakanlığı bünyesindeki Kaçakçılık İstihbarat, Harekât ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığıdır (KİHBİ). 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 262. maddesine göre, KİHBİ, i) her türlü kaçakçılık faaliyetlerine ait istihbaratı devlet çapında toplayıp değerlendirmek, kaçakçılığı men, takip ve tahkikle görevli kuruluşlara bilgi vermek, önleme ve yakalama faaliyetlerini yönlendirmek ve ilgili kuruluşlar arasında koordinasyon ve iş birliği yapılması için gerekli tedbirleri almak, ii) kaçakçılıkla mücadele, hedef, taktik ve usullerini tespit etmek ve eğitici nitelikte yayımlar yapmak, c) suç işleyip ele geçmeyen kişilerin, çalınan veya kaybedilen motorlu taşıtların, ateşli silahların, kimliği ispata yarayan her türlü belgelerin kayıtlarını tutarak güvenlik kuvvetlerine bildirmek ve görevli kuruluşlarla ilgili kuvvetleri arasında koordinasyon sağlamaktır. Söz konusu kararnamede sıralanan bu görevlere ek olarak Daire; örgütlü suçlarla mücadele, kültürel miras kaçakçılığı, akaryakıt kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı ve alkollü içki kaçakçılığı gibi çok çeşitli alanlarda ilgili ulusal eylem planlarını takip etmek ve ayrıca ilgili bakanlıklar ve kuruluşlar arasında koordinasyonu kolaylaştırmakla görevlendirilmiştir.

KİHBİ aynı zamanda 1987 yılında kurulan Kaçakçılık İstihbarat Koordinasyon Kurulunun sekretarya görevini de yürütmektedir. Kurul, yurt içi ve yurt dışındaki her türlü kaçakçılık faaliyetini değerlendirmekte ve ilgili Bakanlık, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamaktadır. Kurulun Milli İstihbarat Teşkilatı, Genelkurmay Başkanlığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı (Mali Suçları Araştırma Kurulu-MASAK), Sağlık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı (İçişleri Bakanlığı), Jandarma Genel Komutanlığı (İçişleri Bakanlığı), Emniyet Genel Müdürlüğü (İçişleri Bakanlığı), Sahil Güvenlik Komutanlığı (İçişleri Bakanlığı) ve Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü (İçişleri Bakanlığı) gibi çeşitli paydaşları bulunmaktadır

Hâlihazırda, KİHBİ'nin veri toplaması; farklı kolluk kuvvetleri ve Bakanlıklarca ele geçirilen verilere ve organize suç soruşturmalarının sonuçlarına dayanmaktadır. Bu veriler, her Bakanlığın dikey raporlama hattı üzerinden (illerden merkeze) manuel olarak (basılı olarak veya Excel/Word formatlarında) KİHBİ'ye aktarılmakta ve bu da çoğu zaman verilerin gecikmeli olarak iletilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, verinin zamanında ve etkin bir şekilde gönderilmesi için mevcut veri alışverişi sisteminin dijitalleştirilmiş bir platforma taşınması gerekmektedir. Böyle bir platform, paydaşlar tarafından sürekli ve tamamlayıcı veri girişlerini kolaylaştırarak KİHBİ'nin eğilimleri izlemesine ve etkili analizler yapmasına olanak sağlayacaktır.

KİHBİ'nin desteği ve koordinasyonuyla, paydaşların (özellikle kolluk kuvvetlerinin) teknik ve operasyonel kapasiteleri, risk temelli bir yaklaşımın ve istihbarat odaklı polisliğin pratikte uygulanması yoluyla güçlendirilmelidir. Bu nedenle, KİHBİ'nin veri toplama ve analiz süreçleri, Türkiye'de Örgütlü Suçlarla Mücadele alanındaki genel stratejik önceliklerin, yasal ve kurumsal çerçevelerin, politikaların ve uygulamaların analiz edilmesi yoluyla daha stratejik bir yaklaşımla güçlendirilmelidir.

Örgütlü suç grupları, ulus ötesi bir yapıya sahiptir. Suç faaliyetleri bir ülkenin sınırlarıyla kısıtlı kalmamakta, en az iki ve çoğu zaman daha fazla ülkeyi kapsamaktadır. Bu faaliyetler bölgesel ve hatta son zamanlarda kıtalar arası bir kapsama sahip olabilmektedir. Dolayısıyla, örgütlü suçlarla mücadelede uluslararası iş birliği şarttır. Bu tür bir iş birliği; veri alışverişi, karşılıklı hukuki yardım, ortak tehdit analizi ve en iyi uygulamalar ile öğrenilen derslerin paylaşılması gibi farklı ayaklardan oluşmalıdır.

2.3. Öğrenilen Dersler

DA 1

MASAK geçmişte AB tarafından finanse edilen iki projeyi uygulamıştır. İlk proje olan ***"Kara Para Aklama ile Mücadelenin Güçlendirilmesi"***, 2002 Mali Programı kapsamında finanse edilmiştir. Projenin bir sonucu olarak MASAK, özellikle AML ile ilgili faaliyetlere odaklanarak kurumsal çerçevesini ve teknik altyapısını oluşturmayı başarmıştır. Ancak projeden sonra sadece sınırlı sayıda yükümlü kuruluşun (sadece bankalar ve bazı sigorta şirketleri) çevrim içi sistemleri kullanarak şüpheli işlemleri bildirmesine imkân tanınmıştır. Farklı alanlarda faaliyet gösteren yükümlülerin her birinin Şüpheli İşlem Bildirimlerini çevrim içi bir sistem aracılığıyla bildirmeleri sağlanması gerektiğinden, kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede bu yeterli değildir. Ayrıca, MASAK'ın bu konuyla ilgili herhangi bir görevi bulunmadığından, projenin CFT ile ilgili herhangi bir faaliyeti olmamıştır. Ayrıca, projenin uygulanması sırasında kamu kurumlarının çoğunun (MASAK dâhil) diğer kamu kurumlarıyla güvenli veri alışverişini sağlayacak teknik kapasitesi bulunmamaktaydı.

IPA 2012 programı kapsamında AB tarafından finanse edilen **"Kara Para Aklamanın ve Terörün Finansmanının Önlenmesinde Etkinlik"** başlıklı bir diğer eşleştirme projesi kapsamında, bir önceki projeyi tamamlayıcı faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Proje sonucunda, MASAK'ın (2002 yılındaki proje kapsamında geliştirilen) AML yazılımı, terörizmin finansmanı ile ilgili faaliyetleri yönetecek şekilde iyileştirilmiş ve genişletilmiştir. Çevrim İçi Şüpheli İşlem Bildirimi sistemi, yükümlülerin çevrim içi Şüpheli İşlem Bildirimi iletimlerini sağlamak için, her bir farklı sektörü destekleyecek şekilde geliştirilmiş ve genişletilmiştir. MASAK'ın Türkiye'de kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede rol oynayan müfettişler ve diğer ilgili kurumlarla elektronik ortamda rapor, belge ve bilgi alışverişinde bulunmasını sağlamak için güvenli bir çevrim içi sistem geliştirilmiştir. Proje aynı zamanda yükümlü taraflar da dâhil olmak üzere AML/CFT konularında paydaşların farkındalığını artırmış, Şüpheli İşlem Bildirimi sayısının oranı ve iletilen Şüpheli İşlem Bildirimlerindeki yeterli kalite seviyesi daha da iyileştirilmiştir. Son olarak, geliştirilen ML ve TF incelemelerinin sayısı artırılmıştır.

DA 2

Türkiye, AB müktesebatına daha iyi uyum sağlamakta kararlıdır ve bu nedenle 2010 yılından bu yana Örgütlü Suçlarla Mücadele Ulusal Eylem Planları geliştirmiştir. Ulusal Eylem Planlarının kabul edilmesi ve uygulanması, Türkiye'nin sürekli iyileştirme konusundaki kararlılığını göstermektedir. Uzun bir planlama ve uygulama sürecinden elde edilen deneyim sonucunda, önceden belirlenen hedeflere ulaşmak için eylem planlarında listelenen faaliyetlerin daha sistematik bir şekilde takip edilmesinin gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda, kolluk kuvvetleri arasında veri paylaşımının yanı sıra koordinasyon ve iş birliğinin geliştirilmesi önemli bir ilk adımdır.

İkinci olarak, Türkiye'ye özgü SOCTA raporu formatında bir ulusal rapor geliştirmek için güncellenmiş verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Teknik soruşturma kapasitesinin daha bütüncül bir yaklaşımla artırılması için kolluk kuvvetlerinin örgütlü suçlar konusunda eğitilmesi ihtiyacı da önceki deneyimlerden öğrenilen önemli bir ders olarak görülmektedir. En son uygulanan IPA 2008 projesi olan "Türk Polisi ve Jandarmasının Organize Suçlara Karşı Soruşturma Kapasitesinin Güçlendirilmesi" projesi, teknik eğitimlerin ilgili yazılım alımlarıyla ilişkilendirilmesinin önemini ve hem ulusal hem de uluslararası düzeyde kolluk kuvvetleri arasında iş birliğinin artırılması ihtiyacını vurgulayan sonuçlar üretmiştir.

3. EYLEMİN TANIMI

3.1. Müdahale Mantığı

Eylemin genel hedefi (Etki), AB müktesebatına uyum konusunda ilerleme kaydetmek ve örgütlü suçlarla mücadele konusunda Türkiye'nin kurumsal kapasitesini geliştirmektir.

Bu eylemin Özel Hedef(ler)i (Sonuçları) şunlardır:

1. Kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile etkin mücadele için MASAK'ın soruşturma kapasitesinin geliştirilmesi (DA 1)
2. Örgütlü suçlarla mücadeleye ilişkin veri toplama, yayma ve analizin iyileştirilmesi (DA 2)
3. Örgütlü suçlara karşı uluslararası iş birliği ve koordinasyon kapasitesinin artırılması (DA 2)

Bu eylem tarafından sağlanacak olan ve ilgili Özel Hedeflere (Sonuçlara) katkıda bulunan Çıktılar şunlardır:

DA 1 kapsamında:

1.1 (Sonuç 1'e katkıda bulunur): Uluslararası mali sistemlerde kredibilitenin artırılması için, güncellenmiş FATF standartları ve gelişen AB müktesebatı ile uyumlu olarak AML/CFT çerçevesinin güçlendirilmesi.

1.2 (Sonuç 1'e katkıda bulunur): Mali soruşturmalarda ileri tekniklere, AML/CFT uyumluluğuna ve analitik/teknolojik araçların kullanımına odaklanarak, kurumsal kapasitenin artırılması.

DA 2 kapsamında:

Çıktı 2.1 (Sonuç 2'ye katkıda bulunur): Örgütlü suçlarla ilgili veri kalitesinin, miktarının, çeşitliliğinin, yayılımının, analizinin ve bilgi alışverişinin artırılması için elektronik bilgi yönetim sisteminin kurulması.

Çıktı 2.2 (Sonuç 2'ye katkıda bulunur): Örgütlü suçlarla mücadelede istihbarat odaklı polislik ve kanıta dayalı politika geliştirme ve uygulama için analitik kapasitenin güçlendirilmesi.

Çıktı 2.3 (Sonuç 2'ye katkıda bulunur): Örgütlü suçlara karşı ulusal stratejinin ve eylem planının etkili bir şekilde uygulanması için izleme ve koordinasyon sisteminin geliştirilmesi.

Çıktı 3.1 (Sonuç 3'e katkıda bulunur): Örgütlü suçlarla mücadelede uluslararası iş birliği ve karşılıklı adli yardım konusunda kapasitenin geliştirilmesi.

Çıktı 3.2 (Sonuç 3'e katkıda bulunur): Uluslararası kuruluşlarla veri alışverişinin artırılması ve uluslararası iş birliğine yönelik yenilikçi pilot yaklaşımların başlatılması.

3.2. Gösterge Niteliğindeki Faaliyetler

Sonuç 1:

Çıktı 1.1 ile ilgili faaliyetler:

a) Reform gerektiren alanların belirlenmesi için yasal boşluk analizi, b) mali kuruluşlar ve finansal olmayan belirli iş ve meslekler (FOBİM) için sektöre özel kılavuzlar ve kamusal nüfuz sahibi kişilerle ilgili olanlar da dâhil olmak üzere AML/CFT yükümlülükleri için eğitim, c) risk temelli denetim, ulusal risk değerlendirmeleri ve mali istihbarat analizine odaklanan, FATF standartlarına ve AB müktesebatına dayalı eğitim modülleri, d) uyum görevlilerinin kapasitesini artırmak için çalıştaylar ve seminerler.

Çıktı 1.2 ile ilgili faaliyetler:

a) MASAK, kolluk kuvvetleri personeli ve ilgili paydaşların eğitim ihtiyaçlarının değerlendirilmesi, b) mali soruşturmalar, AML/CFT uyum ve denetimi ve analitik araçların uygulamaya konulması hususlarında ileri düzey konuları içeren müfredat, c) çeşitli senaryolarda ileri düzey soruşturma tekniklerinin uygulanması ve analitik araçların kullanılması, d) sağlam AML/CFT çerçevelerinin uygulamaya konulması bağlamında iyi uygulamaları ele almak üzere AB Üye Devletlerine çalışma

ziyareti gerçekleştirilmesi, e) risk temelli denetim ve ulusal risk değerlendirmesi metodolojileri, f) eksikliklerin belirlenmesi amacıyla MASAK tarafından kullanılan mevcut teknolojik sistem ve araçların analizi, g) uygulanacak belirli teknolojiler de dâhil olmak üzere gerekli güncellemeleri özetleyen stratejik plan, h) MASAK'ın büyük hacimli mali verileri analiz etmesini, tekrarlayan işlem kalıplarını tespit etmesini ve şüpheli işlemleri belirlemesini sağlayan gelişmiş veri analitiği ve görselleştirme araçları, i) yeni teknolojik sistem ve araçların kullanımına ilişkin eğitim.

Sonuç 2:

Çıktı 2.1 ile ilgili faaliyetler:
i) Örgütlü suçlarla ilgili veri toplama ve analiz yöntemlerinin paylaşılması, ii) örgütlü suçlarla ilgili veri toplama sistemleri konusunda AB'deki en iyi uygulamaların paylaşılması, iii) örgütlü suç elektronik bilgi yönetim sistemi için ihtiyaç değerlendirmesi/boşluk analizinin yanı sıra teknik şartların ve şartnamelerin geliştirilmesi, iv) örgütlü suç elektronik bilgi yönetim sisteminin kurulması için yazılım geliştirilmesi, v) ilgili donanımın satın alınması, vi) işlevsel bir BT sistemi için düzenleyici çerçeve, vii) kullanıcılar ve diğer paydaşlar için eğitim materyalleri ve eğitim.

Çıktı 2.2 ile ilgili faaliyetler:

i) SOCTA'lara ilişkin uluslararası standartların ve en iyi Avrupa uygulamalarının paylaşılması, ii) AB üye devletlerinin SOCTA'lara ilişkin deneyimlerinin paylaşılması, iii) ulusal bir SOCTA şablonunun geliştirilmesi ve sınıflandırılmış örgütlü suç türlerinin eğilim analizinin yapılması, iv) SOCTA'nın başlatılması için bir ulusal konferans yapılması ve ulusal örgütlü suç stratejisi ve eylem planını besleyen politika önerilerinde bulunulması.

Çıktı 2.3 ile ilgili faaliyetler:
i) Ulusal strateji ve eylem planının uygulanmasına ilişkin düzenli kurumlar arası koordinasyon toplantılarının kolaylaştırılması, ii) örgütlü suçla mücadeleyi düzenleyen yasal çerçeveye ilişkin analiz yapılması, iii) analitik bir rapor ile ulusal stratejinin uygulanmasının gözden geçirilmesi, iv) örgütlü suçla mücadelede yüksek düzeyde etkili stratejilerin geliştirilmesine yönelik UNODC araç setine dayalı yeni bir ulusal strateji ve eylem planının geliştirilmesi.

Sonuç 3:

Çıktı 3.1 ile ilgili faaliyetler:
i) Örgütlü suçlara karşı uluslararası iş birliği sürecinde uluslararası standartların ve en iyi Avrupa uygulamalarının hayata geçirilmesine ilişkin eğitim ihtiyaç değerlendirmesi/durumsal analiz; ii) sistem analizi, aksaklık planlaması, ortak soruşturmalar ve örgütlü suçlarla mücadelede uluslararası iş birliği ve karşılıklı adli yardımlaşma ile ilgili diğer hususlar hakkında eğitim kursu; iii) geliştirilen kurs modüllerine dayalı pilot eğitimler.

Çıktı 3.2 ile ilgili faaliyetler:
i) SOCTA'nın bulgularını tartışmak ve uluslararası koordinasyon ve iş birliğini güçlendirmek için tavsiyelerde bulunmak üzere uluslararası konferans gerçekleştirilmesi, ii) örgütlü suçla mücadelede Türkiye'nin uluslararası kurum/kuruluşlar ve kaynak/geçiş/varış ülkeleriyle iş birliğine ilişkin durum analizi ve tavsiyeler, iii) Europol ve/veya Eurojust gibi AB kurumlarıyla karşılıklı adli yardımlaşma, ortak soruşturmalar ve örgütlü suça karşı uluslararası iş birliği ile ilgili diğer hususlar hakkında bilgi alışverişi, iv) uluslararası kuruluşlarla veri değerlendirme ve raporlama tekniklerinin paylaşılması.

3.3. Ana Akımlaştırma

Çevreyi Koruma, İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik

DA 1, mümkün olan tüm durumlarda, çevreyle ilgili hususların entegre edilmesine yönelik çabaları destekleyecektir. Bu kapsamda i) dijital araçların kullanımını teşvik ederek ve basılı (kâğıt tabanlı) süreçlere olan bağımlılığı azaltarak projenin karbon ayak izinin en aza indirilmesi, ii) enerji tasarruflu bir BT altyapısı ve çevre dostu ofis uygulamaları için öneriler geliştirilmesi gibi, MASAK dâhilinde ve paydaşlar arasında

sürdürülebilirlik uygulamalarının teşvik edilmesi.

DA 2, ilgili makamların elektronik bir platform üzerinden veri alışverişinde bulunmalarını sağlayacak bir yazılım geliştirilmesini öngörmektedir. Bu yazılım basılı (kâğıt tabanlı) bilgi alışverişini azaltacak ve böylece karbon ayak izini en aza indirecektir.

Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi

Bölüm 1.1'de tanımlanan Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Kadın-Erkek Eşitliği DA kodlarına göre, bu eylem G1 olarak etiketlenmiştir.

DA 1 kapsamında, eğitim oturumlarında cinsiyet dengesinin ve içermenin korunması için çaba gösterilecektir. Çalıştaylar, hem kadınların hem de erkeklerin tartışmalara eşit şekilde katılabilecekleri ve katkıda bulunabilecekleri şekilde düzenlenecek ve farklı bakış açılarının ve deneyimlerin temsil edilmesi sağlanacaktır.

Soruşturmalar sırasında toplanacak, işlenecek veya paylaşılacak kişisel veriler, veri koruma yasalarına uygun olarak ele alınacaktır. Veri minimizasyonu uygulanacak ve yalnızca gerekli verilerin toplanması sağlanacaktır. Ayrıca, mali soruşturmalarda kullanılan hassas bilgilerin bütünlüğünü ve gizliliğini korumak için veri güvenliği sağlanmış olacaktır.

DA 2 kapsamında eylem, kadın-erkek eşitliğini, kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesini ve daha geniş anlamda insan haklarının ana akımlaştırılmasını kolaylaştıran kilit uluslararası araçlar temelinde örgütlü suçla mücadele ulusal stratejisinin uygulanması için koordinasyonun artırılmasını teşvik edecektir. Bunlar arasında, örgütlü suçun önlenmesi, örgütlü suç gruplarının takip edilmesi, kadınlar ve kız çocukları da dâhil olmak üzere örgütlü suç mağdurlarının ve tanıklarının korunması ve iş birliğinin ve ortaklıkların teşvik edilmesine yönelik tedbirlerden oluşan 4P çerçevesi temelinde örgütlü suçla mücadeleye yönelik kapsamlı yaklaşımlar hakkında rehberlik sağlayan, Örgütlü Suçla Mücadelede Yüksek Düzeyde Etkili Stratejilerin Geliştirilmesine Yönelik Araç Seti de yer almaktadır. Eylem kapsamında ayrıca, örgütlü suçlara karşı ulusal strateji ve eylem planının uygulanmasında insan hakları temelli bir yaklaşım için bir çerçeve olarak, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Uygulanmasında Kadın Erkek Eşitliği ve İnsan Haklarının Ana Akımlaştırılması Araç Seti kullanılacaktır. Uluslararası en iyi uygulamalarla sıkı bir uyum içinde ve ilgili kadın-erkek eşitliği ve insan hakları hususlarını da içeren bu tür değerlendirmelerin hazırlanması ve kullanılmasına ilişkin mevcut rehberler temelinde, bir ağır örgütlü suç tehdidi değerlendirmesinin (SOCTA) geliştirilmesi sağlanacaktır.

3.4 Riskler ve Varsayımlar

Kategori	Riskler	Olasılık (Yüksek/ Orta/Düşük)	Etki (Yüksek/ Orta/Düşük)	Hafifletici tedbirler
DA 1				
2-Planlama, süreçler ve sistemler	Proje tasarımının verimsiz olmasına yol açan, paydaş katılımıyla ilgili yetersizlikler	Düşük	Orta	Paydaşlardan geri bildirim toplanacak ve planlar buna göre ayarlanacaktır. Düzenli toplantılar yapılacaktır.

4-Hukuka Uygunluk ve Düzenlilik	Uluslararası AML/CFT standartlarına uyulmamasının itibar kaybına yol açması.	Düşük	Orta	-Projenin çıktıları FATF ve AB standartlarına göre düzenli olarak gözden geçirilecektir. -Uygunluk denetimleri gerçekleştirilecektir.
DA 2				
2-Planlama, süreçler ve sistemler	Paydaşların, süreç boyunca katılım sağlamaya ve iş birliği yapmaya olan kararlılığı ile ilgili yetersizlikler.	Düşük	Yüksek	Başlıca tüm paydaşlar, yönlendirme komitesinde temsil edilecektir. Uygulama ortağı ve paydaşlar arasında yakın bir iş birliği sağlanacaktır. İhtiyaç duyulması hâlinde, geçici toplantılar yapılacaktır.
2-Planlama, süreçler ve sistemler	Projenin uygulanması sırasında eğitimli personelin farklı görevlerde rotasyona tabi tutulması.	Orta	Orta	Eylemin uygulanması sırasında eğitici eğitimi ve grup eğitimi modelleri tercih edilecek ve bu modellerin uygulanması sağlanacaktır. Geliştirilen eğitim materyalleri ilgili tüm personel için kullanılacak ve ihtiyaç duyulması hâlinde gelecekte güncellenecektir.

Dış Varsayımlar

DA 1 ile ilgili olarak, varsayımlar şunları içermektedir: i) AML/CFT tedbirlerinin uygulanmasında kolluk kuvvetleri ve mali kuruluşlar da dâhil olmak üzere ilgili paydaşların MASAK ile iş birliği yapması, ii) FATF standartlarının karşılanması ve AB müktesebatına uyum için adımlar atılması konusunda siyasi destek sağlanması.

DA 2 ile ilgili olarak, varsayımlar şunları içermektedir: i) siyasal istikrar ve örgütlü suçla mücadeleye yönelik sürekli siyasi destek sağlanması, ii) bu Eylem ile elde edilen sonuçların sürdürülebilirliği için Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti tarafından gerekli bütçe ve diğer kaynak yatırımlarının sağlanması, iii) bilgi yönetim sisteminin sürekli işleyişi için yetkililer tarafından insani ve mali kaynakların taahhüt edilmesi, sahiplenilmesi ve yatırımların gerçekleştirilmesi, iv) uygun nitelik ve deneyime sahip uzmanların mevcut bulunması, v) AB kolluk kuvvetleri ortaklarıyla iş birliği ve bilgi alışverişi konusunda Türkiye'nin istekliliğinin artırılması.

3.5 Gösterge Niteliğindeki Mantıksal Çerçeve Matrisi

PROJE YÖNTEMİ (Sonuçların 3 seviyesi / Göstergeler / Veri Kaynağı / Varsayımlar - faaliyet yok)

Sonuçlar	Sonuçlar zinciri; Beklenen ana sonuçlar [en çok 10]	Göstergeler [beklenen her bir sonuç için en az bir gösterge]	Referans Değerler (değerler ve yıllar)	Hedefler (değerler ve yıllar)	Veri kaynakları	Varsayımlar
Etki	AB müktesebatına uyum konusunda ilerleme kaydedilmesi ve örgütlü suçlarla mücadelede Türkiye'nin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi	Türkiye Ülke Raporu'nda doğrulanan gerekli kriterlerin karşılanması yönünde ilerleme kaydedilmesi	YOK (2023)	İlerleme kaydedilmesi (2030)	Türkiye Hakkında AB Ülke Raporu Türkiye'deki kamu kurumlarının idari raporları	YOK
Sonuç 1	Kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile etkin mücadele için MASAK'ın soruşturma kapasitesinin geliştirilmesi	MASAK tarafından başarıyla başlatılan ve tamamlanan mali soruşturma sayısı	3.861 (2023)	6.000 (2030)	MASAK'ın Faaliyet Raporu Türkiye Hakkında AB Ülke Raporu FATF Raporları	
Sonuç 2	Örgütlü suçlarla mücadeleye ilişkin veri toplama, yayma ve analizin iyileştirilmesi	Örgütlü Suçlarla Mücadeleye İlişkin Ulusal Strateji ve Eylem Planının (2026-2028) uygulanma yüzdesi	YOK (2024)	%98 (2028)	Resmî istatistikler, kayıtlar Stratejinin uygulanmasına ilişkin analitik raporlar Türkiye Hakkında AB Ülke Raporu	Türkiye'de siyasal istikrar ve örgütlü suçla mücadeleye yönelik sürekli siyasi destek sağlanması
Sonuç 3	Örgütlü suçlara karşı uluslararası iş birliği ve koordinasyon kapasitesinin artırılması	Örgütlü Suçlarla ilgili (SOCTA metodolojisine uygun) ulusal bir raporun mevcut olması	SOCTA şablonunun ve sağlanan verilerin mevcut olmaması (2024)	Üzerinde mutabık kalınan SOCTA şablonu yürürlüktedir ve veriler toplanıp paylaşılmaktadır (2028)	Resmî kayıtlar Adalet Bakanlığı/Savcılık/İçişleri Bakanlığı resmî verileri Görev raporları	Türkiye'de siyasal istikrar ve örgütlü suçla mücadeleye yönelik sürekli siyasi destek sağlanması

Sonuç 1 ile ilgili Çıktı 1	1.1 Güncellenen FATF standartları ve gelişen AB müktesebatı ile uyumlu olarak AML/CFT çerçevesinin iyileştirilmesi	1.1 Türkiye'nin FATF Tavsiyeleri ile uyumlu AML/CFT düzenlemelerinin yüzdesi	1.1 %97 (2024)	1.1 %100 (2030)	Proje Raporları, MASAK Faaliyet FATF raporları	
Sonuç 1 ile ilgili Çıktı 2	1.2 Mali soruşturmalarda ileri tekniklere, AML/CFT uyumluluğuna ve analitik/teknolojik araçların kullanımına odaklanarak, Kurumsal Kapasitenin Artırılması	1.2.1 Soruşturmaya yol açan şüpheli işlem bildirimlerinin sayısı 1.2.2 Kullanılan veri analitiği araçlarının sayısı	1.2.1 81 (2024) 1.2.2 4 (2024)	1.2.1 150 (2030) 1.2.2 6 (2030)	Proje Raporları, MASAK'ın Faaliyeti	
Sonuç 2 ile ilgili Çıktı 1	2.1 Örgütlü suçlarla ilgili veri kalitesinin, miktarının, çeşitliliğinin, yayılımının, analizinin ve bilgi alışverişinin artırılması için elektronik bilgi yönetim sisteminin kurulması	2.1 Örgütlü Suçlarla Mücadele Eylem Planındaki ilerlemeyi değerlendirmek için veri elde etme süresi	2.1.1 Üç Aylık (2024)	2.1.1 Haftalık (2028)	KİHBİ Faaliyet Raporları	Bilgi yönetim sisteminin sürekli işleyişini sağlamak için insani ve mali kaynakların taahhüt edilmesi, sahiplenilmesi ve yatırımların gerçekleştirilmesi
Sonuç 2 ile ilgili Çıktı 2	2.2 Örgütlü suçlarla mücadelede istihbarat odaklı polislik ve kanıta dayalı politika geliştirme ve uygulama için analitik kapasitenin güçlendirilmesi	2.2 SOCTA şablonuna tam uyum ve raporla ilgili verilerin sağlanması	2.2 SOCTA şablonunun ve sağlanan verilerin mevcut olmaması (2024)	2.2 Üzerinde mutabık kalınan SOCTA şablonu yürürlüktedir ve veriler toplanıp paylaşılmaktadır (2028)	Resmî kayıtlar Adalet Bakanlığı/Savcılık/ İçişleri Bakanlığı resmî verileri Görev raporları	Uluslararası standartlar ve en iyi uygulamalar doğrultusunda bir SOCTA gerçekleştirmeye hazır olunması

Sonuç 2 ile ilgili Çıktı 3	2.3 Örgütlü suçlara karşı ulusal strateji ve eylem planının etkili bir şekilde uygulanması için izleme ve koordinasyon sisteminin geliştirilmesi	2.3.1 Örgütlü suç stratejisi ve eylem planının uygulanmasına ilişkin koordinasyon toplantılarının sayısı 2.3.2 Strateji ve eylem planının uygulanmasına ilişkin analitik belge sayısı	2.3.1 0 (2024) 2.3.2 0 (2024)	2.3.1 En az 4 2.3.2 Uygulamaya ilişkin en az 1 değerlendirme (2028)	Toplantı ve çalıştay tutanakları Proje raporları Değerlendirme raporu	KİHBİ tarafından aktif koordinasyon
Sonuç 3 ile ilgili Çıktı 1	3.1 Örgütlü suçlarla mücadelede uluslararası iş birliği ve karşılıklı adli yardım konusunda kapasitenin geliştirilmesi	3.1.1 Koordinasyon ve uluslararası iş birliği sağlamak için üzerinde mutabık kalınan metodolojileri kullanan kolluk kuvvetleri, ceza hukuk yargı sistemi birimlerinin ve diğer uygulayıcıların sayısı	3.1.1 0 (2024)	3.1.1 En az 100 (2028)	Proje faaliyet raporları Eğitim raporları Eğitim katılımcıları veri tabanı (görevlinin türüne ve cinsiyetine, eğitim konusuna, süresine ve yerine göre ayrıştırılmış) Eğitim öncesi ve sonrası testlerin sonuçlarını içeren veri tabanı	Türkiye'de siyasal istikrar ve örgütlü suçla mücadeleye yönelik sürekli siyasi destek sağlanması
Sonuç 3 ile ilgili Çıktı 2	3.1 Uluslararası kuruluşlarla veri alışverişinin artırılması ve uluslararası iş birliğine yönelik pilot yenilikçi yaklaşımların başlatılması	3.2.2 Örgütlü suçlar konusunda koordinasyon ve uluslararası iş birliğini teşvik etmek için yapılan ziyaret ve diğer toplantıların sayısı	2.2.2 0 (2024)	2.2.2 En az 10 (2028)	Proje faaliyet raporları Görev raporları	Türkiye'de siyasal istikrar ve örgütlü suçla mücadeleye yönelik sürekli siyasi destek sağlanması

4. UYGULAMA DÜZENLEMELERİ

4.1 Finansman Anlaşması

Bu eylemin uygulanabilmesi için, Türkiye Cumhuriyeti ile bir finansman anlaşması akdedilmesi öngörülmektedir.

4.2 Gösterge Niteliğindeki Uygulama Süresi

Bu eylemin, 3. bölümde açıklanan faaliyetlerin yürütüleceği ve ilgili sözleşmelerin ve anlaşmaların uygulanacağı gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama süresi, finansman anlaşmasının akdedildiği tarihten itibaren 72 aydır.

Uygulama süresinin uzatılması, Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi tarafından, bu Finansman Kararı'nda ve ilgili sözleşmelerde ve anlaşmalarda değişiklik yapılarak kararlaştırılabilir.

4.3 Uygulama Yöntemleri

Komisyon, uygun olduğunda gözden geçirme usulleri ve eylemin AB kısıtlayıcı tedbirlerine uygunluğu da dâhil olmak üzere, üçüncü taraflara finansman sağlamaya yönelik ilgili AB kural ve usullerine uyulmasını sağlayacaktır[1].

4.3.1 Akredite edilmiş bir kuruluş ile Dolaylı Yönetim

Bu eylemin bir kısmı (DA 3), Avrupa Konseyi ile birlikte dolaylı yönetim çerçevesinde uygulanabilir. Bu uygulama, AML/CFT konusunda ihtiyaç değerlendirme faaliyetlerini, yasal boşluk analizini, eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesini, bir ağ temin edilmesini, çalıştaylar, seminerler ve çalışma ziyaretleri düzenlenmesini ve MASAK tarafından kullanılan teknolojik sistemler ve araçlar konusunda bir durum analizi yapılmasını içermektedir.

Öngörülen kuruluşun seçilmesinde kullanılan kriterler; kuruluşun örgütlü suçlarla mücadele deneyimi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünün desteklenmesindeki sicili, kara para aklama ve örgütlü suçların finansmanı ile mücadele stratejilerinin geliştirilmesindeki teknik uzmanlığı, belirtilen alanlarda uluslararası iş birliği sicili ve örgütlü suçlar alanındaki kamu kurumları ile sahip olduğu güçlü ağdır.

Öngörülen kuruluşun değiştirilmesinin gerektiği durumda, Komisyon servisleri, aynı kriterleri kullanarak yeni bir kuruluş seçebilir. Kuruluşun değiştirilmesi durumunda, değiştirme kararının gerekçelendirilmesi gerekir.

Bu eylemin bir kısmı (DA 2) Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) ile birlikte dolaylı yönetim çerçevesinde uygulanabilir. Bu uygulama, sorumlu kurumların kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesini, eğitimler, çalıştaylar ve çalışma ziyaretleri yoluyla kolluk kuvvetlerinin ve diğer uzmanların bilgi ve becerilerinin artırılmasını, bir SOCTA El Kitabı aracılığıyla ağır örgütlü suç tehdit değerlendirmelerinin hazırlanması ve kullanılması konusunda rehberlik sağlanmasını ve veri toplama ve bilgi yönetimi için yeni elektronik araçların pilot uygulamasına yönelik teknik destek sağlanmasını içermektedir.

Öngörülen kuruluş; sınır aşan örgütlü suçlarla mücadele konusunda uzmanlığı, sürdürülebilir kalkınma ve güvenlik bağlamında geçmişte suçun önlenmesi konusunda sergilediği performans ve yasadışı uyuşturucu ticareti ve kullanımı, suçun önlenmesi ve ceza adaleti konularında sahip olunan iş deneyimi kriterleri temelinde seçilecektir.

UNODC, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesinin koruyucu ve gözetici kurumu olarak, ilgili uluslararası standartlar hakkında bilgi geliştirilmesini ve uluslararası iş birliği yoluyla da dâhil olmak üzere AB ve diğer uluslararası iyi uygulamaların paylaşılmasını, karşılaştırılmasını ve uygulanmasını

[1] AB Yaptırımları Haritası. Yaptırım haritası yaptırım rejimlerinin tanımlanması için kullanılan bir BT aracıdır. Yaptırımların kaynağı, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde (ABRG) yayımlanan hukuki tasarruflardır. Yayımlanan hukuki tasarruflar ile web sitesindeki güncellemeler arasında uyuşmazlık olması hâlinde, ABRG'deki sürüm geçerlidir.

kolaylaştıracaktır. UNODC, örgütlü suçlar ve diğer suç türlerine ilişkin strateji ve politikaların geliştirilmesinde teknik uzmanlık sağlayacaktır.

Öngörülen kuruluşun değiştirilmesinin gerektiği durumda, Komisyon servisleri, aynı kriterleri kullanarak yeni bir kuruluş seçebilir. Kuruluşun değiştirilmesi durumunda, değiştirme kararının gerekçelendirilmesi gerekir.

4.4 İhale ve hibeler için coğrafi uygunluk kapsamı

İhale ve hibe verilme usullerine katılım için işletmelerin konumu açısından ve ana düzenlemede tesis edildiği ve ilgili sözleşme belgelerinde belirtildiği şekilde satın alınan tedariklerin menşei açısından coğrafi uygunluk ilkesi, aşağıdaki hükümlere bağlı olmak şartıyla uygulanır.

Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi, aciliyet durumlarında veya ilgili ülkeler ve bölgelerin piyasalarında hizmetlerin bulunmaması durumunda veya uygunluk kurallarının uygulanmasının bu eylemin gerçekleştirilmesini imkânsız hâle getireceği veya aşırı derece zorlaştıracağı usulen kanıtlanmış durumlarda coğrafi uygunluğu genişletebilir (NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 28(10) maddesi).

4.5 Gösterge Niteliğindeki Bütçe

Gösterge Niteliğindeki Bütçenin bileşenleri	AB katkısı (AVRO olarak tutar)	Gösterge niteliğindeki üçüncü taraf katkısı, AVRO cinsinden
Uygulama yöntemleri - bkz. Bölüm 4.3		
Sonuç 1 şunlardan oluşur:	**2.000.000**	**200.000**
Avrupa Konseyi ile Dolaylı Yönetim - bkz. bölüm 4.3.1	2.000.000	200.000
Sonuç 2 ve Sonuç 3 şunlardan oluşur:	**2.500.000**	
UNODC ile Dolaylı Yönetim - bkz. bölüm 4.3.1	2.500.000	
Değerlendirme - bkz. bölüm 5.2 **Denetim** - bkz. bölüm 5.3	Başka bir Karar'ın kapsamında olabilir	
Stratejik İletişim ve Kamu Diplomasisi - bkz. bölüm 6	Başka bir Karar'ın kapsamında olacaktır	
Toplam Tutarlar	**4.500.000**	**200.000**

4.6 Organizasyonel Yapı ve Sorumluluklar

Tematik Öncelik 3 (Örgütlü suçlarla mücadele/güvenlik) kesişen bir alandır; dolayısıyla geniş bir kurum ve paydaş yelpazesi söz konusudur. Hukukun Üstünlüğü, Temel Haklar ve Demokrasi alanındaki Yönetim Otoritesi (MA), Ulusal IPA Koordinatörüdür (NIPAC). Politika Yönetiminden Sorumlu Ara Kurum (IBPM) İçişleri Bakanlığına bağlı Kaçakçılık İstihbarat, Harekât ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanlığıdır (KİHBİ).

İçişleri Bakanlığı, bu eylem düzeyinde Tematik Önceliğin genel koordinasyonundan, programlanmasından ve izleme ve değerlendirmesinden sorumlu olacaktır.

Temel olarak IBPM, seçilen uluslararası kuruluş, İçişleri Bakanlığı (AB ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı IPA Birimi), diğer paydaşlar, Ulusal IPA Koordinatörü (NIPAC), Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (EUD) temsilcilerinden oluşacak bir Yönlendirme Komitesi (SC) kurulacaktır. SC, faaliyet uygulamasına ilişkin üst düzey stratejik rehberlik ve gözetim sağlayacak danışma birimi olarak

hareket edecektir. SC, düzenli aralıklarla ve ayrıca gerekli görüldüğünde toplanacaktır.

Ayrıca, AB tarafından sağlanan fonların etkin yönetimi açısından en yüksek karar alma platformlarından biri olan Sektörel İzleme Komitesi (SMC); programlama, uygulama ve izleme sırasında karşılaşılan sorunları çözmek için düzenli olarak toplanacak ve fonların etkin kullanımına ilişkin tavsiyelerde bulunacaktır. SMC, esas olarak Komisyon/AB Türkiye Delegasyonu, IBPM, IBFM, diğer paydaşlar, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, NIPAC ve gerektiğinde ilgili bölüme ilişkin bakanlıkların temsilcilerinden oluşacaktır.

Sektörel İzleme Komitesinin işlevleri şu şekildedir:

- Programın belirli hedeflerine ulaşma yolunda kaydedilen ilerlemeyi temel belgeler ışığında her toplantıda gözden geçirmek.
- Uygulama sonuçlarını, özellikle her bir öncelik ekseni için belirlenen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığını, önlemler ve ara değerlendirmeleri her toplantıda incelemek.
- Uygulamaya ilişkin sektörel yıllık ve nihai raporları incelemek.

SMC, NIPAC'ın girişimiyle yılda en az iki kez toplanacaktır. Takip edilecek konular, iki Komite toplantısı arasındaki süreyi kapsayacak ve Komite Üyeleri bu konulara ilişkin mevcut durum hakkında bilgilendirilecektir.

5 PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

5.1 İzleme ve Raporlama

Bu eylemin uygulama sürecinin teknik ve mali açıdan günlük olarak izlenmesi, sürekli bir süreç olacak ve uygulayıcı ortağın sorumluluklarının bir parçası olacaktır. Bu amaçla, uygulayıcı ortak, eylem için kalıcı bir iç, teknik ve mali izleme sistemi kurar ve düzenli ilerleme raporları (yılda en az bir kez) ve nihai raporlar hazırlar. Her rapor, eylemin uygulanmasının, karşılaşılan zorlukların, yapılan değişikliklerin ve aynı zamanda mantıksal çerçeve matrisi (proje yöntemi için) referans olarak kullanılarak, ilgili göstergeler vasıtasıyla ölçülen, sonuçlara (Çıktılar ve doğrudan Sonuçlar) ulaşma derecesinin doğru bir açıklamasını içerecektir. Komisyon, hem kendi personeli hem de doğrudan Komisyon tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için işe alınan (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından işe alınan) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, ek proje izleme ziyaretleri gerçekleştirebilir.

Veri toplama, analiz ve izleme için roller ve sorumluluklar:

- Uygulayıcı ortaklar/faydalanıcı ülke tarafından, NIPAC Ofisi ve finansal izleme için NAO Ofisi koordinasyonunda üstlenilen izleme görevleri, kaynakların kullanımı ve planlanan sonuçlara yönelik ilerleme hakkında bilgi vermeyi amaçlayan verilerin toplanması ve analiz edilmesi ve eylemin karar alma süreçlerinin yönetimine bilgi sağlanmasından oluşacaktır.

AB Delegasyonu tarafından üstlenilen izleme görevleri, özellikle eylem döngüsünün önemli noktalarında, uygulayıcı ortakların/faydalanıcı ülkenin izleme sistemini tamamlar. Bunlar ayrıca dış izlemeden kaynaklanan tavsiyelerin takibini destekleyecek ve AB yönetimini bilgilendirmek için kullanılacaktır. Bu izleme süreci, belirli ihtiyaçlara ve eldeki kaynaklara dayalı olarak kararlaştırılacak olan farklı biçimler alabilir ve farklı metodolojilere (uygulayıcı ortaklarla toplantılar, Eylem yönlendirme komiteleri, yerinde kontroller...) başvurabilir. Raporlama, standart kontrol listelerinin kullanımı dâhil olmak üzere, planlama/programlama, izleme ve değerlendirmenin birbiriyle bağlantılandırılmasına ilişkin DG NEAR yönergelerinde yer alan metodolojilere ve araçlara göre yapılacaktır.

Her iki iç izleme türü de dış izlemeye bilgi vermeye ve destek sağlamaya yöneliktir:

- Dış izleme / Sonuç Odaklı İzleme (ROM)

  Komisyon ve/veya NIPAC, Komisyon/NIPAC tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için doğrudan görevlendirilen (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon/NIPAC tarafından sözleşme

yapılan sorumlu temsilci tarafından görevlendirilen) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, Finansman Anlaşması'nda belirtilen Avrupa Komisyonu kuralları ve usulleri doğrultusunda ek proje izlemesi gerçekleştirebilir. Bu incelemeler; eylemin izlenmesi, sonuç verilerinin toplanması veya en güncel AK kılavuzlarında tanımlanan diğer görevlerden oluşabilir.

Faaliyetlerin uygulanmasını ve eylem belgesindeki göstergelere göre sonuçların elde edilmesini yönlendirmek, izleme bulgularını (ROM bulguları dâhil) müzakere etmek ve uygun şekilde düzeltici eylemler kararlaştırmak için faaliyet düzeyinde Yönlendirme Komiteleri kurulacaktır. Yönlendirme Komiteleri; son faydalanıcıların, Lider Kurumun, NIPAC Ofisinin, Strateji ve Bütçe Başkanlığının, Sözleşme Makamının ve AB Delegasyonunun temsilcilerinden oluşacaktır.

5.2 Değerlendirme

Eylemin doğası göz önünde bulundurularak, bu eylem veya bileşenleri için bağımsız danışmanlar aracılığıyla faydalanıcı tarafından değerlendirme(ler) yapılabilir. Değerlendirmeler; planlamanın/programlamanın, izlemenin ve değerlendirmenin ilişkilendirilmesine yönelik DG NEAR kılavuzlarında belirtildiği şekilde gerçekleştirilecektir.

Değerlendirme raporları, en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulamalarına uygun olarak, ortak ülke ve diğer kilit paydaşlarla paylaşılacaktır.[2]Uygulayıcı ortak ve Komisyon, değerlendirmelerin sonuçlarını ve değerlendirmelerde yer alan tavsiyeleri analiz eder ve uygun olduğunda, ortak ülke ile mutabakat içinde, gerçekleştirilecek izleme eylemleri ve belirtilmişse, projenin yeniden yapılandırılması da dâhil olmak üzere, gerekli düzeltmeler konusunda ortak karar verir.

5.3 Denetim ve Doğrulamalar

Bu eylemin uygulanması için imzalanan sözleşmelere uygulanan yükümlülüklere halel gelmeksizin, Komisyon, bir risk değerlendirmesi temelinde, bir veya daha fazla sözleşme veya anlaşma için bağımsız denetimler veya doğrulama atamaları yapılmasını sağlayabilir.

6 STRATEJİK İLETİŞİM VE KAMU DİPLOMASİSİ

AB tarafından finanse edilen dış eylemleri uygulayan tüm kuruluşlar, ilgili kitlelere, ilgili eylemlere ilişkin tüm iletişim materyallerinde AB amblemini ve uygun şekilde kısa bir finansman beyanını bulundurarak, Birlik'in kendilerinin çalışmalarına verdiği desteği bildirme konusunda sözleşmesel bir yükümlülüğe sahiptir. Bu amaçla, *AB görünürlüğüne ilişkin iletişim ve bu görünürlüğün artırılması: Dış eylemlere ilişkin rehber* adlı 2022 tarihli rehber dokümanında (veya onun yerine geçen herhangi bir belgede) verilen talimatlara uymaları gerekmektedir.

Bu yükümlülük, ilgili eylemlerin Komisyon, ortak ülke, hizmet sağlayıcılar, hibe faydalanıcıları ya da BM kuruluşları, uluslararası finans kuruluşları ve AB Üye Devletlerinin kuruluşları gibi yetkilendirilmiş veya yetki devri yapılmış makamlar tarafından uygulanmasına bakılmaksızın, eşit şekilde uygulanacaktır. Her durumda, ilgili sözleşmesel yükümlülüklere ilişkin bir atıf, ilgili finansman anlaşmasına, ihale ve hibe sözleşmelerine ve katkı anlaşmalarına dâhil edilmelidir.

AB'nin görünürlüğünü ve bu eyleme katkısını artırmak amacıyla Komisyon, bütçe uygulama yetkisi kapsamında ve Birliğin mali çıkarlarını korumak için ortak deklarasyonlar veya beyanlar imzalayabilir veya hazırlayabilir. Görünürlük ve iletişim tedbirleri de fonların kullanımı konusunda şeffaflığı ve hesap verebilirliği teşvik etmelidir. İletişim faaliyetlerinin, eylem ve hedeflerinin yanı sıra, eylemin AB tarafından finanse edilmesine ilişkin farkındalık üzerindeki etkinliği ölçülmelidir.

[2] Bkz. en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulaması

Uygulayıcı ortaklar, uygulama öncesinde, belirli görünürlük ve iletişim faaliyetlerinin planlanması ve uygulanması konusunda Komisyonu ve AB Delegasyonunu/Ofisini tam olarak bilgilendirecektir. Uygulayıcı ortaklar, AB finansmanının yeterli görünürlüğe sahip olmasını sağlayacak ve görünürlük ve iletişim faaliyetlerinin yanı sıra genel eylemin sonuçlarını ilgili izleme komitelerine rapor edecektir.

7 SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

DA 1
Birincil faydalanıcı olarak MASAK, eylem yoluyla kazanılan teknik becerileri sürdürmek ve geliştirmek için güçlü bir kurumsal çerçeveye ve yönetim kapasitesine sahiptir. MASAK bünyesindeki kurumsal yapı, AML/CFT soruşturmalarına odaklanan özel birimlerle, iyi bir şekilde oluşturulmuştur; bu da eğitim sonuçlarının standart soruşturma uygulamalarına entegre edilme olasılığının yüksek olmasını sağlamaktadır. Eylem ayrıca MASAK ile diğer kolluk kuvvetleri ve mali kurumlar arasındaki iş birliğini geliştirerek, eylem sürecinde kazandırılan gelişmiş soruşturma kapasitesinin sürdürebilmesini sağlamayı amaçlamaktadır." Kapsamlı bir yasal boşluk analizi, gelecekte ihtiyaç duyulacak reformları destekleyecektir. Yeni bir müfredat, faydalanıcı kurum içinde sürdürülebilir eğitimler ve ortak bir metodoloji sağlayacaktır.

DA 2
Örgütlü suçlarla ilgili eğitim modüllerinin sürdürülebilirliği, yeni işe alınan personel için faydalanıcı kurumlarla periyodik olarak paylaşılacaktır. Eğitim yaklaşımı olarak, eğitici eğitimi modeli seçilecektir. Ayrıca, faydalanıcı kamu kurumlarının bu bilgi ve araçları günlük işlerinde kullanarak sahiplenmeleri için, gelecekte kullanılmak üzere kılavuzlar, el kitapları ve vaka çalışması raporları sağlanacaktır. Örgütlü suçlarla mücadeleye ilişkin ulusal bir rapor, SOCTA'lar için küresel olarak kabul görmüş metodolojiye uygun olarak, standart bir şablon temelinde geliştirilecektir. Üzerinde mutabık kalınan şablon temelinde rapor düzenli olarak güncellenebilecek ve eylemin uygulama döneminin sona ermesinin ardından, çabaların koordinasyonunun devamını sağlamak üzere, örgütlü suçla mücadele için yeni bir stratejinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, proje sırasında satın alınan donanım ve yazılımın proje sona erdikten sonra da bakımının devam etmesini sağlamak için personel, sistemin sürekli çalışmasını sağlayacaktır.

TR

BU EYLEM AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN FİNANSE EDİLMEKTEDİR

2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı Hakkında Komisyon Uygulama Kararı'na Ait

EK I.3

2024 Yılı AB Programlarına ve Ajanslarına Katılıma Yönelik AB Desteği ile ilgili Eylem Belgesi

YILLIK EYLEM PLANI

Bu belge, Mali Tüzük'ün 110(2) maddesi açısından yıllık çalışma programını ve IPA III Tüzüğü'nün 9. maddesi ve NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 23(2) maddesi açısından yıllık ve çok yıllık eylem planlarını ve tedbirlerini tesis eder.

1. ÖZET

1.1 Eylem Özet Tablosu

Başlık	**2024 Yılı AB Programlarına ve Ajanslarına Katılıma Yönelik AB Desteği** 2024 Yılı İçin Türkiye Cumhuriyeti Yıllık Eylem Planı
OPSYS	OSPYS iş referansı: ACT-62856
ABAC	ABAC Taahhüt seviyesi 1 numarası: JAD.1655607
Ana Düzenleme	Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) kapsamında finanse edilmektedir
Ekonomi ve Yatırım Planı (EIP)	Hayır
EIP Öncü Projesi	Hayır
Avrupa Takımı	Hayır
Eylemin Faydalanıcısı/ Faydalanıcıları	Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür
Programlama belgesi	IPA III Programlama Çerçevesi
ÖNCELİK ALANLARI VE SEKTÖR BİLGİSİ	
Pencere ve tematik öncelik	Pencere 2: İyi yönetişim, Avrupa Birliği (AB) *müktesebatına* uyum, iyi komşuluk ilişkileri ve stratejik iletişim Tematik Öncelik 2: İdari kapasite ve AB *müktesebatına* uyum
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar)	SKA3, SKA5, SKA6, SKA7, SKA9, SKA11, SKA12, SKA13, SKA16
DAC kodu/kodları	43010 - (çoklu sektör yardımı) %100

Ana Dağıtım Kanalı	Merkezi Yönetim – 12001			
Hedefler	☒ İklim ☒ Cinsiyet ☒ Biyoçeşitlilik			
İşaretçiler (DAC formundan)	**Genel politika hedefi**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Katılımı geliştirme/iyi yönetişim	☐	☐	☒
	Çevreye yardım	☒	☐	☐
	Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi	☒	☐	☐
	Üreme, anne, yenidoğan ve çocuk sağlığı	☒	☐	☐
	Afet Riskini Azaltma	☒	☐	☐
	Engellileri içerme	☒	☐	☐
	Beslenme	☒	☐	☐
	RIO Sözleşmesi işaretçileri	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Biyolojik çeşitlilik	☒	☐	☐
	Çölleşmeyle mücadele	☒	☐	☐
	İklim değişikliği etkilerinin azaltılması	☒	☐	☐
	İklim değişikliğine uyum	☒	☐	☐
İç İşaretçiler ve Etiketler	**Politika hedefleri**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Öncü Projesi	EVET ☐		HAYIR ☒
	Etiketler:	EVET		HAYIR
	Ulaşım	☐		☒
	Enerji	☐		☒
	Çevre ve iklim dayanıklılığı	☐		☒
	Dijital	☐		☒
	Ekonomik kalkınma (özel sektör, ticaret ve makroekonomik destek dâhil)	☐		☒

	İnsan Gelişimi (insan sermayesi ve gençlik dâhil)	☐		☒
	Sağlık dayanıklılığı	☐		☒
	Göç ve hareketlilik	☐		☒
	Tarım, gıda güvencesi ve kırsal kalkınma	☐		☒
	Hukukun üstünlüğü, yönetişim ve Kamu Yönetimi reformu	☐		☒
	Diğer	☐		☒
	Dijitalleşme	☒	☐	☐
	Etiketler dijital bağlantısallık dijital yönetişim dijital girişimcilik dijital beceriler/okuryazarlık dijital hizmetler	EVET ☐ ☐ ☐ ☐ ☐		HAYIR ☒ ☒ ☒ ☒ ☒
	Bağlantısallık	☒	☐	☐
	Etiketler dijital bağlantısallık enerji ulaşım sağlık eğitim ve araştırma	EVET ☐ ☐ ☐ ☐ ☐		HAYIR ☒ ☒ ☒ ☒ ☒
	Göç	☒	☐	☐
	Eşitsizliklerin Azaltılması	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐
BÜTÇE BİLGİSİ				
İlgili tutarlar	Bütçe kalemi: 15 02 01 01.01 Toplam tahmini maliyet: 294.000.000,00 AVRO Toplam AB bütçe katkısı 37.500.000,00 AVRO; bunun 37.500.000,00 AVRO'su, Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim için			
YÖNETİM VE UYGULAMA				
Uygulama yöntemleri (yönetim şekli ve teslim yöntemleri)	Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim			
Finansman Anlaşması'nın imzalanması/	En geç 31 Aralık 2025'e kadar			

sonuçlanması için son tarih	
Katkı/yetkilendirme anlaşmaları, ihale ve hibe sözleşmelerinin imzalanması/sonuçlanması için son tarih	Mali Tüzük'ün 114(2) maddesinde listelenen durumlar hariç, Finansman Anlaşması'nın imza/sonuçlanma tarihini müteakip 3 yıl
Gösterge niteliğindeki [operasyonel uygulama] dönemi	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 72 ay
Finansman Anlaşması'nın uygulanması için son tarih	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 12 yıl

1.2 Eylemin Özeti

AB programlarına ve ajanslarına katılım, IPA III Programlama Çerçevesi altında Pencere 2: İyi yönetişim, Avrupa Birliği (AB) müktesebatına uyum, iyi komşuluk ilişkileri ve stratejik iletişim, kapsamında ele alınan önemli bir Eylemdir Türkiye, AB programlarına ve ajanslarına katılımı yoluyla aşağıdakileri gerçekleştirme fırsatına sahiptir: (i) Avrupa meseleleriyle ilgilenen farklı paydaşlar için bilgi ve kapasite oluşturmak; (ii) AB politikalarının uygulanmasına aktif olarak katılmak ve (iii) uluslararası iş birliğini ve AB ülkelerine yönelik hareketliliği yoğunlaştırmak, böylece AB entegrasyon sürecine daha derinden dâhil olmak. AB Programlarına ve ajanslarına katılım, kamu ve özel kuruluşların, küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ), sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin, araştırma kuruluşlarının, teknoparkların ve bireylerin, AB'ye katılım sürecinden yararlanacak ve ona katkı sağlayacak şekilde aktif katılımını teşvik eder.

Türkiye, 2021-2027 dönemi için şu AB programlarına ve ajanslarına katılmaya devam etmektedir: Ufuk Avrupa, Erasmus+, Avrupa Dayanışma Programı (ESC), Birlik Sivil Koruma Mekanizması (UCPM), Gümrükler, Dijital Avrupa Programı, Tek Pazar Programı, Avrupa Çevre Ajansı (EEA) ve Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı (EUDA). Programlara katılım için "katılım bedelleri" olarak adlandırılan toplam mali katkının, önümüzdeki yıllarda çalışma programlarının yıllık bütçesindeki artışa paralel olarak kademeli olarak artması beklenmektedir.

Bu bakımdan, bu Eylem Belgesi (AD), 2024 yılında Türkiye tarafından ödenecek katılım bedellerinin ortak finansmanı şeklinde Türkiye'nin AB programlarına ve ajanslarına katılımı için AB desteği ihtiyacını düzenler.

1.3 Eylemin Faydalanıcısı/Faydalanıcıları

Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür.

2. GEREKÇE

2.1 Bağlam

Avrupa Birliği'nin genişleme olasılığı karşısında, aday ülkelerin AB *müktesebatına* uyum sağlamaya ve Avrupa Birliği'ne katılım süreçlerine daha iyi hazırlanmalarını sağlamak amacıyla, Avrupa Komisyonu, 1997 yılında, geniş bir yelpazedeki Topluluk programlarının (şimdiki adıyla AB Programları) aday ülkelere aşamalı olarak açılmasını önermiştir. AB Programları, AB politika hedeflerinin uygulanmasını desteklemek amacıyla Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilen bir dizi bütünleşik faaliyetten oluşmaktadır. Bunlar, yeşil ve dijital dönüşüm, çevre, enerji, ulaşım, göç, kültür, gümrük, rekabet edebilirlik, ticaret, yatırım, sağlık vb. geniş bir yelpazedeki alanları kapsamaktadır.

Potansiyel ve aday ülkelerin AB programlarına dâhil edilmesi, aday ülkeleri ve vatandaşlarını Avrupa Birliği politikalarıyla ve çalışma yöntemleriyle tanıştıran önemli bir katılım öncesi aracı olup, AB Üye Devletleri ile iş birliğini güçlendirmenin bir yoludur. Dolayısıyla, Türkiye'nin AB programlarına katılımı, Avrupa kurumlarını, mevzuatını ve bunların pratikteki uygulamalarını, AB politikalarını ve Avrupa'nın ticaret, toplum ve kamu ekosistemlerini tanıma fırsatı sunmaktadır.

Türkiye'nin çeşitli AB programlarına ve ajanslarına etkin katılımı, 26 Şubat 2002 tarihinde imzalanan ve 5 Eylül 2002 tarihinde yürürlüğe giren Çerçeve Anlaşması ile 2003 yılında başlamıştır. O tarihten bu yana Türkiye, farklı ortaklık anlaşmalarında belirlenen hükümler ve koşullar çerçevesinde çeşitli AB programlarına ve ajanslarına katılım sağlamaktadır.

Türkiye aynı zamanda 2003 yılından bu yana Avrupa Çevre Ajansı ve Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı (eski adıyla EMCDDA) üyesidir.

Türkiye, 2014-2020 döneminde, Erasmus+, Ufuk 2020, Avrupa Dayanışma Programı (ESC), COSME (İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği), Gümrük 2020, Vergi 2020, İstihdam ve Sosyal Yenilik (EaSI), Sivil Koruma Mekanizması ve Yaratıcı Avrupa (2015-2016 yılları için, ayrıldığı tarihe kadar) programlarına katılmıştır.

Türkiye halen Erasmus+, Ufuk Avrupa, Avrupa Dayanışma Programı (ESC), Gümrük, Dijital Avrupa Programı, Tek Pazar Programı ve UCPM programlarına katılmakta ve iki ajansın da üyesi olmaya devam etmektedir.

Türkiye'nin UCPM'ye katılımının devamını sağlayan anlaşma, bir bütçe artışını da içerecek şekilde, 9 Temmuz 2024 tarihinde imzalanmıştır. Buna ek olarak, EMCDDA'nın yerini alan Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı'nın (EUDA) faaliyete geçmesiyle birlikte, Türkiye'nin mali katkısı artmıştır.

Türkiye'nin AB Programları ve Ajanslarına katılımının genel koordinasyonu, AB Programları ve Ajansları Ulusal Koordinatörü olarak Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. IPA yapılarının yönetimine ilişkin olarak Ekim 2019'da yayımlanan bir Cumhurbaşkanlığı Genelgesi (Kasım 2023'te yayımlanmış AB Tarafından Sağlanacak Katılım Öncesi Fonların Yönetimi ve AB Programlarına Katılımın Yönetimi Genelgesi ile tadil edilmiştir) ile kurulan AB Programları ve Ajansları Kurulu, programlara katılım ve programların sonlandırılmasına ilişkin kararlardan ve Türkiye'nin program ve ajanslardaki performansının izlenmesi ve değerlendirilmesinden sorumludur. AB Başkanlığı bünyesindeki Birlik Programları Dairesi Başkanlığı, Kurulun sekretaryal faaliyetlerini yürütmektedir.

Türkiye, AB programlarına ve ajanslarına katılım sağlamak amacıyla AB genel bütçesine yıllık aidat şeklinde bir mali katkı ("katılım bedelleri") ödemektedir. Katılım Öncesi Yardım Aracı'ndan (IPA III) alınacak katkı, katılım bedellerinin ortak finansmanı şeklinde ulusal fonları belirli bir ölçüde tamamlamak amacıyla kullanılabilir.

Bu Eylem Belgesi, Türkiye'nin katılım sağlamaya devam ettiği aşağıdaki AB programı ve ajanslarına (Ufuk

Avrupa, Erasmus+, ESC, UCPM, Dijital Avrupa Programı, Gümrük, Tek Pazar Programı, EEA ve EUDA) katılımla ilgili olarak IPA III'ten 2024 yılı için talep edilen mali desteği ortaya koymaktadır. Mali destek talebi, henüz AB tarafından ortak finansmanı sağlanmayan katkılara ilişkindir.

AB programlarına ve ajanslarına katılım, mali katkı dâhil olmak üzere, her programa katılımın özel hükümleri ve koşulları konusunda, AB adına müzakere yetkisine sahip olan Avrupa Komisyonunun ve Türkiye'nin mutabakatı ile mümkündür. AB programlarına ve ajanslarına yönelik IPA III desteği, farklı programlara ve ajanslara katılımını kolaylaştırmakta olup, Türkiye'nin her bir belirli programa ilişkin mali katkısı her bir ortaklık anlaşmasıyla belirlenmektedir. Büyük bir nüfusa ve yüksek Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya (GSYH) sahip bir ülke olarak Türkiye için katılım ücretleri oldukça yüksektir. Dolayısıyla, IPA III fonlarının, Türkiye maliyet-fayda oranını artırarak bu maliyetlerin kısmen karşılanmasına katkı sağlaması mümkün olabilir.

AB programları ve ajanslarına katılım bedelleri, program kapsamlarının genişlemesi ve bütçe artışlarına paralel olarak bir önceki 2014-2020 dönemine kıyasla artmıştır. Türkiye'nin Birlik programlarına ve ajanslarına katılımını desteklemek amacıyla, 2024 katılım bedelleri için IPA katkısı talep edilmektedir.

2.2 Sorun Analizi

Kısa sorun analizi
Türkiye; Ufuk Avrupa, Erasmus+, ESC, UCPM, Gümrükler, Dijital Avrupa, Tek Pazar, EEA ve EUDA gibi programların yanı sıra araştırma, yeşil dönüşüm, dijitalleşme, KOBİ'ler, Ar-Ge, inovasyon, eğitim, gençlik, spor gibi karşılıklı ilgi duyulan birçok politika alanında AB ile iş birliğini artırmak amacıyla MFF 2021-2027 kapsamında devam eden ve yeni programlara katılmaktadır.

Katılım bedellerinin yarattığı mali yük göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'nin Birlik program ve ajanslarına katılımına sağlanan IPA katkısı, ülkenin *müktesebat* uyum sürecini desteklemektedir.

2.3 Öğrenilen Dersler

Türkiye hâlihazırda aşağıdaki AB programlarına ve ajanslarına katılmaktadır: Eğitim, gençlik ve spor için Erasmus+ Programı; gönüllülük ve dayanışma faaliyetleri için Avrupa Dayanışma Programı; araştırma ve yenilik için Ufuk Avrupa Programı; işletmelerin ve KOBİ'lerin rekabet gücünü artırmak için Tek Pazar Programı (KOBİ kolu); dijital teknolojileri ve becerileri tüm topluma kazandırmak için Dijital Avrupa Programı; AB genelinde gümrük makamları arasında iş birliğini geliştirmek için Gümrük programı; afetlerin önlenmesi, hazırlıklı olunması ve afetlere müdahalenin iyileştirilmesi konusunda iş birliğini güçlendirmek için UCPM; çevre konularında iş birliği için EEA ve uyuşturucu, uyuşturucu bağımlılığı ve sonuçları hakkında bilgi paylaşımı için EUDA.

2021-2023 dönemi için, bu program ve ajanslar kapsamındaki toplam mali katkı yaklaşık 589 milyon AVRO olup, bunun yaklaşık %34'ü IPA aracılığıyla finanse edilmiş, geri kalanı ise ulusal bütçeden karşılanmıştır.

2014-2020 döneminin değerlendirilmesi, Türkiye'nin katılımının Türk paydaşlar tarafından alınan hibeler açısından niceliksel bir boyuta sahip olmadığını, ancak sektörlerin/insan kaynaklarının geliştirilmesi ve Türkiye ile AB arasındaki iş birliği ve diyaloğun artırılması açısından ilgili sektörler üzerindeki niteliksel etkinin son derece değerli olduğunu göstermektedir.

Türkiye, AB programlarına ve ajanslarına katılımı sayesinde farklı sektörlerdeki AB politikalarını ve araçlarını yakından tanımakta ve bu da uyum sürecine katkıda bulunmaktadır.

Birlik programları ve ajansları, kamu ve özel kuruluşların, hükûmet dışı kuruluşların, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin de, AB'ye katılım sürecinden yararlanacak şekilde aktif katılımını teşvik eder.

3. EYLEMİN TANIMI

3.1 Müdahale Mantığı

Bu eyleme yönelik temel müdahale mantığı şu şekildedir:

Bu Eylemin genel hedefi, Türkiye'nin AB kurallarına, standartlarına, politikalarına ve uygulamalarına giderek daha fazla uyum sağlamasını mümkün kılmaktır.

Özel hedef ise:

- Türkiye'nin AB programlarına ve ajanslarına katılımını teşvik etmektir.

Bu eylem tarafından sağlanacak olan ve ilgili Özel Hedefe katkıda bulunan çıktılar:

1.1. Türk faydalanıcıların AB programlarına ve ajanslarına katılımı artar.
1.2. Türkiye'nin AB programlarına ve ajanslarına katılım kapasitesi, sahiplenmesi ve mali sorumluluğu güçlendirilir.
1.3. Türk ve AB vatandaşlarının Türkiye'nin AB'ye katılım sürecine katılımı artırılır/teşvik edilir.

3.2 Gösterge niteliğindeki faaliyetler

Bu eylem sadece Türkiye'nin 2024 yılı için belirli AB program ve ajanslarına katılımı için ödenen katılım bedellerinin ortak finansmanını gerektirdiğinden, herhangi bir faaliyet öngörmemektedir.

3.3 Ana Akımlaştırma

Çevreyi Koruma, İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik

AB programları ve ajansları; cinsiyet, çevre, insan hakları, içerme, demokrasi vb. ana akımlaştırma konularına değinen AB düzenlemeleri ile oluşturulmuştur. Dolayısıyla, bu program ve ajanslar kapsamında uygulanacak faaliyetler bu hususlara doğrudan saygı göstermekte, katkıda bulunmakta ve bunları ana akımlaştırmaktadır ve dolayısıyla, Türkiye'nin bu program ve ajanslara katılımının eş-finansmanı, kendiliğinden bir ana akımlaştırma anlamına gelmektedir.

Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi

Bölüm 1.1'de tanımlanan OECD Cinsiyet DAC kodları uyarınca, bu eylem, Eylemin doğası (Türkiye'nin birden fazla AB programı ve ajansına katılımının ortak finansmanı) gereğince, kadın-erkek eşitliğine yönelik katkı Eylem Belgesi düzeyinde belirlenemediği için, G0 olarak etiketlenmiştir.

3.4 Riskler ve Varsayımlar

Kategori	Riskler	Olasılık (Yüksek/ Orta/ Düşük)	Etki (Yüksek/ Orta/ Düşük)	Hafifletici tedbirler
1-Dış ortam	AB'nin Türkiye Cumhuriyeti ulusal bütçesine yaptığı ortak finansman ödemesinin	**Orta**	**Orta**	• AB programlarının ve ajanslarının her koordinatör kurumu, yıllık katkılarının tamamı için yeterli bütçe tahsis etmiştir.

	ertelenmesi			
2-Planlama, Süreçler ve Sistemler / 3-İnsanlar ve Organizasyon	Türkiye'nin yıllık mali katkısının artması nedeniyle programlara ve ajanslara katılımın yeniden değerlendirilmesi	**Düşük**	**Orta**	• Türkiye'nin AB programlarındaki performansı çok yakından izlenmektedir. • Farkındalık artırma ve kapasite oluşturma faaliyetleri yürütülmektedir. • Programların ve ajansların getirileri, Türk bütçe makamlarına açıklanmıştır.
3-İnsanlar ve Organizasyon	Olası faydalanıcıların programlara katılıma ilgi göstermemesi	**Düşük**	**Orta**	• Her Program, hedef kitlelerine yönelik olarak ülke çapında tanıtılır.

4. UYGULAMA DÜZENLEMELERİ

4.1 Finansman Anlaşması

Bu Eylemin uygulanabilmesi için, Türkiye Cumhuriyeti ile bir finansman anlaşması akdedilmesi öngörülmektedir.

4.2 Gösterge Niteliğindeki Uygulama Süresi

Bu eylemin, 3. bölümde açıklanan faaliyetlerin yürütüleceği ve ilgili sözleşmelerin ve anlaşmaların uygulanacağı gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama süresi, finansman anlaşmasının akdedildiği tarihten itibaren 72 aydır.

Uygulama süresinin uzatılması, Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi tarafından, bu Finansman Kararı'nda ve ilgili sözleşmelerde ve anlaşmalarda değişiklik yapılarak kararlaştırılabilir.

4.3 Uygulama Yöntemleri

Komisyon, uygun olduğunda gözden geçirme usulleri ve eylemin AB kısıtlayıcı tedbirlerine uygunluğu da dâhil olmak üzere, üçüncü taraflara finansman sağlamaya yönelik ilgili AB kural ve usullerine uyulmasını sağlayacaktır[1].

4.3.1. IPA III Faydalanıcısı ile Dolaylı Yönetim

Bu eylem Türkiye Cumhuriyeti'nin dolaylı yönetimi altında uygulanacaktır.

Ulusal Fon, ülkenin AB programlarına ve ajanslarına katılmak için ödeyeceği mali katkının katılım öncesi mali yardım payından sorumludur.

Türkiye'nin aşağıdaki AB programlarına ve ajanslarına katılımıyla ilgili olarak, 2024 yılı için AB ortak finansmanı sağlanacaktır: Ufuk Avrupa, Erasmus+, ESC, Dijital Avrupa, Gümrük, UCPM, Tek Pazar Programı, EEA ve EUDA.

Ülkenin mali katkıyı ödemesi de dâhil olmak üzere, IPA III faydalanıcısının AB programlarına ve ajanslarına katılımı, ilgili ortaklık anlaşmasında her program için öngörülen özel hükümlere ve koşullara uygun olmalıdır.

Türkiye, IPA III'ten kısmi geri ödeme almadan önce, Komisyon tarafından gönderilen fon çağrısına göre yıllık katılım bedellerini ödemelidir.

4.4 İhale ve hibeler için coğrafi uygunluk kapsamı

İhale ve hibe verilme usullerine katılım için işletmelerin konumu açısından ve ana düzenlemede tesis edildiği ve ilgili sözleşme belgelerinde belirtildiği şekilde satın alınan tedariklerin menşei açısından coğrafi uygunluk ilkesi, aşağıdaki hükümlere bağlı olmak şartıyla uygulanır.

Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi, aciliyet durumlarında veya ilgili ülkeler ve bölgelerin piyasalarında hizmetlerin bulunmaması durumunda veya uygunluk kurallarının uygulanmasının bu eylemin gerçekleştirilmesini imkânsız hâle getireceği veya aşırı derece zorlaştıracağı usulen kanıtlanmış durumlarda

[1] AB Yaptırımları Haritası. Yaptırım haritası yaptırım rejimlerinin tanımlanması için kullanılan bir BT aracıdır. Yaptırımların kaynağı, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde (ABRG) yayımlanan hukuki tasarruflardır. Yayımlanan hukuki tasarruflar ile web sitesindeki güncellemeler arasında uyumsuzluk olması hâlinde, ABRG'deki sürüm geçerlidir.

coğrafi uygunluğu genişletebilir (NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 28(10) maddesi).

4.5 Gösterge Niteliğindeki Bütçe

AB katkısı, her bir katılım bedelinin toplam maliyetinin en fazla %40'ını karşılayabilir. Ancak, Türkiye'nin AB program ve ajanslarına katılımını desteklemeye yönelik toplam AB katkısı, 2024 Türkiye Yıllık Eylem Planı kapsamındaki 37.500.000 AVRO tutarını aşmayacaktır.

Türkiye'nin katılacağı program başına bütçe dağılımı bulunmamaktadır. Türkiye'nin 2024 yıllarında katılım gösterdiği tüm programlar ve ajanslar arasında adil ve orantılı bir dağılım sağlanacaktır.

	Gösterge niteliğindeki toplam harcama	**Gösterge niteliğindeki IPA III katkısı**	**Gösterge niteliğindeki IPA III faydalanıcı katkısı**
	AVRO	**AVRO**	**AVRO**
AB Programlarına ve Ajanslarına katılıma yönelik katkı	294.000.000	37.500.000	256.500.000

4.6 Organizasyonel Yapı ve Sorumluluklar

Ulusal Fon, AB program ve ajanslarına katılım için Türkiye tarafından ödenecek katılım bedellerinin IPA ortak finansmanı ile ilgili prosedürlerden sorumludur.

Bu Eylemin uygulanmasından, (AB Programları ve Ajansları Ulusal Koordinatörü olan) Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığına bağlı Birlik Programları Daire Başkanlığı sorumludur.

Koordinatör kurumlar; programların tanıtımı, uygulanması, izlenmesi/değerlendirilmesi ve program sonuçlarının yaygınlaştırılmasından ve katılım bedellerinin ödenmesinin sağlanmasından sorumludur. AB Programları ve Ajansları Ulusal Koordinatörü başkanlığında koordinatör kurumlardan oluşan AB Programları ve Ajansları Kurulu, katılım ve fesih kararlarını veren ve Türkiye'nin genel performansını izleyen/değerlendiren nihai karar alma organıdır. İzleme ve değerlendirme rolünü desteklemek amacıyla, programların koordinatör kurumları tarafından koordine edilen İzleme ve Yönlendirme Komiteleri kurulmuştur.

Komisyon, bütçe uygulama ayrıcalığının bir parçası olarak ve Birlik'in mali çıkarlarını korumak amacıyla, eylemin uygulanmasını yönetmek için kurulan yukarıdaki yönetişim yapılarına katılabilir.

4.7 Ön koşullar

Türkiye, IPA III'ten kısmi geri ödeme almadan önce toplam katılım bedellerinin ödenmesi için gerekli fonları sağlamalıdır.

5. PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

5.1 İzleme ve Raporlama

Bu eylemin uygulama sürecinin teknik ve mali açıdan günlük olarak izlenmesi, sürekli bir süreç olacak ve uygulayıcı ortağın sorumluluklarının bir parçası olacaktır. Bu amaçla, uygulayıcı ortak, eylem için kalıcı bir iç, teknik ve mali izleme sistemi kurar ve düzenli ilerleme raporları (yılda en az bir kez) ve nihai raporlar hazırlar. Her rapor, eylemin uygulanmasının, karşılaşılan zorlukların, yapılan değişikliklerin ve aynı zamanda, ortağın stratejisi, politikası veya reform eylem planı listesi referans olarak kullanılarak, ilgili göstergeler

vasıtasıyla ölçülen, sonuçlara (Çıktılar ve doğrudan Sonuçlar) ulaşma derecesinin doğru bir açıklamasını içerir.

Komisyon, hem kendi personeli hem de doğrudan Komisyon tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için işe alınan (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından işe alınan) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, ek proje izleme ziyaretleri gerçekleştirebilir.

Tüm AB programlarının ve ajanslarının genel olarak izlenmesi ve raporlanması Avrupa Komisyonu tarafından yürütülmektedir. Komisyon, hedeflere ulaşılmasına yönelik ilerlemeyi izler ve değerlendirir.

Programların ve ajansların ulusal seviyede uygulanmasının izlenmesi ve değerlendirilmesiyle ilgili olarak, AB Programları ve Ajansları Kurulu, programların etkili yönetimi ve uygulaması için özel izleme ve denetleme görevleri yürütür. Kurulun sekretaryası olarak, Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, katılım oranlarını ve bu oranlara ilişkin raporlar ile IPA izleme komiteleri bağlamında ortak finansman eğilimlerini düzenli olarak izleyecektir.

AB Programları ve Ajansları için, ilgili koordinatör kuruluşlar, programların uygulanmasının performansını yakından izler ve sonuçları düzenli olarak Kurul sekretaryasına bildirir.

Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma Programları özelinde, Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma Programları Ulusal Makamı olarak Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, Türkiye Ulusal Ajansı'nın yıllık yönetim beyanını, bağımsız denetim görüşünü ve Avrupa Komisyonunun Türkiye Ulusal Ajansı'nın uygunluğuna ve performansına ilişkin analizini temel alarak her yıl izleme ve gözetim faaliyetlerine ilişkin bir rapor hazırlayıp bunu Avrupa Komisyonuna sunar. Avrupa Birliği Başkanlığı ayrıca, 7 yıllık uygulama süresinin ortasında, Avrupa Komisyonu tarafından (AB) 2021/817 ve (AB) 2021/888 sayılı Program Tüzükleri uyarınca yapılan ara değerlendirmeye katkıda bulunmak amacıyla programların uygulanmasına ve etkisine ilişkin raporu da sunmaktadır.

5.2 Değerlendirme

Eylemin doğası göz önünde bulundurularak, bu eylem veya bileşenleri için değerlendirme(ler) yapılmayacaktır

5.3 Denetim ve Doğrulamalar

Bu eylemin uygulanması için imzalanan sözleşmelere uygulanan yükümlülüklere halel gelmeksizin, Komisyon, bir risk değerlendirmesi temelinde, bir veya daha fazla sözleşme veya anlaşma için bağımsız denetimler veya doğrulama atamaları yapılmasını sağlayabilir.

6. STRATEJİK İLETİŞİM VE KAMU DİPLOMASİSİ

AB tarafından finanse edilen dış eylemleri uygulayan tüm kuruluşlar, ilgili kitlelere, ilgili eylemlere ilişkin tüm iletişim materyallerinde AB amblemini ve uygun şekilde kısa bir finansman beyanını bulundurarak, Birlik'in kendilerinin çalışmalarına verdiği desteği bildirme konusunda sözleşmesel bir yükümlülüğe sahiptir. Bu amaçla, *AB görünürlüğüne ilişkin iletişim ve bu görünürlüğün artırılması: Dış eylemlere ilişkin rehber* adlı 2022 tarihli rehber dokümanında (veya onun yerine geçen herhangi bir belgede verilen talimatlara uymaları gerekmektedir.

Bu yükümlülük, ilgili eylemlerin Komisyon, ortak ülke, hizmet sağlayıcılar, hibe faydalanıcıları ya da BM kuruluşları, uluslararası finans kuruluşları ve AB Üye Devletlerinin kuruluşları gibi yetkilendirilmiş veya yetki devri yapılmış makamlar tarafından uygulanmasına bakılmaksızın, eşit şekilde uygulanacaktır. Her durumda, ilgili sözleşmesel yükümlülüklere ilişkin bir atıf, ilgili finansman anlaşmasına, ihale ve hibe sözleşmelerine ve katkı anlaşmalarına dâhil edilmelidir.

7. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Bu Eylem, yalnızca Türkiye tarafından Komisyon hizmetlerine ödenen katılım bedelinin ortak finansmanını kapsar. Eylemin kendisi, Türkiye'nin AB programlarına ve ajanslarına katılımının sürdürülebilirliğine katkıda bulunacaktır.

TR

BU EYLEM AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN FİNANSE EDİLMEKTEDİR

2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı Hakkında Komisyon Uygulama Kararı'na Ait

EK I.4

Jean Monnet Burs Programı için Eylem Belgesi

YILLIK EYLEM PLANI

Bu belge, Mali Tüzük'ün 110(2) maddesi açısından yıllık çalışma programını ve IPA III Tüzüğü'nün 9. maddesi ve NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 23(2) maddesi açısından yıllık ve çok yıllık eylem planlarını ve tedbirlerini tesis eder.

1. ÖZET

1.1. Eylem Özet Tablosu

Başlık	Jean Monnet Burs Programı 2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı
OPSYS	ACT-62854
ABAC	ABAC Taahhüt seviyesi 1 numarası: JAD.1655607
Ana Düzenleme	Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) kapsamında finanse edilmektedir
Ekonomi ve Yatırım Planı (EIP)	Hayır
EIP Öncü Projesi	Hayır
Avrupa Takımı	Hayır
Eylemin Faydalanıcısı/ Faydalanıcıları	Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür
Programlama belgesi	IPA III Programlama Çerçevesi
ÖNCELİK ALANLARI VE SEKTÖR BİLGİSİ	
Pencere ve tematik öncelik	Pencere 2: İyi yönetişim, AB *müktesebatına* uyum, iyi komşuluk ilişkileri ve stratejik iletişim Tematik Öncelik 2: İdari kapasite ve AB *müktesebatına* uyum
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar)	Ana SKA: SKA 16: Barış Adalet ve Güçlü Kurumlar Diğer önemli SKA'lar: SKA 4: Kaliteli Eğitim
DAC kodu/kodları	11420 - Yükseköğretim

Ana Dağıtım Kanalı	Merkezi Yönetim - 12001			
Hedefler	☐ İklim ☒ Cinsiyet ☐ Biyolojik Çeşitlilik			
İşaretçiler (DAC formundan)	**Genel politika hedefi**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Katılımı geliştirme/iyi yönetişim	☐	☐	☒
	Çevreye yardım	☒	☐	☐
	Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi	☐	☒	☐
	Üreme, anne, yenidoğan ve çocuk sağlığı	☒	☐	☐
	Afet Riskini Azaltma	☒	☐	☐
	Engellileri içerme	☐	☒	☐
	Beslenme	☒	☐	☐
	RIO Sözleşmesi işaretçileri	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Biyolojik çeşitlilik	☒	☐	☐
	Çölleşmeyle mücadele	☒	☐	☐
	İklim değişikliği etkilerinin azaltılması	☒	☐	☐
	İklim değişikliğine uyum	☒	☐	☐
İç İşaretçiler ve Etiketler	**Politika hedefleri**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Öncü Projesi	EVET ☐		HAYIR ☒
	Etiketler:	EVET		HAYIR
	Ulaşım	☐		☒
	Enerji	☐		☒
	Çevre ve iklim dayanıklılığı	☐		☒
	Dijital	☐		☒
	Ekonomik kalkınma (özel sektör, ticaret ve makroekonomik destek dâhil)	☐		☒

	İnsan Gelişimi (insan sermayesi ve gençlik dâhil)	☐		☒
	Sağlık dayanıklılığı	☐		☒
	Göç ve hareketlilik	☐		☒
	Tarım, gıda güvencesi ve kırsal kalkınma	☐		☒
	Hukukun üstünlüğü, yönetişim ve Kamu Yönetimi reformu	☐		☒
	Diğer	☐		☒
	Dijitalleşme	☒	☐	☐
	Etiketler	EVET		HAYIR
	dijital bağlantısallık	☐		☒
	dijital yönetişim	☐		☒
	dijital girişimcilik	☐		☒
	dijital beceriler/okuryazarlık	☐		☒
	dijital hizmetler	☐		☒
	Bağlantısallık	☒	☐	☐
	Etiketler	EVET		HAYIR
	dijital bağlantısallık	☐		☒
	enerji	☐		☒
	ulaşım	☐		☒
	sağlık	☐		☒
	eğitim ve araştırma	☐		☒
	Göç	☒	☐	☐
	Eşitsizliklerin Azaltılması	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐
BÜTÇE BİLGİSİ				
İlgili tutarlar	Bütçe kalemi: 15.020101.01 Toplam tahmini maliyet: 15.600.000,00 AVRO Toplam AB bütçesi katkısı 15.600.000,00 AVRO; bunun 15.600.000,00 AVRO'su IPA III faydalanıcısı ile dolaylı yönetim için			
YÖNETİM VE UYGULAMA				
Uygulama yöntemleri (yönetim şekli ve teslim yöntemleri)	Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim			

Finansman Anlaşması'nın imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	En geç 31 Aralık 2025'e kadar
Katkı/yetkilendirme anlaşmaları, ihale ve hibe sözleşmelerinin imzalanması/son uçlanması için son tarih	Mali Tüzük'ün 114(2) maddesinde listelenen durumlar hariç, Finansman Anlaşması'nın imza/sonuçlanma tarihini müteakip 3 yıl
Gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama dönemi	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 72 ay
Finansman Anlaşması'nın uygulanması için son tarih	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 12 yıl

1.2. Eylemin Özeti

Jean Monnet Burs Programı (JMSP), Türkiye'nin en uzun süreli ve en prestijli AB destekli burs programıdır. AB'nin marka programlarından biri olarak bilinmekte ve kabul edilmektedir. JMSP, AB Üye Ülkelerinde akademik çalışmalar için hibe vererek Türkiye'nin AB *müktesebatıyla* ilgili alanlarda insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Hedef, katılımcıların Avrupa entegrasyon sürecine ilişkin perspektiflerini genişletmek, AB hakkındaki bilgilerini zenginleştirmek ve Türk uzmanlar ile AB'deki meslektaşları arasındaki diyaloğu geliştirmektir. Bu eylem kapsamında, AB'de lisans üstü çalışmalar için hibe desteği sağlanacaktır. Bu eylem aynı zamanda bir Teknik Destek (TD) bileşeni de içermektedir.

JMSP'nin önemli bir özelliği de idari kapasiteye odaklanmasıdır. Bir ülkenin AB *müktesebatının* uygulanmasına yönelik idari kapasitesinin güçlendirilmesinde, birden fazla unsur söz konusudur. Bunlardan biri, AB *müktesebatının* kapsadığı tüm alanlarda insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesidir. AB *müktesebatı* geniş bir alanı kapsadığından, çeşitli disiplinlerde ve sektörlerde, donanımlı uzmanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Yükseköğretim, insana yatırım yapmanın ve dolayısıyla idari kapasiteyi artırmanın araçlarından biridir. Bu bağlamda, JMSP, Türk uzmanlara AB Üye Devletlerinden birinde bir üniversitede (veya eşdeğer bir kurumda) akademik çalışmalar yapmaları için fırsatlar sunmaktadır. Amaç, Türkiye'nin AB'ye katılımı için sağlam bir destek oluşturmak, Türkiye'nin katılım süreci hakkında farkındalık yaratmak ve ilgili disiplinlerde iş gücünü geliştirmektir. Program kapsamında, iş hayatında yer alan veya alacak olan kişilere, bir AB Üye Devletinde akademik bir çalışma programını takip ederek AB *müktesebatı* alanlarında bilgi birikimini derinleştirmeleri ve zenginleştirmeleri için hibe verilmektedir. Program, akademisyenlerin sivil toplum diyaloğunu geliştirmelerine, AB'nin işleyişine aşina olmalarına, ağlarını genişletmelerine, iyi uygulamaları gözlemlemelerine ve Türkiye ile AB'deki muhatapları arasında insanlar arası ilişkileri güçlendirmelerine yardımcı olmaktadır.

Bu Eylem Belgesi (AD), devletin tüm kademelerindeki kamu idarelerinin modernleştirilmesinin vurgulandığı IPA III Programlama Çerçevesi doğrultusunda hazırlanmıştır. SKA 16 ile bağlantılı olarak, JMSP, Türkiye'deki insan kaynakları kapasitesinin artırılmasına ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve şeffaf kurumların geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

1.3 Eylemin Faydalanıcısı/Faydalanıcıları

Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür.

2. GEREKÇE

2.1. Bağlam

IPA III Programlama Çerçevesi kapsamında tanımlanan "Tematik Öncelik 2: İdari kapasite ve AB müktesebatına uyum" kapsamında IPA III'ün özel amacı, faydalanıcıların politikalarını ve mevzuatını AB politikaları ve AB müktesebatı ile uyumlu hâle getirmek ve sektör politikalarını ve kabul edilen mevzuatı tam ve etkili bir şekilde uygulamak için idari kapasite oluşturarak, faydalanıcıların üyelik yükümlülüklerini ve dijitalleşme çabalarını üstlenme yeteneğini geliştirmektir. Bu hedef, kesişen bir öncelik teşkil etmekte ve diğer Pencereler kapsamındaki kapasite oluşturmayı tamamlamaktadır.

JMSP, etkin ve hesap verebilir bir kamu yönetimi doğrultusunda gelişimi destekler ve kamu kurumlarının insan kaynakları kapasitesini artırarak uyum için düzenleyici reformu kolaylaştırmayı amaçlar.

AB politikaları ve AB *müktesebatı* konusunda hem becerilerle hem de güncel bilgilerle donatılmış Jean Monnet akademisyenleri, Türkiye'nin AB entegrasyon sürecine dolaylı olarak katkıda bulunmaktadır.

Aday ülkelere ve potansiyel adaylara yönelik AB yardımının genel hedefi, IPA III faydalanıcılarının Birlik değerlerine uyum sağlamak için ihtiyaç duydukları siyasi, kurumsal, yasal, idari, sosyal ve ekonomik reformları benimsemelerine ve uygulamalarına destek olmak ve Birlik üyeliği amacıyla Birlik kurallarına, standartlarına, politikalarına ve uygulamalarına aşamalı olarak uyum sağlamak ve böylece istikrar,

güvenlik ve refahlarına katkıda bulunmaktır. JMSP, AB ve Türk toplumları arasındaki bağların güçlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla Program, Mart 2021'de AB liderleri tarafından vurgulandığı üzere, halklar arası temaslar konusunda Türkiye ile iş birliğinin güçlendirilmesi önceliğine açıkça karşılık gelmektedir[1]. JMSP, AB *müktesebatı* ile ilgili alanlarda insan kaynakları kapasitesini artırarak sektör politikalarına ve reformlarına genel destek sağlamaktadır. Bu alanlar, 2021 Avrupa Konseyi Sonuç bildirgesinde de belirtildiği üzere, AB-Türkiye ilişkilerinde kilit öncelikler arasında yer alan göç, güvenlik ve kamu sağlığı sektörleri ile Türkiye'nin AB iklim politikasına uyumunun yanı sıra AB-Türkiye Gümrük Birliği'nin düzgün işleyişiyle ilgili kilit alanlar olacaktır.

Türkiye'nin IPA III Stratejik Cevap Belgesi kapsamında, Pencere 2 kapsamındaki Tematik Öncelik 2, çeşitli alanlarda müktesebat uyumunun iyileştirilmesi ile ilgilidir. IPA III Stratejik Cevap Belgesinde de kamu yönetimi kapasitelerinin geliştirilmesine öncelik verilmektedir.

Ulusal düzeyde, Türkiye'nin 12. Kalkınma Planının (2024-2028)[2] iki ayağı, JMSP'nin "nitelikli insan, güçlü aile, sağlıklı toplum"[3] ve "adalete dayalı demokratik iyi yönetişim"[4] hedefleriyle ilgilidir. Bu ayaklar, "çevreye duyarlı, afetlere dirençli, ileri teknolojiye dayalı yüksek katma değer üreten ve gelirini adil paylaşan istikrarlı, güçlü ve müreffeh bir Türkiye"[5] vizyonuna ulaşmayı amaçlamaktadır. Hukukun üstünlüğü, demokratikleşme ve iyi yönetişim ilkelerinin sahiplenilmesi, diğerlerinin yanı sıra, JMSP'nin ana hedeflerinden biri olan kamu kurumlarının insan kaynakları kapasitesinin artırılmasıyla geliştirilebilir. Kalkınma Planı, hayat boyu öğrenme fırsatlarının geliştirilmesine, Türkiye'nin yükseköğretim alanında uluslararasılaşma düzeyinin artırılmasına ve insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Bu ilkelerin hepsi JMSP'nin hedefleriyle uyumludur.

Küresel düzeyde, BM'nin 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi; kültürlerarası anlayış, hoşgörü, karşılıklı saygı, küresel vatandaşlık ve ortak sorumluluk etiğini teşvik eden değerleri vurgulamakta ve tüm kültür ve medeniyetlerin sürdürülebilir kalkınmanın önemli destekçileri olduğunu kabul etmektedir. Daha spesifik olarak, SKA 16, sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmeyi, herkes için adalete erişimi sağlamayı ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda JMSP, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Diğer ilgili eylemlerle bağlantılar konusunda, yükseköğretimdeki en dikkate değer burs fırsatlarından biri, Erasmus Mundus Programının devamı olarak Erasmus+ Programı kapsamındaki ortak yüksek lisans derecesi seçeneğidir. Program faydalanıcılarına, AB'deki "üniversitelerden ortak bir derece veya birden fazla derece verilmekte ve akademik çalışmaları boyunca mali destek sağlanmaktadır. AB Üye Devletleri; Almanya'daki Alman Akademik Değişim Servisi (DAAD) veya Fransa'daki Eiffel Burs Programı gibi başka burs programları da yürütmektedir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti, "Yetiştirilmek Amacıyla Yurt Dışına Gönderilecek Devlet Memurları Hakkında Yönetmelik" çerçevesinde kamu sektörü çalışanlarına burs imkânı da sunmaktadır. Ancak, hem çalışma yelpazesi hem de bu burs kapsamında desteklenen uygun ülkeler son derece geniş olmakla birlikte, JMSP, AB *müktesebatıyla* ilgili konularda akademik çalışmalar için burs sağlayan Türkiye'deki ilk ve önde gelen kurumsallaşmış programdır.

[1] https://www.consilium.europa.eu/media/48976/250321-vtc-euco-beyan-en.pdf
[2] https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/06/Twelfth-Development-Plan_2024-2028.pdf
[3] NDP, sayfa 157-205.
[4] NDP, sayfa 230-251.
[5] NDP, sayfa 53.

2.2. Sorun Analizi

Kısa sorun analizi

AB *müktesebatının* uygulanması için idari kapasitenin güçlendirilmesinin çeşitli boyutları vardır; bunlardan biri de insan kaynaklarının geliştirilmesidir. Katılım sürecinde kamu kurumlarından özel sektöre, sivil toplum kuruluşlarından (STK) üniversitelere kadar toplumun her kesimine önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu nedenle, aday ülkelerde AB ile ilgili disiplinleri yakından takip eden bireylerin, AB *müktesebatına* ilişkin son gelişmeler konusunda donanımlı ve bilgili olmaları gerekmektedir. Bu bağlamda, JMSP, katılımcıların AB *müktesebatına* aşina olması ve ilgili disiplinlerde daha nitelikli bir iş gücü geliştirilmesi amacıyla, AB Üye Devletlerinden birindeki bir üniversitede veya eşdeğer bir kurumda lisansüstü eğitim fırsatları sunmaktadır. JMSP, Türk uzmanlar arasında AB mevzuatına ilişkin akademik bilginin zenginleşmesini sağlayarak Türkiye'nin AB *müktesebatına* uyum çabalarında ihtiyaç duyduğu insan kaynağının geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. *Müktesebatın* hâlihazırda uygulandığı Üye Devletlerde yeterli teorik bilgi ve akademik eğitimle donatılmış beşerî sermaye, nihayetinde Türkiye'deki AB entegrasyon sürecine katkıda bulunacaktır.

Ayrıca, JMSP'nin bir sonucu olarak kurulan sosyal ve akademik ağ, Türk ve AB toplumları arasında bağlar kurarak önyargıların ortadan kaldırılmasına katkıda bulunacaktır.

JMSP, doğası gereği ve diğer hibe programlarından farklı olarak, kurumları değil doğrudan bireyleri desteklemektedir. Tüm başvuru sahipleri için eşit başvuru koşullarının sağlanması ve içermenin temin edilmesi, Programın önemli önceliklerindendir. JMSP başvuru sahipleri, öncelikle, lisans derecesine sahip olmak veya lisans son sınıf öğrencisi olmak, çağrı sırasında belirtilen minimum lisans genel not ortalamasına (CGPA) sahip olmak ve geçerli bir yabancı dil yeterlilik belgesine sahip olmak gibi belirli uygunluk kriterlerini karşılamaktadır. Uygunluk kriterlerini karşılayan başvuru sahipleri, aşağıdaki gösterge niteliğindeki konularla ilgili sorulardan oluşan bir seçme sınavına davet edilirler: Başvuru sahibinin başvurduğu AB *müktesebat* faslı, Avrupa Birliği ve AB-Türkiye ilişkileri. Seçme sınavı puanlarına göre üç sektör (kamu, üniversite ve özel) için bir başarı sıralaması oluşturulmuştur.

İçermenin sağlanmasında kadın-erkek eşitliğine özel önem verilmektedir. Yükseköğretim Kurulu verilerine göre, Türkiye'de yükseköğretime kayıtlı öğrenci sayısında kadınların oranı ilk kez 2023 yılında erkekleri geçerek %50,8'e ulaşmıştır. 2024 yılında bu oran kadınlar lehine daha da artarak %51,7'ye ulaşmıştır[6]. Bununla birlikte, iş gücü katılımı açısından, Türkiye İstatistik Kurumu'nun[7] 2023 verilerine göre, yükseköğretim mezunu erkeklerin iş gücü katılım oranı (%84,6) kadınlarınkinden (%67,6) daha yüksektir. Dolayısıyla, beklentiler umut verici olsa da, sadece yükseköğretimde değil, iş gücünde de kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve sürdürülebilirliğinin daha fazla çaba gerektirdiği açıktır. JMSP'nin uygulama sürecinde, 2008'den itibaren, dört akademik yıl (2014-2015, 2015-2016, 2019-2020, 2020-2021) dışında çoğu akademik yılda, kadın bursiyerlerin yüzdesi erkeklerden daha yüksek olmuş ve kadın-erkek dengesi her zaman korunmuştur.

Eylemin kapsayacağı ana paydaşların ve ilgili kurumsal ve/veya örgütsel konuların (yetkiler, potansiyel roller ve kapasiteler) belirlenmesi:

JMSP'nin nihai faydalanıcıları Türkiye'deki kamu sektörü, özel sektör, STK çalışanları ile üniversite öğrencileri ve akademisyenlerdir. Her akademik yıl için toplam burs sayısının %50'sinin kamu sektörüne, %30'unun üniversite sektörüne ve %20'sinin özel sektöre (STK'lar dâhil) tahsis edilmesi planlanmaktadır[8].

[6] https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2024/kadinlarin-yuksekogretime-erisimi.aspx
[7] https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2023-53675
[8] Sektörlere tahsis edilen kotalar, mevcut burs sayısından mümkün olan azami ölçüde faydalanılması amacıyla değiştirilebilir. Benzer

Diğer ana paydaşlar arasında Sözleşme Makamı olarak Merkezi Finans ve İhale Birimi (MFİB), Teknik Destek Ekibi (TDE), yurt dışındaki akademik kurumlar ve Türkiye'deki büyükelçilikler yer almaktadır. Ana paydaşlardan biri olarak MFİB; ihale çağrıları, teklif çağrıları, sözleşme yapma, sözleşme yönetimi, ödemeler ve gelir operasyonlarından sorumlu olacaktır. TDE, hibe programının sağlıklı bir şekilde uygulanmasında ve proje faaliyetleri yoluyla Program hedeflerine ulaşılmasında Dışişleri Bakanlığı bünyesindeki Avrupa Birliği Başkanlığına destek verecektir. Potansiyel bursiyerler için ev sahibi kurumlar olacaklarından, yurt dışındaki akademik kurumlar da önemli birer paydaştırlar. Ev sahibi kurumlar, kabul ve kayıttan başlayarak mezuniyete kadar akademik çalışmaların tüm aşamalarında yer almaktadır. Bu nedenle, yerleştirmeden izlemeye kadar bursla ilgili tüm konularda, bu paydaş grubuyla yakın iletişim ve iş birliği ve bu kurumlarda JMSP'nin tanıtımı önemlidir. Son olarak, Türkiye'deki büyükelçilikler, bursiyerlerin vize işlemlerinin kolaylaştırılmasında, ev sahibi kurumların ağının genişletilmesinde ve mezunlar arasındaki iletişim ağlarının sürdürülmesinde önemli bir temas noktasıdır.

2.3. Öğrenilen Dersler

Program, 1989 yılında Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Komisyonu arasında imzalanan bir anlaşma ile başlatılmıştır. 1990-2001 yılları arasındaki ilk aşamada, 442 bursiyer, bu mali program kapsamında fon almıştır. O dönemde ana hedef AB hakkındaki bilgi birikimini artırmaktı. 2002-2006 yılları arasındaki ikinci aşamada, Türkiye'nin 1999 Helsinki Zirvesi'nde AB'ye aday ülke olması nedeniyle Programın odak noktası değişmiştir. Bu nedenle hedef, Türkiye'de AB *müktesebatına* ilişkin spesifik bilginin yoğunlaştırılmasına dönüşmüştür. 2002 ve 2006 yılları arasında 489 kişi Program kapsamında fon almıştır.

Üçüncü aşama, Programın Türkiye için Katılım Öncesi Mali Yardım kapsamında finanse edilmesi kararının ardından başlatılmıştır. Bu dönemde Program, faydalanıcısı Dışişleri Bakanlığı bünyesindeki Avrupa Birliği Başkanlığı olan AB tarafından finanse edilmeye başlanmıştır. "JMSP'nin Devamı" başlıklı 2005 ve 2006 projeleri, Türkiye için Katılım Öncesi Mali Yardım kapsamında programlanmış ve finanse edilmiştir. 2005 ve 2006 projeleri kapsamında 181 bursiyer, çalışmaları için fon almıştır.

Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) 2007-2013 çerçevesinde, IPA 2007, 2009, 2011 ve 2012 programları kapsamında "JMSP'nin Devamı" projeleri finanse edilmiştir. 2011'deki projenin hibe bileşeninin uygulanması 2013-2014 ve 2014-2015 akademik yıllarını, 2012'deki projenin uygulanması ise 2015-2016 akademik yılını kapsamaktadır. Bu dönemde yaklaşık 950 bursiyer, IPA fonlarından yararlanmıştır.

2018-2019 ve 2019-2020 akademik yıllarında 357 bursiyer desteklenmiştir. 2020-2021 ve 2021-2022 akademik yıllarında 303 bursiyer desteklenmiştir. Programın, AB üniversitelerinde sonbahar döneminin başlangıç tarihi olan zımni bir son başvuru tarihi vardır. Uzun değerlendirme ve onay süreçleri göz önünde bulundurularak ve kazananları zor duruma sokmamak amacıyla, AB Başkanlığı, MFİB ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (EUD), Programın tüm aşamalarını hızlandırmayı ve her akademik yıl için belirlenecek gösterge niteliğindeki bir takvimi takip etmeyi kabul etmiştir. 2020 yılı programlama dönemi kapsamında, 2022-2023 ve 2023-2024 akademik yılları için 326 bursiyer desteklenmiştir. 2022 programlama dönemi kapsamında, 2024-2025 ve 2025-2026 akademik yıllarında yaklaşık 190 bursiyerin desteklenmesi öngörülmektedir.

JMSP, tekrarlayan ve bürokratik uygulama döngüsü ile, diğer hibelerden ayrılmaktadır. 2015 yılında AB Başkanlığınca programın Teknik Destek alınmaksızın yönetildiği dokuz aylık (Aralık 2014'ten Ağustos 2015'e kadarki) süreç, Programın teknik yönlerini yönetmenin mümkün olduğunu göstermiştir. Bununla

şekilde, Programın mevcut bütçesine ve mevcut koşullar nedeniyle oluşabilecek muhtemel tasarruflara bağlı olarak verilecek burs sayısı artırılabilir. Aynı şekilde, fonların etkin ve optimal kullanımını sağlamak amacıyla bu Eylem Belgesi kapsamındaki bileşenler arasında bütçenin yeniden tahsisi de uygulamaya konulabilir.

birlikte, ağır iş yükü ile tanıtım ve görünürlükle ilgili tedbirler ve AB düzeyinde sağlam bir üniversite ağının geliştirilmesi konusundaki uzmanlık eksikliği, uygulamada önemli bir kesintiye neden olmuştur. AB'deki yükseköğretim kurumlarıyla etkili iletişim kurmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak, özel deneyim gerektiren ve AB Başkanlığının kendi kaynaklarıyla yürütmesi zor olan bir görevdir. Ayrıca, Covid-19 pandemisi sırasında ortaya çıkan zorluklar, profesyonel bir Teknik Destek ekibi olmadan gerçekleştirilmesi imkânsız olan ek önlemlerin alınmasını gerektirmiştir. Bunlara örnek olarak çevrim içi toplantıların hızlı bir şekilde düzenlenmesi, ek sınav gözetmenleri atayarak yazılı sınavın organizasyonunda destek sağlanması ve tüm faaliyetlerde Covid-19 sosyal mesafe ve hijyen önlemlerinin alınmasında destek sağlanması verilebilir. Covid-19 pandemisinin 2020 ve 2021'de projelerin etkili bir şekilde uygulanması için riskler yarattığını belirtmek önemlidir, ancak AB Başkanlığı, MFİB ve EUD'nin yakın iş birliği sayesinde ve akademisyenlerin menfaatleri göz önünde bulundurularak hızlı ve etkili önlemler alınmış ve böylece olası sorunlar en aza indirilmiştir.

3. EYLEMİN TANIMI

3.1. Müdahale Mantığı

Bu Eylemin Genel Hedefi/Etkisi aşağıdaki gibidir:

1. Türkiye'nin Avrupa entegrasyonuna ve AB *müktesebatının* etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik idari kapasitesinin güçlendirilmesi.

Bu eylemin Özel Hedefi (Sonucu) şudur:

1. Avrupa entegrasyonu ve AB *müktesebatı* ile ilgili alanlarda insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi.

Bu eylemin ilgili Özel Hedefe (Sonuca) katkıda bulunarak sağlayacağı Çıktılar şunlardır:

1.1 Burs kazananlara hibe yoluyla maddi destek verilmesi.
1.2 JMSP ile ilgili farkındalığın artırılması.
1.3 Akademik kurum ağının sürdürülmesi ve genişletilmesi.
1.4 Adil bir şekilde seçilen bursiyerlerin akademik çalışmalarını başarıyla tamamlaması.
1.5 Jean Monnet mezunlar ağının güçlendirilmesi.

Bu eylemin temelindeki müdahale mantığı, bursiyerlerin mali olarak desteklenmesi ve çalışmalarını AB'de tamamlamaları, program hakkında yeterli farkındalığın olması ve programın akademik ağının sürdürülebilmesi hâlinde, Türkiye'nin AB *müktesebatını* uygulamaya yönelik insan kaynaklarını artırabileceğidir. İnsan kaynakları kapasitesinin daha iyi hâle getirilmesinin bir sonucu olarak, Türkiye'nin AB entegrasyonu ve *müktesebatının* uygulanmasına yönelik idari kapasitesi artacaktır.

3.2. Gösterge Niteliğindeki Faaliyetler

Çıktı 1.1 ile ilgili faaliyetler: Burs kazananlara hibe yoluyla maddi destek verilmesi.

Bu Eylem Belgesi kapsamındaki her akademik yıl için, yaklaşık 190 kişiye burs verilecek ve hibe sözleşmeleri yoluyla mali destek sağlanacaktır.

Çıktı 1.2 ile ilgili faaliyetler: JMSP ile ilgili farkındalığın artırılması.

Faaliyetler, tanınmış markasını ve bilinirliğini korumak için, Programın tanıtımına odaklanacaktır. Bilinçlendirme etkinlikleri, bilgilendirme günleri, tanıtım materyalleri ve programla ilgili bilgilerin e-posta, internet, ulusal, yerel ve sosyal medyanın dijital kanalları vb. çeşitli yollarla yayılmasını içerir. AB Başkanlığı, ilgili taraflarla resmî yazışmalar yaparak Programı tanıtmak için yoğun bir şekilde çalışacak ve Programı duyurmak için her fırsatı (AB Başkanlığının düzenlediği toplantılar, konferanslar, seminerler, çalıştaylar gibi büyük ölçekli etkinlikler) kullanacaktır. AB Başkanlığı Programı sahiplenmeye devam

edecek ve tanıtım için kendi ağını (web sitesi, sosyal medya hesapları, basın duyuruları vb.) kullanacaktır. Teknik Destek ekibinin yaratıcı içerik üretmesi, yenilikçi tanıtım araçları/yaklaşımları geliştirmesi ve Programla ilgili bilgileri mümkün olan azami ölçüde yaymak için medya ağlarını kullanması beklenmektedir. Özellikle ilk iki görev özel uzmanlık gerektirdiğinden, bu görevlerin AB Başkanlığının kendi kaynaklarıyla gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

Çıktı 1.3 ile ilgili faaliyetler: Akademik kurum ağının sürdürülmesi ve genişletilmesi.

Potansiyel adaylara AB Üye Devletlerindeki akademik kurumlar/programlar hakkında rehberlik sağlamak, kurumlarla ağları geliştirmek, kurumların veri tabanını genişletmek için kurumlara ağ ziyaretleri düzenlemek ve "Ev Sahibi Kurumlar Kataloğu"nu güncellemek, bu çıktı altındaki ana görevlerdir. Görevler ayrıca AB kurumlarıyla ilgili özel uzmanlık gerektirmektedir ve çoğunlukla Teknik Destek ekibine bağlı olacaktır.

Çıktı 1.4 ile ilgili faaliyetler: Adil bir şekilde seçilen bursiyerlerin akademik çalışmalarını başarıyla tamamlaması.

Seçim sürecinin koordinasyonu ve uygulanması temel olarak AB Başkanlığı ve MFİB tarafından yürütülmektedir. Teknik Destek ekibi tüm değerlendirme süreci için destek sağlamaktadır. Program ayrıca, başvuru sahiplerinin cinsiyeti, demografik kökeni, yaşı, sağlığı vb. temelinde herhangi bir avantaj/dezavantaj yaratmayan adil ve hedef seçim kriterleri kullanmaktadır.

Burs kazananlar açıklandığında, yerleştirme süreci, önerilen akademik programların JMSP hedeflerine ve resmî burs duyurusunda açıklanan kurallara uygunluğu açısından onaylanmasıyla başlar. Bursiyerleri yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek için ayrılış öncesi seminerler düzenlenmektedir. Yerleştirme sürecinin teknik yönleri AB Başkanlığı tarafından ele alınmaktadır ve Teknik Destek Ekibi, Programın görünürlüğünü artırması beklenen ayrılış öncesi seminerlerini düzenleyecektir. Bursiyerler ev sahibi kurumlarına vardıktan sonra raporlar, e-postalar, telefon görüşmeleri ve benzeri yollarla akademik ilerlemeleri açısından düzenli olarak takip edilirler. JMSP'nin etkili bir şekilde uygulanması için Teknik Destek ekibinin özel uzmanlığı ile sürece destek vermesi beklenmektedir.

Çıktı 1.5 ile ilgili faaliyetler: Jean Monnet mezunlar ağının güçlendirilmesi.

Eski bursiyerlerle düzenli iletişim, Programın önemli bir unsurudur. Bu temasların amacı, akademisyenlerin akademik çalışmalarıyla Türkiye'nin AB entegrasyon sürecine somut bir katkıda bulunmalarını sağlamak ve geçmiş, şimdiki ve gelecekteki akademisyenler arasındaki iletişimi geliştirmektir. Mezunlar topluluğu için sertifika törenleri, seminerler, çalıştaylar, mezun buluşmaları, kapasite oluşturma faaliyetleri vb. etkinlikler düzenlenmektedir. Teknik Destek ekibi kuruma destek sağlamakta ve bursiyerler arasında sağlam bir aidiyet duygusunun oluşmasına yardımcı olmaktadır.

Ayrıca, akademik çalışmaların devamı sırasında, bursiyerler arasındaki sinerjiyi güçlendirmek ve artırmak için her yıl Brüksel/Strazburg'a veya AB Konseyi Dönem Başkanlığını yürüten AB Üye Devletinin başkentine bir çalışma ziyareti düzenlenmektedir. Akademisyenleri bir araya getirerek kendi aralarında ağlar kurmalarını ve AB hakkındaki bilgilerini derinleştirmelerini sağlamak suretiyle, programın temel amacının akademisyenler için daha somut hâle gelmesi ve sağlam ağların oluşturmasını sağlaması beklenmektedir. Teknik Destek ekibi, çalışma ziyaretlerini organize edecektir.

3.3. Ana Akımlaştırma

Çevreyi Koruma, İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik

JMSP (Türkiye ile AB arasındaki müzakere fasılları temelinde) 31 farklı çalışma alanı altında akademik çalışmalara destek sağlamaktadır. Bu çalışma alanları arasında Çevre Koruma, İklim Değişikliği ve

Biyoçeşitliliğe doğrudan katkı sağlayan aşağıdaki müzakere fasılları yer almaktadır: Fasıl 27: Çevre, Fasıl 15: Enerji, Fasıl 11: Tarım ve Kırsal Kalkınma; Fasıl 12: Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası; Fasıl 13: Balıkçılık. Bursiyerler, çalışma alanlarıyla ilgili dersleri ve/veya tezleri içerecek bu fasıllardan birini seçmekte serbesttir. Güncel bazı rakamlar vermek gerekirse, 2021-2022 akademik yılında 154 bursiyerden 9'u, 2022-2023 akademik yılında ise 162 bursiyerden 11'i yukarıda belirtilen çalışma alanlarını seçmiştir. Bununla birlikte bu rakamlar kapsamlı değildir ve çevre sorunları şu anda ticaretten ulaşıma, sosyal politikadan finansal hizmetlere kadar geniş bir dizi sektörü/disiplini etkilediğinden, akademisyenler diğer çalışma alanları kapsamında çevre ve iklim değişikliği ile ilgili tezler veya araştırma makaleleri üzerinde de çalışabilirler.

Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi

Bölüm 1.1'de tanımlanan Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Kadın-Erkek Eşitliği DAC kodlarına göre, bu eylem G1 olarak etiketlenmiştir. JMSP bünyesinde, kadın-erkek eşitliğine[9] her zaman saygı gösterilmiştir. Bu, eylemin önemli bir hedefi olarak kabul edilmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere, JMSP ayrımcılık yapılmaksızın tüm başvuru sahiplerine açıktır ve tüm potansiyel başvuru sahiplerine eşit fırsatlar sunmayı amaçlamaktadır. Bursiyerler rekabetçi bir seçim süreciyle seçilmektedir. Program, Yönlendirme Komitesi tarafından belirlenen başvuru kriterlerini karşılayan tüm Türk vatandaşlarına açıktır.

Ayrımcılık yasağı, Programın odak noktasıdır. Bursiyerlerin kadın-erkek dağılımına gelince, Program, Türkiye'de AB müktesebatıyla ilgili alanlarda nitelikli kadın akademisyenlerin oranının artmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Burs programının başvuru kriterleri ve değerlendirme süreci kadın-erkek eşitliği açısından fırsat eşitliği sağlamaktadır. Ayrıca, yıllar boyunca kadın-erkek ayrımcılığına ilişkin herhangi bir şikâyet alınmamıştır.

JMSP etki değerlendirme çalışmasının bulguları, kadınların Programın kariyer gelişimleri üzerindeki olumlu etkisine ilişkin algılarının, erkeklere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. JMSP'nin kariyer üzerindeki olumlu etkisi, JMSP'nin kariyer gelişimini desteklemek için profesyonel ağa ulaşmaya yardımcı olması ve kariyer gelişimi açısından ihtiyaçların karşılanması ile ilgili diğer bulgular da benzerlik göstermektedir; bir başka deyişle, kadınların olumlu algısı erkeklerden daha yüksektir.

Kadınlar ve erkekler için fırsat eşitliği ve kadın-erkek ayrımcılığı yapmama ilkeleri, Program süreci boyunca takip edilmektedir. Başvuru için gerekli niteliklere sahip olmakla birlikte çalıştıkları kurumlardan uzun süreli ücretli ve/veya ücretsiz izinde olan adaylar da Programa başvurabilmektedirler. Bu aynı zamanda doğum izninde olan kadınları da kapsamakta ve onlara bu dönemde burstan yararlanma şansı vermektedir. Sınava davet sürecinde, katılımcılardan herhangi bir özel ihtiyaçları olup olmadığını ilgili sorumlu kurumlara bildirmeleri istenir (son yıllarda hamile kadınlar yazılı sınava katılım için başvuruda bulunmuş ve yardım talep etmişlerdir). Başvuru sahipleri tarafından iletilen talepler doğrultusunda sınav süreçlerinin uyarlanmasına yönelik tedbirler alınmaktadır (örneğin, sağlık raporları ile durumlarını belgeleyen hamile kadınların talepleri, sınav düzeninde oda/salonda daha erişilebilir koltuklar sağlanarak veya sınav sırasında tuvaletleri kullanmalarına imkân verilerek karşılanmaktadır vb.).

Bursiyerler rekabetçi bir seçim süreciyle seçilmektedir. Kadın katılımcıların yüzdesi aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

[9] Proje kapsamında "cinsiyet" terimi, AB'nin 2020-2025 Kadın-Erkek Eşitliğine Yönelik Stratejisi'nde anlaşıldığı şekliyle kadın ve erkekleri ifade etmektedir. Burada *"kadın-erkek eşitliğinin teşvik edilmesi, Antlaşmaların gerektirdiği şekilde, Birliğin tüm faaliyetlerinde yerine getirmesi gereken bir görevdir"* denilmektedir.

Akademik Yıl	Kadınların Yüzdesi (%)
2008-2009	63
2009-2010	56
2010-2011	61
2011-2012	51
2012-2013	51
2013-2014	52
2014-2015	49
2015-2016	48
2018-2019	55
2019-2020	45
2020-2021	47
2021-2022	53
2022-2023	59
2023-2024	57

Kadınların Programa yüksek katılım oranının devamını sağlamak için, kadın-erkek eşitliğine ve ayrımcılık yapılmamasını sağlamaya yönelik tedbirler, Programın tasarım ve uygulamasına entegre edilmiştir. Böylelikle, eşit niteliklere sahip kadın ve erkek başvuru sahiplerine, katılım ve faydalanma konusunda eşit fırsat verilmesini sağlayacaktır.

Bu AD, hem kadınların hem de erkeklerin eylem faaliyetlerine girdi, erişim ve katılım sağlayabilmelerini temin eder. Uygun olduğunda, proje faaliyetleri ve çıktıları ile ilgili olarak kadın-erkek cinsiyetine göre ayrılmış verilerin toplanması ve bu verilerin başlangıç/ilerleme/ara/nihai raporlarda ve yönlendirme komitelerinde ve izleme görevleri sırasında sunulması sağlanacaktır.

Engellilik

Bölüm 1.1'de belirtilen OECD Engellilik DAC kodlarına göre, bu eylem D1 olarak etiketlenmiştir. Proje, engelli bireylerin yazılı sınava başvurmalarını ve katılmalarını engelleyebilecek bariyerleri ortadan kaldırarak, engelli bireyler için eşit fırsat sağlamaya odaklanmaktadır. Önceki akademik yıllarda olduğu gibi, her engelli başvuru sahibinin adil erişimini sağlamak için, engellilik türüne ve özel ihtiyaçlarına göre özel düzenlemeler yapılmaktadır. Uygulama sırasında, JMSP web sitesinin görme engelli kullanıcılar/başvuranlar için erişilebilirliğini artırmak üzere geliştirilmesi de planlanmaktadır.

Demokrasi

JMSP (Türkiye ile AB arasındaki müzakere fasılları temelinde) 31 farklı çalışma alanı altında akademik çalışmalara destek sağlamaktadır. Bu çalışma alanları arasında Demokrasi ile doğrudan ilgili olan aşağıdaki müzakere fasılları bulunmaktadır: Fasıl 23: Yargı ve Temel Haklar; Fasıl 24: Adalet, Özgürlük ve Güvenlik; Fasıl 31: Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası. Seçtikleri akademik programlar, doğrudan çalışma alanlarıyla ilgili dersleri ve/veya tezleri içermektedir. Bunlar aynı zamanda akademisyenler tarafından seçilen en popüler çalışma alanları arasındadır.

Diğer hususlar

Program süresince mezunlar ağı ve Jean Monnet Bursiyerleri Derneği ile iş birliğine büyük önem verilmektedir. Akademisyenler arasındaki iletişimi güçlendirmek ve Programın görünürlüğünü artırmak amacıyla, Dernek ile iş birliği içinde bir dizi faaliyet düzenlenecektir. Mezunlar ağı ve Jean Monnet Burs

Derneği de bursiyerlerin akademik çalışmalarıyla Türkiye'nin AB *müktesebatını* uygulamasına somut bir katkıda bulunmalarını sağlamada önemli bir rol oynayacaktır.

Türkiye'de beşerî sermayenin geliştirilmesi ihtiyacı toplumun tüm yönlerini kapsamaktadır. Kamu sektörü, özel sektör, üniversiteler ve STK'ların da hem uygulama hem de tasarım sürecinde bu cephede oynayacakları önemli roller vardır. Türkiye'nin AB *müktesebatını* uygulamak üzere idari kapasitesini geliştirme çabalarını desteklemek için tüm bu sektörlerde AB alanında uzman sayısının artırılması gerekmektedir.

Türk kamu sektörü temsilcileri, genç üniversite mezunları ve özel sektör temsilcilerinin hareketliliğine yönelik fırsatlar, önyargıları ortadan kaldırarak Türk ve AB toplumları arasında bağlar kurmayı amaçlayan Sivil Toplum Diyaloğuna da katkıda bulunacaktır.

Ayrıca, eylemin hem hibe hem de Teknik Destek bileşeni, Sözleşme Makamının gözetimi altında PRAG kurallarına tam uyumlu olarak yürütülmektedir. Şeffaflık, tarafsızlık ve eşitlik ilkeleri, seçim sürecinin tüm aşamalarında temel taşlarını oluşturmaktadır. İdari Uyum ve Uygunluk Kontrolünü geçen (yani başvuru belgeleri doğru ve eksiksiz olan ve ilgili akademik yılın duyurusunda belirtilen başvuru kriterlerini karşılayan) tüm adaylar, yazılı sınava davet edilmektedir. Yazılı sınava davet edilen aday sayısı için herhangi bir kota bulunmamakta, böylece tüm ilgili taraflara eşit erişim imkânı sağlanmaktadır. Sınava davet edilmeyenlere, reddedilme gerekçeleri de bildirilmektedir.

Sınav soruları, AB uzmanlarından oluşan Değerlendirme Komitesi tarafından yazılı sınavla aynı gün hazırlanmaktadır. Sınav sırasında adaylardan cevap kâğıdında isimlerinin yazılı olduğu bölümü kapatmaları istenmektedir. Cevap kağıtlarının kopyaları, bağımsız değerlendiriciler tarafından değerlendirilmektedir. Sınavın her bölümü en az iki farklı değerlendirici tarafından değerlendirilmektedir. Sınav sonuçlarının kesinleşmesinden sonra cevap kağıtlarındaki isim bölümleri açılmakta ve asil/yedek listeler açıklanmaktadır. Yazılı sınava giren tüm başvuru sahipleri nihai puanları hakkında bilgilendirilmektedir. Görüleceği üzere, tüm süreç PRAG kuralları doğrultusunda herkes için eşit muamele ve şeffaflık sağlanarak dikkatle yürütülmektedir.

Programın tanıtımı açısından, sosyo-ekonomik durumlarına veya ülke içindeki konumlarına bakılmaksızın geniş bir halk kitlesine ulaşmak için, sosyal medya aktif olarak kullanılmaktadır. İlgili yılın akademik duyurusu hem Programın hem de AB Başkanlığının resmî sosyal medya hesaplarında yayınlanmaktadır. Örneğin, Programın Instagram sayfasında 2025-2026 akademik yılı duyurusuna ilişkin yapılan en son paylaşımın 221.598 farklı hesap tarafından görüntülenmesi, erişimin boyutunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, programdan haberdar olabilmeleri için, her akademik yılın duyuru posteri, belediyeler, üniversiteler ve kütüphaneler de dâhil olmak üzere Türkiye'nin en ücra köşelerindeki yaklaşık 800 alıcı kuruma gönderilmektedir.

Ayrıca, Programın kendisi de bursiyerler üzerinde çeşitliliğin teşvik edilmesi, başkalarının bakış açılarının anlaşılması ve takdir edilmesi gibi olumlu etkilere sahiptir. JMSP'ye ilişkin bir etki değerlendirmesi çalışması 2020 yılında gerçekleştirilmiştir. Çevrim içi bir anket 1598 akademisyene e-posta yoluyla gönderilmiş ve 300 yanıt alınmıştır. Ayrıca, akademisyenler ve JMSP yöneticileri ile odak grup toplantıları düzenlenmiştir. Diğer konuların yanı sıra, akademisyenler kültürlerarası iletişim becerilerinin artması, yeni fikir ve deneyimlere açık olma, çeşitliliğin teşvik edilmesi (yaş, cinsiyet, etnik köken vb.), başkalarının bakış açılarını anlama ve takdir etme ve başkalarının farklı inançlarına saygı duyma konularında yüksek düzeyde olumlu etki olduğunu belirtmişlerdir.

3.4. Riskler ve Varsayımlar

Kategori	Riskler	Olasılık (Yüksek/ Orta/ Düşük)	Etki (Yüksek/ Orta/ Düşük)	Hafifletici tedbirler
3-İnsan ve organizasyon	Risk 1 Programın genişletilmiş değerlendirme ve yerleştirme süreçleri	D	O	AB Başkanlığı, MFİB ve EUD, bursiyerler için değerlendirme, yerleştirme ve onay süreçlerinin zamanında tamamlanmasını sağlamak için koordinasyon içinde çalışacaktır
3-İnsan ve organizasyon	Risk 2 Akademisyenler tarafından tek bir AB ev sahibi ülkesinin yoğun şekilde tercih edilmesi	O	O	AB ev sahibi ülkelerindeki akademik programlar Ev Sahibi Kurumlar Kataloğu aracılığıyla eşit şekilde tanıtılacak ve ihtiyaç duyulması hâlinde "ülke kotası kuralı" yeniden ele alınıp uygulamaya konulabilecektir
2-Planlama, süreçler ve sistemler	Risk 2 Teknik Destek Projesinin başlama tarihindeki gecikme	D	O	Projenin zamanında başlatılması için AB Başkanlığı, MFİB ve EUD koordinasyon içinde çalışacaktır. Gecikme durumunda, AB Başkanlığı kendi kapasitesi ile telafi edecektir.
1-Dış ortam	Risk 3 Küresel bir sağlık acil durumu nedeniyle Eylem kapsamındaki faaliyetlerin uygulanmasında gecikme	O	D	AB Başkanlığı, MFİB ve EUD, gerektiğinde hibrit toplantılar/etkinlikler; faaliyetlerin askıya alınması ve/veya uzatılması olasılığı gibi alternatif çözümlerle süreci kolaylaştıracaktır.

Dış Varsayımlar

Türkiye'nin AB *müktesebatını* uygulamaya devam ettiği, JMSP bursiyerlerinin değerlendirme, yerleştirme ve onay süreçlerinin ideal uzunlukta olduğu; JMSP'nin hedef gruplarının aktif olarak katılım sağladığı, ilgili ev sahibi kurumların ve lisansüstü programların mevcut olduğu ve AB Başkanlığının ilgili kurumlarla etkili iletişim kurmak ve sürdürmek için yeterli kaynağa sahip olduğu varsayılmaktadır.

3.5. Gösterge Niteliğindeki Mantıksal Çerçeve Matrisi

Sonuçlar	Sonuçlar zinciri: Beklenen ana sonuçlar	Göstergeler	Referans Değerler	Hedef	Veri kaynakları	Varsayımlar
Etki	Türkiye'nin Avrupa Entegrasyonuna ve AB müktesebatının etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik idari kapasitesinin güçlendirilmesi	Katılım kriterlerinin karşılanması yönünde ilerleme kaydedilmesi			Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan yıllık Türkiye raporları	*Geçerli değil*
Sonuç	Avrupa entegrasyonu ve AB müktesebatı ile ilgili alanlarda insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi	1.1 AB *müktesebatıyla* ilgili programlarda eğitim alan akademisyen sayısı 1.2 Programların tamamlanmasının ardından AB *müktesebatıyla* ilgili işlerde istihdam edilen bursiyer sayısı 1.3 JMSP'ye katılımın eğitim ve beceri düzeylerinin geliştirilmesine ne ölçüde katkıda bulunduğu	1.1 149 bursiyer (79 E + 70 K) (2022 Yılı) 1.2 105 bursiyer (60 E + 45 K) (2022 Yılı) 1.3 149 bursiyer (79 E + 70 K) (2022 Yılı)	1.1. 149 (79 E + 70 K) +190 (95 E + 95 K) +190 (95 E + 95 K) = 529 bursiyer (Eylem sonu itibarıyla) 1.2. 105 (60 E + 45 K) +120 (60 E + 60 K) +120 (60 E + 60 K) = 345 bursiyer (eylem sonu itibarıyla) 1.3. 149 (79 E + 70 K) +190 (95 E + 95 K) +190 (95 E + 95 K) = 529 bursiyer (eylem sonu itibarıyla)	1.1 JM bursiyerlerinin diploma ve sertifikaları, JM Bursiyerleri veri tabanı, geri bildirimler, bursiyerlerin raporları 1.2 JM Bursiyerlerinin veri tabanı, geri bildirim 1.3 JM bursiyerlerinin Diplomaları ve sertifikaları, geri bildirimler, bursiyerlerin raporları	- Türkiye'nin AB'ye katılım süreci devam etmektedir. - JMSP bursiyerlerinin değerlendirme, yerleştirme ve onay süreçlerinin ideal uzunlukta olması
Çıktı 1	1.1 Burs kazananlar için mali hibe sağlanmıştır	1.1 İmzalanan hibe sözleşmelerinin sayısı	1.1. 149 bursiyer (79 E + 70 K) (2022 Yılı)	1.1. 149 (79 E + 70 K) +190 (95 E+95 K) +190 (95 E + 95 K) = 529 bursiyer (eylem sonu itibarıyla)	1.1 Burs Kazananların Listesi ve hibe sözleşmelerinin kayıtları	
Çıktı 2	1.2. JMSP hakkında farkındalığın artırılması	1.2.1 JMSP'ye yapılan başvuru sayısı 1.2.2 Sosyal medya hesaplarındaki takipçi sayısı	1.2.1. 1.650 akademisyen (2022 Yılı) 1.2.2. 37,400 (2022 Yılı)	1.2.1 1.750 bursiyer (875 E + 875 K) (eylem sonu itibarıyla) 1.2.2 39.000 (eylem sonu itibarıyla)	1.2.1 Tanıtım araçları veya kanalları kullanılarak yapılan başvuru ve başvuru belgesi sayısı	JMSP'nin hedef grupları aktif katılım göstermiştir İlgili ev sahibi kurumlar ve lisansüstü

					1.2.2 Sosyal medya hesaplarıyla ilgili istatistikler	programlar mevcuttur İlgili kurumlarla etkili iletişim kurmak ve sürdürmek için AB Başkanlığının yeterli kaynağa sahip olması
Çıktı 3	1.3. Sürdürülebilir ve genişletilen akademik kurumlar ağı	1.3.1. Ev Sahibi Kurumlar Kataloğunda yer alan akademik program sayısı	1.3.1. 400 (2022 Yılı)	1.3.1 500 (eylem sonu itibarıyla)	1.3.1 Ev Sahibi Kurumlar Kataloğu	
Çıktı 4	1.4. Şeffaf ve adil bir seçim sürecinin ardından bursiyerlerin seçilmesi, hibe sözleşmelerinin imzalanması, bursiyerlerin ev sahibi kuruma yerleştirilmesi ve bursiyerlerin programlarını takip ederek tamamlaması	1.4.1 Bursiyerlerin profillerine göre dağılımı (örn. kamu/özel sektör çalışanı, öğrenci) 1.4.2 Kadınlara verilen burs hibelerinin yüzdesi 1.4.3 Akademik çalışmalarını başarıyla tamamlayan bursiyerlerin yüzdesi	1.4.1. 149 bursiyer (75 kamu + 44 üniversite + 30 özel) (2022 Yılı) 1.4.2. %47 (2022 Yılı) 1.3.3 2.1.1 %96 (K) ve %99 (E) (2022 Yılı)	1.4.1 149 (79 E + 70 K) +190 (95 E + 95 K) +190 (95 E + 95 K) = 529 bursiyer (eylem sonu itibarıyla) 1.4.2 %50 (eylem sonu itibarıyla) 1.4.3 %97 (K) ve %97 (E) (eylem sonu itibarıyla)	1.3.1 Başvuru sayısı ve başvuru belgeleri, etkinlik katılım listeleri, Kabul mektupları ve bursiyerlerin yazışmaları 1.3.2 Akademik/idari amirler tarafından doldurulan ilerleme raporları, Diplomalar ve sertifikalar 1.3.4 AB Başkanlığının kütüphanesi, JM akademisyenlerinin özgeçmişleri, Diplomalar ve sertifikalar	
Çıktı 5	1.5. Jean Monnet mezunlar ağının güçlendirilmesi	1.5.1. Jean Monnet Bursiyerleri ve mezunları için düzenlenen etkinliklere katılan eski bursiyer sayısı	1.5.1 190 (2022 Yılı)	1.5.1 190+80+80=350 (eylem sonu itibarıyla)	2.3.1 Etkinlik katılım listeleri	

4. UYGULAMA DÜZENLEMELERİ

4.1. Finansman Anlaşması

Bu eylemin uygulanabilmesi için, Türkiye Cumhuriyeti ile bir finansman anlaşması akdedilmesi öngörülmektedir.

4.2. Gösterge Niteliğindeki Uygulama Süresi

Bu eylemin, 3. bölümde açıklanan faaliyetlerin yürütüleceği ve ilgili sözleşmelerin ve anlaşmaların uygulanacağı gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama süresi, finansman anlaşmasının akdedildiği tarihten itibaren 72 aydır.

Uygulama süresinin uzatılması, Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi tarafından, bu Finansman Kararı'nda ve ilgili sözleşmelerde ve anlaşmalarda değişiklik yapılarak kararlaştırılabilir.

4.3. Uygulama Yöntemleri

Komisyon, uygun olduğunda gözden geçirme usulleri ve eylemin AB kısıtlayıcı tedbirlerine uygunluğu da dâhil olmak üzere, üçüncü taraflara finansman sağlamaya yönelik ilgili AB kural ve usullerine uyulmasını sağlayacaktır[10].

4.3.1. IPA III Faydalanıcısı ile Dolaylı Yönetim

Bu eylem Türkiye Cumhuriyeti'nin dolaylı yönetimi altında uygulanacaktır.

Eylemin yürütülmesinden sorumlu Yönetim Otoritesi, AB Başkanlığı bünyesindeki Mali İşbirliği ve Proje Uygulama Genel Müdürlüğüdür. Program Otoritesi, IPA III faaliyetleriyle ilgili harcamaların yasallığı ve usule uygunluğundan, sağlam mali yönetimden, programlamadan, uygulamadan, izlemeden, değerlendirmeden, bilgilendirmeden, görünürlükten ve raporlamadan sorumludur.

İhale çağrıları, teklif çağrıları, sözleşmeler yapılması, sözleşme yönetimi, ödemeler ve gelir işlemleri gibi bütçe uygulama görevleri için, aşağıdaki mali yönetimden sorumlu ara kurum (IBFM'ler) yetkilendirilecektir: Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki MFİB. Bu kurum, harcamaların yasallığı ve usule uygunluğunu sağlar.

4.4. İhale ve hibeler için coğrafi uygunluk kapsamı

İhale ve hibe verilme usullerine katılım için işletmelerin konumu açısından ve ana düzenlemede tesis edildiği ve ilgili sözleşme belgelerinde belirtildiği şekilde satın alınan tedariklerin menşei açısından coğrafi uygunluk ilkesi, aşağıdaki hükümlere bağlı olmak şartıyla uygulanır.

Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi, aciliyet durumlarında veya ilgili ülkeler ve bölgelerin piyasalarında hizmetlerin bulunmaması durumunda veya uygunluk kurallarının uygulanmasının bu eylemin gerçekleştirilmesini imkânsız hâle getireceği veya aşırı derece zorlaştıracağı usulen kanıtlanmış durumlarda coğrafi uygunluğu genişletebilir (NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 28(10) maddesi).

[10] AB Yaptırımları Haritası. Yaptırım haritası yaptırım rejimlerinin tanımlanması için kullanılan bir BT aracıdır. Yaptırımların kaynağı, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde (ABRG) yayımlanan hukuki tasarruflardır. Yayımlanan hukuki tasarruflar ile web sitesindeki güncellemeler arasında uyuşmazlık olması hâlinde, ABRG'deki sürüm geçerlidir.

4.5. Gösterge Niteliğindeki Bütçe

Gösterge Niteliğindeki Bütçenin bileşenleri	AB katkısı (AVRO olarak tutar)
Uygulama yöntemleri - bkz. Bölüm 4.3	
Çıktı 1: Burs kazananlar için mali hibe sağlanması; şunlardan oluşur:	**14.000.000**
Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim - bkz. Bölüm 4.3.1.	14.000.000
Çıktı 2: JMSP hakkında farkındalığın artırılması, **Çıktı 3:** Sürdürülebilir ve genişletilen akademik kurumlar ağı, **Çıktı 4:** Şeffaf ve adil bir seçim sürecinin ardından bursiyerlerin seçilmesi, hibe sözleşmelerinin imzalanması, bursiyerlerin ev sahibi kuruma yerleştirilmesi ve bursiyerlerin programlarını takip ederek tamamlaması, **Çıktı 5:** Jean Monnet mezunlar ağının güçlendirilmesi; şunlardan oluşur:	**1.600.000**
Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim - bkz. Bölüm 4.3.1.	1.600.000
Değerlendirme - bkz. bölüm 5.2 **Denetim** - bkz. bölüm 5.3	başka bir kararın kapsamında olacaktır
Stratejik İletişim ve Kamu Diplomasisi - bkz. bölüm 6	teknik destek ve hibe sözleşmeleri kapsamında karşılanacaktır
Toplam	**15.600.000**

4.6. Organizasyonel Yapı ve Sorumluluklar

İyi Yönetişim, İdari kapasite ve AB müktesebatına uyum alanındaki Yönetim Otoritesi (MA), Ulusal IPA Koordinatörüdür (NIPAC). Eylemin Politika Yönetimi Ara Kurumu (IBPM), AB Başkanlığı Mali İşbirliği ve Proje Uygulama Genel Müdürlüğüdür.

İhale çağrıları, teklif çağrıları, sözleşmeler yapılması, sözleşme yönetimi, ödemeler ve gelir işlemleri gibi bütçe uygulama görevleri için, şu mali yönetimden sorumlu ara kurum yetkilendirilecektir: MFİB.

AB Başkanlığı, Burs Programının teknik yönlerini uygulayacaktır. Bu teknik yönlerin yanı sıra, AB Başkanlığı, JMSP'nin uygulanması için teknik desteğe ihtiyaç duyacaktır.

Bir Yönlendirme Komitesi (SC) kurulacak ve esas olarak MA, IBPM, IBFM, faaliyet paydaşları, NIPAC, Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve EUD temsilcilerinden oluşacaktır. SC, faaliyet uygulamasına ilişkin üst düzey stratejik rehberlik ve gözetim sağlayacak danışma birimi olarak hareket edecektir. SC, düzenli aralıklarla ve

ayrıca gerekli görüldüğünde toplanacaktır.

Komisyon, bütçe uygulama ayrıcalığının bir parçası olarak ve Birlik'in mali çıkarlarını korumak amacıyla, eylemin uygulanmasını yönetmek için kurulan yukarıdaki yönetişim yapılarına katılabilir.

5. PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

5.1. İzleme ve Raporlama

Bu eylemin uygulama sürecinin teknik ve mali açıdan günlük olarak izlenmesi, sürekli bir süreç olacak ve uygulayıcı ortağın sorumluluklarının bir parçası olacaktır. Bu amaçla, uygulayıcı ortak, eylem için kalıcı bir iç, teknik ve mali izleme sistemi kurar ve düzenli ilerleme raporları (yılda en az bir kez) ve nihai raporlar hazırlar. Her raporda; eylemin uygulanmasına, karşılaşılan zorluklara, getirilen değişikliklere, çıktılarının elde edilme derecesine ve sonuçlarının elde edilmesine yönelik katkıya ve mümkünse, raporlama anında, mantıksal çerçeve matrisi referans alınarak, ilgili göstergelerle ölçüldüğü üzere, etkisinin elde edilmesine yönelik katkıya ilişkin doğru bir açıklama sunulur.

Komisyon, hem kendi personeli hem de doğrudan Komisyon tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için işe alınan (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından işe alınan) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, ek proje izleme ziyaretleri gerçekleştirebilir.

Veri toplama, veri analizi ve verilerin izlenmesine ilişkin roller ve sorumluluklar da dâhil olmak üzere, izlemeye ve raporlamaya ilişkin düzenlemeler:

- Uygulayıcı ortaklar/faydalanıcı ülke tarafından, NIPAC Ofisi ve finansal izleme için NAO Ofisi koordinasyonunda üstlenilen izleme görevleri, kaynakların kullanımı ve planlanan sonuçlara yönelik ilerleme hakkında bilgi vermeyi amaçlayan verilerin toplanması ve analiz edilmesi ve eylemin karar alma süreçlerinin yönetimine bilgi sağlanmasından oluşacaktır.

- AB Delegasyonu tarafından üstlenilen izleme görevleri, özellikle eylem döngüsünün önemli noktalarında, uygulayıcı ortakların/faydalanıcı ülkenin izleme sistemini tamamlar. Bunlar ayrıca dış izlemeden kaynaklanan tavsiyelerin takibini destekleyecek ve AB yönetimini bilgilendirmek için kullanılacaktır. Bu izleme süreci, belirli ihtiyaçlara ve eldeki kaynaklara dayalı olarak kararlaştırılacak olan farklı biçimler alabilir ve farklı metodolojilere (uygulayıcı ortaklarla toplantılar, Eylem yönlendirme komiteleri, yerinde kontroller...) başvurabilir. Raporlama, standart kontrol listelerinin kullanımı dâhil olmak üzere, planlama/programlama, izleme ve değerlendirmenin birbiriyle bağlantılandırılmasına ilişkin Avrupa Komisyonunun Komşuluk ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü (DG NEAR) yönergelerinde yer alan metodolojilere ve araçlara göre yapılacaktır.

Her iki iç izleme türü de dış izlemeye bilgi vermeye ve destek sağlamaya yöneliktir:

- Dış izleme / Sonuç Odaklı İzleme (ROM)
  Komisyon ve/veya NIPAC, Komisyon/NIPAC tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için doğrudan görevlendirilen (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon/NIPAC tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından görevlendirilen) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, Finansman Anlaşması'nda belirtilen Avrupa Komisyonu kuralları ve usulleri doğrultusunda ek proje izlemesi gerçekleştirebilir. Bu incelemeler; eylemin izlenmesi, sonuç verilerinin toplanması veya en güncel AK kılavuzlarında tanımlanan diğer görevlerden oluşabilir.

Faaliyetlerin uygulanmasını ve eylem belgesindeki göstergelere göre sonuçların elde edilmesini yönlendirmek, izleme bulgularını (ROM bulguları dâhil) müzakere etmek ve uygun şekilde düzeltici eylemler kararlaştırmak için faaliyet düzeyinde Yönlendirme Komiteleri kurulacaktır. Yönlendirme Komiteleri; nihai faydalanıcı, Lider Kurumun, NIPAC Ofisinin, Sözleşme Makamının ve AB Delegasyonunun temsilcilerinden oluşacaktır.

5.2. Değerlendirme

Eylemin doğası göz önünde bulundurularak, bu eylem veya bileşenleri için bağımsız danışmanlar aracılığıyla faydalanıcı tarafından değerlendirme(ler) yapılabilir. Değerlendirmeler; planlamanın/programlamanın, izlemenin ve değerlendirmenin ilişkilendirilmesine yönelik DG NEAR kılavuzlarında belirtildiği şekilde gerçekleştirilecektir.

Değerlendirme raporları, en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulamalarına uygun olarak, ortak ülke ve diğer kilit paydaşlarla paylaşılacaktır.[11] Uygulayıcı ortak ve Komisyon, değerlendirmelerin sonuçlarını ve değerlendirmelerde yer alan tavsiyeleri analiz eder ve uygun olduğunda, ortak ülke ile mutabakat içinde, gerçekleştirilecek izleme eylemleri ve belirtilmişse, projenin yeniden yapılandırılması da dâhil olmak üzere, gerekli düzeltmeler konusunda ortak karar verir.

5.3. Denetim ve Doğrulamalar

Bu eylemin uygulanması için imzalanan sözleşmelere uygulanan yükümlülüklere halel gelmeksizin, Komisyon, bir risk değerlendirmesi temelinde, bir veya daha fazla sözleşme veya anlaşma için bağımsız denetimler veya doğrulama atamaları yapılmasını sağlayabilir.

6. STRATEJİK İLETİŞİM VE KAMU DİPLOMASİSİ

AB tarafından finanse edilen dış eylemleri uygulayan tüm kuruluşlar, ilgili kitlelere, ilgili eylemlere ilişkin tüm iletişim materyallerinde AB amblemini ve uygun şekilde kısa bir finansman beyanını bulundurarak, Birlik'in kendilerinin çalışmalarına verdiği desteği bildirme konusunda sözleşmesel bir yükümlülüğe sahiptir. Bu amaçla, *AB görünürlüğüne ilişkin iletişim ve bu görünürlüğün artırılması: Dış eylemlere ilişkin rehber* adlı 2022 tarihli rehber dokümanında (veya onun yerine geçen herhangi bir belgede verilen talimatlara uymaları gerekmektedir.

Bu yükümlülük, ilgili eylemlerin Komisyon, ortak ülke, hizmet sağlayıcılar, hibe faydalanıcıları ya da BM kuruluşları, uluslararası finans kuruluşları ve AB Üye Devletlerinin kuruluşları gibi yetkilendirilmiş veya yetki devri yapılmış makamlar tarafından uygulanmasına bakılmaksızın, eşit şekilde uygulanacaktır. Her durumda, ilgili sözleşmesel yükümlülüklere ilişkin bir atıf, ilgili finansman anlaşmasına, ihale ve hibe sözleşmelerine ve katkı anlaşmalarına dâhil edilmelidir.

7. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

1990'da başlatılan JMSP; kamu kuruluşları, üniversiteler ve özel sektörden yaklaşık 3.000 akademisyene destek vermiştir. Uygulama sürecindeki ve sonrasındaki en önemli hedeflerden biri, bursiyerleri mezunlar ağına dâhil ederek, bursiyerlerin birbirleriyle ilişkilerini sürdürmelerini sağlamaktır. Bu mezunlar ağı, bireysel olarak ve bir Sivil Toplum Kuruluşu şeklinde, örneğin tüm JMSP akademisyenleri ve mezunları için bir buluşma noktası olarak önemli bir rol oynayabilir. Jean Monnet Bursiyerleri Derneği, uygulama sürecinde, AB müktesebatıyla ilgili etkinlik, konferans, seminer ve diğer faaliyetleri kendi başına düzenleyebilmesi için kapasite oluşturma faaliyetleriyle desteklenecektir.

[11] Bkz. en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulaması:

Türk kamu sektörü temsilcileri, genç üniversite mezunları ve özel sektör temsilcilerinin hareketliliğine yönelik fırsatlar, Türk ve AB toplumları arasında bağ kurmayı amaçlayan sivil toplum diyaloğuna katkıda bulunmaktadır. JMSP mezunu olmanın prestiji, Programa olan ilgiyi artırmaktadır.

Jean Monnet bursiyerlerinin önemli bir kısmı kamu sektörü kuruluşlarıyla bağlantılıdır ve kamu yönetiminin profesyonelleşmesine katkıda bulunurlar. Bu bursiyerler, yüksek lisans eğitimlerini tamamladıktan sonra deneyimlerini profesyonel kariyerlerine aktarmaya başlayacaklardır. Akademisyenlerin çoğunun gençlerden oluştuğu düşünüldüğünde, gelecekte kamu kurumlarında ve ötesinde yapacakları çalışmalar için fayda sağlayacak olan, AB müktesebatı konusunda uzmanlığa ve çeşitli AB Üye Devletlerinde bağlantılara sahip önemli sayıda kamu çalışanı bulunacaktır. Bu akademisyenler, bilgi ve deneyimlerini çevrelerindeki diğer çalışanlara aktaracak ve böylece sürdürülebilirliğe katkıda bulunacaklardır.

JMSP'nin birkaç yıl süren uygulama süreci sonunda, Avrupa çapında AB müktesebatı konusunda lisansüstü eğitim veren ilgili kurumlardan oluşan, son derece geniş bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu veri tabanı, AB müktesebatı konusunda akademik araştırma yapmayı amaçlayan kişiler tarafından gelecekte kullanılması için, Program web sitesi üzerinden erişilebilir olacaktır. Önceki yıllarda sarf edilen çabaların bir sonucu olarak, AB Üye Devletleri genelinde makul ölçüde dengeli bir akademisyen dağılımı sağlanmış olup, bu durumun JMSP'nin akademik kurumlar veri tabanını daha da zenginleştirmesi beklenmektedir.

Akademisyenlerin tezleri ve akademik çalışmaları AB Başkanlığı kütüphanesinde sergilenecek ve AB müktesebatıyla ilgili akademik çalışmalar yürütenler için önemli bir referans koleksiyonu oluşturacaktır.

TR

BU EYLEM AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN FİNANSE EDİLMEKTEDİR

2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı Hakkında Komisyon Uygulama Kararı'na Ait

EK I.5

Dijital Dönüşüm Yoluyla Kamu Denetim Mekanizmalarının Etkinliğinin ve Verimliliğinin Artırılması için Eylem Belgesi

YILLIK EYLEM PLANI

Bu belge, Mali Tüzük'ün 110(2) maddesi açısından yıllık çalışma programını ve IPA III Tüzüğü'nün 9. maddesi ve NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 23(2) maddesi açısından yıllık ve çok yıllık eylem planlarını ve tedbirlerini tesis eder.

1. ÖZET

1.1. Eylem Özet Tablosu

Başlık	Dijital Dönüşüm Yoluyla Kamu Denetim Mekanizmalarının Etkinliğinin ve Verimliliğinin Artırılması 2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı
OPSYS	OPSYS iş referansı: ACT-62855
ABAC	ABAC Taahhüt seviyesi 1 numarası: JAD.1655607
Ana Düzenleme	Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) kapsamında finanse edilmektedir
Ekonomi ve Yatırım Planı (EIP)	Hayır
EIP Öncü Projesi	Hayır
Avrupa Takımı	Hayır
Eylemin faydalanıcısı	Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür
Programlama belgesi	IPA III Programlama Çerçevesi
ÖNCELİK ALANLARI VE SEKTÖR BİLGİSİ	
Pencere ve tematik öncelik	Pencere 2: İyi Yönetişim, AB Müktesebatına Uyum, İyi Komşuluk İlişkileri ve Stratejik İletişim Tematik Öncelik 1: İyi Yönetişim
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar)	Ana SKA: SKA 17: Hedefler için Ortaklık

	Diğer önemli SKA'lar: SKA 16: Barış Adalet ve Güçlü Kurumlar SKA 8: İnsana yakışır iş ve ekonomik büyüme			
DAC kodu/kodları	15110 Kamu sektörü politikası ve idari yönetim (%75) 15130 - Hukuk ve yargı gelişimi (%25)			
Ana Dağıtım Kanalı	Merkezi Yönetim - 12001			
Hedefler	☐ İklim ☒ Cinsiyet ☐ Biyolojik Çeşitlilik			
İşaretçiler (DAC formundan)	**Genel politika hedefi**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Katılımı geliştirme/iyi yönetişim	☐	☐	☒
	Çevreye yardım	☒	☐	☐
	Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi	☐	☒	☐
	Üreme, anne, yenidoğan ve çocuk sağlığı	☒	☐	☐
	Afet Riskini Azaltma	☒	☐	☐
	Engellileri içerme	☒	☐	☐
	Beslenme	☒	☐	☐
	RIO Sözleşmesi işaretçileri	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Biyolojik çeşitlilik	☒	☐	☐
	Çölleşmeyle mücadele	☒	☐	☐
	İklim değişikliği etkilerinin azaltılması	☒	☐	☐
	İklim değişikliğine uyum	☒	☐	☐
İç İşaretçiler ve Etiketler	**Politika hedefleri**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Öncü Projesi	EVET ☐		HAYIR ☒
	Etiketler:	EVET		HAYIR
	Ulaşım	☐		☒
	Enerji	☐		☒

	Çevre ve iklim dayanıklılığı	☐	☒
	Dijital	☐	☒
	Ekonomik kalkınma (özel sektör, ticaret ve makroekonomik destek dâhil)	☐	☒
	İnsan Gelişimi (insan sermayesi ve gençlik dâhil)	☐	☒
	Sağlık dayanıklılığı	☐	☒
	Göç ve hareketlilik	☐	☒
	Tarım, gıda güvencesi ve kırsal kalkınma	☐	☒
	Hukukun üstünlüğü, yönetişim ve Kamu Yönetimi reformu	☐	☒
	Diğer	☐	☒

	Dijitalleşme	☐	☐ ☒
	Etiketler	EVET	HAYIR
	dijital bağlantısallık	☒	☐
	dijital yönetişim	☒	☐
	dijital girişimcilik	☐	☒
	dijital beceriler/okuryazarlık	☐	☒
	dijital hizmetler	☒	☐
	Bağlantısallık	☐	☒ ☐
	Etiketler	EVET	HAYIR
	dijital bağlantısallık	☒	☐
	enerji	☐	☒
	ulaşım	☐	☒
	sağlık	☐	☒
	eğitim ve araştırma	☐	☒
	Göç	☒	☐ ☐
	Eşitsizliklerin Azaltılması	☒	☐ ☐
	COVID-19	☒	☐ ☐

BÜTÇE BİLGİSİ

İlgili tutarlar	Bütçe kalemi: 15 02 01 01.01 Toplam tahmini maliyet: 7.350.000,00 AVRO AB bütçe katkısının toplam tutarı 7.350.000,00 AVRO IPA III faydalanıcısı ile dolaylı yönetim için 7.350.000,00 AVRO

YÖNETİM VE UYGULAMA

Uygulama yöntemleri (yönetim şekli ve teslim yöntemleri)	Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim
Finansman Anlaşması'nın imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	En geç 31 Aralık 2025'e kadar
Katkı/yetkilendirme anlaşmaları, ihale ve hibe sözleşmelerinin imzalanması/sonuçlanması için son tarih	Mali Tüzük'ün 114(2) maddesinde listelenen durumlar hariç, finansman anlaşmasının imza/sonuçlanma tarihini müteakip 3 yıl
Gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama dönemi	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 72 ay
Finansman Anlaşması'nın uygulanması için son tarih	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 12 yıl

1.2 Eylemin Özeti

Bu eylemin Genel Hedefi/(Etkisi), kamu denetim mekanizmalarının etkinliğini ve verimliliğini artırmaktır.

Bu bağlamda *Destek Alanı 1,* **Sayıştay Denetim Süreçlerinin ve Meclis Gözetim Sürecinin Dijitalleştirilmesi için Kurumsal Kapasitenin Oluşturulması**, Sayıştayın denetim sürecinin dijitalleştirilmesi ve kapasitesinin oluşturulması yoluyla Meclisin kamu harcamaları üzerindeki gözetim sürecini geliştirecektir.

Destek Alanı 2, **Defter Risk İncelemesi - Elektronik Defter Üzerinden Risk Analizi ve Elektronik Denetim Kapasitesinin Artırılması (DERİN)**, vergilendirme sürecinin dijitalleşmesini e-Defter uygulamasına taşıyarak, e-Defter verilerini büyük veri şeklinde risk analizi ve denetim faaliyetleri için kullanmak suretiyle mali denetim faaliyetlerinin etkinliğini artırmaktadır.

IPA III Programlama Çerçevesi, Pencere-2 kapsamında kamu yönetimi reformu, hukukun üstünlüğü, ekonomik kalkınma, hesap verebilirlik ve şeffaflık konularına öncelik vermektedir. Pencere-2 kapsamındaki temel öncelikler, genel kamu yönetişimini, özellikle de devletin tüm düzeylerinde dijital dönüşüm ve kamu mali yönetimi de dâhil olmak üzere kamu yönetimi reformunu ve ayrıca AB *müktesebatına* hukuki ve kurumsal uyumu ele almayı amaçlamaktadır.

1.3 Eylemin Faydalanıcısı/Faydalanıcıları

Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür.

2. GEREKÇE

2.1. Bağlam

IPA III Programlama Çerçevesi 2. Penceresi "*genel kamu yönetişimini, özellikle de devletin tüm düzeylerinde dijital dönüşüm ve kamu mali yönetimi de dâhil olmak üzere kamu yönetimi reformunu ve ayrıca AB müktesebatına hukuki ve kurumsal uyumu ele almaktadır*". IPA III'ün müktesebat uyumu ve dijitalleşme alanındaki spesifik hedefleri arasında; sektöre özgü idari veri ve istatistiklerin üretilmesi, stratejik planlama, izleme ve raporlama, kapsayıcı ve kanıta dayalı politika ve mevzuatın geliştirilmesi ve bu ihtiyaçlara yönelik idari kapasite arasında sayılan, uygun hesap verebilirlik düzenlemeleri (denetim/raporlama) açısından Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi yer almaktadır.

Ayrıca, kamu mali yönetimi, kamu yönetimi reformunun ayrılmaz bir parçasıdır ve kamu yönetimi reformu kapsamındaki temel önceliklerden biri; bütçe güvenilirliği, kamu maliyesinin şeffaflığı, kamu yatırım planlaması, varlık ve yükümlülüklerin seçimi ve yönetimi, politika temelli mali strateji ve bütçeleme konularına odaklanarak IPA III faydalanıcılarını desteklemek olacaktır. Bu nedenle IPA III, faydalanıcıların politikalarını ve mevzuatını AB politikaları ve AB *müktesebatı* ile uyumlu hâle getirmenin yanı sıra sektör politikalarını ve kabul edilen mevzuatı uygulamak ve dijitalleşme çabalarını tam ve etkili bir şekilde desteklemek için idari kapasite oluşturmayı amaçlamaktadır.

Ayrıca, Türkiye bağlamında, 11. Kalkınma Planı (2019-2023), *"dijital dönüşüm yoluyla kamu yönetiminin verimliliğinin artırılmasının sürdürülebilir kalkınma için elzem olduğunu"* vurgulamaktadır. Plan, farklı devlet kurumları arasında kesintisiz iletişim ve veri alışverişini kolaylaştıran entegre dijital sistemlere duyulan ihtiyacın altını çizmektedir.

Yeni binyılın başından bu yana Türkiye, bu alandaki iyi Avrupa Birliği uygulamalarıyla uyum içerisinde kamu kaynaklarının etkin kullanımını sağlamak amacıyla çok sayıda mali reform gerçekleştirmiştir. İki önemli reform, 2003 yılında kabul edilen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 2010 yılında kabul edilen 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'dur. Bu kanunlar, Sayıştayın dış denetim görevlerini uluslararası standartlara uygun olarak yerine getirmesini ve kamu mali yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirliği artırmasını öngörmektedir.

Sayıştayın denetim kapsamı, kamu kaynağı kullanan hemen hemen tüm kurumları kapsamaktadır. Sayıştay 2022 yılında 578 denetim raporu[1] hazırlayarak TBMM'ye ve ilgili kamu idarelerine sunmuştur. Sayıştay, hem 2022 yılında hem de önceki yıllarda merkezi yönetim kapsamındaki idarelerin, büyükşehir belediyelerinin ve büyükşehir belediyelerine bağlı idarelerin neredeyse tamamını denetlemiştir. Bu nedenle Sayıştayın dış denetiminin etkinliğinin artırılması hesap verebilirlik ve şeffaflık açısından önemlidir. Bunu başarmak için mevcut süreçlerin yatay olarak dijitalleştirilmesi gerekecektir. Sayıştayın denetim süreçlerinin dijitalleştirilmesi, kesintisiz ve güvenli veri alışverişini destekleyen sağlam dijital altyapıların ve hizmetlerin geliştirilmesini içerecektir. AB'nin Dijital Stratejisi, etkili yönetişimi destekleyebilecek sağlam dijital altyapıların ve hizmetlerin önemini vurgulamaktadır. Sayıştay, gelişmiş dijital araçları ve platformları benimseyerek denetim süreçlerini kolaylaştırabilir, manuel hataları azaltabilir ve denetim verilerinin bütünlüğünü, güvenliğini ve gözetimini sağlayabilir. Bu aynı zamanda üç ayda bir ara kontrollerin yapılması veya benzer harcamalar için benzer kuruluşlar arasında karşılaştırmalı analiz yapılması yoluyla denetimlerin sıklığını azaltacaktır. Bu bağlamda, denetim faaliyetlerinde gerekli teknolojiden etkin ve sistematik bir şekilde yararlanmak için Sayıştayın orta vadeli bir dijitalleşme stratejisi ve yol haritası oluşturulacaktır.

[1] Tüm bakanlıklar ve bağlı kuruluşlar, üniversiteler, belediyeler, müdürlükler, ajanslar, düzenleyici kurumlar, kamu tüzel kişilikleri/şirketleri, kamu finans kuruluşları vb. kamu bütçesi kullanan (örneğin sadece 2023 yılında 275 milyar AVRO'nun üzerinde) tüm kamu kurumlarını/kurumlarını kapsamaktadır.

Bu dönüşümün kilit unsurlarından biri de, Sayıştay ile Meclis arasındaki bilgi alışverişinin dijitalleştirilmesidir. Sayıştay Denetim Süreçlerinin ve Meclis Gözetim Sürecinin Dijitalleştirilmesi için kurumsal kapasite oluşturularak, Sayıştay raporlarının Meclis tarafından incelenmesi de dijitalleştirilebilir. Sonuç olarak, Sayıştay denetimlerine ilişkin biriken büyük veri, geçmiş bütçe performansına dayalı olarak yeni kamu bütçelerinin analiz edilmesine de yardımcı olacaktır.

Öte yandan, Türkiye'nin Müzakere Çerçeve Belgesi ile belirlenen ve müzakerelere konu olan 16. Faslın (Vergilendirme) *"Teknik Kapanış Kriterleri"*nde, Türkiye'nin ulusal vergi mevzuatını uygulamak, vergi toplamak ve mükellefleri kontrol etmek için yeterli idari kapasiteye sahip olduğunu ve merkez ve vergi daireleri düzeyinde gerekli altyapının mevcut olduğunu göstermesi gerektiği belirtilmiştir. Avrupa Birliği Üye Devletleri, vergi kayıp ve kaçağının önlenmesi ve kayıt dışı ekonomiyle mücadele edilmesi suretiyle ekonomik kalkınmanın ve rekabet eşitliğinin sağlanması gereğini ısrarla vurgulamaktadır; bu hedefler, Türkiye için de aynı derecede önemlidir.

11. Kalkınma Planı'nın Maliye Politikası bölümünde vergi sisteminin gözden geçirileceği ve teknolojik kabiliyetlere sahip hesap verebilirlik odaklı bir bilgi sistemi altyapısının kurulacağı belirtilmektedir. Ayrıca, 12. Kalkınma Planı'nın Maliye Politikası bölümünde vergi adaletinin güçlendirileceği, vergi tabanının genişletileceği ve dengeli gelir dağılımı gözetilerek vergi tahsilatının artırılacağı belirtilmektedir. Vergi sistemi, dijital ekonominin gelişimine katkı sağlayacak, dijital faaliyetlerdeki kayıt dışılığa hakim olunmasına imkân tanıyacak ve yatırım ortamının cazibesini artıracak şekilde, uluslararası normlara uygun ve ülke menfaatlerini azami ölçüde korumak suretiyle geliştirilecektir.

Ocak 2023'te yayımlanan Ekonomik Reform Programı'nda (2023-2025) *"Kayıt dışı ekonomi ile mücadele kararlılıkla sürdürülecek, Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Eylem Planı kapsamında gerekli vergi güvenlik müesseseleri oluşturulacaktır."* ifadesi bulunmaktadır. *Ayrıca şu hususlar da vurgulanmıştır: "Vergi kayıp ve kaçağının önlenmesi amacıyla ilgili sektör ve alanlara ilişkin potansiyel risk unsurları tespit edilerek önleyici ve sınırlandırıcı tedbirler hayata geçirilecektir."* ve *"Dijital altyapı desteği ile idarenin gelir toplama performansı artırılacak, risk odaklı denetim yaklaşımı ile vergi denetimlerinde etkinlik artırılacaktır."* Ayrıca, Ekonomik Reform Programı'nda (2024-2026) *"Vergi dairelerinin fiziki, beşerî ve teknolojik altyapısı geliştirilecektir.", "Kayıt dışılıkla mücadele, teknolojik imkânlardan daha fazla yararlanılarak tüm tarafların etkin katılımıyla yürütülecektir."* ve *"Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde, müktesebata ve üyesi olduğumuz diğer uluslararası kuruluşların vergi alanında belirlediği standartlara uyum sağlanmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir."* ifadelerine yer verilmiştir.

Türkiye'de dijital dönüşüm, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanan ve 2003-2004 dönemini kapsayan *"e-Dönüşüm Türkiye Projesi Kısa Dönem Eylem Planı"* ve 2005 yılı itibarıyla e-Beyanname uygulaması ile başlamıştır. Takip eden dönemde defter ve belgelerin elektronik ortamda oluşturulması, düzenlenmesi, iletilmesi, muhafazası ve ibrazına ilişkin usul ve esasları içeren yasal düzenlemeler yürürlüğe konulmuştur. Türkiye 2022 AB Ülke Raporu'nun *"Fasıl 16: Vergilendirme"* bölümünde, uygulama kapasitesi ve elektronik ortama geçiş açısından, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın e-belge yönetim sistemini etkin bir şekilde kullandığından bahsedilmektedir. 2004'te başlatılan e-Beyanname uygulaması, 2021'de %99,87 oranına ulaşmıştır. Vergi dairelerinin uygulama kapasitesi ve dijital ortama geçiş konusundaki yaklaşımı, e-Defter uygulamasına geçişle birlikte denetim faaliyetlerinin elektronik ortamda yürütülmesinin önünü açmıştır.

Sonuç olarak, bu Eylemin 1 No.lu Destek Alanı, Türkiye'nin kamu sektörünün verimliliğini, şeffaflığını ve hesap verebilirliğini artırmak için stratejik ve gerekli adımlar olan, Sayıştayın denetim süreçlerinin dijital dönüşümü için bir strateji ve yol haritası hazırlanmasını ve TBMM ile bilgi alışverişi için dijital bir platform kurulmasını amaçlamaktadır. Bu bağlamda, IPA III Programlama Çerçevesi ile uyumlu olarak, kamu sektörü dış denetiminin kalitesi artırılacaktır. Bu aynı zamanda 32. Fasılda atıfta bulunulduğu üzere daha fazla meclis denetimi sağlanmasına da hizmet edecektir.

Öte yandan, bu Eylemin 2 No.lu Destek Alanı, elektronik ortamda tutulan defter verilerinin, diğer e-belgeler ve mali verilerle birlikte büyük veri analizi yoluyla değerlendirilmesini ve dijital denetim faaliyetlerinin yürütülmesini sağlayacaktır. Böylelikle risk analizine dayalı vergi denetimleri elektronik ortama taşınacak ve vergi denetimlerinde emek yoğun süreçlerin teknoloji yoğun süreçlere dönüştürülmesi hedefine katkı sağlanacaktır.

2.2. Sorun Analizi

Teknolojik gelişmeler, ulusal düzeyde bütçe süreçlerinin yönetiminin etkinliğini ve verimliliğini artıran yeni fırsatlar ve kabiliyetler sunmaktadır. Öte yandan, iş modellerinin ve süreçlerinin dönüşümüyle birlikte, işlem hacimleri de artmaktadır. Bu durum, mevcut idari süreçlerin mevcut faaliyetleri daha etkin ve verimli bir şekilde yürütmesini sağlarken, yeni alanları kavrama kabiliyetlerini de artıracaktır. Dijital dönüşüm özellikle evrak işini azaltacak, işlemlerin hızını artıracak ve mükelleflerin uygunluk sağlamaya ve idari işlemlere yönelik maliyetlerini düşürecektir; ayrıca, risk analizlerinin ve denetimlerin etkinliğini artıracak ve böylece kayıt dışı ekonomiyle daha etkili bir şekilde mücadele edilmesini sağlayacaktır.

Bu Eylemde ele alınacak sorunlar, aşağıda iki Destek Alanı ile verilmiştir.

Destek Alanı 1, **Sayıştay Denetim Süreçlerinin ve Meclis Gözetim Sürecinin Dijitalleştirilmesi için Kurumsal Kapasitenin Oluşturulması**

Dijital teknolojiler, Sayıştay için denetim süreçlerinin etkinliğini ve verimliliğini artırabilecek yeni fırsatlar ve kabiliyetler sunmaktadır. Bu nedenle, denetim süreçlerinin dijitalleştirilmesi alanında kaydedilecek ilerlemelerin, karşılaştırmalı mali analiz yapılması aşamasında Sayıştayın işlevlerini daha iyi yerine getirmesini, evrak işlerini azaltmasını, işlem hızını artırmasını ve idari maliyetleri düşürmesini sağlayarak, kamu mali yönetiminde Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Standartları'nın (ISSAI) teşvik ettiği hesap verebilirliğe ve şeffaflığa katkıda bulunması beklenmektedir. Sayıştay denetiminin daha etkin hâle getirilmesi, denetlenen kurumların Sayıştay tavsiyelerini sistematik ve hızlı bir şekilde uygulamalarına da yardımcı olacaktır. Çok boyutlu ve çok paydaşlı dijitalleşme faaliyetlerinin, bir strateji ve ilgili eylem planları çerçevesinde tutarlı ve entegre projelerden oluşan uzun vadeli proje portföyleri kapsamında koordineli bir şekilde yürütülmesi, dijitalleşme projelerinin faydalarını en üst düzeye çıkarmak için bir gerekliliktir. Böyle bir yaklaşım, dönüşüm sürecinin bürokratik değişikliklerden olumsuz etkilenmeden istikrarlı bir şekilde yürütülebilmesini sağlayacaktır. Bu doğrultuda, AB en iyi uygulamaları ile uyumlu Sayıştay Dijital Dönüşüm Stratejisi ve Orta Vadeli Yol Haritasının geliştirilmesi de proje kapsamında yer almaktadır.

Kamu idarelerindeki artan işlem sayısı ve değişen kurumsal süreçler de dâhil olmak üzere bilgi teknolojilerinin artan kullanımı doğrultusunda, işleme alınan mevcut denetim süreçlerinin uyarlanması gerekmekte, bu da daha verimli denetim süreçlerini ve mevcut BT araçlarının kullanımını gerektirmektedir. Ayrıca, genel kabul görmüş BT denetim gerekliliklerini karşılamak için BT denetim eğitimlerinin Sayıştay insan kaynakları geliştirme uygulamalarına dâhil edilmesi gerekmektedir. Günümüzde denetimin en önemli bileşenlerinden biri, BT iç kontrol sistemlerinin değerlendirilmesidir. Bunu gerçekleştirmek ve riskli alanları tespit etmek için BT denetimleri etkin bir şekilde yürütülmelidir.

Sayıştay, denetim işlevlerini Meclis adına yerine getirmektedir. Bununla birlikte, Sayıştay ile Meclis arasındaki bilgi alışverişi uygulamalarının etkinliği açısından iyileştirmeye açık alanlar bulunmaktadır. Sayıştay mali yıl boyunca yüzlerce denetim raporu hazırlamakta ve bu raporları basılı olarak Meclise sunmaktadır. Sunulan raporlar, yeni mali yılın bütçesi ile birlikte Meclisin Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmektedir. Denetim raporlarının sunulması ile Plan ve Bütçe Komisyonunun çalışmalarına başlaması arasındaki tarih kanunla belirlenmektedir. Sayıştay tarafından Meclise sunulan raporların dijital ortama aktarılması Meclis denetiminin etkinliğini artıracaktır. Ayrıca, dijital ortam, Meclis üyelerinin raporlar hakkındaki geri bildirimlerini Sayıştaya rahatlıkla iletebilmelerini sağlayacaktır. Ek olarak, sürecin dijitalleşmesiyle birlikte, içeriğin veri tabanlarında saklanması ve Sayıştay ve TBMM tarafından ihtiyaç duyulduğunda bu verilere kolayca erişilmesi mümkün olacaktır. Bu da Sayıştayın denetim öncelikleri ve

politikaları üzerindeki Meclis etkisinin artmasına yol açacaktır.

Buna paralel olarak, Avrupa Komisyonunun Türkiye 2023 Raporu'nda (i) kamu iktisadi teşebbüslerine ilişkin olanlar hariç olmak üzere Sayıştay raporlarının her yıl internet üzerinden yayımlandığı, (ii) Sayıştay raporlarının meclis tarafından sadece bütçe görüşmeleri sırasında değerlendirildiği, (iii) denetlenen kurumların Sayıştay tavsiyelerini sistematik ve hızlı bir şekilde uygulaması gerektiği, (iv) Sayıştay denetim bulguları ve tavsiyelerinin meclis tarafından daha fazla incelenmesi gerektiği ve (v) bütçe ve denetim konularının görüşülmesinin birbirinden ayrılması gerektiği belirtilmektedir. Sayıştay ve meclis arasında sadece kamu kurumlarının performansını ve harcamalarını tartışmak üzere özel bir çalışma grubu kurulması, bu anlamda etkili olabilir.

Çok taraflı ve çok boyutlu dijitalleşme çalışmalarının etkin ve koordineli bir şekilde yürütülebilmesi için bu çalışmaların ilgili tarafların katılımıyla gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda kamu kurumlarının katılımıyla gerçekleştirilecek çalıştaylar dijital dönüşüm sürecine katkı sağlayacaktır. İkinci olarak, AB Komisyonu Türkiye Raporu'nda da belirtildiği üzere, Sayıştay bulgularının daha etkin ve derinlemesine ele alınabilmesi için, TBMM ile Sayıştay arasındaki iletişim kanalları geliştirilmelidir. Kamu kurumları ve Meclis ile yapılacak çalıştaylar, dijitalleşme sürecinin bir ön çalışması olarak ilgili kanun ve yönetmelikleri de kapsayabilir. Bu tanımlama, kamu kurumlarının performansını ve harcamalarını tartışmak üzere Meclis ve Sayıştay arasında bir çalışma grubunun kurulması ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinin denetim raporlarının kamuoyunun erişimine açık olarak ayrı bir şekilde yayınlanması gibi konuları gündeme getirecektir. Üçüncü olarak, hâlihazırda Sayıştayın öz kaynaklarıyla yürütülmekte olan proje kapsamında gerçekleştirilmesi planlanan dijitalleşme çalışmalarında sektördeki iyi örneklerden faydalanmak üzere muadil kurumlarla iş birliğinin geliştirilmesi faydalı olacaktır. Bu iş birliğini etkili ve sürdürülebilir kılmak, kurumların birbirleriyle şeffaf bir şekilde iş birliği yapma konusunda istekli olmalarını gerektirir.

Bu faaliyetin en önemli paydaşları Sayıştay, TBMM, kamu kurumları ve genel kamudur. Sayıştay, Meclis adına denetimler gerçekleştirmektedir. Hesap verebilirliğin bir gereği olarak, kamuoyu ve kamunun temsilcisi sıfatıyla Meclis, kamu mali yönetiminin durumunu en şeffaf şekilde gözlemleme hakkına sahiptir.

Destek Alanı 2, **DERİN (Defter Risk İncelemesi - Elektronik Defter Yoluyla Risk Analizi ve Elektronik Denetim Kapasitesinin Artırılması)** Türkiye'de vergilendirme süreçlerinin dijital dönüşümü, mevcut durumda Gelir İdaresi Başkanlığı uygulama kapasitesi ve elektronik ortama geçiş açısından e-belge yönetim sistemini etkin bir şekilde kullanmaktadır. Vergilendirme süreçlerinin dijitalleştirilmesine ilişkin olarak, e-Tebligat, e-Belge ve e-Defter uygulamaları ile bu alanda önemli ilerleme kaydedilmiştir. Ancak e-Beyannamelerin kaynağını oluşturan e-Defterler, risk analizi ve değerlendirme çalışmaları için büyük veri analizinde henüz kullanılmamaktadır. Bu durum, kayıt dışı ekonomi ile mücadelede, mükelleflerin vergiye uyum maliyetlerini artırmaktadır.

E-Defterler, vergilendirme dönemi özetini içeren e-Beyannameler ve diğer mali ve finansal veriler, risk analizi ve risk değerlendirmesi çalışmaları doğrultusunda riskli bulunan bireysel mükellefler referans alınarak incelenebilmektedir. Dolayısıyla, devam eden bir vergi denetimi olmadan, e-Defterler üzerinde risk analizi çalışmaları da dâhil olmak üzere herhangi bir çalışma yapılması mümkün değildir. e-Defter verileri bireysel mükellefler bazında kullanılmakta ve büyük veri üzerinde risk analizi yapılmasına imkân vermemektedir.

Hâlihazırda Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından mükelleflerden alınan elektronik defterler sadece muhafaza amaçlı olarak sıkıştırılmış formatta tutulmaktadır. E-Defterler, mükellef bazında ve yalnızca e-Beyannameler ile diğer mali ve finansal veriler kullanılarak yapılan risk analizi ve risk değerlendirmesi çalışmaları doğrultusunda riskli görülen mükellefler belirlendikten sonra kullanılmaktadır. Başka bir deyişle, e-Defterler ancak bir vergi denetiminin ardından belirli bir vergi mükellefi tespit edildikten sonra bireysel olarak kullanılabilmekte ve mevcut büyük veri içerisinde risk analizi için kullanılamamaktadır.

Durumun iyileştirilmesi için, e-Defterler, büyük veri üzerinde yapılacak risk analizi çalışmalarına dâhil edilmeli ve toplu olarak diğer verilerle karşılaştırılabilir olmalıdır. Ancak risk analiz birimleri gerekli analitik yazılım ve donanım altyapısına sahip olmadığından, bu e-Defterler risk analizine dâhil edilememektedir.

Yukarıda açıklanan mevcut durum bağlamında, bu Eylem temel olarak ek donanım/altyapı gereksinimleri de dâhil olmak üzere aşağıdaki sorunlara ve geliştirme ihtiyaçlarına cevap vermeyi amaçlamaktadır:

1. E-Defterler ve muhasebe kayıtları hâlihazırda elektronik ortamda tutulmakta ve toplu hâlde büyük veriye dayalı risk analizi ve risk değerlendirmesi çalışmaları için kullanılmamaktadır (e-Defter verileri mükellef bazında ve şifreli olarak saklanmakta ve bu nedenle toplu risk analizi için kullanılmamaktadır).

2. E-Defter verilerinin büyük veri kapsamında risk analizi amacıyla kullanılmasını sağlayacak yazılım ve donanım eksikliği. Her bir mükellefe ait e-Defter verileri Gelir İdaresi Başkanlığında sadece soğuk arşivde/depoda ve şifreli olarak tutulmaktadır. Ancak analiz aşamasında kullanılamamakta ve sadece vergi denetimleri sırasında kullanılmaktadır. e-Defter verileri proje kapsamında hazırlanacak yazılımlar ile büyük veri analizine uygun hâle getirilmeli ve bu analizlerin sürekliliğini sağlayacak şekilde saklanmalıdır.

3. Bu Eylem, büyük veriye dayalı bir risk analizi metodolojisi ve bir risk analizi yazılımı geliştirecek, donanım satın alacak ve ilgili kurumsal kapasite oluşturma faaliyetlerini sağlayacak, mevcut AB standartlarına uygun olarak vergi denetimlerinde etkinlik ve verimlilik sağlayacaktır.

Eylem, e-Defter verilerinin çapraz kontrolünü sağlayarak ve büyük veri kapsamındaki diğer mali ve finansal verilerle karşılaştırarak mevcut e-Defter verilerini risk analizi ve değerlendirme çalışmaları için uygun hâle getirecektir. Böylece dijital denetim kapasitesinin artırılması ve vergi denetimlerinin elektronik ortama taşınması ile vergi denetimlerinde emek yoğun süreçlerin teknoloji yoğun süreçlere dönüştürülmesi sürecine katkı sağlanması hedeflenmektedir. Ayrıca, büyük veri kullanılarak hedefe yönelik risk analizleri ve vergi incelemeleri yapılmasını sağlayarak, mükelleflerin uyum maliyetlerinin düşürülmesinin yanı sıra idarenin marjinal verimliliğinin artırılması ve vergi gelir kayıplarının azaltılması hedeflenmektedir. Genel amaç, iletişime ve iş birliğine daha açık, mükelleflerin uyum maliyetlerinin azaltıldığı ve gönüllü uyum ihtimalinin artırıldığı, verilere eş zamanlı erişimin mümkün olduğu ve vergi denetimlerinin etkinliğinin artırıldığı bir idare oluşturmaktır.

2.3. Öğrenilen Dersler

Genel olarak, uyumun ve uygulamanın iyileştirilmesi için, mevzuat, idari süreçler ve diğer kurumsal kapasite geliştirme dalları gibi hususları içeren kapsamlı ve katılımcı bir yaklaşımın (kamu, özel, yerel ve sosyal aktörlerle birlikte) bir ihtiyaç olarak kabul edildiği söylenebilir. Diğer pek çok ülke gibi Türkiye de gelecekte daha bilinçli bir kaynak kullanımına ihtiyaç duyulacağının farkındadır. Dijitalleşmenin faydalarının küresel düzeyde giderek daha fazla kabul görmesiyle birlikte, Türkiye de, başta dış denetimle ilgili değerlendirmeler olmak üzere kamu işlemlerinde dijitalleşmeyi teşvik etmeye başlamıştır.

Bu nedenle Eylem, Sayıştayın TBMM ile İlişkisinin Gerektirdiği Süreçlerin Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Standartları (ISSAI) Açısından Dijitalleştirilmesi, kayıt dışı ekonomi ile mücadelede ve kamu kurumları arasındaki iş birliğinde tamamlayıcı olacaktır. Bu Eylem ile, kâğıt tüketimi ve çıktı kullanımı azalacaktır. Bu sayede, çevrenin korunmasına katkıda bulunacaktır. Bu katkı aynı zamanda SKA'lar için de yararlı olacaktır. Ayrıca, Sayıştay bulgularına ilişkin Meclis denetimi daha etkin hâle geldikçe, kamu mali yönetiminde hesap verebilirlik eskisinden daha iyi olacaktır. Hesap verebilirliğin artırılması, kurumları daha güçlü ve daha iyi performans gösteren kurumlar hâline getirecektir.

Öte yandan, kayıt dışı ekonomi ile mücadelede sürekliliğin sağlanması ve kamu kurumları arasında iş birliği büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, üst politika belgelerinin temel hedefleri doğrultusunda, kayıt dışı ekonomi ile etkin mücadele yöntemleri sürekli geliştirilmeli ve teknolojinin sağladığı imkânlar bu alanda yoğun bir şekilde kullanılmalıdır. Bu çerçevede, vergi süreçlerinin dijital dönüşümü kapsamında, 2019 yılında başlayan, AB ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen ve Gelir İdaresi Başkanlığı'nın faydalanıcısı olduğu "Kayıt Dışı Ekonominin Azaltılması Kapsamında Denetim Kapasitesinin Güçlendirilmesi ve Kurumlar Arası Veri Paylaşımının Artırılması Teknik Yardım Projesi" ile müktesebat uyumu ve dijitalleşme alanlarında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Proje ile, ilgili mevzuatın gözden geçirilmesi, ilgili mevzuattaki yasal boşlukların analiz edilmesi, kayıt dışı ekonomi ile mücadele stratejilerinin belirlenmesi, sektörel denetim

ve izleme planlarının geliştirilmesi, kurumlar arasında etkin veri paylaşımının sağlanması ve veri altyapısının güçlendirilmesi amaçlanmıştır. 23 aylık bir dönemi kapsayan projede 19 kamu kurum/kuruluşu ve 32 STK paydaş olarak yer almıştır.

Ayrıca vergi dairesinin dijital dönüşümü kapsamında dijital vergi dairesi, e-Beyanname, e-Defter, hazır beyanname sistemi, defter beyan sistemi, e-belge uygulamaları, vergi iadelerine ilişkin risk analiz ve takip sistemleri ile mükellef hizmetleri faaliyetleri kapsamında *"Dijital Vergi Asistanı"* gibi önemli uygulamalar hayata geçirilmiştir. Bu uygulamaların her biri vergilendirme süreçlerinde mükelleflere kolaylıklar sağlayarak, kayıt dışı ekonomi ile mücadelede etkinliğin artırılmasına katkıda bulunmuştur.

Ayrıca, vergi dairelerinin dijital dönüşüm faaliyetleri uyumlaştırılmış ve entegre projelerden oluşsa da, idarelerin uçtan uca proje koordinasyonunda zorluklar yaşanmaktadır. Dolayısıyla bu, projelerden maksimum fayda elde edilememesine neden olmaktadır. Örneğin, sorun analizinde açıklandığı üzere elektronik defter uygulamasına geçiş, risk analizi ve denetim faaliyetlerinin elektronik ortamda yürütülmesinin önünü açmış olsa da, e-Defter verilerinin analiz edilmesi için gereken yazılım ve donanım takip projelerinin gecikmesi, projeyi başlangıçta öngörülen defterleri analiz etme yeteneğinden mahrum bırakmıştır. Proje, kayıt dışı ekonomiyle mücadeleye katkı sağlayan e-Dönüşüm sürecini tamamlayıcı nitelikte olup, diğer projelerden elde edilen faydaları önemli ölçüde artıracaktır.

Bu büyük verinin idarelerin analiz kapasitesinde kullanabileceği şekilde değerlendirilmesi, gelecekte yapay zekâ teknolojilerinin kullanımını mümkün kılacak teknolojik yeterliliğe sahip yeni bir sistem altyapısının varlığı ile mümkündür. DERİN, bu amaca hizmet ederek, kayıt dışı ekonomi ile mücadelede risk analizi kapasitesinin etkin kullanımına yüksek düzeyde katkı sağlayan e-Dönüşüm sürecinin önemli bir adımını tamamlamayı hedeflemektedir.

3. EYLEMİN TANIMI

3.1. Müdahale Mantığı

Bu eylemin Genel Hedefi/(Etkisi), kamu denetim mekanizmalarının etkinliğini ve verimliliğini artırmaktır.

Özel Hedefler (Sonuçlar) şunlardır:

1. Sayıştay denetimlerinin dijital dönüşüm sürecinin iyileştirilmesi (DA 1)
2. Vergilendirme süreci için e-Defter büyük verisi üzerinden risk analizi kapasitesinin geliştirilmesi (DA 2)

Bu eylem tarafından sağlanacak olan ve ilgili Özel Hedeflere (Sonuçlara) katkıda bulunan Çıktılar şunlardır:
Çıktı 1.1. Sonuç 1'e (veya Özel Hedef 1'e) katkıda bulunan çıktılar: Sayıştayın denetim sistemlerinin ve Meclisin Sayıştay raporları üzerindeki gözetim sürecinin dijitalleştirilmesi için strateji ve yol haritası geliştirilmesi

Çıktı 1.2. Sonuç 1'e (veya Özel Hedef 1'e) katkıda bulunan çıktılar: Sayıştay ve Meclis arasında denetim raporlarına ilişkin dijitalleştirilmiş bilgi alışverişi süreci

Çıktı 1.3. Sonuç 1'e (veya Özel Hedef 1'e) katkıda bulunan çıktılar: BT denetimleri için insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi

Çıktı 2.1. Sonuç 2'ye (veya Özel Hedef 2'ye) katkıda bulunan çıktılar: Büyük veri üzerinde yapay zekâ destekli risk analizi ve denetimler yapmak için BT kapasitesinin oluşturulması

Çıktı 2.2. Sonuç 2'ye (veya Özel Hedef 2'ye) katkıda bulunan çıktılar: Büyük veri aracılığıyla risk analizi yapmak için kurumsal bilgi birikimi ve uygulamaların geliştirilmesi

Bu sonuçların temelindeki müdahale mantığı, çıktıların, 3.4 "Riskler ve Varsayımlar" bölümünde belirtilen varsayımlar altında sonuca ve dolayısıyla yukarıda belirtilen etkiye ulaşılmasına katkıda bulunacağıdır.

3.2. Gösterge Niteliğindeki Faaliyetler

Çıktı 1.1 ile ilgili faaliyetler: Aşağıdakiler de dâhil olmak üzere, Sayıştayın denetim sistemlerinin ve Meclisin Sayıştay raporları üzerindeki gözetim sürecinin dijitalleştirilmesi için strateji ve yol haritası geliştirilmesi:
- Sayıştayın denetim süreçlerinin dijitalleşme açısından mevcut durum analizi,
- Sayıştay denetim süreçlerinin ve Sayıştay-Meclis ilişkilerinin etkinliği ve dijitalleştirilmesi için masa başı araştırması ve AB'ye çalışma ziyaretleri yoluyla literatür ve iyi uygulama çalışması,
- Dijital dönüşüm bağlamında Sayıştay denetim süreçlerinin ve Sayıştay-Meclis ilişkilerinin etkinliğini artırmak için Sayıştayın yasal ve kurumsal kapasitesine ilişkin ihtiyaç analizi,
- Literatüre ve iyi uygulama çalışmalarına ait taslak çıktıların yanı sıra dijital dönüşüme ilişkin ihtiyaç analizinin değerlendirilmesi için Sayıştay personeli ile çalıştay gerçekleştirilmesi,
- Sayıştay ve Meclis arasında literatür ve iyi uygulamalara yönelik çalışmaların taslak çıktılarının değerlendirilmesi ve Sayıştay-Meclis ilişkilerine yönelik ihtiyaç analizi konulu çalıştay gerçekleştirilmesi,
- Sayıştayın Orta Vadeli Dijitalleşme Stratejisi ve Yol Haritasının Geliştirilmesi,
-Uluslararası paydaşlar arasında koordinasyon ve iş birliğinin geliştirilmesine yönelik çalıştay gerçekleştirilmesi.

Çıktı 1.2 ile ilgili faaliyetler: Sayıştay ve Meclis arasında denetim raporlarına ilişkin dijitalleştirilmiş bilgi alışverişi süreci
- TBMM ile Denetim Yönetim Sistemine entegre bilgi paylaşım yazılımının geliştirilmesi

Çıktı 1.3 ile ilgili faaliyetler: BT denetimleri için insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi

- Sayıştay personelinin bilgi sistemleri denetimi alanındaki yetkinliğinin artırılması (CISA veya sertifikalı eşdeğer eğitimler dâhil)

Çıktı 2.1 ile ilgili faaliyetler: Büyük veri üzerinde yapay zekâ destekli risk analizi ve denetimler yapmak için BT kapasitesinin oluşturulması:

-Risk analizi ve denetimi yapabilen yazılımların geliştirilmesi,
-Büyük veri analizi yapabilme kapasitesi ile risk senaryolarına ilişkin raporların hazırlanması ve ilgili uygulamalarla (e-Defter vb.) entegrasyonun sağlanması,
- Yazılım kullanıcı eğitimlerinin gerçekleştirilmesi,
-Risk analizi ve denetim için ekipman satın alınması.

Çıktı 2.2 ile ilgili faaliyetler: Büyük veri aracılığıyla risk analizi yapmak için kurumsal bilgi birikimi ve uygulamaların geliştirilmesi:

- Risk analizi ve denetim metodolojisini geliştirmek için masa başı araştırması yoluyla literatürün ve AB ülkelerine sınırlı düzeyde çalışma ziyaretleri yapılması yoluyla iyi uygulamaların incelenmesi,

- Risk analizi ve denetim faaliyetleri için insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesine yönelik olarak eğitim müfredatı, içeriği, eğitici materyalleri ve eğitici kılavuzlarını içeren bir eğitim modülünün hazırlanması ve eğitim modüllerinin uygulanması,

- İlgili kurum ve kuruluşlarla iş birliğini güçlendirmek amacıyla çalıştaylar ve/veya eğitimler düzenlenmesi, risk analizi ve denetim raporları sonuçlarına göre belirlenecek konular kapsamında profesyonellere yönelik rehberlik eğitimleri ve/veya çalıştaylar düzenlenmesi,

- Proje paydaşlarından ilgili teknik personele gerekli eğitimlerin verilmesi ve gerektiğinde bu iş için üniversiteler ve diğer kurum/kuruluşlarla iş birliği yapılması.

3.3. Ana Akımlaştırma

Çevreyi Koruma, İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik
AB, yardım programlarında (sürdürülebilir kalkınmaya yönelik daha geniş bir taahhüdün parçası olarak) çevresel kaygıları ele alma konusunda uzun süredir devam eden bir taahhüde sahiptir. AB desteği sağlanırken çevresel hususlar her zaman göz önünde bulundurulur ve finanse edilen müdahalelerin hiçbirinin çevre üzerinde zararlı bir etkisi olmayacağından emin olunarak bu kurala bir istisna getirilmeyecektir.

Daha spesifik olarak, kâğıtsız belge kaydı için bir platform görevi görecek şekilde dijitalleştirilmiş bir sürecin oluşturulması ve platformun bilgi alışverişi için kullanılma potansiyeli ile ilgili faaliyetler, hem hem de vergi mükellefleri açısından çevresel boyutta yardımcı olacaktır. Ayrıca, eylemin uygulanması boyunca çevre dostu malzeme ve ekipman kullanılacaktır. Eylem faaliyetleri mümkün olduğunca çevre dostu malzemeler kullanılarak gerçekleştirilecektir. Gereksiz maliyetlerin önüne geçmek için mümkün olduğunca hibrit etkinlikler düzenlenecektir. Ayrıca, büyük veri kullanımı ve depolaması nedeniyle yüksek enerji tüketiminden kaynaklanan daha yüksek CO2 emisyonlarından kaçınmak için, enerji verimliliği en üst düzeye çıkarılabilir ve Eylem aracılığıyla BT altyapılarının iyileştirilmesiyle yenilenebilir enerji kaynakları benimsenebilir.

Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi
Bölüm 1.1'de tanımlanan Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Kadın-Erkek Eşitliği DAC kodlarına göre, bu Eylem G0 olarak etiketlenmiştir. Bu, eylemin kadın-erkek eşitliğinin içermesi bakımından değerlendirilmediği anlamına gelmektedir. Yine de, bu Eylemin uygulanması boyunca, kadın-erkek eşitliğine yönelik tedbirler sağlanacaktır.
Eylemin uygulaması boyunca, kadınlar ve erkekler arasındaki fırsat eşitliği ve kadın-erkek cinsiyetine göre ayrımcılık yapılmaması ilkeleri gözetilecektir. Dolayısıyla, fırsat eşitliğini ve kadın-erkek cinsiyetine göre ayrımcılık yapılmamasını sağlamaya yönelik tedbirler, bu Eylemin tasarımına ve uygulanmasına entegre edilmiştir. Bu şekilde, AD, hem kadınlar hem de erkeklerin eylem faaliyetlerine girdi, erişim ve katılım sağlayabilmelerini temin eder.

İnsan Hakları
Eşitliğin teşvik edilmesi ve ayrımcılıkla mücadele temel ilkelerine dayanarak, Eylemin faydaları; cinsiyet, ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik, yaş veya cinsel yönelime bakılmaksızın eşit erişim temelinde güvence altına alınacaktır. Fırsat eşitliği ilkeleri; kadın-erkek eşitliğine yönelik elverişli ve olanak sağlayan bir ortamın teşvik edilmesi, kadın ve erkeklerin eşit katılımının sağlanması ve engelli kişilerin katılımının sağlanması yoluyla proje döngüsü ve Eylem boyunca gerektiği şekilde dikkate alınacaktır.

Engellilik
Bölüm 1.1'de tanımlanan OECD Engellilik DAC kodlarına göre, bu eylem D0 olarak etiketlenmiştir. Bu, eylemin engelli kişilerin dâhil edilmesiyle ilgili olarak değerlendirilmediği anlamına gelmektedir. Yine de, engelli kişilerin projelere diğer tüm katılımcılarla aynı düzeyde erişimi, faaliyetlerin hassas bir şekilde tasarlanmasıyla sağlanacaktır.

3.4. Riskler ve Varsayımlar

Kategori	Riskler	Olasılık (Yüksek/Orta /Düşük)	Etki (Yüksek/ Orta/ Düşük)	Hafifletici tedbirler
3-İnsanlarla ve organizasyonla ilgili riskler	Eylemin uygulanması sırasında ilgili kurumlar arasında yetersiz iletişim ve iş birliği	O	O	Paydaş kurumlar, ilgili kurumlar arasında iyi bir iş birliği kurulmasına öncelik verecektir. Tüm paydaşlar, katılımcı sürecin faydaları hakkında bilgilendirilecek ve faaliyetleri sırasında paydaşlarıyla iyi bir iş birliği Ortamı oluşturmaları için teşvik edilecektir.

5-İletişim ve Bilgilendirmeye İlişkin Riskler	Ana paydaşlarla iletişim kurulamaması	O	O	Paydaşlarla doğru ve etkili iletişim kurulması ve eylemin öneminin açıkça belirtilmesi
2-Planlamayla, süreçlerle ve sistemlerle ilgili riskler	Özelleştirilmiş yazılımların geliştirilmesi ve entegrasyon karmaşıklıkları nedeniyle ortaya çıkan zorluklar	O	O	Yazılım ve veri entegrasyonu görevleri için görev tanımlarının hazırlanması ve uygulama sürecini yönetecek yetkin bir teknik ekibin kurulmasının yanı sıra paydaşlarla etkin veri alışverişi ve koordinasyon mekanizmalarının oluşturulması
2-Planlamayla, süreçlerle ve sistemlerle ilgili riskler	Paydaş kurumların Eylem süreçlerindeki rollerine göre çalışmalarını öngörülen zaman dilimleri içerisinde tamamlayamaması ve kurumlar arasında koordinasyon eksikliği	D	D	Eylem ilerleme gözden geçirme toplantılarının yapılması ve üst düzey idari yetkililer tarafından süreç ilerlemesinin takip edilmesi
3-İnsanlarla ve organizasyonla ilgili riskler	Paydaş kuruluşlarda Eylem için çalışan personelin değişmesi	O	D	Yedek personelin ve yeni personelin oryantasyon sürecinin bilgi kaybına yol açmayacak şekilde zamanında tamamlanmasının sağlanması

Dış Varsayımlar

Dış varsayımlar şu şekilde sıralanabilir:

- Hem Türkiye hem de AB, hesap verebilir bir mali yönetimin, etkin bir dış denetimin ve çevrenin korunmasının önemini kabul etmektedir.
- Meclis üyeleri de Sayıştay raporlarının etkin bir şekilde denetlenmesini talep edeceklerdir.
- Sayıştay personeli, eğitim ve sertifika almaya istekli olacaktır.
- Yeni bir pandeminin ortaya çıkması gibi olumsuz etkiler ve kısıtlamalar; DERİN projesi kapsamında çevrimdışı eğitimler, seminerler, çalışma ziyaretleri vb. bazı Eylem faaliyetlerinin uygulanmasını engellememektedir.
- DERİN uygulamasını etkileyen önemli bir ulusal ve/veya uluslararası politika veya kurumsal değişiklik meydana gelmeyecektir.
- E-Defterler aracılığıyla yapılan risk analizine dayalı denetimler, vergi denetimlerinin etkinliğini ve verimliliğini artıracaktır.
- Vergi alanındaki paydaşların strateji ve politikaları da proje amacı ve kapsamı ile uyumludur.

3.5. Gösterge Niteliğindeki Mantıksal Çerçeve Matrisi

Sonuçlar	Sonuçlar zinciri: Beklenen ana sonuçlar	Göstergeler	Referans Değerler (değerler ve yıllar)	Hedefler (değerler ve yıllar)	Veri kaynakları	Varsayımlar
Etki	Kamu denetim mekanizmalarının etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması	Sayıştay ile Hazine ve Maliye Bakanlığının dijital eylemlerinin uygulama düzeyinin artırılması	Hayır (2024)	Geliştirilecek uygulamalar ve teknolojik imkânlar kapsamında mevcut kontrol ve iletimlerde dijitalleşme kapasitesinin artırılması	Sayıştay Dış Denetim Değerlendirme Raporu Risk Analizi Genel Müdürlüğü Kayıtları Proje Raporları	*Geçerli değil*
Sonuç 1	Sayıştay denetimlerinin dijital dönüşüm sürecinin iyileştirilmesi	Dijital alanda meclis denetimine tabi tutulan Sayıştay raporlarının yüzdesi	%10 (2024)	1. %90 (uygulamanın sonundan 2 yıl sonra)	1.Sayıştay Kayıtları, Proje Raporları	Dijitalleşme, Meclis ile bilgi alışverişini ve Meclisin gözetim kapasitesini geliştirecektir
Sonuç 1 ile ilgili Çıktı 1.1	Sayıştayın denetim sistemlerinin ve Meclisin Sayıştay raporları üzerindeki gözetim sürecinin dijitalleştirilmesi için strateji ve yol haritası geliştirilmesi	1.1.1 Sayıştay Denetim Süreçlerinin Dijitalleştirilmesi için Orta Vadeli Strateji ve Yol Haritasının Hazır Olması	1.1.1 Hayır (2024)	1.1.1 Evet (uygulamanın sonu itibarıyla)	1.1.1 Proje Raporları	
Sonuç 1 ile ilgili Çıktı 1.2	Sayıştay ve Meclis arasında denetim raporlarına ilişkin dijitalleştirilmiş bilgi alışverişi süreci	1.2.1 Harici taraflara güvenli belge aktarımı için yazılım modülünün mevcudiyeti	1.2.1 Hayır (2024)	1.2.1 Evet (uygulamanın sonu itibarıyla)	1.2.1 Proje Raporları	
Sonuç 1 ile ilgili Çıktı 1.3	BT denetimleri için insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi	1.3.1 Uluslararası kabul görmüş, sertifikalı BT denetim eğitimlerinde eğitim almış denetçi sayısı	1.3.1 10'un altında (2024)	1.3.1 150 (uygulamanın sonu itibarıyla)	1.3.1 Proje Raporları	

Sonuç 2	Vergilendirme süreci için e-Defter büyük verisi üzerinden risk analizi kapasitesinin geliştirilmesi	E-Defter de dâhil olmak üzere büyük veri kullanılarak oluşturulan risk analizi raporlarının sayısı	2.1. 0	2.1. 12 (uygulamanın sonundan 2 yıl sonra)	2.1. Risk Analizi Genel Müdürlüğü Kayıtları, Proje Raporları	Proje uygulamasını etkileyen önemli bir ulusal ve/veya uluslararası politika veya kurumsal değişiklik meydana gelmeyecektir. Yeni bir pandeminin ortaya çıkması gibi olumsuz etkiler ve kısıtlamalar; çevrimdışı eğitimler, seminerler, çalışma ziyaretleri vb. bazı proje faaliyetlerinin uygulanmasını engellememektedir.
Sonuç 2 ile ilgili Çıktı 2.1	Büyük veri üzerinde yapay zekâ destekli risk analizi ve denetimler yapmak için BT kapasitesinin oluşturulması:	2.1.1. Risk analizi yazılımına entegre edilen e-Defter sayısı	2.1.1. 0	2.1.1. 120.000 (uygulamanın sonu itibarıyla)	2.1.1 Risk Analizi Genel Müdürlüğü Kayıtları, Proje Raporları	
Sonuç 2 ile ilgili Çıktı 2.2	Büyük veri aracılığıyla risk analizi yapmak için kurumsal bilgi birikimi ve uygulamaların geliştirilmesi	2.2.1. Oluşturulan eğitim modülleri ile risk analizi metodolojileri konusunda eğitim alan personel sayısı 2.2.2. Sektörel iş birliğine yönelik çalıştaylarla kamu ve özel sektör profesyonellerine ulaşılması	2.2.1. 0 (2024) 2.2.2. 0 (2024)	2.2.1. 30 (uygulamanın sonu itibarıyla) 2.2.2. 120 (uygulamanın sonu itibarıyla)	2.2.1/2. Risk Analizi Genel Müdürlüğü Kayıtları, Proje Raporları	

4. UYGULAMA DÜZENLEMELERİ

4.1. Finansman Anlaşması

Bu eylemin uygulanabilmesi için, Türkiye Cumhuriyeti ile bir finansman anlaşması akdedilmesi öngörülmektedir.

4.2. Gösterge Niteliğindeki Uygulama Süresi

Bu Eylemin, 3. bölümde açıklanan faaliyetlerin yürütüleceği ve ilgili sözleşmelerin ve anlaşmaların uygulanacağı gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama süresi, finansman anlaşmasının akdedildiği tarihten itibaren 72 aydır.

Uygulama süresinin uzatılması, Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi tarafından, bu Finansman Kararı'nda ve ilgili sözleşmelerde ve anlaşmalarda değişiklik yapılarak kararlaştırılabilir.

4.3. Uygulama Yöntemleri

Komisyon, uygun olduğunda gözden geçirme usulleri ve eylemin AB kısıtlayıcı tedbirlerine uygunluğu da dâhil olmak üzere, üçüncü taraflara finansman sağlamaya yönelik ilgili AB kural ve usullerine uyulmasını sağlayacaktır.[2]

4.3.1. IPA III Faydalanıcısı ile Dolaylı Yönetim

Bu eylem Türkiye Cumhuriyeti'nin dolaylı yönetimi altında uygulanacaktır. Eylemlerin yürütülmesinden sorumlu Yönetim Otoritesi NIPAC'tır. Program Otoritesi, IPA III faaliyetleriyle ilgili harcamaların yasallığı ve usule uygunluğundan, sağlam mali yönetimden, programlamadan, uygulamadan, izlemeden, değerlendirmeden, bilgilendirmeden, görünürlükten ve raporlamadan sorumludur.

Yönetim otoritesi, politika yönetiminden sorumlu ara kurum olan Sayıştay ve Hazine ve Maliye Bakanlığı Risk Analizi Genel Müdürlüğünün sektörel uzmanlığına ve teknik yeterliliğine güvenecektir. Bu kurum, eylemin mali yönetiminin sorunsuz bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlar.

İhale çağrıları, teklif çağrıları, sözleşmeler yapılması, sözleşme yönetimi, ödemeler ve gelir işlemleri gibi bütçe uygulama görevleri için, aşağıdaki mali yönetimden sorumlu ara kurum (IBFM'ler) yetkilendirilecektir: MFİB. Bu kurum, harcamaların yasallığı ve usule uygunluğunu sağlar.

4.3.2. İstisnai durumlar nedeniyle dolaylı yönetim şeklinden doğrudan yönetim şekline geçiş

Bölüm 4.3.1'de tanımlanan dolaylı yönetim kapsamındaki uygulama şeklinin IPA III faydalanıcısının kontrolü dışındaki koşullar nedeniyle uygulanamaması hâlinde, uygulama şekli, bir Yetkilendirilmiş Makam ile Dolaylı Yönetim ve/veya DA 1 için Doğrudan yönetim (satın alma) olarak değiştirilebilir.

[2] AB Yaptırımları Haritası. Yaptırım haritası yaptırım rejimlerinin tanımlanması için kullanılan bir BT aracıdır. Yaptırımların kaynağı, Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde (ABRG) yayımlanan hukuki tasarruflardır. Yayımlanan hukuki tasarruflar ile web sitesindeki güncellemeler arasında uyuşmazlık olması hâlinde, ABRG'deki sürüm geçerlidir.

Bu Kuruluşun seçim kriterleri; kamu yönetişimi alanında uzmanlık sahibi olunması, kamu sektörü kapasitesinin geliştirilmesi suretiyle sosyo-ekonomik kalkınmanın desteklenmesi konusunda geçmiş performansa sahip olunması, kamu mali yönetim kapasitelerinin oluşturulmasında özel deneyime sahip olunması ve kamu iç mali kontrol sistemleri üzerine çalışmalar yapılmış olmasıdır.

4.4. İhale ve hibeler için coğrafi uygunluk kapsamı

İhale ve hibe verilme usullerine katılım için işletmelerin konumu açısından ve ana düzenlemede tesis edildiği ve ilgili sözleşme belgelerinde belirtildiği şekilde satın alınan tedariklerin menşei açısından coğrafi uygunluk ilkesi, aşağıdaki hükümlere bağlı olmak şartıyla uygulanır.

Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi, aciliyet durumlarında veya ilgili ülkeler ve bölgelerin piyasalarında hizmetlerin bulunmaması durumunda veya uygunluk kurallarının uygulanmasının bu eylemin gerçekleştirilmesini imkânsız hâle getireceği veya aşırı derece zorlaştıracağı usulen kanıtlanmış durumlarda coğrafi uygunluğu genişletebilir (NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 28(10) maddesi).

4.5. Gösterge Niteliğindeki Bütçe

Gösterge Niteliğindeki Bütçenin bileşenleri	**AB katkısı (AVRO olarak tutar)**
Uygulama yöntemleri - bkz. Bölüm 4.3	
Sonuç 1: Sayıştay Denetim Süreçlerinin ve Meclis Gözetim Sürecinin Dijitalleştirilmesi için Kurumsal Kapasitenin Oluşturulması aşağıdakilerden oluşmaktadır:	**4.350.000**
Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim - bkz. Bölüm 4.3.1.	4.350.000
Sonuç 2: DERİN (Defter Risk İncelemesi - Elektronik Defter Yoluyla Risk Analizi ve Elektronik Denetim Kapasitesinin Artırılması) aşağıdakilerden oluşur:	**3.000.000**
Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim - bkz. Bölüm 4.3.1.	3.000.000
Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim	**7.350.000**
Değerlendirme - bkz. bölüm 5.2 **Denetim** - bkz. bölüm 5.3	başka bir Karar'ın kapsamında olabilir
Stratejik İletişim ve Kamu Diplomasisi - bkz. bölüm 6	başka bir Karar'ın kapsamında olacaktır
Toplam Tutarlar	**7.350.000**

4.6. Organizasyonel Yapı ve Sorumluluklar

İyi Yönetişim, İdari kapasite ve AB müktesebatına uyum alanındaki Yönetim Otoritesi (MA), Ulusal IPA Koordinatörüdür (NIPAC). Faaliyetlerin IBPM'leri, Sayıştay ile Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki Risk Analizi Genel Müdürlüğüdür.

İhale çağrıları, teklif çağrıları, sözleşmeler yapılması, sözleşme yönetimi, ödemeler ve gelir işlemleri gibi bütçe uygulama görevleri için, şu mali yönetimden sorumlu ara kurum yetkilendirilecektir: MFİB.

Bu belgede tanımlanan her bir faaliyet, faaliyetlerin sorunsuz bir şekilde yürütülmesi için kendi yönetim birimlerini kuracaktır. Faaliyetlerin günlük yönetimi ve koordinasyonu, Eylem Koordinasyon Birimleri (ACU) tarafından yürütülecektir.

Her bir çıktı için bir Yönlendirme Komitesi (SC) oluşturulacak ve temel olarak MA, IBPM'ler, IBFM, çıktıların paydaşları, Ulusal IPA Koordinatörü (NIPAC), Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (EUD) temsilcilerinden oluşacaktır. SC, faaliyet uygulamasına ilişkin üst düzey stratejik rehberlik ve gözetim sağlayacak danışma birimi olarak hareket edecektir. SC, düzenli aralıklarla ve ayrıca gerekli görüldüğünde toplanacaktır.

Ayrıca, AB tarafından sağlanan fonların etkin yönetimi açısından en yüksek karar alma platformlarından biri olan Sektörel İzleme Komitesi (SMC); programlama, uygulama ve izleme sırasında karşılaşılan sorunları çözmek için düzenli olarak toplanacak ve fonların etkin kullanımına ilişkin tavsiyelerde bulunacaktır. SMC, esas olarak Komisyon/AB Türkiye Delegasyonu, MA, IBPM'ler, IBFM, faaliyetlerin paydaşları, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, NIPAC ve gerektiğinde özellikle ilgili bölüme ilişkin bakanlıkların temsilcilerinden oluşacaktır.

Sektörel İzleme Komitesinin işlevleri şu şekildedir:

- Programın belirli hedeflerine ulaşma yolunda kaydedilen ilerlemeyi temel belgeler ışığında her toplantıda gözden geçirmek,
- Uygulama sonuçlarını, özellikle her bir öncelik ekseni için belirlenen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığını ve önlemleri ve ara değerlendirmeleri her toplantıda incelemek,
- Uygulamaya ilişkin sektörel yıllık ve nihai raporları incelemek.

SMC, NIPAC'ın girişimiyle yılda en az iki kez toplanacaktır. Takip edilecek konular, iki Komite toplantısı arasındaki süreyi kapsayacak ve Komite Üyeleri bu konulara ilişkin mevcut durum hakkında bilgilendirilecektir.

Komisyon, bütçe uygulama ayrıcalığının bir parçası olarak ve Birlik'in mali çıkarlarını korumak amacıyla, eylemin uygulanmasını yönetmek için kurulan yukarıdaki yönetişim yapılarına katılabilir.

Faaliyetlerin Yönetim Otoritesi ve IBPM'leri/Eş Faydalanıcıları/Paydaşları aşağıda belirtilmiştir:

Destek Alanı	**Yönetim Otoritesi**	**IBPM/Eş Faydalanıcılar/Paydaşlar**
1- Sayıştay Denetim Süreçlerinin ve Meclis Gözetim Sürecinin Dijitalleştirilmesi için Kurumsal Kapasitenin Oluşturulması	NIPAC	IBPM: Sayıştay Paydaş: Meclis
2- DERİN (Defter Risk İncelemesi- Elektronik Defter Üzerinden Risk Analizi ve Elektronik Denetim Kapasitesinin Artırılması)	NIPAC	IBPM: Hazine ve Maliye Bakanlığı, Risk Analizi Genel Müdürlüğü

5. PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

5.1. İzleme ve Raporlama

Bu eylemin uygulama sürecinin teknik ve mali açıdan günlük olarak izlenmesi, sürekli bir süreç olacak ve uygulayıcı ortağın sorumluluklarının bir parçası olacaktır. Bu amaçla, uygulayıcı ortak, eylem için kalıcı bir iç, teknik ve mali izleme sistemi kurar ve düzenli ilerleme raporları (yılda en az bir kez) ve nihai raporlar hazırlar. Her raporda; eylemin uygulanmasına, karşılaşılan zorluklara, getirilen değişikliklere, Çıktılarının elde edilme derecesine ve Sonuçlarının elde edilmesine yönelik katkıya ve mümkünse, raporlama anında, mantıksal çerçeve matrisi referans alınarak, ilgili göstergelerle ölçüldüğü üzere, etkilerinin elde edilmesine yönelik katkıya ilişkin doğru bir açıklama sunulur.

Komisyon, hem kendi personeli hem de doğrudan Komisyon tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için işe alınan (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından işe alınan) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, ek proje izleme ziyaretleri gerçekleştirebilir.

Veri toplama, analiz ve izleme için roller ve sorumluluklar:

- Uygulayıcı ortaklar/faydalanıcı ülke tarafından, Ulusal IPA Koordinatörü Ofisi ve finansal izleme için Ulusal Yetkilendirme Görevlisi Ofisi koordinasyonunda üstlenilen izleme görevleri, kaynakların kullanımı ve planlanan sonuçlara yönelik ilerleme hakkında bilgi verme amacıyla verilerin toplanması ve analiz edilmesi ve eylemin karar alma süreçlerinin yönetimine bilgi sağlanmasından oluşacaktır.
- AB Delegasyonu tarafından üstlenilen izleme görevleri, özellikle eylem döngüsünün önemli noktalarında, uygulayıcı ortakların/faydalanıcı ülkenin izleme sistemini tamamlar. Bunlar ayrıca dış izlemeden kaynaklanan tavsiyelerin takibini destekleyecek ve AB yönetimini bilgilendirmek için kullanılacaktır. Bu izleme süreci, belirli ihtiyaçlara ve eldeki kaynaklara dayalı olarak kararlaştırılacak olan farklı biçimler alabilir ve farklı metodolojilere (uygulayıcı ortaklarla toplantılar, Eylem yönlendirme komiteleri, yerinde kontroller...) başvurabilir. Raporlama, standart kontrol listelerinin kullanımı dâhil olmak üzere, planlama/programlama, izleme ve değerlendirmenin birbiriyle bağlantılandırılmasına ilişkin Avrupa Komisyonunun Komşuluk ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü (DG NEAR) yönergelerinde yer alan metodolojilere ve araçlara göre yapılacaktır.

Her iki iç izleme türü de dış izlemeye bilgi vermeye ve destek sağlamaya yöneliktir:

- Dış izleme / Sonuç Odaklı İzleme (ROM)

Komisyon ve/veya NIPAC, Komisyon/NIPAC tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için doğrudan görevlendirilen (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon/NIPAC tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından görevlendirilen) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, Finansman Anlaşması'nda belirtilen Avrupa Komisyonu kuralları ve usulleri doğrultusunda ek proje izlemesi gerçekleştirebilir. Bu incelemeler; eylemin izlenmesi, sonuç verilerinin toplanması veya en güncel AK kılavuzlarında tanımlanan diğer görevlerden oluşabilir.

Faaliyetlerin uygulanmasını ve eylem belgesindeki göstergelere göre sonuçların elde edilmesini yönlendirmek, izleme bulgularını (ROM bulguları dâhil) müzakere etmek ve uygun şekilde düzeltici eylemler kararlaştırmak için faaliyet düzeyinde Yönlendirme Komiteleri kurulacaktır. Yönlendirme Komiteleri; nihai faydalanıcı, Lider Kurumun, NIPAC Ofisinin, Sözleşme Makamının ve AB Delegasyonunun temsilcilerinden oluşacaktır.

İzleme; proaktif yönetimi, sürekli iyileştirmeyi, öğrenilen dersleri ve bilgi yönetimini desteklemek ve kolaylaştırmak için sonuçları yönetmenin ayrılmaz bir parçası olacaktır. İlerleme göstergeleri ve varsayımlar dâhil olmak üzere Mantıksal Çerçeve Matrisi'ne ilişkin ilerlemenin izlenmesi, yıllık ve nihai ilerleme raporlarıyla bağlantılı olarak yürütülecektir.

5.2. Değerlendirme

Eylemin doğası göz önünde bulundurularak, bu eylem veya Destek Alanlarından biri için faydalanıcı tarafından bağımsız danışmanlar aracılığıyla değerlendirme(ler) yapılabilir. Değerlendirmeler; planlamanın/programlamanın, izlemenin ve değerlendirmenin ilişkilendirilmesine yönelik DG NEAR kılavuzlarında belirtildiği şekilde gerçekleştirilecektir.

Değerlendirme raporları, en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulamalarına uygun olarak, ortak ülke ve

diğer kilit paydaşlarla paylaşılacaktır.[3] Uygulayıcı ortak ve Komisyon, değerlendirmelerin sonuçlarını ve değerlendirmelerde yer alan tavsiyeleri analiz eder ve uygun olduğunda, ortak ülke ile mutabakat içinde, gerçekleştirilecek izleme eylemleri ve belirtilmişse, projenin yeniden yapılandırılması da dâhil olmak üzere, gerekli düzeltmeler konusunda ortak karar verir.

5.3. Denetim ve Doğrulamalar

Bu eylemin uygulanması için imzalanan sözleşmelere uygulanan yükümlülüklere halel gelmeksizin, Komisyon, bir risk değerlendirmesi temelinde, bir veya daha fazla sözleşme veya anlaşma için bağımsız denetimler veya doğrulama atamaları yapılmasını sağlayabilir.

6. STRATEJİK İLETİŞİM VE KAMU DİPLOMASİSİ

AB tarafından finanse edilen dış eylemleri uygulayan tüm kuruluşlar, ilgili kitlelere, ilgili eylemlere ilişkin tüm iletişim materyallerinde AB amblemini ve uygun şekilde kısa bir finansman beyanını bulundurarak, Birlik'in kendilerinin çalışmalarına verdiği desteği bildirme konusunda sözleşmesel bir yükümlülüğe sahiptir. Bu amaçla, *AB görünürlüğüne ilişkin iletişim ve bu görünürlüğün artırılması: Dış eylemlere ilişkin rehber* adlı 2022 tarihli rehber dokümanında (veya onun yerine geçen herhangi bir belgede verilen talimatlara uymaları gerekmektedir.

Bu yükümlülük, ilgili eylemlerin Komisyon, ortak ülke, hizmet sağlayıcılar, hibe faydalanıcıları ya da BM kuruluşları, uluslararası finans kuruluşları ve AB Üye Devletlerinin kuruluşları gibi yetkilendirilmiş veya yetki devri yapılmış makamlar tarafından uygulanmasına bakılmaksızın, eşit şekilde uygulanacaktır. Her durumda, ilgili sözleşmesel yükümlülüklere ilişkin bir atıf, ilgili finansman anlaşmasına, ihale ve hibe sözleşmelerine ve katkı anlaşmalarına dâhil edilmelidir.

7. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Türkiye'deki Dolaylı Yönetim Sisteminde, NIPAC olarak AB Başkanlığı, Komisyonun muadil kurumu olarak hareket etmekte ve IPA yardımının stratejik planlaması, programlamanın koordinasyonu, uygulamanın izlenmesi, değerlendirilmesi ve raporlanması süreçlerinin tamamında kilit sorumluluklar taşımaktadır.

Yakın geçmişte, Sayıştay tarafından yürütülen işlevlerle ilgili herhangi bir proje olmamıştır. Ancak Sayıştay, Avrupa Komisyonunun Türkiye raporlarını yakından takip etmektedir. Sayıştay, özellikle Mali Kontrol başlıklı 32. fasılda yer alan kamu mali yönetimine ve dış denetime ilişkin tavsiyeleri ve kaydedilen eksiklikleri dikkatle takip etmektedir. Bu belgede belirtilen eylem, hem Avrupa Komisyonunun Türkiye raporlarında hem de IPA III Programlama Çerçevesi'nde yer alan öncelikler dikkate alınarak gerçekleştirilecektir. Bu eylemin konusu, Sayıştay raporlarının denetim için Meclise sunulması sürecinin dijitalleştirilmesidir.

Bu sağlandığında, Sayıştay denetimi ve Meclisin Sayıştay bulguları üzerindeki gözetimi daha etkili olacaktır. Bu iki unsurun etkinliğinin artırılması, kamu mali yönetiminde hesap verebilirliği de artıracaktır. Hesap verebilirliğin geliştirilmesi, denetlenen kurumların Sayıştay tavsiyelerini sistematik ve hızlı bir şekilde uygulamalarına katkıda bulunacaktır. Eylemin uygulanması sırasında düzenlenecek çalıştay ve seminerler sayesinde ilgili kanun ve yönetmeliklerdeki eksiklikler ve ihtiyaçlar analiz edilecektir. Bu konudaki ihtiyaç ve eksikliklerin tespit edilmesi ile, Avrupa Komisyonunun Türkiye 2023 Raporu'nda bahsettiği eksikliklerin giderilmesi beklenmektedir.

Bu Eylemin bir sonucu olarak, Sayıştay denetimi genel kabul görmüş uluslararası standartlarla daha uyumlu hâle gelecek ve Sayıştay, bir kamu kurumu olarak, kamuya daha iyi hizmet verecektir.

Öte yandan Eylem, e-Defter verilerinin geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak Eylem, Türkiye'de vergi kayıp ve kaçağının azaltılmasına, tahsilat kabiliyetinin artırılmasına ve kayıt dışı ekonomiyle mücadelede yapısal reformların gerçekleştirilmesine katkıda bulunacaktır.

---

[3] Bkz. en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulaması:

İdare, Eylemin sonuçlarını takiben yazılımın sürdürülebilirliğini ve bakımını sağlayacaktır. Ayrıca yeni yazılım, personele yönelik sürekli eğitim faaliyetleri ile birlikte Bakanlık sistemine dâhil edilecektir.

TR

BU EYLEM AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN FİNANSE EDİLMEKTEDİR

2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı Hakkında Komisyon Uygulama Kararı'na Ait

EK I.6

Çevre ve İklim Değişikliği Eylem Belgesi

YILLIK EYLEM PLANI

Bu belge, Mali Tüzük'ün 110(2) maddesi açısından yıllık çalışma programını ve IPA III Tüzüğü'nün 9. maddesi ve NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 23(2) maddesi açısından yıllık ve çok yıllık eylem planlarını ve tedbirlerini tesis eder.

1. ÖZET

1.1. Eylem Özet Tablosu

Başlık	Çevre ve İklim Değişikliği 2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı
OPSYS	OPSYS iş referansı: ACT-62858
ABAC	ABAC Taahhüt seviyesi 1 numarası: JAD.1655607
Ana Düzenleme	Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) kapsamında finanse edilmektedir
Ekonomi ve Yatırım Planı (EIP)	Hayır
EIP Öncü Projesi	Hayır
Avrupa Takımı	Hayır
Eylemin Faydalanıcısı/ Faydalanıcıları	Eylem Türkiye'de yürütülür
Programlama belgesi	IPA III Programlama Çerçevesi
ÖNCELİK ALANLARI VE SEKTÖR BİLGİSİ	
Pencere ve tematik öncelik	Pencere 3: Yeşil Gündem ve Sürdürülebilir Bağlantısallık Tematik Öncelik 1: Çevre ve iklim değişikliği

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar)	Ana SKA: SKA 13: İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçilmesi Diğer önemli SKA'lar: SKA 5: Kadın-erkek eşitliği SKA 7: Erişilebilir ve Temiz Enerji SKA 8: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme SKA 9: Sanayi, yenilikçilik ve altyapı SKA 11: Sürdürülebilir Şehirler ve Toplumlar SKA 12: Sorumlu tüketim ve üretim SKA 14: Sudaki Yaşam SKA 15: Karasal Yaşam SKA 17: Hedefler için Ortaklıklar			
DAC kodu/kodları	Ana DAC kodu - 41010 - Çevre politikası ve idari yönetim - %55 Alt kod 2 - 24010 - Mali politika ve idari yönetim - %10 Alt kod 5 - 14050 - Atık yönetimi/bertarafı - %35			
Ana Dağıtım Kanalı	Merkezi Yönetim - 12001			
Hedefler	☒ İklim ☐ Cinsiyet ☐ Biyolojik Çeşitlilik			
İşaretçiler (DAC formundan)	**Genel politika hedefi**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Katılımı geliştirme/iyi yönetişim	☐	☒	☐
	Çevreye yardım	☐	☐	☒
	Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi	☐	☒	☐
	Üreme, anne, yenidoğan ve çocuk sağlığı	☒	☐	☐
	Afet Riskini Azaltma	☒	☐	☐
	Engellileri içerme	☒	☐	☐
	Beslenme	☒	☐	☒
	RIO Sözleşmesi işaretçileri	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Biyolojik çeşitlilik	☒	☐	☐

	Çölleşmeyle mücadele	☒	☐	☐
	İklim değişikliği etkilerinin azaltılması	☐	☐	☒
	İklim değişikliğine uyum	☐	☒	☐
İç İşaretçiler ve Etiketler	**Politika hedefleri**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Öncü Projesi	EVET ☐		HAYIR ☒
	Etiketler:	EVET		HAYIR
	Ulaşım	☐		☒
	Enerji	☐		☒
	Çevre ve iklim dayanıklılığı	☐		☒
	Dijital	☐		☒
	Ekonomik kalkınma (özel sektör, ticaret ve makroekonomik destek dâhil)	☐		☒
	İnsan Gelişimi (insan sermayesi ve gençlik dâhil)	☐		☒
	Sağlık dayanıklılığı	☐		☒
	Göç ve hareketlilik	☐		☒
	Tarım, gıda güvencesi ve kırsal kalkınma	☐		☒
	Hukukun üstünlüğü, yönetişim ve Kamu Yönetimi reformu	☐		☒
	Diğer	☐		☒
	Dijitalleşme	☐	☒	☐
	Etiketler dijital bağlantısallık dijital yönetişim dijital girişimcilik dijital beceriler/okuryazarlık dijital hizmetler	EVET ☒ ☒ ☐ ☐ ☒		HAYIR ☐ ☐ ☒ ☒ ☐
	Bağlantısallık	☐	☒	☐
	Etiketler dijital bağlantısallık enerji ulaşım	EVET ☒ ☐ ☐		HAYIR ☐ ☒ ☒

	sağlık eğitim ve araştırma	☐ ☐		☒ ☒
	Göç	☒	☐	☐
	Eşitsizliklerin Azaltılması	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐
BÜTÇE BİLGİSİ				
İlgili tutarlar	Bütçe kalemi: 15 020201 Toplam tahmini maliyet: 6.000.000,00 AVRO Toplam AB bütçesi katkısı 6.000.000,00 AVRO olup, bunun 6.000.000,00 AVRO'su IPA III faydalanıcısıyla dolaylı yönetim içindir.			
YÖNETİM VE UYGULAMA				
Uygulama yöntemleri (yönetim şekli ve teslim yöntemleri)	Proje Yöntemi Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim			
Finansman Anlaşması'nın imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	En geç 31 Aralık 2025'e kadar			
Katkı/yetkilendirme anlaşmaları, ihale ve hibe sözleşmelerinin imzalanması/sonuçlanması için son tarih	Mali Tüzük'ün 114(2) maddesinde listelenen durumlar hariç, finansman anlaşmasının imza/sonuçlanma tarihini müteakip 3 yıl			
Gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama dönemi	Finansman anlaşmasının imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 72 ay			
Finansman Anlaşması'nın uygulanması için son tarih	Finansman anlaşmasının imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 12 yıl			

1.2. Eylemin Özeti

Bu eylem, öncelikle Türkiye'nin Fasıl 27 "Çevre ve İklim Değişikliği" ile ilgili AB *müktesebatına* uyumunu kolaylaştırmayı ve başta iklim değişikliği ve etkileriyle mücadele için acil eylem gerektiren SKA 13 ve sürdürülebilir tüketim ve üretim kalıplarının sağlanmasını gerektiren SKA 12 gibi ulusal stratejilerin ve küresel hedeflerin geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

DA (1) kapsamında, bu eylem, Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM), Sürdürülebilir Ürün Girişimi (SPI) ve ilgili Avrupa Yeşil Mutabakatı (EGD) mevzuatının uygulanmasının bütüncül bir şekilde

değerlendirilmesini ve kilit eylem alanlarının belirlenmesini; **kamu ve özel sektör paydaşlarının kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesini** ve çeşitli EGD mevzuatı arasındaki bağlantıyı göz önünde bulundurarak kılavuzlar ve web tabanlı platform gibi basitleştirilmiş ve erişimi kolay bilgi kaynakları sağlamayı amaçlamaktadır. Çalışmanın sektörel bazda yürütülmesi hedeflenmekte olup, sektör seçiminde temel kriterler, CBAM'ın olası genişletilmesi durumunda yeni CBAM sektörleri ve ürün bazlı eko-tasarım kuralları için 2024-2027 Çalışma Planında belirlenen öncelikli sektörler olacaktır. Amaç, daha kapsamlı bir bakış açısı geliştirmek için sektörler ve kurumlardaki mevcut parçalarına ayrılmış bilgileri bir araya getirmektir.

DA (2) kapsamında; bu eylem, hâlen hazırlanmakta olan **Ulusal Döngüsel Ekonomi Eylem Planının uygulanmasını teşvik etmeyi ve tekstil, plastik, gıda, piller ve araçlar, ambalaj, elektronik ve ICT (Bilgi ve İletişim Teknolojisi)** olmak üzere 6 kilit sektörün çevresel ve iklim üzerindeki etkilerini azaltma, yeniden kullanma ve geri dönüştürme yoluyla azaltmayı ve uygulamanın ülke çapında yaygınlaştırılmasını göz önünde bulundurarak 6 şehirde döngüsel ekonomi ilkelerinin uygulama kapasitesini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla, pilot şehirlerdeki ilgili belediyelerde döngüsel ekonomi konseptini teşvik etmek için tasarım, üretim, sürdürülebilirlik, ayrı atık toplama, azaltma, geri dönüşüm ve atık yönetimine ilişkin ekonomik araçlarla ilgili konular netleştirilerek, 6 kilit sektör için (ilgili BAT ve BREF'lere atıfta bulunan) yol haritaları hazırlanacaktır.

Eylem, 6 pilot şehrin hedeflenmesi ve STK'larla istişare, sistematik katılım ve bilgi paylaşımının sağlanması yoluyla tüm sosyal grupların katılımını sağlayarak, yerel düzeyde güçlendirmeye özel olarak odaklanmaktadır. Başta kadınlar olmak üzere sosyal gruplar arasında, eylem, uygulama sırasında AB Kadın-Erkek Eşitliği Eylem Planı (GAP) III'ü de dikkate alacaktır. Kadınların ilgili karar alma süreçlerine eşit katılımı için çaba gösterilecek ve mümkün olan yerlerde cinsiyete göre farklılaştırılmış veriler toplanacaktır. Bu arada, çalıştay faaliyetleri ve diğer katılım kanallarını içeren çalışmalar da kaçınılmaz olarak katılımın gelişimini destekleyecektir.

1.3 Eylemin Faydalanıcısı/Faydalanıcıları

Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür.

2. GEREKÇE

2.1. Bağlam

Türkiye Cumhuriyeti için, Fasıl 27: Çevre ve İklim Değişikliği, 21 Aralık 2009 tarihinde açılmıştır. Türkiye, 2004 yılından bu yana Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne (UNFCCC)[1] taraftır. Türkiye, 22 Nisan 2016 tarihinde Paris Anlaşması'nı[2] imzalamış ve 10 Kasım 2021 tarihinde resmî olarak taraf olmuş, 2053 yılına kadar net sıfır emisyona ulaşma hedefini açıklamış ve daha sonra Türkiye'nin ilk Ulusal Katkı Beyanı'nda (UKB) verilen referans senaryosuna kıyasla 2030 yılı için sera gazı emisyon azaltım hedefini, emisyonların tepe noktasına ulaşmasının beklendiği tarih en geç 2038 olmak üzere açıklamıştır. Bununla birlikte, 2023 Genişleme Paketi kapsamındaki Türkiye Raporu'nda[3] da belirtildiği üzere, Türkiye'nin iklim eylemine ilişkin AB *müktesebatına* uyumunu tamamlaması ve iklim değişikliğine ilişkin Paris Anlaşması kapsamında gerekli olan ve bekleyen katkıları sonuçlandırması gerekmektedir. Türkiye'nin, atık yönetim planlarının yerel ve bölgesel düzeyde uygulanma düzeyini artırmak için yakında adımlar atması beklenmektedir. Türkiye'nin iklim hedeflerine ulaşabilmesi için EGD mevzuatına uyum sağlama kapasitesini artırması ve uygulamayı sağlamak için somut adımlar atması gerekmektedir. Bu eylem, SPI ve CBAM ile ilgili olanların yanı sıra GDAP ile ilgili çeşitli mevzuatlar ve döngüsel ekonomiye geçiş ve entegre atık yönetiminin güçlendirilmesi de dâhil olmak üzere Türkiye'nin EGD uyum hedeflerine katkıda bulunacaktır.

AB, 2050 yılına kadar Avrupa'yı iklim açısından nötr ilk kıta yapma yönündeki çığır açan bir hedefle, 2019

[1] https://unfccc.int/
[2] https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf
[3] https://neighbourhood-enlargement.ak.europa.eu/turkiye-report-2023_en

yılında EGD'yi kabul etmiştir. AB, yeşil dönüşümü sağlamak üzere çeşitli eylem alanlarında önemli mevzuat değişiklikleri gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Bu mevzuat değişikliklerinin malların serbest dolaşımı üzerinde doğrudan etkileri vardır ve Türkiye'nin sadece yeşil dönüşüm sağlamak için değil aynı zamanda Gümrük Birliği (GB) çerçevesinde değer zincirlerinin derin entegrasyonunu sürdürmek için de bu mevzuatlara uyum sağlaması gerekmektedir.

EGD'nin yapısı, bütüncül bir yaklaşım gerektirmektedir; bu nedenle, herhangi bir politikanın fiilen bir başka politika alanını kısıtlayacak şekilde uygulamaya konulması mümkün değildir. Örneğin CBAM, AB Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) kapsamında üçüncü ülkelerden yapılan ithalatlar için AB karbon fiyatlandırmasını yansıtacak şekilde tasarlanmış olup, karbon kaçağını önlemeyi amaçlamaktadır. Başlangıçta, mekanizma, enerji yoğun sektörler için uygulamaya konmuştur ve diğer sektörleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi için gözden geçirilecektir. Bu dinamik süreç sadece karbon emisyonlarının hesaplanmasını ve doğrulanmasını değil, aynı zamanda sanayi tarafında karbonsuzlaştırma çabalarını da gerektirecektir, bu da ancak döngüsel ekonomiye geçiş ve diğer ilgili EGD politikalarının benimsenmesi yoluyla başarılabilir.

Döngüsel ekonomi dönüşümü, küresel olarak benimsenen yeni politikalar ve mevzuat tarafından büyük ölçüde desteklenmektedir. Döngüsel ekonomi çabalarına rehberlik eden temel politika belgeleri arasında AB tarafından hazırlanan EGD, 2015 ve 2020 CEAP'ları (ilgili güncellemeler de) yer almaktadır. Daha döngüsel bir ekonomiye geçişi sağlamak için öncelikli eylemleri belirleyen bu planlar, bir dizi tematik ve sektörel mevzuatla güçlendirilmiştir.

SPI, 30 Mart 2022 tarihinde CEAP'ın ana sütunlarından biri olarak ilan edilmiştir. Ürün mevzuatıyla birlikte AB, sürdürülebilirliği bir norm hâline getirmeyi ve benimsenen genel çerçeveye dayalı olarak ürün bazlı eko-tasarım kurallarını benimsemeyi amaçlamaktadır. EGD'ye cevaben Türkiye, yeşil yatırımları ülkeye çekmeyi ve ilgili tüm politika alanlarında yeşil dönüşümü desteklemeyi amaçlayan bir yol haritası ve uygulama takvimi olarak hazırlanan Yeşil Mutabakat Eylem Planı'nı[4] (GDAP) Temmuz 2021'de kabul etmiştir. Bu politika belgesinin dokuz ana alanından altısı, IPA III Pencere 3-Tematik Öncelik 1 alanı ile ilgilidir. Bu Eylemle bağlantılı politikalar için, bu eylem planı en önemli referans kaynağıdır. CBAM, yeşil ve döngüsel ekonomi, bilgilendirme ve farkındalık artırma faaliyetlerini de içeren GDAP'ın 9 ana başlığı, toplam 32 hedef ve 81 eylemden oluşmaktadır. Orta Vadeli Program'da (2024-2026) belirtildiği gibi, EGD'deki son gelişmelere uygun olarak mevcut GDAP 2024 yılında güncellenecek, karbon fiyatlandırma sistemi kurulacak ve döngüsel ekonomi politikaları buna göre geliştirilecektir. Türkiye 12. Ulusal Kalkınma Planı (UKP) (2024-2028)[5], iklim değişikliğini çevre sorunlarıyla ilişkilendirmekte ve ulusal düzeyde yerel halkın farkındalığını artırırken, çevrenin ve doğal kaynakların korunması temel hedefini desteklemektedir. Plan, yüksek katma değerli üretim yapısına geçiş için başta öncelikli sektörler olmak üzere tüm sektörlerde dijital ve yeşil dönüşüm ekseninde verimlilik ve rekabet gücünün artırılmasını hedeflemektedir. Türkiye'nin IPA III Stratejik Cevap Belgesinin IPA III Pencere 3-Tematik Öncelik 1 kapsamındaki genel hedefi, çevrenin korunmasını artırarak EGD'nin teşvik edilmesine katkıda bulunmak, iklim değişikliğinin azaltılmasına katkıda bulunmak, iklim değişikliğine karşı dayanıklılığı ve uyumu artırmak ve düşük emisyonlu ve döngüsel bir ekonomiye geçişi hızlandırmaktır.

Çevrenin korunmasını, 2050 yılına kadar iklim nötrlüğü için iklim değişikliğinin azaltılmasını ve 2030 yılı için geliştirilmiş iklim değişikliği azaltma hedeflerine ulaşmayı amaçlayan GDAP'ın uygulanmasını teşvik eden bu eylem, genişleme politikaları ve EGD'nin yanı sıra yeni CEAP ile tutarlıdır. Eylem, IPA III Programlama Çerçevesi bağlamında, çevre ve iklim değişikliği alanındaki özel hedeflerini ve ayrıca ulusal ve yerel düzeyde gerekli idari kapasitenin geliştirilmesi ve çevrenin iyileştirilmesi ve korunmasının sağlanması yoluyla Türkiye'nin Stratejik Cevabını desteklemek amacıyla tasarlanmıştır ve özellikle yerel güçlendirmeye ve başta kadınlar olmak üzere tüm sosyal grupların katılımına odaklanarak uygulama sırasında AB Cinsiyet Eylem Planı (GAP) III[6] dikkate alınacaktır.

[4] https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/presentations/green-deal-action-plan-turkey
[5] https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf
[6] https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_en.pdf

2.2. Sorun Analizi

Bu Eylemde ele alınacak sorunlar, aşağıda iki Destek Alanı ile verilmiştir.

Destek Alanı 1: Sürdürülebilir Ürün Girişimi ve Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizmasına (CBAM) özel olarak odaklanarak, Türkiye'nin Yeşil Mutabakat Eylem Planının uygulanmasının desteklenmesi

EGD, ekonominin tamamında yeşil dönüşümü sağlamak için kapsamlı bir dizi yeni mevzuat öngörmektedir. 2026 itibarıyla AB CBAM ithal malların içerdiği karbon emisyonlarına mali yükümlülükler getirirken, SPI'ya dayalı eko-tasarım kuralları, sürdürülebilirlik ve döngüsellik hedefleriyle uyumlu yeni pazar erişim kuralları getirecektir. Ancak bu gelişen ekonomik model, yeşil dönüşümü tüm boyutlarıyla ele almayı amaçlayan karmaşık bir dizi ek mevzuatın da ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Bir Gümrük Birliği ortağı olarak, Türkiye'nin bu yeni kapsamlı mevzuata uyum sağlaması ve mevcut politikalarını buna göre düzenlemesi gerekmektedir. Hem kamu hem de özel sektör, yeşil dönüşüm sürecindeki politikaların oluşturulması ve benimsenmesi için gerekli becerilerle donatılmış insan kaynaklarına ihtiyaç duyacaktır. Ayrıca, AB'nin en büyük yakın tedarikçisi olarak Türkiye'nin sanayilerindeki yeşil dönüşümün başarısı, AB'nin sürdürülebilirlik hedeflerine önemli ölçüde katkıda bulunacaktır.

Ancak AB mevzuatındaki bu karmaşık ve kapsamlı değişiklik, politika oluşturma ve iş geliştirme kararlarında zihinsel bir değişimi gerektirecektir. Bu bağlamda, yeşil dönüşüm doğrultusunda farklı politikalar arasında tutarlılığın sağlanması için, kamu sektörüne kapsamlı bir yeşil dönüşüm anlayışı kazandırılması gerekmektedir. Aynı zamanda, bu karmaşık düzenleyici çerçevenin net ve uygulanabilir eylemlerle açıklanması, özel sektörün birbiriyle bağlantılı düzenlemeleri anlamasına ve bunlara uymasına yardımcı olmak için gereklidir. Bu bağlamda, bu Destek Alanı (DA) kapsamındaki temel hedef, ilgili paydaşlar arasında EGD politikalarına yönelik bütüncül bir yaklaşım oluşturmak olacaktır. Bu, kapasite oluşturmayı, yeşil dönüşüme rehberlik etmeyi ve seçilen sektörlerde uyum sürecini kolaylaştırmayı içerir.

Eylemin kapsayacağı ana paydaşların ve ilgili kurumsal ve/veya örgütsel konuların (yetkiler, potansiyel roller ve kapasiteler) belirlenmesi

IBPM, Ticaret Bakanlığına (TB) bağlı Uluslararası Anlaşmalar ve AB Genel Müdürlüğü olacaktır. TB Gümrük Birliği çerçevesinde AB teknik mevzuatına uyumun ana koordinasyon organı ve Yeşil Mutabakat Eylem Planının koordinatörüdür. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (STB) ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB); CBAM ve döngüsel ekonomiye geçiş (döngüsel ekonomiye geçiş esas olarak ÇŞİDB'nin sorumluluğundadır) de dâhil olmak üzere, ana EGD mevzuatına uyum ve bu mevzuatın uygulanması konusunda TB'nin ana ortaklarıdır. Eylem, ilgili kamu ve özel sektör paydaşlarının kurumsal kapasitelerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Faaliyetlerin niteliğine bağlı olarak, paydaşlar; Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Finans Ofisi Başkanlığı, Yatırım Ofisi Başkanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı, Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK), Türkiye Çevre Ajansı ve İklim Değişikliği Başkanlığı da dâhil olmak üzere ilgili bakanlıkları da içermekle birlikte, bunlarla sınırlı değildir. Ayrıca proje, özel sektör paydaşlarının, özellikle de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ'ler) yeşil dönüşüm çabaları için İş Dernekleri, İhracatçı Birlikleri ve Ticaret Odaları aracılığıyla rehberlik sağlamayı amaçlamaktadır. Son olarak, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları (STK'lar) da paydaşlar arasında yer almaktadır. Bu paydaşlar arasında, STB ve TB ana paydaşlardır. STB ESPR'den sorumlu kurumdur ve TB Yeşil Mutabakat ve Gümrük Birliği'nin koordinasyonundan sorumludur.

Destek Alanı 2: Gelecekteki Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planının uygulanmasının teşvik edilmesi

Türkiye'de, "Türkiye'nin Döngüsel Ekonomiye Geçiş Potansiyelinin Değerlendirilmesi için Teknik Destek Projesi (IPA II)" (DEEP Projesi) tarafından analiz edildiği üzere, döngüsel ekonomi iş modellerinin (örn.

endüstriyel simbiyoz, ikincil hammadde kullanımı, alternatif yakıtlar vb.) ölçeklendirilmesi ve uygulanması ve kaynak verimliliğine yönelik teknoloji ve süreçlerin benimsenmesi için önemli bir potansiyel bulunmaktadır. Belediyeler ve küçük-orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler) ekonominin itici gücünü oluştururken, üretkenlik ve kaynak verimliliği için ölçek ekonomilerinden yararlanabilen, bölgesel varlığa sahip büyük işletmeler de bulunmaktadır.

Türk hükûmetinin entegre atık yönetimini ve verimli kaynak kullanımını iyileştirmek için düzenleyici çerçeveyi güçlendirme ve döngüsel ekonomi ilkeleri aracılığıyla farkındalığı artırma çabalarına rağmen; sürdürülebilir üretim, uzun ömürlü ürün kullanımı, atıkların sıfıra indirilmesi, azaltılması ve geri dönüştürülmesi ve diğer sürdürülebilir tüketim ve üretim araçlarının kullanılması yoluyla atık oluşumunun önlenmesi konusu, sektörler arasında sağlanan teşviklerin yetersiz olması nedeniyle bir zorluk teşkil etmeye devam etmektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB), 2015 AB CEAP'ının yayınlanmasının ardından 2019 yılından bu yana ulusal döngüsel ekonomi ilkelerinin geliştirilmesi üzerinde çalışmaktadır. DEEP Projesi aracılığıyla bir Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planı (NCEAP) hazırlanmakta ve mevcut kurumsal kapasite düzeyi ile ihtiyaçlar, boşluklar ve güçlü yönlere ilişkin uygulama düzeyinde bir ihtiyaç değerlendirmesi yapılmaktadır.

Ön sonuçlar, mevcut mevzuatın gözden geçirilmesi ve uyum için yeni mevzuat hazırlanması gerektiğini göstermektedir. Sektörel Etki Değerlendirmesi Raporu'nun sonuçlarına göre, yoğun kaynak kullanımı ve yüksek çevresel etkiye sahip 7 kilit sektör tekstil, plastik, ambalaj, elektronik ve ICT, piller ve araçlar, gıda, inşaat ve yıkım ve bina sektörleridir. Bu DA 6 sektöre (2022 AAP kapsamında olduğu için inşaat ve yıkım sektörü hariç) tasarım, üretim, sürdürülebilir tüketim, azaltma, mevcut toplama, geri dönüşüm ve arıtma sistemleri ve bunların sonuçları hakkında genel bir bakış elde etmek amacıyla odaklanacak ve ilgili AB Direktiflerinin (örneğin, gösterge niteliğindeki Batarya Tüzüğü, Ömrünü Tamamlamış Araçlar Direktifi, Atık Sevkiyat Tüzüğü, Atık Çerçeve Direktifi) gereklilikleri doğrultusunda döngüsel ekonomiye geçişe katkıda bulunmayı amaçlayan bu 6 kilit sektör için yol haritaları hazırlayacaktır. Pilot şehirlerde sektörel yol haritalarının uygulanması, diğer ilgili belediyelerde öncelikli sektörlerle ilgili olarak farklı şehirlerle iş birliği yapılmasını sağlayacak ve farklı atık akışlarının ayrı toplama, arıtma, geri dönüşüm ve önleme açısından değerlendirilmesini sağlayacaktır. Pilot uygulamalarda, altı pilot şehir ile AB Ülkelerinin en iyi uygulamalarının paylaşıldığı (şehir bazlı) faaliyetler düzenlenecek, belediyeler ile tamir atölyeleri, ikinci el dükkanları, gıda atık ve israfının önlenmesine yönelik sosyal girişimler gibi yerel iş birliği mekanizmaları kurulacak, (eğitimler, bilgilendirici dokümanlar, videolar, çalıştaylar, toplantılar vb. yoluyla) uygulama ve yaygınlaştırma konusunda farkındalık artırma faaliyetleri düzenlenecektir. Döngüsel ekonomi uygulaması (atık önleme, atık azaltma, ayrı toplama, geri dönüşüm vb.) konusunda vatandaşlara yönelik sosyal davranış değerlendirmesi de yapılacaktır.

Döngüsel ekonominin daha etkin bir şekilde uygulanması için her türlü mali, yasal, teknik ve psikolojik engelin aşılması amacıyla gerekli olan girişimlere ve ayrı olarak toplanan atık fraksiyonlarının geri dönüşümüne odaklanılması gerekmektedir. Bu amaçla, Türkiye'deki ulusal ve yerel makamların; başta geri dönüştürülebilir maddelerin yeniden değerlendirilmesi olmak üzere atıkların önlenmesi ve azaltılması ve döngüsel ekonomi alanındaki kapasitelerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

<u>Eylemin kapsayacağı ana paydaşların ve ilgili kurumsal ve/veya örgütsel konuların (yetkiler, potansiyel roller ve kapasiteler) belirlenmesi</u>

ÇŞİDB, döngüsel ekonomi ve atık yönetimi konusunda Türkiye'deki ana otoritedir. ÇŞİDB'ye bağlı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü IBPM olacaktır. Faaliyetlerin niteliğine bağlı olarak, paydaşlar; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Sağlık Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, Türkiye Çevre Ajansı; İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulu bünyesindeki kurumlar başta olmak üzere diğer kamu kurumları; İş Dernekleri, İhracatçı Birlikleri ve Ticaret Odaları aracılığıyla Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ) başta olmak üzere

özel sektör paydaşları, belediyeler, üniversiteler, il idareleri, atık arıtma tesisleri, muhtarlar, sosyal kooperatifler ve sivil toplum kuruluşları (STK'lar) da dâhil olmak üzere ilgili bakanlıkları da içermekle birlikte, bunlarla sınırlı değildir. İlgili STK'ların katılımı, DA (2) için esastır. Düzenli proje uygulama toplantıları ve tasarlanan faaliyetler aracılığıyla STK'ların katılımı sağlanacaktır.

2.3. Öğrenilen Dersler

Daha iyi bir uyum ve uygulama için; mevzuat, idari süreçler ve kurumsal kapasite geliştirmenin diğer alanları gibi hususları içeren, kapsamlı ve katılımcı bir yaklaşım (kamu, özel, yerel ve sosyal aktörler ile birlikte) gereklidir.

Türkiye, gelecekte kaynakların daha iyi kullanılması gerektiğinin farkındadır. Döngüselliğin faydalarının dünya çapında giderek daha fazla kabul görmesiyle birlikte, Türkiye de döngüsel ekonomi modelini teşvik etmeye başlamıştır. Bunun sonucunda entegre atık yönetimi, kaynak verimliliğinin en önemli temellerinden biri olarak son yıllarda büyük önem kazanmıştır. Bu eylem, Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planı'nın oluşturulmasını amaçlayan ve esas olarak AB CEAP'ın öncelikli sektörlerine odaklanan mevcut DEEP Projesini tamamlayacaktır. Proje, bazı veri eksiklikleri nedeniyle, DA 2'deki şehir ölçeği için bir gerekçe olarak, yerel sektör analizinin ulusal bazlı analizden önce tamamlanması gerektiği dersini ortaya çıkarmıştır.

Proje aynı zamanda, AB'nin Endüstriyel Emisyonlar Direktifi'ne ve sanayinin çevresel ayak izini azaltmaya yönelik ilgili Mevcut En İyi Teknikler Referans belgelerine (BREF'ler) uyum için, daha önce yürütülen "Entegre Kirlilik Önleme ve Kontrol Kapsamında Türkiye'nin Endüstriyel Emisyon Stratejisinin Belirlenmesi (DIES) Projesi"ni de tamamlayacaktır. Bu tür bir azalma için ikincil malzeme kullanımına ihtiyaç olduğundan, "Türkiye'de Atık Sonu Konseptinin Geliştirilmesi için Teknik Destek" projesi ile de benzer bir ilişki söz konusudur.

Gümrük Birliği ortağı ve aday ülke olarak Türkiye, 2014 yılından bu yana AB MRV (*(AB) 2018/2066 ve 2018/2067* sayılı Komisyon Uygulama Tüzükleri) uyarınca sera gazları için bir MRV mevzuatına sahiptir ve yakın gelecekte bir ETS mekanizması kurulacaktır. CBAM emisyon izleme, raporlama ve doğrulama (MRV) kuralları çerçevesinde, AB ETS sisteminin MRV kuralları ile uyum ve sinerji hedeflenecektir, ancak bu kurallar Komisyon tarafından henüz kabul edilmemiştir. Bunlar, üçüncü ülke işletmeleri için önemli olacaktır; çünkü, CBAM Tüzüğü (2023/956 sayılı Tüzük) kapsamında, üçüncü ülke işletmecileri, gömülü emisyonların doğrulanmasına ilişkin bilgileri yetkili bir CBAM beyan sahibine açıklayabilmekte, bu yetkili CBAM beyan sahibi ise, açıklanan bu bilgileri, Tüzük kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmek için kullanma hakkına sahip olacaktır. Komisyon tarafından kabul edildikten sonra, gömülü emisyonların hesaplanması ve doğrulanmasına ilişkin metodoloji konusunda üçüncü ülke operatörlerinin farkındalığının artırılması için bir fırsat bulunmaktadır.

GDAP'nin hazırlanması ve uygulanması sırasında ve Özel Çalışma Grupları (ÖÇG) ile yapılan iletişimlerde gözlemlendiği üzere, EGD çerçevesinde AB'deki mevzuat değişiklikleri Türkiye'de henüz tam olarak anlaşılamamaktadır ve bu konuda bir farkındalık eksikliği söz konusudur. Hem kamu hem de özel sektör düzeyinde statükoyu değiştirmeme eğilimi, ancak AB politikalarının derinlemesine anlaşılarak politika değişikliği ve yeni ekonomik gerçekliğe uyum sağlanması ihtiyacının arkasındaki temel nedenlerin gerekçelendirilmesiyle aşılabilir. Örneğin, DEEP projesinin başlangıcındaki tekstil sektörünün pozisyonunun, tekstil sektöründeki yeni AB politikaları hakkındaki anlayış düzeyinin artmasıyla birlikte değiştiğini deneyimledik.

Önceki projelerde de web sayfalarının özel sektör için kolay erişim sağlayan somut bir rehber olarak tasarlanması gerektiği gözlemlenmiştir. Çalışma ziyaretlerinden öğrenilen derslerin raporları, sektörel değerlendirme belgeleri, çalıştayların sonuçları, sektörel forumlar, eğitimlerin videoları vb. hem kamu hem de özel sektör için faydalı bilgiler sağlayabilecek şekilde yayınlanmalıdır.

Eylem, GB'deki mevzuat uyumlaştırma sürecinde öğrenilen dersleri dikkate almakta ve bu bağlamda

GDAP'ın uygulanmasını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Özetle, aşağıdaki ihtiyaçlar, uyumlaştırma sürecinden ve NCEAP de dâhil olmak üzere GDAP'ın uygulanmasından öğrenilen dersler olarak belirlenmiştir:

- AB mevzuatına uyumun iyileştirilmesi
- EGD'nin getirdiği yeni kurallara hızlı adaptasyon ihtiyacı
- Hem merkezi hem de yerel düzeyde uygulama konusunda kurumsal kapasitenin daha da geliştirilmesi
- Yerel düzeyde hizmet sunumu ve iletişim becerileri kapasitesinin iyileştirilmesi
- Yeşil ve dijital dönüşümün desteklenmesi için özel sektörün farkındalığının ve kapasitesinin artırılması
- Kamu ve özel sektör için faydalı bilgilere kolay erişim sağlanması
- AB ile diyaloğun geliştirilmesi ve iş birliğinin güçlendirilmesi ve hükûmet kademeleri arasında iletişimin güçlendirilmesi
- Yeşil dönüşüme yönelik yatırımları kolaylaştırmak için Ulusal ve Ticari Finans Kuruluşları ile etkileşim

3. EYLEMİN TANIMI

3.1. Müdahale Mantığı

Bu eylemin Genel Hedefi/Etkisi, Türkiye'nin Avrupa Yeşil Mutabakatı (EGD) ile uyumunu desteklemektir.

Bu eylemin Özel Hedef(ler)i (Sonuçları) şunlardır:

1. AB'nin CBAM ve SPI gereklilikleri doğrultusunda GDAP'ın uygulanmasını teşvik etmek.
2. Türkiye'yi döngüsel ekonomiye geçişte daha donanımlı hâle getirmek.

Bu eylem tarafından sağlanacak olan ve ilgili Özel Hedeflere (Sonuçlara) katkıda bulunan Çıktılar şunlardır:

1.1 Sonuç 1'e (veya Özel Hedef 1'e) katkıda bulunan çıktılar: Kamu ve özel sektörün yeşil dönüşümünü desteklemek için politika oluşturma, eylem planları ve proje formülasyonuna yönelik kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi.

2.1 Sonuç 2'ye (veya Özel Hedef 2'ye) katkıda bulunan çıktılar: Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planının uygulanmasının desteklenmesi.

3.2 Gösterge Niteliğindeki Faaliyetler

Çıktı 1.1 ile ilgili faaliyetler

Faaliyet 1: GDAP'ın özellikle CBAM ve SPI'da Uygulanmasının Teşvik Edilmesi

Bu faaliyet, kilit kurumlar arasında CBAM, SPI ve ilgili tüm Avrupa Yeşil Mutabakatı (EGD) mevzuatının kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, öngörülen AB politika ve mevzuat değişiklikleri ile bunların Türkiye-AB ticareti üzerindeki etkilerinin derinlemesine bir değerlendirmesinin yapılması planlanmaktadır. Hedeflenen her bir sektörün yeşil dönüşümü sağlamak ve Gümrük Birliği içinde rekabet gücünü korumak için atması gereken kritik adımları ana hatlarıyla belirlemek üzere, ilgili kamu makamlarıyla birlikte ve özel sektörle istişare hâlinde, sektörel bir haritalama çalışması yapılacaktır. Ayrıca, potansiyel zorlukları belirlemek, özellikle KOBİ'ler için zayıf noktaları değerlendirmek ve EGD uyum standartlarını karşılama kapasitelerini belirlemek için, kilit paydaşlarla iş birliği içinde her sektör için gerekli özel önlemler tartışılacaktır.

Sektör seçimi kriterleri, olası bir genişleme durumunda yeni CBAM sektörlerine ve ürün bazlı eko-tasarım kuralları için 2024-2027 Çalışma Planında vurgulanan hususlara öncelik verecektir.

Ayrıca, özel sektöre; CBAM kapsamı için sera gazı emisyonlarının ölçümü ve azaltılması, belirli sektörlerde

eko-tasarım kuralları, Endüstriyel Emisyonlar Direktifi ve (Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti, Ormansızlaşma Tüzüğü, Atık Sevkiyat Tüzüğü gibi) çeşitli ek mevzuat alanlarında daha ayrıntılı bilgi sağlamak amacıyla ulaşılabilecek ve yararlı olan bilgilere ait diğer kaynaklara ve irtibat noktalarına bağlantılar içeren, eylem için temel gereksinimleri sade bir biçimde ortaya koyacak kılavuzlar sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu faaliyetin genel amacı, kamu ve özel sektörün yeşil dönüşüme katılımını ve bağlılığını artırırken, çeşitli EGD düzenlemeleri ve finansman fırsatları arasındaki bağlantılar hakkında ortak bir anlayış oluşturmaktır. Bu, potansiyel olarak odaklanmış eğitim oturumları gibi faaliyetlerle uzman havuzlarının oluşturulması vasıtasıyla, EGD politikalarının, inisiyatiflerinin ve projelerinin benimsenmesi ve uygulanması için gerekli kapasite oluşturularak sağlanacaktır.

Son olarak, hem EGD mevzuatı hem de Türkiye'deki yeni mevzuat için her sektöre yönelik konsolide bilgi sağlamak üzere web tabanlı bir platform geliştirilecektir. Mevzuat değişiklikleri hakkındaki güncel bilgilere kolay erişime olanak sağlayacak ve en iyi uygulamaları içerecek, ayrıca işletmelerin finansal ortamda rotalarını çizmelerine ve yeşil dönüşüm inisiyatifleri için gerekli finansmana erişmelerine yardımcı olacak kapsamlı bilgiler ve mevcut kaynaklara bağlantılar sağlayacaktır.

Çıktı 2.1 ile ilgili faaliyetler:

Faaliyet 2: Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planının 6 Kilit Sektörde Uygulanması

Bu faaliyet, Döngüsel Ekonomiye geçişi kolaylaştırmanın yanı sıra ulusal atık politikasının ve ilgili mevzuatın iyileştirilmesi ve uygulanması yoluyla Türkiye'nin İklim Değişikliğinin Azaltılması ve entegre atık yönetimi çabalarını destekleyecektir. Çıkması yaklaşan Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planının uygulanması; tekstil, plastik, ambalaj, elektronik ve ICT, piller ve araçlar, inşaat-yıkım ve bina, gıda ve biyokütle alanları olmak üzere altı kilit sektörün ele alınmasıyla desteklenecektir. Bu faaliyet, yasal boşluk değerlendirmelerine dayalı olarak AB politikaları doğrultusunda ulusal döngüsel ekonomi mevzuatında gerekli revizyonların yapılmasını, veri toplama, doğrulama ve raporlama vb. dâhil olmak üzere bu kilit sektörlerin izlenmesini sağlamak için döngüsel ekonomi gerekliliklerine ilişkin bir veri tabanı oluşturulmasını kapsamaktadır. Ayrıca, bu faaliyet, bu altı kilit sektör için stratejileri ve somut eylemleri belirleyen sektörel döngüsel ekonomi uygulama yol haritaları hazırlayacak, bunları altı şehirde uygulayacak ve son olarak pilot uygulamaların izleme ve değerlendirme sonuçlarına göre mevcut Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planını revize edecektir.

Altı sektörün her biri için, seçilen altı şehirde üretim, üretim teknolojisi, tüketim, yenilikçilik, atık yönetimi (önleme, minimizasyon, geri dönüşüm, bertaraf vb.) kapasiteleri değerlendirilecektir. Örneğin, 6 şehir arasından seçilen bir şehirdeki önde gelen bir sektör incelenecek ve değerlendirilecektir. Şehirler; üretim, atık tutarı, sanayileşme yoğunluğu, tüketim kalıpları ve ticaret hacmine odaklanılarak seçilecektir.

Pilot uygulamalarda belediyelerin katılımı kilit önem taşıyacaktır. Ayrıca, mümkün olduğu ölçüde, iklim ve enerji için Belediye Başkanları Sözleşmesi'nin bir parçası olan şehirlerle bağlantılar oluşturulacaktır. Pilot şehirlerdeki uygulamalar, diğer ilgili belediyelerde öncelikli sektörler bakımından farklı şehirlerle iş birliği yapılmasına da olanak sağlayacaktır; böylece farklı atık akışları, ayrı toplama, arıtma, geri dönüşüm ve önleme açısından değerlendirilebilecektir. Pilot uygulamalarda, AB Ülkelerinin (şehir bazında) en iyi uygulamalarının altı pilot şehirle paylaşılması, pilot şehirlerde özel sektör içinde iş birliği mekanizmaları ve ağ oluşturma sağlayan bilgi merkezlerinin kurulması, belediyelerle tamir atölyeleri, ikinci el dükkanları, gıda israfını ve atıklarını önlemeye yönelik sosyal girişimler gibi yerel iş birliği mekanizmalarının kurulması, altı şehirde kapasite oluşturma, farkındalık artırma ve yaygınlaştırma faaliyetlerinin (eğitimler, bilgilendirici dokümanlar, videolar, çalıştaylar, toplantılar vb. yoluyla) düzenlenmesi gibi faaliyetler planlanmaktadır. Döngüsel ekonomi uygulaması konusunda vatandaşlara yönelik sosyal davranış değerlendirmesi de yapılacaktır. Pilot bölgelerdeki 6 kilit sektörün izlenmesine ek olarak, 2024 yılında NCEAP'ın yayınlanmasının ardından, ÇŞİDB, her bir eylemin uygulanmasına ilişkin ilerlemeyi izleyecektir. Diğer bir katkı olarak bu faaliyet, Türkiye'nin "Döngüsel malzeme kullanım oranı" ve Avrupa Çevre Ajansı'nın (EEA) Avrupa Çevre Durum Raporu (SOER) için gösterge hesaplama verilerini sağlayabilmesi için gerekli bilgi birikimini oluşturacaktır.

3.2. Ana Akımlaştırma

Çevreyi Koruma, İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik

Eylem, ulusal ve yerel düzeylerde çevre ve iklim konularıyla doğrudan ilgilidir. Eylem, AB Çevre ve İklim Değişikliği mevzuatının yanı sıra EGD'nin uygulanmasında daha fazla ilerleme için gerekli teknik kapasiteleri ve bilgi kalitesini iyileştirecek ve böylece iyileştirilmiş bir çevre korumasına (biyoçeşitlilik dâhil) ve iklim eylemine doğrudan katkıda bulunacaktır.

Ayrıca proje, özel sektörün yeşil dönüşümünü kolaylaştıracak bilgileri yaymayı ve özel sektör paydaşlarının kapasitesini oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu arada, eğitim, seminer, çalıştay vb. tüm etkinliklerde, etkinliklerin çevre dostu ve sürdürülebilir şekilde gerçekleştirilmesine dikkat edilecektir.

Böylece, bu politika değişiklikleri ve özel sektörün yeşil dönüşümü, çevrenin korunmasına, iklim eylemine ve biyoçeşitliliğin iyileştirilmesine katkıda bulunacaktır. Bu aynı zamanda iklim değişikliği ile bağlantılı afet riskleri açısından da fayda sağlayacaktır.

Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi

Bölüm 1.1'de tanımlanan Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Kadın-Erkek Eşitliği DAC kodlarına göre, bu eylem G1 olarak etiketlenmiştir. Bu kod, kadın-erkek eşitliğinin ana akımlaştırılmasının bu eylemde önemli bir unsur olduğunu göstermektedir. Avrupa Komisyonu Kadın-Erkek Eşitliği Stratejisi "AB Kadın-Erkek Eşitliği Eylem Planı III" ile birlikte, tüm çeşitlilikleriyle kadınlara ve erkeklere ve kız ve erkek çocuklarına uygulanan "Bir Eşitlik Birliği: Kadın- Erkek Eşitliği Stratejisi 2020-2025" ve 12. UKP, önemli referanslar olarak kabul edilmekte ve kadınlar ve erkekler arasında fırsat eşitliği sağlanmasını zorunlu kılmaktadır. Kadınların güçlendirilmesine ve katılımına UKP'de önemli bir yer verilmektedir. AB İklim Değişikliğine Uyum Stratejisi gibi, EGD kapsamındaki gelecek politikalar, kadın ve erkekleri eşit olmayan bir şekilde etkileyebilir. İklim değişikliğiyle ilgili olarak, özellikle genç kadınların rolü, değişime yönelik baskıya öncülük etmede dikkat çekici olmuştur. Diğer taraftan, iklim değişikliği, cinsiyet açısından nötr değildir. İklim değişikliği, hane halkı ve toplum düzeylerindeki büyük ölçüde cinsiyete göre farklılık gösteren (cinsiyet normlarına göre fiili olan ve algılanan) göreceli güçleri, rolleri ve sorumlulukları nedeniyle, kadınları ve erkekleri farklı şekilde etkilemektedir. Bu nedenle, kadın-erkek eşitliği boyutunun ele alınması, bu politikaların tüm potansiyelinden yararlanmada kilit bir role sahip olabilir. Bu AD, hem kadınların hem de erkeklerin eylem faaliyetlerine girdi, erişim ve katılım sağlayabilmelerini temin eder. Uygun olduğunda, proje faaliyetleri ve çıktıları ile ilgili olarak kadın-erkek cinsiyetine göre ayrılmış verilerin toplanması ve bu verilerin başlangıç/ilerleme/ara/nihai raporlarda ve Yönlendirme Komitelerinde ve izleme görevleri sırasında sunulması sağlanacaktır. Mantıksal Çerçevede, uygun olduğunda, kadın-erkek cinsiyetine göre ayrıştırılmış göstergeler belirlenecektir. Kadın-erkek eşitliğinin ana akımlaştırılmasına, aşağıdakiler gibi somut eylemlerle ulaşılması hedeflenmektedir:

- Yukarıda tanımlanan bağlamdaki zorlukların ve ilgili dezavantajlı grupların (mümkün olduğunda, faaliyetlerin başında) teşhis edilmesi,
- Kadın-erkek eşitliğine duyarlı politikalara ve eylemlere yönelik bilgi sağlamak amacıyla iklim değişikliği ve çevresel bozulmanın kadın-erkek cinsiyetine göre farklılaştırılmış etkilerine ilişkin veri toplamayı iyileştirmek için, uygulanabilir olduğunda, eylem faaliyetlerinde kadın-erkek cinsiyetine göre ayrıştırılmış verilerin toplanması,
- Çıktılarda kadın-erkek eşitliği perspektifinin sistematik olarak dâhil edilmesi (özellikle, varsa belirlenen tüm zorluklara karşı dezavantajlı grupların dayanıklılığını artırmaya yönelik katkılar dâhil); eylem boyunca ve politika tasarımının ve eğitimlerin her aşamasında düzenlenen etkinlikler dâhil olmak üzere, faaliyetlerin her türlü etkinliğinde, paydaşların kadın-erkek olarak dengeli temsilinin sağlanması,
- Koordinasyon birimleri ve teknik destek ekipleri gibi, faaliyetlerin uygulanmasında ve yönetiminde kadınların ve erkeklerin daha dengeli katılımının sağlanması ve/veya teşvik edilmesi,
- SPI'nın dayanıklılık yaklaşımını tamamlayan ve kadınlar için yeni istihdam olanakları sağlayabilecek, yeniden kullanım ve onarım gibi yeni döngüsel ekonomi modellerine zemin hazırlanması.

Bazı çıktılar, kadınların toplumda ve ekonomide daha fazla gelişmesine olanak verecek eşit fırsatlara sahip olmalarını da sağlayabilir. Dolayısıyla bu eylem, özellikle kadınların güçlendirilmesine odaklanarak, kadın-erkek eşitliğinin ana akımlaştırılmasına katkıda bulunacaktır.

Engellilik

Bölüm 1.1'de tanımlanan OECD Engellilik DAC kodlarına göre, bu eylem D0 olarak etiketlenmiştir. Bu, eylemin engelli kişilerin dâhil edilmesiyle ilgili olarak değerlendirilmediği anlamına gelmektedir. Yine de engelli kişilerin projeye diğer tüm katılımcılarla aynı düzeyde erişimi, faaliyetlerin hassas bir şekilde tasarlanmasıyla sağlanacaktır.

Kırılgan Gruplar

"Pencere 3, Tematik Öncelik 1 - Çevre ve İklim Değişikliği" kapsamındaki bu Eylemin, temel alt sektörlerin genel olarak iyileştirilmesini hedefleyen çevresel konuları ele alacağı göz önünde bulundurulduğunda, sonuçları, dezavantajlı sosyal gruplar da dâhil olmak üzere tüm vatandaşlar için yararlı olacaktır. Çevrenin korunması (atık yönetimi, iklim değişikliği) ve döngüsel ekonomi modellerine geçiş konularında daha fazla iyileştirme yapılması, yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunacak ve ekonomik faaliyet potansiyelini artıracaktır.

3.3. Riskler ve Varsayımlar

Kategori	Riskler	Olasılık (Yüksek/ Orta/ Düşük)	Etki (Yüksek/ Orta/ Düşük)	Hafifletici tedbirler
3-İnsanlarla ve organizasyonla ilgili riskler	Paydaşlardan uzmanların proje faaliyetlerinde yeterince temsil edilmemesi	O	Y	Paydaşlarla düzenli koordinasyon sağlanacaktır.
4-Yasallık ve düzenlilik unsurlarına ilişkin risk	Sürdürülebilirürün girişimi kapsamında yeni AB mevzuatına zamanında uyum sağlanamaması	O	Y	Planlanan faaliyetler, zamanında uyum sağlanması ihtiyacına ve bunun temelindeki gerekçeye de odaklanacaktır.
3-İnsanlarla ve organizasyonla ilgili riskler	Yerel yönetimlerin proje sonuçlarına göre uygulama kapasitesinin yetersiz olması	O	Y	DEEP Proje çıktıları ve destekleri uygulamaya konulacaktır.
5-İletişim ve bilgilendirme ile ilgili riskler	Doğrusal ekonomi modelinden yararlanan çeşitli hedef grupların projeye karşı çıkması	Y	O	Etkin ve yaygın farkındalık faaliyetleri uygulanacaktır.
1-Dış çevreyle ilgili risk	Döngüsel ekonomiye geçişin yüksek maliyeti	Y	O	Etkin teşvik mekanizmaları desteklenecektir.

Dış Varsayımlar

Sonuçla ilgili varsayımlar şunları içerir:

- Özellikle Döngüsel Ekonominin çevre ve iklim değişikliği kapsamındaki temel önceliklerini ve CBAM'ın gerekliliklerini ele almak için, en üst düzeyde yönlendirilen ve koordine edilen, kesintisiz bir taahhüt sergilenmesi.
- İlgili düzenleyici tedbirlerin yürürlüğe konması için siyasi kararlılık devam etmektedir.
- Paydaşlar, eylemler boyunca katılım göstermeye ve iş birliği yapmaya kararlıdır.
- Gerekli yerel mali ve idari kaynaklar etkin ve verimli bir şekilde seferber edilir.
- Türkiye'deki işletmeler AB pazarındaki değer zincirlerinin bir parçasıdır. AB'de döngüsel ekonomiye geçiş, bu tür işletmeler üzerinde domino etkisi yaratacaktır.

Çıktı ile ilgili varsayımlar şunlardır:

- Eylemin uygulanması sırasında paydaş koordinasyonu, iş birliği ve istekliliğinin güçlü olması.
- İşletmeler ve yerel yönetimler döngüsel ekonomiyi uygulamaya istekli ve muktedir olacaktır.
- İlgili personel eğitilir ve eğitildikleri alanda çalışmaya devam eder.
- Farkındalık faaliyetleri hem kamusal hem de özel ilgi görmektedir.

3.4. Gösterge Niteliğindeki Mantıksal Çerçeve Matrisi

Sonuçlar	Sonuçlar zinciri: Beklenen ana sonuçlar [en çok 10]	Göstergeler [beklenen her bir sonuç için en az bir gösterge]	Referans Değerler (değerler ve yıllar)	Hedefler (değerler ve yıllar)	Veri kaynakları	Varsayımlar
Etki	Türkiye'nin EGD ile uyumunu teşvik etmek	1 GDAP eylemlerinin uygulanma düzeyinin yüzdesi (2024'te güncellenmiş versiyon)	1 0 (2024)	1 %60 (uygulamanın sonu itibarıyla)	1 GDAP Türkiye Yıllık Raporları	*Mevcut değil*
Sonuç 1	AB'nin CBAM ve SPI gereklilikleriyle uyumlu olarak teşvik edilen GDAP'ın uygulanması	1.1 AB'nin CBAM ve SPI gereklilikleri doğrultusunda yeşil dönüşüm için önceliklendirilen ve desteklenen sektör sayısı 1.2 Haritalama çalışmasının sonuçlarına göre stratejik planları değiştirilen kurum sayısı	1.1. 0 (2024) 1.2. Mevcut değil (2024)	1.1 6 (uygulamanın sonu itibarıyla) 1.2 5 (uygulamanın sonu itibarıyla)	1.1 GDAP Türkiye Yıllık Raporları	- İlgili düzenleyici tedbirlerin yürürlüğe konması için siyasi kararlılık devam etmektedir. - Döngüsel Ekonominin temel önceliklerini ve CBAM gerekliliklerini ele almak için en üst düzeyde, kesintisiz bir taahhüt sergilenmesi - Paydaşlar, eylemler boyunca katılım göstermeye ve iş birliği yapmaya kararlıdır. - Gerekli yerel mali ve idari kaynaklar etkin ve verimli bir şekilde seferber edilir.

Sonuç 2	Türkiye'nin döngüsel ekonomiye geçişte daha donanımlı hâle gelmesi	2.1 AB döngüsel ekonomi politikalarına daha fazla uyum sağlamak için benimsenen yeni sektörel politikaların sayısı 2.2 Yerel düzeyde döngüsel ekonomiye geçiş için önceliklendirilen ve teşvik edilen sektör sayısı	2.1. 3 (2024) 2.2. 0 (2024)	2.1 6 (uygulamanın sonu itibarıyla) 2.2 6 (uygulamanın sonu itibarıyla)	2.1 ÇŞİDB kayıtları 2.2 Proje Raporları	- Özellikle Döngüsel Ekonominin çevre ve iklim değişikliği kapsamındaki temel önceliklerini ele almak için, en üst düzeyde yönlendirilen ve koordine edilen, kesintisiz bir taahhüt sergilenmesi - İlgili düzenleyici tedbirlerin yürürlüğe konması için siyasi kararlılık devam etmektedir. - Paydaşlar, eylemler boyunca katılım göstermeye ve iş birliği yapmaya kararlıdır. - Gerekli yerel mali ve idari kaynaklar etkin ve verimli bir şekilde seferber edilir. - Türkiye'deki işletmeler AB pazarındaki değer zincirlerinin bir parçasıdır. AB'de döngüsel ekonomiye geçiş, bu tür işletmeler üzerinde domino etkisi yaratacaktır.
Sonuç 1 ile ilgili Çıktı 1	1.1. Kamu ve özel sektörün yeşil dönüşümünü desteklemek için politika oluşturma, eylem planları ve proje formülasyonuna yönelik kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi	1.1.1. Düzenlenen Sektörel Çalıştay Sayısı 1.1.2 Üretilen sektörel kılavuz sayısı 1.1.3 Girdi sağlamaya, raporların ve çalışmaların bulgularını tartışmaya ve EGD mevzuatına hazırlanmak için stratejilerle ilgili katkı aramaya yönelik sanayi seminerlerinin ve sektörel seminerlerin sayısı 1.1.4 Kamu sektöründen eğitim almış eğitmenlerin cinsiyete göre ayrıştırılmış sayısı 1.1.5 Özel sektörden	1.1.1. 0 (2024) 1.1.2. 0 (2024) 1.1.3. 0 (2024) 1.1.4. 0 (2024)	1.1.1 6 (uygulamanın sonu itibarıyla) 1.1.2 6 (uygulamanın sonu itibarıyla) 1.1.3 6 (uygulamanın sonu itibarıyla) 1.1.4 Gösterge niteliğinde 100 (en	1.1.1 Proje Raporları 1.1.2 Proje Raporları 1.1.3 Proje Raporları 1.1.4 Proje Raporları 1.1.5 Proje Raporları	- Eylemin uygulanması sırasında paydaş koordinasyonu, iş birliği ve istekliliğinin güçlü olması - İlgili personel eğitilir ve eğitildikleri alanda çalışmaya devam eder. - Farkındalık faaliyetleri kamusal ve özel ilgi görmektedir.

		eğitim almış eğitmenlerin cinsiyete göre ayrıştırılmış sayısı 1.1.6 Web tabanlı bir platform oluşturulması 1.1.7. Mevcut durum ve ihtiyaçlara ilişkin stratejik olarak haritalandırılmış bilginin varlığı 1.1.8. Haritalama çalışmasına dayalı olarak özel sektör tarafından yeşil dönüşüm için geliştirilen proje sayısı	1.1.5. 0 (2024) 1.1.6. Hayır (2024) 1.1.7. Hayır 1.1.8. Mevcut değil (2024)	az %50 kadın) (uygulamanın sonu itibarıyla) 1.1.5 Gösterge niteliğinde 150 (en az %50 kadın) (uygulamanın sonu itibarıyla) 1.1.6 Evet (uygulamanın sonu itibarıyla) 1.1.7 Evet (uygulamanın sonu itibarıyla) 1.1.8. Seçilen her sektör için gösterge niteliğinde 5	1.1.6 Proje Raporları 1.1.7 Proje Raporları 1.1.8 Proje Raporları, Ticaret Bakanlığı Sorumlu Platform kayıtları ve İçişleri Bakanlığı kayıtları gibi diğer tüm ilgili platformlar	
Sonuç 2 ile ilgili Çıktı 1	2.1. Ulusal Döngüsel Ekonomi Stratejisi ve Eylem Planının uygulanmasının desteklenmesi	2.1.1 AB politikaları doğrultusunda revize edilen ulusal döngüsel ekonomi mevzuatı sayısı 2.1.2 Yerel düzeyde hazırlanan Sektörel Döngüsel Ekonomi Uygulama Yol Haritası sayısı 2.1.3 Sektörel Döngüsel Ekonomi Yol Haritalarının Uygulandığı Şehir Sayısı 2.1.4 Kilit sektörlerin	2.1.1. 0 (2024) 2.1.2. 0 (2024) 2.1.3. 0 (2024) 2.1.4. Mevcut	2.1.1 6 (uygulamanın sonu itibarıyla) 2.1.2 6 (uygulamanın sonu itibarıyla) 2.1.3 6 (uygulamanın sonu itibarıyla)	2.1.1 Proje Raporları 2.1.2 Proje Raporları 2.1.3 Proje Raporları 2.1.4 Proje Raporları	- Eylemin uygulanması sırasında paydaş koordinasyonu, iş birliği ve istekliliğinin güçlü olması. - İşletmeler ve yerel yönetimler döngüsel ekonomiyi uygulamaya istekli ve muktedir olacaktır. - İlgili personel eğitilir ve eğitildikleri alanda çalışmaya devam eder. - Farkındalık faaliyetleri kamusal ve özel ilgi görmektedir.

		izlenmesini sağlamak için döngüsel ekonomi gerekliliklerine ilişkin bir veri tabanı oluşturulma durumu 2.1.5 Pilot uygulamaların izleme ve değerlendirme sonuçlarına göre Döngüsel Ekonomi Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı revizyonunun durumu	değil (2024) 2.1.5. Mevcut değil (2024)	2.1.4 Oluşturuldu (uygulamanın sonu itibarıyla) 2.1.5 Revize edildi (uygulamanın sonu itibarıyla)	2.1.5 Proje Raporları	

4. UYGULAMA DÜZENLEMELERİ

4.1. Finansman Anlaşması

Bu eylemin uygulanabilmesi için, Türkiye Cumhuriyeti ile bir finansman anlaşması akdedilmesi öngörülmektedir.

4.2. Gösterge Niteliğindeki Uygulama Süresi

Bu eylemin, 3. bölümde açıklanan faaliyetlerin yürütüleceği ve ilgili sözleşmelerin ve anlaşmaların uygulanacağı gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama süresi, finansman anlaşmasının imzalandığı/sonuçlandığı tarihten itibaren 72 aydır.

Uygulama süresinin uzatılması, Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi tarafından, bu Finansman Kararı'nda ve ilgili sözleşmelerde ve anlaşmalarda değişiklik yapılarak kararlaştırılabilir.

4.3. Uygulama Yöntemleri

Komisyon, uygun olduğunda gözden geçirme usulleri ve eylemin AB kısıtlayıcı tedbirlerine uygunluğu da dâhil olmak üzere, üçüncü taraflara finansman sağlamaya yönelik ilgili AB kural ve usullerine uyulmasını sağlayacaktır.[7]

4.3.1. IPA III Faydalanıcısı ile Dolaylı Yönetim

Bu eylem Türkiye Cumhuriyeti'nin dolaylı yönetimi altında uygulanacaktır.

Eylemin yürütülmesinden sorumlu Yönetim Otoritesi; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüdür (ABDİGM). Yönetim Otoritesi, IPA III faaliyetleriyle ilgili harcamaların yasallığı ve usule uygunluğundan, sağlam mali yönetimden, programlamadan, uygulamadan, izlemeden, değerlendirmeden, bilgilendirmeden, görünürlükten ve raporlamadan sorumludur.

Yönetim Otoritesi, politika yönetiminden sorumlu ara kurumlar olan Ticaret Bakanlığı (TB) Uluslararası Anlaşmalar ve AB Genel Müdürlüğü ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğünün sektörel uzmanlığına ve teknik yeterliliğine güvenecektir. Bu kurumlar, eylemin sağlam mali yönetimini sağlar.

İhale çağrıları, teklif çağrıları, sözleşmeler yapılması, sözleşme yönetimi, ödemeler ve gelir işlemleri gibi bütçe uygulama görevleri için, aşağıdaki mali yönetimden sorumlu ara kurum (IBFM'ler) yetkilendirilecektir: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB), Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Genel Müdürlüğü (ABDİGM), AB Yatırımları Daire Başkanlığı (ABYDB). Bu kurum, harcamaların yasallığı ve usule uygunluğunu sağlar.

[7] AB Yaptırımları Haritası. Yaptırım haritası yaptırım rejimlerinin tanımlanması için kullanılan bir BT aracıdır. Yaptırımların kaynağı, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde (ABRG) yayımlanan hukuki tasarruflardır. Yayımlanan hukuki tasarruflar ile web sitesindeki güncellemeler arasında uyuşmazlık olması hâlinde, ABRG'deki sürüm geçerlidir.

4.3.2. İstisnai durumlar nedeniyle dolaylı yönetim şeklinden doğrudan yönetim şekline (ve tam tersi) geçiş

Bölüm 4.3.1'de tanımlanan dolaylı yönetim kapsamındaki uygulama şeklinin IPA III faydalanıcısının kontrolü dışındaki koşullar nedeniyle uygulanamaması hâlinde, uygulama şekli, bir Yetkilendirilmiş Makam ile Dolaylı Yönetim ve/veya Doğrudan yönetim (satın alma) olarak değiştirilebilir.

4.4. İhale ve hibeler için coğrafi uygunluk kapsamı

İhale ve hibe verilme usullerine katılım için işletmelerin konumu açısından ve ana düzenlemede tesis edildiği ve ilgili sözleşme belgelerinde belirtildiği şekilde satın alınan tedariklerin menşei açısından coğrafi uygunluk ilkesi, aşağıdaki hükümlere bağlı olmak şartıyla uygulanır.

Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi, aciliyet durumlarında veya ilgili ülkeler ve bölgelerin piyasalarında hizmetlerin bulunmaması durumunda veya uygunluk kurallarının uygulanmasının bu eylemin gerçekleştirilmesini imkânsız hâle getireceği veya aşırı derece zorlaştıracağı usulen kanıtlanmış durumlarda coğrafi uygunluğu genişletebilir (NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 28(10) maddesi).

4.5. Gösterge Niteliğindeki Bütçe

Gösterge Niteliğindeki Bütçenin bileşenleri	AB katkısı (AVRO olarak tutar)
Uygulama yöntemleri - bkz. Bölüm 4.3	
Sonuç 1: "AB'nin CBAM ve SPI gereklilikleri ile uyumlu olarak teşvik edilen GDAP'ın uygulanması" aşağıdakilerden oluşmaktadır:	**2.000.000**
Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim - bkz. Bölüm 4.3.1 ve	2.000.000
Sonuç 2: "Türkiye'nin döngüsel ekonomiye geçişte daha donanımlı hâle gelmesi" şunlardan oluşur:	**4.000.000**
Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim - bkz. Bölüm 4.3.1.	4.000.000
Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim	**6.000.000**
Değerlendirme - bkz. bölüm 5.2 **Denetim** - bkz. bölüm 5.3	başka bir Karar'ın kapsamında olabilir
Stratejik İletişim ve Kamu Diplomasisi - bkz. bölüm 6	başka bir Karar'ın kapsamında olacaktır
Toplam Tutarlar	**6.000.000**

4.6. Organizasyonel Yapı ve Sorumluluklar

Çevre ve İklim Değişikliği alanında Yönetim Otoritesi (MA), ÇŞİDB bünyesindeki Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüdür (ABDİGM). ÇŞİDB ayrıca Fasıl 27 Çevre ve İklim Değişikliği kapsamındaki sektörlerin çoğu için koordinatördür. Faaliyetlerin IBPM'leri; Ticaret Bakanlığı (TB) Uluslararası Anlaşmalar ve AB Genel Müdürlüğü ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğüdür.

İhale çağrıları, teklif çağrıları, sözleşmeler yapılması, sözleşme yönetimi, ödemeler ve gelir işlemleri gibi bütçe uygulama görevleri için, şu mali yönetimden sorumlu ara kurum (IBFM) yetkilendirilecektir: ÇŞİDB/ABDİGM bünyesindeki Avrupa Birliği Yatırımları Daire Başkanlığı. Bu kurum, harcamaların yasallığı ve usule uygunluğunu sağlar.

Bu eylem belgesinde tanımlanan her bir faaliyet, faaliyetlerin sorunsuz bir şekilde yürütülmesi için kendi yönetim birimlerini kuracaktır. Faaliyetlerin günlük yönetimi ve koordinasyonu, Eylem Koordinasyon Birimleri (ACU) tarafından yürütülecektir. Faaliyetler, projenin tüm faaliyetleri ile ilgili olarak, IBPM'leri ve IBFM'yi TA ekibiyle bir araya getiren bir birim olan ACU ile koordine edilecektir.

Her bir faaliyet için bir Yönlendirme Komitesi (SC) kurulacak ve bu komite esas olarak MA, IBPM'ler, IBFM, faaliyetlerin ana paydaşları ve gerektiği şekilde ek paydaşlar, Ulusal IPA Koordinatörü (NIPAC), Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (EUD) temsilcilerinden oluşacaktır. SC, faaliyet uygulamasına ilişkin üst düzey stratejik rehberlik ve gözetim sağlayacak danışma birimi olarak hareket edecektir. SC, düzenli aralıklarla ve ayrıca gerekli görüldüğünde toplanacaktır.

Ayrıca, AB tarafından sağlanan fonların etkin yönetimi açısından en yüksek karar alma platformlarından biri olan Sektörel İzleme Komitesi (SMC); programlama, uygulama ve izleme sırasında karşılaşılan sorunları çözmek için düzenli olarak toplanacak ve fonların etkin kullanımına ilişkin tavsiyelerde bulunacaktır. SMC, esas olarak Komisyon/AB Türkiye Delegasyonu, MA, IBPM'ler, IBFM, faaliyetlerin paydaşları, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, NIPAC ve gerektiğinde ilgili bölüme ilişkin bakanlıkların temsilcilerinden oluşacaktır.

Sektörel İzleme Komitesinin işlevleri şu şekildedir:

- Programın belirli hedeflerine ulaşma yolunda kaydedilen ilerlemeyi temel belgeler ışığında her toplantıda gözden geçirmek.
- Uygulama sonuçlarını, belirlenen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığını, önlemler ve ara değerlendirmeleri her toplantıda incelemek.
- Eylem belgesinin uygulanmasına ilişkin yıllık ve nihai raporları incelemek.

SMC, ÇŞİDB'nin girişimiyle yılda en az iki kez toplanacaktır. Takip edilecek konular, iki Komite toplantısı arasındaki süreyi kapsayacak ve Komite Üyeleri bu konulara ilişkin mevcut durum hakkında bilgilendirilecektir.

Komisyon, bütçe uygulama ayrıcalığının bir parçası olarak ve Birlik'in mali çıkarlarını korumak amacıyla, eylemin uygulanmasını yönetmek için kurulan yukarıdaki yönetişim yapılarına katılabilir.

Faaliyetlerin Yönetim Otoritesi ve IBPM'leri/Paydaşları aşağıda belirtilmiştir:

Sonuç No:	**Yönetim Otoritesi**	**IBPM ve Paydaşlar**
1	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) / AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü (ABDİGM)	IBPM: Uluslararası Anlaşmalar ve AB Genel Müdürlüğü/Ticaret Bakanlığı (TB)
2	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDM) / AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü (ABDİGM)	IBPM: Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü / Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı

5. PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

5.1. İzleme ve Raporlama

Bu eylemin uygulama sürecinin teknik ve mali açıdan günlük olarak izlenmesi, sürekli bir süreç olacak ve uygulayıcı ortağın sorumluluklarının bir parçası olacaktır. Bu amaçla, uygulayıcı ortak, eylem için kalıcı bir iç, teknik ve mali izleme sistemi kurar ve düzenli ilerleme raporları (yılda en az bir kez) ve nihai raporlar hazırlar. Her rapor, eylemin uygulanmasının, karşılaşılan zorlukların, yapılan değişikliklerin ve aynı zamanda mantıksal çerçeve matrisi referans olarak kullanılarak, ilgili göstergeler vasıtasıyla ölçülen, sonuçlara (Çıktılar ve doğrudan Sonuçlar) ulaşma derecesinin doğru bir açıklamasını içerecektir. Komisyon, hem kendi personeli hem de doğrudan Komisyon tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için işe alınan (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından işe alınan) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, ek proje izleme ziyaretleri gerçekleştirebilir.

Veri toplama, analiz ve izleme için roller ve sorumluluklar:

- Uygulayıcı ortaklar/faydalanıcı ülke tarafından, NIPAC Ofisi ve finansal izleme için NAO Ofisi koordinasyonunda üstlenilen izleme görevleri, kaynakların kullanımı ve planlanan sonuçlara yönelik ilerleme hakkında bilgi vermeyi amaçlayan verilerin toplanması ve analiz edilmesi ve eylemin karar alma süreçlerinin yönetimine bilgi sağlanmasından oluşacaktır.
- AB Delegasyonu tarafından üstlenilen izleme görevleri, özellikle eylem döngüsünün önemli noktalarında, uygulayıcı ortakların/faydalanıcı ülkenin izleme sistemini tamamlar. Bunlar ayrıca dış izlemeden kaynaklanan tavsiyelerin takibini destekleyecek ve AB yönetimini bilgilendirmek için kullanılacaktır. Bu izleme süreci, belirli ihtiyaçlara ve eldeki kaynaklara dayalı olarak kararlaştırılacak olan farklı biçimler alabilir ve farklı metodolojilere (uygulayıcı ortaklarla toplantılar, eylem yönlendirme komiteleri, yerinde kontroller...) başvurabilir. Raporlama, standart kontrol listelerinin kullanımı dâhil olmak üzere, planlama/programlama, izleme ve değerlendirmenin birbiriyle bağlantılandırılmasına DG NEAR yönergelerinde yer alan metodolojilere ve araçlara göre yapılacaktır.

Her iki iç izleme türü de dış izlemeye bilgi vermeye ve destek sağlamaya yöneliktir:

- Dış izleme / Sonuç Odaklı İzleme (ROM)

  Komisyon ve/veya NIPAC, Komisyon/NIPAC tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için doğrudan görevlendirilen (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon/NIPAC tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından görevlendirilen) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, Finansman Anlaşması'nda belirtilen Avrupa Komisyonu kuralları ve usulleri doğrultusunda ek proje izlemesi gerçekleştirebilir. Bu incelemeler; eylemin izlenmesi, sonuç verilerinin toplanması veya en güncel AK kılavuzlarında tanımlanan diğer görevlerden oluşabilir.

İstatistik ve izleme sistemlerinin yanı sıra kapsanan politika alanındaki resmî verilerin kalitesi de değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, eylemin aşağıdaki şekilde tasarlanmasını sağlamıştır:

- Geliştirilmiş Veri Toplama: Veri toplama yöntemlerini geliştirerek ve verilerin doğruluğunu sağlayarak, EGD hedeflerine yönelik ilerlemeyi izlemek için daha donanımlı olacağız.
- Hedef Belirleme: Değerlendirmeye dayalı olarak, EGD standartlarıyla uyumlu belirli hedefler belirlenmiş ve eylemlerimiz için net kilometre taşları sağlanmıştır.
- Politika Entegrasyonu: Bulgular politika çerçevelerine entegre edilerek kararların güvenilir verilere dayanması ve EGD hedeflerine doğrudan katkıda bulunması sağlanmıştır.
- Şeffaflık, Hesap Verebilirlik ve Sürekli İyileştirme: EGD uyumuna yönelik ilerlememizi ve hesap verebilirliğimizi takip etmek için sürekli izleme sistemleri geliştirilecektir.

Bu adımlar, çalışmanın sağlam verilere dayanmasını ve EGD'nin kapsayıcı hedeflerine etkili bir şekilde katkıda bulunmasını sağlar.

5.2. Değerlendirme

Eylemin doğası göz önünde bulundurularak, bu eylem veya bileşenleri için bağımsız danışmanlar aracılığıyla faydalanıcı tarafından değerlendirme(ler) yapılabilir. Değerlendirmeler; planlamanın/programlamanın, izlemenin ve değerlendirmenin ilişkilendirilmesine yönelik DG NEAR kılavuzlarında belirtildiği şekilde gerçekleştirilecektir.
Değerlendirme raporları, en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulamalarına uygun olarak, ortak ülke ve diğer kilit paydaşlarla paylaşılacaktır.[8] Uygulayıcı ortak ve Komisyon, değerlendirmelerin sonuçlarını ve değerlendirmelerde yer alan tavsiyeleri analiz eder ve uygun olduğunda, ortak ülke ile mutabakat içinde, gerçekleştirilecek izleme eylemleri ve belirtilmişse, projenin yeniden yapılandırılması da dâhil olmak üzere, gerekli düzeltmeler konusunda ortak karar verir.

5.3. Denetim ve Doğrulamalar

Bu eylemin uygulanması için imzalanan sözleşmelere uygulanan yükümlülüklere halel gelmeksizin, Komisyon, bir risk değerlendirmesi temelinde, bir veya daha fazla sözleşme veya anlaşma için bağımsız denetimler veya doğrulama atamaları yapılmasını sağlayabilir.

6. STRATEJİK İLETİŞİM VE KAMU DİPLOMASİSİ

AB tarafından finanse edilen dış eylemleri uygulayan tüm kuruluşlar, ilgili kitlelere, ilgili eylemlere ilişkin tüm iletişim materyallerinde AB amblemini ve uygun şekilde kısa bir finansman beyanını bulundurarak, Birlik'in kendilerinin çalışmalarına verdiği desteği bildirme konusunda sözleşmesel bir yükümlülüğe sahiptir. Bu amaçla, *AB görünürlüğüne ilişkin iletişim ve bu görünürlüğün artırılması: Dış eylemlere ilişkin rehber* adlı 2022 tarihli rehber dokümanında (veya onun yerine geçen herhangi bir belgede) verilen talimatlara uymaları gerekmektedir.

Bu yükümlülük, ilgili eylemlerin Komisyon, ortak ülke, hizmet sağlayıcılar, hibe faydalanıcıları ya da BM kuruluşları, uluslararası finans kuruluşları ve AB Üye Devletlerinin kuruluşları gibi yetkilendirilmiş veya yetki devri yapılmış makamlar tarafından uygulanmasına bakılmaksızın, eşit şekilde uygulanacaktır. Her durumda, ilgili sözleşmesel yükümlülüklere ilişkin bir atıf, ilgili finansman anlaşmasına, ihale ve hibe sözleşmelerine ve katkı anlaşmalarına dâhil edilmelidir.

7. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Çevre ve İklim Değişikliği, kalkınmanın her alanında kilit bir role sahiptir. Bu sektörde yapılacak yatırımlar, ülkenin ekonomik ve sosyal hayatına, idari etkinliğine ve verimliliğine etki edecektir. Bu tematik öncelik kapsamında kaydedilecek ilerleme, ülkenin katılım perspektifine ve SKA'lara ulaşmasına katkıda bulunacaktır. Dolayısıyla bu eylem, Fasıl 27 ve SKA'ların hedeflerine yönelik müteakip çabaları tetikleme potansiyeline sahiptir. Sürdürülebilirliğin önemli bir unsuru, EGD perspektifinin önemli bir öğe olduğu, AB müktesebatına ve vizyonuna siyasi bağlılıktır. AB'nin EGD kapsamında çıkardığı yeni mevzuat ile sürdürülebilirlik ve döngüsellik, AB pazarına girmek için bir kural hâline gelecektir. Bu mevzuat değişiklikleri, Türkiye'nin AB'ye ihracatını ve Gümrük Birliği (GB) kapsamında sağlanan entegrasyonu önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle Türkiye, aday ülke ve GB ortağı olarak, EGD kapsamında ortaya konan mevzuat değişikliklerini göz önünde bulundurarak gerekli uyumlaştırma ve adaptasyon politikalarını uygulamalıdır. Türkiye'nin bu politikaları benimsemesi, hem AB ile ticari ilişkilerini sürdürülebilir ve rekabetçi bir şekilde sürdürmesi hem de çevresel hedeflere uyum sağlaması açısından kritik önem taşımaktadır. Bu anlamda eylem, bu perspektifin hedeflerine ulaşma çabalarını destekler. Ayrıca bu eylem, Türkiye'nin Paris Anlaşması'na ve diğer uluslararası anlaşmalara ve ortak hedeflere bağlılığını teşvik edecektir. Öte yandan, bu eylem kapsamındaki faaliyetler, elde edilen sonuçların sürdürülebilirliğini güçlendiren ulusal politika ve stratejilerle desteklenmektedir. Eylemin operasyonel prosedürler ve stratejik

[8] Bkz. en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulaması:

vizyonlar üzerinde, ilgili kişilerin bilgi birikimi ve motivasyonu üzerinde, fiziksel ve bilgi kaynakları üzerinde etkili olarak, sinerjisinin, AB fonunun uzun vadeli etkisini sağlayacak farklı sürdürülebilirlik vektörleri yaratması beklenmektedir. Böylece, eylemin önemli ve sürdürülebilir bir etkiye sahip olması öngörülmektedir. MA'nın koordinasyonu altında, eylemin gerekli sürdürülebilirlik önlemleri doğrultusunda yürütülmesi öngörülmektedir.

TR

BU EYLEM AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN FİNANSE EDİLMEKTEDİR

2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı Hakkında Komisyon Uygulama Kararı'na Ait

EK I.7

Kapsayıcı Büyümenin Desteklenmesi için Sürdürülebilir ve Yeşil Finansman Eylem Belgesi

YILLIK EYLEM PLANI

Bu belge, Mali Tüzük'ün 110(2) maddesi açısından yıllık çalışma programını ve IPA III Tüzüğü'nün 9. maddesi ve NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 23(2) maddesi açısından yıllık ve çok yıllık eylem planlarını ve tedbirlerini tesis eder.

1. ÖZET

1.1. Eylem Özet Tablosu

Başlık	Kapsayıcı Büyümenin Desteklenmesi için Sürdürülebilir ve Yeşil Finansman 2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı
OPSYS	ACT-62714
ABAC	ABAC Taahhüt seviyesi 1 numarası: JAD.1655607
Ana Düzenleme	Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) kapsamında finanse edilmektedir
Ekonomi ve Yatırım Planı (EIP)	Hayır
EIP Öncü Projesi	Hayır
Avrupa Takımı	Hayır
Eylemin Faydalanıcısı/ Faydalanıcıları	Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür
Programlama belgesi	IPA III Programlama Çerçevesi
ÖNCELİK ALANLARI VE SEKTÖR BİLGİSİ	
Pencere ve tematik öncelik	Pencere 3: Yeşil Gündem ve Sürdürülebilir Bağlantısallık - Çevre ve iklim değişikliği (%50) - Ulaştırma, dijital ekonomi ve toplum, enerji (%50)
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar)	Ana SKA (sadece 1): SKA 13: İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçilmesi Diğer önemli SKA'lar (9 adete kadar) ve uygun olduğunda, hedefler:

	SKA 7: Herkes için uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimin sağlanması SKA 8: Sürekli, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken istihdamın ve herkes için insana yakışır işin teşvik edilmesi SKA 9: Dayanıklı altyapı inşa edilmesi, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin teşvik edilmesi ve yenilikçiliğin desteklenmesi SKA 17: Dayanıklı altyapı inşa edilmesi, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin teşvik edilmesi ve yenilikçiliğin desteklenmesi			
DAC kodu/kodları	24010 - Mali politika ve idari yönetim (%60) 41010 - Çevre politikası ve idari yönetim (%20) 23210 - Enerji üretimi, yenilenebilir kaynaklar çoklu teknolojiler (%20)			
Ana Dağıtım Kanalı	*Merkezi Yönetim - 12001*			
Hedefler	☒ İklim ☒ Cinsiyet ☒ Biyoçeşitlilik			
İşaretçiler (DAC formundan)	**Genel politika hedefi**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Katılımı geliştirme/iyi yönetişim	☐	☒	☐
	Çevreye yardım	☐	☒	☐
	Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi	☐	☒	☐
	Üreme, anne, yenidoğan ve çocuk sağlığı	☒	☐	☐
	Afet Riskini Azaltma	☐	☒	☐
	Engellileri içerme	☒	☐	☐
	Beslenme	☒	☐	☐
	RIO Sözleşmesi işaretçileri	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Biyolojik çeşitlilik	☐	☐	☒
	Çölleşmeyle mücadele	☐	☐	☒
	İklim değişikliği etkilerinin azaltılması	☐	☐	☒
	İklim değişikliğine uyum	☐	☐	☒
İç İşaretçiler ve Etiketler	**Politika hedefleri**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Öncü Projesi	EVET ☐		HAYIR ☒

	Etiketler:	EVET		HAYIR
	Ulaşım	☐		☒
	Enerji	☐		☒
	Çevre ve iklim dayanıklılığı	☐		☒
	Dijital	☐		☒
	Ekonomik kalkınma (özel sektör, ticaret ve makroekonomik destek dâhil)	☐		☒
	İnsan Gelişimi (insan sermayesi ve gençlik dâhil)	☐		☒
	Sağlık dayanıklılığı	☐		☒
	Göç ve hareketlilik	☐		☒
	Tarım, gıda güvencesi ve kırsal kalkınma	☐		☒
	Hukukun üstünlüğü, yönetişim ve Kamu Yönetimi reformu	☐		☒
	Diğer	☐		☒
	Dijitalleşme	☐	☒	☐
	Etiketler dijital bağlantısallık dijital yönetişim dijital girişimcilik dijital beceriler/okuryazarlık dijital hizmetler	EVET ☒ ☐ ☐ ☐ ☐		HAYIR ☐ ☒ ☒ ☒ ☒
	Bağlantısallık	☐	☒	☐
	Etiketler dijital bağlantısallık enerji ulaşım sağlık eğitim ve araştırma	EVET ☒ ☒ ☒ ☐ ☐		HAYIR ☐ ☐ ☐ ☒ ☒
	Göç	☒	☐	☐
	Eşitsizliklerin Azaltılması	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐
BÜTÇE BİLGİSİ				
İlgili tutarlar	Bütçe kalemi: 15 02 02 01 Toplam tahmini maliyet: 3.000.000,00 AVRO Toplam AB bütçe katkısı 3.000.000,00 AVRO			

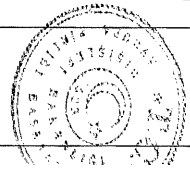

YÖNETİM VE UYGULAMA	
Uygulama yöntemleri (yönetim şekli ve teslim yöntemleri)	Doğrudan yönetim aracılığıyla: İhale
Finansman Anlaşması'nın imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	En geç 31 Aralık 2025'e kadar
Katkı/ yetkilendirme anlaşmaları, ihale ve hibe sözleşmelerinin imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	Mali Tüzük'ün 114(2) maddesinde listelenen durumlar hariç, finansman anlaşmasının imza/sonuçlanma tarihini müteakip 3 yıl
Gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama dönemi	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 72 ay
Finansman Anlaşması'nın uygulanması için son tarih	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 12 yıl

1.1. Eylemin Özeti

AB'nin ikiz dönüşüm gündemi ve gelişen küresel ekonomik dinamiklerle uyumlu olan Türkiye'nin yeşil ve dijital dönüşümü, kapsamlı bir koordinasyon ve önemli miktarda finansman gerektirmektedir. Türk kurumları, bu ikili geçişe yönelik ulusal hedeflere ulaşmak için AB de dâhil olmak üzere uluslararası bağışçılarla iş birliği yapmaktadır. Ancak, böylesine hızlı ve çok aktörlü bir ortamda, sektörel büyüme ile karbonsuzlaştırma arasında bir denge kurmak son derece zor olmaya devam etmektedir. Bunu ele almak için, bu hedeflere ulaşmaya yönelik ek yolların araştırılması çok önemlidir. Özel finansman, Türkiye'nin yeşil dönüşümü için büyük ölçekli kaynakları harekete geçirme potansiyeline sahiptir, ancak bu finansman fırsatlarını ortaya çıkarmak için elverişli bir ortam ve finans ekosistemindeki tüm aktörlerin desteği gerekmektedir.

Bunu ele almak için önerilen eylem, Türkiye'nin sürdürülebilir finansman ekosistemini güçlendirmeyi ve etkili yatırımları kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bunu, farkındalığı artırarak, elverişli bir ortam yaratarak, ilgili paydaşlar arasında başlangıç kapasitesini oluşturarak ve Birlik Programları ve EFSD+/Türkiye Yatırım Platformu (TYP) gibi ilgili araçlarla sinerji yaratarak yapacak ve Türkiye'deki kilit sürdürülebilirlik ve demonstrasyon projelerine yatırımları harekete geçirmek için zemin hazırlayacaktır.

Etkili bir şekilde uygulanması hâlinde, bu eylem, başta AB olmak üzere bağışçılar tarafından finanse edilen mevcut iklim değişikliği programlarının etkisini önemli ölçüde artırabilir ve yeni finansal ürünler ve yatırımlar için bir katalizör olabilir.

Aşağıdaki Özel Hedeflere (ÖH) karşılık gelen ana destek ayakları aşağıdaki gibidir:

ÖH1: Uluslararası en iyi uygulamalar ve güvenilir, bilime dayalı ve politikalarla uyumlu hedefler doğrultusunda sürdürülebilir finansman çerçevelerinin geliştirilmesinin ve yeşil ve sürdürülebilir finansman araçların teşvik edilmesinin önünü açmak için, sürdürülebilir finansman ekosistemindeki tüm ilgili aktörler arasında farkındalık yaratmak. Bu, paydaşların yeşil ve sürdürülebilir finansmanın ana akımlaştırılmasına yönelik fırsatların farkında olmalarına ve finansal ekosistemin kendilerine ait kısımlarını çevre dostu ve sürdürülebilir hâle getirmek için somut olarak olumlu fırsatları tespit etmelerine imkân tanınmasını içerir (örneğin, çevre dostu ve sürdürülebilir hâle getirme politikaları, sürdürülebilirlik raporlama standartları, güvene dayalı görevler, paydaşların katılımını güçlendirmek (kara kutu yatırımının aksine) ve etki yatırımını teşvik etmek için sigorta, bankacılık, yatırımlar ve finansal ürünlere çevresel, sosyal ve yönetişimin (*environmental, social, and governance* - ESG) dâhil edilmesi).

ÖH2: Sağlam bir düzenleyici çerçeve ile desteklenen ve ülke genelinde sürdürülebilir finansman araçlarının daha yaygın kullanımını teşvik etmeyi amaçlayan çok paydaşlı bir sürdürülebilir finansman platformunun kurulması yoluyla güçlendirilen, Türkiye'nin sürdürülebilir finansman ekosisteminin gelişiminin desteklenmesi. Bu, yeşil, sürdürülebilir ve sürdürülebilirlik bağlantılı tahvillerin ve diğerlerinin yanı sıra iklim azaltımı, iklim adaptasyonu, doğa, biyoçeşitlilik ve çevrenin korunmasını amaçlayan diğer finansal ürünlerin ihracını teşvik eden sürdürülebilir yatırımların tanımı da dâhil olmak üzere Türkiye'de sürdürülebilir bir finans düzenleyici çerçevesinin geliştirilmesine destek verilmesini gerektirmektedir. Eylem, ESG verilerine yönelik anlayışı geliştirirken, sistemsel düşünceyi teşvik ederek piyasa aksaklıklarını, olumsuz dışsallıkları ve pasif yatırımı ele alacaktır.

Bu Eylem, yeşil ve sürdürülebilir yatırımlar ve teknik destek için özel sermayenin harekete geçirilmesine yönelik risk paylaşım araçları da dâhil olmak üzere, Avrupa Sürdürülebilir Kalkınma Fonu+ (EFSD+) ve Türkiye Yatırım Platformu (TYP) kapsamında sürdürülebilir finansman konusunda gerçekleştirilecek diğer eylemleri tamamlayıcı nitelikte olacaktır.

1.3. Eylemin Faydalanıcısı/Faydalanıcıları

Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür.

2. GEREKÇE

2.1. Bağlam

Sürdürülebilir finansman, finans sektöründe yatırım kararları alınırken ESG ile ilgili hususların dikkate alınması sürecini ifade eder ve sermaye piyasalarından finansal akışları harekete geçirirken sürdürülebilir ekonomik faaliyetlere ve projelere daha uzun vadeli yatırımlar yapılmasını sağlar. Çevresel hususlar arasında iklim değişikliğinin azaltılması ve adaptasyonun yanı sıra biyolojik çeşitliliğin korunması, kirliliğin azaltılması ve önlenmesi ve döngüsel ekonomi gibi daha geniş anlamda çevre de yer alabilir. Sosyal hususlar eşitsizlik, içerme, iş ilişkileri, insanlara ve becerilerine ve topluluklara yatırım konularına atıfta bulunabilir. Yönetim yapıları, çalışan ilişkileri ve yönetici ücretleri de dâhil olmak üzere kamu ve özel kurumların yönetişimi, sosyal ve çevresel hususların karar alma sürecine dâhil edilmesini sağlamada temel bir rol oynamaktadır.

Önerilen Eylem, sürdürülebilir finansman faaliyetlerini teşvik ederek Türkiye'nin sürdürülebilir ve yeşil bir ekonomiye dönüşümündeki kritik zorlukları ele almak üzere tasarlanmış, zamanında gerçekleştirilen ve stratejik bir müdahaledir. Başta Pencere 3 (Çevre ve İklim Değişikliği) ve Pencere 4 (Özel Sektörün Geliştirilmesi) olmak üzere IPA III'ün stratejik hedefleriyle uyumludur ve çevrenin korunmasını, iklim değişikliğinin azaltılmasını ve düşük karbonlu döngüsel bir ekonomiyi desteklemektedir. Bu Eylem, aday ülkeler için elzem olan sürdürülebilirlik ve iklim eylemini teşvik ederek AB'nin genişleme politikasını tamamlamaktadır. Eylem aynı zamanda Türkiye'nin AB çevre standartları ve yönetmeliklerine uyumunu da güçlendirmektedir. Ek olarak, Avrupa Komisyonunun sürdürülebilir finansmanı ve Avrupa Yeşil

Anlaşması'nı destekleme taahhüdünü de yansıtmaktadır. Ulusal Stratejileri geliştirirken ve başta iklim değişikliği ve etkilerini ele almak için acil eylem çağrısında bulunan SKA 13 ve "Dayanıklı altyapı inşa edilmesi, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin teşvik edilmesi ve yenilikçiliğin desteklenmesi" başlıklı SKA 17 dâhil olmak üzere diğer birçok Sürdürülebilir Kalkınma Amacını (SKA'ları), desteklerken, 27. Fasıl olan "Çevre ve İklim Değişikliği" kapsamındaki AB müktesebatına uyum sağlamaktadır. Mali Hizmetlere ilişkin 9. Fasıl ile Tarım ve Kırsal Kalkınmaya ilişkin 11. Fasıl gibi diğer Fasıllar da bu Eylem Belgesinin kapsamındadır.

Eylem, Türkiye'nin çevre koruma ve iklim eylemine yönelik ulusal gündemlerini doğrudan desteklemektedir. Türkiye, Paris Anlaşması'na bağlı kalarak ve Ulusal Katkı Beyanı (UKB) yoluyla ulusal hedefler belirleyerek sera gazı emisyonlarını azaltmayı ve iklim değişikliğiyle mücadele etmeyi taahhüt etmiştir. Ulusal İklim Değişikliği Eylem Planı ve Uyum Stratejisi, çevresel sürdürülebilirlik için ulusal öncelikleri daha ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktadır. Sera gazı emisyonlarının azaltılması; yenilenebilir enerjili sulama sistemleri, organik tarım, karbon tutma uygulamaları gibi sürdürülebilir tarım uygulamalarını destekleyen finansal ürünlere de bağlı olacaktır. Bunlar toprak sağlığını iyileştirecek ve biyoçeşitliliği artıracaktır. Finansal araçlar aynı zamanda su, gübre ve pestisit kullanımının optimize edilmesini teşvik ederek, verimliliği korurken çevreye verilen zararı azaltabilir.

2021/15 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile 16 Temmuz 2021 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmış olan "2021 Türkiye Yeşil Mutabakat Eylem Planı"; küresel iklim değişikliği ile mücadele, sürdürülebilir tarım ve biyoçeşitlilik politikalarına uyum sağlamanın yanı sıra Avrupa Yeşil Mutabakatı ile uyumlu olarak tasarlanan yeşil dönüşümü desteklemeyi amaçlamaktadır. Ulusal Eylem Planında, ulusal finansman sistemine ilişkin atılabilecek adımların belirlenmesi ve Türkiye'de yeşil finansın gelişmesini sağlayacak ekosistemin geliştirilmesine yönelik politikaların yanı sıra mevcut finansman olanaklarının etkin kullanımını sağlayacak politikalar, 2.3 "Yeşil Finans" başlığı altında özetlenmektedir. Avrupa Birliği Başkanlığı, 19 İhtisas Çalışma Grubu (İÇG) arasında yer alan "AB Projelerinin Finansmanı İÇG" aracılığıyla AB fonlarının koordinasyonuna katkıda bulunmakta olup, bu Eylem, bu çalışma gruplarının ilerlemesine katkıda bulunacaktır.

Katılım Öncesi Ekonomik Reform Programı (2024 - 2026), "Yapısal Reformlar, 5.2 Sürdürülebilirlik ve Dayanıklılık" kapsamında ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğini belirlemeye yönelik kriterleri özetleyen bir taksonomi oluşturmak üzere ulusal mevzuatın geliştirilmekte olduğunu belirtmektedir.

Türkiye'nin 12. Kalkınma Planı (2024-2028), Önemli Zarar Vermeme (*Do No Significant Harm* - DNSH) ilkesi (madde 870) de dâhil olmak üzere iklim değişikliğine yönelik hem uyum hem de azaltım çabaları için bir model teşkil etmektedir. Ayrıca, hem uluslararası standartları hem de Türkiye'nin özel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, neyin çevresel açıdan sürdürülebilir bir ekonomik faaliyet oluşturduğunu tanımlamak için ulusal bir taksonomi oluşturulacaktır (madde 870.1). Düşük karbon ekonomisine geçiş için finansal kaynaklar çeşitlendirilecek (madde 870.2) ve çevresel, sosyal ve yönetişim kriterleri aracılığıyla uluslararası finans piyasalarına katılım hızlandırılacaktır. Bu aynı zamanda yeşil dönüşüm için yenilikçi ve sürdürülebilir finansman araçlarının geliştirilmesini de içerecektir (madde 870.3).

Orta Vadeli Program (2024-2026)[1], Makroekonomik Hedefler ve Politikalar başlığı altında, 2053 net sıfır emisyon hedefi ve ulusal kalkınma öncelikleriyle uyum içinde, yeşil dönüşüm sürecinin hızlandırılacağını belirtmektedir. Bu, sera gazı emisyonlarının azaltılmasını, iklime uyum kabiliyetlerinin geliştirilmesini, rekabetçilik ve verimliliğe öncelik verilmesini, adil bir geçişin sağlanmasını ve küresel mali kaynaklardan azami ölçüde yararlanırken ulusal teşvik mekanizmalarının oluşturulmasını içerecektir.

EFSD+, Komşuluk, Kalkınma ve Uluslararası İş birliği Aracı (*Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument* - NDICI) - Küresel Avrupa'nın bir parçası olarak Haziran 2021'de başlatılmıştır. Katılım Öncesi Yardım Aracı'nı tesis eden 15 Eylül 2021 tarihli ve 2021/1529 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü ("**IPA III Tüzüğü**") Ek I'de listelenen faydalanıcılar, EFSD+ aracılığıyla destek almaya uygundur. EFSD+, AB Dış Eylem Güvence Mekanizması tarafından desteklenen ve dünya çapında hibeler, bütçe güvenceleri ve mali araçlar şeklinde finansman kapasitesi tedarik eden entegre bir mali

[1] https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/09/Orta-Vadeli-Program-2026-2028.pdf

paket oluşturmaktadır. Aralarında TYP'ın da bulunduğu bölgesel yatırım platformlarından oluşmaktadır.

Türkiye'nin uygun olduğu EFSD+ güvence programları, yeşil ve sürdürülebilir yatırım projelerini ve iklim değişikliğinin azaltılması, adaptasyon, doğa, sürdürülebilir tarım, biyoçeşitlilik ve çevrenin korunmasını desteklemeyi amaçlayan sürdürülebilir finansman araçlarının (yeşil ve mavi tahviller gibi) daha fazla kullanılmasını desteklemektedir. Bu projeler arasında imalat ve enerji sektörlerinin karbonsuzlaştırılması, yeşil kentleşme, yenilenebilir enerji, atıktan enerji, döngüsel ekonomi, biyoçeşitlilik, akıllı tarım, sulama ve sürdürülebilir kentsel hareketlilik yer almaktadır. Ayrıca araç, yeni teknolojilerin ticarileştirilmesinde KOBİ'leri ve yeni girişimleri desteklemekte ve kadınlar, gençler ve yetersiz hizmet alan topluluklar için ekonomik içermeyi teşvik etmektedir.

Sürdürülebilir Finansman Danışma Merkezi, AB deneyiminden esinlenerek sürdürülebilir finansman alanında AB ortak ülkelerine yönelik AB uzmanlığı ve kaynakları tekliflerini koordine etmeyi amaçlayan (Üye Devletler, Kalkınma Ajansları, AB Kalkınma Finans Kuruluşları (*Development Finance Institutions*- DFI)'ları ve Birleşmiş Milletler (BM) kuruluşları ile birlikte Avrupa Komisyonunu içeren) bir AB inisiyatifidir. Merkezin özel hedefi, Yeşil Anlaşma, Küresel Geçit, Kapsayıcı Büyüme ve İş Yaratma gibi ülkelerin ve AB'nin politika öncelikleri doğrultusunda sürdürülebilir (altyapı) yatırımlarına yönelik özel sermayenin harekete geçirilmesini artırmak için uluslararası iyi uygulamalarla uyumu teşvik ederken ve AB çerçeveleri ve standartları üzerine inşa ederken, yerel bağlamları dikkate alarak, AB ortak ülkelerinde sürdürülebilir finansman ekosistemleri ve özellikle güvenilir sürdürülebilirlik özelliklerine sahip işlemler için kapasite geliştirmektir.

Yukarıdaki bağlamda Eylem, Türkiye'de yeşil ve sürdürülebilir finansman faaliyetleri için daha geniş bir farkındalık ve elverişli bir ortamın yolunu açacaktır. Bu, tartışmaları kolaylaştırmayı, teknik uzmanlık sağlamayı ve sürdürülebilirlik uygulamalarını teşvik etmeyi amaçlayan **çok paydaşlı bir platformun** kurulmasını içerir, ancak bunlarla sınırlı değildir.

Eylem; **bilgi alışverişi, akranlar arası öğrenme** ve destek için bir platform sağlayarak, şu konular odaklanacaktır:

a. Finansal ekosistem içinde sürdürülebilirlik bilincinin teşvik edilmesi

- ESG hususlarını politika oluşturma, finansal ürün geliştirme, yatırım projesi yapılandırma ve karar alma süreçlerine dâhil etmek için özelleştirilmiş eğitim sağlanması ve kilit aktörlerle iş birliği yapılması.
- Platform, devam eden ve dağınık yapıdaki sürdürülebilirlik inisiyatiflerini bir araya getirecek ve İstanbul finans merkezi üyelerine bir buluşma noktası sağlayacaktır.

b. Sürdürülebilir finansmana geçişte paydaşların desteklenmesi

- Yeşil ve sürdürülebilir inisiyatifler geliştirirken ilgili paydaşlara ürünlerini ve yöntemlerini uyarlama konusunda yardımcı olunması. Bu, sürdürülebilirlik bağlantılı tahviller, tematik krediler, sosyal etki tahvilleri ve etki yatırım araçları gibi sürdürülebilir finansman araçların tedarikini ve bunlara erişimi artırmaya yardımcı olacak ve bu yenilikler için daha destekleyici bir ortam yaratacaktır.

c. Mali, yasal ve düzenleyici reformların teşvik edilmesi

- Yeşil yatırımlara yönelik politika ve teşviklerin desteklenmesi ve ESG hususlarının kurumsal ve KOBİ operasyonlarına entegrasyonunun kolaylaştırılması. Bu, aynı zamanda, farklı araçlar arasında sinerji yaratmayı ve özel sektörü iklim risklerini içselleştirmeye, sürdürülebilir tedarik zincirlerini teşvik etmeye, yeşil inovasyonu ve rekabetçi sürdürülebilirliği desteklemeye teşvik etmeyi de içerir.

2.2. Sorun Analizi

Eylem, sürdürülebilir finansmana erişimi teşvik ederek, düzenleyici çerçeveyi güçlendirerek ve finansal ve reel sektörlerde kapasite oluşturarak, Türkiye'nin yeşil ve dijital dönüşümündeki zorlukları ele almaktadır. Bu, tüm paydaşların Türkiye'nin sürdürülebilir ve yeşil bir ekonomiye dönüşümünü hızlandırmada rol oynamalarını sağlayacaktır.

Türkiye'nin daha yeşil bir ekonomiye dönüşümünün önündeki olası engelleri temsil eden zorluklar ekonomik, sosyal, çevresel ve iklim değişikliği boyutlarını kapsamaktadır. Sürdürülebilir finansmana sınırlı erişim, uzun vadede yenilenebilir enerji sektöründeki, sürdürülebilir altyapı sektöründeki ve diğer yeşil sektörlerdeki yatırımları kısıtlayabilir. KOBİ'ler bakımından, özellikle çevre dostu projeler için tasarlanmış uzun vadeli finansman eksikliği söz konusudur. Daha büyük yatırım projeleri, mevcut finansman araçlarının çeşitlendirilmesinden fayda sağlayacaktır. Finansal kurumlar ve işletmeler, ESG hususlarını karar alma süreçlerine entegre etmek veya iklim değişikliğiyle mücadele etmek veya biyolojik çeşitliliği artırmak için olumlu fırsatlar bulmak konusunda genellikle farkındalık ve uzmanlıktan yoksundur. Yeşil ve sürdürülebilir yatırımların değerlendirilmesi ve yönetilmesi için "yeşil ve sürdürülebilir bir zihniyete" sahip vasıflı bir iş gücü şarttır. Ancak, sürdürülebilir finansman konusunda gerekli uzmanlığa sahip profesyonellerin mevcudiyeti ile ilgili bir boşluk söz konusudur ve mevcut profesyoneller, faaliyetlerini yeşillendirmeye yönelik fırsat ve araçların yeterince farkında olmayabilmektedir. Bu nedenle, geleneksel finansman yöntemleri sıklıkla uygulanmakta ve karbon yoğun sanayiye yapılan yatırımları destekleyen kararlar alınarak çevresel bozulma ve kirliliğe yol açılmaktadır.

Uluslararası en iyi uygulamalar ve güvenilir, bilim ve politika ile uyumlu hedeflerin yanı sıra EFSD+ mekanizmasının Sürdürülebilir Finansman penceresi altında belirlenen hedefler doğrultusunda sürdürülebilir finans çerçevelerinin geliştirilmesinin ve yeşil ve sürdürülebilir finansman araçlarının teşvik edilmesinin önünü açmak için, sürdürülebilir finansman ekosistemindeki tüm ilgili aktörler arasında farkındalık yaratmak. Finansal kurumlar ve işletmeler için sürdürülebilir finansman uygulamaları konusunda eğitim ve farkındalık artırma programlarının eksikliği, Türkiye'de sürdürülebilir finansman ortamının gelişmesini engelleyen önemli bir engeldir. İlgili paydaşlar aşağıdaki gibidir:

- *KOBİ'ler:* Yeşil finansmana erişimin kısıtlı olmasından en çok etkilenen paydaşlardır; bu durum, sürdürülebilirlik uygulamalarına yatırım yapma ve Yeşil Ekonomiye katkıda bulunma becerilerini engellemektedir. Bu, Sürdürülebilir Tarımı da içerecektir.
- *Şirketler ve Büyük İşletmeler:* Sürdürülebilir uygulamaları benimseme baskısıyla karşı karşıya olan ancak yeşil teknolojilere ve süreçlere yatırım yapmak için yeşil/sürdürülebilir finansmana erişime ihtiyaç duyan paydaşlardır.
- *Finansal Kurumlar (Bankalar, Sigorta Şirketleri):* Yeşil finansal ürünler sunma kabiliyetlerini kısıtlayacak şekilde, ESG risklerini ve fırsatlarını değerlendirmek ve yönetmek için gereken uzmanlık ve kapasiteden yoksundurlar. Bu paydaşlar arasında emeklilik fonları, bankacılık dışı kurumlar ve Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası (TSKB) gibi finansal kurumlar bulunmaktadır, ayrıca taslak Taksonomiyi son derece aktif bir şekilde destekleyen Bankalar Birliği de bu kapsamda sayılabilir.
- *Devlet Kurumları ve Düzenleyici Kurumlar:* Yeşil ve sürdürülebilir yatırımları çekmek ve piyasanın bütünlüğünü sağlamak için sağlam bir düzenleyici çerçeveye ihtiyaç vardır. Merkez Bankası (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının ve Düzenleyici Kurum olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun, Finansal Sistemin Yeşilleştirilmesi Ağına üye olduğunu ve Bankalar Birliği ile koordineli olarak taslak bir Taksonomi üzerinde çalıştıklarını hatırlatmakta fayda vardır.)
- *Sivil Toplum ve Çevre STK'ları:* Çevrenin korunması ve sürdürülebilir bir gelecek için savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirilmesi gereklidir. İklim değişikliği ve çevresel bozulmayı ele alan yeşil yatırımların artmasından fayda göreceklerdir.
- *En kırılgan gruplar:* Genel etki olumlu olmakla birlikte, karbon yoğun sanayilerde çalışanlar gibi bazı grupların geçiş sürecinde olumsuz etkilenme riski bulunmaktadır. Politika çerçeveleri, bu gruplar için adil bir geçişi destekleyecek tedbirleri dikkate almalıdır.

EFSD+/TYP'nin geliştirilmesini ve mümkün olan yerlerde demonstrasyon amaçlı harmanlama (*blending*) işlemlerini desteklemek.

EFSD+/TYP mekanizmasının yatırım pencerelerinden biri, sürdürülebilir finansmana odaklanmaktadır. Bu pencere altında önerilen yatırım programları, faydalanıcılar ve ortak uluslararası finans kuruluşları (international finance institutions- IFI))'lar ile iş birliği içinde uygulanacak yeşil ve sürdürülebilir tahvil ihraçlarını desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu proje, Türkiye'de sürdürülebilir finansman kapsamında EFSD+ güvencelerinin uygulanması ve izlenmesini destekleyecek geliştirme aşamasındaki proje fırsatlarını belirleyecektir. Güçlü bir düzenleyici çerçeveyi içeren ve çok paydaşlı bir sürdürülebilir finansman

platformunun kurulmasıyla desteklenen ön proje tasarımı, sürdürülebilir finansmanın daha yaygın kullanımını ve ülke genelinde etki yatırımlarının teşvik edilmesini hedeflemektedir.

Sağlam bir yeşil finansman sermaye piyasasının gelişimini engelleyebilecek belirsizlikleri önlemek için, iyi tasarlanmış bir düzenleyici çerçeveye ihtiyaç vardır. Projenin farkındalık yaratma ve kapasite oluşturma hedefleri, düzenleyici kurumlar için yeşil finans düzenlemelerinin geliştirilmesine ve uygulanmasına katkıda bulunacaktır.

2.3. Öğrenilen Dersler

Eylemin tasarımı, Türkiye'deki geçmiş müdahalelerden ve küresel ölçekteki benzer inisiyatiflerden öğrenilen değerli dersleri içermektedir. Türkiye'deki Geçmiş AB Eylemlerinden Öğrenilen Dersler; kapasite oluşturmanın önemi, verimli bir paydaş katılımının gerekliliği ve yerel bağlama adaptasyondur. Özellikle:

- *Paydaş Katılımı Kilit Öneme Sahiptir:* Başarılı projeler ve çeşitli uygulamalar; hükûmet, finans kurumları, işletmeler, üniversiteler ve sivil toplum dâhil olmak üzere tüm paydaşların katılımının önemini vurgulamıştır. Bu bağlamda Platform, aşağıda belirtilen kurumlar arasında diyalog ve iş birliğini teşvik eden çok paydaşlı bir platform olarak işlev görecektir. Dünya Bankası Piyasa Uygulama Ortaklığı (*Partnership for Market* - PMI) programı kapsamında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDM) tarafından "Türkiye PMI Karbon Piyasası Geliştirme Projesi" (PMI Projesi) başlatılmış ve Türkiye'de Emisyon Ticaret Sistemi (ETS)'nin kurulmasına yönelik yapılacak çalışmalar için bir takvim oluşturulmuştur. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (*European Bank for Reconstruction and Development* – EBRD), Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (*International Bank for Reconstruction and Development* – IBRD), Uluslararası Finans Kurumu (*International Finance Corporation* – IFC), Avrupa Yatırım Bankası (*European Investment Bank* – EIB), Fransız Kalkınma Ajansı (*Agence Française de Développement* – AFD) ve Alman Kalkınma Bankası (*Kreditanstalt für Wiederaufbau* – KfW) gibi çok taraflı kalkınma bankaları ve iki taraflı finans kuruluşları da Türkiye'de faaliyet göstermektedir. Türkiye'nin iklim eylemine destek sağlamak amacıyla, Türkiye, IBRD, Fransa, Almanya, BM ve EBRD arasında 3 milyar değerinde bir Mutabakat Zaptı (İklim Mutabakat Zaptı) imzalanmıştır. Ekonomik faaliyetlerin yeşil sınıflandırmasına ilişkin olarak, AB ve uluslararası standartlarla uyumlu ulusal bir taksonomi oluşturma çalışmaları, ilgili tüm kurum/kuruluşların katkılarıyla ÇŞİDM koordinasyonunda yürütülmektedir. Ulusal taksonomi hazırlıkları kapsamında, Mart 2023'te AFD ile "Türkiye'de Yeşil Taksonomi Faydalanıcılarının Belirlenmesi ve Raporlama Kılavuzlarının Hazırlanması" projesi için bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Düzenleyici kurum Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK); Bankalar Birliği, Sermaye Piyasası Kurulu, Ticaret Bakanlığı, Merkez Bankası, Hazine ve Maliye Bakanlığı ve (aynı zamanda BM Sürdürülebilir Borsalar inisiyatifinin bir üyesi olan) Borsa İstanbul ile birlikte, 2015 yılından bu yana, Türkiye'yi Sürdürülebilir Finansman yolculuğunda destekleyerek emsal ülkeler arasında ileri bir seviyeye taşıyan Sürdürülebilir ve Bankacılık Ağında yer almaktadır. Yeni platformun bu mevcut temeli değerlendirmeye alarak bu temel üzerine inşa etmesi gerekecektir.
- *Yerel Bağlama Uyum Sağlama:* Geçmiş deneyimler, müdahalelerin kritik sektörlerin özel ihtiyaçlarına ve Türkiye'nin düzenleyici ortamına göre uyarlanmasının önemini ortaya koymuştur. Platform, AB'deki en iyi uygulamaları teşvik ederken mevcut inisiyatifleri, geçmişteki uygulamalardan elde edilen çıktıları ve düzenlemeleri dikkate alacaktır. "Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizmasının Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Potansiyel Etkisi" projesi, 2022 yılında EBRD'nin desteğiyle ÇŞİDB tarafından yürütülmüştür. Ayrıca, kritik ve aşılması zor sektörlerin yeşil dönüşümü ile ilgili olarak yürütülen çeşitli projeler bulunmaktadır. Türkiye, EBRD tarafından desteklenen bir proje olan, düşük karbonlu yol haritası inisiyatifini başlattığını duyurmuştur. İnisiyatif çelik, çimento, alüminyum ve gübre gibi kilit sanayi sektörlerinin karbonsuzlaştırılmasına odaklanmaktadır. Ayrıca, IPA II "Türkiye'nin Döngüsel Ekonomiye Geçiş Potansiyelinin Değerlendirilmesi için Teknik Destek Projesi (DEEP)" kapsamında bir Döngüsel Ekonomi Ulusal Eylem Planı başlatılmıştır. Sürdürülebilir finansman grubu; güçlü bir düzenleyici çerçeve oluşturulmasının, finansal kuruluşlar için kapasite oluşturulmasının, paydaşlar arasında etkin koordinasyonun, AB düzenlemelerine uyumun ve farkındalığın artırılmasının önemini vurgulamıştır.

Yeşil Finans Alanında Öğrenilen Küresel Dersler, yeşil taksonominin geliştirilmesi, inovasyonun büyük önemi ve etkili izleme ve değerlendirme sistemleri ile ilgilidir. Özellikle:

- *Yeşil Taksonomi Geliştirme Sürecinin Teşvik Edilmesi:* Yeşil tahvil ihracının diğer ülkelerde elde ettiği başarı, sürdürülebilir yatırımların net bir şekilde tanımlanmasının değerini göstermektedir. "Türkiye'de yeşil taksonomi faydalanıcılarının belirlenmesi ve raporlama kılavuzlarının hazırlanması" projesi, Türkiye için yeşil taksonomi şemaları oluşturmak üzere kamu kurumlarının ve özel kurumların teknik kapasitesini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, AB, Çin, Endonezya, Meksika , Güney Kore ve Güney Afrika olmak üzere altı taksonomi örneği incelenmiştir. Eylem, AB'nin çerçevesine benzer ve uyumlu bir ulusal yeşil taksonominin oluşturulmasına da yardımcı olacaktır.
- *Sürdürülebilirliği Sağlayan Finansal İnovasyon:* Yenilikçi yeşil finansman araçlarının desteklenmesinin diğer ülkelerde etkili olduğu kanıtlanmıştır. Yeşil Borçlanma Araçları, Sürdürülebilir Borçlanma Araçları, Yeşil Kira Sertifikaları ve Sürdürülebilir Kira Sertifikalarına ilişkin SPK Rehberi, 24 Şubat 2022 tarihinde yayımlanmıştır. Kılavuz, Uluslararası Sermaye Piyasası Birliğinin (*International Capital Market Association* - ICMA) Yeşil Tahvil İlkeleri'ni temel almakta ve yeşil tahvil, sürdürülebilir tahvil, yeşil sukuk ve sürdürülebilir sukuk ihraçlarının uluslararası piyasalarda geçerli olan en iyi uygulamalar ve standartlar çerçevesinde gerçekleştirilmesini sağlamayı ve sürdürülebilir ve yeşil projelerin finansmanında şeffaflığı, bütünlüğü, tutarlılığı ve karşılaştırılabilirliği artırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, reel sektör şirketlerinin yeşil ve sürdürülebilir borçlanma aracı ve kira sertifikası ihraçlarını desteklemek amacıyla, Uluslararası Finans Kurumu (IFC) ve *Environmental Finance* yayın kuruluşu tarafından "Gelişmekte Olan Piyasalarda Yeşil ve Sürdürülebilir Tahvil İhraçlarının Teşvik Edilmesi: 2024'te Türkiye'de Reel Sektöre Odaklanmak" başlıklı bir web semineri düzenlenmiştir. Tartışmalar; reel ekonomi sürdürülebilirlik tahvili ihraçlarının karşılaştığı belirli zorluklara ve bunun yerel olarak nasıl desteklenebileceğine ve uluslararası yatırımcıları nasıl çekebileceğine odaklanmıştır. Çok paydaşlı sürdürülebilir finansman platformu, Türkiye'deki önceki müdahalelerden elde edilen tavsiyelerin uygulanmasına destek verecektir.
- *İzleme ve Değerlendirme:* Etkiyi değerlendirmek ve stratejileri uyarlamak için, düzenli izleme ve değerlendirme son derece önemlidir. Yeşil Mutabakat Çalışma Grubu, Türkiye'nin Yeşil Mutabakat Eylem Planı'nın uygulanmasını izlemek, küresel politika ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak çalışmalara yön vermek ve Eylem Planı'nın kapsamının geliştirilmesi ve etkinliğinin artırılması için çalışmalar yürütmek üzere oluşturulmuştur. Eylem, ilerlemenin izlenmesi ve iyileştirme alanlarının belirlenmesi için sağlam bir izleme çerçevesini daha da destekleyecektir. Ayrıca, finansal ve finansal olmayan kuruluşlar için sürdürülebilirlik raporlama ve açıklama kılavuzlarının geliştirilmesi, piyasanın şeffaflığını artırarak daha net bir izlenim verilmesini sağlayacaktır. Bu, kurumsal eylemleri izleme ve doğrulama çabalarına yardımcı olacak ve "yeşil aklama (*greenwashing*)" önleyecektir. Bu kapsamda, 4 Haziran 2022 tarihinde 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 88. maddesine eklenen yeni bir hüküm ile Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumuna, uluslararası standartlarla uyumlu sürdürülebilirlik raporlama standartlarını belirleme ve yayımlama yetkisi hibe edilmiştir.

Geçmişteki eylemlerde karşılaşılan engellerin aşılmasından öğrenilen dersler; geçmiş projelerin sürdürülebilirliğinin sınırlı olması, kısa vadeli düşünme, etki yatırımı ile ilgili eksiklikler, izleme ve değerlendirme sistemlerinin zayıflıkları ve özel sektör katılımının sınırlı olması ile ilgilidir.

Özellikle:

- *Biyolojik Çeşitlilik Kaybı* konusu, İklim Değişikliği önceliklerine kıyasla hâlâ geride kalmaktadır ve gündemde yerini almalıdır.
- *Geçmiş Projelerin Sürdürülebilirliğinin Sınırlı Olması:* Geçmişteki bazı inisiyatifler sağlam uzun vadeli stratejilerden yoksundu. Platformun çok yıllı zaman çerçevesi ve kapasite oluşturmaya odaklanması, kalıcı etki sağlamayı amaçlamaktadır.
- *İzleme ve Değerlendirme Sistemlerinin Zayıf Olması:* Önceki projelerdeki izlemenin yetersiz olması, öğrenme ve uyum sağlama becerisini sınırlamıştır. Platform, hesap verebilirliği ve sürekli iyileştirmeyi sağlamak için sağlam izlemeye öncelik verecektir.
- *Özel Sektör Katılımının Sınırlı Olması:* Geçmişteki projeler, zaman zaman, özel sektör yatırımlarını

çekme konusunda zorluklarla karşılaşmıştır. Özel sektör şu anda yeterli miktarda "bankaca muteber" yeşil proje geliştirme imkânı sağlayamamaktadır. Yenilenebilir enerji, yeni iklim teknolojileri ve enerji verimliliği teknolojilerinin yaygınlaştırılması hızlandırılmalıdır. Binalar ve ulaşım altyapısı gibi bazı sektörlerde, büyük ölçekli yeşil altyapı projelerinin yüksek ön maliyetleri önemli zorluklar yaratırken, tarımda küçük ölçekli çiftlikler, düşük işlem büyüklükleri ve yüksek işlem maliyetleri nedeniyle zorluklarla karşılaşmaktadır. Platform, iyi tanımlanmış bir düzenleyici çerçeve ve finansal kuruluşlar için kapasite oluşturma yoluyla özel sektör katılımı için cazip bir ortam yaratmaya çalışacaktır.

Öğrenilen Dersler doğrultusunda hareket eden paydaşlarla ilgili olarak, AB Başkanlığı ve Türkiye'deki AB Delegasyonu, birlikte, desteğin sunulmasında ve önceki eylemlerden öğrenilen derslerin eyleme dâhil edilmesinin sağlanmasında öncü bir rol oynayacaktır.

3. EYLEMİN TANIMI

3.1. Müdahale Mantığı

Bu Eylemin Genel Hedefi/Etkisi, Türkiye'nin ikiz dönüşümünü desteklemek üzere yüksek etkili yatırımları kolaylaştırmak için Türkiye'de sürdürülebilir finansman ekosisteminin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

Bu Eylemin Özel Hedefleri (Sonuçları) şunlardır:

1: Farkındalığın ve Uzmanlığın Artırılması: Bireysel olarak ve bir ağ olarak daha paydaşların ilgili ve bilgili hâle getirilmesi, Türkiye'deki genel sürdürülebilir finansman ekosisteminin güçlendirilmesi.

2: Düzenleyici sürdürülebilir finansman çerçevesinin güçlendirilmesi: kurumların bağlılığının artırılması ve ilgili düzenleyici ve denetleyici kurumlar arasında akranlar arası öğrenmenin sağlanması.

3: Sürdürülebilir finansmanın ana akımlaştırılmasının sağlanması: Bilgi paylaşımı, kapasite oluşturma ve etkili proje konseptlerinin sergilenmesi, piyasa uzmanlığını derinleştirecek ve yüksek etkili sürdürülebilirlik projelerinin finansmanını sağlayacaktır.

Bu Eylemin spesifik **Çıktıları** şunlardır:

Çıktı 1.1: Kapsamlı boşluk ve bağlam analizinin ardından Çok Paydaşlı Sürdürülebilir Finansman Platformu kurulmuştur.

Çıktı 2.1: Düzenleyici alanlara odaklanan sürdürülebilir finansman ekosisteminin güçlendirilmiş kapasitesi, geliştirme aşamasındaki ön proje alanında sürdürülebilir finansman olanaklarıyla uyumlu bir ön proje havuzu oluşturmuştur.

Çıktı 3.1: Özel sektöre odaklanarak, sürdürülebilir finansman ve sinerji çabalarına ilişkin farkındalık ve görünürlüğün artırılması.

3.2. Gösterge Niteliğindeki Faaliyetler

Platform Eylemi, sistemik engelleri ele alarak ve özetlenen müdahale stratejilerini uygulayarak, özel sektör katılımını teşvik edecek, yüksek etkili sürdürülebilir yatırım dalgasının önünü açacak ve nihayetinde Türkiye için daha sürdürülebilir ve müreffeh bir geleceğe katkıda bulunacak, sağlam ve elverişli bir ortam yaratmayı amaçlamaktadır.

Çok Paydaşlı Sürdürülebilir Finansman Platformu: Platform, iş birliğini, bilgi paylaşımını ve ortak sorun çözme ve öğrenmeyi teşvik etmek için çeşitli paydaşları bir araya getiren, merkezi bir ortam olarak hizmet vermektedir.

Destekleyici düzenleyici çerçeveler: Ekosistem analizi, en iyi uygulamaların belirlenmesi ve politika önerilerinin geliştirilmesi yoluyla Eylem, sürdürülebilir yatırımlar için daha destekleyici bir hukuki ve düzenleyici ortam yaratmayı amaçlamaktadır.

Eylem, Türkiye'de sürdürülebilir finansman ekosisteminin geliştirilmesi genel hedefine ulaşmayı amaçlayan 3 özel faaliyeti ve her bir çıktı için üstlenilebilecek aşağıdaki gösterge niteliğindeki faaliyetleri ana hatlarıyla belirtmektedir:

Çıktı 1.1 ile ilgili Faaliyet 1

- **Paydaş Haritalama ve İhtiyaç Değerlendirmesi:** Türkiye'nin sürdürülebilir finansman ekosistemindeki kilit aktörleri belirlemek için paydaş haritalaması ve istişareler gerçekleştirilmesi. Bu, etkili bir ekosistem için kapsamlı bir ihtiyaç değerlendirmesini içerecek ve Türkiye'nin bankacılık sistemi ve diğer finansal oyuncuların iklim riskine maruz kalma analiziyle desteklenecektir.
- **Ekosistem Analizi ve En İyi Uygulamalar:** Küresel ve ulusal finansal ekosistemlerin analiz edilmesi ve AB ve benzer ülkelerden örnekler de dâhil olmak üzere sürdürülebilir finansman alanındaki en iyi uygulamaların belirlenmesi.
- **Platform Geliştirme:** Sürekliliği sağlamak için bir ev sahibi kurum belirlenmesi. Çok yıllı bir program stratejisi geliştirilmesi ve platform için yönetişim düzenlemeleri oluşturulması. Faaliyetler şunları içerebilir:
    - **Sanal Merkez:** Sürdürülebilir finansman konusunda iletişim ve iş birliği için kullanıcı dostu bir Sanal Merkezin tasarlanması, hayata geçirilmesi ve sürdürülmesi. Bu merkez; finansman fırsatları, uygunluk kriterleri, en iyi uygulamalar, ulusal inisiyatifler ve çevrim içi eğitimler hakkında bilgi içeren bir web sitesine sahip olacak ve ulusal paydaşlar arasından uygun bir ev sahibi belirleyecektir.
- **Ülkelere Özgü Analitik Belgeler:** Sürdürülebilir finansman alanında piyasa yapıları, aktörler, trendler ve yenilikler de dâhil olmak üzere özel analitik raporlar hazırlanması.
- **Yuvarlak Masa Tartışmaları:** Kamu kurumları, ulusal finans kuruluşları, bankacılık sektörü, STK'lar ve özel sektör temsilcileriyle yuvarlak masa toplantıları düzenlenmesi. Bu tartışmalar; Sürdürülebilir Finansman Danışma Merkezi ile yakın koordinasyon içinde, sürdürülebilir finansman trendleri konusunda ilk elden deneyime sahip uzmanları içerecek ve Türkiye'deki mevzuata yönelik derinlemesine incelemelere ve AB düzeyindeki ilgili gelişmelere (örn. AB Sürdürülebilir Finansman Düzenleme Paketi, Sürdürülebilir Finansman Bilgilendirme Tüzüğü ve raporlama görevleri, Kurumsal sürdürülebilirlik ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi gereklilikleri, Taksonomi, bilgilendirmeler, araçlar ve etiketler) ve sürdürülebilir finansman trendlerine (örn. gelişmekte olan piyasalarda sürdürülebilir finansman, sürdürülebilir finansman araçları, tematik krediler ve tahviller, kadın-erkek eşitliği odaklı finansman ve kadın-erkek eşitliği odaklı tahviller, yeşil tahviller, sürdürülebilirlik tahvilleri ve sosyal etki tahvilleri, doğa ile ilgili sürdürülebilir tahviller ve mavi tahviller, geçiş finansmanı, yeşil aklama riskleri, ESG fonları, diğer yenilikçi finans türleri) odaklanacaktır.
- **DFI'ların katılımın sağlanması:** Türkiye'de faaliyet gösteren Kalkınma Finansman Kuruluşları (DFI'lar) ile diyalog kurarak, ülkede sürdürülebilir finansmanın ana akımlaştırılmasına yönelik fırsatların araştırılması. Bu, yeni sürdürülebilir finansman ürünleri hakkında bilgi aktarımı için sektöre özel merkezler kurma kapasitesini geliştirmeyi, ihtiyaçların belirlenmesini desteklemeyi, yatırım havuzları oluşturmayı ve ortaklık kurmayı teşvik etmeyi içerir.
- **Çalışma Grupları:** Paydaşlar arasında uzman tartışmalarını teşvik etmek için çalışma gruplarının kurulması, piyasa başarısızlıklarını ele almak ve yenilikçi finansal araçları kullanmak, iklim teknolojik zorluklarını analiz etmek, doğa temelli çözümler, biyoçeşitlilik, sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir şehirler, alternatif yakıtlar ve benzerleri dâhil olmak üzere kritik iklim sektörleri için geçiş yollarını teşvik etmek için politika reformları ve teşvikler önermek amacıyla sürdürülebilir finansman alanındaki belirli zorlukların ve fırsatların araştırılması.
- **Kişiye Özel Eğitim:** Düzenleyici çerçeveler ve sürdürülebilir finansman araçlarına ilişkin pratik anlayışı geliştirmek için vaka çalışmaları ve gerçek dünyadan örnekler içeren, sürdürülebilir finansman konularında özelleştirilmiş eğitim sağlanması. Eğitim; yeşil tahviller, sosyal tahviller, sürdürülebilirlik tahvilleri ve sürdürülebilirlik bağlantılı tahviller; kadın-erkek eşitliği odaklı finansman ve kadın-erkek eşitliği odaklı tahviller; biyoçeşitlilik ve doğa ile ilgili sürdürülebilir

tahviller, mavi tahviller; yeşil aklamariskleri; sürdürülebilir finansman ile ilgili bilgilendirme ve kurumsal sürdürülebilirlik raporlama gereklilikleri, ESG fonları, geçiş finansmanı ve diğerleri dâhil olmak üzere bir dizi konuyu kapsayacaktır.

- **Sosyal Medya ve Yayınlar:** Sosyal medyayı etkin bir şekilde yönetmek ve görünürlüğü artırmak için ilgili yayınların (örn. kitapçıklar, broşürler) hazırlanması.

Çıktı 2.1 ile ilgili Faaliyet 2

- **Ekosistem Analizi ve Politika Önerileri:** Sürdürülebilir finans alanındaki en iyi uygulamaların belirlenmesi, Türkiye'nin ulusal finans ekosisteminin analizinin yapılması ve politika önerilerinin formüle edilmesi.
- **Mevzuat Uyumu için Kapasite Oluşturma:** Kapasite oluşturma inisiyatifleri yoluyla, mevzuat uyumunun güçlendirilmesi ve en iyi uygulamaların hayata geçirilmesi. Bu; ihtiyaçların belirlenmesi, karşılaştırmalı raporlar ve vaka çalışmaları, eğitimler, çalıştaylar, konferanslar ve seminerler dâhil olmak üzere yenilikçi ürünler hakkında bilgi aktarımı için kapasitelerin geliştirilmesini içerecektir.

- **Sürdürülebilir Finans Taksonomisine Destek:** Türkiye'nin sürdürülebilir finans taksonomisinin hazırlanması ve geliştirilmesini daha fazla desteklemek için ihtiyaçların değerlendirilmesi ve AB'nin taksonomisine uyum amacıyla Sürdürülebilir Finans Danışma Merkezi'nden alınacak ek uzmanlık desteğinin koordine edilmesi.

Kılavuzların ve Raporların Geliştirilmesi: Türkiye'de sürdürülebilir finans uygulamalarının uygulanmasını ve yaygınlaştırılmasını desteklemek için kılavuzlar, raporlar ve el kitapları taslakları.

Çıktı 3.1 ile ilgili Faaliyet 3 Özel Sektöre Odaklanarak Sürdürülebilir Finansman ve Sinerji Çabalarına İlişkin Farkındalık ve Görünürlüğün Artırılması

Farkındalık ve Görünürlük Kampanyaları: Merkezi kurumlar, sermaye piyasaları ve özel sektör arasında sürdürülebilir finansman politikaları ve araçları hakkında farkındalık yaratmak ve IPA, TYP/EFSD+ ve AB programlarından gelen diğer olanaklarla sinerji yaratılmasını kolaylaştırmak için kampanyalar düzenlenmesi.

- **Yüksek Potansiyelli/Yüksek Etkili Projelerin Belirlenmesi:** Bu faaliyet, Türkiye'deki TYP/EFSD+ uygulamalarıyla ilgili doğa temelli çözümler, sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir şehirler ve yeşil enerji dâhil olmak üzere yeşil dönüşüm, yeşil ve kapsayıcı büyüme ve yeşil kalkınma ile ilgili alanlarda yüksek potansiyelli proje konseptlerinin belirlenmesine odaklanmaktadır. İklim finansmanı inovasyonu için ortaklıklar kurulmasını, yenilenebilir enerji dağıtımının hızlandırılmasını ve değer zincirleri arasında iş birliğinin geliştirilmesini vurgulamaktadır. Ayrıca, hidrojen, sürdürülebilir havacılık yakıtı ve biyoyakıtlar gibi alternatif düşük karbon emisyonlu yakıt ve kimyasalların üretimi için yenilenebilir elektrik kullanımını desteklemektedir. Nihai hedef, sürdürülebilir enerji ve düşük karbon çözümlerini teşvik eden iş birliği ve altyapı iyileştirmelerini teşvik etmenin yanı sıra kapsayıcı ve yeşil büyüme için gerekli becerilerin kazanılmasını sağlamaktır.

Ana Akımlaştırma için kapasite oluşturma:

- Örneğin aşağıdaki gibi uluslararası standartlar/kriterler doğrultusunda, referans değerler ile gereksinimler arasındaki boşlukların belirlenmesinde destek verilmesi:
  - MDB/IDFC *(Multilateral Development Bank (MDB) / International Development Finance Club (IDFC))* İklim Değişikliği Azaltım ve Uyum Takibi için Ortak İlkeler
  - İklim Yetki Belgeleri ve Çevre Yetki Belgeleri uyarınca sürdürülebilirlik için AB Taksonomisinin "Önemli Katkı" kriterleri
  - Biyoçeşitlilik Finansmanı için IFC Referans Kılavuzu
  - Mavi Finans için IFC Kılavuz İlkeleri
  - AB Taksonomisinde yer alan "önemli zarar vermeme" ilkesi

- Özel sektörle, sürdürülebilirlikle ilgili (örneğin iklim değişikliği, biyoçeşitlilik, çevresel bozulma, sosyal ve yönetişim yönleriyle ilgili) hususları masaya yatırmaya yönelik fırsatların belirlenerek bunun teşvik edilmesi ve Türkiye'de EFSD+ programlarının benimsenmesini ve uygulanmasını destekleyecek sürdürülebilirlik girişimlerini masaya yatırmak için ilgili aktörlerle ana akımlaştırmanın desteklenmesi

3.3. Ana Akımlaştırma

Bu eylem, müdahale mantığı boyunca iklim değişikliği, çevre koruma ve kadın-erkek eşitliğini ana akımlaştırmak üzere tasarlanmıştır. Öncelikli odak noktası olmamakla birlikte, bu Eylem, afet riskinin azaltılmasına da katkıda bulunabilir. Program, iklime dayanıklı altyapı ve yeşil teknolojilere yapılan yatırımları teşvik ederek, toplumların doğal afetlerin etkilerine daha dayanıklı olmalarına yardımcı olabilir.

Çevreyi Koruma, İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik

Eylem, sürdürülebilir finansman konusunda paydaş koordinasyonu ve gelişimine odaklanan bir teknik destek programıdır. Programın niteliği göz önüne alındığında, tam bir Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) veya Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD) gerekli değildir.

Çok Paydaşlı Sürdürülebilir Finansman Platformu doğrudan altyapı projelerini finanse etmese de, yeşil yatırımlarla ilişkili potansiyel çevresel (biyoçeşitlilik dâhil) risklerin nasıl değerlendirileceği ve azaltılacağı konusunda finans kuruluşlarına yönelik bir kılavuz belge doğrultusunda, iklim değişikliğiyle ilgili ve biyoçeşitlilik dostu uygulamaların teşvik edilmesinde rol oynayabilir. Bu, doğal yaşam alanlarını koruyan ve sürdürülebilir kaynak yönetimini teşvik eden projelerin finansmanını teşvik edebilir.

Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi

Bu Eylem, kadın-erkek eşitliğine yönelik önemli bir hedef (G1) olarak, tasarımı boyunca Yeşil Ekonomiyi güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Kadınların liderliğindeki işletmelerin finansmana erişimde genellikle daha büyük zorluklarla karşılaştığı ve bu durumun yeşil sektörlere katılımlarını engellediği unutulmamalıdır. Ayrıca, yeşil finansmanda kadın-erkek eşitliğine yönelik teşvik, sürdürülebilir bir geleceğe geçişte, girişimciler ve yenilikçiler olarak kadınların tüm potansiyelini ortaya çıkarabilir.

Eylemin entegrasyon stratejileri kapasite oluşturma, finansal ürünler, paydaş katılımı ve izleme ve değerlendirme sistemleridir. Cinsiyet kodu ile ilgili olarak ve kadınların yeşil finansmana katılımını teşvik etmeye yönelik önemli odağı dikkate alındığında, Eylem, OECD DAC cinsiyet kodları kapsamında G1 olarak sınıflandırılabilir.

Eylem, kadın-erkek eşitliğini tasarımına ve uygulamasına entegre ederek, Türkiye için daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunabilir ve yeşil dönüşümde kadınların liderliğini teşvik edebilir.

Dayanıklılık

- *İklim Değişikliği Etkilerinin Azaltılması:* Eylemin yeşil yatırımlara odaklanması, Türkiye'nin kuraklık, sel ve aşırı hava olayları gibi iklim değişikliği etkilerine uyum sağlamasına ve bu etkileri azaltmasına yardımcı olabilir. Bu, toplulukların bu şoklara karşı direncini güçlendirir ve iklimle ilgili yer değiştirme ve kaynak kıtlığından kaynaklanan çatışma riskini azaltır.
- *Afet Riskini Azaltma:* İklime dayanıklı binalar ve yenilenebilir enerji kaynakları gibi altyapıya yapılan yeşil yatırımlar, toplumların doğal afetlere daha dayanıklı olmasına yardımcı olarak, çatışmayı şiddetlendirebilecek ekonomik sıkıntı ve sosyal bozulma riskini azaltabilir.

Afet Riskini Azaltma

Eylem doğrudan bir Afet Riskinin Azaltılması (ARA) müdahalesi olmamakla birlikte, yeşil finans mekanizmaları aracılığıyla iklime dayanıklı altyapı ve teknolojilere yatırımları teşvik ederek Türkiye'de afet

riskinin azaltılmasına (ARA) katkıda bulunabilir ve doğal tehlikelere karşı incinebilirliği azaltan yatırımları teşvik ederek, ülke için afete daha dirençli olan bir gelecek yaratabilir. Özellikle:

ARA Üzerindeki Dolaylı Etki

- *İklim Değişikliği Etkilerinin Azaltılması:* Eylem, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği yatırımlarını destekleyerek, sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yardımcı olmakta ve nihayetinde iklim değişikliğinin uzun vadeli etkilerini hafifletmektedir. Bu, Türkiye'deki başlıca afet riskleri olan sel, kuraklık ve sıcak hava dalgaları gibi ağır hava şartlarının yoğunluğunun ve sıklığının azaltılmasını da içermektedir.
- *İklime Dayanıklı Altyapı:* Eylem, doğal afetlere daha iyi dayanabilecek altyapının geliştirilmesini destekleyen yeşil finans ürünlerini teşvik edebilir. Örnekler arasında depreme dayanıklı olarak tasarlanmış binalar, yüksek riskli bölgelerde sele dayanıklı konutlar veya ağır hava şartları için erken uyarı sistemleri yer almaktadır.
- *Doğal Kaynak Yönetimi:* Yeşil finansman; sürdürülebilir ormancılık uygulamaları, toprak koruma teknikleri ve su havzası yönetimi projelerine yapılan yatırımları destekleyebilir. Bu inisiyatifler, tamamı afet incinebilirliğini artıran toprak kayması, sel ve toprak erozyonu riskini azaltmaya yardımcı olabilir.

Entegrasyon Stratejileri

- *Sektör Odağı:* Afet sırasında güvenilir güç temini için yenilenebilir enerji gibi veya afete dirençli altyapı için sürdürülebilir inşaat uygulamaları gibi ARA açısından kritik sektörleri hedefleyen yeşil finans ürünlerine öncelik verilmesi.
- *Ortaklık:* Temel ARA ihtiyaçlarını belirlemek ve yeşil finans çözümlerini buna göre uyarlamak için AFAD (Türkiye Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) gibi kurumlarla iş birliği yapılması.
- *Risk Değerlendirmeleri:* Yatırımların uzun vadeli dirençliliğe katkıda bulunmasını sağlamak için, finans kuruluşlarının afet risk değerlendirmelerini yeşil projelere yönelik değerlendirme süreçlerine entegre etmelerinin teşvik edilmesi.

Eylemin ARA üzerindeki etkisi dolaylıdır ve nihai olarak, desteklenen belirli yeşil yatırım türlerine bağlıdır. Bu Eylem öncelikle sürdürülebilir finansman uygulamalarını hedeflediğinden, altyapı geliştirme veya afete hazırlık üzerindeki doğrudan etkisi sınırlı olabilir. Yeşil finans ürünlerinin tasarım ve uygulamasına ARA hususlarının entegre edilmesi için özel kılavuz ilkelerin geliştirilmesi, finansal kuruluşlar için afet riski finansmanı, ARA için yeşil yatırım fırsatları konusunda eğitim programlarının yürütülmesi ve Eylemin Türkiye'de afete hazırlık ve risk azaltma üzerindeki etkisinin izlenmesi, ülkedeki Afet Riskinin Azaltılmasına olumlu katkısını en üst düzeye çıkarabilir.

3.4. Riskler ve Varsayımlar

Kategori	Riskler	Olasılık (Yüksek/ Orta/ Düşük)	Etki (Yüksek/ Orta/ Düşük)	Hafifletici tedbirler
Dış Ortam (1)	Yeşil finansmana özel sektör katılımının sınırlı olması	Orta	Yüksek	• Özel yatırımları teşvik etmek için risk paylaşım mekanizmaları ile cazip finansal araçlar geliştirilmesi. • Özel sektör aktörleri için yeşil finansman fırsatları konusunda hedefli sosyal yardım ve kapasite oluşturma programları düzenlenmesi. • Yeşil projelere ortak finansman sağlamak için kalkınma finansmanı kurumlarıyla (DFI'lar) ortaklık kurulması.

Planlama, Süreçler ve Sistemler (2)	Finansal kurumların yeşil finans risklerini değerlendirme ve yönetme kapasitesinin sınırlı olması	Orta	Orta	• Yeşil finans kavramları, risk değerlendirme yöntemleri ve çevresel ve sosyal koruma önlemleri konularında finans kuruluşları için kapasite oluşturma programları geliştirilmesi. • Teknik destek sağlamak için yeşil finans konusunda uzman uluslararası finans kuruluşlarıyla ortaklık kurulması. • Yeşil finans ürün geliştirme ve risk yönetimi için açık kılavuzlar ve prosedürler geliştirilmesi.
Planlama, Süreçler ve Sistemler (2)	Türkiye'de standartlaştırılmış yeşil tanımlarının ve taksonomilerinin olmaması.	Orta	Orta	• Uluslararası en iyi uygulamalarla uyumlu ulusal bir yeşil taksonominin geliştirilmesi ve benimsenmesi için savunuculuk yapılması. • Yeşil tanımları uyumlaştırmak ve yeşil finans ürünlerinde şeffaflığı sağlamak için ilgili paydaşlarla ortaklık kurulması. • Yeşil yatırımların ortak bir çerçeveye göre sınıflandırılması konusunda finansal kuruluşlar için rehber materyallerin geliştirilmesi.
İnsanlar ve Organizasyon (3)	Platform ekibi içinde yeşil finans ve/veya belirli sektörler konusunda yeterli uzmanlığın olmaması.	Düşük	Orta	• Yeşil finans, çevresel sürdürülebilirlik ve Türkiye bağlamında ilgili uzmanlığa sahip personelin işe alınması. • Teknik destek ve bilgi paylaşımı sağlamak için uluslararası kuruluşlar ve uzmanlarla ortaklık kurulması. • Kilit alanlarda ekip için eğitime ve kapasite oluşturmaya yatırım yapılması.
İletişim ve Bilgi (5)	Paydaş katılımının etkin olmaması.	Orta	Orta	• Farklı grupları belirleyen ve onlara ulaşan kapsamlı bir paydaş katılımı stratejisi geliştirilmesi. • Tüm paydaşlar için erişilebilirliği sağlamak amacıyla birden fazla iletişim kanalının kullanılması. • Geri bildirim toplamak ve program tasarımına bilgi sağlamak için kapsayıcı istişareler ve çalıştaylar düzenlenmesi.

Dış Varsayımlar

- *Uluslararası iklim finansmanı ve uzmanlığına erişimin devam etmesi:* **Çok paydaşlı sürdürülebilir finansman platformunun** uluslararası uzmanlıktan yararlanma ve diğer destek mekanizmalarına (örneğin Sürdürülebilir Finansman Danışma Merkezi) ve kalkınma finansmanı kuruluşları ve özel sektörden finansman fırsatlarına erişime aracılık etme becerisi, Türkiye'deki yeşil yatırımlar için önemli kaynakların harekete geçirilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

- *Türk işletmeleri arasında yeşil teknolojilere ve sürdürülebilirliğe yönelik artan talep:* Eylemin yeşil yatırımları teşvik etme hedefine ulaşabilmesi için yenilenebilir enerji, enerji verimliliği çözümleri ve diğer çevre dostu teknolojilere yönelik talebin arttığı açık bir pazar olması gerekmektedir.

- *Türk finans kurumları arasında yeşil finans kavramlarına ilişkin farkındalığın ve anlayışın artması:* Bu varsayım, Eylemin kapasite oluşturma programlarının ve teknik desteğin, finans kuruluşlarını yeşil finans ürünleri geliştirme ve sunmaya teşvik etmesinde etkili olması için son derece önemlidir.

- *Türk politika yapıcıların yeşil finans için düzenleyici çerçeveyi güçlendirme taahhüdü:* Yeşil tanımları netleştiren, şeffaflığı teşvik eden ve yeşil yatırımları özendiren destekleyici bir düzenleyici ortam, özel sektör katılımını çekmek ve bu Eylem tarafından teşvik edilen yeşil finans ekosisteminin sürdürülebilirliğini sağlamak için gereklidir.

3.5. Gösterge Niteliğindeki Mantıksal Çerçeve Matrisi

Sonuçlar	Sonuçlar zinciri: Beklenen ana sonuçlar [en çok 10]	Göstergeler [beklenen her bir sonuç için en az bir gösterge]	Referans Değerler (değerler ve yıllar)	Hedefler (değerler ve yıllar)	Veri kaynakları	Varsayımlar
Etki	Türkiye'nin ikiz dönüşümünü desteklemek amacıyla yüksek etkili yatırımları kolaylaştırmak için Türkiye'de sürdürülebilir finans ekosisteminin geliştirilmesine katkıda bulunmak.	Türkiye'de yeni sürdürülebilir finans ürünlerinin sayısı	-	%50 oranında artış	Sermaye Piyasası Kurulu, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası	*Geçerli değil*
Sonuç 1	Farkındalığın ve uzmanlığın artırılması: Bireysel olarak ve bir ağ olarak daha paydaşların ilgili ve bilgili hâle getirilmesi, Türkiye'deki genel sürdürülebilir finans ekosisteminin güçlendirilmesi	1.1. Platformdaki aktif üye sayısı	0	Hükümet, finans kuruluşları, özel sektör ve sivil toplumdan 50 temsilci	Platformun kullanıcı veri tabanı	Paydaşların sürdürülebilir finansmana olan ilgisinin devam etmesi
		1.2. Platform tarafından düzenlenen bilgi paylaşım etkinliklerinin/toplantılarının sıklığı (yıllık)	0	4	Platformun faaliyet raporları	Platform bünyesinde etkinlik düzenlemek için yeterli kaynak ve kapasite.
Sonuç 2	Düzenleyici sürdürülebilir finans çerçevesinin güçlendirilmesi: kurumların bağlılığının artırılması ve ilgili düzenleyici ve denetleyici kurumlar arasında akranlar arası öğrenmenin sağlanması	Desteklenen düzenleyici inisiyatiflerin sayısı	Başlangıçta tanımlanmıştır	Başlangıçta tanımlanmıştır	Platformun Faaliyet Raporları	Hükümetlerin Platformun tavsiyelerini uygulama taahhüdü.
Sonuç 3	Sürdürülebilir finansmanın ana akımlaştırılması sağlandı: Bilgi paylaşımı, kapasite oluşturma ve etkili proje konseptlerinin sergilenmesi, piyasa uzmanlığını derinleştirerek yüksek etkili sürdürülebilirlik projelerinin finanse edilmesini sağlamıştır.	Sürdürülebilirlik inisiyatifleri ve ürünlerinin sayısı	Başlangıçta tanımlanmıştır	Başlangıçta tanımlanmıştır	Platformun Faaliyet Raporları	Platformun faaliyetlerine özel sektörden gelen ilgi
Çıktı 1.1	1.1. Kapsamlı boşluk ve bağlam analizinin ardından Çok Paydaşlı Sürdürülebilir Finans Platformu	1.1. Platformun lansman tarihi 1.2. Çalışma gruplarının, yuvarlak masa tartışmalarının ve hazırlanan analitik belgelerin sayısı 1.3. Kişiye özel eğitimlerin sayısı 1.4. Platformu ve Sanal Merkezi tanıtan sosyal medya hesaplarında artan beğeni sayısı 1.5. Yayın sayısı	-	Başlangıçta tanımlanmıştır	Platformun faaliyet raporları	Platform geliştirme faaliyetlerinin zamanında tamamlanması. İlgili verilerin mevcudiyeti ve analiz sırasında paydaşların iş birliği.
Çıktı 2.1	2.1. Düzenleyici alanlara odaklanan sürdürülebilir finans ekosisteminin güçlendirilmiş kapasitesi, geliştirme aşamasındaki ön proje alanında sürdürülebilir finans olanaklarıyla uyumlu bir ön proje havuzu oluşturmuştur.	2.1.1. Damışılan paydaşların sayısı ve türü 2.1.2. Bilgi bulma/paylaşma etkinliklerinin sayısı (çalıştaylar, konferanslar, seminerler, mevzuat uyumu için çalışma ziyaretleri, 2.1.3 Taslak kılavuzların, el kitaplarının, prosedürlerin vb. sayısı 2.1.4 Geliştirme aşamasında oluşturulan proje sayısı	-	Başlangıçta tanımlanmıştır	Platformun faaliyet raporları	Paydaşların kapasite oluşturma fırsatlarına olan ilgisinin devam etmesi.
Çıktı 3.1	3.1. Sürdürülebilirlik ve özel sektöre odaklanan sinerji çalışmaları konusunda farkındalık ve görünürlüğün artırılması	3.1.1. Farkındalık ve görünürlük etkinliklerinin sayısı 3.1.2. Kapasite oluşturma faaliyetlerinin ve özel sektörde sürdürülebilirlik uygulamalarının ana akımlaştırılması için belirlenen fırsatların sayısı 3.1.3. Belirlenen proje konseptlerinin sayısı	-	Başlangıçta tanımlanmıştır	Platformun faaliyet raporları	Özel sektör, iş dünyası ve STK'lardan sürdürülebilir finansmana ilgi

4. UYGULAMA DÜZENLEMELERİ

4.1. Finansman Anlaşması

Bu eylemin uygulanabilmesi için, Türkiye Cumhuriyeti ile bir finansman anlaşması akdedilmesi öngörülmektedir.

4.2. Gösterge Niteliğindeki Uygulama Süresi

Bu eylemin, 3. bölümde açıklanan faaliyetlerin yürütüleceği ve ilgili sözleşmelerin ve anlaşmaların uygulanacağı gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama süresi, finansman anlaşmasının akdedildiği tarihten itibaren 72 aydır.

Uygulama süresinin uzatılması, Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi tarafından, bu Finansman Kararı'nda ve ilgili sözleşmelerde ve anlaşmalarda değişiklik yapılarak kararlaştırılabilir.

4.3. Uygulama Yöntemleri

Komisyon, uygun olduğunda gözden geçirme usulleri ve eylemin AB kısıtlayıcı tedbirlerine uygunluğu da dâhil olmak üzere, üçüncü taraflara finansman sağlamaya yönelik ilgili AB kural ve usullerine uyulmasını sağlayacaktır[2].

4.3.1. Doğrudan Yönetim (İhale)

Bu Eylemin özel hedeflerine ulaşmak amacıyla bir teknik destek sözleşmesi için bir satın alma prosedürü yürütülecektir.

4.4. İhale ve hibeler için coğrafi uygunluk kapsamı

İhale ve hibe verilme usullerine katılım için işletmelerin konumu açısından ve ana düzenlemede tesis edildiği ve ilgili sözleşme belgelerinde belirtildiği şekilde satın alınan tedariklerin menşei açısından coğrafi uygunluk ilkesi, aşağıdaki hükümlere bağlı olmak şartıyla uygulanır.

Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi, aciliyet durumlarında veya ilgili ülkeler ve bölgelerin piyasalarında hizmetlerin bulunmaması durumunda veya uygunluk kurallarının uygulanmasının bu eylemin gerçekleştirilmesini imkânsız hâle getireceği veya aşırı derece zorlaştıracağı usulen kanıtlanmış durumlarda coğrafi uygunluğu genişletebilir (NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 28(10) maddesi).

4.5. Gösterge Niteliğindeki Bütçe

Gösterge Niteliğindeki Bütçenin bileşenleri	AB katkısı (AVRO olarak tutar)
Uygulama yöntemleri - bkz. Bölüm 4.3	
Sonuçlar 1-3, şunlardan oluşur:	**3.000.000**
İhale (Doğrudan Yönetim) - bkz. bölüm 4.3.1.	3.000.000

[2] AB Yaptırımları Haritası. Yaptırım haritası yaptırım rejimlerinin tanımlanması için kullanılan bir BT aracıdır. Yaptırımların kaynağı, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde (ABRG) yayımlanan hukuki tasarruflardır. Yayımlanan hukuki tasarruflar ile web sitesindeki güncellemeler arasında uyuşmazlık olması hâlinde, ABRG'deki sürüm geçerlidir.

Değerlendirme - bkz. bölüm 5.2 **Denetim** - bkz. bölüm 5.3	başka bir Karar'ın kapsamında olabilir
Stratejik İletişim ve Kamu Diplomasisi - bkz. bölüm 6	başka bir Karar'ın kapsamında olacaktır
Toplam Tutarlar	**3.000.000**

4.6. Organizasyonel Yapı ve Sorumluluklar

Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı ana faydalanıcı olacak ve Eylem, bu Eylemin Sözleşme Makamı olan AB Türkiye Delegasyonu (EUD) ile yakın iş birliği içinde uygulanacaktır.

Eylemin uygulama süreci boyunca bilgi alışverişini teşvik etmek üzere, bir Yönlendirme Komitesi kurulacaktır. Yönlendirme Komitesinin daimi üyelerine (ABB, DEUA) ek olarak, Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı gibi ilgili bakanlıklar ve Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme Kurulu, Sigortacılık Düzenleme Kurulu, Enerji Piyasaları Düzenleme Kurulu gibi diğer düzenleyici kurumların yanı sıra temsil kapasitesi olan faydalanıcı kurumların üst düzey yöneticileri de Yönlendirme Komitesinde yer alabilir.

Yönlendirme Komitesi, sözleşmenin imzalanmasından 6 ay sonra ilk kez ve daha sonra projenin uygulanması sırasında her 6 ayda bir, uygulamayı tartışmak, ilerleme raporlarını onaylamak, olası sorunların çözümlerini ve gelecek planlamasını görüşmek üzere toplanacaktır.

5. PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

5.1. İzleme ve Raporlama

Bu eylemin uygulama sürecinin teknik ve mali açıdan günlük olarak izlenmesi, sürekli bir süreç olacak ve uygulayıcı ortağın sorumluluklarının bir parçası olacaktır. Bu amaçla, uygulayıcı ortak, eylem için kalıcı bir iç, teknik ve mali izleme sistemi kurar ve düzenli ilerleme raporları (yılda en az bir kez) ve nihai raporlar hazırlar. Her raporda; eylemin uygulanmasına, karşılaşılan zorluklara, getirilen değişikliklere, Çıktılarının elde edilme derecesine ve Sonuçlarının elde edilmesine yönelik katkıya ve mümkünse, raporlama anında, mantıksal çerçeve matrisi referans alınarak, ilgili göstergelerle ölçüldüğü üzere, Etkisinin elde edilmesine yönelik katkıya ilişkin doğru bir açıklama sunulur.

Komisyon, hem kendi personeli hem de doğrudan Komisyon tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için işe alınan (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından işe alınan) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, ek proje izleme ziyaretleri gerçekleştirebilir.

Bu Eylemin izlenmesi Avrupa Birliği Başkanlığı ve AB Türkiye Delegasyonu tarafından gerçekleştirilecektir.

5.2. Değerlendirme

Eylemin doğası göz önünde bulundurularak, bu eylem veya bileşenleri için bağımsız danışmanlar aracılığıyla faydalanıcı tarafından değerlendirme(ler) yapılabilir. Değerlendirmeler; planlamanın/programlamanın, izlemenin ve değerlendirmenin ilişkilendirilmesine yönelik DG NEAR kılavuzlarında belirtildiği şekilde gerçekleştirilecektir.

Değerlendirme raporları, en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulamalarına uygun olarak, ortak ülke ve diğer kilit paydaşlarla paylaşılacaktır. Uygulayıcı ortak ve Komisyon, değerlendirmelerin sonuçlarını ve değerlendirmelerde yer alan tavsiyeleri analiz eder ve uygun olduğunda, ortak ülke ile mutabakat içinde, gerçekleştirilecek izleme eylemleri ve belirtilmişse, projenin yeniden yapılandırılması da dâhil olmak üzere, gerekli düzeltmeler konusunda ortak karar verir.

5.3. Denetim ve Doğrulamalar

Bu eylemin uygulanması için imzalanan sözleşmelere uygulanan yükümlülüklere halel gelmeksizin, Komisyon, bir risk değerlendirmesi temelinde, bir veya daha fazla sözleşme veya anlaşma için bağımsız denetimler veya doğrulama atamaları yapılmasını sağlayabilir.

6. STRATEJİK İLETİŞİM VE KAMU DİPLOMASİSİ

AB tarafından finanse edilen dış eylemleri uygulayan tüm kuruluşlar, ilgili kitlelere, ilgili eylemlere ilişkin tüm iletişim materyallerinde AB amblemini ve uygun şekilde kısa bir finansman beyanını bulundurarak, Birlik'in kendilerinin çalışmalarına verdiği desteği bildirme konusunda sözleşmesel bir yükümlülüğe sahiptir. Bu amaçla, *AB görünürlüğüne ilişkin iletişim ve bu görünürlüğün artırılması: Dış eylemlere ilişkin rehber* adlı 2022 tarihli rehber dokümanında (veya onun yerine geçen herhangi bir belgede verilen talimatlara uymaları gerekmektedir.

Bu yükümlülük, ilgili eylemlerin Komisyon, ortak ülke, hizmet sağlayıcılar, hibe faydalanıcıları ya da BM kuruluşları, uluslararası finans kuruluşları ve AB Üye Devletlerinin kuruluşları gibi yetkilendirilmiş veya yetki devri yapılmış makamlar tarafından uygulanmasına bakılmaksızın, eşit şekilde uygulanacaktır. Her durumda, ilgili sözleşmesel yükümlülüklere ilişkin bir atıf, ilgili finansman anlaşmasına, ihale ve hibe sözleşmelerine ve katkı anlaşmalarına dâhil edilmelidir.

7. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Performans yönetim sistemi, Eylemin uzun vadeli etkisini değerlendirmek üzere tasarlanabilir

- **Kapasite Oluşturma Odağı:** İzleme ve değerlendirme kapsamında, Mali Destek Programı faaliyet süreci sonrasında paydaşların (finans kuruluşları, işletmeler ve politika yapıcılar) sürdürülebilirlik projelerini geliştirme, finanse etme ve uygulama kapasitesinin Mali Destek Programı vasıtasıyla ne ölçüde geliştirildiği takip edilmelidir.
- **Politika ve Mevzuat Değişikliklerinin Takip Edilmesi:** Platform, müdahaleleri vasıtasıyla Mali Destek Programının doğrudan müdahale süreci sonrasında yeşil yatırımları teşvik eden ve kolaylaştıran uzun vadeli politika ve düzenleyici reformlara nasıl katkıda bulunduğunu izlemelidir.
- **Uzun Vadeli Vizyon ile Proje Seçimi:** Proje seçim kriterleri sadece anlık çevresel ve sosyal faydaları değil, aynı zamanda projenin tekrarlanma, ölçek büyütme veya uzun vadede kendi kendini sürdürebilir hâle gelme potansiyelini de dikkate almalıdır.
- **Proje Sürdürülebilirliğinin İzlenmesi:** Platform, finanse edilen projelerin, Programın doğrudan desteği sona erdikten sonra da çevresel ve sosyal faydalarının devam etmesini sağlayacak mekanizmalara sahip olup olmadığını takip edebilir.

Sistemin verimli ve uyarlanabilir olmasını sağlamak için, veri toplama, analiz ve raporlamayı kolaylaştırmak, idari yükü azaltmak ve uzun vadeli veri erişilebilirliği sağlamak amacıyla çevrim içi platformlardan ve veri yönetimi araçlarından yararlanmak üzere teknolojiden faydalanılacaktır. KPI'lar ve veri toplama yöntemleri de dâhil olmak üzere performans yönetimi çerçevesi, bunların konuyla ilgili kalmalarını ve değişen koşullara uyum sağlamalarını sağlamak için periyodik olarak gözden geçirilecektir. Değerlendirme sürecinde paydaşların (faydalanıcılar, devlet kurumları vb.) katılımının sağlanması, performans yönetim sisteminin etkinliği hakkında değerli geri bildirimler sağlayacak ve iyileştirmeye açık alanları belirleyecektir. Ayrıca, performans yönetim sisteminin maliyet etkinliğinin düzenli olarak değerlendirilmesi, anlamlı veriler ve içgörüler üretmek için kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasını sağlayacaktır.

Eylem, bilgi paylaşımı ve tekrarlama potansiyeli açısından çarpan etkilerine sahip olacak şekilde tasarlanmıştır. Sürdürülebilir Kalkınma projeleri için özel inisiyatiflere ilişkin kapasite oluşturma faaliyetleri aracılığıyla, yerel ve merkezi idareler gerekli teknik bilgiyi kendi bünyelerinde geliştireceklerdir. Bu, Eylem süresince gösterilen ve uygulanan stratejileri akılda tutmalarına yardımcı olacaktır. Nihayetinde, Eylemin

uygulama döneminin ötesinde bile yeni projelerin düzene koyulmasında aynı ivmeyi sürdürebileceklerdir. Uygulama aşamasında STK'ların ve diğer sivil temsilcilerin katılımı, yeşil dönüşüm projeleriyle ilgili kamu bilincinin artırılmasına yardımcı olacak ve bu da belediye yönetimlerinden daha fazla proje taahhüdü için halkın beklentisini oluşturacaktır.

Eylemin uygulanmasının ardından, uygun şekilde uyarlanmış teknik kılavuzların mevcudiyeti, faydalanıcıların kendi kendilerine yetebilme kapasitelerine katkıda bulunacaktır. Bu Eylem kapsamında önerilen Çıktılar, yeşil dönüşüm alanında uygulamaların iyileştirilmesiyle sonuçlanacaktır. Eylem sırasında Avrupa sektörel politikalarına aşina olan uzmanların katılımı, Çıktıların AB ve faydalanıcıların diğer uluslararası taahhütleri ile tam uygun olmasını sağlayacaktır. Hem Avrupa düzeyindeki hem de ulusal hedefler belediye yönetimlerine iletilerek, bölgesel/ulusal pozisyonlara aşina olmaları sağlanacaktır. Bu şekilde, sürdürülebilir ve yeşil müdahaleler tasarlarken, bu pozisyonlarla ilişki kurabilmeleri sağlanacaktır. Bu Eylem kapsamında geliştirilen tüm prosedürler, kılavuzlar veya rehberler, daha fazla dış destek olmaksızın nihai faydalanıcıların personeli tarafından düzenli olarak güncellenebilecek ve değiştirilebilecek düzeyde sade olacaktır. Ayrıca, söz konusu belgeler nihai faydalanıcıların yasal hükümleriyle çelişmeyecektir.

TR

BU EYLEM AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN FİNANSE EDİLMEKTEDİR

2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı Hakkında Komisyon Uygulama Kararı'na Ait

EK I.8

Enerji için Eylem Belgesi

YILLIK EYLEM PLANI

Bu belge, Mali Tüzük'ün 110(2) maddesi açısından yıllık çalışma programını ve IPA III Tüzüğü'nün 9. maddesi ve NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 23(2) maddesi açısından yıllık ve çok yıllık eylem planlarını ve tedbirlerini tesis eder.

1. ÖZET

2. Eylem Özet Tablosu

Başlık	**Enerji** 2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı
OPSYS	OPSYS iş referansı: ACT-62857
ABAC	ABAC Taahhüt seviyesi 1 numarası: JAD.1655607
Ana Düzenleme	Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) kapsamında finanse edilmektedir
Ekonomi ve Yatırım Planı (EIP)	Hayır
EIP Öncü Projesi	Hayır
Avrupa Takımı	Hayır
Eylemin Faydalanıcısı/ Faydalanıcıları	Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür
Programlama belgesi	IPA III Programlama Çerçevesi
ÖNCELİK ALANLARI VE SEKTÖR BİLGİSİ	
Pencere ve tematik öncelik	Pencere 3: Yeşil Gündem ve Sürdürülebilir Bağlantısallık Tematik Öncelik 2: Ulaşım, dijital ekonomi ve toplum ve enerji
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar)	Ana SKA (sadece 1): SKA 7: Erişilebilir ve Temiz Enerji Diğer önemli SKA'lar (9 adete kadar) ve uygun olduğunda, hedefler: SKA 9: Sanayi, İnovasyon ve Altyapı SKA 12: Sorumlu Tüketim ve Üretim

	SKA 13: İklim Eylemi SKA 15: Karasal Yaşam

DAC kodu/kodları	23181 - Enerji konusunda öğretim/eğitim (%20) 23182 - Enerji konusunda araştırma (%30) 23630 - Elektrik enerjisi iletimi ve dağıtımı (merkezi şebekeler) (%50)			
Ana Dağıtım Kanalı	Merkezi Yönetim - 12001			
Hedefler	☒ İklim ☐ Cinsiyet ☐ Biyolojik Çeşitlilik			
İşaretçiler (DAC formundan)	**Genel politika hedefi**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Katılımı geliştirme/iyi yönetişim	☒	☐	☐
	Çevreye yardım	☐	☒	☐
	Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi	☒	☐	☐
	Üreme, anne, yenidoğan ve çocuk sağlığı	☒	☐	☐
	Afet Riskini Azaltma	☒	☐	☐
	Engellileri içerme	☒	☐	☐
	Beslenme	☒	☐	☐
	RIO Sözleşmesi işaretçileri	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Biyolojik çeşitlilik	☒	☐	☐
	Çölleşmeyle mücadele	☒	☐	☐
	İklim değişikliği etkilerinin azaltılması	☐	☐	☒
	İklim değişikliğine uyum	☒	☐	☐
İç İşaretçiler ve Etiketler	**Politika hedefleri**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Öncü Projesi	EVET ☐		HAYIR ☒
	Etiketler:	EVET		HAYIR
	Ulaşım	☐		☒

	Enerji	☐	☒

	Çevre ve iklim dayanıklılığı	☐	☒
	Dijital	☐	☒
	Ekonomik kalkınma (özel sektör, ticaret ve makroekonomik destek dâhil)	☐	☒
	İnsan Gelişimi (insan sermayesi ve gençlik dâhil)	☐	☒
	Sağlık dayanıklılığı	☐	☒
	Göç ve hareketlilik	☐	☒
	Tarım, gıda güvencesi ve kırsal kalkınma	☐	☒
	Hukukun üstünlüğü, yönetişim ve Kamu Yönetimi reformu	☐	☒
	Diğer	☐	☒
	Dijitalleşme	☐	☒ ☐
	Etiketler dijital bağlantısallık dijital yönetişim dijital girişimcilik dijital beceriler/okuryazarlık dijital hizmetler	EVET ☒ ☒ ☒ ☒ ☒	HAYIR ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
	Bağlantısallık	☐	☒ ☐
	Etiketler dijital bağlantısallık enerji ulaşım sağlık eğitim ve araştırma	EVET ☒ ☒ ☐ ☐ ☒	HAYIR ☐ ☐ ☒ ☒ ☐
	Göç	☒	☐ ☐
	Eşitsizliklerin Azaltılması	☒	☐ ☐
	COVID-19	☒	☐ ☐

BÜTÇE BİLGİSİ

İlgili tutarlar	Bütçe kalemi: 15 02 02 01 Toplam tahmini maliyet: 4.800.000,00 AVRO AB bütçe katkısının toplam tutarı 4.800.000,00 AVRO IPA III faydalanıcısı ile dolaylı yönetim için 4.800.000,00 AVRO
YÖNETİM VE UYGULAMA	
Uygulama yöntemleri (yönetim şekli ve teslim yöntemleri)	Türkiye Cumhuriyeti ile **dolaylı yönetim**
Finansman Anlaşması'nın imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	En geç 31 Aralık 2025'e kadar
Katkı/ yetkilendirme anlaşmaları, ihale ve hibe sözleşmelerinin imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	Mali Tüzük'ün 114(2) maddesinde listelenen durumlar hariç, finansman anlaşmasının imza/sonuçlanma tarihini müteakip 3 yıl
Gösterge niteliğindeki uygulama süresi	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 72 ay
Finansman Anlaşması'nın uygulanması için son tarih	Finansman Anlaşması'nın imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 12 yıl

1.2 Eylemin Özeti

Eylemin genel hedefi, Türkiye'de Yeşil Gündemi teşvik ederek, AB uygulamalarına uyum sağlamak ve yeşil ve düşük karbonlu Enerjiye geçişi teşvik etmektir.

Eylem, **Pencere 3 Yeşil gündem ve sürdürülebilir bağlantı**: *elektrik dağıtımında teknik kapasitenin ve standardizasyonun güçlendirilmesi ve enerji teknolojileri için kritik hammadde geri kazanımı konusunda kapasite ve politika diyaloğunun geliştirilmesi* kapsamındaki **IPA III Tematik Öncelik 2: Ulaştırma, dijital ekonomi ve toplum ve enerji özel hedeflerine** katkıda bulunacaktır.

Eylem, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın hedefleriyle uyumludur ve inovasyonu, yatırımları ve AB paydaşlarıyla daha yakın sinerjiler kurulmasını teşvik ederken, Türkiye'nin Avrupa uygulamalarıyla uyumunu artıracaktır. Bu çabalar Türkiye'nin kapasitesini güçlendirecek, iklim taahhütlerine uygun olarak temiz ve düşük karbon emisyonlu enerjiye geçişini hızlandıracak ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi teşvik edecektir.

Kurumsal Kapasitenin Artırılmasını Amaçlayan Eylem, iki inisiyatiften veya Destek Alanından (DA) oluşmaktadır:

- DA1: Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ) Canlı Hat Bakımı konusundaki Kurumsal Kapasitesinin AB standartları ve uygulamaları doğrultusunda geliştirilmesi.

- DA2: Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK) kurumsal kapasitesinin artırılması ve enerji teknolojileri için ikincil kritik hammaddelerin geri kazanımı konusunda diyaloğu teşvik etmek üzere bir AB-Türkiye paydaş platformunun oluşturulması.

İki DA birbirini tamamlayıcı niteliktedir ve elektrik kesintilerini azaltarak ve yenilenebilir teknolojilerin üretiminde döngüsel ekonomik ilkeleri benimseyerek, vatandaşlar için somut faydaları artırmayı amaçlamaktadır.

Eylem aynı zamanda temel Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını (SKA'lar) de ele almaktadır:

- DA1, verimli ve güvenilir bir elektrik tedariki sağlamak için AB ile uyumlu canlı hat bakım uygulamalarını teşvik ederek, Türkiye'de sık gerçekleşen elektrik kesintilerini ele almakta ve SKA 7, 9 ve 13'e doğrudan katkıda bulunmaktadır.
- DA2, AB-Türkiye politika diyaloğunu ve Türkiye'nin önemli madenleri geri dönüştürme kapasitesini geliştirmeyi, yenilenebilir enerji teknolojilerinin üretimi için sürdürülebilir kaynak yönetimi ve döngüsel ekonomi ilkelerini desteklemeyi ve SKA 7, 9, 12, 13 ve 15'e katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

1.3 Eylemin Faydalanıcısı/Faydalanıcıları

Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür.

2. GEREKÇE

2.1 Bağlam

Avrupa Yeşil Anlaşması, sürdürülebilirlik için dijital teknolojilere odaklanarak enerji politikalarını ve stratejilerini teşvik etmek suretiyle 2050 yılına kadar iklim açısından nötr bir AB hedeflemektedir. Türkiye'nin enerji politikaları; 12. Ulusal Kalkınma Planı (2024-2028), Türkiye Ulusal Enerji Planı (2022-2035) ve Türkiye Enerji Verimliliği 2030 Stratejisi gibi enerji güvenliği, piyasa istikrarı ve yenilenebilir enerjiyi vurgulayan belgeler aracılığıyla, bu uluslararası hedeflerle uyumludur.

Türkiye'nin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) arasında SKA 7 (uygun fiyatlı ve temiz enerji), SKA 8 (sürdürülebilir ekonomik büyüme ve istihdam) ve SKA 13 (iklim eylemi) yer almaktadır. Ayrıca Türkiye, AB

politikalarıyla uyumunu güçlendirmeyi ve dijital bağlantısallığı artırmayı hedeflemektedir.

DA1:
TEDAŞ'ın kapasite oluşturma eylemi, enerji verimliliğini artırmayı ve Türkiye'nin 2053 net sıfır emisyon hedeflerini desteklemeyi amaçlayan canlı hat bakım teknolojisinin AB üyesi ülkelerden Türkiye'ye aktarılmasına odaklanmaktadır.

Bu eylem, enerji dağıtım kayıplarının azaltılması, verimliliğin artırılması ve Ar-Ge projelerine öncelik verilmesini vurgulayan II. Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı ve Enerji Verimliliği 2030 stratejisi de dâhil olmak üzere Türkiye'nin stratejik belgeleriyle uyumludur.
12. Kalkınma Planı rekabetçi, verimli ve güvenli bir enerji tedarik yapısını hedeflemektedir. Orta Vadeli Plan, enerji verimliliğinin artırılmasına, iklim değişikliğiyle mücadeleye ve yeşil ve dijital dönüşüm fırsatlarından yararlanmaya odaklanmaktadır. ETKB Ulusal Enerji Planı, enerji piyasası reformlarını ve AB politikalarına uyumu desteklemektedir.

Bu eylem, Türkiye'nin enerji verimliliği hedeflerine katkıda bulunmakta, enerji tedarik güvenliğini artırmakta ve sürdürülebilir enerji teknolojilerinin geliştirilmesini teşvik etmektedir. Enerji güvenliği ve verimliliği sağlamaktadır ve IPA III çerçeve hedefleriyle uyumludur.

DA2:
Paris Anlaşması, yenilenebilir enerji kaynakları yoluyla karbon emisyonlarını azaltarak küresel ısınmayı 1,5°C ile sınırlandırmanın önemini vurgulamaktadır.

Nadir Toprak Elementleri (NTE'ler) elektrik motorları, bataryalar, rüzgar türbinleri, güneş panelleri ve katalitik konvertörlerde kritik bir rol oynayarak hava kirliliğini en aza indirir ve verimliliği artırır. Yeşil enerjiye dönüşüm için son derece önemlidirler.

Türkiye'nin NTE Stratejisi;, ömrünü tamamlamış elektrikli araç bataryaları ve sabit mıknatıslar gibi atıklardan NTE'lerin geri kazanılmasına öncelik vermekte ve enerji tasarrufu ve yüksek geri kazanım teknolojileri için Ar-Ge'ye vurgu yapmaktadır. Geri dönüşüm teknolojileri için ön fizibilite çalışmalarını, çevresel etkileri en aza indirmeye yönelik stratejileri ve farklı toplumsal kesimlere yönelik farkındalık artırma faaliyetlerini içerir.

Bu eylem; yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve çevresel sürdürülebilirliğe odaklanan 12. Ulusal Kalkınma Planı, Orta Vadeli Programlar (2022-2024, 2024-2026) ve ETKB Stratejik Planı gibi stratejik belgelerle uyumludur. IPA III Programlama Çerçevesi; kritik hammaddelerin sürdürülebilir üretimi ve kullanımı, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji projelerine vurgu yapmaktadır.

Bu eylem, SKA 7, SKA 8, SKA 9, SKA 12, SKA 13 ve SKA 15'i destekleyerek Türkiye'nin sürdürülebilir ve verimli bir enerji sektörü geliştirme, çevre kalitesini iyileştirme ve AB politikalarına uyum sağlama çabalarına katkıda bulunmaktadır.

2.2. Sorun Analizi

DA1: Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ) Canlı Hat Bakımı konusundaki Kurumsal Kapasitesinin AB standartları ve uygulamaları doğrultusunda geliştirilmesi;

Elektrik kesintileri günlük yaşamı, sağlık hizmetlerini ve eğitim faaliyetlerini sekteye uğrattığından, güvenilir elektrik, toplumların refahı için kritik öneme sahiptir. Birleşmiş Milletlerin "Dünyamızı Dönüştürmek: Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi" başlıklı makalesinde "Hedef 7: Herkes için uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimin sağlanması" altında vurgulandığı üzere, elektrik arzının güvenilirliğinin artırılması, yaşam kalitesini artırmaktadır.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun (EPDK) 2023 Elektrik Piyasası Sektör Raporu'na göre[1], Sistem Ortalama Kesinti Süresi Endeksi (SAIDI) 771 dakika olarak hesaplanmıştır ve bu değer Avrupa Enerji Düzenleyicileri Konseyi'nin (CEER) sınır değerlerinin (100 dakika) oldukça üzerindedir. Bu aşırı uzun kesinti süresi, nüfusun sağlığı da dâhil olmak üzere sosyal ve ekonomik refah üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Uzun süreli kesintinin ana nedenlerinden biri, yetersiz bakımdır. Mevcut durumda, bakım için elektrik hattının enerjisinin kesilmesi gerekmektedir ve kullanıcıları elektriksiz bırakmama kaygısı, yetersiz bakıma neden olmaktadır. Yetersiz bakım, hat arızası riskini artırmakta ve bu da belirgin hizmet kesintilerine yol açmaktadır. Örneğin, Şubat 2022'de Isparta'da beklenenden çok daha yoğun olan kar yağışı nedeniyle elektrik şebekesi çökmüştür. Yeterli bakım yapılmaması nedeniyle zaman içinde hatta ortaya çıkan riskler, kar yağışıyla birlikte bir realiteye dönüşmüş ve iki günlük elektrik kesintisine neden olmuştur. Arızadan kaynaklanan aşırı akımların, hattın birçok unsuru üzerinde kademeli olarak artan bir etkiye sahip olduğu değerlendirilmiştir. Canlı hat bakımı, hattın enerjisinin kesilmemesi ile ilgili endişeyi ortadan kaldırarak, bakım eksikliği için etkili bir çözüm sağlamaktadır.

Enerjinin güvenilir bir şekilde tedarik edilememesi, dağıtım elektrik şebekesinin operasyonel verimliliğini de etkilemektedir. IEA Elektrik Şebekeleri ve Güvenli Enerji Geçişleri Raporu'nda[2] "Uygun bakım ve servis ile, ekipman ömrü önemli ölçüde uzatılabilir." ifadesi yer almaktadır. Bu nedenle, bileşenlerin ömrünü uzatmak için canlı hat bakım yaklaşımının kullanılmasındaki bir başka hedef, atık malzemeden kaynaklanan emisyon oranını düşürmektir.

Bu nedenle eylem, Türkiye'nin elektrik dağıtım şebekesinde AB ile uyumlu bir canlı hat bakım sisteminin benimsenmesine odaklanmaktadır. Canlı hat bakımı, kesinti süresini en aza indirerek güvenilir enerji tedariki sağlayacak ve şebekenin operasyonel verimliliğini temin edecektir. Türkiye'de canlı hat bakımına geçişte, yasal ve teknik kapasite oluşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda, bu eylem; canlı hat bakımı için eğiticilerin eğitimini, canlı hat bakımı eğitim merkezi için hazırlık çalışmalarını, şebeke üzerinde fizibilite analizlerini ve yasal düzenlemeler için tavsiyeleri kapsamaktadır.

Eylemin kapsayacağı ana paydaşların ve ilgili kurumsal ve/veya örgütsel konuların (yetkiler, potansiyel roller ve kapasiteler) belirlenmesi

Türkiye'nin elektrik dağıtım şebekesinde canlı hat bakımının uygulanması, birçok kilit paydaşı içermektedir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB) politika geliştirme, mevzuat uygulama ve enerji ve doğal kaynakların stratejik gözetimine odaklanarak enerji sektörüne liderlik etmektedir. ETKB'nin rolü, sürdürülebilir enerji tüketimini sağlamayı ve ekonomik büyümeyi desteklemeyi içermektedir. ETKB'ye bağlı Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ), canlı hat bakım eğitimi vererek, sertifikasyonu denetleyerek ve prosedürel kılavuzlar belirleyerek, 21 özel elektrik dağıtım şirketinin kapasitesinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Bu şirketlerin, şebeke güvenilirliğini artırmak ve kesintileri azaltmak için AB standartlarıyla uyumlu canlı hat bakım uygulamalarını benimsemeleri beklenmektedir. Özellikle hizmetlerin yetersiz olduğu bölgelerdeki yerel topluluklar, olası geçici kesintilere rağmen, elektrik güvenilirliğindeki artıştan faydalanacaktır. TEDAŞ ve AB uzmanlarıyla birlikte çalışan eğitim sağlayıcıları ve danışmanlar, eğitim programlarının Türkiye'nin kendine özgü altyapı ihtiyaçlarına göre uyarlanmasını sağlayacak ve canlı hat bakım tekniklerine sorunsuz bir geçişi kolaylaştıracaktır.

[1] https://epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-24/elektrikyillik-sektor-raporu
[2] https://www.iea.org/reports/electricity-grids-and-secure-energy-transitions

DA2: Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK) kurumsal kapasitesinin artırılması ve enerji teknolojileri için ikincil kritik hammaddelerin geri kazanımı konusunda diyaloğu teşvik etmek üzere bir AB-Türkiye paydaş platformunun oluşturulması.

AB fosil yakıtlardan vazgeçip daha fazla mineral gerektiren temiz enerji sistemlerine yöneldikçe, hem Türkiye'nin hem de AB'nin baz metaller, pil malzemeleri, nadir toprak elementleri ve diğerlerine yönelik talebi, katlanarak artacaktır. Aynı zamanda AB'nin yeşil dönüşümü batarya, güneş panelleri, sabit mıknatıslar ve diğer temiz teknolojilerin yerel üretiminin artırılmasını gerektirecektir. Artan talebi karşılamak için bir dizi hammaddeye bol miktarda erişim gerekecektir. Bununla birlikte, döngüsel bir yaklaşımın sağlanmasına ve dolayısıyla yenilenebilir enerji teknolojilerinin gerçekten yenilenebilir hâle getirilmesine de odaklanılmalıdır. Bu bağlamda, atıklardan elde edilen ikincil hammaddelerin kullanımının iyileştirilmesi gerekmektedir. Atıklardan kritik malzemelerin çıkarılması ve üretilmesi, hem birincil kaynaklara kıyasla emisyonun ve kirletici etkinin daha düşük olmasını sağlayacak hem de doğal kaynakların tükenmesini sınırlayacaktır. Dolayısıyla, atıklardan elde edilen ikincil hammaddelerin kullanımı, temiz enerjiye geçiş ve net sıfır emisyon hedefine ulaşılması için döngüsel ekonomik yaklaşımın birleştirilmesine açık bir fayda sağlamaktadır.

Böylesi bir konunun stratejik önemi ve ilgisi, araştırma ve inovasyon faaliyetlerinin çok ötesine geçmekte olup, paydaş katılımıyla sıkı bir şekilde iç içe geçmiş durumdadır ve örtüşen ve sinerji yaratan hedefler dikkate alındığında, AB-Türkiye politika diyaloğuyla mükemmel bir uyum içindedir.

İkincil kaynaklardan kritik minerallerin geri kazanımına yönelik bir sistem geliştirmek için ulusal ve uluslararası düzenlemeler analiz edilmeli, ilgili düzenleyici çerçeve oluşturulmalı ve aynı zamanda ikincil kaynaklardan daha fazla üretim yapılabilmesi için AB Üye Devletlerinden bilgi aktarımı kolaylaştırılmalıdır.

Bu bağlamda, AB ve Türkiye'nin güçlerini birleştirmesi ve ilgili paydaşları bir araya getirmesi, alışılagelmiş araştırma ve yenilik sınırlarının ötesinde diyaloğu destekleyecek ve teşvik edecek özel bir platformun oluşturulmasını gerektirecektir. Hem enerji üretimi için kritik hammaddeler (örneğin bor ve lityum) konusunda ortak öncelikler belirlemeye yönelik bir politika mekanizması hem de özel ve kurumsal yatırımcılardan ek finansman çekmeye yönelik bir mekanizma oluşturmak hedeflenecektir.

Döngüsel bir ekonomi geliştirmek ve 2053 net sıfır emisyon hedefine ulaşmak amacıyla alternatif (ikincil) kaynaklardan kritik hammaddelerin üretimini artırmak için diyaloğu kolaylaştırmak ve somut yollar belirlemek üzere hem Kamu hem de özel sektörden tüm paydaşları bir araya getirmek önemlidir. Hâlihazırda, kritik mineraller yaygın olarak geleneksel madencilik yoluyla birincil kaynaklardan elde edilmektedir. Kritik minerallerin ikincil kaynaklardan geri kazanımına ilişkin bilginin artırılması için farkındalık yaratılmalıdır.

Yakın zamanda Avrupa Birliği Kritik Hammaddeler listesini yayınlamıştır; bununla birlikte, Türkiye'deki bazı kurum, kuruluş ve gruplar Türkiye'nin kritik mineral listesini oluşturmuş olsa da, henüz resmî bir liste yayınlanmadı. Tedarik zinciri güvenliği, çevresel sürdürülebilirlik, sürdürülebilir üretim ve ekonomik kalkınmanın sağlanması için, Türkiye'nin kritik madenlerinin belirlenmesi, stratejik planlamanın bir parçası olmalıdır. Bu amaçla, kritik maden listesinin yayınlanmasının yanı sıra, kritik madenlerin ikincil kaynaklardan geri kazanımına yönelik sosyal, ticari ve yasal düzenlemelerin yapılmasına ve bu kapsamda strateji belgelerinin oluşturulmasına acil ihtiyaç duyulmaktadır.

<u>Eylemin kapsayacağı ana paydaşların ve ilgili kurumsal ve/veya örgütsel konuların (yetkiler, potansiyel roller ve kapasiteler) belirlenmesi</u>

Türkiye'de Enerji Sektörü birden fazla kurum tarafından yönetilmekte olup, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) kapsamında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB), öncü bir rol oynamaktadır. **ETKB**, politika geliştirme, mevzuat ve enerji güvenliği, verimlilik ve uluslararası iş birliğinin gözetiminden sorumludur. ETKB; ekonomik rekabetçiliğe odaklanan **Ticaret Bakanlığı** ve çevresel sürdürülebilirliği

korumayı amaçlayan **Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı** ile iş birliği yapmaktadır. 2020'de kurulan **Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK)**, enerji, madencilik ve nükleer teknoloji alanlarında bilimsel araştırma ve inovasyonu denetlemektedir. TENMAK'ın **Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsü (NATEN)**, nadir toprak elementleriyle ilgili araştırma ve geliştirmeye odaklanmakta, teknolojik ürünleri geliştirmek ve sürdürülebilir kaynak kullanımını sağlamak için kamu ve özel kuruluşlarla iş birliğini teşvik etmektedir. Bu kurumlar birlikte Türkiye'nin rekabet gücünü artırmak ve güvenli, sürdürülebilir bir enerji geleceğine geçişini desteklemek için çalışmaktadır.

2.3. Öğrenilen Dersler

IPA I ve IPA II dönemlerini kapsayan son yirmi yıldan öğrenilen en önemli derslerden biri, ekosistemi bütünsel bir bakış açısıyla ele alarak ve AB enerji mevzuatına, pazarına ve ağına tam uyuma odaklanarak kurumsal kapasite geliştirme faaliyetlerinin sürekli iyileştirilmesi ve sistematik olarak performansın izlenmesi gerekliliğidir:

- AB mevzuatına uyumun iyileştirilmesi;
- Avrupa Yeşil Mutabakat düzenlemelerine hızlı uyum sağlanması ihtiyacı;
- Enerji ekosisteminin dönüşümüne adanmış kurumsal kapasiteye olan ihtiyaç;
- Enerji sektöründeki kamu kurumlarında insan kaynağı kapasitesinin geliştirilmesine olan ihtiyaç;
- Pilot yenilenebilir enerji projeleriyle farkındalık yaratılması ve uygulamalı olarak öğrenim sağlanması;
- Avrupa Komisyonu ve enerji sektörünün çeşitli paydaşları ile diyaloğun geliştirilmesi ve iş birliğinin güçlendirilmesi.

Ek olarak, ETKB, sektör paydaşlarıyla yakın iş birliği içinde, yeşil ve düşük karbonlu ekonomiye geçişe yönelik olarak sektördeki projelerin ve programların uygulanmasını hızlandırmıştır. Bu sayede ETKB'nin ve kritik kurumların kapasiteleri artırılmış ve koordinasyonları ve ilişkileri güçlendirilmiştir.

Özetle:

- İyi iletişim başarımızın anahtarı olmuş ve bu, ekip üyeleri arasında net tartışmalar yapılmasının önemini vurgulamıştır.
- Dikkatli planlama, beklenmedik sorunların üstesinden gelinmesine yardımcı olarak, hazırlığın ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.
- Esnek yöntemler kullanmak, projenin ihtiyaçlarındaki değişikliklere hızla adapte olmamızı sağlamış ve duyarlı olmanın önemini vurgulamıştır.

Ayrıca, sürekli iyileştirme ve gerçek yapısal reformlara duyulan ihtiyacı vurgulayan, AB yönetmeliklerine uyumun ve ekip çalışmasının geliştirilmesinin son derece önemli olduğu anlaşılmıştır.

3. EYLEMİN TANIMI

3.1. Müdahale Mantığı

Bu eylemin Genel Hedefi/Etkisi, daha yeşil ve düşük karbonlu bir Enerjiye geçişi teşvik ederken Türkiye'de Yeşil Gündemi destekleyerek AB standartlarına ve uygulamalarına uyumu kolaylaştırmaktır.

Bu eylemin Özel Hedefleri (Sonuçları) şunlardır:

1. AB uygulamaları doğrultusunda teknik kapasite ve standardizasyonun güçlendirilmesi yoluyla Türk elektrik dağıtım sisteminin verimliliğinin ve güvenilirliğinin artırılması,
2. AB ile iş birliği ve diyalog içinde, Türkiye'nin özellikle yenilenebilir enerji teknolojileri için kritik

hammaddeleri geri kazanma kabiliyetinin geliştirilmesi.

Bu eylem tarafından sağlanacak olan ve ilgili Özel Hedeflere (Sonuçlara) katkıda bulunan Çıktılar şunlardır:

1.1 Sonuç 1'e (veya Özel Hedef 1'e) katkıda bulunan çıktılar: İlgili AB ortaklarıyla iş birliği içinde eğiticilerin eğitilmesi ve ilgili AB Üye Devletlerinin uygulama ve prosedürlerine uyum sağlanması yoluyla TEDAŞ'ın Canlı Hat Bakım kapasitesinin geliştirilmesi.

1.2 Sonuç 1'e (veya Özel Hedef 1'e) katkıda bulunan çıktılar: Türkiye'de Canlı Hat Bakım merkezi veya tesisi için Fizibilite Değerlendirmesi ve hazırlık adımlarının, AB standartları, normları ve mevzuatı ile uyumlu olması.

2.1 Sonuç 2'ye (veya Özel Hedef 2'ye) katkıda bulunan çıktılar: Yenilenebilir enerji teknolojilerine (örneğin NTE'ler, bor ve lityum) odaklanarak, ikincil kaynaklardan (maden artıkları ve ömrünü tamamlamış ürünler) kritik hammaddelerin (CRM) geri kazanımı konusunda TENMAK/NATEN'in stratejik yönetiminin, sektörel desteğinin ve teknik kapasitesinin geliştirilmesi.

2.2 Sonuç 2'ye (veya Özel Hedef 2'ye) katkıda bulunan çıktılar: Enerji teknolojileri için ikincil kritik hammaddelerin geri kazanımı konusunda AB-Türkiye politika diyaloğunu teşvik etmek amacıyla AB-Türkiye paydaş platformunun kurulması.

Bu eylemin temelindeki müdahale mantığı, çıktıların, 3.4 "Riskler ve Varsayımlar" bölümünde belirtilen varsayımlar altında sonuca ve dolayısıyla yukarıda belirtilen etkiye ulaşılmasına katkıda bulunacağıdır.

3.2. Gösterge Niteliğindeki Faaliyetler

Çıktı 1.1 ile ilgili faaliyetler

- Faaliyet 1.1.1: Canlı hat bakım teknolojisi konusunda gerekli teorik ve pratik eğitimi almak için, AB Üye Devletlerinde özel saha eğitimini de içerebilecek şekilde, ilgili AB tesisleriyle iş birliği içinde eğiticilerin eğitimi.
- Faaliyet 1.1.2: Türkiye elektrik dağıtım sistemine ilişkin ön analiz, masa başı araştırması yoluyla canlı hat bakımına ilişkin AB'deki en iyi uygulamaların incelenmesi ve bilgi aktarım planının hazırlanması
- Faaliyet 1.1.3: Bilgi aktarım planı doğrultusunda AB ülkelerine (gösterge niteliğindeki 3 ülkeye) saha ziyaretleri yoluyla canlı hat bakım uygulamaları için AB'deki en iyi uygulamaların yerinde analizi. Bu eğitimlerin Türkiye'deki mevcut canlı hat bakım uygulamalarının iyileştirilmesine yönelik pratik etkilerini artırmak için, eğitimler öncesinde hedefe yönelik bir TAIEX çalışma ziyareti gerçekleştirilebilir.
- Faaliyet 1.1.4: Teknik standartların ve teknik şartnamelerin tanımlanması, geçiş ihtiyaçları ve canlı hat bakımı için Teknisyen Kılavuzlarının hazırlanması da dâhil olmak üzere Türkiye elektrik dağıtım şebekesinde canlı hat bakımının uygulanmasına yönelik ağ analizi ve fizibilite hazırlığı.
- Faaliyet 1.1.5: Gerekli mevzuat ve yönetmeliklere yönelik öneriler de dâhil olmak üzere Türkiye'de Canlı Hat Bakımının Uygulanması için Strateji ve Yol Haritası.

Çıktı 1.2 ile ilgili faaliyetler:

- Faaliyet 1.2.1 İlgili AB Üye Devletleri uygulamaları doğrultusunda Türkiye'de elektrik dağıtımı için bir canlı hat bakım eğitim merkezinin oluşturulmasına yönelik olarak, fizibilite, rehberlik ve kılavuzları da içeren hazırlık faaliyetleri. Bu aynı zamanda şunları da içerecektir:

- Eğitim stratejileri, müfredat, içerik, eğitici el kitabı, eğitici belgeleri, eğitimde kullanılacak malzeme ve ekipman listesini içeren bir eğitim modülünün oluşturulması
- Eğitim merkezi için ihtiyaç ve fizibilite analizi (eğitim merkezi, teorik ve pratik alanı içerir)
- Eğitim merkezinin teknik şartnamesinin (keşif özeti dâhil) tasarlanması ve tanımlanması

Çıktı 2.1 ile ilgili faaliyetler:

- Faaliyet 2.1.1 NATEN/TENMAK için Teknik Destek ve yardım; şunları içerir:

  - Proje Açılışı ve Paydaş Katılım Etkinliği
  - Enerji sistemlerinde kullanılan geri kazanılmış CRM'lerin ve yeniden kullanılan ömrünü tamamlamış ürünlerin (örn. mıknatıstan mıknatısa üretim) yüzdesinin belirlenmesi yoluyla, enerji sektörüne özel olarak odaklanarak, mevzuat ve uygulamaların yanı sıra sanayi güvenliğini de kapsayan döngüsel ekonomi bakış açısıyla, Türkiye'deki CRM pazarına ilişkin mevcut durum analizi
  - Ömrünü tamamlamış ürünlerden CRM geri kazanımına yönelik olarak, teknolojik, ekonomik, idari ve düzenleyici yönleri kapsayan, masa başı araştırması yoluyla literatür üzerine çalışma yapılması ve (gösterge niteliğindeki 3 ülkeye düzenlenen) çalışma ziyaretleri yoluyla iyi uygulamalar üzerine çalışma yapılması
  - Ömrünü tamamlamış ürünlerin geri kazanımı için [Türkiye'de enerji sektöründe kullanılan CRM'lere (rüzgar türbinlerindeki sabit mıknatıslar, elektrikli araç motorlarının Li-iyon pilleri vb.) özel olarak odaklanan] mevzuat, (kamu ve özel sektör dâhil) ekosistem haritalama ve sanayi yeniden yapılandırmasını kapsayan, Türkiye CRM pazarında döngüsel ekonomiye geçişe yönelik İhtiyaç Analizi
  - Türkiye'de Ömrünü Tamamlamış Ürünler Geri Kazanım Sektörü için Orta Vadeli Strateji ve Yol Haritası
  - Ömrünü Tamamlamış Ürünler Geri Kazanım Sektörü için İhtiyaç Analizi Raporunun ve Orta Vadeli Strateji ve Yol Haritasının kamu ve özel sektör paydaşları tarafından tartışılması için Strateji ve Yol Haritası Çalıştayı
  - TENMAK/NATEN'in Kurumsal Kapasitesinin Geliştirilmesi için İş Analizi
  - Gerekli teknolojik altyapı, prosedürler (iş akış şemaları), çevresel uyumluluk, maliyet analizi vb. dâhil olmak üzere, İkincil Kaynaklardan ve Ömrünü Tamamlamış Ürünlerden CRM'lerin geri kazanımı için geri kazanım teknolojilerine ilişkin Teknik Analiz ve teknik bilgi (know-how) geliştirme.
  - TENMAK için teknolojik, düzenleyici ve ekonomik fizibilite vb. dâhil olmak üzere en son teknolojilere sahip pilot ölçekli bir ömrünü tamamlamış ürünler geri kazanım tesisinin tasarlanması ve tesisin işletme kılavuzunun oluşturulması
  - Teknolojik, düzenleyici ve ekonomik fizibilite vb. dâhil olmak üzere sanayi için bir Model Ömrünü Tamamlamış Ürünler Geri Kazanım Tesisinin tasarlanması ve tesisin işletme kılavuzunun oluşturulması
  - Model Ömrünü Tamamlamış Ürünler Geri Kazanım Tesisinin Sektör Paydaşlarına Tanıtım Toplantısı
  - Ömrünü tamamlamış ürünlerin geri kazanımı sempozyumu

- Faaliyet 2.1.2 NATEN/TENMAK için kapasite oluşturma; şunları içerir:
  - TENMAK/NATEN'de CRM geri kazanımı konusunda Kurumsal Kapasite Geliştirme Eğitimi
  - AB ülkelerinde metalurjik yöntemler ve kalıcı mıknatıs geri dönüşümü gibi alanlarda faaliyet gösteren, ömrünü tamamlamış ürün geri kazanım tesisleri, laboratuvarlar ve araştırma enstitülerinde burs/araştırma imkânları
  - Ömrünü tamamlamış ürünlerden CRM'lerin geri kazanımı ve kalıcı mıknatıs geri dönüşümü konularına odaklanan uluslararası çalıştay, sempozyum ve sektörel etkinliklere katılım

Çıktı 2,2 ile ilgili faaliyetler:

- Faaliyet 2.2.1: Temiz Enerji Geçişi için kritik hammaddelerin ikincil kaynaklardan elde edilmesi (ve böylece yenilenebilir enerjilerin gerçekten yenilenebilir hâle getirilmesi) konusunda AB-Türkiye politika diyaloğunu derinleştirmek ve desteklemek için bir platform oluşturulması. Bu aynı zamanda şunları da içerecektir:
    - TENMAK ve diğer ilgili Kurumlarla iş birliği içinde gerekli bilimsel destek verilmesi
    - Yatırımların çekilmesine net bir şekilde odaklanarak AB Üye Devletleri ve Türk paydaşların katılımı için özel destek verilmesi
    - Görünürlük, iletişim ve sosyal yardım

3.3. Ana Akımlaştırma

Çevreyi Koruma, İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik

Eylem, çeşitli inisiyatifler aracılığıyla çevrenin korunması, iklim değişikliği ve biyoçeşitlilik konularını ele almaktadır. Aslında bu eylem, AB standartlarında canlı hat bakım teknolojilerini benimseyerek, sera gazı emisyonlarını azaltarak ve şebeke bileşenlerinin ömrünü uzatarak Türkiye'nin elektrik enerjisindeki kayıpları ele almakta ve dağıtım şebekesinin enerji verimliliğini artırmaktadır. Bu malzemelerin sürekli izlenmesi ve bakımı, çevrenin korunmasına katkıda bulunur.

Ayrıca eylem, başta ikincil kaynaklardan kritik minerallerin geri kazanımı olmak üzere sürdürülebilir kaynak yönetimi için kurumsal kapasiteyi geliştirerek, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamayı amaçlamaktadır. Farkındalığın artırılmasını, teknik uzmanlığın geliştirilmesini ve ağlar ve ortaklıklar yoluyla iş birliğinin teşvik edilmesini içerir. Bu inisiyatifler, uluslararası iş birliğine, temiz teknolojilerde inovasyona ve döngüsel ekonomiye geçişe odaklanan AB Yeşil Mutabakatı ile uyumludur.

Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi

Bölüm 1.1'de tanımlanan Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Kadın-Erkek Eşitliği DAC kodlarına göre, bu eylem G0 olarak etiketlenmiştir. Bu, eylemin kadın-erkek eşitliği ile alakalı olmadığı anlamına gelse de, kadın ve erkekler arasında eşit fırsatları tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirmenin ayrılmaz bir parçası hâline getiren 12. Kalkınma Planı'nın (2024-2028) (NDP) hedeflerine ve politikalarına katkıda bulunacaktır.

12. Kalkınma Planında (2024-2028) (Kalkınma Planı) *"Nüfusun yarısını oluşturan kadınların kamu, özel sektör ve siyaset dâhil tüm karar alma mekanizmalarında ve yönetimin her kademesinde temsilinin ve katılımının artırılmasına yönelik kademeli bir geçiş için eylemler gerçekleştirilecektir."* Bu ifadede kadınların haklarının erkeklerin haklarıyla eşit hâle getirildiği açıkça vurgulanmaktadır.

3.4. Riskler ve Varsayımlar

Kategori	Riskler	Olasılık (Yüksek/ Orta/Düşük)	Etki (Yüksek/ Orta/ Düşük)	Hafifletici tedbirler
3-İnsanlarla ve organizasyonla ilgili riskler	Kritik personelin kaybedilmesi veya desteğinin yetersiz olması	Orta	Yüksek	Yedek personel hazırlanmakta ve işe alınmaktadır.

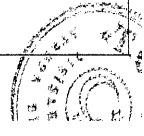

3-İnsanlarla ve organizasyonla ilgili riskler	Eğitim alan katılımcıların DA1 için ilgili AB ülkesindeki elektrik dağıtım malzemelerine aşina olmaması	Orta	Düşük	Eğitim öncesinde ve sırasında katılımcılara elektrik malzemelerinin tanıtılması.
1-Dış çevreyle ilgili riskler	Teknik bilgi (know-how) ve teknoloji transferi sağlamayı amaçlayan kuruluşlarla koordinasyon konusunda eksiklikler veya gecikmeler	Orta	Orta	İkili ilişkilerin güncel ve dinamik tutulması

Dış Varsayımlar

- Fizibilite raporu hazırlanırken, bölgesel iklim değişikliklerinin canlı hat bakım operasyonları üzerindeki etkileri dikkate alınacaktır;
- Fizibilite Raporu için analizin yapılacağı bölgelerdeki Elektrik Dağıtım Şirketleri, analiz için gerekli verileri danışmana sağlayacaktır;
- Elektrik Dağıtım Şirketleri, lisansı kapsamındaki dağıtım bölgesinde elektriğin dağıtım sistemine girişinden tüketim noktalarına kadar olan tüm aşamalarda, dağıtım sistemlerinin yatırım ve planlamasını, enerji akışının gerçek zamanlı olarak izlenebilmesi için gerekli iletişim altyapısının sağlanmasını, sisteme ilişkin bildirimlerin alınmasını ve sonuçlandırılmasını, koruyucu bakım ve onarım hizmetlerinin planlanmasını ve uygulanmasını içeren ancak bunlarla sınırlı olmayan genel nitelikli hizmetleri sunmaya istekli olacaktır.
- Paydaşlar, eylemler boyunca katılım göstermeye ve iş birliği yapmaya kararlı olacaktır;
- AB tarafları, Türk tarafına teknik bilgi (know-how) aktarmaya istekli olacaktır.

3.5. Gösterge Niteliğindeki Mantıksal Çerçeve Matrisi

Sonuçlar	Sonuçlar zinciri: Beklenen ana sonuçlar	Göstergeler	Referans değerler (2023)	Hedefler (2030)	Veri kaynakları	Varsayımlar
Etki	Daha yeşil ve düşük karbonlu bir Enerjiye geçişi teşvik ederken Türkiye'de Yeşil Gündemi destekleyerek AB standartlarına ve uygulamalarına uyumu kolaylaştırmak.	1 Yenilenebilir enerji kaynaklarının elektrik üretimindeki payı 2 Enerji Verimliliği 2030 Stratejisi ve 2. Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planında ETKB'nin sorumluluğundaki 27 eylemin tamamlanma oranı	1 %43,4 (2025) 2 %0 (2024)	1 %47,3 (2030) 2 %100 (2030)	1 ETKB'nin raporları (Enerji İşleri Genel Müdürlüğü) 2 ETKB'nin raporları (Enerji Verimliliği ve Çevre Müdürlüğü)	*Geçerli değil*
Sonuç 1	AB uygulamaları doğrultusunda teknik kapasite ve standardizasyonun güçlendirilmesi yoluyla Türk elektrik dağıtım sisteminin verimliliğinin ve güvenilirliğinin artırılması	1.1 Türkiye Elektrik Dağıtım Sisteminin Azaltılmış Ortalama Kesinti Süresi Endeksi	1.1 771 dakika	1.1 600 Dakika	1.1 EPDK'nin Yıllık Elektrik Piyasası Sektör Raporu	Projeye katılmaya istekli DSO'lar
Sonuç 2	AB ile iş birliği ve diyalog yoluyla, özellikle yenilenebilir enerji teknolojileri için Türkiye'de kritik hammaddelerin geri kazanımı konusunda kabiliyetlerin geliştirilmesi	2.1.1 TENMAK'ta geri kazanım ve geri dönüşüm konusunda devam eden proje sayısı	2.1.1 3	2.1.1 5	2.1.1 Yıllık Raporlar (TENMAK)	AB ve TR paydaşlarının taahhütlerde bulunması
Sonuç 1 ile ilgili Çıktı 1	1.1 İlgili AB ortaklarıyla iş birliği içinde eğiticilerin eğitilmesi ve ilgili AB Üye Devletlerinin uygulama ve prosedürlerine uyum sağlanması yoluyla TEDAŞ'ın Canlı Hat Bakım kapasitesinin geliştirilmesi.	1.1.1 Canlı Hat Bakımı eğitici sayısı 1.1.2 Türkiye'de Canlı Hat Bakımının Uygulanması için Strateji ve Yol Haritası	1.1.1 0 1.1.2 0	1.1.1 20 1.1.2 1	1.1.1 Proje Raporları 1.1.2 Proje Raporları	TEDAŞ'ın edinilen bilgiyi muhafaza etme taahhüdü
Sonuç 1 ile ilgili Çıktı 2	1.2 AB standartları, normları ve mevzuatı doğrultusunda Türkiye'de Canlı Hat Bakım Merkezi veya tesisi için fizibilite değerlendirmesi ve hazırlık adımlarının yürütülmesi	1.2.1 Canlı Hat Bakımı Eğitim Merkezi Tasarım Projelerinin Varlığı	1.2.1 0	1.2.1 1	1.2.1 Proje Raporları	TEDAŞ'ın Türkiye'de bir LL tesisi değerlendirme taahhüdü
Sonuç 2 ile ilgili Çıktı 1	2.1 Yenilenebilir enerji teknolojilerine (örneğin NTE'ler, bor ve lityum) odaklanarak, ikincil kaynaklardan (maden artıkları ve ömrünü tamamlamış ürünler) kritik hammaddelerin (CRM) geri kazanımı konusunda	2.1.1 Türkiye CRM pazarında döngüsel ekonomiye geçiş için orta vadeli strateji ve yol haritasının varlığı 2.1.2 Sanayi için bir Model	2.1.1 Hayır 2.1.2 Hayır	2.1.1 Evet 2.1.2 Evet	2.1.1 Proje Raporları 2.1.2 Proje Raporları	TENMAK'ın gerekli personel ve kaynakları hazır bulundurması

	TENMAK/NATEN'in stratejik yönetiminin, sektörel desteğinin ve teknik kapasitesinin geliştirilmesi.	Ömrünü Tamamlamış Ürünler Geri Kazanım Tesisine yönelik bir tasarımın varlığı				
Sonuç 2 ile ilgili Çıktı 2	Enerji teknolojileri için ikincil kritik hammaddelerin geri kazanımı konusunda AB-Türkiye politika diyaloğunu teşvik etmek amacıyla AB-Türkiye paydaş platformunun kurulması.	2.2.1 Enerji teknolojileri için ikincil kritik hammaddeler konusunda AB-Türkiye politika diyaloğu için bir Platformun oluşturulması ve faaliyete geçmesi	2.2.1 Hayır Platform mevcut	2.2.1 AB-Türkiye paydaşlar platformunun oluşturulması	2.2.1 Proje Raporları	AB ve Türkiye'den sürekli siyasi katılım

4. UYGULAMA DÜZENLEMELERİ

4.1. Finansman Anlaşması

Bu eylemin uygulanabilmesi için, Türkiye Cumhuriyeti ile bir finansman anlaşması akdedilmesi öngörülmektedir.

4.2. Gösterge Niteliğindeki Uygulama Süresi

Bu eylemin, 3. bölümde açıklanan faaliyetlerin yürütüleceği ve ilgili sözleşmelerin ve anlaşmaların uygulanacağı gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama süresi, finansman anlaşmasının akdedildiği tarihten itibaren 72 aydır.

Uygulama süresinin uzatılması, usulüne uygun olarak gerekçelendirilen hâllerde, Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi tarafından, bu Finansman Kararı'nda ve ilgili sözleşmelerde ve anlaşmalarda değişiklik yapılarak kararlaştırılabilir.

4.3. Uygulama Yöntemleri

Komisyon, uygun olduğunda gözden geçirme usulleri ve eylemin AB kısıtlayıcı tedbirlerine uygunluğu da dâhil olmak üzere, üçüncü taraflara finansman sağlamaya yönelik ilgili AB kural ve usullerine uyulmasını sağlayacaktır[3].

4.3.1. IPA III Faydalanıcısı ile Dolaylı Yönetim

Bu eylem Türkiye Cumhuriyeti'nin dolaylı yönetimi altında uygulanacaktır.

Eylemin yürütülmesinden sorumlu Yönetim Otoritesi, Ulusal IPA Koordinatörüdür (NIPAC). Program Otoritesi, IPA III faaliyetleriyle ilgili harcamaların yasallığı ve usule uygunluğundan, sağlam mali yönetimden, programlamadan, uygulamadan, izlemeden, değerlendirmeden, bilgilendirmeden, görünürlükten ve raporlamadan sorumludur.

Yönetim otoritesi, politika yönetiminden sorumlu ara kurum olan Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ) ve Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu'nun (TENMAK) sektörel uzmanlığına ve teknik yeterliliğine güvenecektir. Bu kurumlar, eylemin sağlam mali yönetimini sağlar.

İhale çağrıları, teklif çağrıları, sözleşmeler yapılması, sözleşme yönetimi, ödemeler ve gelir işlemleri gibi bütçe uygulama görevleri için, aşağıdaki mali yönetimden sorumlu ara kurum (IBFM'ler) yetkilendirilecektir: MFİB. Bu kurum, harcamaların yasallığı ve usule uygunluğunu sağlar.

4.3.2. İstisnai durumlar nedeniyle dolaylı yönetim şeklinden doğrudan yönetim şekline (ve tam tersi) geçiş

DA2'nin bir kısmının Faydalanıcı Ülke ile Dolaylı Yönetim kapsamında uygulanamaması durumunda, temiz enerji geçişi (yenilenebilir enerjilerin gerçekten yenilenebilir hâle getirilmesi) için ikincil kaynaklardan elde edilen kritik hammaddelere ilişkin AB-Türkiye politika diyaloğunu derinleştirmek ve desteklemek amacıyla bir platform oluşturulması, doğrudan yönetimde (satın alma) uygulanabilir.

[3] AB Yaptırımları Haritası. Yaptırım haritası yaptırım rejimlerinin tanımlanması için kullanılan bir BT aracıdır. Yaptırımların kaynağı, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde (ABRG) yayımlanan hukuki tasarruflardır. Yayımlanan hukuki tasarruflar ile web sitesindeki güncellemeler arasında uyuşmazlık olması hâlinde, ABRG'deki sürüm geçerlidir.

4.4. İhale ve hibeler için coğrafi uygunluk kapsamı

İhale ve hibe verilme usullerine katılım için işletmelerin konumu açısından ve ana düzenlemede tesis edildiği ve ilgili sözleşme belgelerinde belirtildiği şekilde satın alınan tedariklerin menşei açısından coğrafi uygunluk ilkesi, aşağıdaki hükümlere bağlı olmak şartıyla uygulanır.

Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi, aciliyet durumlarında veya ilgili ülkeler ve bölgelerin piyasalarında hizmetlerin bulunmaması durumunda veya uygunluk kurallarının uygulanmasının bu eylemin gerçekleştirilmesini imkânsız hâle getireceği veya aşırı derece zorlaştıracağı usulen kanıtlanmış durumlarda coğrafi uygunluğu genişletebilir (NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 28(10) maddesi).

4.5. Gösterge Niteliğindeki Bütçe

Gösterge Niteliğindeki Bütçenin bileşenleri	AB katkısı (AVRO olarak tutar)
Uygulama yöntemleri - bkz. Bölüm 4.3	
Sonuç 1: AB uygulamaları doğrultusunda teknik kapasite ve standardizasyonun güçlendirilmesi yoluyla Türk elektrik dağıtım sisteminin verimliliğinin ve güvenilirliğinin artırılması ,şunlardan oluşur:	**2.100.000**
Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim - bkz. Bölüm 4.3.1 ve	2.100.000
Sonuç 2: AB ile iş birliği ve diyalog içinde, Türkiye'nin özellikle yenilenebilir enerji teknolojileri için kritik hammaddeleri geri kazanma kabiliyetinin geliştirilmesi, şunlardan oluşur:	**2.700.000**
Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim - bkz. Bölüm 4.3.1	2.700.000
Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim - bkz. Bölüm 4.3.1	**4.800.000**
Değerlendirme - bkz. bölüm 5.2 **Denetim** - bkz. bölüm 5.3	başka bir Karar'ın kapsamında olabilir
Stratejik İletişim ve Kamu Diplomasisi - bkz. bölüm 6	başka bir Karar'ın kapsamında olacaktır
Toplam Tutarlar	**4.800.000**

4.6. Organizasyonel Yapı ve Sorumluluklar

Enerji alanındaki Yönetim Otoritesi (MA), Ulusal IPA Koordinatörüdür (NIPAC). Faaliyetlerin IBPM'leri TEDAŞ ve TENMAK'tır.

İhale çağrıları, teklif çağrıları, sözleşmeler yapılması, sözleşme yönetimi, ödemeler ve gelir işlemleri gibi bütçe uygulama görevleri için, şu mali yönetimden sorumlu ara kurum yetkilendirilecektir: MFİB.

Bu DA'da tanımlanan her bir faaliyet, faaliyetlerin sorunsuz bir şekilde yürütülmesi için kendi yönetim birimlerini kuracaktır. Faaliyetlerin günlük yönetimi ve koordinasyonu, Eylem Koordinasyon Birimleri (ACU) tarafından yürütülecektir.

Her bir faaliyet için bir Yönlendirme Komitesi (SC) kurulacak ve bu komite esas olarak MA, IBPM'ler, IBFM, Enerji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı, faaliyetlerin paydaşları, Ulusal IPA Koordinatörü (NIPAC), Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (EUD) temsilcilerinden oluşacaktır. SC, faaliyet uygulamasına ilişkin üst düzey stratejik rehberlik ve gözetim sağlayacak danışma birimi olarak hareket edecektir. SC, düzenli aralıklarla ve ayrıca gerekli görüldüğünde toplanacaktır.

Ayrıca, AB tarafından sağlanan fonların etkin yönetimi açısından en yüksek karar alma platformlarından biri olan Sektörel İzleme Komitesi (SMC); programlama, uygulama ve izleme sırasında karşılaşılan sorunları çözmek için düzenli olarak toplanacak ve fonların etkin kullanımına ilişkin tavsiyelerde bulunacaktır. SMC, esas olarak Komisyon/AB Türkiye Delegasyonu, MA, IBPM'ler, IBFM, faaliyetlerin paydaşları, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, NIPAC ve gerektiğinde özellikle ilgili bölüme ilişkin bakanlıkların temsilcilerinden oluşacaktır.

Sektörel İzleme Komitesinin işlevleri şu şekildedir:

- Programın belirli hedeflerine ulaşma yolunda kaydedilen ilerlemeyi temel belgeler ışığında her toplantıda gözden geçirmek.
- Uygulama sonuçlarını, özellikle her bir öncelik ekseni için belirlenen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığını, önlemler ve ara değerlendirmeleri her toplantıda incelemek.
- Uygulamaya ilişkin sektörel yıllık ve nihai raporları incelemek.

SMC, NIPAC'ın girişimiyle yılda en az iki kez toplanacaktır. Takip edilecek konular, iki Komite toplantısı arasındaki süreyi kapsayacak ve Komite Üyeleri bu konulara ilişkin mevcut durum hakkında bilgilendirilecektir.

Komisyon, bütçe uygulama ayrıcalığının bir parçası olarak ve Birlik'in mali çıkarlarını korumak amacıyla, eylemin uygulanmasını yönetmek için kurulan yukarıdaki yönetişim yapılarına katılabilir.

Faaliyetlerin Yönetim Otoritesi ve IBPM'leri/Eş Faydalanıcıları/Paydaşları aşağıda belirtilmiştir;

Sonuçlar	**Yönetim Otoritesi**	**IBPM/Eş Faydalanıcılar/Paydaşlar**
Sonuç 1	NIPAC	IBPM: Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ)
Sonuç 2	NIPAC	IBPM: Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK)

5. PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

5.1. İzleme ve Raporlama

Bu eylemin uygulama sürecinin teknik ve mali açıdan günlük olarak izlenmesi, sürekli bir süreç olacak ve uygulayıcı ortağın sorumluluklarının bir parçası olacaktır. Bu amaçla, uygulayıcı ortak, eylem için kalıcı bir iç, teknik ve mali izleme sistemi kurar ve düzenli ilerleme raporları (yılda en az bir kez) ve nihai raporlar hazırlar. Her rapor, eylemin uygulanmasının, karşılaşılan zorlukların, yapılan değişikliklerin ve aynı zamanda, mantıksal çerçeve matrisi (proje yöntemi için) ve ortağın stratejisi, politikası veya reform eylem planı listesi

(bütçe desteği için) referans olarak kullanılarak, ilgili göstergeler vasıtasıyla ölçülen, sonuçlara (Çıktılar ve doğrudan Sonuçlar) ulaşma derecesinin doğru bir açıklamasını içerir. Komisyon, hem kendi personeli hem de doğrudan Komisyon tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için işe alınan (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından işe alınan) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, ek proje izleme ziyaretleri gerçekleştirebilir.

Veri toplama, analiz ve izleme için roller ve sorumluluklar:

- Uygulayıcı ortaklar/faydalanıcı ülke tarafından, NIPAC Ofisi ve finansal izleme için NAO Ofisi koordinasyonunda üstlenilen izleme görevleri, kaynakların kullanımı ve planlanan sonuçlara yönelik ilerleme hakkında bilgi vermeyi amaçlayan verilerin toplanması ve analiz edilmesi ve eylemin karar alma süreçlerinin yönetimine bilgi sağlanmasından oluşacaktır.

- AB Delegasyonu tarafından üstlenilen izleme görevleri, özellikle eylem döngüsünün önemli noktalarında, uygulayıcı ortakların/faydalanıcı ülkenin izleme sistemini tamamlar. Bunlar ayrıca dış izlemeden kaynaklanan tavsiyelerin takibini destekleyecek ve AB yönetimini bilgilendirmek için kullanılacaktır. Bu izleme süreci, belirli ihtiyaçlara ve eldeki kaynaklara dayalı olarak kararlaştırılacak olan farklı biçimler alabilir ve farklı metodolojilere (uygulayıcı ortaklarla toplantılar, Eylem yönlendirme komiteleri, yerinde kontroller...) başvurabilir. Raporlama, standart kontrol listelerinin kullanımı dâhil olmak üzere, planlama/programlama, izleme ve değerlendirmenin birbiriyle bağlantılandırılmasına ilişkin Avrupa Komisyonunun Komşuluk ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü (DG NEAR) yönergelerinde yer alan metodolojilere ve araçlara göre yapılacaktır.

Her iki iç izleme türü de dış izlemeye bilgi vermeye ve destek sağlamaya yöneliktir:

- Dış izleme / Sonuç Odaklı İzleme (ROM)
  Komisyon ve/veya NIPAC, Komisyon/NIPAC tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için doğrudan görevlendirilen (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon/NIPAC tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından görevlendirilen) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, Finansman Anlaşması'nda belirtilen Avrupa Komisyonu kuralları ve usulleri doğrultusunda ek proje izlemesi gerçekleştirebilir. Bu incelemeler; eylemin izlenmesi, sonuç verilerinin toplanması veya en güncel AK kılavuzlarında tanımlanan diğer görevlerden oluşabilir.

Faaliyetlerin uygulanmasını ve eylem belgesindeki göstergelere göre sonuçların elde edilmesini yönlendirmek, izleme bulgularını (ROM bulguları dâhil) müzakere etmek ve uygun şekilde düzeltici eylemler kararlaştırmak için faaliyet düzeyinde Yönlendirme Komiteleri kurulacaktır. Yönlendirme Komiteleri; nihai faydalanıcı, Lider Kurumun, NIPAC Ofisinin, Sözleşme Makamının ve AB Delegasyonunun temsilcilerinden oluşacaktır.

5.2. Değerlendirme

Eylemin doğası göz önünde bulundurularak, bu eylem veya bileşenleri için bağımsız danışmanlar aracılığıyla faydalanıcı tarafından değerlendirme(ler) yapılabilir. Değerlendirmeler; planlamanın/programlamanın, izlemenin ve değerlendirmenin ilişkilendirilmesine yönelik DG NEAR kılavuzlarında belirtildiği şekilde gerçekleştirilecektir.

Değerlendirme raporları, en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulamalarına uygun olarak, ortak ülke ve diğer kilit paydaşlarla paylaşılacaktır.[4] Uygulayıcı ortak ve Komisyon, değerlendirmelerin sonuçlarını ve değerlendirmelerde yer alan tavsiyeleri analiz eder ve uygun olduğunda, ortak ülke ile mutabakat içinde, gerçekleştirilecek izleme eylemleri ve belirtilmişse, projenin yeniden yapılandırılması da dâhil olmak üzere, gerekli düzeltmeler konusunda ortak karar verir.

5.3. Denetim ve Doğrulamalar

Bu eylemin uygulanması için imzalanan sözleşmelere uygulanan yükümlülüklere halel gelmeksizin, Komisyon, bir risk değerlendirmesi temelinde, bir veya daha fazla sözleşme veya anlaşma için bağımsız denetimler veya doğrulama atamaları yapılmasını sağlayabilir.

6. STRATEJİK İLETİŞİM VE KAMU DİPLOMASİSİ

AB tarafından finanse edilen dış eylemleri uygulayan tüm kuruluşlar, ilgili kitlelere, ilgili eylemlere ilişkin tüm iletişim materyallerinde AB amblemini ve uygun şekilde kısa bir finansman beyanını bulundurarak, Birlik'in kendilerinin çalışmalarına verdiği desteği bildirme konusunda sözleşmesel bir yükümlülüğe sahiptir. Bu amaçla, *AB görünürlüğüne ilişkin iletişim ve bu görünürlüğün artırılması: Dış eylemlere ilişkin rehber* adlı 2022 tarihli rehber dokümanında (veya onun yerine geçen herhangi bir belgede verilen talimatlara uymaları gerekmektedir.

Bu yükümlülük, ilgili eylemlerin Komisyon, ortak ülke, hizmet sağlayıcılar, hibe faydalanıcıları ya da BM kuruluşları, uluslararası finans kuruluşları ve AB Üye Devletlerinin kuruluşları gibi yetkilendirilmiş veya yetki devri yapılmış makamlar tarafından uygulanmasına bakılmaksızın, eşit şekilde uygulanacaktır. Her durumda, ilgili sözleşmesel yükümlülüklere ilişkin bir atıf, ilgili finansman anlaşmasına, ihale ve hibe sözleşmelerine ve katkı anlaşmalarına dâhil edilmelidir.

7. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Elektrik dağıtım şebekelerini iyileştirerek kesinti sürelerinin kısaltılmasına odaklanan TEDAŞ, ekonomik, çevresel ve sosyal etkileri, sürdürülebilir iş uygulamalarına entegre etmektedir. Eylemin tamamlanmasının ardından TEDAŞ, kurulacak eğitim merkezinde canlı hat bakım eğitimi ve sertifikasyonu gerçekleştirmeyi planlamaktadır. Bu çabalar, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının (ETKB) kolaylaştırıcılığında yürütülen ve AB tarafından şart koşulan prosedürlerin Türkiye'ye özgü uyarlamaları ile uyumludur. Kurumsal kapasite, canlı hat bakım kılavuzları ve prosedürlerinin teşvik edilmesinin yanı sıra eğitim yoluyla desteklenecektir. TEDAŞ, elektrik dağıtım sektöründe sürekli canlı hat bakımının yapılmasını sağlayan denetimler yaparak, sertifika yenilemelerini yönetecek ve personeli düzenli olarak sertifikalandıracaktır.
Nadir Toprak Elementleri (NTE) ve kritik ham minerallerin tedarik zincirinin karmaşıklığı, Türkiye'nin NTE ve kritik ham mineral ekonomisini geliştirmek için Ömrünü Tamamlamış malzemelerin geri dönüştürülmesi ve yeniden kullanılmasının önemini vurgulamaktadır. Bu bütüncül yaklaşım, Türkiye'nin temiz enerji ve geri dönüşüm sektörlerindeki sürdürülebilirliğini önemli ölçüde artırarak daha yeşil ve sürdürülebilir bir gelecek için küresel çabalara katkıda bulunmaktadır.
Bu eylemlerden elde edilen bilgi ve becerilerin sürdürülebilirliği, uzun vadede korunacaktır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının eylem sonrası politika ve yönergeleri, eylem sonuçlarının sürekliliğini sağlayacaktır. Avrupa Birliği desteği ve rehberliği, sürdürülebilirlik standartlarının korunmasında son derece önemli olacaktır. Bu eylemler sonucunda ortaya çıkan fizibilite raporları ve mevzuat önerileri, Türkiye'nin güvenilirlik ve güvenliğe yönelik enerji stratejisine rehberlik edecektir.

[4] Bkz. en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulaması:

TR

BU EYLEM AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN FİNANSE EDİLMEKTEDİR

2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı Hakkında Komisyon Uygulama Kararı'na Ait

EK I.9

Ücret Geri Ödemesi Yoluyla Genç İstihdamının Artırılması Eylem Belgesi

YILLIK EYLEM PLANI

Bu belge, Mali Tüzük'ün 110(2) maddesi açısından yıllık çalışma programını ve IPA III Tüzüğü'nün 9. maddesi ve NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 23(2) maddesi açısından yıllık ve çok yıllık eylem planlarını ve tedbirlerini tesis eder.

1. ÖZET

1.1. Eylem Özet Tablosu

Başlık	Ücret Geri Ödemesi Yoluyla Genç İstihdamının Artırılması 2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı
OPSYS	ACT-62860
ABAC	ABAC Taahhüt seviyesi 1 numarası: JAD.1655607
Ana Düzenleme	Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) kapsamında finanse edilmektedir
Ekonomi ve Yatırım Planı (EIP)	Hayır
EIP Öncü Projesi	Hayır
Avrupa Takımı	Hayır
Eylemin Faydalanıcısı/ Faydalanıcıları	Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür
Programlama belgesi	IPA III Programlama Çerçevesi
ÖNCELİK ALANLARI VE SEKTÖR BİLGİSİ	
Pencere ve tematik öncelik	Pencere 4 - Rekabet Edebilirlik ve Kapsayıcı Büyüme Tematik Öncelik 1: Eğitim, istihdam, sosyal koruma ve içerme politikaları ile sağlık
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar)	Ana SKA (sadece 1): SKA 8: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme %50 Diğer önemli SKA'lar: SKA 1: Yoksulluğa Son %5 SKA 5: Kadın-Erkek Eşitliği %25 SKA 10: Eşitsizliklerin Azaltılması %20

DAC kodu/kodları	16020 - İstihdam yaratma - %100			
Ana Dağıtım Kanalı	12001 - Merkezi Yönetim			
Hedefler	☐ İklim ☒ Cinsiyet ☐ Biyolojik Çeşitlilik			
İşaretçiler (DAC formundan)	**Genel politika hedefi**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Katılımı geliştirme/iyi yönetişim	☐	☒	☐
	Çevreye yardım	☒	☐	☐
	Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi	☐	☒	☐
	Üreme, anne, yenidoğan ve çocuk sağlığı	☒	☐	☐
	Afet Riskini Azaltma	☒	☐	☐
	Engellileri içerme	☒	☐	☐
	Beslenme	☒	☐	☐
	RIO Sözleşmesi işaretçileri	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Biyolojik çeşitlilik	☒	☐	☐
	Çölleşmeyle mücadele	☒	☐	☐
	İklim değişikliği etkilerinin azaltılması	☒	☐	☐
	İklim değişikliğine uyum	☒	☐	☐
İç İşaretçiler ve Etiketler	**Politika hedefleri**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Öncü Projesi	EVET ☐		HAYIR ☒
	Etiketler:	EVET		HAYIR
	Ulaşım	☐		☒
	Enerji	☐		☒
	Çevre ve iklim dayanıklılığı	☐		☒
	Dijital	☐		☒

	Ekonomik kalkınma (özel sektör, ticaret ve makroekonomik destek dâhil)	☐		☒
	İnsan Gelişimi (insan sermayesi ve gençlik dâhil)	☐		☒
	Sağlık dayanıklılığı	☐		☒
	Göç ve hareketlilik	☐		☒
	Tarım, gıda güvencesi ve kırsal kalkınma	☐		☒
	Hukukun üstünlüğü, yönetişim ve Kamu Yönetimi reformu	☐		☒
	Diğer	☐		☒
	Dijitalleşme	☐	☒	☐
	Etiketler dijital bağlantısallık dijital yönetişim dijital girişimcilik dijital beceriler/okuryazarlık dijital hizmetler	EVET ☐ ☐ ☒ ☐ ☐		HAYIR ☒ ☒ ☐ ☒ ☒
	Bağlantısallık	☒	☐	☐
	Etiketler dijital bağlantısallık enerji ulaşım sağlık eğitim ve araştırma	EVET ☐ ☐ ☐ ☐ ☐		HAYIR ☒ ☒ ☒ ☒ ☒
	Göç	☒	☐	☐
	Eşitsizliklerin Azaltılması	☐	☒	☐
	COVID-19	☒	☐	☐
BÜTÇE BİLGİSİ				
İlgili tutarlar	Bütçe kalemi: 15 02 02 01 Toplam tahmini maliyet: 11.000.000,00 AVRO Toplam AB bütçesi katkısı 11.000.000,00 AVRO olup, bunun 11.000.000,00 AVRO'su IPA III faydalanıcısıyla dolaylı yönetim içindir			
YÖNETİM VE UYGULAMA				
Uygulama yöntemleri (yönetim şekli ve teslim yöntemleri)	Türkiye Cumhuriyeti ile **dolaylı yönetim**			

Finansman Anlaşması'nın imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	En geç 31 Aralık 2025'e kadar
Katkı/ yetkilendirme anlaşmaları, ihale ve hibe sözleşmelerinin imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	Mali Tüzük'ün 114(2) maddesinde listelenen durumlar hariç, finansman anlaşmasının imza/sonuçlanma tarihini müteakip 3 yıl
Gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama dönemi	Finansman anlaşmasının imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 72 ay
Finansman Anlaşması'nın uygulanması için son tarih	Finansman anlaşmasının imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 12 yıl

1.2. Eylemin Özeti

Bu Eylem, IPA Programlama Çerçevesinin Tematik Önceliği (TÖ) 1: Eğitim, İstihdam, Sosyal Koruma ve İçerme Politikaları - Pencere 4 - Rekabet Edebilirlik ve Kapsayıcı Büyüme kapsamında Türkiye'de genç istihdamının teşvik edilmesini amaçlayan istihdama yönelik hedefli tedbirler yoluyla Türkiye'deki ihtiyaçları ele almaktadır. Bu doğrultuda, Eylemin genel hedefi, gençlerin istihdam edilebilirliğini ve istihdamını artırarak, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik kalkınmasını güçlendirmektir. Özel hedef, pilot illerde genç girişimciler tarafından istihdam edilen genç çalışanlar için ücret geri ödemesi yoluyla kayıtlı genç istihdamını desteklemektir.

Özellikle eğitimde, istihdamda veya öğretimde olmayan (NEET) 15-24 ve 15-29 yaş arası gençler, iş gücü piyasasındaki zorluklardan önemli ölçüde etkilenmektedir. Avrupa Birliği'nde NEET ortalaması (15-29) %11,2 olup, kadınlar için %12,5 ve erkekler için %10,1'dir. Aynı zamanda, Türkiye'de NEET oranı %25,8'dir (kadınlar için %36,3 ve erkekler için %15,6[2]). İşsizlik özellikle yüksek öğretim mezunu gençler arasında ciddi boyutlardadır. Türkiye'nin iş gücü piyasası; gençlerin deneyim eksikliği, beceri açığı, işverenler için yüksek maliyet ve istihdam piyasasındaki yüksek iş gücü tedariki sorunlarıyla karşı karşıyadır. Bu kapsamda Eylem, ücret geri ödemeleri sağlayarak, genç işverenleri, deneyimsiz ve/veya yeni mezun gençleri istihdam etmeye teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Eylem kapsamında, iş gücü piyasasına katılımlarını artırmak için, başta genç kadınlar olmak üzere gençlere eğitim, çalıştay faaliyetleri veya girişimcilik kampları gibi çeşitli fırsatlar sağlanacaktır.

Eylem; toplumun savunmasız durumdaki kesimlerine insana yakışır iş fırsatları sağlama ve ayrıca özel politikalara ihtiyaç duyan grupların istihdamını artırma, kaliteli istihdamı teşvik etme, eşitliği, sosyal kapsayıcılığı ve yoksullukla mücadeleyi destekleme ve ilgili hedef grupların gereksinimleri karşılama kapasitesini geliştirerek kaliteli eğitim sağlamak için ulusal kurumsal kapasiteyi iyileştirme açısından, IPA III. Programlama Çerçevesi ve Stratejik Cevap Belgesi taahhütlerine hizmet etmektedir. Eylem, 2024-2026 Ekonomik Reform Programı'nda (ERP) belirlenen, kayıtlı istihdamın artırılması ve genç işsizliğinin azaltılması gibi hedeflere de katkıda bulunacaktır.

1.3 Eylemin Faydalanıcısı/Faydalanıcıları

Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür. Gösterge niteliğinde üç şehirde (Ankara, İstanbul, İzmir) uygulanacaktır.

2. GEREKÇE

2.1 Bağlam

TÜİK'in 2023 yılı itibarıyla gençlerin %22,5'inin NEET durumunda ve 15-24 yaş arası gençlerin %17,4'ünün işsiz olduğunu bildirdiği Türkiye genç işsizliği sorununu ele alırken, etkili çözüm arayışları daha da acil hâle gelmektedir. 15-24 yaş arası NEET oranı kadınlar için %23,2 ve erkekler için %14,3'tür. Sosyal açıdan, gençler arasındaki yüksek işsizlik oranları, yılgınlığın ve hayal kırıklığının artmasına yol açmakta, potansiyel olarak sosyal huzursuzluk ve istikrarsızlığı körüklemekte, gençler arasında yabancılaşma ve dışlanma duygularını şiddetlendirmekte ve potansiyel olarak daha yüksek ruh sağlığı sorunları ve madde bağımlılığı oranlarına yol açmaktadır. Uzun süre işsiz kalınan dönemler, yaşamın aile kurma gibi önemli dönüm noktalarını etkileyerek uzun vadeli demografik etkilere yol açabilir. Ekonomik açıdan, genç yeteneklerin yeterince kullanılmaması, önemli bir beşerî sermaye ve potansiyel ekonomik çıktı kaybı anlamına gelmektedir. Gençler iş bulamadıklarında, bu durum sadece kişisel mali istikrarlarını etkilemekle kalmamakta, aynı zamanda daha fazla desteğe ihtiyaç duyabilecekleri için Sosyal Güvenlik sistemine de yük getirmektedir. Buna ek olarak, işsiz gençlerden oluşan bu havuzun büyümesi, yetenekli ve eğitimli genç bireylerin genellikle yurt dışındaki fırsatları takip etmeleri nedeniyle beyin göçüne yol açabilmekte, bu da bu kişilerin ulusal büyümeye yapacakları katkıları potansiyel olarak kısıtlamaktadır. Sürdürülebilir ekonomik büyüme ve yenilik için daha deneyimli ve ilgili bir iş gücü gerekli olduğundan, ekonomik etki, iş gücünün genel verimliliğini de kapsamaktadır. Bu ekonomik ve sosyal boyutları göz önünde bulunduran bu Eylem, ücret geri ödemeleri ve politika önerileri yoluyla Türkiye'deki çok yönlü genç istihdamı sorununu ele almayı amaçlamaktadır.

Bu Eylem, en az 1 aydır işsiz olan çalışanların veya iş deneyimi olmayan gençlerin ücret desteği yoluyla kayıtlı istihdama geçişini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, hedeflenen gençlerin iş deneyimi kazanmaları sağlanacak ve çalışma hayatındaki sürdürülebilirlikleri desteklenecektir. Bu Eylem aynı zamanda farkındalık yaratarak, işsiz gençlerin istihdama katılmalarının önünü açacaktır. Hedef gruplar için girişimcilik kampları, çalıştay faaliyetleri ve bilgilendirme etkinlikleri düzenlenecektir. Bir sonraki Ulusal İstihdam Stratejisi, Kalkınma Planı, Ekonomik Program ve Yıllık Program gibi ulusal strateji belgelerinde gençlik konusunda farkındalığın artırılması da bu Eylem kapsamında sağlanacaktır. Sosyal güvenlik bilincinin artırılması ve kayıt dışı istihdamdan kayıtlı istihdama geçişin sağlanması için farkındalık faaliyetleri yürütülecektir. Ayrıca, hedeflenen faaliyetler aracılığıyla genç işsizlere girişimci adayı olmaları için destek sağlanacaktır.

Şu anda Türkiye'de "Genç Girişimci Desteği" adında aktif bir teşvik bulunmaktadır. Türkiye'de Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından sağlanan bu teşvik ile ilk defa işyeri açan 18-29 yaş arası bireylerin sosyal güvenlik primleri 1 yıl süreyle Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır (5510 sayılı Kanun Madde 81(k)). "Young-Up" adı verilen bu Eylem ile önerilen teşvikte, ilave genç işçi istihdam eden genç işverenlere hibe desteği sağlanacaktır. Bu Eylem kapsamında işverenin ilk kez sigortalı olması gerekmeyecektir. Genç işsizin ilk kez sigortalı olması da gerekmeyecektir. Başka bir deyişle, kişi daha önce farklı bir işte çalışmış olabilir. Sonuç olarak, kişi proje kapsamında istihdam ediliyorsa, sigortalı olarak istihdam edilmiş olacaktır. İstihdam edilecek kişinin sosyal güvenlik primi, işveren ve çalışan tarafından kendi payları oranında ortaklaşa finanse edilecektir. İşverene sadece çalışanlar için ücret desteği sağlanacaktır. Genç Girişimci Desteği teşvikinde genç girişimcilere prim desteği sağlanırken, Young-Up projesinde prim değil hibe desteği sağlanacaktır. Genç Girişimci Desteği teşvikinde sadece girişimcilik desteklenirken, Young-Up projesinde istihdam artışı, ek istihdam yaratma şartı ile desteklenecektir (işveren hâlihazırda çalıştırdığı işçilere ek olarak genç bir işsizi istihdam edecektir). Genç girişimciler, yalnızca ilave genç istihdam etmeleri hâlinde ücret geri ödemesinden yararlanma fırsatına sahip olacaklardır. Bu ek iş fırsatları, hâlihazırda işsiz olan üniversite veya meslek lisesi mezunları için ayrılacaktır. Ücret geri ödemesi sadece ek istihdam durumunda verileceğinden, çarpan etkisi sayesinde daha fazla kişi yararlanacaktır. Dolayısıyla, bu Eylem

kapsamındaki Genç Girişimci Desteği teşviki ve ücret geri ödeme desteği birbirinden farklıdır, ancak her ikisi de Türkiye'de genç işsizlik oranını azaltırken iş gücü katılımının artırılmasına katkıda bulunmaktadır.

Mevcut Genç Girişimci Desteği teşvikinin yanı sıra kadınlara, gençlere ve mesleki yeterlilik belgesi sahiplerine yönelik bir teşvik daha bulunmaktadır. Özel sektör işverenlerine, 18 yaşından büyük ve son 6 aydır işsiz olmaları şartıyla istihdam edecekleri ilave işçiler için sigorta primi teşviki verilmektedir. İşsizlik Sigortası Fonu tarafından karşılanan ülke çapındaki bu teşvikin 31 Aralık 2025 tarihinde sona ermesi planlanmaktadır. Bu teşvikte üst yaş sınırı olmadığı için sadece 18 yaş üstü kişiler desteklenmektedir. Bu nedenle, Young-Up projesinin şartlarına kıyasla farklı olmaya devam etmektedir.

2.2 Sorun Analizi

İşsizlik Türkiye'de önemli bir makroekonomik sorundur. TÜİK'in 2023 istatistiklerine göre, genç istihdam oranı (%37,7) genel istihdam oranından (%48,3) daha düşüktür ve genç işsizlik oranı (%17,4) özellikle genç kadınlar arasında (%23,2) yüksektir. Büyük nüfus, ekonomik zorluklar ve deneyim eksikliği gibi faktörler nedeniyle kayıt dışı istihdam özellikle 15-24 yaş grubu arasında yaygındır. Genç işsizliği; yetersiz istihdam yaratma, göç ve kadın ve erkekler arası eşitsizlikler nedeniyle daha da kötüleşmektedir. Kadın işsizliği geleneksel rollerden, ücret eşitsizliğinden ve ayrımcılıktan etkilenmektedir. Genç girişimciler sermayeye, deneyime ve ağlara erişimin sınırlı olması gibi engellerle karşılaşmaktadır. Özellikle pandemi sonrasında esnek çalışma modellerinin ve dijitalleşmenin artması, kayıt dışı istihdamın artmasına yol açarak Sosyal Güvenlik Sisteminin finansmanını daha da karmaşık hâle getirmiştir. Yüksek genç işsizliği ekonomik büyümeyi ve Sosyal Güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemekte ve iş gücü piyasasında kayıt dışı ve düşük ücretli işlere yol açmaktadır. NEET'ler özellikle hassas durumdadır ve hedefe yönelik desteğe ihtiyaç duymaktadırlar.

Bu Eylem, hem genç işsizliğinin azaltılmasına hem de genç işsizlerin ücret geri ödeme yöntemiyle kayıtlı istihdama geçişlerinin kolaylaştırılmasına katkıda bulunacaktır. Özetle amaç, ücret geri ödemesi ve diğer destekleyici faaliyetler yoluyla işverenlere mali destek sağlayarak genç girişimcileri ve genç istihdamını desteklemek olacaktır. Bu, genç girişimcileri; deneyimsiz gençleri ve yeni mezunları istihdam etmeye teşvik edecek ve bu grupların iş gücüne entegrasyonunu kolaylaştıracaktır.

Bu Eylem kapsamında, üniversite ve meslek lisesi mezunu 1.200 genç işsizin desteklenmesi planlanmaktadır. Bu genç işçileri istihdam edecek 1.200 genç girişimci de ücret desteğinden yararlanacaktır. Her işveren bir ilave işçi istihdam etmesi için desteklenecektir. Genç işverenler destekleneceği için, bu grup, rekabetçi iş ortamında dayanıklı hâle getirilecek ve işletmelerinin sürdürülebilirliği sağlanacaktır. Eylem, deneyimsiz gençlerin istihdamını ve işte kalmalarını destekleyecek, böylece değerli deneyimler kazanmalarını ve kayıtlı istihdamı sürdürmelerini sağlayacaktır. Böyle bir uygulama aynı zamanda bir model teşkil edecek ve sonuçlardan yararlanan gençler, Türk Hükûmeti tarafından gelecekte proje ölçeğinin potansiyel olarak büyütülmesine yönelik olarak, Eylemin tamamlanmasından sonra 12 ay boyunca takip edilecektir. Bu Eylem kapsamında gençlerin iş gücü piyasasına katılımlarını teşvik etmek amacıyla, girişimcilik programlarının desteklenmesi ve girişimcilik kampı gibi bir dizi fırsat da sağlanacaktır. Girişimcilik çalıştayı ve girişimcilik kampında yer alan eğitim konularına, yenilikçi yeşil işler ve dijital dönüşüm de eklenecektir. Proje kapsamında hibe sağlanırken kadın-erkek eşitliğine yönelik tedbirler göz önünde bulundurulacak ve hem kadınlar hem de erkekler için %50 kota tanımlanacaktır. Projenin ilerleyen aşamalarında, zorluklar ortaya çıkarsa, kadın ve erkek dengesini korumak için yenilikçi yöntemler önerilecektir. Ayrıca Eylem, kadınların sadece katılımını değil anlamlı bir şekilde katılımını da teşvik edecek stratejiler belirleyecektir.

Hedef alanlar açısından, bu Eylem kapsamında destek başvurusunda bulunabilecek potansiyel faydalanıcı işverenlerin ve çalışanların toplam sayısı dikkate alınmaktadır. 15-29 yaş arası 4/b sigortalı sayısının 619.372 olduğu görülmektedir. Öte yandan, bu Eylem kapsamında destek başvurusunda bulunabilecek ve iş gücüne katılabilecek potansiyel faydalanıcı çalışan sayısı dikkate alındığında, 15-29 yaş arası 4/a sigortalı sayısının 7.615.993 olduğu görülmektedir (Mart 2024, SGK). Bu faydalanıcıların coğrafi dağılımı incelendiğinde (4/a ve 4/b), Ankara, İstanbul ve İzmir'in her iki kategoride de en yüksek yoğunluğa sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu iller, bu Eylem kapsamında gösterge niteliğinde pilot iller olarak seçilmiştir. Türkiye genelinde

büyüklüklerine göre işyeri sayıları incelendiğinde, işletmelerin %87,59'unun 1-9 çalışanı olan küçük işletmeler olduğu görülmektedir. Seçilen gösterge niteliğindeki pilot iller, işyeri sayısı bakımından da ilk üç arasında yer almaktadır.

Genç girişimcilerin ve genç işverenlerin uygunluk kriterlerinin ayrıntıları eylem tanımında belirtilecektir.

Güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler aşağıda sunulmuştur.

Güçlü Yönler	**Zayıf Yönler**
Proje deneyimi açısından kurumsal kapasite yeterlidir ve kuruluş deneyimli insan kaynaklarına sahiptir.	Hedef kitleye ulaşmada zorluk
Genç istihdamını artırmaya yönelik politikalarda belirleyici bir rol oynamak	Hedef grup olan NEET'lerin istihdama katılımının önündeki engeller
Sosyal ortaklarla güçlü ilişkiler	İşverenler için ek istihdamı finanse etmenin zorluğu
Fırsatlar	**Tehditler**
Nitelikli genç ve eğitimli iş gücü tedarikinde hızlı artış	İş gücü piyasasının yerel ve sektörel istihdam ihtiyaçlarına uyarlanmasındaki zorluklar
15-29 yaş arasındaki gençlerin sayısının yüksek olması sayesinde, demografik fırsat penceresi açıktır.	Yüksek enflasyon oranları ve negatif gelir-gider dengeleri nedeniyle oluşabilecek ekonomik dalgalanmaların iş gücü piyasası üzerindeki olumsuz etkisi

Yukarıdaki tabloda belirtilen zayıf yönlerin ve tehditlerin büyük çoğunluğu hafifletilecektir.

Eylemin kapsayacağı ana paydaşların ve ilgili kurumsal ve/veya örgütsel konuların (yetkiler, potansiyel roller ve kapasiteler) belirlenmesi:

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK): Bu Eylemin ana faydalanıcısıdır ve genel yönetimden sorumlu olacaktır. SGK, bireylere sosyal sigorta ve genel sağlık sigortası sağlayacak çağdaş standartlarda bir sosyal güvenlik sisteminin hayata geçirilmesi amacıyla kurulmuş ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yetkilendirilmiştir. SGK'nın kurumsal kapasitesi ile ilgili olarak; SGK, 33.442 personeli ile büyük bir kurumdur ve 2,2 milyar Türk liralık (2023) bir bütçeyi yönetmekte olup, Türkiye'nin 81 ilindeki 81 Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü ve 538 Sosyal Güvenlik Merkezi ile kolayca erişilebilir durumdadır. Kayıt dışı istihdamla mücadele, SGK tarafından yürütülen faaliyetler arasında yer almaktadır. Kayıt dışı istihdamla mücadele etmek amacıyla, SGK bünyesinde Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı kurulmuştur. Ayrıca, Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Daire Başkanlığı kurulmuştur. Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılan dördüncü kararnamenin 415. maddesi uyarınca kayıt dışı istihdamla mücadele SGK Sigorta Primleri Genel Müdürlüğünün görevleri arasında sayılmıştır. Kayıt dışı çalışmayla mücadele sadece denetimle değil, destekleyici faaliyetlerle de sağlanmalıdır.

SGK kayıtlı istihdamı teşvik eden tek makam olduğundan ve temel görevlerinden biri kayıtlı istihdamı sağlamak olduğundan, yürürlükteki tüm mevzuat uyarınca, hibenin ilgili olduğu faaliyet alanında ve/veya coğrafi alanda münhasır yetkiye sahip olması temelinde, *hukuki* ve *fiili* tekele sahiptir.

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR): Genç işsizlere ilişkin veriler İŞKUR'dan alınacaktır. Bu Eylemin çıktıları İŞKUR'un aktif istihdam politikalarına olumlu katkı sağlayacaktır. Ayrıca hem üniversite öğrencilerine hem de İŞKUR'a kayıtlı meslek lisesi ve/veya üniversite mezunu genç işsizlere yönelik girişimcilik kampı, çalıştay vb. faaliyetler gerçekleştirilecektir. Ayrıca İŞKUR, yönlendirme komitesi toplantılarına katılarak projenin başarısı, genç işsizliğinin azaltılması ve kayıtlı istihdamın artırılması için destek sağlayacaktır.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB): Girişimcilik faaliyetleri hakkında görüş alışverişinde bulunulacaktır. Ayrıca Danışma Kurulunda KOSGEB temsilcisi de yer alacaktır. KOSGEB, yönlendirme komitesi toplantılarına katılarak projenin başarısı, genç işsizliğinin azaltılması ve kayıtlı istihdamın artırılması için destek sağlayacaktır.

Hükümet Dışı Kuruluşlar: Bu Eylemin hazırlanması ve uygulanmasında, sosyal paydaşlar ve sendikalar, işveren dernekleri ve kadınlara yönelik Hükümet Dışı Kuruluşlar gibi ilgili Hükümet Dışı Kuruluşlara danışılacaktır.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB): İhtiyaç duyulduğunda hedef kitleye ulaşmada MEB ile iş birliği sağlanacaktır. MEB, yönlendirme komitesi toplantılarına katılarak projenin başarısı, genç işsizliğinin azaltılması ve kayıtlı istihdamın artırılması için destek sağlayacaktır.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK): İhtiyaç duyulduğunda hedef kitleye ulaşmada YÖK ile iş birliği sağlanacaktır.

Proje uygulama illerindeki üniversiteler: Hedef kitleye ulaşmak için ihtiyaç duyulması hâlinde, proje illerindeki üniversiteler ile iş birliği yapılabilir.

2.3 Öğrenilen Dersler

SGK, yukarıda bahsedilen ücret geri ödeme yöntemini daha önce 2021-2024 yıllarında yaklaşık 29,5 milyon AVRO bütçeli AB destekli Women-Up projesinde uygulamıştır. Uygulama başarılı kabul edildiğinden ve tüm kritik proje hedeflerine ulaşıldığından, geçmiş deneyimlerinden dolayı, bu Eylem Women-Up projesinden öğrenilen aşağıdaki temel dersler üzerine inşa edilecektir:

- Proje 4.000 kadın işveren ve 4.000 ilave kadın işçi hedeflemiş olmasına rağmen, ulaşılan toplam kadın işveren sayısı 6.207, ilave kadın işçi sayısı ise 8.667 olmuştur. Proje, başladığı 2022 yılından bu yana toplam 77.124 kadına 24,96 milyon AVRO mali destek sağlamıştır. Mali destek bütçesinin gerçekleşme oranı %97,5 olmuştur. Planlanan ödeme sayısı 80.000 iken, %96 gerçekleşme oranına ulaşılmıştır. Proje SGK tarafından etkin bir şekilde uygulanmış, riskler tespit edilmiş ve hafifletici tedbirler gecikmeksizin alınmıştır. Proje kapsamında mali destekten yararlananların %57'si, mali desteğin sona ermesinin ardından istihdam edilmeye devam etmiştir. Hedef kotanın tamamlanması ve ardından istihdamda yüksek sürdürülebilirlik oranlarına ulaşılması, bizi, bir başka dezavantajlı grup olan gençlere istihdam yaratmayı amaçlayan yeni projeler uygulamaya teşvik etmiştir. Women-Up projesinde hedef kitleye ulaşmak için kullanılan kitle iletişim araçlarının başarısı, tanıtım kampanyasının sonundaki başvuru sayısına da yansımıştır. Kontenjanların doldurulması sırasında sosyal medya kullanımının ve girişimci kadınlarla birebir iletişim kurulmasının, başvuru sayısının önemli ölçüde artmasında etkili olduğu gözlemlenmiştir. Bu deneyimden yola çıkarak Young-Up projesinin başvuru sürecinde de bu iletişim stratejilerinin kullanılması planlanmaktadır.
- SGK Hizmet Sunumu Genel Müdürlüğü tarafından, proje bütçesi kullanılmadan, proje başvurularının alınması, kesin kayıt ve aylık kontroller için bir yazılım programı geliştirilmiştir. Bu program altyapısı, yapılacak değişikliklerle Young-Up projesinde de kullanılabilir.
- Women-Up projesi kapsamında, yenilikçi fikirler ve farkındalık yaratma açısından öne çıkan öğrencilere yönelik olarak, Girişimcilik ve Medya Çalıştayı da dâhil olmak üzere birçok destek faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Faaliyetin potansiyel girişimci olan hedef grup için etkili ve verimli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, kadınlara öncelik verilen benzer faaliyetlere, bu Eylem kapsamında da yer verilmiştir.
- Hedeflenen illerden ikisi, Şubat 2023'te Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenmiştir. Bu kapsamda, söz konusu illerdeki proje faydalanıcılarının mali destekten yararlanmaya devam edebilmelerini sağlamak amacıyla ödeme uygunluk kriterlerine ilişkin çeşitli muafiyetler tanımlanmıştır. Ayrıca, bu deneyim sayesinde kriz yönetimi de öğrenilen bir ders olmuştur.
- Pozitif İş Birliği Sistemi, Türkiye'de son yıllarda kadın istihdamını teşvik etmeye yönelik artan çabaların

bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye'de kadın istihdamına yönelik mesleki eğitim, teşvik ve hibe sağlayan kamu kurumları, nitelikli insan kaynağına sahip sivil toplum kuruluşları, üretim kapasitesine sahip kadın kooperatifleri ve istihdam sağlayan özel sektör kuruluşlarını bir araya getiren bu iş birliği sisteminin, Women-Up I ve II projelerinin siyasi, idari ve mali sürdürülebilirliğine önemli katkı sağlaması beklenmektedir. İlgili kamu kurumları ile benzer bir sürdürülebilirlik mekanizması kurulacaktır.

- SGK İl Teşkilatının kurumsal kapasitesinin, işverenlerle iletişim ve proje ofislerinin fiziksel ortamının oluşturulması da dâhil olmak üzere, Women-Up projesindeki faaliyetlerin yürütülmesine önemli katkılar sağladığı gözlemlenmiştir. Bu bakımdan yeni projede bu Kurumsal Kapasitenin kullanılması planlanmaktadır.
- Uygulama başarılı olduğu ve tüm kritik proje hedeflerine ulaşıldığı için, geçmiş deneyimleri sayesinde SGK'nın Women-Up projesindeki başarıyı bu proje de yakalayacağına güvenilmektedir.

3. EYLEMİN TANIMI

3.1 Müdahale Mantığı

Bu eylemin Genel Hedefi/(Etkisi), Türkiye'nin sosyal ve ekonomik kalkınmasını güçlendirmektir.

Bu eylemin Özel Hedefi (Sonuç),pilot illerdeki genç girişimciler tarafından istihdam edilen genç çalışanlar içir ücret geri ödemesi yoluyla kayıtlı genç istihdamını desteklemektir.

Bu eylem tarafından sağlanacak olan ve ilgili Özel Hedefe (Sonuca) katkıda bulunan Çıktılar şunlardır:

Çıktı 1: Gençlere ücret geri ödemesi sağlanması
Çıktı 2: Bir danışma kurulu oluşturulması, politika önerilerinin geliştirilmesi
Çıktı 3: Gençler için girişimcilik fırsatlarını ve kapasitelerini geliştiren farkındalık artırma ve eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi.

Gençlere ücret geri ödemesi sağlanması, gençlerin iş gücü piyasasındaki mevcut durumlarını ve karşılaştıkları engelleri ortaya çıkarmak ve bunların üstesinden gelmek için ilgili politika önerileri geliştirmek üzere bir danışma kurulu oluşturulması ve gençleri destekleyen farkındalık artırma faaliyetleri düzenlenmesi hâlinde, kayıtlı genç istihdamı artırılacaktır.

3.2 Gösterge Niteliğindeki Faaliyetler

Çıktı 1 ile ilgili faaliyetler: Gençlere ücret geri ödemesi sağlanması.

1.1 Pilot illerde proje ofislerinin kurulması ve işlevsel hâle getirilmesi.
1.2 Açık çağrı sonucunda, mevcut yazılım sistemi kullanılarak genç girişimciler ve işsiz gençler belirlenecektir.
1.3 İlave 1.200 gencin istihdamı için 1.200 genç işverene ücret geri ödemesi sağlanması.
1.4 Ücret geri ödemeleri ile desteklenen, ek olarak istihdam edilen gençlerin fiili çalışmalarını izlemek için düzenli izleme ziyaretleri düzenlenmesi.

Çıktı 2 ile ilgili faaliyetler: Gençlerin iş gücü piyasasındaki mevcut durumları ve karşılaştıkları engeller hakkında daha iyi bilgi sahibi olmak ve odaklanmış politika önerileri geliştirilmesini sağlamak amacıyla, bir danışma kurulu oluşturulmuştur.

2.1 Danışma kurulu üyesi paydaş kuruluşların (kamu kurumları, STK'lar, KOSGEB, İŞKUR, TESK, TOBB, MEB, üniversiteler vb.) belirlenmesi.

2.2 Gençliğin mevcut durumunu ve mevcut sorunlarını tespit etmek için çalışmalar yürütülmesi.
2.3 Danışma kurulunun AB deneyiminden faydalanması için çalışma ziyaretleri düzenlenmesi.
2.4 Danışma kurulunun koordinasyonunda politika önerilerini içeren bir değerlendirme raporunun hazırlanması.

Çıktı 3 ile ilgili faaliyetler: Gençler için girişimcilik fırsatlarını ve kapasitelerini artıran çalıştay, kamp, çevrim içi eğitim gibi farkındalık artırma faaliyetleri düzenlenmektedir.

3.1. Toplantılar ve bilgilendirme günleri düzenlenmesi.
3.2. Aktif girişimciler için girişimcilik kampı düzenlenmesi (kadın katılımcılara öncelik verilecektir).
3.3. Mesleki teknik lise ve üniversite öğrencileri gibi potansiyel girişimciler için çalıştay faaliyetleri düzenlenmesi.
3.4. Nihai faydalanıcılar için çevrim içi eğitim düzenlenmesi.

3.3 Ana Akımlaştırma

Çevreyi Koruma, İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik

Çevrenin korunmasıyla ilgili olarak; bu proje doğrudan çevreye yardım etmeyi amaçlamasa da, çevrenin refahını sağlamak için gerekli önlemler alınacaktır. Eylemin uygulanması sürecinde çevre dostu malzeme ve ekipman kullanılacaktır. Eylem gereksiz baskıya neden olmayacak ve çevrenin korunmasına ve iklim değişikliğiyle mücadeleye katkıda bulunacaktır.

Ayrıca eğitim, zihinsel dönüşümün en önemli aracıdır. Bu Eylem kapsamında düzenlenecek olan girişimcilik kampı, bir eğitim modülü içerecektir. Bu modül yeşil işler ve sıfır atık ile ilgili bölümler içerecektir.

Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi

Bölüm 1.1'de tanımlanan OECD Cinsiyet DAC kodları uyarınca, bu eylem, G1 Eylemi olarak etiketlenmiştir; bu nedenle, hem kadınların hem de erkeklerin Eylem faaliyetlerine girdi sağlayabilmesini, erişebilmesini ve katılabilmesini sağlar. Uygun olduğu durumlarda, faaliyetler ve çıktılar hakkında, kadın-erkeğe göre ayrıştırılmış veriler toplanacak ve ilgili Eylem raporlarında sunulacaktır. Daha sonra detaylandırılacak olan Mantıksal Çerçeveler, uygun olan durumlarda kadınlar ve erkekler için ayrıştırılmış göstergeleri belirleyecektir.

Kadın-erkek ayrımcılığının önlenmesi amacıyla, proje tanıtım aşamasında illerde yapılacak bilgilendirme toplantılarına kadın STK'lar davet edilecek, ayrıca kadın STK'lara proje tanıtım ziyaretleri gerçekleştirilecektir. Broşürler ve bilgi kitapçıkları gibi proje tanıtım materyalleri STK'lara dağıtılacaktır. İkinci olarak, proje kapsamında hibe sağlanırken kadın-erkek eşitliğine yönelik bir yaklaşım benimsenmiş olup, hem kadınlar hem de erkekler için %50 kota tanımlanacaktır. Projenin ilerleyen aşamalarında, kadın ve erkeklere ayrılan kotaların doldurulamaması durumunda, kadın ve erkek dengesini korumak için yenilikçi yöntemler önerilecektir. Kotalar arasında transferler değerlendirilebilir.

Ayrıca, girişimcilik kampları ve girişimcilik çalıştayları gibi proje destekleyici faaliyetlerde, kadın katılımcılar için %50'lik bir kota ayrılacaktır. Mali destek kapsamında ayrılan kontenjan istihdam edilecek işçiler için, proje destek faaliyetleri kapsamında ayrılan kontenjan ise işverenler içindir.

Danışma Kurulu; kamu kurumları, akademisyenler, uluslararası kuruluşlar ve STK'lardan temsilcilerden oluşacaktır. Kadın sivil toplum kuruluşlarının eylem faaliyetlerine katılımına öncelik verilecektir.

Engellilik

Bölüm 1.1'de tanımlanan OECD Engellilik DAC kodlarına göre, bu eylem D0 olarak etiketlenmiştir. Eylem kapsamında engelli bireyler üzerinde doğrudan bir etki olmayacaktır. Ancak, engelli bir birey Eylemin faaliyetlerinden fayda sağlarsa, bu durum raporlanacak ve proje çıktılarında ifade edilecektir.

3.4 Riskler ve Varsayımlar

Kategori 2 - Planlama, süreçler ve sistemler	Nihai faydalanıcıların destek başvurusunda bulunmaya yeterince ilgi duymaması	Y	Y	Gerektiğinde potansiyel faydalanıcılarla doğrudan temas sağlanacaktır. Tanıtım faaliyetleri artırılacak ve ilgili kurum/kuruluşlarla iş birliğine gidilecektir.
Kategori 3 - İnsanlar ve kuruluş	Proje ile ilgili bilgilerin potansiyel başvuru sahipleri arasında yaygınlaştırılması için paydaşların ve ilgili kamu kurumlarının yeterli ilgiyi göstermemesi	O	O	Yerel düzeydeki güçlü kurumsal yapı sayesinde yerel düzeydeki tüm STK'larla etkileşim sağlanacaktır. Danışma Kuruluna ilgili STK'ların temsilcileri de katılacaktır.
Kategori 5 - İletişim ve bilgilendirme	Nihai faydalanıcıların proje faaliyetlerine katılımının yetersiz olması	O	Y	- Faaliyetlerin içeriğinin hedef kitlenin ilgisine göre oluşturularak faaliyetlerin faydalanıcılar için cazip hâle getirilmesi - Faaliyetler için etkin duyuru süreçlerinin uygulanması - Teklif verenler arasından faaliyetlere katılacak kişilerin seçimi

Dış Varsayımlar

- Paydaşlar arasındaki koordinasyon ve iş birliği mekanizmaları, projenin sorunsuz bir şekilde uygulanmasını ve etkili karar alma prosedürlerini sağlayacaktır.
- Öğretmenler/eğitmenler ve kilit paydaşlar, Eylemin ilgili faaliyetlerinin uygulanması için merkezi ve yerel düzeyde kararlılığa sahiptir.
- Hedef gruplar, Eylemin faaliyetlerine katılmaya açık ve iş birliği yapmaya isteklidir.
- Hedef gruplar programa katılmaya yeterince ilgi duyacaktır.
- Sosyal ortaklar ve diğer ilgili kamu kurumları iş birliği yapmaya istekli olacaktır.
- Genç çalışanların iş hayatında kalmalarını sağlamak için hibe tutarının yeterliliği.

3.5 Gösterge Niteliğindeki Mantıksal Çerçeve Matrisi

Sonuçlar	Sonuçlar zinciri: Beklenen ana sonuçlar [en çok 10]	Göstergeler [beklenen her bir sonuç için en az bir gösterge]	Referans Değerler (değerler ve yıllar)	Hedefler (değerler ve yıllar)	Veri kaynakları	Varsayımlar
Etki	Türkiye'nin sosyal ve ekonomik kalkınmasını güçlendirmek	1. İş gücü katılım oranı (%), 2. Genç işsizlik oranı (%)	1. %53,7 (2023) 2. %17,4 (2023)	1. %56,7 (2028) 2. %16,6 (2028)	TÜİK istatistikleri	*Geçerli değil*
Sonuç	Pilot illerde genç girişimciler tarafından istihdam edilen genç çalışanlar için ücret geri ödemesi yoluyla kayıtlı genç istihdamının desteklenmesi	1. Hedef illerde ücret geri ödemesi desteği ile yeni istihdam edilen genç sayısı (5510 sayılı Kanun, 4/a, 600 kadın, 600 erkek) 2. Ücret geri ödemesinden yararlanan genç girişimci sayısı (5510 sayılı Kanun 4/b)[1]	1. 0 (2024) 2. 0	1. 1550 (Uygulama sonunda Farkındalık faaliyetine katılacak kişi sayısı: 350) 2. 1200 (uygulama sonunda)	1. SGK İstatistikleri (4/a ve 4/b) 2. SGK İstatistikleri (4/a ve 4/b)	Hedef grupların faaliyetlere katılmak için yeterli ilgiye sahip olması
Çıktı 1	1.1 Gençlere sağlanan ücret geri ödemesi	1.1. Pilot uygulama illerinde proje ofislerinin kurulması ve işlevsel hâle getirilmesi	1.1 0	1.1 5	1.1 Proje kayıtları ve raporu	

[1] Serbest çalışan sigortalıları tanımlayan ilgili kanun maddesidir.

		1.2. Ücret geri ödemesi alan genç işveren sayısı 1.3. Ücret geri ödemeleri ile desteklenen, ek olarak istihdam edilen gençlerin çalışmalarını izlemeye yönelik düzenli izleme ziyaretlerinin sayısı.	1.2 0 1.3 0	1.2 1200 1.3 Bir önceki ay ücret geri ödemesi için kayıt yaptıran işverenlerin en az %5'i	1.2 Proje nihai raporu 1.3 Proje kayıtları ve raporları	
Çıktı 2	1.2. Danışma kurulunun oluşturulması ve odaklanmış politika önerilerinin geliştirilmesi	1.2.1 Paydaş kurumları, sosyal ortakları, STK'ları ve akademisyenleri temsil eden danışma kurulundaki katılımcı sayısı 1.2.2 Danışma kurulunun AB deneyiminden faydalanması için düzenlenen çalışma ziyareti sayısı 1.2.3 Danışma kurulu koordinasyonunda hazırlanan politika önerilerini içeren değerlendirme raporu sayısı	1.2.1 0 1.2.2 0 1.2.3 0	1.2.1 20 (en fazla 10 akademisyen) 1.2.2 2 1.2.3 1	1.2.1. Proje kayıtları ve raporları 1.2.2 Proje kayıtları ve raporları 1.2.3 Proje kayıtları ve raporları	Akademisyenlerin, sosyal ortakların, STK'ların ve kamu kurumlarının faaliyetlere katılmak için yeterli ilgiyi göstermesi

Çıktı 3	1.3. Gençlerin girişimcilik fırsatlarını ve kapasitelerini artırmak için düzenlenen farkındalık artırma ve eğitim faaliyetleri	1.3.1. Düzenlenen toplantı ve bilgilendirme günü sayısı 1.3.2. Aktif girişimciler için düzenlenen girişimcilik kampı sayısı (kadınlar için %50 kota ayrılacaktır) 1.3.3. Mesleki teknik lise ve üniversite öğrencileri gibi potansiyel girişimciler için düzenlenen girişimcilik çalıştaylarının sayısı (%50 kontenjan kadınlara ayrılacaktır) 1.3.4 Nihai faydalanıcılara yönelik çevrim içi eğitime katılanların sayısı. (Kadınlar için %50 kota ayrılacaktır)	1.3.1 0 1.3.2 0 1.3.3 0 1.3.4 0	1.3.1 3 1.3.2 1 (50 potansiyel girişimci) 1.3.3 11.3.3 1 (50 potansiyel girişimci) 1.3.4 2 50	1.3.1 Proje kayıtları ve raporları 1.3.2 Proje kayıtları ve raporları 1.3.3 Proje kayıtları ve raporları 1.3.4 Proje kayıtları ve raporları	Hedef grupların programa katılmak için yeterli ilgiye sahip olması. Ayrıca hem işverenlerden hem de farkındalık faaliyetleri yürüttüğümüz öğrenci grubundan örneklem alınarak, bir anket çalışması yapılacaktır.

4 UYGULAMA DÜZENLEMELERİ

4.1 Finansman Anlaşması

Bu eylemin uygulanabilmesi için, Türkiye Cumhuriyeti ile bir finansman anlaşması akdedilmesi öngörülmektedir.

4.2 Gösterge Niteliğindeki Uygulama Süresi

Bu eylemin, 3. bölümde açıklanan faaliyetlerin yürütüleceği ve ilgili sözleşmelerin ve anlaşmaların uygulanacağı gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama süresi, finansman anlaşmasının akdedildiği tarihten itibaren 72 aydır.

Uygulama süresinin uzatılması, Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi tarafından, bu Finansman Kararı'nda ve ilgili sözleşmelerde ve anlaşmalarda değişiklik yapılarak kararlaştırılabilir.

4.3 Uygulama Yöntemleri

Komisyon, uygun olduğunda gözden geçirme usulleri ve eylemin AB kısıtlayıcı tedbirlerine uygunluğu da dâhil olmak üzere, üçüncü taraflara finansman sağlamaya yönelik ilgili AB kural ve usullerine uyulmasını sağlayacaktır.[2]

4.3.1 IPA III Faydalanıcısı ile Dolaylı Yönetim

Bu eylem Türkiye Cumhuriyeti'nin dolaylı yönetimi altında uygulanacaktır.

Eylemin yürütülmesinden sorumlu Yönetim Otoritesi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığıdır (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesindeki Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğüdür). Program Otoritesi, IPA III faaliyetleriyle ilgili harcamaların yasallığı ve usule uygunluğundan, sağlam mali yönetimden, programlamadan, uygulamadan, izlemeden, değerlendirmeden, bilgilendirmeden, görünürlükten ve raporlamadan sorumludur.

Bu Eylemin Politika Yönetiminden sorumlu ara kurumu Sosyal Güvenlik Kurumu, mali yönetiminden sorumlu ara kurumu ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesindeki Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğüdür.

Yönetim otoritesi, politika yönetiminden sorumlu ara kurum olan Sosyal Güvenlik Kurumunun (SGK) sektörel uzmanlığına ve teknik yeterliliğine güvenecektir. Bu kurum, eylemin mali yönetiminin sorunsuz bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlar.

İhale çağrıları, teklif çağrıları, sözleşmeler yapılması, sözleşme yönetimi, ödemeler ve gelir işlemleri gibi bütçe uygulama görevleri için, mali yönetimden sorumlu ara kurum olan, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesindeki Avrupa Birliği ve Mali Yardımlar Dairesi Başkanlığı yetkili olacaktır. Bu kurum, harcamaların yasallığı ve usule uygunluğunu sağlar.

[2] AB Yaptırımları Haritası. Yaptırım haritası yaptırım rejimlerinin tanımlanması için kullanılan bir BT aracıdır. Yaptırımların kaynağı Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde (ABRG) yayımlanan hukuki tasarruflardır. Yayımlanan hukuki tasarruflar ile web sitesindeki güncellemeler arasında uyuşmazlık olması hâlinde, ABRG'deki sürüm geçerlidir.

4.4 İhale ve hibeler için coğrafi uygunluk kapsamı

İhale ve hibe verilme usullerine katılım için işletmelerin konumu açısından ve ana düzenlemede tesis edildiği ve ilgili sözleşme belgelerinde belirtildiği şekilde satın alınan tedariklerin menşei açısından coğrafi uygunluk ilkesi, aşağıdaki hükümlere bağlı olmak şartıyla uygulanır.

Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi, aciliyet durumlarında veya ilgili ülkeler ve bölgelerin piyasalarında hizmetlerin bulunmaması durumunda veya uygunluk kurallarının uygulanmasının bu eylemin gerçekleştirilmesini imkânsız hâle getireceği veya aşırı derece zorlaştıracağı usulen kanıtlanmış durumlarda coğrafi uygunluğu genişletebilir (NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 28(10) maddesi).

4.5 Gösterge Niteliğindeki Bütçe

Gösterge Niteliğindeki Bütçenin bileşenleri	AB katkısı (AVRO olarak tutar)
Uygulama yöntemleri - bkz. Bölüm 4.3	
Sonuç: Pilot illerde genç girişimciler tarafından istihdam edilen genç çalışanlar için ücret geri ödemesi yoluyla kayıtlı genç istihdamının desteklenmesi; şunlardan oluşur:	**11.000.000**
IPA III Faydalanıcısı ile dolaylı yönetim - bkz. bölüm 4.3.1	11.000.000
Değerlendirme - bkz. bölüm 5.2 **Denetim** - bkz. bölüm 5.3	başka bir Karar'ın kapsamında olabilir
Stratejik İletişim ve Kamu Diplomasisi - bkz. bölüm 6	başka bir Karar'ın kapsamında olacaktır
Toplam Tutarlar	**11.000.000**

4.6. Organizasyonel Yapı ve Sorumluluklar

Bu eylem belgesinde tanımlanan her bir faaliyet, faaliyetlerin sorunsuz bir şekilde yürütülmesi için kendi yönetim birimlerini kuracaktır. Faaliyetlerin günlük yönetimi ve koordinasyonu, Eylem Koordinasyon Birimleri (ACU) tarafından yürütülecektir. Faaliyetler, tüm proje faaliyetleriyle ilgili olarak IBPM'leri ve IBFM'i bir araya getiren bir organ olan ACU ile koordine edilecektir.

Her bir faaliyet için bir Yönlendirme Komitesi (SC) kurulacak ve bu komite esas olarak MA, IBPM'ler, IBFM, faaliyetlerin paydaşları, Ulusal IPA Koordinatörü (NIPAC), Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (EUD) temsilcilerinden oluşacaktır. SC, faaliyet uygulamasına ilişkin üst düzey stratejik rehberlik ve gözetim sağlayacak danışma birimi olarak hareket edecektir. SC, düzenli aralıklarla ve ayrıca gerekli görüldüğünde toplanacaktır.

Ayrıca, AB tarafından sağlanan fonların etkin yönetimi açısından en yüksek karar alma platformlarından biri olan Sektörel İzleme Komitesi (SMC); programlama, uygulama ve izleme sırasında karşılaşılan sorunları çözmek için düzenli olarak toplanacak ve fonların etkin kullanımına ilişkin tavsiyelerde bulunacaktır. SMC, esas olarak Komisyon/AB Türkiye Delegasyonu, MA, IBPM'ler, IBFM, faaliyetlerin paydaşları, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, NIPAC ve gerektiğinde özellikle ilgili bölüme ilişkin bakanlıkların temsilcilerinden oluşacaktır.

Sektörel İzleme Komitesinin işlevleri şu şekildedir:

- Programın belirli hedeflerine ulaşma yolunda kaydedilen ilerlemeyi temel belgeler ışığında her toplantıda gözden geçirmek.
- Uygulama sonuçlarını, özellikle her bir öncelik ekseni için belirlenen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığını, önlemler ve ara değerlendirmeleri her toplantıda incelemek.
- Uygulamaya ilişkin sektörel yıllık ve nihai raporları incelemek.

SMC, NIPAC'ın girişimiyle yılda en az iki kez toplanacaktır. Takip edilecek konular, iki Komite toplantısı arasındaki süreyi kapsayacak ve Komite Üyeleri bu konulara ilişkin mevcut durum hakkında bilgilendirilecektir.

Komisyon, bütçe uygulama ayrıcalığının bir parçası olarak ve Birlik'in mali çıkarlarını korumak amacıyla, eylemin uygulanmasını yönetmek için kurulan yukarıdaki yönetişim yapılarına katılabilir.

5 PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

5.1 İzleme ve Raporlama

Bu eylemin uygulama sürecinin teknik ve mali açıdan günlük olarak izlenmesi, sürekli bir süreç olacak ve uygulayıcı ortağın sorumluluklarının bir parçası olacaktır. Bu amaçla, uygulayıcı ortak, eylem için kalıcı bir iç, teknik ve mali izleme sistemi kurar ve düzenli ilerleme raporları (yılda en az bir kez) ve nihai raporlar hazırlar. Her rapor, eylemin uygulanmasının, karşılaşılan zorlukların, yapılan değişikliklerin ve aynı zamanda mantıksal çerçeve matrisi (proje yöntemi için) referans olarak kullanılarak, ilgili göstergeler vasıtasıyla ölçülen, sonuçlara (Çıktılar ve doğrudan Sonuç) ulaşma derecesinin doğru bir açıklamasını içerecektir. Komisyon, hem kendi personeli hem de doğrudan Komisyon tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için işe alınan (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından işe alınan) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, ek proje izleme ziyaretleri gerçekleştirebilir.

Veri toplama, analiz ve izleme için roller ve sorumluluklar:

- Uygulayıcı ortaklar/faydalanıcı ülke tarafından, NIPAC Ofisi ve finansal izleme için NAO Ofisi koordinasyonunda üstlenilen izleme görevleri, kaynakların kullanımı ve planlanan sonuçlara yönelik ilerleme hakkında bilgi vermeyi amaçlayan verilerin toplanması ve analiz edilmesi ve eylemin karar alma süreçlerinin yönetimine bilgi sağlanmasından oluşacaktır.

- AB Delegasyonu tarafından üstlenilen izleme görevleri, özellikle eylem döngüsünün önemli noktalarında, uygulayıcı ortakların/faydalanıcı ülkenin izleme sistemini tamamlar. Bunlar ayrıca dış izlemeden kaynaklanan tavsiyelerin takibini destekleyecek ve AB yönetimini bilgilendirmek için kullanılacaktır. Bu izleme süreci, belirli ihtiyaçlara ve eldeki kaynaklara dayalı olarak kararlaştırılacak olan farklı biçimler alabilir ve farklı metodolojilere (uygulayıcı ortaklarla toplantılar, Eylem yönlendirme komiteleri, yerinde kontroller vb.) başvurabilir. Raporlama, standart kontrol listelerinin kullanımı dâhil olmak üzere, planlama/programlama, izleme ve değerlendirmenin birbiriyle bağlantılandırılmasına ilişkin Avrupa Komisyonunun Komşuluk ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü (DG NEAR) yönergelerinde yer alan metodolojilere ve araçlara göre yapılacaktır.

Her iki iç izleme türü de dış izlemeye bilgi vermeye ve destek sağlamaya yöneliktir:

- Dış izleme / Sonuç Odaklı İzleme (ROM)

Komisyon ve/veya NIPAC, Komisyon/NIPAC tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için doğrudan görevlendirilen (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon/NIPAC tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından görevlendirilen) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, Finansman Anlaşması'nda belirtilen Avrupa Komisyonu kuralları ve usulleri doğrultusunda ek proje izlemesi gerçekleştirebilir. Bu

incelemeler; eylemin izlenmesi, sonuç verilerinin toplanması veya en güncel AK kılavuzlarında tanımlanan diğer görevlerden oluşabilir.

Faaliyetlerin uygulanmasını ve eylem belgesindeki göstergelere göre sonuçların elde edilmesini yönlendirmek, izleme bulgularını (ROM bulguları dâhil) müzakere etmek ve uygun şekilde düzeltici eylemler kararlaştırmak için faaliyet düzeyinde Yönlendirme Komiteleri kurulacaktır. Yönlendirme Komiteleri; nihai faydalanıcı, Lider Kurumun, NIPAC Ofisinin, Sözleşme Makamının ve AB Delegasyonunun temsilcilerinden oluşacaktır.

5.2 Değerlendirme

Eylemin doğası göz önünde bulundurularak, bu eylem veya bileşenleri için bağımsız danışmanlar aracılığıyla faydalanıcı tarafından değerlendirme(ler) yapılabilir. Değerlendirmeler; planlamanın/programlamanın, izlemenin ve değerlendirmenin ilişkilendirilmesine yönelik DG NEAR kılavuzlarında belirtildiği şekilde gerçekleştirilecektir.

Değerlendirme raporları, en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulamalarına uygun olarak, ortak ülke ve diğer kilit paydaşlarla paylaşılacaktır.[3] Uygulayıcı ortak ve Komisyon, değerlendirmelerin sonuçlarını ve değerlendirmelerde yer alan tavsiyeleri analiz eder ve uygun olduğunda, ortak ülke ile mutabakat içinde, gerçekleştirilecek izleme eylemleri ve belirtilmişse, projenin yeniden yapılandırılması da dâhil olmak üzere, gerekli düzeltmeler konusunda ortak karar verir.

5.3 Denetim ve Doğrulamalar

Bu eylemin uygulanması için imzalanan sözleşmelere uygulanan yükümlülüklere halel gelmeksizin, Komisyon, bir risk değerlendirmesi temelinde, bir veya daha fazla sözleşme veya anlaşma için bağımsız denetimler veya doğrulama atamaları yapılmasını sağlayabilir.

6 STRATEJİK İLETİŞİM VE KAMU DİPLOMASİSİ

AB tarafından finanse edilen dış eylemleri uygulayan tüm kuruluşlar, ilgili kitlelere, ilgili eylemlere ilişkin tüm iletişim materyallerinde AB amblemini ve uygun şekilde kısa bir finansman beyanını bulundurarak, Birlik'in kendilerinin çalışmalarına verdiği desteği bildirme konusunda sözleşmesel bir yükümlülüğe sahiptir. Bu amaçla, *AB görünürlüğüne ilişkin iletişim ve bu görünürlüğün artırılması: Dış eylemlere ilişkin rehber* adlı 2022 tarihli rehber dokümanında (veya onun yerine geçen herhangi bir belgede verilen talimatlara uymaları gerekmektedir.

Bu yükümlülük, ilgili eylemlerin Komisyon, ortak ülke, hizmet sağlayıcılar, hibe faydalanıcıları ya da BM kuruluşları, uluslararası finans kuruluşları ve AB Üye Devletlerinin kuruluşları gibi yetkilendirilmiş veya yetki devri yapılmış makamlar tarafından uygulanmasına bakılmaksızın, eşit şekilde uygulanacaktır. Her durumda, ilgili sözleşmesel yükümlülüklere ilişkin bir atıf, ilgili finansman anlaşmasına, ihale ve hibe sözleşmelerine ve katkı anlaşmalarına dâhil edilmelidir.

7 SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Türkiye, özellikle kurumların idari kapasitelerini güçlendirerek, son yirmi yılda AB fonlarının etkin kullanımında önemli ilerleme kaydetmiştir. Bir destek alanından oluşan Eylem, tamamlandıktan sonra finansal, kurumsal ve siyasi konular bakımından mümkün olduğunca sürdürülebilir hâle getirilecektir. Daha spesifik olarak; (i) diğerlerinin yanı sıra, mevcut sistemlerin, modellerin ve uygulamaların, personelin becerilerinin ve yasal çerçevenin uyarlanması ve iyileştirilmesi yoluyla bir destek alanı kapsamında ilgili kurumların kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi; (ii) ulusal bütçe ile benzer müdahalelere devam edilmesi yoluyla, finansal, kurumsal ve politika düzeyinde sürdürülebilirlik sağlanacaktır.

[3] Bkz. en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulaması

Bu Eylemin sürdürülebilirliğine ilişkin özel tedbirler:

Bu Eylem, gençlerin iş bulmalarını kolaylaştıracak ve iş deneyimlerini artıracaktır. 1.200 genç işverene ücret geri ödemesi yapılacak, bu da muhtemelen yeni işyerlerinin kurulmasını sağlayarak, sigortalı genç çalışan sayısını muhtemelen 1.200 kişinin üzerine çıkaracaktır. Bu Eylem, genç istihdamının artırılmasına yönelik yeni fikirlerin oluşmasına da katkı sağlayacaktır. Bu fikirler, politika oluşturulmasını sağlayabilir. Projenin başarılı bir şekilde uygulanması, aile gelirlerinde de artışa yol açacaktır. Bu, işsizliğe ve gençlerin karşılaştığı dezavantajlara yol açan durumlara çözüm sağlayarak, yoksulluk ve sosyal dışlanma döngüsünün kırılmasına katkıda bulunabilir.

Eylem, gençleri kayıtlı iş gücü piyasasına girmeye teşvik edecektir. Bir genç iş gücü piyasasına girdiğinde başkalarını da benzer şekilde teşvik edebileceği için, çarpan etkisi de söz konusu olacaktır. Öte yandan, genç işverenler mali kapasitelerinin yetersizliği nedeniyle sigortalı çalıştırma konusunda isteksiz davranmaktadır. Bu Eylem ile sağlanan mali destek sayesinde bu sorunun üstesinden gelinecektir. Ayrıca, kitlesel medya kampanyası, genç girişimcileri bu Eylem kapsamındaki hizmetlere başvurmaları konusunda teşvik edecektir. Mali destek; gençlerin çalışması ve işverenlerin genç çalışanlarla ilgili geleneksel düşünce tarzlarını yeniden gözden geçirmeleri için iyi bir motivasyon olacaktır.

Mali Sürdürülebilirlik

Girişimciliğin gelişmesinin önündeki engellerden biri de, mali olanaklara erişimin zorluğudur. Bir iş kurmak isteyen girişimciler genellikle işçilik maliyetlerini karşılayacak mali kapasiteye sahip değildir ve bu nedenle ya çalışan istihdam etmemeyi ya da yeni bir iş kurmamayı tercih ederler. Bu Eylem ile sadece genç girişimciler ve genç işçiler desteklenerek iş gücü piyasasında dezavantajlı gençlere karşı pozitif ayrımcılık yapılması sağlanacaktır. Toplam 1.200 genç girişimciye ve 1.200 genç çalışana finansal destek sağlanarak girişimci genç işletmelerin finansal sürdürülebilirliği sağlanacaktır.

Bu Eylem aynı zamanda ek istihdam sağlayarak ve operasyonel kapasitelerini geliştirerek, yerleşik işletmelerin büyümesine de katkıda bulunacaktır. Yeni kurulan işletmeler ilk yıllarında kırılgan durumda olduklarından, hayatta kalabilmek için finansal desteğe ihtiyaç duyarlar. Yeni kurulan bu işletmelerin desteklenmesi, hayatta kalmalarını sağlayacak ve proje sonrası dönemde mali sürdürülebilirliklerini güçlendirecektir. Bu Eylemin uygulanması sırasında istihdam edilen gençlerin iş deneyimi ve mesleki becerileri artacak, böylece Eylem sona erdiğinde iş gücü piyasasında aktif kalmaları beklenecektir.

Çevresel Sürdürülebilirlik

Bu Eylem, kâğıt israfını önleyerek ve kâğıt kullanımını en aza indirerek çevrenin korunması açısından hassasiyet gösterecektir. Bu Eylem kapsamındaki bilgisayar yazılımları da bu şekilde tasarlanacaktır. Başvuru evraklarının azaltılması, e-posta ile yazışma, elektronik arşivin geliştirilmesi vb. eylemin çevresel sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik tedbirler arasındadır.

Kurumsal Sürdürülebilirlik

Bu Eylem, gençleri yeni işletmeler kurmaya veya mevcut işletmelerini büyütmeye teşvik edecek ve yeni pazar fırsatları hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olacaktır. Farklı girişimci profillerini ve farklı girişimcilik konularını destekleyen iş fikirleri bulmak ve uygulamak, ekosistemi güçlendirmek, girişimcilerin yol haritasındaki engelleri ve sorunları çözmek ve gençlerin istihdamını artırmak için, kadın gençler (üniversite son sınıf öğrencileri, mesleki teknik lise öğrencileri) öncelikli olmak üzere, potansiyel girişimci adaylarına yönelik bir girişimcilik çalıştayı düzenlenecektir. Kurumsal sürdürülebilirlik adına, bu faaliyet İŞKUR'daki iş ve meslek danışmanlığı altyapısı tarafından desteklenecektir. Çeşitli araştırmalara göre, gençler iş deneyimi, yönetim, uzmanlık, deneyim, sermaye ve krediye erişim eksikliği gibi nedenlerle girişimcilik konusunda yetişkinlere göre daha kırılgandır. Bu nedenle, genç girişimciler tarafından kurulan işletmelerin desteklenmesi, rekabet güçlerine ve kurumsal sürdürülebilirliklerine katkıda bulunan bu Eylem ile güçlendirilecektir.

Politika düzeyinde sürdürülebilirlik

Bu Eylemin etkilerini değerlendirmek ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla bir anket çalışması yapılacak ve bir değerlendirme raporu hazırlanacaktır. Bu çalışmalar, kayıt dışı istihdam ve düşük iş gücü katılımıyla mücadeleye yönelik politika ve stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunacak politika önerileri sağlayacaktır. Bu raporların bulguları politika oluşturma sürecine dâhil olan tüm taraflarla paylaşılacaktır. Operasyon Koordinasyon Birimi ve merkez ofis ekibi de proje deneyimlerini ve çıktılarını anlatan bir nihai rapor hazırlayacaktır. Hazırlanacak rapor diğer kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve ilgili taraflarla paylaşılacaktır. Bu sayede, politika önerilerinin, SGK ve ilgili kurumların strateji belgelerinde ve eylem planlarında yer alması sağlanacaktır. Söz konusu politika önerilerinin projenin kapanış toplantısında kamuoyu ile paylaşılması öngörülmektedir.

Gençlerin istihdam oranının artırılması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi amacıyla ulusal düzeyde çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu bağlamda, 12. Kalkınma Planı 2028 yılında genç işsizlik oranını %16,6'ya düşürmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, genel istihdam oranının %52,5'e çıkarılması ve kayıt dışı istihdam oranının %23,4'e düşürülmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda, Eylem hedefleri ile ulusal hedefler arasında politika düzeyinde sürdürülebilirliği güçlü bir şekilde destekleyen bir uyum bulunmaktadır.

Bu Eylem kapsamında bir Danışma Kurulu oluşturulacaktır. Bu kurul gösterge niteliğinde 3 toplantı yapacak ve bir rapor hazırlayacaktır. Ayrıca projeden yararlanan gençlere yönelik bir anket çalışması da yapılacaktır. Anket sonuçları Kurul tarafından değerlendirilecek ve politika önerileri hazırlanacaktır. Bu tavsiyelerin kurumsal ve ulusal politika ve uygulamaların hazırlanmasına katkıda bulunması beklenmektedir. Rapor ayrıca teşvik programının etkisini, genç istihdamıyla ilgili raporları ve proje çıktılarını (örneğin İŞKUR, NEET PRO, NEET) inceleyecek ve kayıtlı genç istihdamını desteklemek için yeni uygulamaların geliştirilmesine katkıda bulunacaktır. Gençlerin ücret sübvansiyonları yoluyla desteklenerek elde tutulması da, sürdürülebilirlik ve olası ölçek büyütme amaçları doğrultusunda, Eylemin tamamlanmasından sonra 12 ay boyunca SGK tarafından izlenecek ve takip edilecektir.

Bu Eylem kapsamındaki faaliyetlerden elde edilecek olumlu sonuçlar, benzer programların ulusal kaynaklarla uygulanmasının önünü açabilir ve kamu makamlarına benzer inisiyatifler geliştirmeleri için ilham verebilir. Pilot illerde kayıtlı genç istihdamı artacağından, Türkiye genelinde sadece gençleri hedefleyen yeni teşvik politikalarının uygulamaya konulması da beklenmektedir.

TR

BU EYLEM AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN FİNANSE EDİLMEKTEDİR

2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı Hakkında Komisyon Uygulama Kararı'na Ait

EK I.10

Özel Sektör Gelişimi, Ticaret, Araştırma ve Yenilik Eylem Belgesi

YILLIK EYLEM PLANI

Bu belge, Mali Tüzük'ün 110(2) maddesi açısından yıllık çalışma programını ve IPA III Tüzüğü'nün 9. maddesi ve NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 23(2) maddesi açısından yıllık ve çok yıllık eylem planlarını ve tedbirlerini tesis eder.

1. ÖZET

1.1 Eylem Özet Tablosu

Başlık	Özel Sektör Gelişimi, Ticaret, Araştırma ve Yenilik 2024 Yılı İçin Türkiye Yıllık Eylem Planı
OPSYS	ACT-62859
ABAC	ABAC Taahhüt seviyesi 1 numarası: JAD.1655607
Ana Düzenleme	Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA III) kapsamında finanse edilmektedir
Ekonomi ve Yatırım Planı (EIP)	Hayır
EIP Öncü Projesi	Hayır
Avrupa Takımı	Hayır
Eylemin Faydalanıcısı/ Faydalanıcıları	Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür
Programlama belgesi	IPA III Programlama Çerçevesi
ÖNCELİK ALANLARI VE SEKTÖR BİLGİSİ	
Pencere ve tematik öncelik	Pencere 4: Rekabet Edebilirlik ve Kapsayıcı Büyüme Tematik Öncelik 2: Özel sektör gelişimi, ticaret, araştırma ve yenilik
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA'lar)	Ana SKA: SKA 9 "Dayanıklı altyapı inşa edilmesi, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmenin teşvik edilmesi ve yeniliğin desteklenmesi" Diğer önemli SKA'lar: SKA 8 "Sürekli, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin, tam ve üretken

	istihdamın ve herkes için insana yakışır işin teşvik edilmesi" SKA 12 "Sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarının sağlanması" SKA 13 "İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçilmesi"

DAC kodu/kodları	32120 - Sanayi Gelişimi - %30 32110 - Sanayi politikası ve idari yönetim - %20 32130 - Küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) geliştirilmesi - %10 32182 - Teknolojik araştırma ve geliştirme - %20 41010 - Çevre politikası ve idari yönetim - %10 33110 - Sanayi politikası ve idari yönetim - %10			
Ana Dağıtım Kanalı	Merkezi Yönetim - 12001			
Hedefler	☒ İklim ☐ Cinsiyet ☐ Biyolojik Çeşitlilik			
İşaretçiler (DAC formundan)	**Genel politika hedefi**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Katılımı geliştirme/iyi yönetişim	☐	☒	☐
	Çevreye yardım	☐	☒	☐
	Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi	☐	☒	☐
	Üreme, anne, yenidoğan ve çocuk sağlığı	☒	☐	☐
	Afet Riskini Azaltma	☒	☐	☐
	Engellileri içerme	☒	☐	☐
	Beslenme	☒	☐	☐
	RIO Sözleşmesi işaretçileri	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	Biyolojik çeşitlilik	☒	☐	☐
	Çölleşmeyle mücadele	☒	☐	☐
	İklim değişikliği etkilerinin azaltılması	☐	☒	☐
	İklim değişikliğine uyum	☐	☒	☐
İç İşaretçiler ve Etiketler	**Politika hedefleri**	**Hedeflenmedi**	**Önemli hedef**	**Temel hedef**
	EIP	☒	☐	☐

	EIP Öncü Projesi	EVET	HAYIR
		☐	☒
	Etiketler:	EVET	HAYIR
	Ulaşım	☐	☒
	Enerji	☐	☒
	Çevre ve iklim dayanıklılığı	☐	☒
	Dijital	☐	☒
	Ekonomik kalkınma (özel sektör, ticaret ve makroekonomik destek dâhil)	☐	☒
	İnsan Gelişimi (insan sermayesi ve gençlik dâhil)	☐	☒
	Sağlık dayanıklılığı	☐	☒
	Göç ve hareketlilik	☐	☒
	Tarım, gıda güvencesi ve kırsal kalkınma	☐	☒
	Hukukun üstünlüğü, yönetişim ve Kamu Yönetimi reformu	☐	☒
	Diğer	☐	☒
	Dijitalleşme	☐	☒ ☐
	Etiketler	EVET	HAYIR
	dijital bağlantısallık	☒	☐
	dijital yönetişim	☒	☐
	dijital girişimcilik	☒	☐
	dijital beceriler/okuryazarlık	☐	☒
	dijital hizmetler	☒	☐
	Bağlantısallık	☒	☐ ☐
	Etiketler	EVET	HAYIR
	dijital bağlantısallık	☐	☒
	enerji	☐	☒
	ulaşım	☐	☒
	sağlık	☐	☒
	eğitim ve araştırma	☐	☒
	Göç	☒	☐ ☐
	Eşitsizliklerin Azaltılması	☐	☒ ☐

	COVID-19	☒	☐	☐
BÜTÇE BİLGİSİ				
İlgili tutarlar	Bütçe kalemi: 15.02.02.01 Toplam tahmini maliyet: 9.400.000,00 AVRO Toplam AB bütçesi katkısı 9.400.000,00 AVRO; bunun 3.600.000,00 AVRO'su IPA III faydalanıcısı ile dolaylı yönetim için			
YÖNETİM VE UYGULAMA				
Uygulama yöntemleri (yönetim şekli ve teslim yöntemleri)	- Türkiye Cumhuriyeti ile dolaylı yönetim (sonuç 1) - Avrupa Yenilik ve Teknoloji Enstitüsü (EIT) ile Dolaylı Yönetim (sonuç 2) - Bölüm 4.3.1'de belirtilen kriterlere uygun olarak seçilecek bir Yetkilendirilmiş Makam ile dolaylı yönetim (sonuç 3)			
Finansman Anlaşması'nın imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	En geç 31 Aralık 2025'e kadar			
Katkı/ yetkilendirme anlaşmaları, ihale ve hibe sözleşmelerinin imzalanması/ sonuçlanması için son tarih	Mali Tüzük'ün 114(2) maddesinde listelenen durumlar hariç, finansman anlaşmasının imza/sonuçlanma tarihini müteakip 3 yıl			
Gösterge niteliğindeki [operasyonel uygulama] dönemi	Finansman anlaşmasının imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 72 ay			
Finansman Anlaşması'nın uygulanması için son tarih	Finansman anlaşmasının imzalanmasını/sonuçlanmasını müteakip 12 yıl			

1.2 Eylemin Özeti

Eylem, IPA III Programlama Çerçevesinin 4. Penceresi olan "Rekabet Edebilirlik ve Kapsayıcı Büyüme" altında yer almaktadır. IPA III Programlama Çerçevesi ve başta SKA 9 olmak üzere SKA'lar doğrultusunda Türk sanayisinin rekabetçiliğini, yenilikçiliğini, çevresel sürdürülebilirliğini ve teknolojik ilerlemesini artırarak iş ortamını, yenilik ekosistemini ve yatırım iklimini iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

Eylemin genel hedefi, yenilik, teknoloji geliştirme, mevzuat adaptasyonu ve verimli kaynak kullanımı yoluyla sanayinin sürdürülebilir ekonomik büyüme yönündeki dönüşümünü geliştirmektir. Destek, özel sektörde yeşil dönüşümü hedefleyecek ve AB'nin Yeşil Gündemi ve Avrupa yenilik ağlarıyla entegrasyonla uyumlu olarak yenilik ekosistemini geliştirecektir. Eylem üç destek alanından oluşmaktadır:

Destek Alanı (DA) 1: Yeşil ve döngüsel ekonomi bağlamında Türk sanayisinin adaptasyonu ve AB mevzuatına uyumu.

Amaç, başta **Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü (ESPR)** olmak üzere, sanayi sektörlerinin çevresel açıdan sürdürülebilir üretime yönelik ilgili AB yönetmeliklerine uyumunu desteklemektir. Bu, sürdürülebilir üretim için kılavuzların hazırlanmasını ve **ESPR** kapsamındaki elektrik ve elektronik, makine, tekstil ve kimya sektörleri için geri dönüştürülmüş malzemelerin ve geri kazanılan ürünlerin kullanımına yönelik sektörel yol haritalarının geliştirilmesini içermektedir.

Bu destek alanının özel hedefi, uyum için politika çerçevesini desteklemek ve ESPR doğrultusunda yeşil dönüşüm için dijitalleşmeyi, Ar-Ge'yi ve yeniliği teşvik ederek eko-tasarımlı ürünler üretme konusunda işletmelere rehberlik etmektir.

Destek Alanı (DA) 2: Türkiye'de yenilik ekosisteminin geliştirilmesi ve AB sanayi değer zincirleri ve yenilik ağları ile entegrasyonun teşvik edilmesi.

Bu destek alanının özel hedefi, **EIT Toplulukları RIS Merkezi'nin** faaliyetlerini tamamlamak ve Türkiye'deki yenilik ekosistemini ve AB yenilik ağlarıyla entegrasyonu geliştirmektir. Bu destek, Türkiye'nin Avrupa Yenilik ve Teknoloji Enstitüsü (EIT) ağı içindeki kapasitesini artırmayı ve Avrupa yenilik ekosistemindeki konumunu ve entegrasyonunu geliştirmeyi amaçlamaktadır. RIS Merkezi ve EIT programları, kapasite oluşturarak ve bağlantıları teşvik ederek iş birliğini artıracak, uluslararasılaşmayı teşvik edecek ve beyin göçüyle mücadeleye katkıda bulunacaktır. Bu çabalar, Türkiye'nin AB değer zinciriyle bütünleşmesine, rekabet gücünün artırılmasına, sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik büyümenin teşvik edilmesine yardımcı olurken, SKA 8 ve 9'un gerçekleştirilmesine de katkıda bulunacaktır.

Destek Alanı (DA) 3: Sürdürülebilir üretim ve hizmetler için yeşil ekonomiye geçiş ve kaynak verimliliğinin artırılması

Özel hedef, yeşil ekonomiye geçişi hızlandırmak ve kaynak verimliliğini geliştirmektir. Bu, bir "**Ulusal Entegre Kaynak Verimliliği Değerlendirme Merkezleri Ağı**" kurularak gerçekleştirilecektir. Kaynak Verimliliği Değerlendirme Merkezi (REAC), genellikle üniversitelere, teknik kurumlara ve OSB'lere bağlı, küçük ve orta ölçekli üreticilere ücretsiz veya düşük maliyetli uzmanlık, enerji, atık ve verimlilik değerlendirmeleri sağlayan uzmanlaşmış bir tesistir.

Kaynak verimliliği merkezleri, KOBİ düzeyinde pratik müdahalelere odaklanarak işletmelerin kaynak kullanımını optimize etmelerine, emisyonları azaltmalarına ve sürdürülebilirlik uygulamalarını benimsemelerine yardımcı olmaktadır. REAC'lerin kaynak verimliliğini ve emisyon azaltımını iyileştirme çalışmaları, uyum çabalarını geliştirecek temel veriler ve eyleme geçirilebilir sonuçlar sağlamanın yanı sıra, yeşil finansmana erişimi ve döngüsel ekonomi ilkelerinin benimsenmesini teşvik edecektir.

1.1. Eylemin Faydalanıcısı/Faydalanıcıları

Eylem Türkiye Cumhuriyeti'nde yürütülür.

2. GEREKÇE

2.1 Bağlam

Türkiye, ekonomik hazırlığının ve son yıllarda iş ve yenilik ortamının iyileştirilmesinde kaydettiği önemli ilerlemelerin yanı sıra, daha yeşil ve döngüsel ekonomilere geçiş için belirlenen küresel gündemleri ve değişen zorlukları ele almak amacıyla ekonomik yapısında reform yapma ve genel ekonomik rekabet gücünü artırma konusunda zorluklarla yüzleşmeye devam etmektedir.

En önemli küresel gündemler arasında yer alan ve 2019 yılında kabul edilen **Avrupa Yeşil Mutabakatı**[1], yeni sanayi ve iş fırsatları yaratan ve kaynak kıtlığına karşı dayanıklılığı teşvik eden önemli bir ekonomik dönüşümü temel alan, yeşil, dijital ve döngüsel bir ekonomiye geçiş çağrısında bulunmaktadır. Yeşil Anlaşma inisiyatifleri, yeniliği teşvik eden, yatırımları çeken ve yüksek kaliteli sürdürülebilir işler yaratan özel sektör ekosistemini desteklemek için teşvik edilmektedir. Daha yakın tarihli olan **Yeşil Mutabakat Sanayi Planı (2023)**, dijital ve yeşil dönüşümü, eş zamanlı olarak ele alınması gereken en önemli zorluklar olarak kabul etmektedir. İmalat sanayinin dijital dönüşüm inisiyatiflerini AB iklim hedefleriyle bütünleştirmeye yönelik stratejilerin ana hatlarını çizmektedir. Yeşil Mutabakat Sanayi Planı'nın dördüncü ayağı **Ticaret ve Dayanıklı Tedarik Zincirlerine** odaklanmakta ve Temiz Teknoloji/Net Sıfır Endüstriyel Ortaklıklar gibi yollarla yeşil dönüşümü desteklemek için ticari ortaklarla iş birliği çabalarını savunmaktadır.

Türkiye 2023 Raporu[2], rekabetçilik ve kapsayıcı büyüme grubunda, rekabetçiliği artırmaya, yeşil dönüşümü ele almaya ve dijital dönüşümü güçlendirmeye yönelik tedbirleri kabul etmektedir. Bu tedbirler ve politika iyileştirmeleri 2024-2026 ve önceki **Ekonomik Reform Programlarında (ERP)** belirtilmiştir. Raporlar, sanayideki yapısal reformların tasarlanması, uygulanması ve izlenmesi için kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi gerekliliğinin altını çizmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin sanayi politikaları ile AB sanayi politikası ilkeleri arasındaki uyumsuzlukların altını çizerek daha iyi bir uyum sağlanması gerektiğini ifade etmektedir.

IPA III **Programlama Çerçevesi**[3] Tematik Öncelik 2: Özel Sektörün Geliştirilmesi, Ticaret, Araştırma ve Yenilik altındaki Pencere 4 "Rekabet Edebilirlik ve Kapsayıcı Büyüme", Türkiye ekonomisinin ve bölgenin rekabetçi direncini artırmak amacıyla sürdürülebilir, teknoloji odaklı, yeşil ve kapsayıcı endüstriyel büyümenin geliştirilmesi için başta imalat ve Ar-Ge kuruluşları olmak üzere özel sektörün ekonomideki önemli rolünü vurgulamaktadır.

Ulusal strateji belgeleri ve devam eden inisiyatiflerle uyumlu olan **12. Ulusal Kalkınma Planı (UKP)**[4], Türkiye'nin kapsayıcı politika belgesi olarak, Türkiye'nin sanayi sektörlerinin rekabet edebilirliği için yeşil dönüşümün hayati öneminin altını çizmekte ve AB tarafından oluşturulan küresel stratejilerin ilgili öncelikleriyle tutarlı olarak iş ortamının iyileştirilmesine ve Ar-Ge, yenilik ve teknolojinin ilerletilmesine öncelik vermektedir. Plan, üretimde yeşil ve dijital dönüşümü gerçekleştirerek rekabet gücünü ve verimliliği artırmaya odaklanmaktadır.

Plan (2024-2028) ayrıca enerji verimliliği uygulamalarının ve enerji verimliliği ve tasarruf potansiyeli yüksek teknolojik yatırımların desteklenmesini vurgulamaktadır. Özellikle şu ifadelerde bulunmaktadır: "427.7.

[1] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
[2] https://neighbourhood-enlargement.ak.europa.eu/turkiye-report-2023_en
[3] https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/prdb/prgfrm.pdf
[4] https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf

İşletmelerin enerji verimliliği uygulamalarına yönelik destekler artırılacak, tesis ve süreç optimizasyonuna katkı sağlayan, enerji verimliliği ve tasarruf potansiyeli yüksek teknolojik yatırımlar desteklenecektir." Bu, eylemin hedefleriyle doğrudan uyumludur. Türkiye **imalat sanayi** için öncelikli hedef, yeşil ve dijital dönüşüm yoluyla rekabetçiliği ve verimliliği artırarak yüksek katma değerli bir üretim yapısına geçiş olarak belirlenmiştir. Plan, bu Eylemin müdahale edilen sektörleriyle yakından uyumlu olan diğer imalat sanayi sektörlerinin yanı sıra kimya sanayi, ilaç ve tıbbi cihazlar, elektronik, makine ve elektrikli ekipman, otomotiv ve raylı sistem araçları gibi belirli "öncelikli sektörlerde" bu hedefe öncelik vermektedir.

Türkiye'nin 2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi, bu hedefleri yüksek teknolojili yenilik, dijital dönüşüm, girişimcilik ve altyapı geliştirme gibi tematik alanlara ayırmaktadır. EIT'nin ayrılmaz bir parçası olarak belirlendiği ve kilit teknoloji sektörlerinde ulusal stratejik yol haritalarını gerçekleştirmek için uluslararası iş birliğini teşvik eden Ufuk Avrupa gibi AB öncelikleri ve programlarıyla önemli bir uyum söz konusudur.

Türkiye 2023 Raporu'nda ifade edildiği üzere, Öncelikli Araştırma, Geliştirme ve Yenilik (RDI) Alanları çalışması güncellenmiş ve yeşil ve dijital teknolojilere odaklanılarak AB öncelikleriyle uyumlu hâle getirilmiştir. Güncellenen çalışma, üç ana temel etrafında yapılandırılmıştır: Öncelikli ve kilit teknolojilerdeki AR-GE konuları, AB Yeşil Mutabakatı ve iklim değişikliğine uyuma yönelik AR-GE konuları ve stratejik, ihtiyaç odaklı AR-GE konuları. Bilim ve araştırma alanında kayda değer ilerleme kaydeden ve hazırlıklar yapan Türkiye'nin ulusal araştırma ve yenilik kapasitesini artırmaya yönelik eylem planı ve Ufuk Avrupa programına katılımının, Türkiye'nin performansının olumlu gidişatına katkıda bulunduğu kabul edilmektedir. Türkiye 2023 Raporu'nda bilim ve araştırma alanında kaydedilen bu önemli ilerlemelere rağmen Türkiye, **Avrupa Yenilik Skor Tablosu**'nda belirlenen yenilik ölçütlerinde AB ülkelerinin gerisinde kalmaya devam etmektedir. Avrupa Yenilik Skor Tablosu Raporu'na[5] göre, Türkiye, 2024 yılında, 2023 yılına kıyasla yüzde 5,6 puanlık bir büyüme yaşamış ve Yükselen Yenilikçiler arasında altıncı sırada yer almıştır. Ancak Türkiye'nin performansı, 2024 yılında AB ortalamasının sadece %51,7'sine ulaşarak genel AB yenilik ekosistemi ortalamasının önemli ölçüde gerisinde kalmaya devam etmiştir. Geliştirilmesi gereken alanlar arasında tasarım ve marka uygulamaları, uluslararası bilimsel iş birlikleri ve bilgi yoğun istihdam yer almaktadır.

2.2 Sorun Analizi

Kısa sorun analizi

DA 1:
AB Yeşil Mutabakatı kapsamında devam eden düzenleyici gelişmeler ışığında, Türkiye'nin elektrik ve elektronik, makine, tekstil ve kimyasalları kapsayan imalat sektörleri, Sürdürülebilir Ürünler için Eko-Tasarım Gerekliliklerine ilişkin 2024/1781 sayılı AB Tüzüğü'ne[6] ve uygulama kanunlarına uyum sağlamada önemli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu gelişmeler ve gereklilikler karşısında Türkiye, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı aracılığıyla imalat sektörlerini ESPR ile uyumlaştırma inisiyatifini almıştır.

Makine ve elektronik sanayileri Eko-Tasarım gereklilikleri konusunda daha önceki deneyime sahip olsa da, ESPR tarafından getirilen yeni çevresel yükümlülükler, raporlama gereklilikleri, yeşil tedarik zinciri ve değer zinciri düzenlemeleri, bu sektörlerin ek gelişimi bakımından fırsatlar ve zorluklar sunmaktadır. Buna karşılık, tekstil ve kimya sektörleri şu anda spesifik Eko-Tasarım gereklilik bilgilerinden yoksundur ve bu da ESPR kapsamı genişledikçe adaptasyonlarını çok önemli hâle getirmektedir. TÜİK'e göre, 2023 yılı itibarıyla Türkiye'deki işletmelerin %99,7'si KOBİ niteliğinde olup, bunların %12,2'si imalat sektöründe yer almaktadır. Büyük ölçüde KOBİ'lerden oluşan bu dört sektör, AB ve diğer uluslararası pazarlar için önemli tedarikçilerdir. Bu nedenle, Gümrük Birliği'nin bir parçası olan Türkiye'nin bu sektörleri tüm ESPR

[5] https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en
[6] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1781

gerekliliklerine uyacak şekilde geliştirmesi büyük önem taşımaktadır.

AB ve ESPR ile uyum sağlanması, Türk üreticilerin hayati bir ticaret ortağı olan Avrupa pazarındaki rekabet güçlerini sürdürmeleri ve artırmaları açısından büyük önem taşımaktadır. Uyumsuzluk, hem Türkiye hem de AB için önemli ekonomik kayıplara yol açabilecek dışlanma riskini beraberinde getirmektedir. Sürdürülebilir üretim süreçlerine geçiş, yeşil teknolojiler alanında yeni iş fırsatları yaratarak Türkiye'nin işsizlik sorununu çözme ve böylece işgücü gelişimini destekleme ve işsizliği azaltma konusunda da umut vaat etmektedir. Döngüsel ekonomi açısından bakıldığında, ekonomik aktörler için ESPR yükümlülüklerine uygun olarak malzemelerin akıllıca kullanımını teşvik ederek ve yeniden kullanım, yeniden üretim ve ürün yükseltme gibi uygulamaları destekleyerek verimliliği artırmaya acil ihtiyaç vardır.

Atılan önemli adımlara ve yürütülen çalışmalara rağmen, Türkiye'nin Paris Anlaşması yükümlülüklerini yerine getirme, 2053 net sıfır hedefine ulaşma ve ESPR gerekliliklerini yerine getirme konusunda kat etmesi gereken daha çok yol vardır. **Kimya sanayisinin** enerji tüketimi 2022 yılında 4.581 TEP'dir. Ayrıca, 2017 yılında yapılan bir araştırmaya göre, kimya sanayi, %44 oranıyla imalat sektörleri arasında en fazla proses suyu kullanan sektördür. Öte yandan, **elektrik ve elektronik sanayisi** elektrik tüketimi 2022 yılında 4,820 GWh olup, sanayi elektrik tüketim değerinin %2,7'sini oluşturmaktadır. Geri dönüşüm devlet desteği kapsamında takip edilmekle birlikte, elektronik atıklar ve atık piller yeterince toplanamamakta, toplanamadığı için de donanımlı tesisler kurulamamaktadır. Mevcut iyi donanımlı tesisler, yeterli atık toplama oranına ulaşamadıkları için kapasitelerinin altında hizmet vermektedir.

Eylemin bir diğer odak sektörü olan **tekstil sektörü**, AB Tekstil Stratejisi Yol Haritası'nda önemli iklim ve çevresel etkileri olan kaynak yoğun bir sektör olarak belirtilmektedir. Özellikle tarlada hammadde üretiminde ve kumaş boyama ve terbiye üretim süreçlerinde yüksek miktarlarda su (1 ton tekstil kumaşı için ortalama 20-230 m3 su) kullanılmaktadır. Bu eylem kapsamındaki bir diğer sektör **makine sanayinin** elektrik tüketimi 2022 yılında 1.041 TEP, su tüketimi ise 47,9 milyon metreküptür. ESPR ile ilgili kaynak sürdürülebilirliği perspektifinden bakıldığında, makine sektöründe ele alınması gereken temel sorunlar arasında sera gazı emisyonları, enerji verimliliği, fosil yakıt tasarrufu, makinenin çalışması sırasındaki emisyonlar, personel sağlığı ve güvenliği, malzeme tedariki, hammadde ve malzeme kullanımında çeşitlilik, yeniden kullanım için tasarım ve hizmetler yer almaktadır.

İklim değişikliğinin ele alınması, Türkiye'nin uyum çabalarının bir diğer kritik yönüdür ve yenilenebilir, enerji tasarruflu veya düşük emisyonlu teknolojiler yoluyla üretimin karbon ayak izini azaltmaya odaklanmaktadır. İklime dayanıklı üretim uygulamaları, sanayinin uzun vadede yaşayabilirliği için zorunludur ve küresel iklim değişikliğini azaltma çabalarına katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin imalat sektörünün AB standartlarıyla uyumlaştırılması; yeşil ekonomiye doğru ilerlemek, küresel arenada rekabetçiliği sürdürmek ve düzenleyici zorunlulukları etkin bir şekilde karşılamak için, bu boyutların tamamında hayati önem taşımaktadır. Bu bağlamda, ESPR gerekliliklerinin yerine getirilmesi, 2053 net sıfır hedefine ulaşma ve daha sürdürülebilir, enerji verimli ve döngüsel kimya, tekstil, elektrik ve elektronik ve makine sektörlerine doğru ilerleme yolunda önemli bir adımdır.

DA 2:
Türkiye 2023 Raporu, Türkiye'nin bilim ve araştırma alanındaki atılımlarını ve AB programlarındaki performansını vurgulamaktadır. Ekonomik hazırlığa rağmen Türkiye, Ar-Ge fonlarındaki büyümenin yavaş olması ve yenilik ekosistemindeki eşitsizlikler nedeniyle AB rekabetçiliğine uyum sağlamada zorluklarla karşılaşmaktadır. Politika güncellemeleri, AB hedefleriyle uyumlu yeşil ve dijital teknolojilere öncelik vermektedir; ancak, Türkiye'nin EIT de dâhil olmak üzere AB araştırma programlarına katılımı, Türkiye'nin EIT'ye katılımının henüz tam potansiyeline ulaşamamış olması nedeniyle iyileştirmeye ihtiyaç duymaktadır. 2023 Türkiye Raporu, ülkenin EIT faaliyetlerine katılımının tatmin edici olduğunu belirtmektedir. Bununla

birlikte, daha fazla iyileştirme için hâlâ potansiyel bulunmaktadır. Bu boşluğun giderilmesi, daha geniş AB yenilik ekosistemine katılım ve entegrasyonun artırılması için bir önceliktir.

Avrupa Yenilik Skor Tablosu Türkiye'yi gelişmekte olan bir yenilikçi olarak tanımlamakta ve Türkiye'nin yenilik kapasitesi ve girişimcilik eğitimi için daha fazla desteğe ihtiyaç duyulduğuna işaret etmektedir. Türkiye'nin sürdürülebilir sanayi teknolojilerini geliştirme konusundaki kararlılığı bir kez daha teyit edilerek, rekabet gücünün ve AB entegrasyonunun artırılması için bu zorlukların ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Yine de Türkiye'nin yenilik ekosistemi; uluslararası görünürlüğün sınırlı olması ve ticarileştirme ve girişimcilik becerilerinin kısıtlı olması nedeniyle zorluklarla karşılaşmaya devam etmekte, bu da küresel yenilik performansını ve EIT gibi Avrupa inisiyatiflerine katılma potansiyelini etkilemektedir. Türk aktörler, ağ oluşturma ve işle ilgili kısıtlamalar nedeniyle AB tarafından finanse edilen projelere katılımda engellerle karşılaşmaktadır. Türkiye'nin Avrupa yenilik ekosistemindeki varlığını ve performansını artırmak için, yeniliklerini sergilemesi, girişimcilik kabiliyetlerini geliştirmesi ve yenilik ekosisteminde uluslararasılaşmayı desteklemesi elzemdir.

Türkiye araştırma, geliştirme ve yenilik alanında AB *müktesebatına* uyum konusunda bazı ilerlemeler kaydetmiş olmakla birlikte, Ar-Ge finansmanındaki büyümenin yavaşlığı ve yenilik ekosistemi ve desteğindeki eşitsizlikler, başlıca engeller olmaya devam etmektedir. Bu sorunların ele alınması, sürdürülebilir sanayi için ileri teknolojilerden faydalanılması açısından hayati önem taşımaktadır.

DA 3:
Türkiye'nin ekonomik büyümesine ve AB standartlarına uyum çabalarına rağmen, Türk ekonomisinin ve üretiminin yeşil ekonomiye ve sürdürülebilir ekonomik rekabet gücüne doğru başarılı bir geçiş yapmasını kolaylaştırmak için özellikle kaynak kullanım verimliliği, yenilik ve teknoloji geliştirme konularında iyileştirilmesi gereken kritik alanlar bulunmaktadır. Türkiye ekonomisine önemli ve baskın bir katkı sağlayan sanayi sektörü, kaynak verimliliği konusunda önemli zorluklarla karşı karşıyadır; bu da daha yüksek maliyetlere, çevresel bozulmaya ve rekabet gücünün azalmasına katkıda bulunmaktadır. Kaynak verimliliğini artırmaya yönelik çabalar sarf edilmiş olsa da, bu sorunların etkili bir şekilde ele alınması için daha kapsamlı stratejiler ve eylemler gerekmektedir.

Türk sanayisi, yüksek kaynak israfı ve enerji tüketimine yol açan eski teknolojiler ve verimsiz süreçleri içeren, birbirine bağlı zorluklarla karşı karşıyadır. Ayrıca, sanayi şirketleri arasında kaynak verimliliği ve sürdürülebilirlik uygulamalarının faydaları konusunda farkındalık ve bilgi eksikliği bulunmaktadır. Sanayi dernekleri ve devlet kurumları, Avrupa Yeşil Mutabakatı doğrultusunda kaynak verimli teknolojilerin ve uygulamaların benimsenmesinde işletmeleri desteklemek, sürdürülebilirlik kültürünü teşvik etmek ve sektör içinde sürdürülebilir uygulamaların adaptasyonunu sağlamak için kapasitelerini güçlendirmelidir.
Ayrıca, iş modellerinde sürdürülebilirliğe genellikle öncelik verilmemekte, bu da yenilenemeyen kaynaklara aşırı bağımlılığa ve çevresel bozulmaya yol açmaktadır. Son olarak, çevresel kaygıların hedef sektörlerdeki yönetim perspektiflerine yeterince entegre edilmemesi, verimli ve temiz üretim teknolojilerine ölçekli yatırımların sınırlı kalmasına yol açmaktadır. Bu konuların kapsamlı bir şekilde ele alınması, Türkiye'nin sanayi ortamında kaynak verimliliği ve sürdürülebilirliğin ilerletilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

<u>Eylemin kapsayacağı ana paydaşların ve ilgili kurumsal ve/veya örgütsel konuların (yetkiler, potansiyel roller ve kapasiteler) belirlenmesi</u>

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (STB) - politika uygulaması ve kurumsal koordinasyon.
- Sektörel ve sanayi birlikleri ve ilgili üyeleri - sosyal yardım, tanıtım ve eylemlerin kolaylaştırılması.
- Diğer bakanlıklar ve devlet kurumları - politika iş birliği ve eylemlerin entegrasyonu.
- Sivil toplum kuruluşları ve sivil toplum örgütleri - politika diyaloğu, paydaş temsili ve katılımı.
- Teknoloji kullanıcıları ve sağlayıcıları, yenilikçi "start-up"lar (yeni kurulan işletmeler), yeni girişimler, girişimciler, dijital dönüşüm ve Yenilik Merkezleri, araştırma laboratuvarları - hizmet sağlayıcılar ve

faydalanıcılar.

2.3 Öğrenilen Dersler

DA 1:

- AB Yönetmelikleri ve standartlarına uyum açısından, AB standartlarını yerel yönetmeliklere entegre eden önceki girişimler, Türk üreticilerin pazara erişimini ve rekabet gücünü başarılı bir şekilde artırmıştır.

  Bu çabalar, daha sorunsuz ticari ilişkileri ve uluslararası piyasalara uyumu kolaylaştırmıştır. Paydaş katılımı açısından ise; üreticiler, devlet kurumları ve sanayi birlikleri de dâhil olmak üzere paydaşları aktif olarak dâhil eden AB projelerinde, daha yüksek düzeyde katılım sağlandığı ve sürdürülebilirlik uygulamalarının başarılı bir şekilde uygulandığı görülmüştür. Ayrıca, resmî kurumlar ve ilgili sanayi birlikleri için eğitim ve kapasite geliştirmeye odaklanan, IPA II'nin (Katılım Öncesi Yardım Aracı) sektör işletme programının Düzenleyici Reform ve Müktesebata Uyum bileşeni kapsamında uygulanan "Makine Sektöründe AB Teknik Mevzuatının Daha İyi Uyumlaştırılması ve Uygulanması Yoluyla Ürün Güvenliğinin Artırılması için Teknik Yardım" projesi gibi inisiyatifler, AB teknik mevzuatının, standartlarının ve yeşil ekonomiye geçişin benimsenmesine yol açan müdahalenin iyi örneklerinden biri olmuştur.
- Bu eylem, bu olumlu gelişmelerin temel olarak kullanılmasını ve politika çerçevesinin AB tüzükleri doğrultusunda detaylandırılması ve sanayinin saha seviyesinde sürdürülebilir uygulamalara adaptasyonunun iyileştirilmesi yoluyla uyumlaştırmanın daha da güçlendirilmesini amaçlamaktadır.
- Türkiye'de uygulanan, sektörde sürdürülebilir üretimi artırmayı amaçlayan projeler dâhilindeki bazı vakalarda, sürdürülebilir uygulamaların uzun vadeli faydalarının tam olarak anlaşılamaması nedeniyle, endüstri oyuncularının direnciyle karşılaşılmıştır. Endüstri oyuncularının sürdürülebilir uygulamaların avantajları konusundaki anlayışının sınırlı olması ve AB Yeşil Mutabakatı tüzüklerine uyum sağlamama nedeniyle karşılaşılan tehditler, uygulanan projelerin kapsamını ve etkisini kısıtlamıştır. SÜET (Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü) uyumlaştırma görevi Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının sorumluluğundadır ve bu alandaki ilgili eylemler, doğrudan Bakanlık tarafından yürütülecektir. Öğrenilen bu derslerden hareketle, eylem, ekonomi aktörlerinin ve ilgili tüm paydaşların SÜET anlayışını, kapasitelerini ve farkındalıklarını Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile birlikte geliştirmeyi ve AB organlarıyla iş birliği içinde, güçlendirilmiş ulusal düzenleyici çerçeve ve rehberlik kapsamında sürdürülebilir uygulamaları etkin bir şekilde teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

DA 2:

- Yalnız başına çalışmanın, EIT (Avrupa Yenilik ve Teknoloji Enstitüsü) Bilgi ve Yenilikçilik Toplulukları (KIC'ler) arasında güçleri birleştirmekten daha az etkili olduğu kanıtlanmıştır, dolayısıyla EIT, KIC'lerin sağladığı tüm imkânların, tek durak noktası olan EIT Toplulukları RIS (Bölgesel Yenilik Programı) Merkezi aracılığıyla yerel yenilikçi topluluklara ulaşacağı bir konsolidasyon süreci başlatmıştır. Aynı zamanda, yer temelli bir yaklaşıma sahip olmak, fırsatların yenilikçilere daha da yakın hâle getirmektedir. EIT RIS, bunun bir kanıtıdır; zira 2021-2023 döneminde, EIT Hibesinin %41'i RIS ülkelerine giderken, bu oran diğer Ufuk Avrupa programlarında ortalama %34'tür. Özel Ufuk Avrupa yenilik araçları açısından açık ara en büyük olan bu başarı, Avrupa genelinde yenilik uçurumunun kapatılmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, bazı EIT KIC'ler, RIS Merkezleri tarafından desteklenen KIC programlarına yapılan yeni girişim başvurularının başarı oranının %56 olduğunu, buna karşılık fiziksel olarak bir yerel KIC varlığının bulunmadığı ülkelerdeki genel başarı oranının ise %23 olduğunu belirtmişlerdir; bu da yerinde varlık göstermenin ve ülkelerde aktif EIT Topluluk RIS Merkezlerine sahip olmanın önemini açıkça vurgulamaktadır.

  Buna paralel olarak, Avrupa'daki yerel yenilik ekosistemlerinin birbirine bağlanması, yenilikçilerin fikirlerini büyütmeleri, konseptlerini geliştirip test etmeleri ve bunları müşteriler ve yatırımcılarla bağlantılı olarak geliştirmeleri konusunda bir çarpan etkisi yaratmaktadır.

DA 3:

- AB inisiyatifleri; iklim değişikliği yönetimi, verimliliğin artırılması ve sanayide yeşil dönüşüm konularında farkındalık yaratmış ve önemli bir kapasite geliştirmiştir. "Trakya'nın Verimli KOBİ'leri Projesi", "Sanayide Kaynak Verimliliği Potansiyelinin Belirlenmesi Projesi" ve "Güneydoğu Anadolu'da Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayilerde Entegre Kaynak Verimliliği Projesi" gibi projeler, Türkiye'de verimliliğin artırılmasına ve iklim değişikliği risklerinin azaltılmasına sanayi uygulamalarının adaptasyonuna, kilit devlet kurumları, STK'lar, bakanlıklar ve sanayilerde farkındalık ve kapasite oluşturulmasına katkıda bulunmuştur. Ayrıca, karbon salınımına yönelik temel alanlarda ulusal politika ve stratejilerin geliştirilmesini ve ulusal planların AB'nin yeşil ve döngüsel ekonomi öncelikleri doğrultusunda uyarlanmasını desteklemişlerdir.
- Kurumsal düzeydeki yatırımlar AB çerçevelerine uyum sağlamayı amaçlarken, politika düzeyindeki inisiyatiflerin ele alınması, merkezî hükûmetin liderliğini gerektirmektedir. Kaynak verimliliğini artırmaya yönelik yatırımların fizibilitesini değerlendirmek için sanayi sektörlerinde ve ulusal düzeyde mevcut olan veri konusunda eksiklikler bulunmaktadır. Her ne kadar bazı iş birliği platformları mevcut olsa da endüstriyel tesislerde kaynak verimliliğini artırmaya yönelik sürdürülebilir yöntem ve teknolojilere kolaylık sağlamak için merkezî koordinasyona önemli düzeyde ihtiyaç vardır. Bu durum, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve UNDP iş birliğinde ve kalkınma ajansları, üniversiteler ve sanayi odaları ile iş birliği içinde hâlen devam etmekte olan "Uygulamalı KOBİ Kabiliyet Geliştirme Merkezi (Model Fabrika)" gibi mevcut benzer merkezlerin uygulamaya konulması yoluyla oluşturulacak deneyimli endüstriyel değerlendirme merkezleri ağı ile ele alınabilir.
- Türkiye'de faaliyet gösteren çeşitli merkezler, kurumlar ve danışmanlık şirketleri bulunmakla birlikte, bu şirketler daha çok büyük işletmelere hizmet vermektedir ve Marmara bölgesinde yoğunlaşmışlardır. Bu nedenle, özellikle birincil ve ikincil enerji kaynakları, proses enerji ihtiyaçları, su kullanımı ve diğer proses kazanımları için kaynak verimliliği konusunda ülke çapında şirket düzeyinde analiz kapasitesinin artırılmasına hâlâ ihtiyaç vardır. Bu çabalar, Türkiye'deki KOBİ ve orta büyüklükte sermaye (Midcap) düzeyindeki şirketlerin şirket düzeyinde karlılığını, karbondan arındırma ve su ayak izini azaltma çabalarını artıracaktır.

3. EYLEMİN TANIMI

3.1 Müdahale Mantığı

Bu eylemin Genel Hedefi/Etkisi, Türk sanayisinin yeşil ve akıllı dönüşümünü geliştirmektir.

Bu eylemin Özel Hedefleri/Sonuçları şunlardır:

1- Yeşil ve döngüsel ekonomi bağlamında Türk sanayisinin adaptasyonunu ve AB mevzuatına uyumunu geliştirmek.
2- Türkiye'deki yenilik ekosistemini ve AB endüstriyel değer zincirleri ve yenilik ağları ile entegrasyonu iyileştirmek.
3- Sanayi sektöründe kaynak verimliliğinin artırılması yoluyla yeşil ekonomiye geçişin hızlandırılması.

Bu eylem tarafından sağlanacak olan ve ilgili Özel Hedeflere (Sonuçlara) katkıda bulunan Çıktılar şunlardır:

Sonuç 1'e (veya Özel Hedef 1'e) katkıda bulunan Çıktı 1.1: ESPR farkındalığı, sürdürülebilirlik raporlaması ve durum tespiti gereklilikleri için politika çerçevesi ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi.

Sonuç 2'ye (veya Özel Hedef 2'ye) katkıda bulunan Çıktı 2.1: Araştırma, teknolojik geliştirme ve yenilik olanaklarının ve Türk Ar-Ge paydaşları ağının güçlendirilmesi.

Sonuç 3'e (veya Özel Hedef 3'e) katkıda bulunan Çıktı 3.1: Özel sektör paydaşlarının yeşil ekonomi ve kaynak verimliliği konusundaki farkındalık, bilgi ve kapasiteleri artırılarak sanayi tesislerinde kaynak kullanım verimliliğinin iyileştirilmesinin sağlanması.

Bu eyleme yönelik temel müdahale mantığı şu şekildedir:

Yeşil ekonomiye uyum sağlamaya yönelik etkili bir sistem kurmak için, ESPR doğrultusunda kurumsal ve politika uyumunun geliştirilmesi ve özel sektörün kaynak verimliliği ve yeşil üretim kapasitelerinin artırılması gerekmektedir. Bu, ulusal kurumların kapasitesinin güçlendirilmesini ve şirketler arasında yaklaşan AB düzenlemeleri ve gereklilikleri ile ilgili farkındalığın artırılmasını içermektedir. Şirketlerin karbon emisyonlarını azaltmaya yönelik yatırımlarını artırmaları, üretim süreçlerini dönüştürmeleri ve böylece rekabet güçlerini ve ihracat performanslarını artırmaları beklenmektedir.

Ayrıca, Türkiye'nin EIT programlarına katılımı, Türkiye'deki araştırma ve yenilik paydaşlarının politika oluşturma, koordinasyon, araştırma ve yenilik alanlarında proje geliştirme kapasitelerinin artırılmasıyla sağlanabilir. Ayrıca, Avrupa ekosistemi ile paydaşlar arasında bilgi alışverişinin artırılması da büyük önem taşımaktadır. Türk araştırmacılar, Avrupa araştırma ağlarına katılmaya teşvik edilirse, geleceğin teknolojilerini geliştiren projelerin/programların, araştırma ve/veya iş inisiyatiflerinin bir parçası olacaklar ve Avrupa Yenilik Ekosistemine daha iyi entegre olacaklardır. Bu entegrasyon, bilimsel araştırmaları daha da ilerletecek ve Türkiye'nin sanayi sektörlerinin teknolojik kabiliyetlerini artıracaktır.

3.2 Gösterge Niteliğindeki Faaliyetler

DA 1:

Çıktı 1.1 ile ilgili faaliyetler: ESPR'ye göre yasal, idari, teknik, teknolojik vb. gereklilikler, en iyi durum senaryoları ve durum tespiti, yeşil tedarik zinciri mekanizmaları, kurumsal sürdürülebilirlik, ürün bazlı sürdürülebilirlik, yeşil dönüşümün ekonomik sürdürülebilirliği ve yeşil enerji tedariki konularında takip edilecek adımlar analiz edilecektir. Çalışma, ESPR kapsamında seçilen öncelikli sektörler olan kimyasal, tekstil, elektrik ve elektronik ve makine sektörlerini kapsayacaktır. ESPR gereklilikleri doğrultusunda, her sektör için SKA'ya yönelik hedefleri ve işletmeler için sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin kılavuzları içerecek spesifik, eyleme geçirilebilir, ayrıntılı yol haritaları hazırlanacaktır.

"Fit for 55" inisiyatifi kapsamında AB Net Sıfır Sanayi Yasası gereklilikleri analiz edilecek ve AB Net Sıfır Sanayi Yasasının 8 teknoloji alanı dikkate alınarak, öncelikli sektörlere özgü aşağıdaki adımlar belirlenecektir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile bağlı kuruluşları için yol haritaları geliştirilecektir. AB genelinde mevzuat analiz edilecektir. Gerektiğinde ülkeye özgü (örneğin Almanya) mevzuat da analiz edilecektir. Yol haritası, sektöre ve işletme büyüklüğüne (yani küçük, orta ve büyük) göre değişen gerekliliklerden oluşan kılavuzları içerecektir.

Tekstil, kimya, elektrik-elektronik ve makine sektörlerinin yeşil büyümesi ve rekabetçiliği için, bu sektörlerin ESPR kapsamında Dijital Ürün Pasaportu gerekliliklerine uyumuna ilişkin analiz ve değerlendirme yapılacak ve kapsamlı bir rapor şeklinde derlenecektir. Raporlar temelinde, hem sektörün hem de Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının kapasitesini geliştirmek için uygulamalı eğitimler düzenlenecektir.

Çıktı 1.2 ile ilgili faaliyetler:
2021/2279 sayılı AK Kararı kapsamındaki sanayi ve ürün/ürünler grubu için uygulama metodolojisi analiz edilecek, öncelikli sektörlerden geniş ürün yelpazesine sahip STK'lar tarafından Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına sunulan, seçilmiş sektör işletmelerinde süreç ve kullanıma ilişkin yaşam döngüsü değerlendirmeleri yapılacak ve raporlanacaktır. Öncelikli her sektör için sanayi işletmelerinin kullanımına yönelik kılavuzlar geliştirilecek ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, ilgili STK'lar ve sektör için kapasite geliştirme faaliyetleri yürütülecektir.

Öncelikli sektörlerden geniş ürün yelpazesine sahip işletmelerle yeşil ekonomi, ESPR ve ilgili AB Yönetmelikleri bazında test, muayene ve doğrulama ihtiyaç analizleri yapılacak ve raporlanacaktır. Analiz raporları; sanayi işletmeleri için dijital ürün pasaportu gereklilikleri ve uygunluk süreçlerine ilişkin kılavuzlar oluşturmak üzere kullanılacaktır. Kılavuz ilkeler, kapasite geliştirme faaliyetleri yoluyla sanayi ve paydaşlara

tanıtılacaktır.

Kılavuzlar dört sektör için hazırlanacak ve bunlar, ESPR ile ilgili iyi yapılandırılmış ve etkili politika uygulamalarının nasıl hazırlanacağı konusunda politika yapıcılara ve ekonomik aktörlere yol gösterecek teknik belgeler olacaktır. Süreçteki stratejik, analitik ve operasyonel adımları/faaliyetleri içerecektir. Kılavuz ayrıca, politika yapıcılara ve ekonomik aktörlere sektörler ve ürünlerle ilgili uygulamaların nasıl seçileceği, toplanacağı-ulaşılacağı ve analiz edileceği konusunda yol gösteren güçlü bir veri ayağına sahip olacaktır. Her bir sektör için gösterge niteliğindeki kılavuz ilkeler şunları içermelidir:

- AB Net Sıfır Sanayi Yasası uygulaması ve teknoloji geçişleri
- Ürünler için Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu
- 2021/2279 No.lu AB Kararı'na göre Ürün Çevresel Ayak İzi
- Yeşil Kamu Satın Alma Uygulamaları
- Doğrulama ve Uygunluk Değerlendirme Prosedürleri
- Ekonomik operatörler için Satılmamış Ürün Uygulamaları
- Dijital Ürün Pasaportu Uygulamaları
- AB ile uyumlu olarak Tehlikeli Kimyasalların Azaltılması ve Kullanılması Prosedürleri
- KOBİ'ler için Sürdürülebilirlik Raporlaması ve Durum Tespiti Süreci
- İşletmeler için Sürdürülebilir Ambalaj

ESPR odaklı mevzuatın uygulanması; seçilen sektörlere ve ilgili kamu kurumlarına yukarıda hazırlanan kılavuz ilkeler hakkında eğitimler verilerek güçlendirilecektir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının, ilgili kamu kurumlarının, STK'ların, üreticilerin, Uygunluk Değerlendirme Kuruluşlarının (CAB'ler) ve Doğrulama Kuruluşlarının (VB'ler) personeli ESPR gerekliliklerine göre eğitilecektir:

- Veri Toplama Yöntemleri
- İşletmelerdeki Sürdürülebilirlik Departmanlarının Görevleri
- İlgili AB Uyum Standartları ile Doğrulama ve Uygunluk Değerlendirme Prosedürleri
- AB'de En İyi Uygulamalar
- Dijital Ürün Pasaportu gibi AB Uygulamaları ile İlişki

DA 2:

Bu destek alanı, aşağıdakiler için EIT programlarının/inisiyatiflerinin uygulanmasının desteklenmesi olmak üzere iki temel faaliyeti kapsayacaktır:

- Jumpstarter ve Post Jumpstarter gibi çeşitli inisiyatiflerin uygulanması yoluyla KOBİ'lerin beceri ve finansman açığının giderilmesi.
- InfraBooster gibi EIT inisiyatiflerinin uygulanması yoluyla, araştırma altyapılarına sahip bilimsel kuruluşların temsilcileri ve diğer yerel paydaşlar için kapasite oluşturma.
- EIT Jumpstarter kapsamında, tematik kategorilerdeki Türk katılımcılar için özel bir Türkiye katılımcı grubu oluşturulacak ve diğerlerinin yanı sıra en iyi Türk çözümleri için ödüller sunulacaktır.
- EIT InfraBooster'ın Türkiye'deki uzantıları, Vakıf eğitimlerine ücretsiz erişim sunacak ve iş odaklı hizmetler geliştirmek için Türk araştırma kurumlarından uzman ekipleri işe alacaktır.
- Bu eylem aynı zamanda, aşağıdaki amaçlarla, Türkiye'deki EIT Toplulukları RIS Merkezi faaliyetlerinin, EIT RIS Merkezleri Asgari Standartları ve Rehber İlkelerinde belirtilen temel görevlerin ötesine geçecek şekilde canlandırılmasına da hizmet edecektir:
  - EIT Topluluğu ve fırsatları hakkında yerel farkındalığı artırmayı amaçlayan uygun sosyal yardım faaliyetleri düzenlemek, EIT faaliyetlerinde Türk başvuru sahiplerinin başarı oranını artırmayı amaçlayan kapasite oluşturmak ve uygun durumlarda, EIT Yükseköğretim Girişimi (HEI) de dahil olmak üzere konsorsiyum oluşturmanın desteklenmesi.
  - EIT ile yakın iş birliği içinde, Türkiye'de EIT etiketli yükseköğretim programlarının kurulmasına

yönelik potansiyelin bir analizinin yapılması.

- Türkiye'de EIT etiketli yeni yüksek lisans ve doktora programlarının yanı sıra ortak dereceli programların kurulması için ilgili Türk üniversitelerinin desteklenmesi.
- Türkiye'nin EIT fırsatlarından yararlanma açısından ne durumda olduğunu görmek ve EIT tarafından sunulan fırsatlarla bağlantılı yerel ihtiyaçları belirlemek için bir Referans Değer Çalışması ve Boşluk Analizi yapılması.

EIT Toplulukları RIS Merkezi faaliyetlerinin, EIT Topluluğu tarafından onaylanan ve planlanan tüm faaliyetlerin niteliği ve kapsamına ilişkin ayrıntıları içeren bir Yıllık Faaliyet planında ana hatlarıyla belirtileceğini belirtmek yerinde olacaktır.

DA 3:

Türkiye'de bir Kaynak Verimliliği Değerlendirme Merkezleri ağının kurulması, özellikle bu tür uygulamaları hayata geçirecek uzmanlığa ve finansal kapasiteye sahip olmayan KOBİ'ler arasında sanayi kaynak optimizasyonuna yönelik kritik ihtiyacı karşılayacaktır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, ülke genelindeki mevcut yapıların REAC'ın yeni yapısıyla tutarlı ve sürdürülebilir bir şekilde uyumlu hâle getirilmesini sağlamaktan ve REAC'ların operasyonel hâle getirilmesini ve uzun vadeli bütçesini hazırlamaktan sorumlu olacaktır.

Bu merkezler, enerji, su, malzeme verimliliği ve süreç optimizasyonunu iyileştirmek için yerinde değerlendirmeler ve özel öneriler sunarak işletmelerin maliyetleri azaltmasına ve sürdürülebilirliği artırmasına yardımcı olacaktır. Bu etki önemli düzeyde olacak, ölçülebilir kaynak azaltımına, rekabet gücünün artmasına ve AB iklim hedeflerine uyum sağlanmasına yol açacak ve nihayetinde Türkiye'nin iş sektöründe yaygın ve kalıcı iyileştirmeler sağlayacaktır.

DA iki temel faaliyetten oluşmaktadır:

Bunlardan ilki, kaynak verimliliği değerlendirme merkezleri için stratejik ve gerçeklere dayalı bir çerçeve ve sürdürülebilirlik kriterleri de dâhil olmak üzere stratejik bir temelin geliştirilmesidir. Bu çerçeve (öğrenilen derslerde atıfta bulunulan) "Uygulamalı KOBİ Kabiliyet Geliştirme Merkezi" gibi mevcut projelerden elde edilen veriye dayalı içgörüler üzerine inşa edilecek ve sanayi kaynak kullanımı, sektör ihtiyaçları, en iyi uygulamalar ve mali destek mekanizmalarını dikkate alacaktır. Merkezlerin etkinliğini ve uzun vadeli hedeflere ve AB çevre standartlarına uyumunu sağlamayı amaçlamaktadır.

İkinci faaliyet ise ulusal bir ağ içerisinde Kaynak Verimliliği Değerlendirme Merkezlerinin kurularak faaliyete geçirilmesi ile birlikte ulusal entegre kaynak verimliliği veri tabanının ve sektöre özel sürdürülebilir üretim yol haritalarının geliştirilmesidir. Bu merkezler, endüstriyel tesislerde yerinde değerlendirmeler yapacak, veri toplayacak ve süreç iyileştirmeleri, maliyet tasarrufu önlemleri ve sürdürülebilirlik uygulamaları hakkında ayrıntılı tavsiyeler sunarak sanayilerin genel rekabet gücüne ve çevresel performansına katkıda bulunacak fiziksel tesisler olacaktır.

Sektörler, merkezler ve nihai lokasyonlar eylemin ilk aşamasında belirlenecektir. Bu merkezler tercihen mevcut benzer merkezlerin (dijital yenilik merkezleri, model fabrikalar, Ar-Ge merkezleri gibi) önceliklendirilmesi ve hayata geçirilmesi yoluyla faaliyete alınacaktır.

Türkiye'de bir sanayi değerlendirme merkezleri ağının kurulması, çeşitli disiplinlerden uzmanlar arasında birleşik bir yaklaşım oluşturmayı ve standartlaştırılmış bir çerçeve aracılığıyla etkili iletişim ve iş birliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, birçok danışmanlık firmasının dar kapsamlı yaklaşımının ötesine geçerek; enerji, su, malzeme ve süreç optimizasyonunu ele alan kapsamlı kaynak verimliliği çözümlerini mümkün kılacaktır. Merkezler ayrıca yerel üniversitelerle iş birliği yaparak, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin kaynak verimliliği değerlendirmelerinde uygulamalı deneyim kazanmalarını sağlayacaktır. Bu entegrasyon, öğrencilerin pratik bilgilerini geliştirecek ve sürekli bir eğitim hattı oluşturarak sanayi sektöründe yeniliği ve sürdürülebilir uygulamaları teşvik edecektir. Ayrıca merkezler, sanayi tesislerinde kaynak

verimliliği fırsatlarını analiz eden standartlaştırılmış, gerçeklere dayalı raporlar üretecektir. Bu raporlar enerji, su ve malzeme kullanımına ilişkin veriye dayalı içgörüler sunarak üreticilere optimizasyon alanlarını belirleme konusunda yol gösterecektir. Bu raporlar, mali teşvik ve hibelerin güvence altına alınmasına yardımcı olacak, sanayilerin ulusal ve bölgesel kalkınma hedefleriyle uyum sağlarken sürdürülebilir dönüşümünü destekleyecektir.

Eylemin sonunda, sektöre özel sürdürülebilir üretim yol haritaları geliştirilecektir. Sanayi için sektöre özgü sürdürülebilir üretim yol haritalarının oluşturulması hedefi, farklı sektörlerde kaynak verimliliği, enerji kullanımı ve sürdürülebilirlik uygulamaları hakkında ayrıntılı veri toplanmasını içerecektir. Bu merkezler, her bir sanayideki benzersiz zorlukları ve fırsatları belirleyerek derinlemesine değerlendirmeler yapacaktır. Toplanan veriler, işletmelerin kaynak kullanımını iyileştirmeleri, çevresel etkiyi azaltmaları ve sürdürülebilir üretim yöntemlerini benimsemeleri için pratik adımları özetleyen özelleştirilmiş yol haritaları geliştirmek için kullanılacaktır.

Çıktı 3.1 ile ilgili faaliyetler: İlk olarak, mevcut değerlendirme ve danışmanlık merkezleri ve projeleri, mevcut merkezler veya projelerle güçlendirme ve iş birliği olanakları, sanayi kaynak kullanımı, sektöre özgü ihtiyaçlar, sürdürülebilirlik alanındaki en iyi uygulamalar ve finansal destek mekanizmalarına ilişkin verileri baz alan içgörüler üzerine, stratejik gerçeklere dayalı bir çerçeve ve sürdürülebilirlik kriterleri inşa edilecektir. Çerçeve, merkezlerin faaliyetlerine rehberlik ederek en etkili alanlara odaklanmalarını, sürekli iyileştirmeyi teşvik etmelerini ve AB çevre standartları ve sanayi trendleriyle uyumu korurken ulusal sürdürülebilirlik hedeflerine katkıda bulunmalarını sağlayacaktır. Çerçeveyi geliştirmek için, makine, otomotiv, tekstil, metal işleme ve mobilya dâhil olmak üzere Türkiye'nin ana sanayi sektörlerinde kaynak verimliliğine ilişkin araştırma, politika ve programları gözden geçirmek amacıyla toplantılar, çalıştaylar, anketler ve bilgi toplama çalışmaları yapılacaktır. Seçilen Kalkınma Ajansları, merkezlerin kurulması ve faaliyete geçirilmesini koordine edecektir.

Bu çalışmalar mevcut bilgi birikimini ve kurumsal kapasiteyi değerlendirecek, paydaşların özel ihtiyaçlarını belirleyecek ve iklim değişikliğinin etkilerini, kadın-erkek eşitliğine yönelik ihtiyaçları ve kadın-erkek eşitliğinin kaynak verimliliğini ve koruma çabalarını artırmadaki rolünü dikkate alacaktır.

Mevcut literatürün ve referans değerlerin incelenmesi, yetkililerle, hükûmet dışı kuruluşlarla ve odak grup toplantılarıyla yapılan istişareler temelinde, ilk çıktı olarak konsolide bir anket sonuçları raporu hazırlanacaktır. Anket raporu temelinde, kilit sektörlerin ihtiyaçlarını özetleyen bir politika çerçeve raporu ve ülke çapında entegre bir kaynak verimliliği değerlendirme merkezleri ağı modeli geliştirilecektir. Rol ve sorumlulukları, gerekli kaynakları, finansman planlarını ve tahmini zaman dilimlerini içeren bir eylem planı da bir diğer çıktı olacaktır. Politika çerçevesi ve eylem planı, bu merkezlerin kurumsal tasarımı, yenilenmesi ve işletilmesine rehberlik edecek yapılandırılmış, stratejik bir yaklaşım sağlayacaktır.

Ayrıca, ilgili kurumların kapasiteleri analiz edilecek ve devlet kurumlarının, STK'ların ve diğer paydaşların rolleri tanımlanacaktır. KOBİ'lere yönelik kaynak verimliliği değerlendirme merkezlerinin kurulması için kalkınma ajansları, sanayi birlikleri, OSB'ler, sanayi ve/veya ticaret odaları ve akademik kurumlar da dâhil olmak üzere çeşitli yerel kurumların kapasitelerinin analiz edilmesi önemlidir. Bu, merkezlerin hizmetlerinin yerel ihtiyaçlara göre uyarlanmasına yardımcı olacak, bölgesel politikalarla uyumluluğu sağlayacak ve KOBİ'ler için etkili iş birliği ve destek ağlarını teşvik edecektir. Ardından, eylemin ve münferit merkezlerin değerlendirilmesine yönelik performans göstergeleri ile birlikte merkezler ağı için bir organizasyon şeması geliştirilecektir.

Çıktı 3.2 ile ilgili faaliyetler: Kaynak verimliliği merkezlerinin kurulması için, TÜBİTAK tarafından kurulan Temiz Üretim Merkezi ve "Uygulamalı KOBİ Kabiliyet Geliştirme Merkezi (Model Fabrika) Projesi" kapsamında işletilen model fabrikalar gibi mevcut hizmetlerle iş birliği fırsatlarını belirlemek üzere fizibilite analizleri yapılacaktır. Amaç, stratejik ortaklıklar yoluyla mevcut inisiyatifleri tamamlamak ve geliştirmek ve mevcut yapılardan yararlanmaktır. Merkezlerin kurulması için gereken temel girdiler arasında ofis alanları ve değerlendirmelerin yapılması için gerekli teşhis (ölçüm ve test) ekipmanları gibi fiziksel altyapı, sanayi uzmanları ve akademik kurumlardan enerji verimliliği ve sürdürülebilirlik konularında uzmanlık bilgisine erişim ve veri toplama ve optimizasyon stratejileri için pratik metodolojiler yer almaktadır.

Mühendisler ve çevre bilimciler gibi vasıflı uzmanlar, değerlendirmeler yapmak ve özel tavsiyeler sunmak için gerekli olacaktır. Ayrıca, sanayiye özgü verilere ve en iyi uygulamalara erişim, etkili değerlendirme araçlarının tasarlanmasına ve ilgili tavsiyelerin sunulmasına yardımcı olacaktır. Analiz, benzer kurumların mevcut kaynak ve hizmetlerini gözden geçirecek, yerel KOBİ'lerin özel ihtiyaçlarını değerlendirecek ve merkezlerin mevcut girişimlerle çakışmadan bu ihtiyaçları karşılamasını sağlayacaktır. Merkezler; üniversiteler, araştırma kurumları ve yerel paydaşların katkılarıyla kurulacak, rol ve sorumluluklar kadın-erkek eşitliğine duyarlı bir şekilde tanımlanacaktır. Kaynak verimliliği değerlendirmelerinin yapılması için gerekli ölçüm ve test ekipmanlarına yönelik teknik şartnameler ve laboratuvar altyapısı geliştirilecek ve uygulanacaktır.

REAC'ler çeşitli sektörlerde kapsamlı kaynak verimliliği analizleri gerçekleştirerek enerji, su, malzeme ve süreçlerin optimize edilmesine yönelik fırsatları belirleyecektir. Bu değerlendirmelerin bulgularına dayanarak, belirli iyileştirme alanlarını özetleyen ayrıntılı raporlar oluşturulacaktır. Bu raporlar daha sonra seçilen KOBİ'lerde (kaynak verimliliğini artırmaya yönelik) pilot projelerin uygulanmasına rehberlik ederek, kaynak verimliliği stratejilerinin pratikte uygulanmasına olanak sağlayacaktır. Pilot projeler, kaynak optimizasyonunun potansiyel faydalarını göstererek ve sanayi alanında daha geniş çapta benimsenmesi için bir çerçeve sağlayarak, en iyi uygulamalar için model olarak hizmet edecektir.

Sektör bazlı sürdürülebilir üretim yol haritalarının yanı sıra ülke çapında bir kaynak verimliliği veri tabanı oluşturulacak ve sürdürülecektir. Veriler; sanayi tesislerinde enerji kullanımı, su tüketimi, malzeme akışları ve süreç verimliliği hakkında bilgi toplayacak uzman ekipler tarafından yürütülen kaynak verimliliği değerlendirmeleri sürecinde toplanacaktır. Değerlendirme ekipleri, standartlaştırılacak ve veri tabanına aktarılacak gerçek zamanlı verileri toplamak için dijital araçlar ve izleme sistemleri kullanacaktır. Değerlendirme merkezleri tarafından ek analizler yapıldıkça sürekli güncellemeler gerçekleştirilecek ve veri tabanının sanayilerdeki en son kaynak verimliliği eğilimlerini ve fırsatlarını yansıtması sağlanacaktır. Bu merkezi havuz, ülke çapındaki sürdürülebilirlik çabalarına yönelik kıyaslama, analiz ve stratejik karar verme için kritik bir araç görevi görecektir. Entegre kaynak verimliliği ağı kurulduktan sonra, sistemi yönetmek için merkezi bir koordinatör (ana merkez) belirlenecektir. Tüm veriler konsolide edilecek ve bu merkezdeki veri tabanında saklanacaktır. Örneğin, istişare toplantılarında önerildiği gibi, TÜBİTAK Temiz Üretim Merkezi projeye katılırsa, koordinatör rolünü üstlenebilir.

Eylem ayrıca, işletmelerin sürdürülebilirlik uygulamalarını hayata geçirme becerileriyle donatılmasını amaçlayan kapasite oluşturma faaliyetlerini de içermektedir. Bu; kaynak kullanım değerlendirmelerinin yapılması, verimlilik iyileştirme fırsatlarının belirlenmesi ve en son sürdürülebilirlik teknik ve teknolojilerinin uygulanması konularında uygulamalı eğitimleri içerecektir. Yurt dışı eğitim turları, katılımcıların kaynak verimliliği alanındaki en iyi uygulamaları ve yenilikleri görmelerini sağlayarak sürekli öğrenme kültürünü teşvik edecektir.

3.3 Ana Akımlaştırma

Çevreyi Koruma, İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik

Bu Eylem, eylem paydaşlarının ve nihai faydalanıcıların Yeşil Gündem kapsamında Avrupalı muadilleriyle daha etkin bir şekilde iş birliği yapmalarını sağlamak için çok sayıda yaygınlaştırma ve destek faaliyetini içerecektir. ESPR doğrultusunda kurumsal uyum ve politika uyumu, yeni teknik ve teknolojilere adaptasyon ve karbon ayak izinin azaltılması ve Yeşil Anlaşma konularında farkındalığın artırılması sayesinde şirketler yeşil ekonomiye daha yumuşak ve hızlı bir dönüşüm yaşayacaktır.

EIT Bilgi ve Yenilik Toplulukları, Avrupa toplumları için önemli toplumsal ve çevresel zorlukları olumlu etki yaratan yenilikçi çözümlerle ele alma genel misyonu doğrultusunda uzmanlıklarına ve varlıklarına katkıda bulunmaktadır. Eylemin uygulanması boyunca çevre dostu malzeme ve ekipman kullanılacaktır. Mümkün olan her yerde, belgeler standart e-öğrenme platformları ve dijital araçlar kullanılarak çevrim içi formatta sunulur. Mesleki çalıştaylar mümkün olduğunca çevre dostu malzemeler kullanılarak kurulacaktır. Gereksiz seyahatlerin önüne geçmek için mümkün olduğunca hibrit ve/veya çevrim içi etkinlikler/atölyeler düzenlenecektir.

Kadın-erkek eşitliği ve kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi

Bölüm 1.1'de tanımlanan Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Kadın-Erkek Eşitliği DAC kodlarına göre, bu eylem G1 olarak etiketlenmiştir. Bu, bu Eylem kapsamında uygulanan faaliyetlerin AB Kadın-Erkek Eşitliği Stratejisinin öncelikleri ve kılavuz ilkeleri ile kadınların katılımını desteklemeyi amaçlayan politikalarla uyumlu olacağı anlamına gelmektedir. Eylemin uygulanması sürecinde kadın-erkek eşitliğine yönelik olarak alınan tedbirler şunlardır:

- Kaynak verimliliğinin artırılmasında, doğal kaynakların korunmasında ve ekosistem hizmetlerinden yararlanılmasında kadın-erkek eşitliğinin ve kadınların güçlendirilmesinin rolünün belirlenmesi,
- Genç kadınların iklim değişikliği ile ilgili eylemlere öncülük etmede oynadıkları kayda değer rolün vurgulanması,
- Kadın araştırmacılar ve girişimciler/sanayi tesis sahipleri için özel cinsiyet hedeflerinin belirlenmesi ve izlenmesi,
- Kadın araştırmacıların, girişimcilerin ve çalışanların stratejik inisiyatifler için karar alma süreçlerine dâhil edilmesi,
- Basın, televizyon, radyo ve sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen özel iletişim kampanyaları yoluyla kadın araştırmacılara ve girişimcilere yönelik desteğin görünürlüğünün artırılması,
- Tüm kapasite oluşturma faaliyetlerine kadın ve erkeklerin eşit katılımının sağlanması.

Bu eylem, kadınların katılımını artıracaktır. EIT programlarının önceki sürümlerinden alınan örnekler ve başarı hikayeleri aracılığıyla, eylem, girişimci zihniyet değişimini ve derin teknoloji ortamlarında daha fazla kadının rol almasını, daha fazla kadın girişimcinin finanse edilerek büyümelerinin sağlanmasını, daha fazla kadının yenilik alanında aktif ve lider yatırımlar yapmasını ve böylece piyasadaki yenilikleri şekillendirmesini teşvik edecektir. Programın uzmanları, mentorları ve jüri üyeleri de kadın-erkek eşitliği dengesi ve kadın-erkek ana akımlaştırmasına uygun olarak seçilecektir.

EIT programları; program uygulamasında çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılık (DEI) ilkelerini takip etmekte, program çerçevesinde düzenlenen etkinlikler ve toplantılar sırasında yenilik yönetiminde kadın-erkek dengesinin faydalarını vurgulamakta, uygulanan eylemlerde kadın-erkek çeşitliliğini sağlamakta ve bilimsel faaliyetlerde hem kadın hem de erkek rol modellerini sergilemektedir (örneğin, eğitmenler ve mentorlar arasında, kullanılan referanslarda, başarı öykülerinde, iletişim için geliştirilen görsellerde dengeli temsili sağlamaktadır). Program, içerme ve kadın-erkek dengesine duyarlı iletişim sağlamak için eğitim ve öğretim materyallerini düzenli olarak iç denetime tabi tutmaktadır. Eğitim sunumunda yer alan personel için DEI eğitimi öngörülmektedir. Bu girişimler için EIT KIC'ye liderlik eden EIT Food'da yaygın olarak kullanılan bir uygulamayı takiben, etkinliklere katılmak üzere seçilen kadın uzmanlar için asgari bir sayı (desteklenen tüm kadınların en az %35'i) belirlenmiş ve faaliyette öngörüldüğü takdirde alt hibelerle ortak finansman sağlanmıştır. Alınan tedbirlerin etkinliği teyit edilmiştir ve şu ana kadar kadınların programa katılımı %55'i aşmıştır.

3.4 Riskler ve Varsayımlar

Kategori	Riskler	Olasılık	Etki	Hafifletici tedbirler
Destek Alanı 1				
4-Yasallık ve düzenlilik hususları	Ulusal mevzuatın AB düzenlemeleriyle uyumlaştırılmasında gecikme	Orta	Yüksek	AB organlarıyla sürekli diyalog ve koordinasyon sağlanması; mevzuat uyum çalışmalarını izlemek ve hızlandırmak için özel bir görev gücü oluşturulması
1-Dış ortam	KOBİ'lerin yeni eko-tasarım ve enerji etiketleme gerekliliklerine uyum sağlama maliyetlerinin artması	Yüksek	Yüksek	KOBİ'lerin yeni gerekliliklere uyum sağlamasına yardımcı olmak için eğitim ve bilgi kaynakları sunulması

2-Planlama, süreçler ve sistemler	Eko-tasarım ve enerji etiketleme standartlarını uygulamak için teknik uzmanlık ve altyapı eksikliği	Orta	Yüksek	Paydaşlar için kapasite geliştirme programları ve teknik eğitimler geliştirilmesi, gerekli altyapı ve teknolojinin iyileştirilmesine yatırım yapılması
3-İnsan ve organizasyon	Tüketicilerin ve sanayi paydaşlarının yeni standartları ve uygulamaları benimseme konusunda direnç göstermesi	Orta	Orta	Eko-tasarım ve enerji tasarruflu ürünlerin faydalarını vurgulayan farkındalık kampanyaları yürütülmesi, istişareler ve geri bildirimler yoluyla paydaşların katılımının sağlanması
1-Dış ortam	Geçiş aşamasında istenmeyen olumsuz çevresel etkiler	Düşük	Orta	Geçiş aşamasında titiz çevresel etki değerlendirmeleri ve izleme uygulanması, çevreye duyarlı uygulamalar için kılavuzlar geliştirilmesi
1-Dış ortam	Küçük işletmeleri orantısız bir şekilde etkileyerek ekonomik eşitsizliklerin devam etmesi riski	Yüksek	Orta	Küçük işletmeler için hedefe yönelik destek tedbirlerinin uygulanması; kaynaklara ve bilgiye eşit erişimin sağlanması
3-İnsan ve organizasyon	Katılım haklarına müdahale veya diğer insan hakları riskleri	Düşük	Düşük	Paydaş katılım süreçlerinin şeffaf ve içermeci olmasının sağlanması, insan hakları ile ilgili endişelerin izlenmesi ve derhal ele alınması

Destek Alanı 2				
2-Planlama, süreçler ve sistemler	EIT Jumpstarter ve Post Jumpstarter aşamalarındaki nitelikli başvuru sayısının az olması	Yüksek	Yüksek	EIT Toplulukları RIS Merkezinin, özellikle işe alım aşamasında, takip faaliyetlerine dâhil edilmesi Programın tanıtımı / resmî olarak onaylanması için ulusal hükûmet desteği imkânının araştırılması
2-Planlama, süreçler ve sistemler	Programın uzunluğu ve beklenen taahhüt nedeniyle katılımcıların EIT Jumpstarter'a katılmaması	Orta	Düşük	Faaliyetler, katılımın kolaylaştırılması ve program boyunca görevlerin tamamlanması konusunda esneklik sağlanması için hibrit formatta planlanacaktır.
3-İnsan ve organizasyon	Kadınların EIT Jumpstarter ve Post Jumpstarter aşamasında kadın liderliğindeki yeni kurulan işletmelere (start-up'lara) katılımının düşük olması	Orta	Düşük	Tanıtım kampanyaları ve başarılı kadın inovatörlerin ön plana çıkarılması yoluyla kadınların güçlendirilmesi; daha fazla kadını programa çekmek üzere kadın savunucuların sahaya dâhil edilmesi olasılığının araştırılması
3-İnsan ve organizasyon	Uygulanan programların ilk sürümleri nedeniyle EIT InfraBooster'a başvuru sayısının düşük olması	Orta	Yüksek	EIT Topluluk Merkezi ve mevcut EIT KIC'leri RIS Merkezleri tanıtım desteği. Ekosistemde tanınan yerel ortakların faaliyet sunumuna katılımı.
4-Yasallık ve düzenlilik hususları	EIT ve EIT Topluluğu Stratejik Bölgesel Yenilik (SRI) Grubu arasındaki hibe anlaşmasının gecikmeli olarak imzalanması ve KIC'lerin eğitim ortaklarının EIT InfraBooster'a katılımına ilişkin resmî prosedürler konusundaki belirsizlik	Yüksek	Yüksek	Programın diğer katılımcı gruplarının EIT Community SRI Kümesi altında devam etmesi uygulamayı etkilememelidir ve 2025 Q3'te onaylanması beklenmektedir. EIT InfraBooster Foundation'ın çeşitli sürümleri, bireysel katılımcıların yılın farklı dönemlerinde katılımına imkân tanımaktadır; ancak, hibe sözleşmesinin sonuçlandırılmasındaki önemli gecikme, Uygulayıcı düzeyindeki uygulamayı, tipik akademik yıl takvimine göre bir sonraki yıla erteleyebilir. Programlama aşamasında dikkatli planlama ve izleme yapılması gereklidir ve

				öngörülmektedir.
1-Dış ortam	Siyasi gelişmeler veya mevzuattaki değişiklikler, InfraBooster'da araştırmacıların ve idari personelin işe alımını olumsuz etkileyebilir	Düşük	Yüksek	Faaliyetler yerel iş birliği ortaklarıyla birlikte oluşturulacaktır ve yerel paydaşların kolayca katılımını sağlamak için faaliyet formatında gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla istişareler planlanmaktadır. Bu tür değişiklikler diğer tüm EIT inisiyatiflerini etkileyecektir, bu nedenle Türkiye'deki EIT RIS Merkezleri, yerelin dâhil edilmesinin önündeki engelleri izlemekle görevlendirilmiştir.
2-Planlama, süreçler ve sistemler	EIT InfraBooster katılımcıları arasında programdan ayrılma oranının yüksek olması	Orta	Orta	EIT InfraBooster Foundation için düzenli alım yapılması, Uygulayıcı seviyesinde katılımın güvence altına alınmasını sağlar. Ekiplerin kalifiye hâle getirilmesinin ve başvuran kurum yetkililerinden onay alınmasının, ayrılma oranını önemli ölçüde düşürdüğü kanıtlanmıştır.
Destek Alanı 3				
3-İnsan ve organizasyon	Merkezi düzeydeki kurumların faaliyetlere ilgi göstermemesi	Düşük	Orta	İlgili tüm paydaşların katılımını sağlamak için proje faaliyetleri hakkında etkili iletişim kurulması ve zamanında güncellemeler yapılması
3-İnsan ve organizasyon	Sanayi tesislerinin, kaynak verimliliği değerlendirmeleri ve iyileştirme uygulamaları da dâhil olmak üzere pilot faaliyetlere katılmaması	Orta	Orta	Eylem, proje faaliyetlerinin yerel düzeyde doğrudan yaygınlaştırılmasını kapsayan (iletişim, görünürlük ve benzeri faaliyetleri içeren) bir sosyal yardım stratejisi geliştirecektir. Ayrıca, Kalkınma Ajansları yerel sanayi tesisleriyle yakın iş birliği içinde çalışacaktır.
1-Dış ortam	Sonuçların sürdürülebilirliğini sağlamak için sanayi sektörleri ve kaynak verimliliği değerlendirme merkezleri arasındaki iş birliğini kolaylaştıracak kurumsal taahhüt ve mali kapasite eksikliği	Düşük	Orta	Güçlü iletişim sağlanırken, Kalkınma Ajansları yerel kurumlarla (örneğin üniversiteler, sanayi odaları, STK'lar ve OSB'ler) yakın iş birliği içinde çalışacaktır.
2-Planlama, süreçler ve sistemler	Proje faaliyetlerinin uygulanmasında gecikme	Düşük	Orta	İlgili tüm paydaşlarla sürekli iletişim kurulması, tüm risk azaltma önlemlerinin alınmasını sağlayacaktır. Ayrıca, Proje Yönlendirme Komitesi (PSC) de gecikme riskleri hakkında bilgilendirilecek ve gerekli eylemler PSC tarafından belirlenecektir.
5-İletişim ve bilgilendirme	Hedef grupların kapasite geliştirme faaliyetlerine katılmaması	Düşük	Orta	Hedef grupların kapasite geliştirme faaliyetlerine katılımını sağlamak için farkındalık artırma kampanyaları tasarlanacak ve uygulanacaktır.

Dış Varsayımlar

DA 1:

- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ile etkin iletişim ve iş birliği.
- Bakanlıklar ve Türkiye Belediyeler Birliği ile etkin iletişim ve iş birliği.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı ile etkili iletişim ve iş birliği.

- Türk Akreditasyon Kurumu ve Teknoparklar ile etkin iletişim ve iş birliği.
- Doğru ve kapsamlı yol haritaları geliştirmek için Türk ve AB kurumları arasında yeterli iş birliği ve veri paylaşımı.
- Türk sanayilerinin sürdürülebilir ve kaynakları verimli kullanan uygulamaları benimseme konusunda istekli ve muktedir olması.
- Avrupa ülkelerindeki ilgili makamların yerinde denetimler konusunda iş birlikçi ve destekleyici olması.

DA 2:

- EIT'ye katılan ekiplerin fikirlerini tescilli şirketlere dönüştürmeleri.
- EIT programlarından mezun olan, yeni kurulan işletmeler (start-up) arasından yeterli bir oranın ilk yıl içinde ayakta kalmayı başarması.
- Araştırma altyapı kurumlarının kamu hibeleri yerine özel piyasa gelirlerine öncelik vermesi.
- Yeni kurulan işletmelerin (start-up'lar) organik büyümeye karşı sermaye yatırımı yoluyla büyümeyi göz ardı etmemeleri.
- Yerel Ar-Ge paydaşları aracılığıyla kurs fırsatının mükemmel bir şekilde yaygınlaştırılması ve katılımının sağlanması.

DA 3:

- Siyasi iklim ve makro-ekonomik durumun istikrarlı olması.
- AB'ye katılım sürecine bağlılığın devam etmesi.
- Tekno-ekonomik kaynak verimliliği analizlerini yürütmek için sanayi tesislerinde test ve ölçüm cihazları aracılığıyla yeterli veri toplanması.
- Paydaşların eylem süreci boyunca etkin katılım ve iş birliğine yönelik güçlü bir bağlılık ve kararlılık sergilemesi.
- Paydaşlar ve ilgili kurumlar arasında görüş ve karar birliği.
- İlgili bakanlıklar/kurumlar bünyesinde eylemden sorumlu yeterli sayıda atanmış personel bulunması.
- Yeterli bilgi ve deneyime sahip, yeterli sayıda ve yüksek nitelikli uzman.
- Hedef faydalanıcıların kapasite geliştirme programlarına ve eğitimlere ilgi göstermeleri.

3.5 Gösterge Niteliğindeki Mantıksal Çerçeve Matrisi

Sonuçlar	Sonuçlar zinciri: Beklenen ana sonuçlar [en çok 10]	Göstergeler [beklenen her bir sonuç için en az bir gösterge]	Referans Değerler (değerler ve yıllar)	Hedefler (değerler ve yıllar)	Veri kaynakları	Varsayımlar
Etki	Türk sanayisinin yeşil ve akıllı dönüşümünü geliştirmek	WIPO Küresel Yenilik Endeksi sıralaması GDAP eylemlerinin uygulanma düzeyi	39. (2024) 1 0 (2024)	>39. (2030) 1 %60 (uygulamanın sonu itibarıyla)	Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü, Türkiye GDAP Yıllık Raporları	*Geçerli değil*
Sonuç 1	Yeşil ve döngüsel ekonomi bağlamında Türk sanayisinin adaptasyonunun ve AB mevzuatına uyum düzeyinin artırılması.	Hedef grup işletmelerinde karbon ayak izi ve çevresel ayak izi dâhil olmak üzere çevresel etkiler [∑(Faaliyet Verileri×Emisyon Faktörlerinde) Azalma] Hedef grup işletmelerinde enerji verimliliği (Toplam enerji tüketimi/toplam üretim çıktısında azalma) Hedef grup işletmelerinde su verimliliği (Toplam su tüketimi/toplam üretim çıktısında azalma) Hedef grup işletmelerinde kaynak verimliliği (Toplam malzeme girdisinde/toplam üretim çıktısında azalma)	2024 (%100)	- %10 (2030) + %10 (2030) + %10 (2030) + %10 (2030)	Uluslararası Enerji Ajansı Veri Tabanı TÜİK Türkiye İklim Değişikliği İki Yıllık Raporları İşletmelerden ve sektörel STK'lardan alınan veriler ve Proje Raporları	Şirketlerin sürdürülebilir üretime yatırım yapması ve karbon emisyonlarını azaltması. Üretim süreçlerinin dönüşümünün, şirketlerin rekabet gücünü ve ihracat performansını artırması. Özel sektör desteğinin ve tüketicilerin karbon emisyonunu azaltmaya ilgisinin yüksek olması.
Sonuç 2	Türkiye'de yenilik ekosisteminin iyileştirilmesi ve AB endüstriyel değer zincirleri ve yenilik ağları ile entegrasyonun teşvik edilmesi.	Yaratılan yeni girişim sayısı. Desteklenen yeni kurulan işletmelerin (start-up'lar) çektiği sermaye fonu tutarı.	2 (2024) 1.700.000 AVRO (2024)	34 (2028) 1.940.000 AVRO (2028)	EIT Veri Tabanları ve Raporları	Türkiye'nin AB Programlarına resmî katılımını etkileyecek önemli bir ulusal ve uluslararası politika değişikliği olmaması. Türk araştırmacıların, geleceğin teknolojilerini belirleyen projelerin bir parçası olmalarını sağlayacak konsorsiyumlara katılmaya istekli olması.

Sonuç 3	Özel sektör paydaşlarının yeşil ekonomi ve kaynak verimliliği konusundaki farkındalık, bilgi ve kapasitelerinin artırılması ve böylece sanayi tesislerinde kaynak kullanım verimliliğinin artırılması.	Türkiye'nin Kaynak Verimliliği Endeksindeki Puanı.	5,00 (2020)	6,5 (2030)	Dünya Bankası Kaynak Verimliliği Endeksi	Siyasi iklim ve makro-ekonomik durumun istikrarlı olması. AB katılım sürecine ve AB Yeşil Anlaşmasına bağlılığın devam etmesi. Paydaşların verimlilik iyileştirmelerine bağlılığı.
Çıktı 1.1	Eyleme geçirilebilir yol haritaları aracılığıyla ESPR ile uyumlu kurumsal ve politika uyumu sağlanması.	AB sanayi yönetmelikleriyle uyumlaştırılmış sanayi politikası çerçevelerinin bulunması. Sanayiye özgü ESPR gereklilikleri doğrultusunda tanımlanan kapsamlı, eyleme geçirilebilir yol haritalarının sayısı.	0 (2024) 0 (2024)	1 (2030) 4 (2030)	TÜİK ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı veri tabanları	İlgili bakanlıklar/kurumlar bünyesinde projeden sorumlu yeterli sayıda atanmış personel bulunması. Politika çerçevelerinin uygulanması için Bakanlığın kararlılığının devam etmesi.
Çıktı 1.2	Öncelikli sektörlere yönelik önlemler dizisinin tanımlanmış, Yeşil Anlaşma gerekliliklerini karşılama kapasitelerinin artırılmış ve adaptasyonun geliştirilmiş olması.	Destek alan ve karbon ayak izini azaltan sanayi kuruluşu sayısı. Çevresel sürdürülebilirlik kolaylaştırıcılarının sayısının, yeşil büyüme destek etkinliğini artırması. Eylem planlarını SKA'lar ve ESPR ile uyumlu hâle getiren sivil toplum paydaşlarının sayısı.	0 (2024) 0 (2024) 0 (2024)	40 (2030) 40 (2030) 10 (2030)	Projenin ara ve nihai raporları Proje İzleme ve Değerlendirme sistemi Kurumsal veri tabanları	Hedef faydalanıcıların kapasite geliştirme programlarına ve eğitimlere ilgi göstermeleri. Yeterli bilgi ve deneyime sahip, yeterli sayıda ve yüksek nitelikli uzman.
Çıktı 2.1	EIT programlarına ve yenilik ekosistemine katılım ve entegrasyonun artırılması.	Desteklenen yeni kurulan işletme (start-up) sayısı. Pazara sunulan yeni ürün/hizmet sayısı. EIT etiketli kurslardan mezun olanların sayısı.	32 (2024) 3 (2024) 224 (2024)	60 (2030) 15 (2030) 324 (2030)	EIT Veri Tabanları ve Raporları İlerleme Raporları	EIT RIS Merkezinin kurulması ve temel faaliyetlerinin EIT'nin kendi kaynakları ile yürütülmesi. Jumpstarter programlarından mezun olan, yeni kurulan işletmeler (start-up) arasından yeterli bir oranın ilk yıl içinde ayakta kalmayı başarması. Araştırma altyapı kurumlarının kamu hibeleri yerine özel pazara öncelik vermesi.

						Kurs fırsatlarının, yerel Ar-Ge paydaşları aracılığıyla etkin bir şekilde yaygınlaştırılması ve katılım sağlanması.
Çıktı 3.1	Kaynak verimliliği değerlendirme merkezleri için stratejik, gerçeklere dayalı çerçeve ve sürdürülebilirlik kriterlerinin geliştirilmesi.	Kilit sektörlerdeki araştırma ve bilgi toplama raporlarının sayısı. Yerel düzeydeki politika çerçeve raporlarının ve eylem planlarının sayısı.	0 (2024) 0 (2024)	En az 4 (2030) En az 4 (2030)	Analiz Raporları Politika Çerçeve Raporları ve Eylem Planları İlerleme Raporları	Paydaşların eylem süreci boyunca etkin katılım ve iş birliğine yönelik güçlü bir kararlılık sergilemesi. Paydaşlar ve ilgili kurumlar arasında görüş ve karar birliği.
Çıktı 3.2	Kaynak Verimliliği Değerlendirme Merkezleri ve ağının kurulması, pilot uygulama ve kaynak verimliliği hizmetlerinin sağlanması.	Kurulan kaynak verimliliği değerlendirme merkezlerinin sayısı Kaynak verimliliği değerlendirmeleri ve iyileştirme uygulamaları da dâhil olmak üzere pilot eylemlerin gerçekleştirildiği tesis sayısı Ulusal entegre kaynak verimliliği veri tabanı grubu sayısı Sürdürülebilirlik yol haritalarının sayısı Kurulan sürdürülebilirlik alt yapılarının (iş birliklerinin) sayısı Kaynak verimliliğini artırma konusunda eğitim alan kişi sayısı	0 (2024) 0 (2024) 0 (2024) 0 (2024) 0 (2024) 0 (2024)	En az 4 (2030) 45 (2030) 1 (2030) 4 (2030) En az 4 (2030) 150 (2030)	İş Birliği Protokolleri Kaynak Verimliliği Değerlendirme Raporları İletişim Planları Eğitim ve Yaygınlaştırma Faaliyetleri İlerleme Raporları	Hedef faydalanıcıların kapasite geliştirme programlarına ve eğitimlere ilgi göstermeleri. İlgili bakanlıklar/kurumlar bünyesinde projeden sorumlu yeterli sayıda atanmış personel ve nitelikli uzman bulunması.

4. UYGULAMA DÜZENLEMELERİ

4.1 Finansman Anlaşması

Bu eylemin uygulanabilmesi için, Türkiye Cumhuriyeti ile bir finansman anlaşması akdedilmesi öngörülmektedir.

4.2 Gösterge Niteliğindeki Uygulama Süresi

Bu eylemin, 3. bölümde açıklanan faaliyetlerin yürütüleceği ve ilgili sözleşmelerin ve anlaşmaların uygulanacağı gösterge niteliğindeki operasyonel uygulama süresi, finansman anlaşmasının akdedildiği tarihten itibaren 72 aydır.

Uygulama süresinin uzatılması, Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi tarafından, bu Finansman Kararı'nda ve ilgili sözleşmelerde ve anlaşmalarda değişiklik yapılarak kararlaştırılabilir.

4.3 Uygulama Yöntemleri

Komisyon, uygun olduğunda gözden geçirme usulleri ve eylemin AB kısıtlayıcı tedbirlerine uygunluğu da dâhil olmak üzere, üçüncü taraflara finansman sağlamaya yönelik ilgili AB kural ve usullerine uyulmasını sağlayacaktır[7].

4.3.1 Akredite edilmiş bir kuruluş ile Dolaylı Yönetim

Bu Eylemin bir kısmı (DA 2) **Avrupa Yenilik ve Teknoloji Enstitüsü (EIT) ile dolaylı yönetimde uygulanabilir.** Bu uygulama, Türkiye'deki yenilik ekosisteminin geliştirilmesini ve AB yenilik ağları ile entegrasyonu gerektirmektedir. Öngörülen kuruluş; yeni işletmelerin (start-up) kurulmasında kanıtlanmış geçmiş performansa, yeniliğin ilerletilmesi ve bölgesel yenilik aktörlerinin desteklenmesinde deneyime, girişimcilik için yerel kapasitelerin güçlendirilmesine yönelik eğitim programlarının geliştirilmesinde uzmanlığa ve modern ve gelişmekte olan yenilikçi ülkelerde yerel yenilik ekosistemlerinin güçlendirilmesinde kanıtlanmış çalışma geçmişine sahip olunması kriterleri kullanılarak seçilmiştir.

EIT, EIT programlarını uygulayan ve koordine eden kurum olması nedeniyle ideal bir uygulama ortağı olarak öne çıkmaktadır. Avrupa'nın en büyük yenilik ekosistemi olan EIT, 3.200'den fazla ortaktan oluşmakta ve 70'ten fazla yenilik merkezi aracılığıyla faaliyet göstermektedir. Bu geniş kapsamlı erişim, EIT'nin proje hedeflerine ulaşmak için çok çeşitli ve etkili paydaşları harekete geçirebilmesini sağlar.

EIT, Avrupa genelinde girişimciliği ve yeni kurulan şirketlerin ölçeklendirilmesini güçlü bir şekilde teşvik etmektedir. EIT Jumpstarter programı ve diğer inisiyatifleri, finansman, mentorluk ve ağ oluşturma fırsatlarına erişim sağlayarak girişimcilerin yenilikleri pazara sunmalarına yardımcı olmaktadır. Yeni kurulan işletmeleri (startup) merkez alan bu yaklaşım, Avrupa'nın yenilik ortamındaki kritik bir boşluğu doldurmaktadır. KIC'lerin Northvolt gibi başarılı yeni işletmelerin (start-up) kurulması ve çok sayıda "unicorn" şirketin desteklenmesi de dâhil olmak üzere sicili, etkili yenilikçiliği teşvik etme kabiliyetlerini vurgulamaktadır. Ayrıca, EIT'nin sürdürülebilir ve yeşil yeniliğe odaklanması, mevcut birçok inisiyatifin öncelikleriyle iyi bir uyum göstermekte ve bu hedeflerin ilerletilmesinde stratejik bir ortak hâline getirmektedir.

[7] AB Yaptırımları Haritası. Yaptırım haritası yaptırım rejimlerinin tanımlanması için kullanılan bir BT aracıdır. Yaptırımların kaynağı, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde (ABRG) yayımlanan hukuki tasarruflardır. Yayımlanan hukuki tasarruflar ile web sitesindeki güncellemeler arasında uyuşmazlık olması hâlinde, ABRG'deki sürüm geçerlidir.

Öngörülen kuruluşun değiştirilmesinin gerektiği durumda, Komisyon servisleri, aynı kriterleri kullanarak yeni bir kuruluş seçebilir. Kuruluşun değiştirilmesi durumunda, değiştirme kararının gerekçelendirilmesi gerekir.

Bu eylemin bir kısmı, aşağıdaki kriterler kullanılarak Komisyonun hizmetleri tarafından seçilecek olan, **akredite edilmiş bir kuruluş ile dolaylı yönetim yoluyla** uygulanabilir:

- Özellikle Türkiye'de yeşil ekonomiyi teşvik etmeyi amaçlayan politikaların oluşturulması, savunulması ve uygulanmasında geçmiş performansa sahip olunması.
- Sürdürülebilir kalkınma inisiyatiflerini yönlendirmek için hükûmet, özel sektör ve sivil toplum paydaşlarıyla etkileşim kurma konusunda kanıtlanmış beceriye sahip olunması.
- Enerji verimliliği uygulamalarında ve sürdürülebilir enerji kullanımını teşvik eden programların geliştirilmesinde teknik yeterliliğe sahip olunması.
- Entegre kaynak verimliliği stratejileri konusunda deneyim sahibi olunması.
- Kaynak verimliliği merkezlerinin kurulması ve işletilmesi konusunda uygulamalı deneyim sahibi olunması.
- Sanayi süreçlerini iyileştirmeyi, atıkları azaltmayı amaçlayan projeleri yönetme konusunda kanıtlanmış beceriye sahip olunması.
- Yeşil ekonomiye odaklanan mesleki eğitim ve kapasite oluşturma programları aracılığıyla gençlerin güçlendirilmesine yönelik kararlılığın gösterilmiş olması.
- Yeşil ekonomi inisiyatiflerini ilerletmek için devlet kurumları, uluslararası kuruluşlar ve özel sektör dâhil olmak üzere çeşitli paydaşlarla stratejik ortaklıklar kurma becerisine sahip olunması.

Bu kuruluş tarafından yapılan uygulama; sürdürülebilir üretim ve hizmetler için kaynak verimliliğinin iyileştirilmesini gerektirir (DA 3 - sonuç 3).

4.3.2 IPA III Faydalanıcısı ile Dolaylı Yönetim

Bu eylemin bir kısmı **(DA 1)**, Türkiye Cumhuriyeti'nin dolaylı yönetimi altında uygulanacaktır. Bu uygulama, Türk sanayisinin AB sürdürülebilir sanayi uygulamaları ile uyumlaştırılmasını gerektirmektedir.

Eylemin yürütülmesinden sorumlu Yönetim Otoritesi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüdür. Yönetim Otoritesi, IPA III faaliyetleriyle ilgili harcamaların yasallığı ve usule uygunluğundan, sağlam mali yönetimden, programlamadan, uygulamadan, izlemeden, değerlendirmeden, bilgilendirmeden, görünürlükten ve raporlamadan sorumludur.

Yönetim Otoritesi, politika yönetiminden sorumlu ara kurum olan **Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı Sanayi Genel Müdürlüğünün** sektörel uzmanlığına ve teknik yeterliliğine güvenecektir. Bu kurum, eylemin mali yönetiminin sorunsuz bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlar.

İhale çağrıları, teklif çağrıları, sözleşmeler yapılması, sözleşme yönetimi, ödemeler ve gelir işlemleri gibi bütçe uygulama görevleri için, aşağıdaki mali yönetimden sorumlu ara kurum (IBFM'ler) yetkilendirilecektir: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.

4.3.3 İstisnai durumlar nedeniyle dolaylı yönetim şeklinden doğrudan yönetim şekline (ve tam tersi) geçiş

DA2 ve DA3'ün, Komisyonun kontrolü dışındaki koşullar nedeniyle, yetkilendirilmiş makamlarla dolaylı yönetim kapsamında uygulanamaması durumunda; Sonuç 3'e (özel sektör paydaşlarının yeşil ekonomi ve kaynak verimliliği konusundaki farkındalık, bilgi ve kapasitelerinin artırılması ve böylece sanayi tesislerinde kaynak kullanım verimliliğinin artırılması) ve Sonuç 2'ye (Türkiye'de yenilik ekosisteminin iyileştirilmesi ve AB endüstriyel değer zincirleri ve yenilik ağları ile entegrasyonun teşvik edilmesi), dolaylı yönetim (satın alma) kapsamında veya faydalanıcı ülke ile dolaylı yönetim kapsamında da erişilebilir.

4.4 İhale ve hibeler için coğrafi uygunluk kapsamı

İhale ve hibe verilme usullerine katılım için işletmelerin konumu açısından ve ana düzenlemede tesis edildiği ve ilgili sözleşme belgelerinde belirtildiği şekilde satın alınan tedariklerin menşei açısından coğrafi uygunluk ilkesi, aşağıdaki hükümlere bağlı olmak şartıyla uygulanır.

Komisyonun sorumlu yetkilendirme görevlisi, aciliyet durumlarında veya ilgili ülkeler ve bölgelerin piyasalarında hizmetlerin bulunmaması durumunda veya uygunluk kurallarının uygulanmasının bu eylemin gerçekleştirilmesini imkânsız hâle getireceği veya aşırı derece zorlaştıracağı usulen kanıtlanmış durumlarda coğrafi uygunluğu genişletebilir (NDICI - Küresel Avrupa Tüzüğü'nün 28(10) maddesi).

4.5 Gösterge Niteliğindeki Bütçe

Gösterge Niteliğindeki Bütçenin bileşenleri	AB katkısı (AVRO olarak tutar)
Uygulama yöntemleri - bkz. Bölüm 4.3	
Sonuç 1 "Yeşil ve döngüsel ekonomi bağlamında Türk sanayisinin adaptasyonunun ve AB mevzuatına uyum düzeyinin artırılması", aşağıdakilerden oluşmaktadır:	**3.600.000**
Faydalanıcı Ülke ile dolaylı yönetim, bkz. bölüm 4.3.2	3.600.000
Sonuç 2 "Türkiye'de yenilik ekosisteminin iyileştirilmesi ve AB endüstriyel değer zincirleri ve yenilik ağları ile entegrasyonun teşvik edilmesi", aşağıdakilerden oluşmaktadır:	**1.300.000**
Yetkilendirilmiş makam (EIT) ile dolaylı yönetim, bkz. bölüm 4.3.1	1.300.000
Sonuç 3 "Özel sektör paydaşlarının yeşil ekonomi ve kaynak verimliliği konusundaki farkındalık, bilgi ve kapasitelerinin artırılması ve böylece sanayi tesislerinde kaynak kullanım verimliliğinin artırılması", aşağıdakilerden oluşmaktadır:	**4.500.000**
Yetkilendirilmiş makam ile dolaylı yönetim, bkz. bölüm 4.3.1	4.500.000
Değerlendirme - bkz. bölüm 5.2 **Denetim** - bkz. bölüm 5.3	Başka bir Karar'ın kapsamında olabilir
Stratejik İletişim ve Kamu Diplomasisi - bkz. bölüm 6	başka bir Karar'ın kapsamında olacaktır
Toplam Tutarlar	**9.400.000**

4.6 Organizasyonel Yapı ve Sorumluluklar

Bu eylem belgesinde tanımlanan her bir faaliyet, faaliyetlerin sorunsuz bir şekilde yürütülmesi için kendi yönetim birimini kuracaktır. Faaliyetlerin günlük yönetimi ve koordinasyonu, Eylem Koordinasyon Birimleri (ACU) tarafından yürütülecektir. Projenin tüm faaliyetleri ile ilgili olarak, IBPM'leri ve IBFM'yi TD ekibiyle bir araya getiren bir birim olan ACU ile koordine edilecektir.

Her bir faaliyet için bir Yönlendirme Komitesi (SC) kurulacak ve bu komite esas olarak Yönetim Otoritesi (MA), Politika Yönetiminden Sorumlu Ara Kurumlar (IBPM), IBFM, faaliyetlerin paydaşları, Ulusal IPA Koordinatörü (NIPAC), Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (EUD) temsilcilerinden oluşacaktır. SC, faaliyet uygulamasına ilişkin üst düzey stratejik rehberlik ve gözetim sağlayacak danışma birimi olarak hareket edecektir. SC, düzenli aralıklarla ve ayrıca gerekli görüldüğünde toplanacaktır.

Ayrıca, AB tarafından sağlanan fonların etkin yönetimi açısından en yüksek karar alma platformlarından biri olan Sektörel İzleme Komitesi (SMC); programlama, uygulama ve izleme sırasında karşılaşılan sorunları çözmek için düzenli olarak toplanacak ve fonların etkin kullanımına ilişkin tavsiyelerde bulunacaktır. SMC, esas olarak Komisyon/EUD, MA, IBPM'ler, IBFM, faaliyetlerin paydaşları, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, NIPAC ve gerektiğinde özellikle ilgili bölüme ilişkin bakanlıkların temsilcilerinden oluşacaktır.

Sektörel İzleme Komitesinin işlevleri şu şekildedir:

- Programın belirli hedeflerine ulaşma yolunda kaydedilen ilerlemeyi temel belgeler ışığında her toplantıda gözden geçirmek.
- Uygulama sonuçlarını, özellikle her bir öncelik ekseni için belirlenen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığını, önlemler ve ara değerlendirmeleri her toplantıda incelemek.
- Uygulamaya ilişkin sektörel yıllık ve nihai raporları incelemek.

SMC, NIPAC'ın girişimiyle yılda en az iki kez toplanacaktır. Takip edilecek konular, iki Komite toplantısı arasındaki süreyi kapsayacak ve Komite Üyeleri bu konulara ilişkin mevcut durum hakkında bilgilendirilecektir.

Komisyon, bütçe uygulama ayrıcalığının bir parçası olarak ve Birlik'in mali çıkarlarını korumak amacıyla, eylemin uygulanmasını yönetmek için kurulan yukarıdaki yönetişim yapılarına katılabilir.

Faaliyetlerin Yönetim Otoritesi ve IBPM'leri/Eş Faydalanıcıları/Paydaşları aşağıda belirtilmiştir:

Sonuçlar	**Yönetim Otoritesi**	**IBPM/Eş Faydalanıcılar/Paydaşlar**	**IBFM**
Sonuç 1	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı Sanayi Genel Müdürlüğü	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
Sonuç 2	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	**Eş Faydalanıcılar:** Dışişleri Bakanlığına bağlı AB Başkanlığı, Mali İş Birliği ve Proje Uygulama Genel Müdürlüğü ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) **Paydaş:** Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı Uluslararası Programlar ve Finansman Daire Başkanlığı ve Proje Yönetimi Daire Başkanlığı	**IMEE**
Sonuç 3	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü **Paydaş:** Stratejik Araştırmalar ve Verimlilik Genel Müdürlüğü	**IMEE**

5. PERFORMANS ÖLÇÜMÜ

5.1 İzleme ve Raporlama

Bu eylemin uygulama sürecinin teknik ve mali açıdan günlük olarak izlenmesi, sürekli bir süreç olacak ve uygulayıcı ortağın sorumluluklarının bir parçası olacaktır. Bu amaçla, uygulayıcı ortak, eylem için kalıcı bir iç, teknik ve mali izleme sistemi kurar ve düzenli ilerleme raporları (yılda en az bir kez) ve nihai raporlar hazırlar. Her rapor, eylemin uygulanmasının, karşılaşılan zorlukların, yapılan değişikliklerin ve aynı zamanda mantıksal çerçeve matrisi (proje yöntemi için) referans olarak kullanılarak, ilgili göstergeler vasıtasıyla ölçülen, sonuçlara (Çıktılar ve doğrudan Sonuçlar) ulaşma derecesinin doğru bir açıklamasını içerecektir. Komisyon, hem kendi personeli hem de doğrudan Komisyon tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için işe alınan (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından işe alınan) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, ek proje izleme ziyaretleri gerçekleştirebilir.

Veri toplama, analiz ve izleme için roller ve sorumluluklar:

- Uygulayıcı ortaklar/faydalanıcı ülke tarafından, NIPAC Ofisi ve finansal izleme için NAO Ofisi

koordinasyonunda üstlenilen izleme görevleri, kaynakların kullanımı ve planlanan sonuçlara yönelik ilerleme hakkında bilgi vermeyi amaçlayan verilerin toplanması ve analiz edilmesi ve eylemin karar alma süreçlerinin yönetimine bilgi sağlanmasından oluşacaktır.

- AB Delegasyonu tarafından üstlenilen izleme görevleri, özellikle eylem döngüsünün önemli noktalarında, uygulayıcı ortakların/faydalanıcı ülkenin izleme sistemini tamamlar. Bunlar ayrıca dış izlemeden kaynaklanan tavsiyelerin takibini destekleyecek ve AB yönetimini bilgilendirmek için kullanılacaktır. Bu izleme süreci, belirli ihtiyaçlara ve eldeki kaynaklara dayalı olarak kararlaştırılacak olan farklı biçimler alabilir ve farklı metodolojilere (uygulayıcı ortaklarla toplantılar, Eylem yönlendirme komiteleri, yerinde kontroller...) başvurabilir. Raporlama, standart kontrol listelerinin kullanımı dâhil olmak üzere, planlama/programlama, izleme ve değerlendirmenin birbiriyle bağlantılandırılmasına ilişkin Avrupa Komisyonunun Komşuluk ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü (DG NEAR) yönergelerinde yer alan metodolojilere ve araçlara göre yapılacaktır.

Her iki iç izleme türü de dış izlemeye bilgi vermeye ve destek sağlamaya yöneliktir:

- Dış izleme / Sonuç Odaklı İzleme (ROM)
  Komisyon ve/veya NIPAC, Komisyon/NIPAC tarafından, bağımsız izleme incelemeleri için doğrudan görevlendirilen (veya bu tür incelemeleri uygulamak için Komisyon/NIPAC tarafından sözleşme yapılan sorumlu temsilci tarafından görevlendirilen) bağımsız danışmanlar aracılığıyla, Finansman Anlaşması'nda belirtilen Avrupa Komisyonu kuralları ve usulleri doğrultusunda ek proje izlemesi gerçekleştirebilir. Bu incelemeler; eylemin izlenmesi, sonuç verilerinin toplanması veya en güncel AK kılavuzlarında tanımlanan diğer görevlerden oluşabilir.

Faaliyetlerin uygulanmasını ve eylem belgesindeki göstergelere göre sonuçların elde edilmesini yönlendirmek, izleme bulgularını (ROM bulguları dâhil) müzakere etmek ve uygun şekilde düzeltici eylemler kararlaştırmak için faaliyet düzeyinde Yönlendirme Komiteleri kurulacaktır. Yönlendirme Komiteleri; nihai faydalanıcı, Lider Kurumun, NIPAC Ofisinin, Sözleşme Makamının ve AB Delegasyonunun temsilcilerinden oluşacaktır.

5.2 Değerlendirme

Eylemin doğası göz önünde bulundurularak, bu eylem veya bileşenleri için bağımsız danışmanlar aracılığıyla faydalanıcı tarafından değerlendirme(ler) yapılabilir. Değerlendirmeler; planlamanın/programlamanın, izlemenin ve değerlendirmenin ilişkilendirilmesine yönelik DG NEAR kılavuzlarında belirtildiği şekilde gerçekleştirilecektir.

Değerlendirme raporları, en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulamalarına uygun olarak, ortak ülke ve diğer kilit paydaşlarla paylaşılacaktır.[8] Uygulayıcı ortak ve Komisyon, değerlendirmelerin sonuçlarını ve değerlendirmelerde yer alan tavsiyeleri analiz eder ve uygun olduğunda, ortak ülke ile mutabakat içinde, gerçekleştirilecek izleme eylemleri ve belirtilmişse, projenin yeniden yapılandırılması da dâhil olmak üzere, gerekli düzeltmeler konusunda ortak karar verir.

5.3 Denetim ve Doğrulamalar

Bu eylemin uygulanması için imzalanan sözleşmelere uygulanan yükümlülüklere halel gelmeksizin, Komisyon, bir risk değerlendirmesi temelinde, bir veya daha fazla sözleşme veya anlaşma için bağımsız denetimler veya doğrulama atamaları yapılmasını sağlayabilir.

6. STRATEJİK İLETİŞİM VE KAMU DİPLOMASİSİ

AB tarafından finanse edilen dış eylemleri uygulayan tüm kuruluşlar, ilgili kitlelere, ilgili eylemlere ilişkin tüm iletişim materyallerinde AB amblemini ve uygun şekilde kısa bir finansman beyanını bulundurarak;

[8] Bkz. en iyi değerlendirme yaygınlaştırma uygulaması:

Birlik'in kendilerinin çalışmalarına verdiği desteği bildirme konusunda sözleşmesel bir yükümlülüğe sahiptir. Bu amaçla, *AB görünürlüğüne ilişkin iletişim ve bu görünürlüğün artırılması: Dış eylemlere ilişkin rehber* adlı 2022 tarihli rehber dokümanında (veya onun yerine geçen herhangi bir belgede verilen talimatlara uymaları gerekmektedir.

Bu yükümlülük, ilgili eylemlerin Komisyon, ortak ülke, hizmet sağlayıcılar, hibe faydalanıcıları ya da BM kuruluşları, uluslararası finans kuruluşları ve AB Üye Devletlerinin kuruluşları gibi yetkilendirilmiş veya yetki devri yapılmış makamlar tarafından uygulanmasına bakılmaksızın, eşit şekilde uygulanacaktır. Her durumda, ilgili sözleşmesel yükümlülüklere ilişkin bir atıf, ilgili finansman anlaşmasına, ihale ve hibe sözleşmelerine ve katkı anlaşmalarına dâhil edilmelidir.

7. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

DA 1:
Elde edilen fayda ve sonuçların uygulama döneminin ötesinde de devam etmesini sağlamak için, sürdürülebilirlik son derece önemlidir. Aşağıdaki kilit faktörler sürdürülebilirliğe katkıda bulunur:

DA'nın, devlet kurumları ve sanayi kuruluşları da dâhil olmak üzere tüm kilit paydaşların güçlü katılımı ve taahhüdü ile tasarlanmıştır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve diğer ilgili devlet kurumları, planlama ve proje aşamalarına aktif bir şekilde katılarak yüksek düzeyde sahiplenme göstermişlerdir. Hem kamu hem de özel sektörden temsilcilerin yer aldığı özel bir görev gücü ve teknik komitenin kurulması, paydaşların sürekli katılımını ve sahiplenmesini sağlar. Faydalanıcıların kurumsal kapasitesi, kapsamlı eğitim programları ve kapasite oluşturma faaliyetleri yoluyla güçlendirilmiştir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığındaki müfettişler ve uygulama personeli, ESPR'yi etkili bir şekilde uygulamak için iyi donanımlı olmalarını sağlamak amacıyla uzmanlık eğitimi almıştır. Ayrıca, devam eden uyum ve uygulama faaliyetlerini desteklemek için ayrıntılı kılavuzlar ve en iyi uygulama kılavuzları geliştirilmiştir.

Türk kurumları ile AB'deki mevkidaşları arasında güçlü ortaklıklar geliştirilmiştir. Bu ortaklıklar, projenin faydalarının sürdürülebilirliğinde kilit bir faktör olmaya devam edecektir. AB standartları ve en iyi uygulamalarla sürekli uyumun sağlanması için düzenli diyaloglar, çalışma ziyaretleri ve değişim programları sürdürülecektir. Ayrıca, sanayi dernekleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği, özel sektörün sürdürülebilir uygulamalara katılımını ve bağlılığını sürdürebilmesini sağlayacaktır. Bu düzenleyici çerçeve, eko-tasarım ve enerji etiketleme standartlarının sürekli olarak uygulanması ve geliştirilmesi için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Mevzuatın sürekli gözden geçirilmesi ve güncellenmesi taahhüdü, Türk mevzuatının gelişen AB standartları ve en iyi uygulamalarıyla uyumlu kalmasını sağlamaktadır.

DA 2:
Bu destek alanı, Türkiye'deki ilgili tüm tarafların güçlü katılımı ve taahhüdü ile tasarlanmıştır. Türk kurumları ile Avrupalı muadilleri arasında güçlü ortaklıklar ve bağlar kurulması, bilim, teknoloji ve yenilik alanlarında kapasite oluşturmamızı destekleyecektir. Ayrıca, EIT merkezi, Türkiye EIT Toplulukları RIS Merkezini kendi kaynaklarıyla yapılandırmak ve kurmak için güçlü bir inisiyatif başlatmıştır. Proje, ilgili tüm tarafların doğrudan katılımını ve ayni katkılarını sağlayarak RIS MERKEZİ faaliyetlerini artıracaktır.

DA 3:
Ulusal Entegre Kaynak Verimliliği Değerlendirme Merkezleri Ağı'nın sürdürülebilirliği, uzun vadeli başarısı ve etkisi açısından kritik önem taşımaktadır. REAC'ların sürdürülebilirliği, Kalkınma Planlarının

geliştirilmesi ve mali sürdürülebilirliğin sağlanmasını içeren kapsamlı bir strateji ile sağlanacaktır. Bu iş planları; hizmet sunumları, fiyatlandırma yapıları ve potansiyel gelir akışları dâhil olmak üzere operasyonel modellerin ana hatlarını çizecektir. Merkezlerin mali sürdürülebilirliği; Kalkınma Ajansları hibeleri, merkezi programlar ve sanayi paydaşlarıyla ortaklıklar gibi çeşitli finansman kaynakları belirlenerek desteklenecektir. Kaynak verimliliği değerlendirme merkezleri, sanayi tesislerinde kaynak verimliliği iyileştirme fırsatlarının ayrıntılı bir analizini sağlayan standartlaştırılmış, gerçeklere dayalı raporlar üretecektir. Bu raporlar enerji, su ve malzeme kullanımına ilişkin veriye dayalı içgörüler sunarak üreticilerin optimizasyon için belirli alanları belirlemelerine yardımcı olacaktır. Raporlar standart bir formata uygun olduğu için fon veren kuruluşlar tarafından tanınabilmekte, böylece güvenilirlikleri ve faydaları artmaktadır. Bu belgeler, verimlilik iyileştirmelerinin uygulanmasında üreticilere rehberlik etmekle kalmayacak, aynı zamanda sürdürülebilir sanayi uygulamalarının teşvik edilmesini amaçlayan mali teşviklerin, hibelerin ve fonların güvence altına alınması için kritik bir destek görevi görecektir. Dolayısıyla, merkezler de, belirlenen kaynak verimliliği iyileştirme fırsatlarının uygulanması için hibe ve/veya kredilerin belirli bir yüzdesini alma imkânı sayesinde sanayiden daha fazla talep görecek ve bu da eylemin uzun vadeli mali sürdürülebilirliğini güçlendirecektir.

Sanayi ve hizmet sektörlerinin ihtiyaçlarıyla doğrudan bağlantılı olacak kapasite geliştirme faaliyetleri yürütülecek, güçlü bir katılım ve pratik uygulama teşvik edilecektir. Bu faaliyetler, sanayi için net bir değer yaratarak sürekli fırsatlar üretecek ve ağın uzun vadeli sürdürülebilirliğini ve uygunluğunu sağlayacaktır. Kaynak verimliliği değerlendirme merkezleri, yerel üniversitelerle iş birliği içinde, yüksek lisans ve doktora öğrencilerini de faaliyetlerine aktif olarak dâhil edecek ve onlara kaynak verimliliği değerlendirmelerinin yürütülmesinde değerli uygulamalı deneyimler sunacaktır. Bu entegrasyon sadece öğrencilerin pratik bilgilerini geliştirmekle kalmayacak, aynı zamanda sanayi sektörleri için sürekli bir eğitim hattı oluşturarak yeniliği ve sürdürülebilir uygulamaların benimsenmesini teşvik edecektir. Merkezler, akademi ve sanayi arasında köprü kurarak, yeni yetişen profesyonellerin kaynak verimliliği iyileştirmelerine katkıda bulunacak donanıma sahip olmalarını sağlarken, araştırmaya dayalı gelişmiş çözümler arayan sanayilere sürekli destek sunacak ve böylece merkezler tarafından sağlanan hizmetlere olan talebi artıracaktır.

EK II - GENEL KOŞULLAR

İçindekiler

Birinci Kısım: IPA III faydalanıcısının faydalanıcı tarafından dolaylı yönetim kapsamında sözleşme makamı olduğu faaliyetlere uygulanan hükümler
Madde 1 - Genel ilkeler
Madde 1a - İhale ve hibe
Madde 1b - Hariç tutma ve idari yaptırımlar
Madde 2 - İletişim ve Görünürlük
Madde 3 - Komisyon tarafından gerçekleştirilecek hibe ve ihale usullerinde *harcama öncesi* ve harcama sonrası kontroller ve sözleşme ve hibelere ilişkin *harcama sonrası* kontroller
Madde 4 - Banka hesapları, muhasebe sistemleri ve muhasebeleştirilen maliyetler
Madde 5 - Komisyon tarafından IPA III faydalanıcısına yapılan ödemelerle ilgili hükümler
Madde 6 - Ödemelerin kesilmesi
Madde 7 - Fonların geri alınması
Madde 7a - Mali düzeltmeler ve kapanış

İkinci Kısım Bütçe desteğine uygulanabilir hükümler
Madde 8 - Politika diyaloğu
Madde 9 - Koşulların doğrulanması ve ödeme
Madde 10 - Bütçe desteğinin şeffaflığı
Madde 11 - Bütçe desteğinin geri alınması

Üçüncü Kısım: Uygulama yöntemine bakılmaksızın bu Finansman Anlaşması'na uygulanabilir hükümler
Madde 12 - İcra dönemi, operasyonel uygulama dönemi ve sözleşme son tarihi
Madde 13 - İzinler ve yetkilendirme
Madde 14 - Raporlama gereklilikleri
Madde 15 - Fikri mülkiyet hakları
Madde 16 - IPA III faydalanıcısı ve Komisyon arasında istişare
Madde 17 - Bu Finansman Anlaşması'nın Değiştirilmesi
Madde 18 - Bu Finansman Anlaşması'nın Askıya Alınması
Madde 19 - Bu Finansman Anlaşması'nın Feshedilmesi
Madde 20 - Uygulanan kanun, uyuşmazlıkların çözümü
Madde 21 - AB kısıtlayıcı tedbirleri

Birinci Kısım: IPA III Faydalanıcısının Faydalanıcı Tarafından Dolaylı Yönetim Kapsamında Sözleşme Makamı Olduğu Faaliyetlere Uygulanan Hükümler

Madde 1 - Genel ilkeler

(1) Birinci Kısmın amacı, I. Ekte açıklanan tevdi edilen bütçe uygulama görevlerinin uygulanmasına yönelik kuralları belirlemek ve bu görevlerin yerine getirilmesinde IPA III faydalanıcısı ve Komisyonun sırasıyla hakları ve yükümlülüklerini tanımlamaktır.

Birinci Kısım, yalnızca Birlik katkısıyla veya IPA III faydalanıcısının fonları veya bu tür fonların ortak finansman olarak uygulandığı durumda bir üçüncü tarafın fonlarıyla birleştirilen Birlik katkısıyla ilgili IPA III faydalanıcısına tevdi edilen ilgili bütçe uygulama görevlerine uygulanır.

(2) IPA III faydalanıcısı, Mali Çerçeve Ortaklık Anlaşması'nda (MÇOA) öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sorumludur. 6. madde, 18. madde, 19. madde ve 21. madde uyarınca, Komisyon ödemeleri kesme ve bu Finansman Anlaşmasını askıya alma ve/veya feshetme hakkını saklı tutar.

(3) IPA III faydalanıcısı, I. Ekte belirtilen asgari katkı oranına uyar. Hem IPA III faydalanıcısı hem de Birlik'in katkı yaptığı durumda, IPA III faydalanıcısının katkısı, Birlik'in karşılık gelen katkısıyla aynı zamanda kullanılabilir duruma getirilir.

(4) MÇOA'nın verilerin korunmasıyla ilgili 25. maddesinin uygulanması amacıyla, kişisel veriler,

- ilgili kişi karşısında yasal, adil ve şeffaf bir şekilde işlenir;
- belirtilen, açık ve meşru amaçlara yönelik olarak toplanır ve bu amaçlara uygun olmayan bir biçimde daha fazla işlenmez;
- yeterli, uygun ve işlenme amaçlarıyla ilişkili olarak gerek duyulanla sınırlıdır;
- doğru ve gerekli durumlarda günceldir;
- kişisel verilerin uygun güvenliği sağlanacak şekilde işlenir ve
- kişisel verilerin işlenme amaçları için gerekli olandan daha uzun süreli olmayacak şekilde ilgili kişilerin tanımlanmasına izin verecek şekilde tutulur.

IPA III faydalanıcısı tarafından 1a maddesinin 2. paragrafı uyarınca tutulacak olan belgelerde yer alan kişisel veriler, söz konusu paragrafta öngörülen son tarihler dolduğunda silinmelidir.

Madde 1a - İhale ve hibe

(1) MÇOA'nın 18(5) maddesine halel gelmeksizin, 1. maddenin 1. paragrafında atıf yapılan görevler, dış eylemlerde ihalelerin ve hibe sözleşmelerinin verilmesiyle ilgili Komisyon tarafından öngörülen ve yayımlanan usuller ve standart belgeler, özellikle söz konusu usulün yayımlandığı tarihte yürürlükte olan, Avrupa Birliği Dış Eylemleri Uygulama Kılavuzu (PRAG) uyarınca ve ayrıca 2(2) maddesinde atıf yapılan görünürlük ve iletişim standartları uyarınca IPA III faydalanıcısı tarafından yerine getirilir.

IPA III faydalanıcısı ihale ve hibe usullerini yürütür, bunların sonucunda ortaya çıkan sözleşmeleri imzalar ve denetim izi için ilgili tüm dokümanların bu Finansman Anlaşması'nın dilinde hazırlandığından emin olur.

(2) MÇOA'nın 49. maddesine halel gelmeksizin, IPA III faydalanıcısı, bu Finansman Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren veya hibe usulü, teklif çağrısı veya doğrudan hibe usulü bu Finansman Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce yayımlandıysa daha önceki bir tarihten itibaren ilgili tüm mali ve sözleşmeyle ilgili destekleyici belgeleri, bir programın kapanış tarihinden itibaren beş yıl boyunca saklar: IPA III faydalanıcısı özellikle aşağıdakileri saklar:

(a) İhale usulleri:

i) İhale duyurusunun ve herhangi bir düzeltmesinin yayın kanıtıyla birlikte ön duyuru;

ii) Kısa liste grubunun atanması;

iii) Ekler dahil kısa liste raporu ve başvurular;

iv) Kısa liste duyurusunun yayın kanıtı;

v) Kısa listeye girememiş adaylara gönderilen mektuplar;

vi) İhale daveti veya dengi belge;

vii) Ekler, açıklamalar, toplantı tutanakları ve yayın kanıtı dahil olmak üzere ihale dosyası;

viii) Değerlendirme komitesinin atama belgesi;

ix) Ekler dahil olmak üzere ihale açılış raporu;

x) Ekler ve alınan teklifler dahil olmak üzere değerlendirme/müzakere raporu;[1]

xi) Bildirim mektubu;

xii) İhaleye çıkmayla ilgili kapak yazısı;

xiii) Başarısız adaylara gönderilen mektuplar;

xiv) Yayın kanıtı dahil olmak üzere ihaleyi verme/iptal duyurusu;

xv) İmzalanan sözleşmeler, değişiklikler, zeyilnameler, uygulama raporları ve ilgili yazışmalar.

(b) Teklif çağrıları ve doğrudan verilen hibeler:

i) Değerlendirme komitesinin atama belgesi;

ii) Ekler ve alınan başvurular dahil olmak üzere açılış raporu ve idari rapor;[2]

iii) Özet bilgi notu değerlendirmesinden sonra başarılı ve başarısız başvuru sahiplerine gönderilen mektuplar;

iv) Özet bilgi notu değerlendirme raporu;

v) Tam başvurunun değerlendirme raporu veya ilgili eklerle birlikte müzakere raporu;

vi) Uygunluk kontrolü ve destekleyici belgeler;

vii) Tam başvuru değerlendirmesinden sonra onaylanmış yedek listeyle birlikte başarılı ve başarısız başvuru sahiplerine gönderilen mektuplar;

viii) Hibe sözleşmesinin sunulmasıyla ilgili kapak yazısı;

ix) Yayın kanıtıyla birlikte hibe verme/iptal bildirimi;

x) İmzalanan sözleşmeler, değişiklikler, zeyilnameler ve ilgili yazışmalar.

Ayrıca, 2(a) ve 2(b) paragraflarında atıf yapılan mali ve sözleşmeyle ilgili belgeler, 1. Paragrafta atıf yapılan usullerin gerektirdiği ilgili tüm destekleyici belgeler ve ödemeler, geri alımlar ve işletme giderleri, örneğin proje ve yerinde kontrol raporları, tedarik ve işlerin kabulü, teminatlar, güvence belgeleri ve kontrol mühendislerinin raporlarıyla ilgili tüm dokümantasyonla tamamlanır.

(3) Program kapsamında Birlik tarafından eş finansman sağlanan faaliyetler bir uluslararası örgütler, bir Üye Devlet, bir üçüncü ülke veya bir bölgesel örgütten de finansman alabilir.

Madde 1b - Hariç tutma ve idari yaptırımlar

(1) Komisyon tarafından ihale ve hibe sözleşmelerinin imzalanmasıyla ilgili öngörülen ve yayımlanan usuller ve standart belgeler uygulanırken, bir ekonomik operatör veya hibe başvurusu sahibinin kendisi veya başvuru sahibiyle ilgili temsil, karar alma veya kontrol yetkilerine sahip olan bir kişi Komisyonun ilgili usuller ve standart belgelerinde yer alan hariç tutma durumlarının birinde yer alıyorsa, IPA III faydalanıcısı AB

[1] İhale usulünün kapanışından beş yıl sonra başarısız tekliflerin elenmesi.
[2] Hibe usulünün kapanışından üç yıl sonra başarısız başvuruların elenmesi.

tarafından finanse edilen hiçbir ihale veya hibe sözleşmesinin söz konusu ekonomik operatör veya hibe başvurusu sahibine verilmediğinden emin olur.

(2) IPA III faydalanıcısı; bir aday, teklif veren veya başvuru sahibi (1) paragrafında atıf yapılan hariç tutma durumundaysa veya MÇOA'nın nın 51(5) maddesinde tanımlanan usulsüzlükler ve dolandırıcılık suçlarını işlemişse veya Birlik bütçesinden finanse edilen bir yasal taahhüdün uygulanmasında temel yükümlülüğe uyum konusunda önemli eksiklikler göstermişse, bu durumu derhal Komisyona bildirir.

(3) IPA III faydalanıcısı, ihale ve hibe sözleşmelerini imzalarken Komisyonun "Erken Algılama ve Hariç Tutma Sistemi" (EDES) içinde yer alan bilgileri dikkate alır. Bilgiye erişim irtibat noktaları vasıtasıyla veya şu araçlardan biri kullanılarak istişare yoluyla sağlanabilir: (Avrupa Komisyonu, Bütçe Genel Müdürlüğü, Komisyon Saymanı, MO15/505, B-1049 Brüksel, Belçika adresine ve Özel Koşulların 3. maddesinde tanımlanan Komisyon adresine kopyayla BUDG-C01-EXCL-DB@ec.europa.eu adresine eposta yoluyla). Sözleşmenin akdedildiği sırada hariç tutma durumunda olan bir yüklenici veya hibe faydalanıcısı ile akdedilen herhangi bir sözleşme veya hibe, Birlik finansmanının dışında tutulur ve 7a maddesi uyarınca finansal düzeltme mekanizması uygulanabilir.

(4) IPA III faydalanıcısının I. Ekte açıklanan görevlerin uygulanmasında (1) paragrafında atıf yapılan hariç tutma durumunun mevcut olduğunu fark etmesi durumunda, IPA III faydalanıcısı, ulusal mevzuatının koşulları uyarınca, ekonomik operatör veya bir hibe başvurusu sahibini ilgili usulle ilgili olarak reddeder ve sonraki ihale veya hibe usullerinden hariç tutar. IPA III faydalanıcısı ilgili sözleşmenin değeriyle orantılı olan bir mali ceza da uygulayabilir. Reddetme, hariç tutma ve/veya mali cezalar bir çekişmeli yargılama sonunda uygulanır ve bu şekilde ilgili kişinin kendini savunma hakkı korunur. IPA III faydalanıcısı, bu maddenin (2) paragrafı uyarınca Komisyonu bilgilendirir.

Madde 2 - İletişim ve Görünürlük

(1) MÇOA'nın 24. maddesi uyarınca, IPA III faydalanıcısı, AB finansmanının kendisine tevdi edilen faaliyetler için görünürlüğünü sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır ve bu Finansman Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra 2 ay içinde mutabakata varmak üzere Komisyona gönderilecek uyumlu bir iletişim ve görünürlük faaliyetleri planı hazırlar.

(2) Bu iletişim ve görünürlük faaliyetleri, Komisyon tarafından öngörülen ve yayımlanan ve faaliyetlerin gerçekleştirildiği tarihte yürürlükte olan AB Dış Eylemlerine İlişkin İletişim ve Görünürlük Ek Kitabı'na uyar.

Madde 3 - Komisyon tarafından gerçekleştirilecek hibe ve ihale usullerinde *harcama öncesi* ve harcama sonrası kontroller ve sözleşme ve hibelere ilişkin *harcama sonrası* kontroller

(1) Komisyon ihale veya hibe usullerinin aşağıdaki aşamaları için *harcama öncesi* kontroller yapabilir:

(a) ihale için sözleşme bildirimi ve bunların düzeltmelerinin onaylanması;

(b) ihale dosyası ve başvuru sahipleri için hibe rehberinin onaylanması;

(c) Değerlendirme Komitelerinin oluşumunun onaylanması;

(d) değerlendirme raporları, reddetmeler ve hibe kararlarının onaylanması[3];

(e) sözleşme dosyalarının ve sözleşme eklerinin onaylanması.

(2) Komisyon *harcama öncesi* kontrollere ilişkin aşağıdaki kararları alır:

(a) tüm dosyalarda *harcama öncesi* kontroller yapmak veya

(b) bu dosyalar içinden seçilen dosyalarda *harcama öncesi* kontroller yapmak veya

(c) *harcama öncesi* kontrollerden tamamen vazgeçmek.

(3) Eğer Komisyon 2(a) ve (b) paragrafları uyarınca *harcama öncesi* kontroller gerçekleştirmeye karar verirse, IPA III faydalanıcısını *harcama öncesi* kontroller için seçilen dosyalar konusunda bilgilendirir. IPA

[3] Hizmet sözleşmeleri için bu adım kısa listenin onaylanmasına ilişkin harcama öncesi kontrolleri içerir.

III faydalanıcısı, bir dosyanın *harcama öncesi* kontroller için seçilmiş olduğu konusunda bilgilendirilmesi üzerine Komisyona gerekli olan tüm bilgi ve belgeleri en geç sözleşme bildiriminin ve yayımlanması için başvuru kılavuz ilkelerinin sunulduğu tarihte sağlar.

(4) Komisyon, (sözleşmenin imzalanmasından itibaren 6 ay içinde) harcama öncesi kontrole tabi tutulmamış ihale usullerinde *harcama sonrası* kontrollerin yapılmasına karar verebilir.

(5) Komisyon IPA III faydalanıcısı tarafından bu Finansman Anlaşması kapsamında imzalanan sözleşmeler veya verilen hibeler hakkında herhangi bir anda denetimler ve yerinde kontroller dahil olmak üzere *harcama sonrası* kontroller gerçekleştirmeye karar verebilir. IPA III faydalanıcısı bir dosyanın *harcama sonrası* kontroller için seçilmiş olduğu konusunda bilgilendirilmesi üzerine Komisyona gerekli olan tüm bilgi ve belgeleri sağlar. Komisyon kendi adına *harcama sonrası* kontrolleri gerçekleştirmek üzere bir kişi veya bir kuruluşu yetkilendirebilir.

Madde 4 - Banka hesapları, muhasebe sistemleri ve muhasebeleştirilen maliyetler

(1) Bu Finansman Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra IPA III faydalanıcısının Program Sözleşme Makamı olan Muhasebe Birimi ve Finansal Yönetim Ara Birimi Avro cinsinden en az bir banka hesabı açar. Programın toplam banka bakiyesi Muhasebe Birimi ve IPA III faydalanıcısı bünyesindeki tüm katılımcı Finansal Yönetim Ara Birimlerinin sahip olduğu tüm Program banka hesaplarının bakiyesinin toplamıdır. Her bir programa bağlı tüm banka hesaplarına ilişkin raporlama, IPA-APP aracılığıyla kaydedilir[4].

(2) IPA III faydalanıcısı Programın uygulama süreci boyunca III. Ekin (d) bendinde yer alan şablona göre masraf öngörü planlarını hazırlar ve Komisyona sunar. Bu öngörüler, 5(1) ve 5(3) maddesinde atıf yapılan her bir fon talebi, 14(2) maddesinde atıf yapılan yıllık finansal rapor ve MÇOA'nın 33(3) maddesinde atıf yapılan olası ödeme talepleri öngörüsü ile güncellenir ve sunulur. Ödeme öngörü planları gerçek ve fiili ihtiyaçları temel alır ve talep üzerine Komisyonun erişimine sunulan, (her bir sözleşme başına planlanmış sözleşme ve ödeme programı dahil olmak üzere) belgelenmiş detaylı bir analizle desteklenir.

(3) İlk ödeme öngörü planı uygulama döneminin tamamı için özet yıllık ödeme öngörülerini ve Programın ilk on iki ayı için aylık ödeme öngörülerini içerir. Bundan sonraki planlar Programın uygulama döneminin bakiyesi için özet yıllık ödeme öngörülerini ve sonraki on dört ay için aylık ödeme öngörülerini içerir.

(4) IPA III faydalanıcısının MÇOA'nın A Ekinin 4(3)(b) maddesi uyarınca IV. Ek'e belirtilen Program kapsamında yönetilen sözleşmeler için en azından bilgilerin saklanacağı bir muhasebe sistemi oluşturması ve kullanması gereklidir.

(5) MÇOA'nın 57(2) maddesi uyarınca, bu maddenin 4. Kesimi kapsamında tutulan muhasebe sisteminde muhasebeleştirilen maliyetlerin gerçekleşmiş, kabul edilmiş ve ödenmiş olması ve ayrıca destekleyici belgelerle kanıtlanan gerçek maliyetlere karşılık gelmesi gereklidir ve uygun olduğunda yerel sözleşmeler kapsamında IPA III faydalanıcısı tarafından ödenen ön ödemenin kapatılması için kullanılır.

Madde 5 - Komisyon tarafından IPA III faydalanıcısına yapılan ödemelerle ilgili hükümler

(1) Her bir ön ödeme talebi; sözleşmeye bağlanan, ödenen tutarlar ve muhasebeleştirilen maliyetler dahil olmak üzere Program için bir harcama beyanını içerir.

(2) 4(2) maddesi uyarınca, ilk ön ödeme, ödeme öngörüsü planının ilk yılı için öngörülen ödemelerin %100'ü içindir. Bu ön ödeme talebi, varsa, Programın tüm banka hesapları için banka yetki belgeleriyle desteklenir.

(3) IPA III faydalanıcısı bundan sonraki ön ödeme taleplerini, Programın toplam banka bakiyesi Programın sonraki beş ayına ilişkin ödeme öngörülerinin altına düştüğünde sunar.

(4) Her bir ek ön ödeme talebi aşağıdakileri içerir:

a) Talebin işlem kapanış tarihinde Programın banka bakiyeleri;

[4] IPA-APP, faydalanıcı ülkeler tarafından dolaylı yönetim altında katılım öncesi fonların uygulanmasını izlemek amacıyla kullanılan araç olan iPerseus'un yerini almak üzere DG NEAR tarafından geliştirilen özel bir BT uygulamasıdır.

b) Varsa, Programın tüm banka hesapları için güncellenmiş banka yetki belgeleri;

c) 4(2) maddesinde atıf yapılan talebin işlem kapanış tarihinden sonraki on dört ayı için Programa ilişkin ödeme öngörüsü.

d) IPA-APP'ta raporlama.

(5) IPA III faydalanıcısı sonraki her bir ön ödeme için fon talebinin işlem kapanış tarihinde 4(a) paragrafında atıf yapılan bakiyeler düşüldükten ve IPA III faydalanıcısı tarafından 6. paragraf kapsamında fon sağlanmış ancak henüz geri alınmamış herhangi bir tutar ile artırıldıktan sonra talep kapanış tarihini takip eden on dört aya ilişkin bir toplam ödeme öngörüsü tutarı talep edebilir.

Eğer IPA III faydalanıcısı tarafından bu Program kapsamında tutulan toplam banka bakiyelerinin sonraki on dört ay için ödeme öngörüsünü aşması halinde, Komisyon sonraki her bir ön ödemeyi azaltma hakkını saklı tutar.

(6) Ödemenin 5. paragraf kapsamında azaltıldığı durumda, IPA III faydalanıcısı kendi kaynaklarından Programa azaltım miktarına kadar fon sağlamalıdır. IPA III faydalanıcısı daha sonra söz konusu fonun geri ödemesini 5. paragrafta belirtilen şekilde sonraki fon talebinin bir parçası olarak talep edebilir.

(7) MÇOA'nın 33(1) maddesi uyarınca Komisyon, mevcut fon limitleri dahilinde kısmi ödemeleri işleme koyma hakkını saklı tutar. Fonlar tekrar mevcut olduğunda, Komisyon kalan miktarın ödemesini derhal işleme koyar.

(8) Komisyon on iki aydan daha uzun bir süre kullanılmadan kalan banka hesabı fazlasını geri alma hakkına sahiptir. Bu hakkı kullanmadan önce Komisyon, IPA III faydalanıcısını fonların harcanmasındaki gecikmeye ilişkin gerekçeleri sunmaya ve takip eden iki ay içinde bu fonlara ihtiyaç duyulmaya devam edildiğini göstermeye davet eder.

(9) Bu Program için kullanılan banka hesaplarından kaynaklanan faizden, Komisyon borçlu olmaz.

(10)MÇOA'nın 33(4) maddesini takiben, eğer ödeme talebine ilişkin zaman sınırı Komisyon tarafından iki aydan uzun bir süre boyunca kesintiye uğratılırsa, IPA III faydalanıcısı Komisyondan kesintinin devam edip etmeyeceğine dair bir karar talep edebilir.

(11)MÇOA'nın 36(1) maddesinde atıf yapılan onaylı nihai harcama beyanı, Ulusal Yetkilendirme Görevlisi tarafından uygunluk döneminin sona ermesinden sonra en geç 16 ay içinde sunulur.

Madde 6 - Ödemelerin kesilmesi

(1) Bu Finansman Anlaşması'nı sırasıyla 18 ve 19. maddeleri uyarınca durdurulması veya feshedilmesine halel gelmeksizin ve ayrıca MÇOA'nın 38 ve 39. maddelerine halel gelmeksizin, Komisyon aşağıdaki durumlarda ödemeleri kısmen veya tamamen kesebilir:

(a) Komisyon IPA III faydalanıcısının Programın uygulanması sırasında başlıca özel işlemlerin yasallığını veya usule uygunluğunu sorgulatacak biçimde önemli hatalar, usulsüzlükler veya sahtecilikler yaptığını veya Görünürlük ve İletişim planının uygulanmasına ilişkin yükümlülükler dahil olmak üzere bu Finansman Anlaşması kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getiremediğini tespit ederse veya bu açıdan ciddi endişelere sahipse;

(b) Komisyon IPA III faydalanıcısının sisteme sistemli veya yinelenen hatalar, usulsüzlükler, sahtecilikler yaptığını veya bu ve diğer Finansman Anlaşmaları kapsamındaki yükümlülüklerini ihlal ettiğini, söz konusu hataların, usulsüzlüklerin, sahteciliklerin veya yükümlülük ihlalinin bu Finansman Anlaşması'nın uygulanması üzerinde somut bir etkisi olması veya IPA III faydalanıcısının iç kontrol sisteminin güvenilirliğinden veya başlıca harcamanın mevzuata ve usule uygunluğundan şüphe duyulmasına neden olması kaydıyla, belirlerse veya bunlara ilişkin ciddi endişelere sahipse.

Madde 7 - Fonların geri alınması

(1) MÇOA'nın 40. maddesinde atıf yapılan durumlara ek olarak Komisyon, Mali Tüzük'te öngörülen şekilde, özellikle aşağıdaki hallerde, IPA III faydalanıcısından fonları geri alabilir:

(a) I. Ekte belirlenen sonuçlara ulaşılmasını ve çıktıların amaçlanan amaç için kullanılmasını sağlayamama

(b) uygun olmayan harcamalar;

(c) I. Ekte öngörülen ortak finansman oranına uyulmaması;

(d) Özellikle ihale ve hibe usullerinde olmak üzere Programın uygulanmasında gerçekleşen hata, usulsüzlük, sahtecilik veya yükümlülük ihlali sonucunda ortaya çıkan harcamalar.

(e) IPA III faydalanıcısının yönetim ve kontrol sistemlerinde, mali düzeltmeye yol açan bir zayıflığın veya eksikliğin varlığı.

(2) İç hukuk uyarınca Ulusal Yetkilendirme Görevlisi IPA III faydalanıcısına ödenen Birlik katkısını bu maddenin 1. paragrafının (b) veya (d) bentlerinde tanımlanan veya MÇOA'nın 40. maddesinde atıf yapılan herhangi bir durumda olan alıcılardan geri alır. Ulusal Yetkilendirme Görevlisinin fonların tamamen ya da kısmen geri alınmasında başarı sağlayamaması, Komisyonun fonları IPA III faydalanıcısından geri almasına engel teşkil etmez.

(3) IPA III faydalanıcısı tarafından gereksiz yere ödenen veya geri alınan tutarlar, ihale ve hibe usulleri temelinde yatırılan mali garantiler, performans garantileri ve ön ödeme garantilerinden kaynaklanan tutarlar, IPA III faydalanıcısı tarafından adaylara, teklif verenlere, başvuru sahiplerine, yüklenicilere veya hibe faydalanıcılarına verilen ve IPA III faydalanıcısına ödenen mali cezalardan kaynaklanan tutarlar Program için tekrar kullanılır veya Komisyona iade edilir.

Madde 7a - Mali düzeltmeler ve kapanış

MÇOA'nın 42, 43 ve 47. maddelerine ek olarak, mali düzeltmeler ve kapanış dahil olmak üzere hesap usulünün incelenmesi ve kabulü hakkında ek rehberlik Komisyon tarafından sağlanır.

İkinci Kısım Bütçe desteğine uygulanabilir hükümler

Madde 8 - Politika diyaloğu

IPA III faydalanıcısı ve Komisyon, bu Finansman Anlaşmasının uygulanması konusunda uygun düzeyde düzenli ve yapıcı bir diyalog başlatmayı taahhüt eder.

Madde 9 - Koşulların doğrulanması ve ödeme

(1) Komisyon, I. Ekin ilgili Açıklayıcı Ekinde tanımlandığı şekilde, bütçe destek bileşeninin dilimlerinin ödenmesine ilişkin koşulları doğrular.

(2) Komisyon, ödeme koşullarının yerine getirilmediği sonucuna vardığında, IPA III faydalanıcısını gereksiz gecikme olmadan bilgilendirir.

(3) IPA III faydalanıcısı tarafından sunulan ödeme talepleri, I. Ekte ve ilgili Açıklayıcı Ekinde belirtilen hükümlere uygun olmaları ve operasyonel uygulama aşamasında sunulmaları koşuluyla AB finansmanı için uygun olur.

(4) IPA III faydalanıcısı, ulusal döviz düzenlemelerini bütçe desteği bileşeninin tüm ödemelerine ayrımcı olmayan bir şekilde uygular.

Madde 10 - Bütçe desteğinin şeffaflığı

IPA III faydalanıcısı, bu Finansman Anlaşmasının ve bu Anlaşmada yapılacak herhangi bir değişikliğin ve Komisyonun uygun gördüğü bütçe desteğine ilişkin bu tür temel bilgilerin, elektronik araçlar da dahil olmak üzere, Komisyon tarafından yayınlanmasını bu Finansman Anlaşması ile kabul eder. Bu yayının içeriği, kişisel verilerin korunmasına ilişkin AB yasalarına uyar.

Madde 11 - Bütçe desteğinin geri alınması

Komisyon, ödemenin IPA III faydalanıcısına atfedilebilecek ciddi bir usulsüzlük nedeniyle kesintiye uğradığını tespit ederse, özellikle IPA III faydalanıcısı güvenilir olmayan veya yanlış bilgi verdiyse veya yolsuzluk veya dolandırıcılık söz konusuysa, bütçe desteği ödemelerinin tamamı veya bir kısmı, orantılılık ilkesine uygun olarak Komisyon tarafından geri alınabilir.

Üçüncü Kısım: Uygulama yönetimine bakılmaksızın bu Finansman Anlaşması'na uygulanabilir hükümler

Madde 12 - İcra dönemi, operasyonel uygulama dönemi ve sözleşme son tarihi

(1) Finansman Anlaşmasının icra dönemi, Finansman Anlaşması'nın uygulandığı dönemdir ve bir kapatma aşamasının yanı sıra operasyonel uygulama dönemini de içerir. İcra döneminin süresi Özel Koşulların 2(1) maddesinde öngörülür ve bu Finansman Anlaşması'nın imzalandığı tarihte başlar ve Finansman Anlaşması'nın uygulanması için son tarihte sona erer.

(2) Operasyonel uygulama dönemi, ihale sözleşmeleri, hibe sözleşmeleri ve katkı sözleşmeleri kapsamındaki tüm operasyonel faaliyetlerin tamamlandığı dönemdir. Bu dönemin süresi Özel Koşulların 2(2) maddesinde öngörülür ve bu Finansman Anlaşması'nın imzalandığı tarihte başlar.

(3) Sözleşme Makamı, bu Finansman Anlaşması kapsamındaki ihale sözleşmeleri, hibe sözleşmeleri ve katkı sözleşmelerini imzalarken ve uygularken operasyonel uygulama süresine uyar.

(4) MÇOA'nın 29(2) maddesine halel gelmeksizin, faaliyetlerle ilgili maliyetler, yalnızca operasyonel uygulama döneminde gerçekleşmeleri halinde AB finansmanı için uygun olur. Bu Finansman Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden önce gerçekleşen maliyetler, Özel Koşulların 7. maddesinde aksi belirtilmedikçe, AB finansmanı için uygun olmaz.

(5) MÇOA'nın 29(3)(b) maddesi uyarınca ve MÇOA'nın 28. Maddesi ile Özel Koşulların 7. Maddesine halel gelmeksizin, IPA III faydalanıcısı tarafında gerçekleşen aşağıdaki harcamalar bu Finansman Anlaşması kapsamında finansman için uygun olmaz:

a) banka masrafları, garanti masrafları ve benzeri masraflar;

b) para cezası ve mali cezalar;

c) dava masrafları;

d) döviz kuru kayıpları;

e) borçlar ve borç yönetimi masrafları (faiz);

f) kayıplar, borçlar veya gelecekteki potansiyel borçlar için karşılıklar;

g) Özel Koşullarda aksi belirtilmedikçe, üçüncü şahıslara verilen krediler;

h) bankalar veya diğer finansal kuruluşlar tarafından uygulanan negatif faiz.

(6) İhale sözleşmeleri, hibe sözleşmeleri ve katkı sözleşmeleri, aşağıdakiler dışında, Finansman Anlaşması'nın imzalanmasından itibaren en geç üç yıl içinde imzalanır:

(a) AB katkısında bir artışla sonuçlanmayan, zaten imzalanan yasal taahhütlerde yapılan değişiklikler;

(b) mevcut bir ihale sözleşmesinin erken feshedilmesinden sonra imzalanan yasal taahhütler;

(c) operasyonel uygulama döneminden sonra imzalanabilecek denetim ve değerlendirmeye ilişkin yasal taahhütler;

(d) uygulayıcı birimin değişmesi.

(7) İmzalanmasının ardından geçen iki yıllık süre içinde herhangi bir ödeme yapılmasını gerektirmeyen bir ihale sözleşmesi, hibe sözleşmesi veya katkı sözleşmesi otomatik olarak feshedilir ve adli yargı mahkemesi veya tahkim mahkemelerinde görülen davaların mevcut olduğu durumlar dışında, finansmanıyla ilgili taahhüt geri çekilir.

Madde 13 - İzinler ve yetkilendirme

MÇOA'nın 27. maddesine halel gelmeksizin, Programın uygulanması için gerekli herhangi bir izin ve/veya yetkilendirme IPA III faydalanıcısının yetkili makamları tarafından iç hukuk uyarınca gereken zamanda,

sağlanır.

Madde 14 - Raporlama gereklilikleri

(1) IPA III yardımının uygulanmasına ilişkin yıllık raporlar hakkında MÇOA'nın 58. maddesinde öngörülen Komisyona yapılacak genel raporlama gerekliliklerin amacı doğrultusunda, ulusal IPA koordinatörü (NIPAC) Komisyon tarafından sağlanan şablonu kullanır.

(2) MÇOA'nın 60. maddesinin amacı doğrultusunda, NIPAC operasyonel uygulama döneminin bitişinden en geç on altı ay sonra, bu Programın IPA III faydalanıcısının dolaylı yönetim altında uyguladığı faaliyetlerin uygulanmasına ilişkin bir nihai raporu Komisyona sunar. NIPAC Komisyon tarafından sağlanan şablonu kullanır.

(3) MÇOA'nın 61(1) maddesinin amacı doğrultusunda, Ulusal Yetkilendirme Görevlisi bir sonraki mali yılın 15 Ocak'ına kadar 4(4) maddesi kapsamında tesis edilen muhasebe sisteminde tutulan verilerin bir kopyasını elektronik formatta temin eder. Bu, IV. Ekin (c) bendi uyarınca imzalanmış denetlenmemiş bir özet mali rapor ile desteklenmelidir.

(4) MÇOA'nın 61(2) ve 61(3) maddelerinde öngörülen dolaylı yönetim kapsamındaki özel raporlama gerekliliklerinin amaçları doğrultusunda, IPA III faydalanıcısındaki Ulusal Yetkilendirme Görevlisi III. Ekin (a) ve (b) bentlerinde sağlanan şablonları kullanır.

Madde 15 - Fikri mülkiyet hakları

(1) Bu Finansman Anlaşması kapsamında finanse edilen sözleşmeler, IPA III faydalanıcısının bilgi teknolojisi, çalışmalar, çizimler, planlar, tanıtımlar ile planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme amaçları doğrultusunda hazırlanan diğer materyallere ilişkin gerekli tüm fikri mülkiyet haklarını edinmesini sağlar.

(2) IPA III faydalanıcısı, Komisyonun veya Komisyon tarafından yetkilendirilen herhangi bir kişinin ya da şahsın bu tür materyallere erişebilmesini ve bu tür materyalleri kullanım hakkına sahip olmasını güvence altına alır. Komisyon bu tür materyalleri sadece kendi amaçları doğrultusunda kullanacaktır.

Madde 16 - IPA III faydalanıcısı ve Komisyon arasında istişare

(1) IPA III faydalanıcısı ve Komisyon, bu Finansman Anlaşması'nın uygulanması veya yorumlanması ile ilgili herhangi bir anlaşmazlığı 20. madde uyarınca daha ileri götürmeden önce birbirlerine danışır.

(2) Komisyonun bu Finansman Anlaşması'nın uygulanmasına ilişkin usullerin gerçekleştirilmesi ile ilgili sorunların farkına varması durumunda, durumu çözmek ve gerekli tedbirleri almak için IPA III faydalanıcısı ile gerekli tüm irtibatı tesis eder.

(3) İstişare bu Finansman Anlaşması'nın değiştirilmesine, durdurulmasına veya feshedilmesine yol açabilir.

(4) Komisyon, IPA III faydalanıcısını bu Genel Koşulların Birinci Kısmı kapsamına girmeyen I. Ekte açıklanan faaliyetlerin uygulanması konusunda düzenli olarak bilgilendirir.

Madde 17 - Bu Finansman Anlaşması'nın Değiştirilmesi

(1) Bu Finansman Anlaşması'ndaki herhangi bir değişiklik, mektup teatisi dahil olmak üzere yazılı olarak yapılır.

(2) IPA III faydalanıcısı bir değişiklik talep ederse, talep, usulüne uygun olarak gerekçelendirilen durumlar hariç, değişikliğin yürürlüğe girmesinin amaçlandığı tarihten en az altı ay önce Komisyona sunulur.

(3) Komisyon, bu Finansman Anlaşması'nda değişiklik yapılmasını gerektirmeden III ve IV. Ekteki belgeleri değiştirebilir. IPA III faydalanıcısı bu tür herhangi bir değişiklik ve değişikliğin yürürlüğe girmesi hakkında yazılı olarak bilgilendirilir.

Madde 18 - Bu Finansman Anlaşması'nın Askıya Alınması

Finansman Anlaşması aşağıdaki durumlarda askıya alınabilir:

(a) IPA III faydalanıcısı bu Finansman Anlaşması kapsamında bir yükümlülüğü ihlal ederse, Komisyon bu Finansman Anlaşması'nın uygulanmasını askıya alabilir;

(b) IPA III faydalanıcısı MÇOA'nın 18(2) maddesinde atıf yapılan usuller ve standart belgeler kapsamında öngörülen herhangi bir yükümlülüğü ihlal ederse, Komisyon bu Finansman Anlaşması'nın uygulanmasını askıya alabilir;

(c) IPA III faydalanıcısı bütçe uygulama görevlerinin tevdi edilmesine ilişkin gereklilikleri yerine getiremezse, Komisyon bu Finansman Anlaşması'nın uygulanmasını askıya alabilir;

(d) IPA III faydalanıcısı AB üyelik katılım sürecini askıya almaya veya durdurmaya karar verirse, Komisyon bu Finansman Anlaşması'nın uygulanmasını askıya alabilir;

(e) IPA III faydalanıcısının insan haklarına, demokratik ilkelere ve hukukun üstünlüğüne saygı ile ilgili bir yükümlülüğü ihlal etmesi halinde ve ciddi yolsuzluk durumlarında veya IPA III faydalanıcısının herhangi bir gerekçeli araçla kanıtlanan şekilde görevin ciddi biçimde kötüye kullanılmasından suçlu olması durumunda, Komisyon bu Finansman Anlaşması'nın uygulanmasını askıya alabilir. Görevin ciddi biçimde kötüye kullanılmasından aşağıdakilerden herhangi bir anlaşılır:

- ilgili kanun veya ikincil düzenlemelerin veya bir kişi veya kuruluşun ait olduğu mesleği etik standartlarının ihlal edilmesi veya
- bir kişi veya kuruluşun mesleği güvenilirliğini etkileyecek şekilde, kasıtlı olarak veya ağır ihmal nedeniyle görevi suistimal etmesi.

(f) Bu Finansman Anlaşması, aşağıda tanımlandığı şekilde mücbir sebepler halinde durdurulabilir. "Mücbir sebep" tarafların kontrolü dışında gelişen, tarafların herhangi birinin yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmesini engelleyen, kendilerinin (veya yüklenicilerinin, temsilcilerinin veya çalışanlarının) bir hatası veya ihmali ile ilişkilendirilemeyecek ve tüm gerekli özenin gösterilmesine rağmen üstesinden gelinemez olduğu kanıtlanmış herhangi bir öngörülemeyen ve istisnai bir durum veya olay anlamına gelir. Ekipman ve malzemelerdeki kusurlar veya bunların hazır bulundurulmasına ilişkin gecikmeler, iş uyuşmazlıkları, grevler veya mali zorluklar mücbir sebep olarak ileri sürülemez. Bir taraf diğer tarafın gereğince bilgilendirilmiş olduğu bir mücbir sebep nedeniyle yükümlülüğünü yerine getiremezse yükümlülüğünü ihlal etmiş sayılmaz. Mücbir sebep ile karşı karşıya kalan bir taraf gecikmeksizin sorunun niteliğini, olası süresini ve öngörülebilir etkilerini belirterek diğer tarafı bilgilendirir ve olası zararı en aza indirmek için her türlü tedbiri alır. Eğer mücbir sebep Programın yalnızca bir kısmını etkilerse, Finansman Anlaşması kısmi olarak askıya alabilir. Tarafların hiçbiri bir mücbir sebep durumu nedeniyle yükümlülüğünü yerine getiremezse, olası herhangi bir zararı en aza indirmek için tedbirler alması kaydıyla, bu Finansman Anlaşması kapsamındaki yükümlülüklerini ihlal etmekten sorumlu tutulamaz.

(2) Komisyon bu Finansman Anlaşması'nı önceden bildirimde bulunmadan askıya alabilir.

(3) Komisyon askıya alma gerçekleşmeden önce uygun herhangi bir ihtiyari tedbir alabilir.

(4) Askıya alma bildirildiğinde, devam eden veya imzalanacak olan ihale ve hibe sözleşmeleri ve katkı anlaşmalarına ilişkin sonuçlar belirtilir.

(5) Bu Finansman Anlaşması'nın askıya alınması 6. madde ve 19. madde uyarınca Komisyon tarafından ödemelerin kesilmesine ve bu Finansman Anlaşması'nın feshedilmesine halel getirmez.

(6) Taraflar, koşullar izin verdiğinde Komisyonun yazılı ön onayını aldıktan sonra bu Finansman Anlaşması'nın uygulanmasına devam eder. Bu durum, mümkünse, operasyonel uygulama ve icra dönemlerinin uzatılması dahil olmak üzere Programı yeni uygulama koşullarına uyarlamak için gerekli olabilecek değişikliklere veya 19. madde uyarınca bu Finansman Anlaşması'nın feshedilmesine halel getirmez.

Madde 19 - Bu Finansman Anlaşması'nın Feshedilmesi

(1) Bu Finansman Anlaşması'nın askıya alınmasına neden olan sorunlar en çok 180 günlük bir süre içinde çözümlenmemişse, taraflardan herhangi biri 30 gün önceden bildirimde bulunarak bu Finansman Anlaşması'nı feshedebilir.

(2) Fesih bildirildiğinde, devam eden ihale ve hibe sözleşmeleri, katkı anlaşmaları ve imzalanacak bu tür sözleşmeler veya hibeler ve katkı anlaşmaları belirtilir.

(3) Bu Finansman Anlaşması'nın feshedilmesi, MÇOA'nın 43 ve 44. maddeleri uyarınca Komisyonun mali düzeltmeler yapma ihtimalini engellemez.

Madde 20 - Uygulanan kanun, uyuşmazlıkların çözümü

(1) Bu Anlaşma AB hukuku ile yönetilir.

(2) Anlaşma'nın yorumlanması, uygulanması veya geçerliliği ile ilgili bir anlaşmazlık dostane bir şekilde çözülemezse, aşağıdakilere tabi olarak PCA 2012 Tahkim Kurallarına uygun olarak tahkim yoluyla çözülür:

(a) Kurulun oluşumu

500.000 Avro veya üzerindeki talepler için: kurul üç hakemden oluşur. Taraflardan her biri, tahkim bildiriminin gönderilmesinden sonraki 40 takvim günü içinde bir hakem atar. Taraflarca atanan iki hakem, başhakem olarak görev yapmak üzere üçüncü bir hakem atar.

500.000 Avro altındaki talepler için: taraflar aksine karar vermedikçe, kurul bir hakemden oluşur.

Kurul, tahkim bildiriminin gönderilmesinden sonraki 80 takvim günü içinde oluşturulmazsa, taraflardan herhangi biri PCA Sekreterliğinden veya karşılıklı olarak kabul edilebilir diğer tarafsız makamdan gerekli hakemi/hakemleri atamasını talep edebilir.

(b) Tahkim yeri

Tahkim kurulu Lahey, Hollanda'da toplanır.

(c) Dil

Dava dili İngilizce veya Avrupa Birliği'nin karşılıklı olarak kabul edilebilir başka bir resmi dilidir. Taraflarca mutabık kalınması halinde, kanıtlar başka dillerde de sunulabilir.

(d) Usul

Geçici tedbirlere, üçüncü taraf müdahalelerine ve *amicus curiae* müdahalelerine başvurmak hariçtir.

Bir taraf Kurulun bilgi veya materyali gizli tutmasını talep ederse, karar gerekçeli bir emir şeklinde ve diğer tarafı dinledikten sonra (görüşlerini sunmak için 10 takvim günü) verilir. Kurul, talebin nedenlerini, bilginin niteliğini ve etkili adli koruma hakkını değerlendirir. Kurul özellikle:

- açıklamayı belirli taahhütlere tabi kılabilir veya
- açıklamamaya karar verir, ancak diğer tarafın görüşlerini anlamlı bir şekilde ifade etmesine olanak sağlayacak yeterli bilgiyi içeren bilgi veya materyalin gizli olmayan bir versiyonunun veya özetinin üretilmesini emreder.

Kurulun davayı gizli dinlemesi istenirse, karar karşı tarafı dinledikten sonra verilir (görüşlerini sunmak için 10 takvim günü). Kurul, talebin gerekçelerini ve (varsa) karşı tarafın itirazlarını dikkate alır.

Kuruldan Avrupa Birliği hukukunu yorumlaması veya uygulaması talep edilirse, kurul davayı durdurur ve ABİA'nın 267. maddesi uyarınca Avrupa Birliği Adalet Divanından bir ön karar talep etmek için Fransız Medeni Usul Kanunu'nun 1460 ve 1505. maddeleri uyarınca Paris Yüksek Mahkemesi Başkanı'ndan (Président du Tribunal de grande instance de Paris, 'juge d'appui') talepte bulunur. Tahkim mahkemesi önündeki dava, juge d'appui'nin kararının alınmasından sonra devam eder. Adalet Divanı veya juge d'appui'nin kararı kurul için bağlayıcıdır.

Tahkim kararı nihaidir ve taraflar için bağlayıcıdır ve taraflarca gecikmeksizin yerine getirilir.

Ancak taraflardan herhangi biri, ilgili ulusal hukuk temelinde kararın Lahey Temyiz Mahkemesi (Gerechtshof Den Haag) tarafından incelenmesini talep edebilir. Bu durumda, karar bu usul sonuna kadar kesinleşmez. İnceleme mahkemesinin kararı kurul için bağlayıcıdır.

(e) Masraflar

Tahkim masrafları aşağıdakilerden oluşur:

- hakemlerin ücretleri ve makul giderleri
- Kurul tarafından onaylanan bilirkişi ve tanıkların makul maliyetleri ve
- tahkim işlemleri için PCA Sekreterliğinin ücret ve masrafları (örneğin yemek, katip temini, oda, sözlü çeviri).

Hakem ücretleri aşağıdakileri aşamaz:

- İtiraz edilen tutar 1.000.000 Avronun altındaysa hakem başına 30.000 Avro
- Tutar 1.000.000 Avronun üzerindeyse, itiraz edilen miktarın %15'i. Her halükarda hakem ücretleri 300.000 Avroyu geçemez.

Aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim masrafları taraflarca eşit olarak karşılanır.

Taraflar, kendi yasal temsil masraflarını ve tahkim ile ilgili maruz kaldıkları diğer masrafları karşılar.

(f) Ayrıcalıklar ve dokunulmazlıklar

PCA 2012 Tahkim Kuralları kapsamında tahkime başvurma anlaşması, taraflardan herhangi birinin hak sahibi olduğu ayrıcalıklardan veya dokunulmazlıklardan feragat ettiği anlamına gelmez ve bu şekilde yorumlanamaz.

Madde 21 - AB kısıtlayıcı tedbirleri

(1) Tanımlar

(a) "AB Kısıtlayıcı Tedbirleri", Avrupa Birliği Antlaşması (ABA) veya Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma (ABİA) uyarınca kabul edilen kısıtlayıcı tedbirlerdir.

(b) "Kısıtlanmış Kişi", AB tarafından AB Kısıtlayıcı Tedbirlerine[5] tabi olduğu belirtilen herhangi bir kuruluş, birey veya bir grup bireydir.

(2) Taraflar, tüm ilişkilerinde, AB hukuku uyarınca, Kısıtlanmış Kişilere doğrudan veya dolaylı olarak veya onların yararına hiçbir AB fonunun veya ekonomik kaynağın verilmeyeceğini kabul eder.

(3) IPA III Faydalanıcısı, AB yaptırım listesinde yer aldığı doğrulanmış hiçbir işlemin doğrudan veya dolaylı olarak AB finansmanından yararlanmamasını sağlar. IPA III Faydalanıcısı bu yükümlülüğü sağlamayı aşağıdakiler yoluyla taahhüt eder:

(a) IPA III Faydalanıcısının doğrudan sözleşme ilişkisine (doğrudan alıcı) sahip olduğu veya olması beklenen her bir Yüklenici, Hibe Faydalanıcısı ve Nihai Alıcının, söz konusu alıcının Kısıtlanmış Kişi olup olmadığını değerlendirecek şekilde, ilgili anlaşmalara girmeden ve bu anlaşmalar kapsamında ödeme yapmadan önce AB yaptırım listesinde olup olmadığını anlamak için tarama yaparak,

(b) dolaylı olarak AB finansmanı alacak hiçbir varlığın Kısıtlı Kişi olmadığına karar vermek için tarama yaparak veya riske dayalı yaklaşım temelinde (harcama sonrası doğrulamayı da içerebilecek) diğer uygun yollarla.

[5] www.sanctionsmap.eu. Yaptırım haritası yaptırım rejimlerinin tanımlanması için kullanılan bir BT aracıdır. Yaptırımların kaynağı, Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde (RG) yayımlanan hukuki tasarruflardır. Yayınlanan hukuki tasarruflar ile web sitesindeki güncellemeler arasında tutarsızlık olması durumunda, RG'de yayımlanan versiyon geçerlidir.

(4) IPA III Faydalanıcısının, AB finansmanının alıcılarından herhangi birinin (doğrudan veya dolaylı) Kısıtlanmış Kişi olduğunu değerlendirmesi durumunda, IPA III Faydalanıcısı derhal Komisyonu bilgilendirir.

(5) Yukarıda 3. bentteki yükümlülüğe halel gelmeksizin, Komisyon IPA III kapsamındaki Birlik mali yardımının kullanımının AB kısıtlayıcı tedbirlerinin ihlaliyle sonuçlanacağı veya sonuçlandığı değerlendirmesini yaparsa, ilgili miktarlar IPA III kapsamında Birlik mali yardımı için uygun olmaz. Bu, Komisyonun söz konusu ihlalden etkilenen eylemi askıya alma veya sonlandırma, Komisyon tarafından sağlanan herhangi bir AB fonunu geri alma veya bu Finansman Anlaşması'nı askıya alma veya feshetme haklarına halel getirmez.

(6) Düzeltici tedbirler orantılılık ilkesine göre belirlenecektir. Düzeltici tedbirler yalnızca, Kısıtlanmış Kişi olarak kaldığı süre boyunca bir alıcıya veya alıcının yararına sağlanan AB fonlarına uygulanır.

(7) Bu madde, AB Kısıtlayıcı Tedbirlerinde yer alan istisnalara halel getirmez.

IPA III Finansman Anlaşması - Ek III Finansal Rapor (v. Ekim 2024)

EK FİNANSAL RAPOR - Program Bütçe
FİDAN'ın 61(2)(a) maddesi* uyarınca
FİDAN'ın 61(3) maddesi* uyarınca

IPA III Kaynaklarına Finansal Rapor(*)

Program Referansı	Finansman Anlaşması CCI/Sıfır referans numarası	Program Bütçesi			Yerel Sözleşme Faaliyetleri:																												Ceza alma bağları:				Banka Bakiyeleri (AB Katkısı)		
					Sözleşmeyle Verilen Toplam Miktar:			Sözleşmeyle Verilen %			Kaynakta Geri Çekilen Toplam Miktar:			Geri Çekilen %			Ödenen Toplam Miktar:			Ödenen %			Muhasebeleştirilen Toplam Maliyet			Maliyetler %			Toplam Açık Ön Ödeme			Açık Ön Ödeme %			Hatalar	Usulsüzlükler	Dolandırıcılık	Bağlılık yok	Toplam	Bilinçe yüklenil ebilecek toplam	Aylık örgütlen ebilecek ulusal toplam
1	2	3a	3b	3c	4	4a	4c	5a	5b	5c	6	6a	6c	7a	7b	7c	8a	8b	8c	9a	9b	9c	10a	10b	10c	11a	11b	11c	12a	12b	12c	13a	13b	13c	14	15	16	17	18	19	20
							Ara(4a/4)*100	Ara(4b/4)*100	Ara(4c/4)*100				Ara(6a/6)*100	Ara(6b/6)*100	Ara(6c/6)*100	Ara(7a+12a, 13)*100	Ara(7b+12b, 13)*100	Ara(7c+12c, 13)*100	Ara(8a/8)*100	Ara(8b/8)*100	Ara(8c/8)*100				Ara(11a+12a)*100	Ara(11b+12b)*100	Ara(11c+12c)*100				Ara(13a/4a)*100	Ara(13b/4b)*100	Ara(13c/4c)*100					Ara(18/3a)*100		
		AB Katkısı	Ulusal katkı	Diğer kaynaklar	AB Katkısı	Ulusal katkı	Diğer kaynaklar	AB Katkısı	Ulusal katkı	Diğer kaynaklar	AB Katkısı	Ulusal katkı	Diğer kaynaklar	AB Katkısı	Ulusal katkı	Diğer kaynaklar	AB Katkısı	Ulusal katkı	Diğer kaynaklar	AB Katkısı	Ulusal katkı	Diğer kaynaklar	AB Katkısı	Ulusal katkı	Diğer kaynaklar	AB Katkısı	Ulusal katkı	Diğer kaynaklar	AB Katkısı	Ulusal katkı	Diğer kaynaklar	AB Katkısı	Ulusal katkı	Diğer kaynaklar							
Yıllık Ödeme Planı 2022	JAD.XXXXXX																																							
CBC AAP20 2021	JAD.XXXXXX																																							

1) Bu raporlamak için 31 Aralık'ı takip eden 6 Şubat'a kadar sonuçlandı yıllık mali rapor.
(*) 30 Haziran kümülatif verileri de 31 Temmuz'a kadar tamamlı 12 aylık mali rapor.

Ben, aşağıda imzası bulunan _____ IPA III Müdürü/ası _____, [ULUSAL YÖNETİMİNİN Görevliyi Ünvanı], yukarıdaki mali raporu/beyanlarımın FİDAN'ın 61(3) maddesi uyarınca iddialara, sonuçlara ve değişe dolduğuna beyan ederim

Ek III(b): Yıllık Mali Rapor - tekil program AB katkısı

FÇOA'nın 81(2)(a) maddesi uyarınca

IPA III faydalanıcısı Yıllık finansal raporu (*)

Program Referansı	Finansman Anlaşması OPSYS referans numarası	Program AB Katkısı Bütçesi	Yerel Sözleşme Faaliyetleri									
			Sözleşmeyle Verilen Toplam Miktar	Sözleşmeyle Verilen %	Kapanışta Geri Çekilen Toplam Miktar	Geri Çekilen %	Ödenen Toplam Miktar	Ödenen %	Muhasebeleştirilen Toplam Maliyet	Maliyetler %	Toplam Açık Ön Ödeme	Açık Ön Ödeme %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
				4/3*%100		6/4*%100		8/4*%100		10/4*%100		12/4*%100
Yıllık Eylem Planı 2022	JAP-XXXXXX											
Eylem 1	ACT-XXXXX											

(*) 15 Şubat

Ben, aşağıda imzası bulunan _____, IPA III faydalanıcısı _____ için Ulusal Yetkilendirme Görevlisi olarak, yukarıdaki mali raporun/beyannamenin FÇOA'nın 81(5) maddesi uyarınca eksiksiz, yanlışsız ve doğru olduğunu beyan ederim.

Ek III(c): yıllık muhasebe kesinti raporu
FÇOA'nın 61(1) maddesi uyarınca

IPA III faydalanıcısı yıllık muhasebe yıl sonu kesinti raporu (*)

AB kararı	AB sözleşmesi	Başlık	Yerel sözleşme referansı	Yükleniciler / Tüzel Kişilik Formu (LEF)	Sözleşme türü	Sözleşme imza tarihi	Sözleşme uygulama başlangıç tarihi	Sözleşme uygulama bitiş tarihi	Sözleşme durumu	IPA AB - İlk sözleşme değeri	IPA AB - Mevcut sözleşme değeri	IPA AB - Ödenen tutar	RAL	IPA AB - Geri alınanlar	IPA AB - Ödenen ön ödeme	IPA AB - Silinçoden çıkarılan ön ödeme	IPA AB - Açık ön ödeme	IPA AB - Muhasebeleştirilen maliyet	IPA AB - Gerçekleşen ve kabul edilen, ama ödenmeyen	IPA AB - İş akışındaki maliyet - Fatura tutarı (uygun tutarın değerlendirilmesinden önce)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	19 mükerrer	20

(*) 15 Ocak'a kadar sunulacak

Ben, aşağıda imzası bulunan _____ IPA III faydalanıcısı _____ için Ulusal Yetkilendirme Görevlisi olarak, yukarıdaki mali raporun/beyannamenin FÇOA'nın 61(5) maddesi uyarınca eksiksiz, yanlışsız ve doğru olduğunu beyan ederim.

IPA III Finansman Anlaşması - Ek III Finansal Rapor (v. Ekim 2024)

Ek III(d) - ödeme öngörüsü planı

Finansman Anlaşması Genel Koşullarının 4(2) maddesi uyarınca

Veri tarihi: _____

IPA III faydalanıcısı Ödeme öngörüsü planı

Program Referansı	Finansman Anlaşması OPSYS referans numarası	Ödeme Öngörüsü Planı (gerekliyse yıl ekleyin)																	
		Aylık Ödeme Öngörüsü (Fon Talebi için: ilk ön ödeme talebi için 12 ay / sonraki ön ödemeler için 14 ay; yıllık mali rapor ve olası ödeme taleplen öngörüsü için: 24 ay)																	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	12 ay için toplam	13	14	14 ay için toplam*	16-24	24 ay için toplam**
Yıllık Eylem Planı 2021	JAD.XXXXXX																		
CBC AA/BB (2024 tahsisi)																			
Çok Yıllı Eylem Programı Dönne																			

* O'dan Q'ye kadar olan sütunlar, sonraki ön ödeme için kullanılacak

** O'dan S'ye kadar olan sütunlar, yıllık mali rapor ve olası ödeme taleplen öngörüsü için kullanılacak

Ek III(e) - olası ödeme talepleri öngörüsü
FÇOA'nın 33(3) maddesi uyarınca

Veri tarihi: _____

IPA III faydalanıcısı Olası ödeme talepleri öngörüsü

Finansman Anlaşması OPSYS referans numarası veya eşdeğeri	Program referansı	Finansman Anlaşması Yürürlük Tarihi	Sözleşme Son Tarihi	Operasyonel Uygulama Son Tarihi	Yerel Bütçe Tahsisi Avro olarak*	AK tarafından ödenen AB fonları Avro olarak*	31/12/21 tarihindeki Ödenmemiş Taahhütler (RAL)	31/12/21 tarihindeki Fon Talepleri Avro olarak	Toplam Öngörü	202X Öngörüsü (aylara göre)													202Y Öngörüsü				
									202X-202Y	Toplam 202X	01-202X	02-202X	03-202X	04-202X	05-202X	06-202X	07-202X	08-202X	09-202X	10-202X	11-202X	12-202X	Toplam 202Y	Ç1/202Y	Ç2/202Y	Ç3/202Y	Ç4/202Y
1	2	3	4	5	6	7	8=6-7																				
	Ulusal Program 2012																										
IPA I Programları Toplam																											
	2015 Yıllık Eylem Programı - Hedef1/Hedef2: (Faydalanıcı tarafından dolayı yönelim)																										
	CBC 2016 AA-BB																										
	Çok Yıllı Eylem Programı: Çevre																										
IPA II Programları Toplam																											
	2021 Yıllık Eylem Programı (Faydalanıcı tarafından dolaylı yönetim)																										
IPA III Programları Toplam																											
IPA I & IPA II & IPA III Programları Toplam																											

* LBA, sözleşme son tarihine kadar Faydalanıcı Tarafından Dolaylı Yönetim (IMBC) için toplam AB katkısına karşılık gelir. Sözleşme bitiş tarihinden sonra sözleşmeli toplam kısıra karşılık gelir.

Anahtar veriler

Her bir yerel sözleşme için aşağıdaki bilgiler gereklidir:

1. AB kararı

Program referansı, örneğin Yıllık Eylem Programı 2022

2. AB sözleşmesi

Finansman Anlaşması OPSYS referans numarası, örneğin 2014/031-878

3. Başlık

Yerel sözleşme başlığı

4. Yerel sözleşme referansı

5. Yüklenici / Tüzel Kişilik Formu (LEF)

6. Sözleşme türü

Örneğin Hibe, Hizmet, Tedarik, İnşaat İşleri, Eşleştirme, ...

7. Sözleşme imza tarihi

Son tarafın sözleşmeyi imzaladığı tarih

8. Sözleşme uygulama başlangıç tarihi

Yüklenici için imza tarihi, sözleşme makamı için imza tarihi, sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarih ve sözleşmenin uygulanmaya başladığı tarih, farklı kavramlardır ve aynı gün olabildiği gibi farklı günler de olabilir.

Özellikle, sözleşme uygulama başlangıç tarihi (= sözleşme kapsamındaki uygun maliyetlerin ortaya çıkabileceği ilk gün), sözleşmenin sözleşmedeki ilgili bir madde, İdari Karar vb. ile imzalanmasından sonra belirlenebilir. Sisteminiz bu tarihlerin hepsini tutabilir, ancak yılsonu kesinti raporu açısından kritik tarih, uygulamanın başlangıç tarihidir.

9 Sözleşme uygulama bitiş tarihi

İlgili yerlerde değişikliklere göre düzeltildi. Bu, normalde faturalama, garanti süreleri vb. içeren nihai tamamlanma tarihi ile aynı değildir.

Sözleşme uygulama bitiş tarihi, sözleşme kapsamındaki uygun maliyetlerin yüklenilebileceği son gündür. Sözleşme, sözleşme idaresinin sonuçlandırılması için ek süre veya yapılan işin geçici ve kesin kabulü arasında bir süre tanıyabilir, ancak bu ek süre yılsonu kesinti raporu için geçerli değildir.

10. Sözleşme durumu

AÇIK, KAPALI, FESHEDİLMİŞ, BAŞLAMAMIŞ (faaliyetlerin başlangıç tarihi kesinti tarihinden sonraysa)

11. IPA AB - İlk sözleşme değeri

IPA kısmının ilk yasal taahhüt tutarı (AB fonu).

12. IPA AB - Mevcut sözleşme değeri

Değişikliklerden sonraki tutar (ilgili olduğunda)

Mevcut sözleşme değeri, sözleşmeyi değiştiren bir zeyilname yoluyla sözleşmeye bağlanan tutarlardaki değişiklikleri içerecektir.

13. IPA AB - Ödenen tutar

Sözleşme kapsamında ödenen toplam tutar; yani ön finansman ödemeleri + doğrudan ödenen faturaların tutarı - geri alınanlar).

14. RAL

"Reste à liquider" ifadesi "ödenmemiş taahhüt" anlamına gelir.

IPA AB tutarından faydalanıcılar ve yüklenicilere taahhüt edilen ancak henüz ödenmeyen tutar.

15. IPA AB - Geri alınanlar

Sözleşme kapsamında geri alınanların (hem ön ödemeyle ilgili geri alınanlar hem de geri alınan harcamalar) toplam değeri (ilgili olduğunda).

Geri alınanlar genellikle ön ödemeler olacaktır. Geri alınan ön ödemeler, toplam maliyet üzerinde hiçbir etkisi olmayan nakit transferleridir. Geri alımlar nadiren, başlangıçta uygun olarak kabul edilen ancak daha sonra yeni bilgilere dayanarak reddedilen harcama ödemeleriyle ilgili olacaktır. Geri alınan harcamalar, sözleşmede bildirilen toplam maliyeti azaltacaktır (bkz. 19. bent).

16. IPA AB - Ödenen ön ödeme

Sözleşme kapsamında ödenen ön ödemenin toplam değeri (ilgili olduğunda).

Ön ödeme, faydalanıcıya nakit avans sağlamayı amaçlayan bir ödeme türüdür. Bu nedenle, (ihale sözleşmelerinde) mal ve hizmetler teslim edilmeden önce ve (hibe anlaşmalarında) faydalanıcılar tarafında uygun maliyetler ortaya çıkmadan önce ödenir. Ön finansman, alıcıya nakit transfer edildiğinde bilançoda muhasebeleştirilir.

17. IPA AB - Bilançodan çıkarılan ön ödeme

İbra edilen ön ödeme toplam değeri.

Ön ödeme varlık olarak muhasebeleştirilir. İlgili muhasebe kuralına göre, ön ödeme varlığı genellikle aşağıdaki şekilde bilançodan çıkarılır:

• bir ara/nihai faturanın veya maliyet talebinin miktarı veya bunun bir kısmı, bir ön ödeme kullanımını haklı çıkarıyorsa, bu uygun harcamaların doğrulanması, ön ödemenin bilançodan çıkarılmasını sağlayacaktır;

• faydalanıcı ön ödemeyi (veya bir kısmını) kullanmazsa, ön ödeme tutarı faydalanıcıdan kısmen veya tamamen geri alınacaktır.

18. IPA AB - Açık ön ödeme

16 ve 17'den gelen toplamlar, program kapsamında ödenen toplam açık (bilançodan çıkarılmamış) ön ödemeyi verecektir, yani ödenen ön ödeme - bilançodan çıkarılan ön ödeme

19. IPA AB - Muhasebeleştirilen maliyet

Gerçekleşen, kabul edilen, ödenen (doğrudan ödenen maliyetler artı sözleşme kapsamında bilançodan çıkarılan ön ödeme) ve destekleyici belgelerle kanıtlanan uygun maliyetler toplamı.

Aşağıdaki formülle hesaplanır: 19 = 12 (IPA AB-Mevcut sözleşme değeri) – 14 (RAL) – 18 (IPA AB-Açık ön ödeme) – 15 (IPA AB – Geri alınanlar). Lütfen 'IPA AB – Muhasebeleştirilen maliyet' hesaplamasına, yalnızca muhasebeleştirilen maliyeti azaltan harcama geri kazanımlarını dahil edin (+19 bis (IPA AB – gerçekleşen ve kabul edilen ama ödenmeyen maliyet) – YALNIZCA ayrı bir sütun uygulayamıyorsanız raporda 19 bis)

Maliyetler, işin aşağıdaki şartları karşılayan uygun değerini temsil edecektir:

Ø sözleşme kapsamında gerçekleşen, kabul edilen ve sözleşme makamı tarafından (doğrudan veya bilançodan düşülen ön ödeme yoluyla) ödendiğinde ve destekleyici belgelerle kanıtlandığında,

Ø gerçekleştiğinde ve yüklenici tarafından (ilgili olduğu durumlarda - örneğin alt yüklenicilere veya hibe faydalanıcıları tarafından) ödendiğinde ve sözleşme makamı tarafından kabul edildiğinde ve ödendiğinde. Ara maliyetler söz konusu olduğunda, nihai kabulün sözleşmenin nihai sonucuna bağlı olduğu anlaşılmalıdır.

Not:

** Tahakkuk eden maliyetler (yapılan işin tahmin edilen ancak henüz faturalandırılmayan değeri) gerekli değildir.*

** Taahhüt edilen ancak ödenmeyen tutarlar, bu raporun amacı doğrultusunda maliyet değildir.*

** Sözleşme makamı veya (ilgili olduğunda) yüklenici tarafından ödenen ön ödeme maliyet değildir.*

19 mükerrer IPA AB - Gerçekleşen ve kabul edilen, ama ödenmeyen maliyet

Örneğin:

• *İş akışında belgelerle doğruluğu onaylanmış (gerçekleşmiş ve kabul edilmiş) ancak yalnızca bir sonraki raporlama döneminde ödenecek faturalar veya*

• *tutulan paralar.*

Not: Örneğin teknik nedenlerle, bu sütunu raporunuzda uygulayamazsanız, lütfen ilgili tutarları istisnai olarak doğrudan 19. sütuna ekleyin ve bunların dahil edilme nedenini bildirin: 'Sütun 19, aşağıdaki nedenden dolayı '(...)' tutarında gerçekleşen, kabul edilen ama ödenmeyen maliyeti içerir:'(...)' veya sözleşme başına ilgili tutarları bir ek mektupta bize bildirin.

Bu sütuna girilen tutarlar, gerçekleşen ve yalnızca muhasebeleştirilen (gerçekleşen, kabul edilen, ödenen ve destekleyici belgelerle kanıtlanan) maliyetlerin dikkate alındığı Yıllık Mali Rapor veya Fon Taleplerinin amacı doğrultusunda değil, bu yıl sonu kesinti raporunun amacı doğrultusunda, kabul edilen maliyetler olarak dikkate alınır.

Maliyetlerin fatura ile bildirildiği durumlarda (genellikle ihaleler)

20. İş akışındaki maliyet - Fatura tutarı (uygun tutarın değerlendirilmesinden önce)

Alınan ancak hâlâ onaylanmayan faturalar ve raporlar.

Fatura olmadığı ve maliyetlerin bir mali rapordan belirlendiği durumlarda (genellikle hibeler)

20. İş akışındaki maliyet - Mali rapor tutarı (uygun tutarın değerlendirilmesinden önce)

Alınan ancak hâlâ onaylanmayan raporlar

Finansman Anlaşması – Ek IV
Tahakkuk Esaslı Muhasebe Sistemi Asgari Şartnamesi

IPA III faydalanıcısının muhasebe sistemi aşağıdaki gereksinimleri karşılar:

1. Görevlerin yerine getirilmesine uygun iç kontrol sistemleri için uygulanan organizasyon yapısını yansıtmak. Özellikle bir operasyona izin verilmeden önce operasyonun tüm yönleri (operasyonel ve finansal) operasyonu başlatan dışındaki personel tarafından doğrulanmalıdır. Doğrulama ile ilgilenen kişi, işlemi başlatan kişiye bağlı olamaz.

2. Tüm işlemler ve değişiklikler için bir denetim izi içermek.

3. Yedekleme ve kurtarma sistemleri dahil olmak üzere yeterli fiziksel ve elektronik güvenliğe sahip olmak.

4. Muhasebe sistemi, her bir program kapsamında yönetilen yerel sözleşmeler için en azından aşağıdaki bilgileri içermelidir:
   (a) Sözleşme referansı;

   (b) Herhangi bir değişiklik dahil olmak üzere sözleşme değeri;

   (c) Sözleşme imza tarihi (iki tarafın da);

   (d) Sözleşme uygulama başlangıç tarihi;

   Bu, sözleşme imza tarihine ektir ve sözleşme işleri başlangıç tarihi sözleşme bir İdari Karar ile imzalandıktan sonra verildiği için, sözleşme imza tarihinden farklı olabilir.

   (e) Herhangi bir değişiklik dahil olmak üzere sözleşme uygulama bitiş tarihi;

   Bu, uygun maliyetlerin gerçekleşebileceği son tarihtir. Herhangi bir garanti dönemini veya yüklenici tarafından rapor hazırlanması için verilen süreyi içermez.

   (f) Sözleşmeyle ödenen toplam (nakit);

   (g) Sözleşmeyle ödenen ön ödeme;

   Sözleşmeye bağlı olarak gerekli olan ön ödemenin bilançoda açıkça muhasebeleştirilmesi ve kaydedilmesi.

(h) Muhasebeleştirilen maliyet - (sözleşmeyle) doğrudan;

Maliyetin, yıl için masraflara kaydedilecek şekilde açıkça muhasebeleştirilmesi. Bazı ödemeler, zaten gerçekleşen maliyetleri doğrudan karşılayacaktır. Herhangi bir ön ödeme dahil değildir. Bunlar, herhangi bir ön ödemenin zaten bilançodan çıkarıldığı durumlarda nihai ödemeler veya ön ödemenin bilançodan çıkarıldığı durumlarda veya sözleşmenin ön ödeme hükmü içermediği durumlarda ara ödemeler olabilir.

(i) Muhasebeleştirilen maliyet - (sözleşmeyle) dolaylı;

Maliyetin, yıl için masraflara kaydedilecek şekilde açıkça muhasebeleştirilmesi. Bir hibe faydalanıcısı veya yüklenici tarafından sunulan bazı faturalar veya maliyet talepleri, hibe anlaşması veya sözleşmesinin uygulama döneminde daha önce ödenen ön ödeme tarafından karşılanan maliyetlerle ilgili olacaktır. Bu durumlarda, yapılan ödeme bildirilen maliyetten daha az olacaktır. Maliyetin tamamı ön ödeme ile karşılanırsa sıfır bile olabilir. (rapor edilen maliyetler ön ödemeyi karşılamak için yetersizse ve ön ödemenin kullanılmayan bakiyesi için bir geri alma emri verilirse kesinlikle sıfır olacaktır.) Tüm bu durumlarda sistem, raporlanan uygun maliyetin tam değerini yıl için masraf olarak kaydetmeli ve ödenecek tutarı belirlerken ön ödeme bakiyesini ön ödemeye karşı mahsup edilen maliyet miktarı kadar azaltmalıdır.

(j) Ön ödemeyi azaltmak için geri alma emirleri (sözleşmeyle);

Kullanılmayan ön ödemenin geri alınmasını takiben ön ödemenin azaltılmasının bilançoda muhasebeleştirilmesi.

(k) Maliyeti azaltmak için geri alma emirleri (sözleşmeyle);

Muhtemelen bir dolandırıcılık soruşturmasının ardından daha önce kabul edilen bir maliyete karşı bir geri alma yapıldığında. Bu tür durumlarda, maliyet aynı yıl içinde takip eden geri alma olarak kabul edildiyse, o yıl için kaydedilen maliyetler azaltılmalıdır veya maliyetin geri almadan daha önceki bir yılda kabul edildiği durumlarda gelir kaydedilmelidir.

(l) Maliyetlerin muhasebeleştirilmesini sağlayan bir mali raporun eşlik ettiği her bir fatura veya diğer belge için tedarikçinin fatura tarihi;

(m) Uygun olmayan maliyet ve geri alınanlar hakkında geri alma bağlamı bilgileri.

FINANCING AGREEMENT
SPECIAL CONDITIONS

The European Commission, hereinafter referred to as "**the Commission**", acting on behalf of the European Union, hereinafter referred to as "**the Union**",

of the one part, and

Republic of Türkiye, hereinafter referred to as "**IPA III beneficiary**", represented by the Ministry of Foreign Affairs,

of the other part,

have agreed as follows:

Article 1 - The Programme

(1) The Union agrees to finance and the IPA III beneficiary agrees to accept the financing of the following Programme:

Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024

comprising the following actions:
Action 1 - Improving the Rights of Women, Roma Citizens, Persons with Disabilities and the Elderly
Action 2 - Fight against Organised Crime
Action 3 - EU Support for Participation in EU Programmes and Agencies for 2024
Action 4 - Jean Monnet Scholarship Programme
Action 5 - Increasing the Effectiveness and Efficiency of Public Audit Mechanisms through Digital Transformation
Action 6 - Environment and Climate Change
Action 7 - Sustainable and Green Finance for Promoting Inclusive Growth
Action 8 - Energy
Action 9 - Increasing Youth Employment through Wage Reimbursement
Action 10 - Private Sector Development, Trade, Research and Innovation

Global commitment number: JAD.1655607

This Programme is financed from the Union Budget under the following basic act: Instrument for Pre-Accession Assistance, IPA III.[1]

(2) The total estimated cost of this Programme is EUR 365 923 000 and the maximum Union contribution to this Programme is set at EUR 108 900 000.
This Programme requires financial contributions from both the IPA III beneficiary and the Union. The breakdown of the respective financial contributions is set out in Annex I.

[1] Regulation (EU) 2021/1529 of the European Parliament and of the Council of 15 September 2021 establishing the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III), OJ L 330, 20.9.2021, p. 1.

Detailed arrangements for the delivery of the financial contribution of another donor to the Programme shall be set out in Annex I.

(3) The Programme shall be implemented in accordance with the Action documents provided in Annex I.

Article 2 – Execution period and operational implementation period

(1) The execution period of this Financing Agreement, as defined in Article 12 of Annex II (General Conditions), is set at 12 years from the conclusion of this Financing Agreement.

(2) The duration of the operational implementation period, as defined in Article 12 of Annex II (General Conditions), is set at 6 years, from the conclusion of this Financing Agreement.

Article 3 – Addresses and Communication

All communication concerning the implementation of this Financing Agreement shall be in writing, shall refer expressly to this Programme as identified in Article 1(1) and shall be sent to the following addresses:

(1) **for the Commission**

Director for Neighbourhood East & Türkiye
Adrienn KIRALY
Directorate-General for Enlargement and Eastern Neighbourhood
Rue de la Loi 15
B-1049 Brussels, Belgium
E-mail: ENEST-C@ec.europa.eu

(2) **for the IPA III beneficiary**

National IPA Coordinator
H.E. Ambassador Mehmet Kemal BOZAY
Ministry of Foreign Affairs - Directorate for EU Affairs
Mustafa Kemal Mah
2082 Cad. No: 5
Ankara, Türkiye
E-mail: bvabokm@ab.gov.tr

Article 4 – OLAF contact point

The contact point of the IPA III beneficiary having the appropriate powers to cooperate directly with the European Anti-Fraud Office (OLAF) in order to facilitate OLAF's operational activities shall be:

M. Hasan Basri CAN
Auditor, SSC
State Supervisory Council (Devlet Denetleme Kurulu)
Cumhurbaşkanlığı Külliyesi
06560 Beştepe / Ankara / Türkiye
Phone: 00 90 312. 525 33 18 (secretariat)
e-mail: hbasri.can@tccb.gov.tr

Article 5 – Financial Framework Partnership Agreement

The Programme shall be implemented in accordance with the provisions of the Financial Framework Partnership Agreement (FFPA) between the European Commission and the Republic of Türkiye on the arrangements for implementation of Union financial assistance to Republic of Türkiye under the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA III) which entered into force on 14/12/22 (hereafter referred to as "the FFPA"). This Financing Agreement supplements the provisions of the FFPA. In case of conflict between, on the one hand, the provisions of this Financing Agreement and, on the other hand, the provisions of the FFPA, the latter shall take precedence.

Article 6 - Annexes

(1) This Financing Agreement is composed of:

(a) these Special Conditions;

(b) Annex I: Action documents, detailing the objectives, expected results, activities, methods of implementation and budget;

- Annex I.1 Action 1: Improving the Rights of Women, Roma Citizens, Persons with Disabilities and the Elderly
- Annex I.2 Action 2: Fight against Organised Crime
- Annex I.3: Action 3 - EU Support for Participation in EU Programmes and Agencies for 2024
- Annex I.4: Action 4 - Jean Monnet Scholarship Programme
- Annex 1.5: Action 5 - Increasing the Effectiveness and Efficiency of Public Audit Mechanisms through Digital Transformation
- Annex I.6: Action 6 - Environment and Climate Change
- Annex I.7: Action 7 - Sustainable and Green Finance for Promoting Inclusive Growth
- Annex I.8: Action 8 - Energy
- Annex I.9: Action 9 - Increasing Youth Employment through Wage Reimbursement
- Annex I.10: Action 10 - Private Sector Development, Trade, Research and Innovation
- Annex IA: Budget Table

(c) Annex II: General Conditions;

(d) Annex III: Financial Report template as per Article 61(2)(a) and 61(3) of the FFPA, including the template of forecasts for likely payment requests as per Article 33(3) of FFPA;

(e) Annex IV: Accrual Based Accounting System Minimum Specification.

(2) In the event of a conflict between the provisions of the Annexes and the provisions of these Special Conditions, the latter shall take precedence. In the event of a conflict between the provisions of Annex I and the provisions of Annex II, the latter shall take precedence.

Article 7 – Provisions derogating from or supplementing Annex II

The following shall supplement Annex II:

The Commission intends to progressively introduce an electronic exchange system for the reporting of contracts under indirect management by IPA III beneficiary ("IPA-APP"). The IPA III beneficiary will be required to register in and use IPA-APP to allow for the e-management of Financing Agreements.

By derogation from Article 17 of Annex II (General Conditions).

- Changes of an administrative nature or correction of manifest material errors shall be notified by the IPA III beneficiary to the Commission. The Commission shall acknowledge receipt of such notification.

- At the request of the IPA III beneficiary, the Commission can introduce non-substantial changes to Annexes (Action Documents) without this necessitating an amendment to this Financing Agreement. Non-substantial changes shall be changes within the meaning of Article 4 of Commission Decision C(2024) 9161 on the financing of the annual action plan in favour of Türkiye for 2024. The Commission shall inform in writing the IPA III beneficiary about the introduction of any such non-substantial change and its entry into force.

Article 8 – Conclusion and entry into force

This Financing Agreement shall be considered concluded on the date on which it is signed by the last party, and at the latest by 31 December 2025.

This Financing Agreement shall enter into force on the date on which the Commission receives a notification from the IPA III beneficiary confirming the completion of the internal procedures of the IPA III beneficiary necessary for its entry into force. The Commission shall inform the IPA III beneficiary of the date of the receipt of this notification.

The part of the programme implemented in indirect management with the IPA III beneficiary shall only start once the FFPA has entered into force and the necessary entrustment of budget implementation tasks has been finalised.

This Financing Agreement is drawn up in duplicate in the English language, one being handed to the Commission and one to the IPA III beneficiary.

For the IPA III beneficiary	For the Commission
H.E. Ambassador Mehmet Kemal BOZAY National IPA Coordinator (NIPAC) Deputy Minister of Foreign Affairs and Director for EU Affairs Republic of Türkiye	Adrienn KIRALY Director Directorate C – Neighbourhood East & Türkiye Directorate-General for Enlargement and Eastern Neighbourhood European Commission
Date: 27.10.2025	Date: 04/10/2025
Signature:	Signature:

ANNEX IA - SUMMARY BUDGET TABLE

Programme Title: Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024
IPA III Beneficiary: Republic of Türkiye
OPSYS Programme reference: IPAIII/2024/JAD.1655607/AAP TR2024

Programme		Direct Management								Indirect Management								
		Grants			Procurement			Budget Support	TOTAL DM	Indirect Management with entrusted entities (IMEE)			Indirect management with the IPA III Beneficiary (IMBC)			TOTAL IM	Total		
Window	Action	EU contribution	Third party contribution	Total	EU contribution	Third party contribution	Total	EU Contribution	EU Contribution	EU contribution	Third party contribution	Total	EU contribution	Third party contribution	Total	EU Contribution	EU contribution	Third party contribution	Total
Window 1	Action I - Improving the Rights of Women, Roma Citizens, Persons with Disabilities and the Elderly			0			0		0	9,750,000	323,000	10,073,000			0	9,750,000	9,750,000	323,000	10,073,000
	Action II -Fight against Organised Crime			0			0		0	4,500,000	200,000	4,700,000			0	4,500,000	4,500,000	200,000	4,700,000
Total Window 1		0	0	0	0	0	0	0	0	14,250,000	523,000	14,773,000	0	0	0	14,250,000	14,250,000	523,000	14,773,000
Window 2	Action III - EU Support for Participation in EU Programmes and Agencies			0			0		0			0	37,500,000	256,500,000	294,000,000	37,500,000	37,500,000	256,500,000	294,000,000
	Action IV - Jean Monnet Scholarship Programme			0			0		0			0	15,600,000		15,600,000	15,600,000	15,600,000	0	15,600,000
	Action V - Increasing the Effectiveness and Efficiency of Public Audit Mechanisms through Digital Transformation			0			0		0			0	7,350,000		7,350,000	7,350,000	7,350,000	0	7,350,000
Total Window 2		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	60,450,000	256,500,000	316,950,000	60,450,000	60,450,000	256,500,000	316,950,000
Window 3	Action VI - Environment and Climate Change			0			0		0			0	6,000,000		6,000,000	6,000,000	6,000,000	0	6,000,000
	Action VII - Sustainable and Green Finance Facility for Promoting			0	3,000,000		3,000,000		3,000,000			0			0	0	3,000,000	0	3,000,000
	Action VIII - Energy			0			0		0			0	4,800,000		4,800,000	4,800,000	4,800,000	0	4,800,000
Total Window 3		0	0	0	3,000,000	0	3,000,000	0	3,000,000	0	0	0	10,800,000	0	10,800,000	10,800,000	13,800,000	0	13,800,000
Window 4	Action IX - Increasing Youth Employment through Wage			0			0		0			0	11,000,000		11,000,000	11,000,000	11,000,000	0	11,000,000
	Action X - Private Sector Development, Trade, Research and Innovation			0			0		0	5,800,000		5,800,000	3,600,000		3,600,000	9,400,000	9,400,000	0	9,400,000
Total Window 4		0	0	0	0	0	0	0	0	5,800,000	0	5,800,000	14,600,000	0	14,600,000	20,400,000	20,400,000	0	20,400,000
TOTAL Programme		0	0	0	3,000,000	0	3,000,000	0	3,000,000	20,050,000	523,000	20,573,000	85,850,000	256,500,000	342,350,000	105,900,000	108,900,000	257,023,000	365,923,000

EN

THIS ACTION IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

ANNEX I.1

to the Financing Agreement for the Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024

Action Document for Improving the Rights of Women, Roma Citizens, Persons with Disabilities and the Elderly

ANNUAL ACTION PLAN

This document constitutes the annual work programme in the sense of Article 110(2) of the Financial Regulation, and annual and multiannual action plans and measures in the sense of Article 9 of IPA III Regulation and Article 23(2) of NDICI - Global Europe Regulation.

1. SYNOPSIS

1.1. Action Summary Table

Title	Improving the Rights of Women, Roma Citizens, Persons with Disabilities and the Elderly Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024
OPSYS	ACT-62922
ABAC	ABAC Commitment level 1 number: JAD.1655607
Basic Act	Financed under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III)
Economic and Investment Plan (EIP)	No
EIP Flagship	No
Team Europe	No
Beneficiary of the action	The Action shall be carried out in the Republic of Türkiye
Programming document	IPA III Programming Framework
PRIORITY AREAS AND SECTOR INFORMATION	
Window and thematic priority	Window 1: Rule of law, fundamental rights and democracy Thematic Priority 5: Fundamental Rights

Sustainable Development Goals (SDGs)	Main SDG: SDG 16 (Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels) Other significant SDGs : SDG 3 (Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages) SDG 5 (Achieve gender equality and empower all women and girls) SDG 10 (Reduce inequality within and among countries)			
DAC code(s)	15160 Human rights (100%)			
Main Delivery Channel	Recipient Government 12000			
Targets	☐ Climate ☒ Gender ☐ Biodiversity			
Markers (from DAC form)	**General policy objective**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Participation development/good governance	☐	☒	☐
	Aid to environment	☒	☐	☐
	Gender equality and women's and girl's empowerment	☐	☐	☒
	Reproductive, maternal, new-born and child health.	☒	☐	☐
	Disaster Risk Reduction	☒	☐	☐
	Inclusion of persons with Disabilities	☐	☐	☒
	Nutrition	☒	☐	☐
	RIO Convention markers	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Biological diversity	☒	☐	☐
	Combat desertification	☒	☐	☐
	Climate change mitigation	☒	☐	☐
	Climate change adaptation	☒	☐	☐
Internal markers and Tags	**Policy objectives**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Flagship	YES ☐		NO ☒
	Tags:	YES		NO
	Transport	☐		☒

	Energy	☐	☒
	Environment and climate resilience	☐	☒
	Digital	☐	☒
	Economic development (incl. private sector, trade and macroeconomic support)	☐	☒
	Human Development (incl. human capital and youth)	☐	☒
	Health resilience	☐	☒
	Migration and mobility	☐	☒
	Agriculture, food security and rural development	☐	☒
	Rule of law, governance and Public Administration reform	☐	☒
	Other	☐	☒
	Digitalisation	☒	☐ ☐
	Tags	YES	NO
	digital connectivity	☐	☒
	digital governance	☐	☒
	digital entrepreneurship	☐	☒
	digital skills/literacy	☐	☒
	digital services	☐	☒
	Connectivity	☒	☐ ☐
	Tags	YES	NO
	digital connectivity	☐	☒
	energy	☐	☒
	transport	☐	☒
	health	☐	☒
	education and research	☐	☒
	Migration	☒	☐ ☐
	Reduction of Inequalities	☐	☒ ☐
	COVID-19	☒	☐ ☐

BUDGET INFORMATION

Amounts concerned	Budget line: 15.02 01 01.01 Total estimated cost: EUR 10 073 000.00 Total amount of EU budget contribution EUR 9 750 000.00 This Action is co-financed in joint co-financing by:

	- UN Women for an amount of EUR 90 000.00 - United Nations Population Fund (UNFPA) for an amount of EUR 10 000.00 - Council of Europe for an amount of EUR 223 000.00
MANAGEMENT AND IMPLEMENTATION	
Implementation modalities (management mode and delivery methods)	Indirect management with UN Women, UNFPA, Council of Europe
Final Date for conclusion of Financing Agreement	At the latest by 31 December 2025
Final date for concluding contribution / delegation agreements, procurement and grant contracts	3 years following the date of conclusion of the financing agreement, with the exception of cases listed under Article 114(2) of the Financial Regulation
Indicative [operational implementation] period	72 months following the conclusion of the Financing Agreement
Final date for implementing the Financing Agreement	12 years following the conclusion of the Financing Agreement

1.2. Summary of the Action

The Action aims to enhance the rights of vulnerable groups, mainly disadvantaged women, Roma citizens and persons with disabilities and the elderly under Thematic Priority 5: Fundamental rights of the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA III) Programming Framework for the period 2021-2027.

The programming framework identifies discrimination against women and girls, children, persons with disabilities and other vulnerable groups as an important challenge. It states that further measures are necessary to safeguard the rights of persons with disabilities in line with the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities. It also underlines that decisive efforts are needed to fight discrimination based on any ground such as sex, race, skin colour, ethnic or social origin etc. and that gender equality should be promoted more effectively and implemented in all areas.

The key priorities to be targeted in the Action identified in the Programming Framework are as follows: 1) ensuring gender equality and preventing discrimination and gender-based violence. 2) setting-up of effective institutions and systems in order to ensure that all women and girls in the enlargement region are free from violence and have equal rights throughout society, 3) fighting discrimination against persons with disabilities and other vulnerable groups in line with the Article 21 of the Charter and Article 14 of the ECHR and 4) fighting discrimination against persons of the Roma community.

The strategic response of the Republic of Türkiye prioritises actions aiming at ensuring equality between women and men including eliminating discrimination and bias against women and girls, enhancing women's rights, fighting violence against women; anti-discrimination including discrimination against persons with disabilities, Roma citizens and other vulnerable groups; protection of the rights of the child; supporting persons with disabilities; raising awareness on anti-discrimination.

In line with these key priorities, the action will focus on fighting against discrimination with a specific objective of improving rights of women, Roma citizens, persons with disabilities and the elderly in Türkiye. The action will be implemented through four Areas of Support (AoS).

1. Gender Responsive Planning and Budgeting - Phase 2
2. Effective Protection of the Survivors of Violence Against Women
3. Supporting Functional Implementation of the Roma Strategy at Local Level (LOCALROMA) in Türkiye
4. Strengthening Access to Community-Based Social Services to Realise the Rights of Persons with Disabilities (PwDs) and Older Persons

Area of Support 1 (AoS1) will focus on planning and budgeting practices responsive to equality between women and men in Türkiye, both at the national and local level, to also contribute to women's empowerment.

Area of Support 2 (AoS 2) will focus on strengthening the quality of services and protective and preventive measures taken by the local departments of the Turkish National Police on combating domestic violence and violence against women.

Area of Support 3 (AoS 3) will focus on enhancing social inclusion and equality of Roma citizens in Türkiye by improving their access to fundamental rights and public services.

Area of Support 4 (AoS 4) will focus on implementation of a right-based policy for the social inclusion of PwDs and older persons.

Based on the targeted areas of support, the Action is relevant to several SDGs, mainly SDG 16, SDG 3, SDG 5 and SDG 10.

1.3 Beneficiar(y)/(ies) of the Action

The action shall be carried out in the Republic of Türkiye.

2. RATIONALE

2.1. Context

The action with its four Areas of Support is relevant to the national and international policy environment on the protection of the rights of disadvantaged groups as well as to the needs of the vulnerable groups identified in the Türkiye reports of the European Commission.

As per **AoS 1**; achieving equality between women and men is one of the fundamental goals of the international human rights system, and it is protected under various United Nations, European Union, and Council of Europe foundational documents especially under the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW). Equality is a prerequisite for sustainable development and SDG5 focuses specifically on the achievement of equality between women and men and the empowerment of all women and girls. One of the targets of SDG5 is focusing on adopting and strengthening sound policies and enforceable legislation for the promotion of equality between women and men and the empowerment of all women and girls at all levels with an indicator to measure "proportion of countries with systems to track and make public allocations for gender equality and women's empowerment". Besides, Gender Responsive

Planning and Budgeting (GRB) has a firm basis in the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU). The "EU Gender Action Plan (GAP) III – An Ambitious Agenda for Gender Equality and Women's Empowerment in EU External Action 2020-2025" is making EU engagement on equality between women and men more effective as a cross-cutting priority of EU external action', requiring further gender mainstreaming in all external policies and sectors and a transformative, rights-based and intersectional approach. In addition, it underlines the significance of "Supporting universal social protection systems, and recognising, reducing and redistributing unpaid care and domestic work by providing more support for gender responsive budgeting". Also, the main objective of the "Gender Equality Strategy 2024-2029" of the Council of Europe is that "member States and the Council of Europe as a whole strive to achieve gender mainstreaming in all policy areas through the policy, programming and budgetary processes and through the functioning of the various bodies and institutions, including gender budgeting".

The term GRB refers to a strategy to achieve equality between women and men by focusing on how public resources are collected and spent. It aims to highlight the distributive impacts of the budget (revenue and expenditure) on women and men and adjusts/reallocates resources to ensure that both benefit equally from government resources. This tool considers the fundamental principles of democracy and development such as human rights, good governance, participation and transparency as priorities, and can be adopted for planning and budgeting, not only at the national but also at the local and supranational levels. As mentioned above, gender mainstreaming is grounded in various legal frameworks, including the Treaty on the Functioning of the European Union, the European Convention on Human Rights, and the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

The 12th Development Plan includes the implementation and mainstreaming of GRB as a solid policy framework. One of the policy priorities of the plan is "Ensuring equal opportunities for women and men and the empowerment of women will be ensured in all plans, programmes, policy development and implementation processes". It also foresees that "Budgeting activities responsive to equal opportunities for women and men will be expanded and integrated into budgeting processes". "GRB in Türkiye Strategy Document and Action Plan" for 2024-2028 has been developed during phased 1 and was launched in February 2024, to expand the use of GRB tools. The first phase of the AoS 1, namely, the Implementing Gender Responsive Planning and Budgeting in Türkiye Project (GRB Project Phase 1) which was implemented in the period between 2020 and 2024 provided GRB trainings and seminars for more than 1.900 experts and high-level officials. The two fundamental guidance documents used in budgeting in Türkiye namely Budget Preparation Guideline for central administrations and Budget Preparation Guideline for Municipalities, Affiliated Institutions and Unions (for local administrations) for the first time underlined the importance of the use of GRB approach by public institutions in their budget documents. Unlike previous years, the Investment Program Preparation Guide for the 2024-2026 period highlighted GRB for the first time. Also, the new Citizens' Budget Guide 2023 now has a separate section on women's empowerment.

On the other hand, the number of sex-disaggregated performance indicators in Türkiye's Central Government Budget has increased from 39 in 2022 to 59 in 2024. The number of responsible Ministries with specific women's empowerment activities in the annual programme of Presidency of Government of Türkiye has increased from 4 in 2020 to 8 in 2024. Women Budget Groups were established in four pilot provinces (Gaziantep, Eskisehir, Edirne and Kocaeli). Based on the improvements in the budgeting frameworks and capacities led by phase 1, OECD included Türkiye for the first time among the countries having successfully introduced GRB in 2023.

As per **AoS 2**; elimination of gender-based violence is a significant policy objective of several international documents including CEDAW, A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025, EU's Action Plan on Gender Equality and Women's Empowerment in External Action 2021–2025 (GAP III), Gender Equality Strategy 2024-2029 of the Council of Europe. Elimination of violence against women is directly relevant to SDG 5.2, which is eliminating all forms of violence against all women and girls in the public and private spheres, including trafficking and sexual and other types of exploitation.

Violence against women and girls is one of the world's most pervasive human rights violations. The number of women and girls subjected to violence is staggering: an estimated 736 million women – almost 1 in 3 – have experienced intimate partner violence, non-partner sexual violence or both at least once in their lifetime. Similar figures are valid for Türkiye: the most recent nationwide Violence Against Women Survey was completed in 2014. According to the survey, every 4 women out of 10 has been exposed to physical and sexual violence at least once in their lifetime.

In this AoS, technical and coordination capacity of the Turkish National Police will be targeted for effective implementation of Law No.6284, Law on the Protection Family and Combating Violence Against Women. The fourth National Action Plan on combating violence against women (2021-2025) aims to improve the effectiveness of law enforcement in preventing violence against women and protecting the survivors. The 12th Development Plan 2024-2028 of Türkiye also aims to strengthen the effectiveness of protection and response services to prevent violence against women, negligence and abuse, to which the action will directly contribute.

In Türkiye, 70% of the victims of domestic violence apply to the Turkish National Police, the Police is the institution reached out by women when seeking support in case of violence, and police stations are the first places of these applications[1]. Hence, police officers are often the primary responsible government unit in combatting violence against women and girls (VAWG) and protecting life and dignity of the VAWG survivors. The Department of Combating Domestic Violence and Violence Against Women in Turkish National Police is responsible for improving the available services in combating VAWG and domestic violence. The National Police implement the protective cautionary decision via 1005 Local Bureaus. In addition, they fill in case registration forms for risk assessment and safety planning. The Ministry of Interior continues to adopt new range of measures,[2] such as establishing local risk management teams to monitor threats to survivors of recurrent domestic violence and those at high risk. It creates a system of instant notification to the police when convicted perpetrators of domestic violence are released from prison, increasing the use of electronic tags to be worn by perpetrators, and providing more training for police officers. Hence, any critical intervention strengthening the Police Forces in this area can have an important and lifesaving impact for women and girls.

As per **AoS 3;** Equality and non-discrimination of Roma are well integrated in various EU policies and international frameworks, i.e. International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (ICERD); International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR); International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR); European Convention on Human Rights (ECHR) (formally the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms); and European Social Charter (ESC). The Strategic Action Plan for Roma and Traveller Inclusion (2020-2025), by the Council of Europe requires the protection and promotion of human rights, democracy and the rule of law into a policy framework for the social and intercultural inclusion of Roma and Travellers in Europe. A Union of Equality: the "EU Roma Strategic Framework for equality, inclusion and participation for 2020-2030" highlights the importance of an EU framework for national Roma integration strategies. This Strategy also has a particular focus on equality between men and women. In this area of support, the proposed action is fully aligned with 3 horizontal objectives of the Strategic Framework: "equality, inclusion and participation" and it will fully adhere to the central, transformative promise of the 2030 Agenda for Sustainable Development and its SDGs: "no one left behind".

---

[1] Research on Domestic Violence against Women in Turkey. 2014. Hacettepe University. https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Aile%20i%C3%A7i%20%C5%9Eiddet%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%C4%B1/2014_english_main_report_kya-is.pdf

[2] Interior Ministry website. Combating Violence against Women action plan circular sent to 81 provincial governorates. 1 April 2022.

All EU Member States are required to design national Roma integration strategies (NRIS) and to appoint National Roma Contact Points (NRCP). As a candidate country, Türkiye has prepared its own national strategy and appointed a National Roma Contact Point. The national strategies envisage a series of policy measures and related actions: (1) "breaking the vicious cycle of poverty transmitted from one generation to the next"; (2) "ensuring Roma integration not only at the collective and national level, but also across regions and local authorities"; (3) "a clear commitment of Member States and national, regional and local authorities and the active involvement of Roma civil society organisations (CSOs)". These three main themes of the NRIS have also been taken into account in Türkiye, not only to develop measures at national level, but also to ensure implementation at local level for the entire Roma population. In close cooperation and communication with civil society, in Türkiye special attention is also paid to youth, women and girls as key target groups for the healthy growth of future generations.

In Türkiye, the latest Strategy Paper on Roma (2023-2030) and Phase 1 of the Action Plan (2023-2025) are in force. The Action Plan envisages a series of activities aimed at combating early marriages, increasing educational attendance, disseminating anti-substance abuse training in Roma neighbourhoods, seminars to empower Roma women, and directly facilitating the employment of Roma women. An important component of the Action Plan is to increase both the capacity and the number of Social Solidarity Centres for Roma women to receive social inclusion and vocational training.

Local implementation of the Action Plan under the Strategy Document is ensured through Local Action Plans prepared by governorates. Provincial Directorates of the Ministry of Family and Social Services carry out the secretariat and coordination of Local Action Plans for Roma Citizens. This approach was adopted for the first time in the Strategy Document covering the period 2023-2030 and aims to target the local problems of Roma citizens and find solutions within local dynamics. Provincial directorates have identified individuals responsible for the coordination of actions. To actively contribute to the preparation and implementation of these action plans, the Governorships have also identified Roma mediators who act as liaisons between local authorities and Roma communities.

With this action, activities will be carried out for the effective implementation of both national and local action plans. In addition, the NRCP mechanism will be strengthened, contributing to a more systematic and measurable flow of information from local to national level.

As per **AoS 4**; In Türkiye, according to TURKSTAT the proportions of the population with disabilities were 6.9%,[3] 5.9% of men and 7.9% of women. The National Disability Data System based on Disability Health Board Reports shows that 57.2 % of registered and living persons with disabilities are women and 42.8 % are men.

The elderly population reached 8 722 806, which has increased their share in the total population to 10.2 % in 2023. While 44.5% of the population of older persons is male, 55.5% is female. It is essential for PwDs and older persons to participate independently and equally in all areas of social life and to enjoy their human rights and freedoms.

In order to ensure the social inclusion of persons with disabilities and older persons, the development of a rights-based understanding, the mainstreaming of disability and ageing in all policies-programs and services, monitoring of implementation and the realization of these aims with the participation of persons with disabilities and older persons have been set forth in various international and EU policy documents.

In this respect; the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) to which European Union and Türkiye are also parties, the Madrid International Plan of Action on Ageing (MIPAA) and the monitoring

---

[3] TURKSTAT, Population and Housing Census (2011).

tool of MIPAA for Regional Implementation Strategy known as MIPAA/RIS, the 2030 Sustainable Development Goals, the Charter of Fundamental Rights of the European Union and The Strategy for the Rights of Persons with Disabilities (2021-2030) are among the prominent ones.

The 12th National Development Plan (2024-2028) includes a number of measures on the realisation of the rights of PwDs and older persons to support social inclusion by increasing the capacity of community-based services. The 2030 Barrier-Free Vision Document sets out the vision of building an inclusive society where persons with disabilities can realise their potential. It is envisaged that Barrier-Free Vision Document will be realized through 3-year action plans. The first National Action Plan on the Rights of Persons with Disabilities (EHUEP) will be implemented until 2025 in 8 policy areas (Inclusive and Accessible Society, Protection of Rights and Justice, Health and Well-Being, Inclusive Education, Economic Security, Independent Living, Disaster and Humanitarian Emergencies and Implementation and Monitoring). As disability is a cross-cutting issue, the actions set by the EHUEP will be carried out by various public institutions; primarily Ministries of Health, National Education, Labor and Social Security, Justice, Transport and Infrastructure, within their scope of authority and duty.

This action aims to contribute to the strengthening of implementation and monitoring of high-level policy documents in Türkiye in line with the understanding of the relevant international and EU policy documents. The Action will mainly focus on increasing the monitoring capacity on EHUEP; mainstreaming disability and ageing in the design, application, monitoring and evaluation processes of policies, programmes and services in the public sector; improving capacities of CSOs and organisations of/for PwDs and older persons – including women's organisations – for rights based advocacy and also increasing capacities of community-based care models in daycare centres for active and independent living of PwDs and older persons. Currently there are 136 daycare centres for PwDs and 38 daycare centres for older persons affiliated to the MoFSS. The services in these centres are provided free of charge.

The concerns related to discrimination, gender-based violence, the rights of Roma citizens and PwDs are mentioned in the 2023 Türkiye Report. The report emphasises the need to improve the legislative framework and its implementation, in order to effectively tackle all forms of violence against women. The report states that the quality of available support services is low. The February 2023 earthquakes worsened the already difficult situation in the affected region, due to the collapse of women's shelters, crowded temporary accommodation and a lack of proper preventive policies for violence against women and girls. According to the report, 334 women were killed in 2022 (339 in 2021) and 245 more women died in suspicious circumstances.

For the rights of PwDs, the report noted that although Türkiye has continued to pursue a de-institutionalisation policy for PwDs, there is still a need for increased capacity for independent living mechanisms and opportunities and investment is needed for transition to community-based care, independent living, accessibility and inclusion.

On the rights of Roma, the report notes that specific policy measures are needed for the intersectional vulnerabilities of Roma women. No official data on the situation and living conditions of Roma exists in Türkiye. Concrete measures should be taken to prevent the increase of antigypsyism and to combat prejudice and discrimination against Roma. The capacity of the National Roma Contact Point (NRCP) to programme and mainstream funds targeting all aspects of Roma inclusion remained limited. With this action, Roma inclusion will be mainstreamed across different thematic policy areas. This by preparing a comprehensive report evaluating the implementation of the Roma Strategy and Action Plan by independent evaluators and proposing concrete future measures to improve Strategy and Action Plan implementation, organising roundtable meetings at central and regional levels to discuss the ex-post evaluation findings and develop policy recommendations, producing informational booklets on the NRCP's role, structure, and examples from the EU, drafting legislation to formalise and enhance the NRCP's responsibilities and authority, creating an alternative mapping model compliant with the Turkish Constitution to identify the geographical distribution and profiles of Roma citizens, implementing training programs in pilot provinces focusing on democratic citizenship, social rights, and anti-discrimination, conducting field visits in Roma neighbourhoods to raise

awareness about fundamental rights and distribute informational materials. Furthermore, the capacity of NRCP will be strengthened on equality between men and women.

2.2. Problem Analysis

Despite the national efforts such as the implementation of the strategies as well as the implementation of previous EU funded projects, there are still gaps to be addressed to improve the rights of vulnerable groups in Türkiye and the problems vary in different areas of support of the foreseen action.

For **AoS 1**; building on the outputs of phase 1, GRB needs to be further developed in Türkiye to ensure its institutionalisation at central and local level and to sustain the achievements of the previous EU-funded action. A significant level of capacity and awareness among the public officials was raised and new mechanisms such as GRB Technical Working Group were established along with the policy documents prepared. Further support will be provided to Türkiye to institutionalise GRB practices. To ensure the achievement of this target, capacity-building activities targeting public institutions at central and local level on the use of GRB tools and analyses should continue. The networks and mechanisms established in phase 1 should be enhanced to ensure exchange of knowledge and experience on GRB implementation and best practices among institutions and high-level public officers/experts. There is a continuing need to expand the GRB knowledge base and expertise. To ensure the existence of a larger and more skilled pool of GRB practitioners, educational resources should be enhanced. As phase 1 focused on budget planning and execution stages, evaluation/audit phases of the budgeting cycle were left unaddressed. Integrating a GRB perspective in both internal and external audits of public spending and conducting thematic audits will complement the requirements related to GRB in strategic planning and budgeting regulations. Lastly, GRB in Türkiye Strategy Document and Action Plan should be closely followed and its implementation should be supported for the institutionalisation of GRB practices.

For **AoS 2**; Violence against women and girls (VAWG) is widespread in Türkiye and occurs in both private, public and digital spheres, impacting women and girls across different age groups and socio-economic backgrounds. The persistence of entrenched patriarchal attitudes and discriminatory stereotypes against women and girls constitute an underlying cause of VAWG. It is deeply rooted in the social and cultural structures, norms and values that govern society, and is often perpetuated by a culture of silence. It takes various forms, including domestic violence, sexual harassment, "honour crimes", femicide, early and forced marriages, and trafficking. According to the National Domestic Violence Survey (2014), one out of every two women is exposed to psychological violence, one out of every three women are subjected to economic violence. According to the same survey, 75% of women killed by their partners were killed in their homes.

Considerable strides have been made over the last 15 years to strengthen the legal framework in Türkiye to eliminate discrimination and combat VAWG, including the adoption of Law No. 6284 on 8th of March 2012 and four consecutive National Action Plans to Combat Violence Against Women since 2007. However, gaps remain with respect to both the scope and implementation of laws relating to the rights of women and girls. These gaps are particularly serious in relation to protecting survivors of violence, which requires first line service providers with relevant skills and awareness of a rights based and effective response with an improved coordination between governmental and non-governmental organisations involved in VAWG prevention and response – especially at the local level,

The reports of the EU as well as women led CSOs underline that women's access to qualified services for protection and response by the first line service providers should be enhanced. Institutional applications/reporting in Türkiye are at only 11 percent and most of the reporting is made to the police (70 percent)[4]. To increase the reporting rate, enhancement of services at the Local Bureaus on Combatting

[4] National Research on Domestic Violence Against Women in Turkey. 2014. https://hips.hacettepe.edu.tr/en/analysis_and_report-316

Domestic Violence and Violence Against Women (Bureaus on CDV and VAW) is necessary. This can be done via rights-based VAWG case management and the systematic and institutionalised coordination at the local level, including both governmental and non-governmental organisations. These interventions would also include the strengthening of operational and technical capacity of the police officers, supporting in this way the wellbeing of police officers as well. Additionally, there is a need to support a shift in the service delivery model of the local police towards a more proactive mobile intervention, protection and prevention system for the most vulnerable survivors of violence. Efforts must continue to change the underlying attitudes and approaches within the law enforcement towards a more victim-centred perspective in order to build trust among survivors.

For **AoS 3**; the Roma population in Türkiye, like their counterparts in Europe, is a disadvantaged and vulnerable group for several reasons. They face poor socio-economic conditions and high levels of poverty, and their access to essential services and opportunities, particularly in education, employment, housing is limited. Roma children often have low enrolment rates in basic education, high dropout rates, and irregular school attendance. Additionally, Roma people encounter significant barriers and limitations in accessing employment and often lack adequate vocational and formal training and education. Their housing conditions are often inadequate, and they experience high incidences of health-related problems due to high-risk occupations and lack of awareness about healthcare facilities. Furthermore, they suffer from social exclusion and have limited access to and use of fundamental rights[5].

The challenges faced by the Roma community certainly also affect Roma women. Roma women face multiple and intersecting forms of discrimination, sexism and violence due to prejudices and discriminatory behaviours. Roma women's problems can be linked to economic poverty, early marriages and lack of access to legal support mechanisms. Roma women's problems in accessing protection mechanisms are often explained by disengagement from education and lack of awareness. The issue of early marriages can be mitigated in the long term by fostering educational opportunities and in the short term by implementing effective social services interventions, legal frameworks, and monitoring mechanisms. Roma women are also underrepresented in non-governmental organisations, and therefore, the inclusion of Roma women in this field of work would strengthen Roma civil society and position them as subjects within the women's movement.

In the 2022[6] Türkiye Report of the EU, the previously adopted National Roma Strategy Paper was criticised for its lack of adequate implementation at the local level. The new Strategy (2023-2030) aims to fill the gap between central governance and local partners. In the scope of its 1st Action Plan (2023-2025), local authorities, through provincial governorates, were requested to prepare local action plans. However, initial samples of these plans showed that relevant knowledge is lacking, and capacity building efforts are needed for local institutions and for relevant officials. Moreover, the existing mapping study that formed the basis of the development of the Strategy proved to be insufficient and a more detailed mapping study should be conducted. Experiences from field visits showed that local officials have difficulty in determining intervention topics due to the changing urban patterns and to the complex situation and needs of Roma settlements. Another issue concerning localisation of Roma related work is the lack of visibility of and awareness on the role of the National Contact Point. Without revealing its role and scope along with contributions from local stakeholders, the coordination of local action plans would be difficult.

For **AoS 4**; PwDs and older persons in Türkiye, as in the rest of the world, are subjected to discrimination more than other individuals and thus face difficulties in the effective enjoyment of their human rights, including accessibility, healthcare, education, employment, access to justice, and participation in political and public life.

---

[5] For detailed information on the general situation of the Roma population, disaggregated by Roma men and women, see also: https: www.romaar.com index.html.

[6] For full report see: Türkiye Report 2022, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/ccedfba1-0ea4-4220-9f94-ae50c7fd0302_en?filename=T%C3%BCrkiye%20Report%202022.pdf

Social attitudes towards PwDs and older persons are at the core of the discrimination and social exclusion. The persistence of the traditional and medical approach in society and the fact that it directs the policies, institutional structures and implementation to a certain extent, have been a challenge for social inclusion of PwDs and older persons in Türkiye. Women and girls with disabilities and older women are more likely to experience discrimination. For example, they face difficulties in accessing sexual and reproductive health and are much more vulnerable to violence and abuse. Research revealed that 35.8% of the surveyed women were subjected to violence at some point in their lives. Of the respondents who stated that they were subjected to violence, 89.5% experienced emotional/psychological violence, 23.0 % experienced socio-economic violence, 13.5% experienced sexual violence/other harmful practices, and 4.7% experienced physical violence

It is critically important to consider disability and ageing with a rights-based approach in the design, implementation, monitoring and evaluation processes of policies, programs, and services. The objective being to make evaluations of the effectiveness and efficiency of policies in terms of PwDs and older persons, allocating the necessary budget and providing disability and age-disaggregated data to combat discrimination based on disability and ageing.

On the other hand, in Türkiye, community-based services continue to be developed and expanded. Although the number of day care centres as a type of community-based service has increased in recent years, there is a need to diversify and increase the capacity of day care centres, to make these services more effective and accessible for PwDs and older persons, especially girls and women with disabilities and older women.

Lastly, the monitoring of the EHUEP should be improved. A web-based module, a database was established under the MoFSS for monitoring purposes. Public institutions enter data to the module. The data concerns the level of accomplishment of the activities in the EHUEP. Based on this information, the first annual interim report was prepared. However, effective monitoring could not be achieved in the first year due to the technical inadequacy of the web-based module, the unwillingness of public institutions to enter data and the lack of disaggregated data. Thus, there is a need to technically strengthen the web-based module and increase the awareness of public institutions on the rights of PwDs. The web-based module will also be used as a monitoring tool in the following 3-year action plans of the 2030 Vision Document. In addition, it is planned to update and use the web-based module in the monitoring of the programming to be formulated for the coming decades in Türkiye.

Identification of main stakeholders and corresponding institutional and/or organisational issues (mandates, potential roles, and capacities) to be covered by the action

As the action covers a wide range of issues related to improvement of the rights of disadvantaged groups, the number of the stakeholders is relatively high and many of the public institutions can be listed as stakeholders. Below, there are significant stakeholders with the most relevant mandate as per AoS.

AoS 1: Gender Responsive Planning and Budgeting Project - Phase 2

This area of support has 3 pillars: GRB at central level, GRB at local level, advocacy and monitoring for GRB.

Ministry of Family and Social Services (MoFSS) - General Directorate on the Status of Women (MoFSS - GDSW) will be the main beneficiary. Presidency of Strategy and Budget (PSB) will be the co-beneficiary in this AoS.

For the 1st pillar (GRB at central level), target groups are:

- Senior managers and experts from the GRB oversight institutions
- Auditors, Audit Institutions
- Public officials in line ministries and institutions

For the 2nd pillar (GRB at local level), target groups are:

- High-level representatives of pilot metropolitan municipalities
- Municipal officials of pilot metropolitan municipalities
- Members of Union of Municipalities (UMT)

For the 3rd pillar (advocacy and monitoring for GRB), target groups are:

- Representatives of Civil Society Organisations (CSOs), especially women led CSOs, for monitoring and advocacy of GRB
- Academicians with a research interest on GRB

Main Stakeholders:

Ministry of Family and Social Services Directorate General on the Status of Women (DGSW): DGSW is responsible for preventing discrimination against women, protecting and improving women's human rights and social status, coordinating studies to determine national policies and strategies to empower women in all domains of social life, implementing the national policies and strategies, monitoring and assessing their implementation.

Presidency of Strategy and Budget (PSB) and Ministry of Treasury and Finance (MoTF): PSB is responsible for the preparation of development plan, the Presidency Program, a medium-term program, a medium - term financial program, the annual program of the Presidency, sector-specific plans and programs and top policy documents and to establish macro balance with the Ministry of Treasury and Finance (MoTF). These two institutions are among the leading institutions to assume responsibility to set targets and translate them into financial objectives and targets in the budget.

Committee on Equal Opportunities for Women and Men (EOC) and Plan and Budget Committee of the Grand National Assembly of Türkiye: EOC was established to contribute to the objective of ensuring equality of opportunity for women and men and fighting discrimination through the parliament. The Committee analyses the applications covering claims about the violation of equality and discrimination, prepares reports in its field of specialisation via its sub-committees and conducts various projects with national and international institutions. Plan and Budget Committee of the Grand National Assembly of Türkiye assumes an important role in the budget process. In the Committee, the budget proposal and the documents submitted along with the proposal are discussed, voted and then submitted to the General Assembly.

Turkish Court of Accounts: the Turkish Court of Accounts audits all the revenues, expenditures and property of public institutions and social security institutions under the budget of the central management on behalf of the Grand National Assembly of Türkiye. Besides, it audits the accounts and transactions of local authorities and gives the definitive judgment accordingly. Therefore, Turkish Court of Accounts stands as a key actor for GRB.

The Union of Municipalities of Türkiye (UoMT): UoMT is the only union of local authorities which is authorised to represent municipalities at national and international level and to which all municipalities are natural members. Among duties of UoMT are to give opinions about the legislation preparations concerning municipalities and make suggestions accordingly, guide municipalities, provide them with counselling services, conduct training activities, and develop cooperation to support municipalities and local services. UoMT is regarded as a key actor to spread GRB practices across municipalities.

Civil society: It is important to follow up the commitments for expenditure made by local authorities to ensure equality between women and men in their services so that the fundamental principles of public financial management can be applied. In this scope, women CSOs, which have an effective role in monitoring plans and budgets, have an effective role to play for GRB.

Other Stakeholders:

Internal Audit Units of Public Institutions: The internal audit departments of public authorities performing their auditing and consultancy mandates from the perspective of equality will strengthen the monitoring and auditing mechanism across public authorities.

AoS 2: Effective protection of the survivors of violence against women

Main Stakeholders:

Turkish National Police: The duties of the police are to: provide public peace and order; provide security of persons and properties; detect, arrest and transfer both offenders and case evidence to the appropriate judicial bodies; perform duties such as judicial duties assigned by laws, regulations and government acts and prevent crime in order to protect public safety and order. Under Law No.6284, Law to Protect Family and Prevent Violence Against Women, police officers can take cautionary decisions concerning the victims and perpetrators of violence, ex officio or upon a request. The law enforcement unit is responsible and authorised to implement the protective cautionary decision providing a temporary protection of the victim, the preventive cautionary decision taken for the perpetrator of violence and to protect the residential area of the protected persons or its location or the place where the measures shall apply. In addition, the law enforcement officers fill out case registration forms for risk assessment and safety planning. The action will directly target the Local Bureaus on CDV and VAW within the National Police and its staff.

Local Departments of Ministry of Family and Social Services: As the main partner institution for implementation of the Fourth National Action Plan on Combating Violence Against Women (NAPVAW), the Ministry is responsible for delivering and coordinating protection, prevention, shelter, education, empowerment, guiding and rehabilitating efforts to combat violence against women. To ensure multisectoral capacity building and standard approach across different sectors to better address VAWG, high level local managers will join the VAWG Case Management Working Group and will be included in the annual cross sectoral workshops; and local experts will be included in the six-monthly multi-sectoral capacity building trainings.

Local Departments of Ministry of Justice: The Ministry is responsible for developing and monitoring the implementation of necessary legislation for effective combatting of VAWG by improving services for vulnerable groups by raising awareness on the rights and services, increasing access to justice for survivors/victims of VAWG, taking measures for prevention of repetitive victimisation and improving psychosocial support (PSS) services. To ensure multisectoral capacity building and standard approach across different sectors to better address VAWG, high level local managers will join the VAWG Case Management Working Group and will be included in the annual cross sectoral workshops; and local experts will be included in the six-monthly multi-sectoral capacity building trainings.

Civil Society Organisations: Civil society organisations/NGOs, women's rights advocates, and grassroots movements are essential in raising awareness about VAWG, campaigning for policy changes, and offering assistance to VAWG survivors and those at risk of violence. Despite encountering challenges and risks, these individuals and organisations persist in their efforts to drive change and ensure perpetrators are held accountable. To ensure multisectoral capacity building and a standard approach across different sectors to better address VAWG, high level CSO managers will join the VAWG Case Management Working Group and will be included in the annual cross sectoral capacity building workshops; and local CSO experts will be included in the six-monthly multi-sectoral capacity building.

Other Stakeholders:

There are other stakeholders with certain roles and responsibilities for the improvement of the combat violence against women such as local departments of institutions responsible for health, education, migration services. These institutions are mainly the partners in implementation of National Action Plan to Combat VAWG and

will be integrated in the VAWG Case Management Working Group for increased awareness and informed decision making on prevention and combating VAWG.

AoS 3: Supporting Functional Implementation of the Roma Strategy at Local Level (LOCALROMA) in Türkiye

Main stakeholders:

Roma Coordinators of Provincial Directorates of Ministry of Family and Social Services: The Ministry of Family and Social Services, as the institution responsible for the implementation of the Roma Strategy Papers, has appointed Roma Coordinators and Deputy Coordinators from among its own staff in 25 provinces with a high Roma population to coordinate local efforts under the action plan. These staff work with governorates to coordinate the development of local action plans in order to address the problems of Roma citizens. They carry out coordination and secretariat work in their provinces, both to implement local action plans and to contribute to the national action plan.

Representatives of Governorships: The approval and implementation of provincial action plans at the local level depends on the governorates. The Ministry of Interior has already appointed Roma Mediators under the Governorships. These mediators, selected from among Roma citizens, ensure communication between the Roma community and the governorate and provide consultancy to the governors.

Municipalities of Provinces with a High Roma Population: Municipalities are important stakeholders in supporting the active participation of Roma citizens in local policy-making processes and raising their awareness of their right to democratic participation. In regions where Roma citizens live in large numbers, there are currently Roma representatives in provincial councils.

Right-Based CSOs: Especially in provinces with high Roma population, CSOs whose main focus is Roma citizens are important stakeholders in the monitoring and implementation of the Action Plans through their support to the work of local public institutions. The systematic involvement of these CSOs in policy development, planning, implementation and monitoring at both national and local level is a key factor in the success of the Roma Strategy Paper. To the extent possible, efforts will be made to actively involve Roma women's organisations.

Other Stakeholders:

There are various stakeholders of the action, and all will be involved in the implementation of the action depending on their responsibilities in the implementation of the Roma Strategy Document and Action Plan. Ministry of Health (MoH) for the health services provided to the Roma population, Ministry of National Education (MoNE) to address challenges faced by Roma population in access to school, Turkish Employment Agency (İŞKUR) to address challenges in employment, Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change working on the housing conditions of Roma, Ministry of Youth and Sports working on the social cohesion of Roma youth will be involved in the action. Furthermore, two major human rights institutions in Türkiye, Human Rights and Equality Institution of Türkiye (HREI) and the Ombudsman Institution will also be involved to increase the awareness of Roma Population on the remedies offered for the cases of discrimination and ill public services.

AoS 4: Strengthening Access to Community-Based Social Services to Realize the Rights of Persons with Disabilities (PwDs) and Older Persons

Main Stakeholders:

General Directorate of Services for Persons with Disabilities and the Elderly, MOFSS: The General Directorate is responsible for coordinating the strategies and national policies on ensuring full and active

participation of PwDs and older persons to social life without facing any kind of prevention, neglect or exclusion as a result of discriminatory practices; rendering rights based social services and support services for PwDs and older persons, and their families; providing cooperation and coordination among relevant public institutions and civil society organizations to promote the realization of fundamental rights of PwDs and older persons.

Day Care Centres: The centres employ social workers, child development specialists, teachers, dieticians, psychologists, special education teachers, physiotherapists, nurses, language and speech therapists, occupational therapists, preschool teachers, primary school teachers, family counsellors, sociologists, gerontologists, sports trainers and care staff to provide services for persons with disabilities.

Ministry of Health: The Ministry is responsible for the provision of health services in social service institutions/centres, of community-based health services, and of Disability Certificate given by Health Boards, which are used as a reference in the formulation of administrative records.

Ministry of National Education: The Ministry is responsible for providing educational and program support through workshops in day care centres and conducting non-formal education programs, including the ones for PwDs and older persons.

Civil Society Organisations (CSOs): CSOs and organisations of/for PwDs and older persons are key stakeholders at the non-governmental level. Systematic involvement of CSOs and organisations of/for PwDs and older persons in policy formulation, implementation and monitoring processes is of critical importance. CSOs are defined as relevant organisations for all activities in the EHUEP. It is also aimed to realise the rights of participation of PwDs and older persons by improving the capacities of CSOs and organisations of/for PwDs and older persons. At the same time, it is important to develop community-based services in line with the demands and views of PwDs and older persons. To the extent possible, efforts will be made to actively involve organisations focusing particularly women with disabilities and elderly women to ensure a gender perspective.

Other Stakeholders:

As disability and ageing are cross-cutting areas, there are many other relevant institutions which will be considered and might be involved in the action: such as Ministry of Justice, Ministry of Labour and Social Security, Ministry of Environment, Urbanisation and Climate Change, Ministry of Youth and Sport, Ministry of Treasure and Finance, Ministry of Interior, Ministry of Culture and Tourism, Ministry of Industry and Technology, Ministry of Commerce, Ministry of Transport and Infrastructure, Presidency of Strategy and Budget.

2.3. Lessons Learned

The action is built on the experiences of the previous projects funded by the EU as well as the experiences drawn from the implementation of the national strategies and actions plans along with the joint actions implemented with the international organisations.

For **AoS 1**: The first phase has provided valuable lessons through a series of dialogues, meetings, trainings activities and GRB analyses conducted across different public institutions and municipalities. Phase 1 proved that public institutions at central and local level in Türkiye lack in necessary awareness, knowledge and tools to collect and analyse comprehensive, up-to-date and sex disaggregated administrative data through which the situation of women and men can be analysed. Lack of sex-disaggregated data limits the responsiveness of services for differentiated needs of citizens (women, girls, men and boys). In addition, adoption of the central government policy and budget preparation guidelines on GRB has led to positive changes in the way Ministries and other public bodies monitor progress on the achievement of their programs. Moreover, effective and efficient public service delivery requires more than just well targeted policy actions. It is essential to ensure that those responsible for implementing policies possess the necessary knowledge and expertise. The effective

operation of GRB relies on regular capacity-building activities for all stakeholders involved in the process. Enhancing the knowledge of both central and local public managers about GRB practices will enable them to play a more active and effective role in the process. Furthermore, establishing structures that will facilitate coordination and cooperation between/among institutions, especially ministries, which can share different experiences and good practices, will be a crucial step for the sustainable implementation of GRB in Türkiye. Finally, it is essential to follow up on on-going actions to monitor progress and address potential challenges. Integrating an equality perspective into every phase of audits is an essential part of GRB process. Conducting audits with an equality perspective will enable an independent and impartial evaluation of the GRB process, improve practices based on audit findings, and inform the public transparently.

For **AoS 2**: Türkiye has implemented "Increasing the Organisational Capacity of the Women and Children Sections (WCS) of the Gendarmerie General Command" project. The project provided trainings for the staff of WCS and produced a communication strategy. The project included a supply component for the supply of vehicles to WCS in 81 provinces as well as refurbishment of these units. The intervention rate by the WCS in cases of violence against women increased from 15,000 to 48,000 during and after the project with the number of victims supported exceeding 50,000. The project proved that the increased capacity of the staff as well as the improved intervention capacity through supply of vehicles dedicated to WCS increases the image of the law enforcement as an effective mechanism for combatting violence against women.

Currently, there are 1005 Local Bureaus on Combating Domestic Violence and Violence Against Women across Türkiye. Police officers working in these departments have been receiving specialised trainings, developed by UNFPA on prevention and response to VAWG since 2006. Only between 2022-2024, 480 law enforcement officers received Training of Trainers (ToTs) on prevention and response to VAWG including various modules to increase the victim centred approach and technical capacity of the officers. Based on the observations and feedback from these ToTs, it has been noted that – despite the existence of in-service trainings provided by the academy – there is a significant and further need for extensive advanced trainings that include various technical information and soft-skills. Officers reported feeling much more competent and better equipped to respond to VAWG cases after receiving UNFPA's interactive and effective training. The need for stronger collaboration and coordination with other key actors for prevention and response to VAWG is another observation from the collaboration of UNFPA with the Turkish National Police, raised during half-day multi stakeholder workshops as part of the trainings. The lack of intersectoral coordination at the local level where law enforcement units as well as other responsible parties need to work together for effective management of VAWG cases, better protect and respond to survivors as they gather and act together to combat VAWG, was also noted. The workshops also helped to observe and record that the Bureaus on CDV and VAW cannot reach the most vulnerable women groups (old, PwD, migrant, single mothers, women who cannot leave the house due the care responsibilities/perpetrator) due to lack of operational capacity (such as mobile VAWG units). The provision of mobile VAWG units could reinforce their outreach activities for a better protection and response.

For **AoS 3**: Since 2011, the Social Inclusion Department within the General Directorate of Family and Community Services, under the Ministry of Family and Social Services, has been coordinating all Roma-related initiatives in Türkiye, including the development and monitoring of the National Roma Integration Strategy (NRIS). This department has also been responsible for the first two major EU supported interventions in the field, both implemented by the Ministry itself.

SIROMA, was implemented from 2015 to 2017 by the Ministry to foster social inclusion in areas with high Roma populations. The project accomplished enhanced quality and coordination among partners and stakeholders, expanded service accessibility for the Roma community, gathered socio-economic data on the Roma demography, established 20 operational Social Service Coordination Units and formulated a collaborative Action Plan. ROMSID project, implemented between 2020 and 2023, supported the creation of a monitoring and evaluation framework for the NRIS Action Plan. ROMSID also piloted the monitoring and evaluation framework, setting a legislative policy precedent for a unified system to oversee the NRIS and its Action Plans, thereby reinforcing sector coordination for Roma-targeted actions.

Roma Integration (RI) 2020, implemented between 2016 and 2022, established a comprehensive platform for the Western Balkans and Türkiye, funded by the European Commission. It supports the creation of effective monitoring and evaluation mechanisms for NRISs and their Action Plans. RI 2020 focuses on Roma inclusion within a broader context of public administration reform, echoing ROMSID's efforts on a grander scale. Roma Integration III is implemented presently in Western Balkans and Türkiye in partnership between the EU and the Council of Europe and is set to continue until 2026.

ROMACTED II is a Joint Programme between the EU and the Council of Europe, designed to enhance Roma integration in local communities by fostering participation in local policy processes and action implementation. Following the first phase in the Western Balkans and Türkiye (2017-2020), ROMACTED II continued from 2021 to 2024, aiming to: i) bolster local democracy and service delivery for Roma citizens, ii) encourage local authorities' commitment to policymaking, iii) support Roma communities' involvement in democratic governance.

Social Inclusion Training Programmes, financed by the national budget, commenced in January 2023 across five provinces. A total of 350 participants from the Ministry and other public entities, along with NGO representatives, received training on inclusive public services, legal frameworks, marginalisation, and anti-discrimination.

Projects and programs require long lead times, consistent funding and long-term implementation plans to be effective. The above-mentioned initiatives are indicative of the sustained commitment in Türkiye to make meaningful progress in the area of social inclusion, which aims to catalyse social welfare through the integration of Roma. The existence of a specific Strategy Paper targeting the social inclusion of Roma citizens indicates political ownership in this area. In addition to the Provincial Working Groups in the field, national level Monitoring and Evaluation Committee meetings are organised with broad and high-level participation with public institutions including CSOs, academicians and international organisations.

A review of the historical process of Roma policy in Türkiye reveals that systematic progress is being made in this area. Policies are implemented in a multidisciplinary manner with the active participation of all relevant stakeholders in the field and monitored through an IT-based monitoring system.

This Action, which will also support the overall objectives of focusing on social inclusion and protecting citizens from discrimination, is essential for the effective implementation and monitoring of Roma Strategies and Action Plans. A major shortcoming of existing systems is the lack of detailed data collection and sharing mechanisms at local level.

For **AoS 4**: Social Inclusion of Persons with Mental Disabilities Project (2018-2023), which is carried out under the coordination of the World Health Organization and in cooperation with MoFSS and the Ministry of Health, has contributed to social inclusion efforts for persons with mental disabilities by increasing the quality and quantity of community-based support services. The second phase of the Project will be implemented between 2024-2026 to increase the number and capacities of community-based centres especially in earthquake zone.

Within the scope of "Supporting the Capacity of Implementation and Monitoring of the CRPD Project (2013-2016)", awareness-raising activities on human rights of PwDs were carried out to increase the capacities of public institutions and CSOs and organisations of/for PwDs and human rights indicator sets were established to set a reference for the current situation and monitoring of the level of the realisation of human rights of the PwDs in Türkiye. This Project was carried out under national budget with the co-financing of UNDP.

By "Improved Integration of Disabled Persons into Society Project (2012-2015)", activities were carried out to strengthen the capacities of CSOs of/for PwDs and to increase their participation in decision-making mechanisms. Grants were also provided for CSOs for their capacity building projects.

This Action aims to take all these developments one step further and contribute to the aforementioned needs by disseminating the rights-based approach in different segments of society, strengthening cooperation at the sectoral level among public institutions, raising awareness and increasing the participation of CSOs of/for PwDs and older persons in policy-making processes and strengthening the social inclusion of PwDs and older persons through increasing the capacity of community-based services.

3. DESCRIPTION OF THE ACTION

3.1. Intervention Logic

The Overall Objective (Impact) of this action is to improve the fight against discrimination of disadvantaged groups in Türkiye.

The Specific Objective(s) (Outcomes) of this action are to:

1. Improve women's access to resources, opportunities and services;
2. Enhance efforts to combat violence against women;
3. Strengthen the protection of the rights of Roma Citizens;
4. Improve social inclusion of persons with disabilities and older individuals.

The Outputs to be delivered by this action contributing to the corresponding Specific Objective (Outcomes) are:

Output 1 (Contributing to SO 1):
GRB integrated and institutionalised by central and local level authority institutions as good budgeting practice at all stages of national and local policy-making and budgeting processes in Türkiye

Output 2 (Contributing to SO 2):
Enhanced quality, effectiveness, and inclusiveness of services and coordination by National Police Forces to combat violence against women and girls (VAWG)

Output 3 (Contributing to SO 3):
Improved central and local institutional capacity for effective implementation and design of Roma Strategy Paper (current – ROSEP) and its Action Plans

Output 4 (Contributing to SO 4):
Enhanced institutional capacity for the realisation of the fundamental rights of persons with disabilities and the elderly

The theory of change of the action is as follows:

If the capacity on GRB, combatting violence against women, improving rights of Roma citizens, persons with disabilities and older people is improved and the Turkish institutions continue to implement newly adopted policies on the rights of vulnerable groups, then fight against discrimination of vulnerable groups in Türkiye will be improved.

3.2. Indicative Activities

Activities related to Output 1

The activities related to output 1 will support advancement of women's and girls' empowerment, and their full enjoyment of fundamental rights through integrating and institutionalising GRB as a good budgeting strategy at all stages of national and local policy-making and budgeting processes in Türkiye. The activities will focus on the implementation of GRB tools and methods, strengthening the coordination mechanisms, diversifying

the type and thematic areas of the GRB analysis and impact assessments, and further capacity development of oversight and audit institutions as well as transforming the previously built capacities into a community of practice.

1.1 Strengthening the coordination mechanism at national level among key institutions in planning and budgeting processes: this activity aims to establish and sustain a robust coordination mechanism on GRB among key institutions at the national level. The primary objective is to create a structured and collaborative environment where institutions can harmonise their strategies, share best practices, and collectively monitor the progress of GRB initiatives, thereby enhancing progress towards women's rights and equality between women and men. A series of strategic interventions will be carried out to ensure effective coordination among key institutions in the planning and budgeting processes, with a focus on sustaining and expanding the GRB practice.

1.2 Providing new technical capacities and access to new tools related to GRB and international good practices to audit institutions and parliamentary committees and their officials: This activity focuses on enhancing the technical capacity of audit institutions and parliamentary committees in Türkiye to incorporate an equality perspective into their auditing and oversight functions. By equipping these institutions and their officials with the necessary tools, knowledge, and international best practices, the activity aims to ensure that the equality between women and men perspective is systematically integrated into public financial management. It will enable audit institutions to evaluate the impact of public spending on women and men and different groups of the population and to make informed recommendations that promote equality.

1.3 Increasing awareness and knowledge of selected municipalities and their public officials on GRB and providing access to tools and guidelines related to GRB: This activity aims to strengthen the ability of metropolitan municipalities to integrate an equality perspective into their planning and budgeting processes. By integrating such a perspective into their budgeting processes, municipalities can advance women's rights and empowerment and create more inclusive and equitable public services. The activity will involve building the capacity of metropolitan municipalities to implement GRB by engaging leadership, training staff, providing practical tools, and facilitating knowledge exchange, in order to create a sustainable and effective framework for integrating perspectives on equality between women and men into municipal governance.

1.4 Improving the capacity of civil society and academia stakeholders to use GRB tools in monitoring budgets and carrying out advocacy activities in planning and budgeting processes: This activity aims to increase the capacities of civil society organisations (CSOs) and academic stakeholders to utilise GRB tools effectively in order to monitor public budgets and engage in related advocacy activities. Involvement of CSOs and academicians will strengthen government accountability and monitoring commitments on equality between women and men and advancing more inclusive and equitable governance.

Activities related to Output 2

The activities related to output 2 will support Local Bureaus on CDV and VAW in 5 provinces. The target provinces will be selected at a later stage based on criteria such as geographical distribution; data on the VAW Case numbers at the action inception phase and number of police officers in these departments; etc. The aim will be to provide tailored technical and operational support for rights based VAWG response services and to improve the inclusion of better workflow and referral systems for multi sectoral coordination on VAWG via gap identification and multisectoral interventions. This will be achieved via systems strengthening in Local Bureaus on CDV and VAW and coordination with needs assessments, capacity building, technical and operational support. The list of indicative activities includes:

2.1 Strengthening the capacity of selected Local Bureaus on CDV and VAW for rights based VAWG prevention and response. This will target the capacity building and improvement needs of the Bureaus. It may involve needs assessments, trainings for police officers, development of standard operating procedures etc.

2.2 Strengthening systematic and institutional multisectoral coordination on VAWG at the local level in the selected provinces. This activity will involve establishment of VAWG Case Management Working

Groups, interventions to improve workflows and referral systems targeting police officers and staff of the relevant institutions.

Activities related to Output 3

The activities related to output 3 aim to enhance institutional capacity and coordination to effectively implement the Roma Strategy at local level. This includes raising awareness of Roma rights through informational materials and events and strengthening the capacity of rights-based CSOs – including Roma women's organisations – through tailored training and policy engagement. Additionally, they focus on mainstreaming Roma inclusion across various policy areas by preparing evaluation reports and drafting legislation to formalise the NRCP's responsibilities. The indicative list of activities includes:

3.1 Increasing institutional capacity and coordination of responsible institutions and organisations for actions within the scope of ROSEP, strengthening effectiveness of the National Roma Contact Point at the central and local level and ensuring institutionalisation along with identification of duties and responsibilities. This activity will facilitate better implementation of ROSEP as it will involve tailored trainings on inclusive public services, intercultural communication and emotional management in social inclusion, democratic citizenship, social rights, and anti-discrimination for public officials at the central and local level of the relevant public authorities. The authorities will also be provided with the opportunity to learn from the best practices of the CoE member states. Special attention will be given to the capacity needs of the Roma Coordinators of MoFSS. Moreover, Roma women will also be targeted. Social Solidarity Centres will implement programmes for empowerment of Roma women involving trainings on access to rights, remedies against discrimination, the principle of equality as well as trainings on family planning.

3.2 Enhancing measures to increase awareness for promoting Roma rights. Considering that advocacy is an indispensable part of the national and international strategies on the human rights, this activity will enhance awareness on the rights of Roma. In addition to the printing of materials, social media and web-based activities including competitions for the promotion of the rights of Roma will be conducted. This activity will also involve the organisation of an international conference with participation from representatives of public institutions, CSOs and international organisations, academicians, Roma and non-Roma citizens.

3.3 Increasing operational capacity of rights-based CSOs – including women's organisations – working in the regions/provinces where Roma people live intensively and strengthening involvement of Roma CSOs in all stages of policymaking, and in the planning, implementation, follow-up / monitoring of the Roma strategy, advocacy services, sustainability and contribution to M&E framework. The involvement of the CSOs is the key for the outreach of the activities as well as the sustainability. The MOFSS is already working with the CSOs in the implementation of the ROSEP. The local implementation and the monitoring of the ROSEP is highly dependent on the capacities of the CSOs as they are attributed several roles. In order to ensure CSOs' contribution to the improvement of the rights of Roma, CSOs capacity needs will be targeted, mainly on the trainings covering advocacy, anti-discrimination, inclusive practices, fund raising etc. Special focus will be given to Roma women on the freedom of association.

3.4 Mainstreaming Roma inclusion across different thematic policy areas. This activity will address the needs in the national and regional policy development and further institutionalization of Roma contact points through the legislative studies. Activities 3.1 and 3.2 will support the implementation of this activity.

Activities related to Output 4

The activities related to output 4 will serve the institutional capacity improvement for better realisation of the rights of PWDs and older persons. All activities will ensure mainstreaming of equality between men and women. There will be specific modules, workshops and activities focusing on women's participation.

protection from exploitation violence and abuse; as well as sexual and reproductive health. The indicative list of the activities includes:

4.1 Strengthening monitoring capacity for the realisation of rights of persons with disabilities. This activity will mainly focus on improving the web-based module, improving the data sets such as collecting disaggregated data, learning from best monitoring practices etc. The database is operated by the MoFSS, therefore, the capacity building activities will mainly focus on the MoFSS.

4.2 Mainstreaming disability and ageing in the design, application, monitoring, and evaluation processes of policies, programs, and services. This activity will target high level officials to ensure mainstreaming of rights-based policy in line with the policy areas of the 2030 Barrier Free Vision.

4.3 Improving the capacities of CSOs and organizations of/for persons with disabilities and older persons – including women's organisations. The capacity of the CSOs is significantly important, especially for the monitoring and mainstreaming purposes. The action will involve enhancing right based advocacy capacity of the CSOs.

4.4 Increasing the capacity of community-based care models to strengthen and promote social inclusion of persons with disabilities and older persons. The activity will target day-care centres for better service provision to the PwDs and older persons.

3.3. Mainstreaming

Environmental Protection, Climate Change and Biodiversity

The action is not directly targeting Environmental Protection, Climate Change and Biodiversity but the implementation will prioritise the use of environment-friendly materials and equipment throughout its implementation. Training sessions and workshops will incorporate sustainability practices, such as minimising waste and promoting recycling. Whenever feasible, hybrid events will be organised to reduce unnecessary travel and the associated carbon footprint. Additionally, the project will adopt digital-first policies for documentation, encouraging the use of electronic documents over printed ones to further reduce paper waste and environmental impact.

Gender equality and empowerment of women and girls

As per OECD Gender DAC codes identified in section 1.1, this action is labelled as G2. This implies that the target group comprises women and girls, with the aim of systematically and sustainably integrating equality between women and men.

The activities in all the AoS will directly contribute to the gender equality and empowerment of women and girls.

GRB is an important and effective strategy to mainstream equality between women and men in order to reach the ultimate goal of equality between women and men and women's empowerment. The principle of mainstreaming requires incorporating the perspective of equality in all aspects of budgetary and policymaking procedures including defining areas for public intervention, planning for programmes, actions and budgets implementing planned actions through spending, and monitoring and auditing all procedures and activities.

Taking into account the particular challenges faced by many women and girls in vulnerable groups and hard to reach areas in accessing effective protection, the Action will ensure that the pilot Local Bureaus of the National Police have outreach capacities to such communities and hard to reach areas within their jurisdiction. The Local Bureaus on CDV and VAW will be encouraged to develop a multi-sectoral approach and institutional culture based on principles of equality between men and women and non-discrimination.

The action will involve interventions to address the challenges faced by Roma women, such as multiple and intersecting forms of discrimination, sexism and violence due to prejudices and discriminatory behaviours.

The action will undertake a gender analysis to understand the differentiated needs of PwDs and older persons, which will contribute to the capacity assessment of daily care centres and empowerment programme to be conducted during the action implementation. The action will be implemented in a way to adapt to the specific needs and capacities of women and girls with disabilities and older women. Hence, contributing towards the achievement of equality – when women and men, girls and boys, have equal rights, life prospects and opportunities, and the power to shape their own lives and contribute to society –will be a significant objective of the action.

Human Rights

All the AoS identified in this action strongly correlate to protection and improvement of human rights and the promotion of equality. They aim to fight against discrimination and ensure better enjoyment of human rights by all individuals without any limitation. This approach aligns with international human rights frameworks, which mandate the protection of human rights and the promotion of equality.

Disability

As per OECD Disability DAC codes identified in section 1.1, this action is labelled as D2. This implies that the action will ensure equal rights and improved wellbeing for PwDs and older persons, in line with the international and EU standards. The action will support strengthening of disability inclusive policy development and service provision on the principles of Availability, Accessibility, Acceptability and Quality in social services. As a result, the action aims to address the "intersecting discrimination" of PwDs in relation to their sex, age, social and economic status, and their disability and contribute to their equal opportunities, equal access to participate in society and economy.

3.4. Risks and Assumptions

Category	Risks	Likelihood (High/ Medium/ Low)	Impact (High/ Medium/ Low)	Mitigating measures
Category 3- people and the organisation`	Lack of commitment of the Intermediate Bodies for policy management (IBPMs) and stakeholders to the Action	L	M	Senior level ownership will be ensured through a number of strategies including initial meetings with senior management staff of the stakeholders
Category 3- people and the organisation`	High-staff turnover in IBPMs and stakeholder	H	M	Effective hand-over mechanisms will be requested from the institutions and turn over will be monitored
Category 1- external environment	Country context might have negative effect on the implementation	L	H	The institutions will be encouraged to follow international standards

	and sustainability of the Action			
Category 1 - external environment	Delay in the implementation of activities due to natural disasters, global pandemic, or other force majeure events	**M**	**M**	The institutions will be requested to regularly monitor the implementation schedules and envisage appropriate mitigating measures
Category 1- external environment	Continuation of financial situation and currency exchange fluctuations in Türkiye	**M**	**M**	The budgets will be closely monitored
Category 3 - people and the organisation'	Low participation or engagement from final beneficiaries	**L**	**H**	Awareness raising and targeted activities such as meetings, Roma Day celebrations and workshops will be organised in order to improve the commitments and keep increasing the interest in the project activities

External Assumptions

All the AoS have activities targeting local branches and these branches will follow the guidance of the central organisations to implement policies and activities of the outputs of the Action.

The implementation of the Action requires the implementation of relevant national action plans and strategic documents. It is expected that all the institutions will fulfil their roles identified in these documents.

The Action also depends on the participation of CSOs and academia in activities identified in the Action Document and it is expected they will have interest and willingness to take part in the activities.

The Ministry of Interior will continue to invest in combatting violence against women.

The political commitment of relevant Ministries and institutions to GRB will continue.

The MoFSS will continue to implement successive action plans to improve the rights of Roma and PwDs.

Continued administrative and political support for women's empowerment equality between women and men in Türkiye.

Continued Government commitment to implementation and strengthening of performance-based budget system.

Continued interest among public institutions for close coordination and cooperation on implementation of GRB.

Continued interest and willingness of civil society and academia to being involved in budget and planning processes.

Turkish National Police (TNP) continues to strategically prioritise and take actions on elimination of VAWG and on strengthening VAWG response services at the local level.

TNP assign police officers working at the Local Bureaus on CDV and VAW to the activities and trainings provided under this Action.

The governmental and non-governmental organisations are willing to effectively coordinate with local branches of Turkish National Police and contribute to the action activities.

Conducive political will and continuity in commitments of all relevant institutions to sustain efforts for promoting anti-discrimination interventions in close connection with social inclusion policies including Roma.

The public institutions responsible for the activities in the EHUEP are committed to providing effective data entry into the web-based module, are open to multi-sectoral cooperation on disability inclusion, and are committed to adapting the tools developed under this action.

The high-level officials and service providers of MoFSS and other public institutions are willing to participate in the activities under this Action.

PwDs and older persons are interested in benefiting from established workshops.

3.5. Indicative Logical Framework Matrix

Results	Results chain: Main expected results	Indicators	Baselines (values and years)	Targets (values and years)	Sources of data	Assumptions
Impact	To improve fight against discrimination of disadvantaged groups in Türkiye	Qualitative improvement of the fight against discrimination of vulnerable groups in Türkiye based on international reports	Requires improvement with certain gaps (2023)	Improved protection of the rights of vulnerable groups reported (2027)	EU Türkiye Reports Reports of Council of Europe and UN Bodies	*Not applicable*
Outcome 1	Improved women's access to resources, opportunities and services	Existence of systems to track and make public allocations for gender equality and women's empowerment (Sustainable Development Goal Indicator 5.c.1)[7]	No– approaches requirements (2023)	Yes–full meets requirement (2027)	OECD and UN Women reports	The political commitment to GRB will continue.
Outcome 2	Enhanced efforts to combat violence against women	Improved Case management system of Turkish National Police on VAWG cases	No (2024)	Yes (2027)	Reports of Project Institutional Reports of Ministry of Interior	The Ministry of Interior will continue to invest in combatting violence against women.
Outcome 3	Strengthened protection of the rights of Roma citizens	Qualitative improvement on the rights or Roma Citizens in Türkiye based on international reports	Requires improvement with certain gaps (2023)	Improved protection of the rights of Roma	EU and OSCE Reports	The MoFSS will continue to implement successive action plans to improve the rights of Roma and PwDs

[7] For methadology of the indicator please see: https://unstats.un.org/sdgs/metadata/files/Metadata-05-0c-01.pdf

				reported (2027) 25 (local level) (20272		
Outcome 4	Improved social inclusion of persons with disabilities and the elderly	4.1. % increase in the level of progress of national action plans on the rights of PwDs 4.2. % of service recipients who stated that the services provided at Day Care Centres contributed to their social inclusion and empowerment.	4.1. N/A 4.2. N/A	4.1 %30 (2027) 4.2. %75 (2027)	Annual Reports of National Action Plans on the rights of PwDs Institutional Reports of MOFSS	The MoFSS will continue to implement successive action plan to improve the rights of PwDs
Output 1 related to Outcome 1	GRB integrated and institutionalised by central and local level authority institutions as good budgeting practice at all stages of national and local policy-making and budgeting processes in Türkiye	1.1.1 Number of official guidelines and manuals in force/use on planning, budgeting and auditing processes with specific GRB references 1.1.2 Number of annual budget programmes with specific activities on women's empowerment, women's rights and equality between women and men or with GRB sensitive indicators 1.1.3. Number of Ministries adopted internal audit plan	1.1.1: 3[8] (2023) 1.1.2: 10 (2023) 1.1.3: 0 (2023)	1.1:1: 5 (2027) 1.1.2: 15 (2027) 1.1.3: 2 (2027)	Documents issued by Presidency of Strategy and Budget and other institutions with oversight role Performance Programme Documents of Public Institutions Ministry of Treasury and Finance and Court of	Continued administrative and political support for women's empowerment equality between women and men in Türkiye Continued Government commitment to implementation and strengthening of performance based budget system Continued interest among public institutions for close coordination and cooperation on implementation of GRB

[8] Budget Preparation Guideline, Citizen's Budget Guideline and Investment Programme Preparation Guideline published by Presidency of Strategy and Budget in the first phase of the project

		which includes reference to GRB 1.1.4. Number of metropolitan municipalities used GRB tools and methods 1.1.5. Number of monitoring documents / reports by CSOs / academicians on budget allocations / spending on GEWE goals.	1.1.4: 3[9] (2023) 1.1.5: 4[10] (2024)	1.1.4: 15 (2027) 1.1.5: 8	Accounts Sources Minutes and reports of Parliamentary Committees Plans and programmes of municipalities, Union of Municipalities reports Publications of respective CSOs and academicians	Continued interest and willingness of civil society and academia to involve in budget and planning processes
Output 2 related to Outcome 2	Enhanced quality, effectiveness, and inclusiveness of services and coordination by National Police Forces to combat violence against women and girls (VAWG)	2.2.1 % of police officers in Bureaus on CDV and VAW in selected 5 provinces have increased capacity for right based VAWG response. 2.2.2 Number of Local Bureaus on CDV and VAW have increased operational capacity for effective and survivor centred protection for women and girls.	2.2.1: 0 (2024) 2.2.2: 0 (2024)	2.2.1: 10% (2027) 2.2.2: 5 (2027)	Capacity Building Package for VAWG Response Training evaluation reports Pre/post tests of trainings	Turkish National Police (TNP) continues to strategically prioritise and take actions on elimination of VAWG and on strengthening VAWG response services at the local level. TNP assign police officers working at the Local Bureaus on CDV and VAW to the activities and trainings under this Action.

[9] Eskişehir Metropolitan Municipality, Gaziantep Metropolitan Municipality and Kocaeli Metropolitan Municipality
[10] Women budget group reports in Edirne, Eskişehir, Gaziantep and Kocaeli in the first phase of the project

		2.2.3 Number of VAWG Case Management Working Groups established in pilot provinces 2.2.4 Number of joint activities among governmental and non-governmental organizations at the local level on VAWG coordination 2.2.5 Number of tools developed in VAWG Case Management Working Groups	2.2.3: 0 (2024) 2.2.4: 0 (2024) 2.2.5: 0 (2024)	2.2.3: 5 (2027) 2.2.4: 10 (2027) 2.2.5: 10 (2027)	Regular reports of the Local Bureaus on CDV and VAW on the services provided The reports of monitoring visits Policy and Social Papers on VAWG SOP on VAWG Case Management Working Group Activity reports Meeting and/or workshop reports	The governmental and non-governmental organizations are willing to effectively coordinate with local branches of Turkish National Police and contribute to the action activities.
Output 3 related to Outcome 3	Improved central and local institutional capacity for effective implementation and design of Roma Strategy Paper (current – ROSEP) and its Action Plans	3.3.1 Number of Local Action Plans on the rights of Roma 3.3.2 Number of Roma Contact Points (functional/operational) at local level. 3.3.3 Number of persons trained (with an improved capacity) including on	3.3.1: 23 local action plans are in place. (2024) 3.3.2: 0 (2024)	3.3.1: 25 local action plans (23 to be revised+2 to be newly adopted) 3.3.2: 25 (2027)	Activity and Progress Reports of Local Action Plans Activity and Progress Reports of Functional Roma Contact Points	Conducive political will and continuity in commitments of all relevant institutions to sustain efforts for promoting anti-discrimination interventions in close connection with social inclusion policies including Roma

			3.3.3: 0 (2024)	3.3.3: 300 (2027)	Training Results (Pre and Post Test)	Ownership and willingness of the local authorities
Output 4 related to Outcome 4	Enhanced institutional capacity for the realisation of the fundamental rights of persons with disabilities and the elderly	4.4.1 Existence of a web-based monitoring module with improved capacity 4.4.2 Number of meetings held on a sectoral level based on the policy areas of 2030 Barrier-Free Vision 4.4.3 Number of regional capacity-building workshops hold for CSOs including organizations of/for PwDs and women's organisations 4.4.4 Number of day care centres with increased capacity	4.4.1: 0 (2024) 4.4.2: 4 (2024) 4.4.3: 0 (2024) 4.4.4: 0 (2024)	4.4.1: Yes (2027) 4.4.2: 13 (2027) 4.4.3: 7 (2027) 4.4.4: 7 (2027)	Web based monitoring module Minutes of Meetings Pre/post-tests following the trainings Statistics and Reports of MoFSS	The public institutions responsible for the activities in the EHUEP are: committed to provide effective data entry to the web-based module and open to multi-sectoral cooperation on disability inclusion and are committed to adapt the tools developed under this action. The high level officials and service providers of MoFSS and other public institutions are willing to participate the activities under this Action. OPDs and CSOs are willing to participate into the activities of the Action and are open to cooperation PwDs and older persons are interested to benefit from established workshops.

4. IMPLEMENTATION ARRANGEMENTS

4.1. Financing Agreement

In order to implement this action, it is envisaged to conclude a financing agreement with the Republic of Türkiye.

4.2. Indicative Implementation Period

The indicative operational implementation period of this Action, during which the activities described in section 3 will be carried out and the corresponding contracts and agreements implemented, is 72 months from the conclusion of the financing agreement.

Extensions of the implementation period may be agreed by the Commission's responsible authorising officer by amending this Financing Decision and the relevant contracts and agreements.

4.3. Implementation Modalities

The Commission will ensure that the EU appropriate rules and procedures for providing financing to third parties are respected, including review procedures, where appropriate, and compliance of the action with EU restrictive measures[11].

4.3.1. Indirect Management with a pillar-assessed entity

This Action may be implemented in indirect management with the following pillar assessed entities:

For AoS 1

A part of this action (AoS1) may be implemented in indirect management with UN Women.

This implementation entails indirect management with work toward achieving Outcome 1 "Improved women's access to resources, opportunities and services" with the related output "GRB integrated and institutionalised by central and local level authority institutions as good budgeting practice at all stages of national and local policymaking and budgeting processes in Türkiye".

The envisaged entity has been selected using the following criteria:

1) Mandate focused on the promotion of women's rights, equality between women and men and women's empowerment;
2) Extensive technical expertise in the field of GRB and policy-making;
3) Established strong relationships with both public institutions and civil society organisations.

UN Women is the best placed implementing partner for this project due to its comprehensive mandate to promote equality between women and men and empower women globally. The implementation entails not only integrating GRB into policymaking in Türkiye but also ensuring that these policies actively address and bridge gaps between women and men across various sectors. UN Women has an extensive track record and recognised expertise in GRB. Their work in this area includes conducting GRB analyses, developing training

[11] EU Sanctions Map. Please note that the sanctions map is an IT tool for identifying the sanctions regimes. The source of the sanctions stems from legal acts published in the Official Journal (OJ). In case of discrepancy between the published legal acts and the updates on the website it is the OJ version that prevails.

programs, and creating indicators and targets that support mainstreaming. UN Women's previous implementation of GRB project in Türkiye has provided valuable lessons and established a robust framework for advancing equality between women and men.

UN Women's established relationships with public institutions and civil society organisations enable effective coordination and collaboration, which are essential for the successful implementation of GRB. Their partnerships ensure that the project is grounded in local contexts and responsive to the specific needs of women and girls in Türkiye. Moreover, UN Women's role in fostering sustainable advocacy and monitoring mechanisms through the involvement of CSOs and academia helps create a supportive environment for ongoing mainstreaming efforts. Since 2010, UN Women has supported the Turkish government in various initiatives aimed at promoting equality between women and men and women's rights. Their long-standing experience and commitment to policy-making responsive to equality between men and women are well respected by national authorities, making UN Women an ideal partner for this action. Their ability to provide tailored technical assistance and their proven track record in implementing similar projects ensure the project's success in advancing women's empowerment and achieving sustainable development goals in Türkiye.

In case the envisaged entity would need to be replaced, the Commission's services may select a replacement entity using the same criteria. If the entity is replaced, the decision to replace it needs to be justified.

For AoS 2

A part of this action (AoS2) may be implemented in indirect management with UNFPA.

This implementation entails indirect management with work toward achieving Outcome 2 "Enhanced efforts to combat violence against women" with the related output "Enhanced quality, effectiveness, and inclusiveness of services and coordination by National Police Forces to combat violence against women and girls".

The envisaged entity has been selected using the following criteria:

1) Demonstrated mandate for the prevention of and response to violence against women and girls (VAWG);
2) In-country experience, paired with global technical expertise, specifically in preventing and responding to VAWG;
3) Established, strong relationships with public institutions and civil society organisations engaged in VAWG prevention and response efforts within Türkiye;
4) Track-record in the development of training programmes for police officers and other personnel on the VAWG, emphasising survivor-centred approaches and the importance of human rights.

Given the scope of its mandate, UNFPA's programmes address prevention and response to VAWG from a multi-sectoral dimension including protection (law enforcement-social services), health and education. UNFPA globally leads VAWG service delivery, including in crisis-affected areas. With its health portfolio, UNFPA integrates VAWG prevention and response within sexual and reproductive health services including clinical management of rape, mental health psychosocial support, and legal assistance to survivors. UNFPA plays a leading role in addressing GBV in humanitarian settings, coordinating the GBV Area of Responsibility (AoR) within the Global Protection Cluster. They deliver essential services in emergencies, distribute dignity kits, and establish safe spaces for women and girls. Within this framework, UNFPA has established over 40 safe spaces in Türkiye during the humanitarian response since 2011. With its youth and education portfolio UNFPA works on early marriage, female genital mutilation, and sexual violence through comprehensive sexuality education and youth empowerment initiatives.

In case the envisaged entity would need to be replaced, the Commission's services may select a replacement entity using the same criteria. If the entity is replaced, the decision to replace it needs to be justified.

For AoS 3

A part of this action (AoS3) may be implemented in indirect management with the Council of Europe.

This implementation entails indirect management with work toward achieving Outcome 3 "Strengthened protection of the rights of Roma citizens" with the related output "Improved central and local institutional capacity for effective implementation and design of Roma Strategy Paper (current – ROSEP) and Action Plans".

The envisaged entity has been selected using the following criteria:

1) Mandate related to the protection of human rights, including in relation to Roma;
2) Technical expertise in the field of Roma inclusion;
3) Strong relationships both with public bodies and civil society organisations in the field of social policy in Türkiye.

The CoE is the leading European intergovernmental organisation with an extensive and recognised standing and in-house expertise in the area of human rights' protection, including in relation to Roma. The Council of Europe's work in these areas is based on the established synergy between the relevant Council of Europe standards and the technical assistance activities provided to help countries in need to improve the work of Roma inclusion. Moreover, the priority areas of the Strategic Action Plan for Roma and Traveller Inclusion (2020 – 2025) are in line with the general policies on Roma inclusion and compliant with the aims of the Roma Strategy in Türkiye, striving to combat anti-gypsyism and discrimination and support real and effective accountability, support democratic participation and promote public trust and accountability and support access to inclusive quality education and training.

In case the envisaged entity would need to be replaced, the Commission's services may select a replacement entity using the same criteria. If the entity is replaced, the decision to replace it needs to be justified.

For AoS 4

A part of this action (AoS4) may be implemented in indirect management with UNFPA.

This implementation entails indirect management with work toward achieving Outcome 4 "Improved social Inclusion of Persons with Disabilities and Older Persons" with the related output "Enhanced institutional capacity for the realisation of the fundamental rights of persons with disabilities and the elderly".

The envisaged entity has been selected using the following criteria:

1) Mandate related to population and development, which aims to promote the human rights and social inclusion of women and youth with disabilities;
2) Technical expertise in the field of disability inclusion, promotion of active ageing;
3) Strong relationships both with public bodies and civil society organisations in the field of disability and ageing in Türkiye.

UNFPA works on disability and ageing under the concept of "Leaving no one behind". UNFPA focuses on empowering PwDs and older persons to make decisions about their health, education, employment, and life aspirations. Hence, its interventions promote the rights of PwDs to enjoy equal opportunities, live a life free of violence, and enjoy their health and rights. UNFPA is also committed to ending invisibility through high-quality population data so that everyone counts and is counted, and no one is left behind.

UNFPA strategies towards disability inclusion are drawn from sound evidence and comprehensive approaches to disability inclusion anchored in the United Nations Disability Inclusion Strategy (UNDIS). UNDIS lays out the foundation for entity-wide sustainable and transformative progress on disability inclusion as well as has

informed the UNFPA Disability Inclusion Strategy[12]. UNFPA performance on disability-inclusive programming – which is one of the key accountability areas of UNDIS – is measured and reported annually. UNFPA leads by example, which is demonstrated by exceeding the requirements for disability-inclusive programming in the second year of UNDIS reporting, and in numerous good practices.

In case the envisaged entity would need to be replaced, the Commission's services may select a replacement entity using the same criteria. If the entity is replaced, the decision to replace it needs to be justified.

4.4. Scope of geographical eligibility for procurement and grants

The geographical eligibility in terms of place of establishment for participating in procurement and grant award procedures and in terms of origin of supplies purchased as established in the basic act and set out in the relevant contractual documents shall apply, subject to the following provisions.

The Commission's authorising officer responsible may extend the geographical eligibility on the basis of urgency or of unavailability of services in the markets of the countries or territories concerned, or in other duly substantiated cases where application of the eligibility rules would make the realisation of this action impossible or exceedingly difficult (Article 28(10) NDICI-Global Europe Regulation).

4.5. Indicative Budget

Indicative Budget components	**EU contribution (amount in EUR)**	**Indicative third-party contribution, in EUR**
Methods of implementation – cf. section 4.3		
Outcome 1 Women's access to resources, Opportunities and services, composed of	**3 000 000**	**90 000**
Indirect management with UN Women - cf. section 4.3.1	3 000 000	90 000 (UN Women)
Outcomes 2 and 4 Enhanced efforts to combat violence against women Improved social inclusion of persons with disabilities and the elderly, composed of	**4 750 000**	**10 000**
Indirect management with UNFPA - cf. section 4.3.1	4 750 000	10 000 (UNFPA)
Outcome 3 Strengthened protection of the rights of Roma citizens, composed of	**2 000 000**	**223 000**
Indirect management with Council of Europe - cf. section 4.3.1	2 000 000	223 000 (Council of Europe)
Evaluation – cf. section 5.2 **Audit** – cf. section 5.3	may be covered under the IMEE contracts	N.A.
Strategic Communication and Public Diplomacy– cf. section 6	will be covered by another Decision	N.A.
Totals	**9 750 000**	**323 000**

[12] UNFPA. Disability Inclusion Strategy (2022-2025). https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/2021_Disability%20Inclusion%20Strategy_v06%20%282%29.pdf

4.6. Organisational Set-up and Responsibilities

There will be 4 steering committees established for the smooth implementation of the Action. The Directorate for European Union Affairs Department for Political Affairs will be the main focal point for coordination since the Directorate has the responsibility to harmonise Türkiye's policies on fundamental rights to EU and assumes the role of responsible institution from the sector.

Central and local level authority institutions have integrated and institutionalised the GRB as good budgeting practice at all stages of national and local policymaking and budgeting processes in Türkiye (AoS 1).

The intermediate body for policy management (IBPM) in this AoS is General Directorate on the Status of Women of the Ministry of Family and Social Services. Presidency of Strategy and Budget will be partnering institution (co-beneficiary) to support IBPM role of the Ministry.

A Steering Committee will be established and will include representatives from the Ministry of Family and Social Services, Presidency of Strategy and Budget, the selected International Organisation, Delegation of European Union to Türkiye (EUD), Directorate for EU Affairs and National IPA Coordinator (NIPAC) office. Where and when relevant representatives from other stakeholders, namely Ministry of Treasury and Finance, Committee on Equal Opportunities for Women and Men, Plan and Budget Committee and Turkish Court of Accounts, Metropolitan Municipalities and Turkish Union of Municipalities and Civil society will also be included in the Steering Committee.

Quality, effectiveness and inclusiveness of services and coordination by National Police Forces are enhanced to combat violence against women and girls (AoS 2)

The IBPM in this AoS is the Turkish National Police, under the supervision of Ministry of Interior.

A Steering Committee SC will be established and will include representatives from Turkish National Police, the selected International Organisation, Ministry of Interior, Delegation of European Union to Türkiye (EUD), Directorate for EU Affairs and National IPA Coordinator (NIPAC) office, Presidency of Strategy and Budget. Where and when relevant representatives from other stakeholders namely civil society organizations will also be included in the Steering Committee.

Central and local institutional capacity is improved for effective implementation and design of Roma Strategy Paper (current – ROSEP) and Action Plans and for social inclusion of Roma women and men (AoS3)

The IBPM in this AoS is Directorate General for Family and Community Services of the Ministry of Family and Social Services.

A Steering Committee (SC) will be established and will include representatives from the Ministry of Family and Social Services, the selected International Organisations, Delegation of European Union to Türkiye (EUD), Directorate for EU Affairs and National IPA Coordinator (NIPAC) office, and Presidency of Strategy and Budget and relevant CSO(s), including Roma women's organisations. Where and when relevant other stakeholders such as designated public institutions in the implementation of ROSEP will also be included in the Steering Committee.

Institutional capacity for the realization of the fundamental rights of persons with disabilities and older persons is enhanced (AoS 4)

The IBPM in this AoS is the General Directorate of Services for Persons with Disabilities and the Elderly.

A Steering Committee will be established and will include representatives from the Ministry of Family and Social Services, the selected International Organisation, Delegation of European Union to Türkiye (EUD), Directorate for EU Affairs and National IPA Coordinator (NIPAC) office, and Presidency of Strategy and Budget. Where and when relevant other stakeholders Ministry of National Education, Ministry of Health, and civil society organizations – including women's organisations – will also be included in the Steering Committee.

Regular Steering Committee meetings will take place to ensure smooth management of the Action. To this end, Steering Committee Meetings will take place quarterly for regular exchange of information on all matters arising out of the Agreement/Contract. The committee will discuss the progress of the project, verify the timely achievement of the outputs and mandatory results (as per Logical Framework and Indicative Action Plan) and discuss and decide actions to be undertaken for the successful implementation and it will address major risks and problems that the Action might face.

The selected entrusted entities will provide inter-sectoral coordination among all stakeholders; provide the secretariat for the steering committee; provide technical assistance and support to the IBPMs in the mobilisation of required technical expertise; inform about project implementation; organise implementation of project activities in close coordination with IBPMs, manage and disburse funds as per budget for project activities and in line with the Pillar Assessed rules and procedures; and, prepare progress and final reports. As part of its prerogative of budget implementation and to safeguard the financial interests of the Union, the Commission may participate in the above governance structures set up for governing the implementation of the Action.

5. PERFORMANCE MEASUREMENT

5.1 Monitoring and Reporting

The day-to-day technical and financial monitoring of the implementation of this action will be a continuous process, and part of the implementing partner's responsibilities. To this aim, the implementing partner shall establish a permanent internal, technical and financial monitoring system for the action and elaborate regular progress reports (not less than annual) and final reports. Every report shall provide an accurate account of implementation of the action, difficulties encountered, changes introduced, as well as the degree of achievement of its results (Outputs and direct Outcomes) as measured by corresponding indicators, using as reference the log frame matrix (for project modality).The Commission may undertake additional project monitoring visits both through its own staff and through independent consultants recruited directly by the Commission for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission for implementing such reviews). Indicators shall be disaggregated at least by sex. All monitoring and reporting shall assess how the action is taking into account the human rights based approach and gender equality. Roles and responsibilities for data collection, analysis and monitoring:

- Monitoring tasks undertaken by the implementing partners/ beneficiary country, under the coordination of NIPAC Office, and NAO Office for financial monitoring, will consist of collecting and analysing data aiming at informing on the use of resources and progress towards planned results, feeding the management of the action's decision-making processes.
- Monitoring tasks undertaken by the EU Delegation shall complement the implementing partners'/ beneficiary country's monitoring system, especially in key moments of the action cycle. It will also support follow-up of recommendations stemming out of external monitoring and will be used for informing EU management. This monitoring could take different forms and methodologies (meetings with implementing partners, action steering committees, on the spot checks …), to be decided based on specific needs and resources at hand. Reporting will be done according to methodologies and tools

included in DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation, including the use of standard check-lists.

Both types of internal monitoring are meant to inform and provide support to external monitoring:

- External monitoring / Results Oriented Monitoring (ROM)

The Commission and/or NIPAC may undertake additional project monitoring in line with the European Commission rules and procedures set in the Financing Agreement through independent consultants recruited directly by the Commission/NIPAC for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission/NIPAC for implementing such reviews). These reviews might be composed of monitoring of the action, results data collection or any other task that is identified in the most recent EC guidelines.

The Steering Committees will be established at activity level in order to steer the implementation of activities, achievement of results against indicators in the action document, to discuss monitoring findings (including ROM findings) and agree on corrective actions as appropriate. The Steering Committees will be composed of the representatives of end beneficiaries, Lead Institution, NIPAC Office, Contracting Authority and the EU Delegation.

5.2 Evaluation

Having regard to the nature of the action, evaluation(s) may be carried out for this action or its components by the beneficiary via independent consultants. The evaluations will be carried out as prescribed by the DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation.

The evaluation reports shall be shared with the partner country and other key stakeholders following the best practice of evaluation dissemination[13].The implementing partner and the Commission shall analyse the conclusions and recommendations of the evaluations and, where appropriate, in agreement with the partner country, jointly decide on the follow-up actions to be taken and any adjustments necessary, including, if indicated, the reorientation of the project.

All evaluations shall assess to what extent the action is taking into account the human rights-based approach as well as how it contributes to gender equality and women's empowerment. Expertise on human rights and gender equality will be ensured in the evaluation teams.

5.3 Audit and Verifications

Without prejudice to the obligations applicable to contracts concluded for the implementation of this action, the Commission may, on the basis of a risk assessment, contract independent audit or verification assignments for one or several contracts or agreements.

6. STRATEGIC COMMUNICATION AND PUBLIC DIPLOMACY

All entities implementing EU-funded external actions have the contractual obligation to inform the relevant audiences of the Union's support for their work by displaying the EU emblem and a short funding statement as appropriate on all communication materials related to the actions concerned. To that end, they must comply with the instructions given in the 2022 guidance document *Communicating and raising EU visibility: Guidance for external actions* (or any successor document).

[13] See best practice of evaluation dissemination

This obligation will apply equally, regardless of whether the actions concerned are implemented by the Commission, the partner country, service providers, grant beneficiaries or entrusted or delegated entities such as UN agencies, international financial institutions and agencies of EU Member States. In each case, a reference to the relevant contractual obligations must be included in the respective financing agreement, procurement and grant contracts, and contribution agreements.

For the purpose of enhancing the visibility of the EU and its contribution to this action, the Commission may sign or enter into joint declarations or statements, as part of its prerogative of budget implementation and to safeguard the financial interests of the Union. Visibility and communication measures should also promote transparency and accountability on the use of funds. Effectiveness of communication activities on awareness about the action and its objectives as well as on EU funding of the action should be measured.

Implementing partners shall keep the Commission and the EU Delegation/Office fully informed of the planning and implementation of specific visibility and communication activities before the implementation. Implementing partners will ensure adequate visibility of EU financing and will report on visibility and communication actions as well as the results of the overall action to the relevant monitoring committees.

7. SUSTAINABILITY

The sustainability measures vary depending on the area of support. There will be measures taken to ensure sustainability on financial and operational level, institutional level and policy level.

On **Financial and Operational level,** the IBPMs will be supported with dissemination plans to extend the results of the Action. Where relevant, the sustainability of the Action will be supported through online platform to monitor or disseminate the results.

On **Institutional level,** the sustainability will be ensured through the pools of trainers, in service trainings, updates in the curriculum of the relevant training institutions, online training facilities etc.

The IBPMs' dedication to sustain the mechanisms established under the action is the key. All the boards, technical working groups established under the action will continue their activities.

On **Policy level,** the sustainability will be ensured through the integration of the outcomes into the practices of the IBPM and policy documents or guidelines. This also entails sustainability of the action through the integration of the outcomes into the relevant national strategies. When possible, the IBPM will be provided with as Advocacy and Sustainability document to ensure sustainability of the newly established activities and capacities.

An important factor to ensure sustainability is the post monitoring conducted by the Directorate for EU Affairs, where the sustainability of all outcomes verified with the IBPMs.

Where relevant, legislative changes will be sought to further strengthen the sustainability of the Action.

Ref. Ares(2025)8579376 - 09/10/2025

EN

THIS ACTION IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

ANNEX I.2

to the Financing Agreement for the Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024

Action Document for Fight against Organised Crime

ANNUAL ACTION PLAN

This document constitutes the annual work programme in the sense of Article 110(2) of the Financial Regulation, and annual and multiannual action plans and measures in the sense of Article 9 of IPA III Regulation and Article 23(2) of NDICI - Global Europe Regulation.

1. SYNOPSIS

1.1. Action Summary Table

Title	**Fight against Organised Crime** Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024
OPSYS	ACT-62928
ABAC	ABAC Commitment level 1 number: JAD.1655607
Basic Act	Financed under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III)
Economic and Investment Plan (EIP)	No
EIP Flagship	No
Team Europe	No
Beneficiar(y)/(ies) of the action	The action shall be carried out in the Republic of Türkiye
Programming document	IPA III Programming Framework
PRIORITY AREAS AND SECTOR INFORMATION	
Window and thematic priority	Window 1- Rule of Law, Fundamental Rights and Democracy Thematic Priority 3- Fight against organised crime / security
Sustainable Development Goals (SDGs)	Main SDG: 16) Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels

DAC code(s)	DAC – 15113 – Anti corruption organisations and institutions (100%)			
Main Delivery Channel	12000 – Recipient Government 12001 – Central Government			
Targets	N/A			
Markers (from DAC form)	**General policy objective**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Participation development/good governance	☐	☐	☒
	Aid to environment	☒	☐	☐
	Gender equality and women's and girl's empowerment	☐	☒	☐
	Reproductive, maternal, new-born and child health	☒	☐	☐
	Disaster Risk Reduction	☒	☐	☐
	Inclusion of persons with Disabilities	☒	☐	☐
	Nutrition	☒	☐	☐
	RIO Convention markers	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Biological diversity	☒	☐	☐
	Combat desertification	☒	☐	☐
	Climate change mitigation	☒	☐	☐
	Climate change adaptation	☒	☐	☐
Internal markers and Tags	**Policy objectives**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Flagship	YES ☐	NO ☒	
	Tags:	YES	NO	
	Transport	☐	☒	
	Energy	☐	☒	
	Environment and climate resilience	☐	☒	
	Digital	☐	☒	
	Economic development (incl. private sector, trade and macroeconomic support)	☐	☒	
	Human Development (incl. human capital and youth)	☐	☒	

	Health resilience	☐	☒
	Migration and mobility	☐	☒
	Agriculture, food security and rural development	☐	☒
	Rule of law, governance and Public Administration reform	☐	☒
	Other	☐	☒
	Digitalisation	☐	☒ ☐
	Tags	YES	NO
	digital connectivity	☒	☐
	digital governance	☒	☐
	digital entrepreneurship	☐	☒
	digital skills/literacy	☒	☐
	digital services	☒	☐
	Connectivity	☐	☒ ☐
	Tags	YES	NO
	digital connectivity	☒	☐
	energy	☐	☒
	transport	☐	☒
	health	☐	☒
	education and research	☒	☐
	Migration	☐	☒ ☐
	Reduction of Inequalities	☒	☐ ☐
	COVID-19	☒	☐ ☐

BUDGET INFORMATION	
Amounts concerned	Budget line: 15.02 01 01.01 Total estimated cost: EUR 4 700 000.00 Total amount of EU budget contribution EUR 4 500 000.00 This action is co-financed in joint co-financing by: - **Council of Europe** for an amount of EUR 200 000.00
MANAGEMENT AND IMPLEMENTATION	
Implementation modalities (management mode and delivery methods)	- **Indirect management** with the Council of Europe (Outcome 1) - **Indirect management** with the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) (Outcomes 2 and 3)
Final Date for conclusion of Financing Agreement	At the latest by 31 December 2025

Final date for concluding contribution / delegation agreements, procurement and grant contracts	3 years following the date of conclusion of the financing agreement, with the exception of cases listed under Article 114(2) of the Financial Regulation
Indicative [operational implementation] period	72 months following the conclusion of the Financing Agreement
Final date for implementing the Financing Agreement	12 years following the conclusion of the Financing Agreement

1.2. Summary of the Action

The overall objective of the Action is to make progress on alignment with the EU acquis and improve Türkiye's institutional capacity in the fight against organised crime.

The Action firstly aims to enhance the Financial Crimes Investigation Board's (MASAK) effectiveness in combating money laundering and the financing of terrorism (AML/CFT). It focuses on strengthening investigative capabilities, modernising technological infrastructure, and improving coordination and information sharing with both national and international partners involved in AML/CFT investigations. Mover importantly, it will help Türkiye align its AML/CFT framework with the latest FATF recommendations and EU standards.

Secondly, technical assistance will be provided to improve data collection, dissemination and analysis processes in combatting organised crime and enhance national and international cooperation as well as coordination through capacity building activities and training sessions. The Action will support the creation of an intelligence-led policing and evidence-based policy for better monitoring of the existing national action plans and strategies. In addition, it will prepare the ground for establishing an electronic information collection system together with the necessary regulatory framework such as Türkiye's data protection legislation and IT tools.

1.3 Beneficiar(y)/(ies) of the Action

The action shall be carried out in the Republic of Türkiye.

2. RATIONALE

2.1. Context

According to the **IPA III Programming Framework (2021-2027)**, "IPA III support in the fight against organised crime' will focus on assisting authorities to develop a more strategic approach towards tackling various forms of organised crime, including a better prioritising and allocation of resources. This should result in effectively identifying and dismantling criminal networks together with their economic activities, making systematic and proactive use of financial investigations and applying asset confiscation in cooperation with

the responsible institutions. Beneficiaries also have to step up their capacity to effectively address organised crime and money laundering on-line and to develop a strategic approach towards tackling cyber criminality.

The European Commission's **2023 Türkiye Report** offers several recommendations in relation to Chapter 4 (Free Movement of Capital) and Chapter 24 (Justice, Freedom, and Security), particularly focused on Anti-Money Laundering (AML) and Countering the Financing of Terrorism (CFT). Key recommendations include:

- Enhancing Türkiye's AML/CFT regime in alignment with the EU acquis to address strategic shortcomings.
- Improving counterterrorism legal frameworks and practices, also in line with the EU acquis, and addressing recommendations from the Financial Action Task Force (FATF).

AoS#1: Strengthening the Technical Capacity for Financial Investigations in Anti-Money Laundering and Countering Financing of Terrorism (AML/CFT)

The related EU acquis is as follows:

- **Anti-Money Laundering Directive (AMLD):** Directive (EU) 2015/849, as amended by Directive (EU) 2018/843
- **Transfer of Funds Regulation:** Regulation (EU) 2015/847, repealed and replaced by Regulation (EU) 2023/1113 (applicable as of 30 December 2024)
- **Directive (EU) 2018/1673** stresses the need for investigative tools, personnel, and training to combat money laundering effectively,
- **Directive (EU) 2019/1153**, amended by **Directive (EU) 2024/1654**, focuses on access to financial and bank account information for combating serious financial crimes,

The EU's AML/CFT framework has been comprehensively overhauled by the new AML package which entered into force in June 2024. This includes a 6th Anti-Money Laundering Directive (Directive (EU) 2024/1640), a new Anti-Money Laundering Regulation (Regulation (EU) 2024/1624) and a recast of the Transfer of Funds Regulation. While Regulation (EU) 2023/1113 will apply as of 30 December 2024, most of the other provisions of the package will be applicable as of mid-2027. Additionally, the Authority for Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism is established by Regulation (EU) 2024/1620, which however is an EU agency and therefore not of relevance for Türkiye.

AoS#2: Technical Assistance to Strengthen the Institutional Capacity for the Fight against Organised Crime in Türkiye

The European Commission stated in its **2022 Türkiye Report** that Türkiye should collect and use aggregate statistics to facilitate a threat assessment, policy development and implementation and improve Türkiye's track record on dismantling criminal networks and confiscating criminal assets as well as improve the legal framework and practices on counterterrorism in line with the EU acquis.

An arrangement enabling structured cooperation with Europol has been in place since 2016, although this cannot be the legal basis to exchange personal data. The completion of an international agreement between the EU and Türkiye on the exchange of personal data between Europol and the Turkish authorities with responsibility for fighting serious crime and terrorism is still pending as the Turkish data protection legislation is still not in line with the EU acquis to the extent necessary to implement the safeguards under the envisaged Agreement." Türkiye continues to be an important transit and destination country for trafficking in human beings.

The **EU Strategy to tackle Organised Crime** for 2021-2025 states the importance of international cooperation on organised crime. "There is an urgent need to further develop serious and organised crime intelligence at Europol and enhance information exchange and investigative actions with third countries and

regions constituting major hubs for high-risk organised crime affecting EU Member States, including via Member States' bilateral Liaison Officers seconded to these critical areas. The Commission has received directives for negotiating international agreements with third countries to exchange personal data with Europol and to enable judicial cooperation with Eurojust and it will strive to make progress in these difficult negotiations.

Regarding **Türkiye's Visa Liberalisation Road Map benchmark criteria**, the related benchmarks are as follows:

- Take measures for improving the investigatory capacity on organised crime cases, or facilitated illegal migration,
- Continue and complete the implementation of the National Strategy and Action Plan for the fight against organised crime,
- Provide adequate infrastructure and resources ensuring decent reception and protection of victims of trafficking and supporting their social and professional reintegration,
- Continue implementing the National Strategy and the Action Plans against Drugs and Drug Addiction; cooperate with the European Union Drugs Agency (EUDA),
- Ensure law enforcement co-operation among the relevant national agencies - especially border guards, police, and customs officers - as well as with judicial authorities,
- Reinforce regional law enforcement services co-operation, implement bilateral and multilateral operational cooperation agreements, and share information with EU Member States authorities,
- Improve the operational and special investigative capacity of law enforcement services to tackle more efficiently serious and cross-border crime including ID and travel document fraud.

Related National Strategies and Policies

AoS#1:

The Strategy Document for Increasing Effectiveness in Anti-Money Laundering (AML), Counter Terrorist Financing (CFT), and Confiscation Practices in Türkiye (2021-2025) aims to enhance the judicial and administrative processes for handling money laundering and terrorist financing offenses, strengthen financial intelligence capabilities, and coordinate asset recovery measures as well as effective implementation of targeted financial sanctions to deprive criminals of illicit proceeds. In line with this Strategy Document Türkiye has developed National Risk Assessment methodology and the NRA report was endorsed in 2023.

In the **Pre-Accession Economic Reform Program (2022-2024)**, crypto-asset service providers and savings finance companies were brought under AML/CFT regulations.

AoS#2:

This AoS is relevant within the context of the strategic goals of the **National Strategy on Fight against Organised Crimes (2022-2027)** particularly on i) increasing coordination and cooperation between institutions in the fight against organised crime; ii) ensuring data sharing between law enforcement units combating organised crime and other institutions; iii) ensuring and improving international cooperation in the fight against organised crime; iv) conducting training activities to increase capacity in the fight against organised crime; v) increasing the personnel and technical capacities of units combating organised crime; vi) strengthening the legal infrastructure in the fight against organised crime; vii) conducting an effective fight against organised crime organisations and various crime forms by law enforcement units and judicial authorities, viii) supporting the efforts with administrative measures; ix) carrying out necessary studies to increase the effectiveness of the complaint mechanisms; x) identifying the links between organised crime organisations and terrorist organisations, xi) carrying out activities to deprive criminals from the proceeds of

organised crime activities and prevent the financing of terrorism; xii) developing measures with a pro-active approach in the fight against organised crime and conducting studies to prevent organised crime at its source.

More specifically, AoS#2 is relevant in the context of the activities proposed by the **National Action Plan on Fight against Organised Crimes (2022-2024)** such as: i) establishment of "Monitoring and Reporting Software for the Action Plan" for the fight against organised crime, ii) organisation of international trainings on organised crimes such as combating terrorism, drugs, weapons, proceeds of crime, trafficking in human beings within the scope of fight against organised crime; iii) ensuring close and continuous contact with international institutions; iv) identifying and learning the implementation methods, working procedures and principles of international institutions, and transferring their knowledge to all officials; v) increasing awareness trainings on combating the proceeds of crime of organised crime organisations for the personnel of law enforcement units involved in the fight against organised crime; vi) conducting courses and trainings combining theory and practice on organised crime; vii) combating proceeds of crime and financing of terrorism for the personnel working in the units working in the fight against organised crime; viii) increasing awareness trainings on combating proceeds of crime; ix) strengthening the technical capacity of units in the fight against organised crime; x) reviewing the effectiveness of legal regulations on combating organised crime, evaluating their coordination within national legislation, within the framework of national security and national legislation assessing their compliance with international law and keeping them up-to-date.

2.2. Problem Analysis

AoS#1

MASAK, the Financial Intelligence Unit of Türkiye, was established by Law No. 4208 on Prevention of Money Laundering on 19/11/1996 and started to function on 17/02/1997. Aiming to follow EU legislation and international practices, the duties and competencies of MASAK were redefined by Law No. 5549 on Prevention of Laundering Proceeds of Crime dated 18/10/2006. MASAK operates within the framework of Law No. 5549 "Prevention of Laundering Proceeds of Crime", Law No. 6415 "Prevention of Financing of Terrorism" and Law No. 7262 "Prevention of Financing of Weapons of Mass Destruction".

MASAK performs core functions such as developing policies and improving legislation on AML/CFT, data collecting, analysis and evaluation, supervision, coordination and investigation. MASAK also monitors the implementation of required measures, collects financial intelligence, analyses the financial profile and other situations of individuals or entities linked with crimes and compare them with other available data. Furthermore, MASAK shares any important conclusions and findings in terms of AML/ CFT with national and international counterparts and related units.

FATF established a comprehensive set of requirements for member countries to effectively combat money laundering and terrorist financing. Türkiye's recent removal from the FATF grey list in June 2024 reflects significant progress in addressing the strategic deficiencies identified during the FATF's 4th round of mutual evaluations. This progress was ensured by Türkiye's efforts to implement an Action Plan that focused on strengthening its AML/CFT framework. Improving MASAK's human resources, proactive analysis capacity of MASAK and use of financial intelligence products in ongoing investigations and prosecutions in line with the risk profile of Türkiye were among the action items of this plan.

While Türkiye has made significant progress in meeting FATF requirements, continuous improvement and follow-up actions are essential to ensure sustained compliance and effectiveness in AML/CFT measures:

Furthermore, FATF emphasises the need for countries to assess the risks associated with Non-Profit Organisations (NPOs), which can be exploited for money laundering or terrorist financing. MASAK should implement measures to evaluate and monitor the activities of NPOs to prevent misuse. Providing clear guidelines to NPOs regarding their AML/CFT obligations and conducting regular compliance checks will help ensure that these organisations operate transparently and accountably. In accordance with the FATF June 2024 Public Statement, Türkiye will continue to work with the FATF to sustain its improvements in its AML/CFT

system, including by continuing to ensure its oversight of the NPO sector is risk-based and in line with the FATF standards.

Lastly, considering the evolving financial landscape, MASAK must ensure that regulations regarding crypto assets are aligned with FATF recommendations especially R.15-16. This includes imposing and supervising AML/CFT obligations on cryptocurrency service providers and ensuring that they implement robust customer due diligence procedures. MASAK should leverage technological tools and platforms for monitoring crypto transactions, allowing for real-time tracking of suspicious activities and enhancing its investigative capabilities. Türkiye has already designated crypto asset service providers among the obliged parties in terms of their AML/CFT preventive measures and adopted licensing procedures; but secondary legislation tools and outreach activities should be enhanced.

AoS#2

Organised crime remains a very serious issue in the region as reported in Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) reports. Important smuggling routes run through Türkiye and the Western Balkans, where powerful criminal networks continue to operate from and via this region. Criminal procedures and operational capacities (the practical implementation of a risk-based approach and intelligence led policing) of the law enforcement institutions should be improved notably in the framework of the European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats (EMPACT) and by increasing whenever relevant the participation of competent authorities in operational activities of the platform. Furthermore, it is crucial to establish a sound data collection and analysis system to monitor implementation of the organized crime strategy and track trends and developments in relation to organised crime.

In recent years, there has been an increase in the number of organised crime cases and seizures of assets originating from organised crime in Türkiye. There is a need for enhancement of the capacities of the authorities concerning the implementation of legislation to better combat organised crime and dismantle criminal networks. In this regard, the establishment of a comprehensive and effective management structure in the fight against organised crime is necessary. Cooperation and coordination among law enforcement and other relevant public institutions should be enhanced through a data sharing system, which will ensure proper monitoring, reporting and evaluation of the outcomes of the National Action Plan on the Fight against Organised Crime, clarify the role of each institution and increase awareness among all relevant stakeholders at national level. In addition, the nature of organised crime necessitates targeted regional and international cooperation to disrupt and dismantle criminal groups.

The main authority responsible for the coordination of the National Action Plan on Fight against Organised Crime is the Ministry of Interior's Department of Smuggling, Intelligence, Operation and Data Collection (DSIODC – aka. KIHBI in Turkish). According to Article 262 of the Presidential Decree No:1, DSIODC is responsible for i) the nationwide collection and evaluation of data on all types of smuggling attempts; informing relevant authorities competent to prevent, track and investigate the smuggling attempts; steering prevention and interception activities ; and taking necessary measures for coordination and cooperation among relevant institutions, ii) the identification of targets, tactics and methods in the fight against smuggling and the printing of educative publications, iii) keeping records of suspected perpetrators, stolen or lost motor vehicles, firearms and all kinds of identity documents, informing the security forces, and ensuring coordination between involved institutions. In addition to these duties listed in the aforementioned decree, the Department is tasked to follow up on the relevant national action plans in a wide range of areas, such as combating organised crime, trafficking of cultural heritage, fuel smuggling, drug trafficking, and alcoholic beverage smuggling, and also to facilitate coordination among the relevant ministries and organizations.

DSIODC also carries out the secretariat duties of Smuggling Intelligence Coordination Board established in 1987. The Board evaluates all kinds of smuggling activities in Türkiye and abroad and ensures coordination among the relevant Ministries, institutions and organisations. The Board has various stakeholders such as National Intelligence Organisation, Turkish General Staff, Land Forces Command, Ministry of Foreign

Affairs, Ministry of Trade, Ministry of Treasury and Finance (the Financial Crimes Investigation Board-MASAK), Ministry of Health, Ministry of Culture and Tourism, Presidency of Migration Management (MoI), Gendarmerie General Command (MoI), Turkish National Police (MoI), Turkish Coast Guard Command (MoI and General Directorate of Provincial Administration (MoI)

Currently, the data collection of DSIODC is based on the seizures data received from different law enforcement agencies and Ministries, and the results of the organized crime investigations. This data is transferred to DSIODC manually (on paper or excel/word formats) through the vertical reporting line of each Ministry (from the provinces to the headquarters), which often causes the delayed transmission of the data. Therefore, the existing data exchange system needs to be migrated to a digitalized platform for more timely and efficient data submission. Such a platform will facilitate continuous and complementary data entries by the stakeholders, allowing DSIODC to monitor trends and conduct effective analysis.

With the support and the coordination of DSIODC, the technical and operational capacities of the stakeholders (particularly the law enforcement agencies) should be strengthened with practical implementation of a risk-based approach and intelligence-led policing. Therefore, data collection and analysis processes of DSIODC should be strengthened in a more strategic approach through analysing general strategic priorities, legal and institutional frameworks, policies, and practices in the field of Fight against Organised Crime in Türkiye.

Organised crime groups have a transnational structure. Their criminal activities do not remain limited within the borders of a country but involve at least two, and most of the time more countries. These activities can have regional coverage and lately even an inter-continental scope. Therefore, international cooperation is essential in the fight against organised crime. Such cooperation should consist of different pillars, including data exchange, mutual legal assistance, common threat analysis and the exchange of best practices and lessons learned.

2.3. Lessons Learned

AoS#1

MASAK has implemented two EU funded projects in the past. The first project, ***"Strengthening the Fight against Money Laundering"*** was financed under the 2002 Financial Programme. As an outcome of the project, MASAK accomplished to build its institutional framework and technical infrastructure especially focusing on AML related activities. However, after the project only a restricted number of obliged entities (only banks and some insurance companies) were enabled to report suspicious transactions using online systems. This was not enough in the fight against money laundering and terrorist financing, as each of the obliged parties operating in different fields should be enabled to report Suspicious Transaction Reports (STRs) through an online system. In addition, the project had no activity regarding CFT since MASAK had no duties regarding this issue. Furthermore, during the implementation of the project, most of the public institutions (including MASAK) had no technical capacity to enable secure data exchange with other public institutions.

Another EU funded twinning project titled **"Efficiency in Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing"** under IPA 2012 programme implemented complementary activities to the previous project. As a result of the project, the AML software of MASAK (which was developed during 2002 project) was improved and extended to manage activities related to financing of terrorism. Online STR system was improved and extended to support each different sector of obliged parties to enable them for online STR filing. A secure online system was developed to enable MASAK to exchange reports, documents and information electronically with examiners and other related institutions playing role in the fight against money laundering and terrorist financing in Türkiye. The project also increased awareness of stakeholders in AML/CFT matters including the obliged parties as the rate in the number of STRs and adequate quality level in the filled STRs further improved. Finally, the number of developed ML and TF examinations were increased.

AoS#2

Türkiye is committed to better aligning with the EU acquis and has therefore developed National Action Plans on the Fight against Organised Crime since 2010. The adoption and implementation of National Action Plans

demonstrate its commitment to continuous improvement. As a result of long planning and implementation experience, it has been concluded that a more systematic follow-up of the activities listed in the Action Plans is necessary to achieve the predetermined objectives. In this regard, an important initial step is to enhance data sharing, as well as coordination and cooperation among law enforcement agencies.

Secondly, updated data is needed for developing a national report in the format of SOCTA report specific to Türkiye. The need for training of law enforcement agencies regarding organised crimes to increase the technical investigation capacity in a more holistic approach is also seen as an important lesson learnt from previous experiences. The last implemented IPA 2008 project on "Strengthening the Investigation Capacity of the Turkish National Police and the Gendarmerie against Organised Crime" produced results highlighting the importance to associate technical trainings with relevant software procurement and need for increasing cooperation between law enforcement agencies both at national and international level.

3. DESCRIPTION OF THE ACTION

3.1. Intervention Logic

The overall objective (Impact) of the Action is to make progress on alignment with EU acquis and improve Türkiye's institutional capacity in the fight against organised crime.

The Specific(s) Objective(s) (Outcomes) of this Action are:

1. Improve MASAK's investigation capacity for effectively fighting against money laundering and financing of terrorism (AoS#1)
2. Improve data collection, dissemination and analysis in relation to the fight against organised crime (AoS#2)
3. Enhance international cooperation and coordination capacity against organised crime (AoS#2)

The Outputs to be delivered by this Action contributing to the corresponding Specific Objectives (Outcomes) are:

Under AoS#1:

1.1 (Contributing to Outcome 1): Strengthened AML/CFT framework in alignment with the updated FATF standards and the evolving EU acquis for increasing credibility in international financial systems.

1.2 (Contributing to Outcome 1): Increased institutional capacity focusing on advanced techniques in financial investigations, AML/CFT compliance, and the use of analytical/technological tools.

Under AoS#2:

Output 2.1 (Contributing to Outcome 2): Established electronic information management system for increased data quality, quantity, variety, dissemination, analysis and exchange of information on organised crime.

Output 2.2 (Contributing to Outcome 2): Strengthened analytical capacity for intelligence-led policing and evidence-based policy development and enforcement in the fight against organised crime.

Output 2.3 (Contributing to Outcome 2): Developed monitoring and coordination system for effective implementation of the national strategy and action plan against organised crime.

Output 3.1 (Contributing to Outcome 3): Improved technical capacity on international cooperation and mutual legal assistance in the fight against organised crime.

Output 3.2 (Contributing to Outcome 3): Increased exchange of data with international organisations and pilot innovative approaches on international cooperation launched.

3.2. Indicative Activities

Outcome 1:

Activities related to Output 1.1:
a) legal gap analysis to identify areas that require reform, b) sector-specific guidelines for financial institutions and designated non-financial businesses and professions (DNFBPs) and training for AML/CFT obligations including those related to politically exposed persons (PEPs), c) training modules based on FATF standards and the EU acquis focusing on risk-based supervision, national risk assessments, and financial intelligence analysis, d) workshops and seminars to build the capacity of compliance officers.

Activities related to Output 1.2:
a) assessment on training needs of MASAK, law enforcement staff and relevant stakeholders, b) curriculum incorporating advanced topics in financial investigations, AML/CFT compliance and supervision, and the application of analytical tools, c) practice advanced investigative techniques and the use of analytical tools in various scenarios, d) study visit to EU Member States to discuss good practices in the implementation of robust AML/CFT frameworks, e) risk based supervision and national risk assessment methodologies, f) analysis on the current technological systems and tools used by MASAK to identify gaps g) strategic plan outlining the necessary upgrades, including specific technologies to be implemented h) advanced data analytics and visualisation tools that enable MASAK to analyse large volumes of financial data, detect patterns, and identify suspicious transactions i) training on the use of new technological systems and tool,

Outcome 2:

Activities related to Output 2.1:
i) exchange of methods for data collection and analysis on organised crime, ii) exchange of EU best practices on organised crime-related data collection systems, iii) needs assessment/gap analysis and development of technical requirements and specifications for the electronic organised crime information management system, iv) software development to establish the electronic organised crime information management system, v) procurement of relevant hardware, vi) regulatory framework for the functioning IT system, vii) training materials and training for users and other stakeholders.

Activities related to Output 2.2:
i) exchange of international standards and best European practices on SOCTAs, ii) exchange of EU member states experiences in relation to SOCTAs, iii) development of a national SOCTA template, trends analysis of classified organised crime types iv) a national conference to launch the SOCTA and policy recommendations feeding into the national organised crime strategy and action plan

Activities related to Output 2.3:
i) Facilitation of regular interagency coordination meetings on implementation of the national strategy and action plan, ii) analysis on the legal framework governing the fight against organised crime iii) a review of implementation of the national strategy with an analytical report, iv) development of a new national strategy and action plan based on the UNODC toolkit for the development of high-impact organised crime strategies.

Outcome 3:

Activities related to Output 3.1:
i) training needs assessment/situational analysis on the application of international standards and best European practices in international cooperation on organised crime; ii) training course on systems analysis, disruption planning, joint investigations and other aspects of international cooperation and mutual legal assistance in the fight against organised crime; iii) pilot trainings based on the developed course modules.

Activities related to Output 3.2:

i) international conference to discuss the findings of the SOCTA and make recommendations to strengthen international coordination and cooperation; ii) situation analysis and recommendations regarding the cooperation of Türkiye with international agencies/organisations, as well as source/transit/destination countries in the fight against organised crime; iii) exchange information on mutual legal assistance, joint investigations and other aspects of international cooperation against organised crime with EU agencies (such as Europol or/and Eurojust); iv) exchange of data evaluation and reporting techniques with international organizations.

3.3. Mainstreaming

Environmental Protection, Climate Change and Biodiversity

AoS#1 will support efforts to integrate environmental considerations wherever possible. This includes: i) promoting the use of digital tools and reducing reliance on paper-based processes, thereby minimising the project's carbon footprint, ii) encouraging sustainable practices within MASAK and among stakeholders, such as developing recommendations for an energy-efficient IT infrastructure and environmentally friendly office practices.

AoS#2 envisages the development of a software that would enable the relevant authorities to exchange data through an electronic platform. This software will decrease the paper-based information exchange and thus minimise the carbon footprint.

Gender equality and empowerment of women and girls

As per OECD Gender DAC codes identified in section 1.1, this action is labelled as G1.

Under AoS#1, efforts will be made to maintain gender balance and inclusivity in the training sessions. The workshops will be organised in such a way that both women and men can equally participate and contribute to discussions, ensuring diverse perspectives and experiences are represented.

Personal data that will have been collected, processed, or shared during investigations would have been handled in compliance with data protection laws. Data minimisation would have been practiced, ensuring that only the necessary data was collected. Additionally, data security would have been ensured to protect the integrity and confidentiality of sensitive information used in financial investigations.

Under AoS#2, the action will promote increased coordination for the implementation of the national strategy against organised crime based on key international tools, which facilitate mainstreaming of gender equality, empowerment of women and girls, and more broadly human rights. These include the Organised Crime Strategy Toolkit for Developing High-Impact Strategies, which provides guidance on comprehensive approaches to tackling organised crime based on the 4P framework of measures to prevent organised crime, pursue organised crime groups, protect victims and witnesses of organised crime (including women and girls) and promote cooperation and partnerships. The action will also use the Toolkit on Mainstreaming Gender and Human Rights in the Implementation of the United Nations Convention against Transnational Organised Crime as a framework for a human-rights based approach to implementation of the national strategy and action plan against organised crime. Development of a serious organised crime threat assessment (SOCTA) will be done in strict accordance with international best practices and based on available guidance on the preparation and use of such assessments, which include relevant gender and human rights considerations.

3.4 Risks and Assumptions

Category	Risks	Likelihood (High/	Impact (High/	Mitigating measures

		Medium/ Low)	Medium/ Low)	
AoS#1				
2-Planning, processes and systems	Inadequate stakeholder engagement leading to ineffective project design	Low	Medium	Feedback from stakeholders will be gathered and plans will be adjusted accordingly. Regular meetings will be made.
4-Legality and Regularity	Non-compliance with international AML/CFT standards leading to reputational damage.	Low	Medium	-Regularly review outputs of the project against FATF and EU standards. -Conduct compliance audits.
AoS#2				
2-Planning, processes and systems	Lack of stakeholders' dedication to participate and cooperate throughout the process.	Low	High	All major stakeholders will be represented in the steering committee. A close collaboration between implementing partner (IP) and stakeholders will be ensured. If needed ad hoc meetings will take place.
2-Planning, processes and systems	Rotation of trained staff in different posts during the implementation of the project.	Medium	Medium	Training of trainers and group training models will be preferred and ensured during the implementation of the Action. Training materials developed will be used for all relevant staff and updated in the future if needed.

External Assumptions

Regarding AoS#1, assumptions include: i) collaboration of relevant stakeholders, including law enforcement agencies and financial institutions, with MASAK in implementing AML/CFT measures, ii) political support provided in relation to meeting FATF standards and taking steps to align with the EU acquis.

Regarding AoS#2, assumptions include: i) stable political environment and continuous political support for the fight against organised crime, ii) the Government of Türkiye ensures the necessary investment of budgetary and other resources to sustain the results achieved by this Action, iii) commitment, ownership and investment of human and financial resources on the part of the authorities ensured for the continued functioning of the information management system, iv) availability of experts with appropriate qualification and experience; v) increased willingness of Türkiye to cooperate and exchange information with EU law enforcement partners.

3.5 Indicative Logical Framework Matrix

PROJECT MODALITY (3 levels of results / indicators / Source of Data / Assumptions - no activities)

Results	Results chain: Main expected results [maximum 10]	Indicators [it least one indicator per expected result	Baselines (values and years)	Targets (values and years)	Sources of data	Assumptions
Impact	To make progress on alignment with EU acquis and improve Türkiye's institutional capacity in the fight against organised crime	Progress made towards meeting the necessary criteria verified in the Türkiye Country Report	N/A (2023)	Progress achieved (2030)	EU Country Report on Türkiye Administrative reports of public institutions in Türkiye.	NA
Outcome 1	Improved MASAK's investigation capacity for effectively fighting against money laundering and financing of terrorism	Number of financial investigations successfully initiated and completed by MASAK	3.861 (2023)	6.000 (2030)	MASAK's Activity Report EU Country Report on Türkiye FATF Reports	
Outcome 2	Improved data collection, dissemination and analysis in relation to the fight against organised crime	The percentage of the implementation of the National Strategy and Action Plan on the Fight against Organised Crime (2026-2028)	N/A (2024)	98 % (2028)	Official statistics, records Analytical reports on implementation of the strategy EU Country Report on Türkiye	Stable political environment and continuous political support for the fight against organised crime in Türkiye
Outcome 3	Enhanced international cooperation and coordination capacity against organised crime	Availability of a national report on Organised Crime (In conformity with SOCTA methodology)	Non-existence of the SOCTA template and data provided (2024)	Agreed SOCTA template in place and data collected and shared (2028)	Official records MOJ/Prosecutor's Office/MoI official data Mission reports	Stable political environment and continuous political support for the fight against organised crime in Türkiye

Output 1 related to Outcome 1	1.1 Improved AML/CFT framework in alignment with the updated FATF standards and evolving EU acquis	1.1 Percentage of Türkiye's AML/CFT regulations aligned with FATF Recommendations	1.1 97 % (2024)	1.1 100 % (2030)	Project Reports, MASAK's Activity FATF reports	
Output 2 related to Outcome 1	1.2 Increased institutional capacity focusing on advanced techniques in financial investigations, AML/CFT compliance, and the use of analytical/technological tools	1.2.1 Number of suspicious transaction reports (STRs) leading to investigations 1.2.2 Number of data analytics tools in use	1.2.1 81 (2024) 1.2.2 4 (2024)	1.2.1 150 (2030) 1.2.2 6 (2030)	Project Reports, MASAK's Activity	
Output 1 related to Outcome 2	2.1 Established electronic information management system for increased data quality, quantity, variety, dissemination, analysis and exchange of information on organised crime	2.1 Time period for obtaining data to assess the progress in the Action Plan on the Fight against Organised Crime	2.1.1 Quarterly (2024)	2.1.1 Weekly (2028)	KIHBI Activity Reports	Commitment, ownership and investment of human and financial resources to ensure continued functioning of the information management system
Output 2 related to Outcome 2	2.2 Strengthened analytical capacity for intelligence-led policing and evidence-based policy development and enforcement in the fight against organised crime	2.2 Full alignment with the SOCTA template and provision of data in relation to the report.	2.2 Non-existence of the SOCTA template and data provided (2024)	2.2 Agreed SOCTA template in place and data collected and shared (2028)	Official records MOJ/Prosecutor's Office/MoI official data Mission reports	Readiness to conduct a SOCTA in line with international standards and best practices

Output 3 related to Outcome 2	2.3 Developed monitoring and coordination system developed for effective implementation of the national strategy and action plan against organised crime	2.3.1 Number of coordination meetings on implementation of the organised crime strategy and action plan 2.3.2 Number of analytical documents on implementation of the strategy and action plan	2 3.1 0 (2024) 2 3.2 0 (2024)	2.3.1 At least 4 2.3.2 At least 1 evaluation on implementation (2028)	Minutes of the meetings and workshops. Project reports Evaluation report	Active coordination by KIHBI
Output 1 related to Outcome 3	3.1 Improved technical capacity on international cooperation and mutual legal assistance in the fight against organised crime	3.1.1 Number of law enforcement, criminal justice and other practitioners using agreed methodologies to provide for coordination and international cooperation	3 1.1 0 (2024)	3.1.1 At least 100 (2028)	Project activity reports Training reports Database of training participants (disaggregated by type and sex of official, training topic, duration and location) Database with results of pre- and post-training tests	Stable political environment and continuous political support for the fight against organised crime in Türkiye
Output 2 related to Outcome 3	3.1 Increased exchange of data with international organisations and pilot innovative approaches on international cooperation launched	3.2.2 Number of visits and other meetings to promote coordination and international cooperation on organised crime	2 2.2 0 (2024)	2.2.2 At least 10 (2028)	Project activity reports Mission reports	Stable political environment and continuous political support for the fight against organised crime in Türkiye

4. IMPLEMENTATION ARRANGEMENTS

4.1 Financing Agreement

In order to implement this action, it is envisaged to conclude a financing agreement with the Republic of Türkiye.

4.2 Indicative Implementation Period

The indicative operational implementation period of this action, during which the activities described in section 3 will be carried out and the corresponding contracts and agreements implemented, is 72 months from the conclusion of the financing agreement.

Extensions of the implementation period may be agreed by the Commission's responsible authorising officer by amending this Financing Decision and the relevant contracts and agreements.

4.3 Implementation Modalities

The Commission will ensure that the EU appropriate rules and procedures for providing financing to third parties are respected, including review procedures, where appropriate, and compliance of the action with EU restrictive measures[1].

4.3.1 Indirect Management with a pillar-assessed entity

A part of this action (AoS#1) may be implemented in indirect management with the Council of Europe (CoE). This implementation entails needs assessment activities on AML/CFT, legal gap analysis, identification of training needs, providing network, organisation of workshops, seminars and study visits, conducting a situation analysis on technological systems and tools used by MASAK.

The envisaged entity has been selected using the following criteria: experience on fight against organised crime, track record in the promotion of human rights and the rule of law, technical expertise in developing strategies to combat money laundering and the financing of organised crime, international cooperation record in the noted fields and strong network with public bodies in the field of organised crime.

In case the envisaged entity would need to be replaced, the Commission's services may select a replacement entity using the same criteria. If the entity is replaced, the decision to replace it needs to be justified.

A part of this action (AoS#2) may be implemented in indirect management with the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). This implementation entails strengthening institutional capacity of responsible institutions, enhancing knowledge and skills of law enforcement and other professionals via trainings, workshops and study visits, guidance on the preparation and use of serious and organised crime threat assessments through a SOCTA Handbook and technical assistance to pilot new electronic tools for data collection and information management.

The envisaged entity will be selected using the following criteria: expertise on the fight against transnational organised crime, track record in crime prevention in the context of sustainable development and security, work experience on illicit trafficking in and abuse of drugs, crime prevention and criminal justice.

---

[1] EU Sanctions Map. Please note that the sanctions map is an IT tool for identifying the sanctions regimes. The source of the sanctions stems from legal acts published in the Official Journal (OJ). In case of discrepancy between the published legal acts and the updates on the website it is the OJ version that prevails.

UNODC, as the guardian of the UN Convention against Transnational Organised Crime, will facilitate knowledge development on the related international standards and sharing, comparing and applying EU and other international good practices, including through international cooperation. UNODC will provide technical expertise in developing strategies and policies on organised crimes and other crime types.

In case the envisaged entity would need to be replaced, the Commission's services may select a placement entity using the same criteria. If the entity is replaced the decision to replace it needs to be justified.

4.4 Scope of geographical eligibility for procurement and grants

The geographical eligibility in terms of place of establishment for participating in procurement and grant award procedures and in terms of origin of supplies purchased as established in the basic act and set out in the relevant contractual documents shall apply, subject to the following provisions.

The Commission's authorising officer responsible may extend the geographical eligibility on the basis of urgency or of unavailability of services in the markets of the countries or territories concerned, or in other duly substantiated cases where application of the eligibility rules would make the realisation of this action impossible or exceedingly difficult (Article 28(10) NDICI-Global Europe Regulation).

4.5 Indicative Budget

Indicative Budget components	EU contribution (amount in EUR)	Indicative third-party contribution, in EUR
Methods of implementation – cf. section 4.3		
Outcome 1 composed of	**2 000 000**	**200 000**
Indirect Management with the Council of Europe - cf. section 4.3.1	2 000 000	200 000
Outcome 2 and Outcome 3 composed of	**2 500 000**	
Indirect Management with UNODC- cf. section 4.3.1	2 500 000	
Evaluation – cf. section 5.2 **Audit** – cf. section 5.3	May be covered by another Decision	
Strategic Communication and Public Diplomacy – cf. section 6	Will be covered by another Decision	
Totals	**4 500 000**	**200 000**

4.6 Organisational Set-up and Responsibilities

Thematic Priority 3 (Fight against organised crime / security) is a cross-cutting area; hence there is a wide range of institutions and stakeholders. The Managing Authority (MA) in the field of Rule of Law, Fundamental Rights and Democracy is the National IPA Coordinator (NIPAC). The Intermediate Body for Policy Management (IBPM) is the Department of Smuggling, Intelligence, Operation and Data Collection (DSIODC) of the Ministry of Interior.

The Ministry of Interior will be responsible for overall coordination, programming and monitoring & evaluation of the Thematic Priority at this action level.

A Steering Committee (SC) will be established which will be mainly composed of the representatives of the IBPM, the selected international organisation, the Ministry of Interior (EU Affairs and Foreign Relations Department IPA Unit), other stakeholders, the National IPA Coordinator (NIPAC), Presidency of Strategy and Budget as well as Delegation of the European Union to Türkiye (EUD). The SC will act as the advisory body that will provide high-level strategic guidance and oversight on activity implementation. SC will be gathered at regular intervals and additionally whenever deemed necessary.

Furthermore, a Sectoral Monitoring Committee (SMC) which is one of the highest decision taking platforms in terms of effective management of the funds provided by the EU, will meet regularly to solve the problems encountered during the programming, implementation and monitoring and give recommendations for effective utilisation of funds. The SMC will be mainly composed of the representatives of the Commission/EU Delegation to Türkiye, IBPM, other stakeholders, the Presidency of Strategy and Budget, NIPAC and if necessary relevant line ministries.

The functions of Sectoral Monitoring Committee are as follows:

- Review at each meeting the progress made towards achieving the specific targets of the Programme on the basis of the basic documents.
- Examine at each meeting the results of implementation, particularly the achievement of the targets set for each priority axis and measures and interim evaluations.
- Examine the sectorial annual and final reports on implementation.

The SMC will meet at least twice a year at the initiative of NIPAC. The issues to be followed up will cover the period between two Committee meetings and the Committee Members will be informed about the current situation with regards to those issues.

5 PERFORMANCE MEASUREMENT

5.1 Monitoring and Reporting

The day-to-day technical and financial monitoring of the implementation of this action will be a continuous process, and part of the implementing partner's responsibilities. To this aim, the implementing partner shall establish a permanent internal, technical and financial monitoring system for the action and elaborate regular progress reports (not less than annual) and final reports. Every report shall provide an accurate account of implementation of the action, difficulties encountered, changes introduced, as well as the degree of achievement of its results (Outputs and direct Outcomes) as measured by corresponding indicators, using as reference the logframe matrix (for project modality). The Commission may undertake additional project monitoring visits both through its own staff and through independent consultants recruited directly by the Commission for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission for implementing such reviews).

Roles and responsibilities for data collection, analysis, and monitoring:

- Monitoring tasks undertaken by the implementing partners/ beneficiary country, under the coordination of NIPAC Office, and NAO Office for financial monitoring, will consist of collecting and analysing data aiming at informing on the use of resources and progress towards planned results, feeding the management of the action's decision-making processes.

Monitoring tasks undertaken by the EU Delegation shall complement the implementing partners'/ beneficiary country's monitoring system, especially in key moments of the action cycle. It will also support follow-up of recommendations stemming out of external monitoring and will be used for informing EU management. This monitoring could take different forms and methodologies (meetings with implementing partners, action steering committees, on the spot checks …), to be decided based on specific needs and resources at hand. Reporting will be done according to methodologies and tools included in DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation, including the use of standard checklists.

Both types of internal monitoring are meant to inform and provide support to external monitoring:

- External monitoring / Results Oriented Monitoring (ROM)

  The Commission and/or NIPAC may undertake additional project monitoring in line with the European Commission rules and procedures set in the Financing Agreement through independent consultants recruited directly by the Commission/NIPAC for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission/NIPAC for implementing such reviews). These reviews might be composed of monitoring of the action, results data collection or any other task that is identified in the most recent EC guidelines.

The Steering Committees will be established at activity level in order to steer the implementation of activities, achievement of results against indicators in the action document, to discuss monitoring findings (including ROM findings) and agree on corrective actions as appropriate. The Steering Committees will be composed of the representatives of end beneficiaries, Lead Institution, NIPAC Office, the Presidency of Strategy and Budget, Contracting Authority and the EU Delegation.

5.2 Evaluation

Having regard to the nature of the action, evaluation(s) may be carried out for this action or its components by the beneficiary via independent consultants. The evaluations will be carried out as prescribed by the DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation.

The evaluation reports shall be shared with the partner country and other key stakeholders following the best practice of evaluation dissemination[2].The implementing partner and the Commission shall analyse the conclusions and recommendations of the evaluations and, where appropriate, in agreement with the partner country, jointly decide on the follow-up actions to be taken and any adjustments necessary, including, if indicated, the reorientation of the project.

5.3 Audit and Verifications

Without prejudice to the obligations applicable to contracts concluded for the implementation of this action, the Commission may, on the basis of a risk assessment, contract independent audit or verification assignments for one or several contracts or agreements.

6 STRATEGIC COMMUNICATION AND PUBLIC DIPLOMACY

All entities implementing EU-funded external actions have the contractual obligation to inform the relevant audiences of the Union's support for their work by displaying the EU emblem and a short funding statement as appropriate on all communication materials related to the actions concerned. To that end they must comply with the instructions given in the 2022 guidance document *Communicating and raising EU visibility: Guidance for external actions* (or any successor document)

This obligation will apply equally, regardless of whether the actions concerned are implemented by the Commission, the partner country, service providers, grant beneficiaries or entrusted or delegated entities such as UN agencies, international financial institutions and agencies of EU Member States. In each case, a reference to the relevant contractual obligations must be included in the respective financing agreement, procurement and grant contracts, and contribution agreements.

---

[2] See best practice of evaluation dissemination

For the purpose of enhancing the visibility of the EU and its contribution to this action, the Commission may sign or enter into joint declarations or statements, as part of its prerogative of budget implementation and to safeguard the financial interests of the Union. Visibility and communication measures should also promote transparency and accountability on the use of funds. Effectiveness of communication activities on awareness about the action and its objectives as well as on EU funding of the action should be measured.

Implementing partners shall keep the Commission and the EU Delegation/Office fully informed of the planning and implementation of specific visibility and communication activities before the implementation. Implementing partners will ensure adequate visibility of EU financing and will report on visibility and communication actions as well as the results of the overall action to the relevant monitoring committees.

7 SUSTAINABILITY

AoS#1
MASAK, as the primary beneficiary, possesses a strong institutional framework and management capacity to maintain and advance the technical skills gained through the action. The organisational structure within MASAK is well-established, with dedicated units focused on AML/CFT investigations, making it highly likely that the training outcomes will be integrated into standard investigations' practices. The action also aims to enhance collaboration between MASAK and other law enforcement and financial institutions, ensuring that the broader network is capable of sustaining the enhanced investigative capacity developed during the action." A comprehensive legal gap analysis will support future reforms needed in the future. A new curriculum will provide for sustainable trainings and a common methodology within the beneficiary institution.

AoS#2
The sustainability of training modules on organised crime will be shared with beneficiary institutions periodically for newly recruited personnel. A training of trainers' model will be chosen as a training approach. Also, manuals, handbooks and case study reports will be provided for future use so that the beneficiary public agencies will take ownership of this knowledge and tools by using them in their daily work. A national report on the fight against organised crime will be developed based on a standard template in line with the globally recognized methodology for SOCTAs. Based on the agreed template, the report can be regularly updated and will feed into the development of a new strategy against organised crime to ensure continued coordination of efforts after the end of the implementation period of the action. Also, to ensure the continued maintenance of hardware and software procured during the project after its conclusion, staff will ensure the on-going operation of the system.

EN

THIS ACTION IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

ANNEX I.3

to the Financing Agreement for the Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024

Action Document for EU Support for Participation in EU Programmes and Agencies for 2024

ANNUAL ACTION PLAN
This document constitutes the annual work programme in the sense of Article 110(2) of the Financial Regulation, and annual and multiannual action plans and measures in the sense of Article 9 of IPA III Regulation and Article 23(2) of NDICI - Global Europe Regulation.

1. SYNOPSIS

1.1 Action Summary Table

Title	**EU Support for Participation in EU Programmes and Agencies for 2024** Annual Action Plan in favour of Republic of Türkiye for 2024
OPSYS	OSPYS business reference: ACT-62856
ABAC	ABAC Commitment level 1 number: JAD.1655607
Basic Act	Financed under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III)
Economic and Investment Plan (EIP)	No
EIP Flagship	No
Team Europe	No
Beneficiar(y)/(ies) of the action	The action shall be carried out in the Republic of Türkiye
Programming document	IPA III Programming Framework
PRIORITY AREAS AND SECTOR INFORMATION	
Window and thematic priority	Window 2: Good governance, European Union (EU) *acquis* alignment, good neighbourly relations and strategic communication Thematic Priority 2: Administrative capacity and EU *acquis* alignment
Sustainable Development Goals (SDGs)	SDG3, SDG5, SDG6, SDG7, SDG9, SDG11, SDG12, SDG13, SDG16
DAC code(s)	43010 - (multisector aid) 100%

Main Delivery Channel	Central Government – 12001			
Targets	☒ Climate ☒ Gender ☒ Biodiversity			
Markers (from DAC form)	**General policy objective**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Participation development/good governance	☐	☐	☒
	Aid to environment	☒	☐	☐
	Gender equality and women's and girl's empowerment	☒	☐	☐
	Reproductive, maternal, new-born and child health	☒	☐	☐
	Disaster Risk Reduction	☒	☐	☐
	Inclusion of persons with Disabilities	☒	☐	☐
	Nutrition	☒	☐	☐
	RIO Convention markers	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Biological diversity	☒	☐	☐
	Combat desertification	☒	☐	☐
	Climate change mitigation	☒	☐	☐
	Climate change adaptation	☒	☐	☐
Internal markers and Tags	**Policy objectives**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Flagship	YES ☐	NO ☒	
	Tags:	YES	NO	
	Transport	☐	☒	
	Energy	☐	☒	
	Environment and climate resilience	☐	☒	
	Digital	☐	☒	
	Economic development (incl. private sector, trade and macroeconomic support)	☐	☒	

	Human Development (incl. human capital and youth)	☐		☒
	Health resilience	☐		☒
	Migration and mobility	☐		☒
	Agriculture, food security and rural development	☐		☒
	Rule of law, governance and Public Administration reform	☐		☒
	Other	☐		☒
	Digitalisation	☒	☐	☐
	Tags	YES		NO
	digital connectivity	☐		☒
	digital governance	☐		☒
	digital entrepreneurship	☐		☒
	digital skills/literacy	☐		☒
	digital services	☐		☒
	Connectivity	☒	☐	☐
	Tags	YES		NO
	digital connectivity	☐		☒
	energy	☐		☒
	transport	☐		☒
	health	☐		☒
	education and research	☐		☒
	Migration	☒	☐	☐
	Reduction of Inequalities	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐
BUDGET INFORMATION				
Amounts concerned	Budget line: 15 02 01 01.01 Total estimated cost: EUR 294 000 000.00 Total amount of EU budget contribution EUR 37 500 000.00 of which EUR 37 500 000.00 for indirect management with the Republic of Türkiye			
MANAGEMENT AND IMPLEMENTATION				
Implementation modalities (management mode and delivery methods)	Indirect management with the Republic of Türkiye			
Final Date for conclusion of	At the latest by 31 December 2025			

Financing Agreement	
Final date for concluding contribution / delegation agreements, procurement and grant contracts	3 years following the date of conclusion of the Financing Agreement, with the exception of cases listed under Article 114(2) of the Financial Regulation
Indicative [operational implementation] period	72 months following the conclusion of the Financing Agreement
Final date for implementing the Financing Agreement	12 years following the conclusion of the Financing Agreement

1.2 Summary of the Action

Participation in EU programmes and agencies is an important Action covered under Window 2: Good governance, European Union (EU) acquis alignment, good neighbourly relations and strategic communication of the IPA III Programming Framework. Through its participation in the EU programmes and agencies, Türkiye has the opportunity to: (i) build knowledge and capacities of the different stakeholders dealing with European issues; (ii) actively participate in the implementation of EU policies; and (iii) intensify international cooperation and mobility in relation to EU countries, thus becoming more deeply involved in the EU integration process. Participation in EU programmes and agencies encourages the active involvement of public and private institutions, small and medium-sized enterprises (SMEs), NGOs, civil society organisations, universities, research institutes, techno parks and individuals to benefit from and contribute to the EU accession process.

For 2021-2027 period, Türkiye continues to participate in the following EU programmes and agencies: Horizon Europe, Erasmus+, European Solidarity Corps (ESC), Union Civil Protection Mechanism (UCPM), Customs, Digital Europe Programme, Single Market Programme, European Environment Agency (EEA) and the European Union Drugs Agency (EUDA). Total financial contribution for participation in the programmes, the so-called "entry tickets" is expected to increase incrementally in line with the increase in the annual budget of work programmes in the upcoming years.

In this regard, this Action Document (AD) lays out the need for EU support for Türkiye's participation in the EU programmes and agencies in the form of co-financing of the entry tickets to be paid by Türkiye in the year 2024.

1.3 Beneficiar(y)/(ies) of the Action

The action shall be carried out in the Republic of Türkiye.

2. RATIONALE

2.1 Context

With the prospect of enlargement of the European Union and to better prepare candidate countries for the adoption of the EU *acquis* and for accession to the European Union, the European Commission proposed in 1997 a progressive opening-up to candidate countries of a broad range of Community programmes (now EU Programmes). EU Programmes are a set of integrated activities adopted by the European Commission with the aim to support the implementation of EU policy objectives. They cover a broad range of areas such as green and digital transition, environment, energy, transport, migration, culture, customs, competitiveness, business, investment, health etc.

The association of potential and candidate countries to EU programmes is a major pre-accession instrument that familiarises candidate countries and their citizens with the European Union policies and working methods and a way to strengthen co-operation with EU Member States. Therefore, Türkiye's participation in EU programmes represents an opportunity to make acquaintance with the European institutions, legislation and their application in practice, with EU policies as well as European business, social and public eco-systems.

Effective participation of Türkiye in several EU programmes and agencies started in 2003 based on the Framework Agreement signed on 26 February 2002 and entered into force on 5 September 2002. Since then, Türkiye has been participating in various EU programmes and agencies based on the terms and conditions identified in different association agreements.

Türkiye is also a member of European Environment Agency and European Union Drugs Agency (formerly EMCDDA) since 2003.

In the period 2014 – 2020, Türkiye joined Erasmus+, Horizon 2020, European Solidarity Corps (ESC), COSME, Customs 2020, Fiscalis 2020, Employment and Social Innovation (EaSI), Civil Protection Mechanism, Creative Europe (for the years 2015-2016, until its departure) programmes.

Currently, Türkiye participates in Erasmus+, Horizon Europe, European Solidarity Corps (ESC), Customs, Digital Europe Programme, Single Market Programme and UCPM and continued to be a member of the two agencies.

The agreement ensuring Türkiye's continued participation in the UCPM was signed on July 9, 2024, with a budget increase. In addition to this, with the inauguration of the European Union Drugs Agency (EUDA) replacing the EMCDDA, Türkiye's financial contribution has increased.

The Ministry of Foreign Affairs of Türkiye, Directorate for EU Affairs as National Coordinator of EU Programmes and Agencies, carries out the overall coordination of Türkiye's participation in the EU Programmes and Agencies. The Board of EU Programmes and Agencies established by a Turkish Presidential Circular issued in October 2019 (amended by new Circular Management of Pre-Accession Funds to be Provided by the EU and Management of the Accession to the EU Programmes issued in November 2023) concerning the governance of IPA structures is responsible for the decision on the participation and termination of programmes and monitoring and evaluating the performance of Türkiye in the programmes and agencies. Department of Union Programmes within the Directorate for EU Affairs carries out the secretariat of the Board.

In order to participate in the EU programmes and agencies Türkiye pays financial contribution in the form of an annual fee to the general budget of the EU ("entry tickets"). A contribution from the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III) can be used to a certain extent to complement national funds in the form of co-financing of the entry tickets.

This Action Document lays out the financial support request from IPA III for the years of 2024 related to participation in the following EU programmes and agencies that Türkiye continues to participate in (Horizon Europe, Erasmus+, ESC, UCPM, Digital Europe Programme, Customs, Single Market Programme, EEA and EUDA). The financial support request concerns contributions that have not yet been co-financed by the EU.

Association to the EU programmes and agencies depends on the mutual consent of Türkiye and the European Commission - which is authorised to negotiate on behalf of the EU - on the specific terms and conditions of participation in each programme, including the financial contribution. IPA III support for EU programmes and agencies facilitates Türkiye's participation in the different programmes and agencies, for which financial contribution in each programme is determined by each association agreement. As a country with a large population and high Gross Domestic Product (GDP) the participation fees for Türkiye are substantial. Hence, IPA III funds can contribute in part to cover these costs by increasing the cost benefit ratio of Türkiye.

The entry tickets to the EU programmes and agencies have increased compared to the previous 2014-2020 period, in line with the expansion of programme scopes and budget increases. To support Türkiye's participation in Union programmes and agencies, an IPA contribution for 2024 entry tickets is requested.

2.2 Problem Analysis

Short problem analysis
Türkiye participates in ongoing and new programmes under the MFF 2021-2027 in order to boost cooperation with the EU on many policy areas of mutual interest such as research, green transition, digitalisation, SMEs, R&D, innovation, education, youth, sports amongst others namely Horizon Europe, Erasmus+, ESC, UCPM, Customs, Digital Europe, Single Market, EEA and EUDA.

Considering the financial burden created by the entry tickets, the IPA contribution to Türkiye's participation in the Union programmes and agencies supports the country's *acquis* alignment process.

2.3 Lessons Learned

Currently, Türkiye participates in the following EU programmes and agencies: Erasmus+ Programme for education, youth and sport; the European Solidarity Corps for volunteering and solidarity activities; Horizon Europe Programme for research and innovation; Single Market Programme (SME strand) for enhancing competitiveness of enterprises and SMEs; Digital Europe Programme for bringing digital technologies and skills to whole society; Customs programme to foster cooperation between customs authorities across the EU; the UCPM to strengthen cooperation on improving prevention, preparedness, and response to disasters; the EEA for cooperation in environmental issues; and the EUDA for sharing information on drugs, drug addiction and their consequences.

For the 2021-2023 period, the total financial contribution under these programmes and agencies was around EUR 589 million, approximately 34% of which was financed through IPA, with the remainder covered by the national budget.

Evaluation of the 2014-2020 period indicates that Türkiye's participation does not have quantitative dimension in terms of grants received by Turkish stakeholders but the qualitative impact on relevant sectors in terms of development of sectors/human resources enhancement of cooperation and dialogue between Türkiye and the EU are invaluable.

Through its participation in the EU programmes and agencies, Türkiye familiarises itself with EU policies and tool in different sectors, which contributes to the alignment process.

Union programmes and agencies also encourage the active involvement of public and private institutions, NGOs, civil society organisations and universities to benefit from and contribute to the EU accession process.

3. DESCRIPTION OF THE ACTION

3.1 Intervention Logic

The underlying intervention logic for this action is that:

The general objective of this Action is to enhance Türkiye's progressive alignment with the EU's rules, standards, policies and practices.

The specific objective is:

- To promote Türkiye's participation in EU programmes and agencies.

The outputs to be delivered by this action contributing to the corresponding Specific Objectives are;

1.1. The participation of Turkish beneficiaries in EU programmes and agencies is increased.
1.2. Türkiye's capacity, ownership, and financial responsibility for participation in EU programmes and agencies are strengthened.
1.3. The involvement of Turkish and EU citizens in the Türkiye's EU accession process is increased/promoted.

3.2 Indicative activities

This action does not foresee any activities as it only entails the co-financing of the entry tickets paid by Türkiye for its participation in certain EU programmes and agencies for 2024.

3.3 Mainstreaming

Environmental Protection, Climate Change and Biodiversity

The EU programmes and agencies are established by the EU regulations, which touch upon the mainstreaming issues regarding gender, environment, human rights, inclusiveness, democracy, etc. Therefore, the activities to be implemented under these programmes and agencies directly respect, contribute in, and mainstream these considerations and thus co-financing the Türkiye's participation in these programmes and agencies stands for automatic mainstreaming.

Gender equality and empowerment of women and girls

As per OECD Gender DAC codes identified in section 1.1, this action is labelled as G0 due to the nature of the Action - co-financing of Türkiye's participation in multiple EU programmes and agencies - contribution to promoting gender equality cannot be established at the level of the Action Document.

3.4 Risks and Assumptions

Category	Risks	Likelihood (High/ Medium/ Low)	Impact (High/ Medium/ Low)	Mitigating measures
1-External Environment	Postponement of the EU's co-financing payment to TR national budget	**Medium**	**Medium**	• Each coordinator institution of EU programmes and agencies earmarks sufficient budget allocation for its annual contributions in full.

2-Planning, Processes and Systems / 3-People and Organisation	Reconsidering of participation in the programmes and agencies due to increase of Türkiye's annual financial contribution	**Low**	**Medium**	• Türkiye's performance in EU programmes is monitored very closely. • Awareness raising and capacity building activities are conducted. • The return of programmes and agencies is explained to Turkish budget authority.
3-People and Organisation	Lack of interest of potential beneficiaries to participate in the programmes	**Low**	**Medium**	• Each Programme is promoted country-wide to its target groups.

4. IMPLEMENTATION ARRANGEMENTS

4.1 Financing Agreement

In order to implement this Action, it is envisaged to conclude a financing agreement with the Republic of Türkiye.

4.2 Indicative Implementation Period

The indicative operational implementation period of this action, during which the activities described in section 3 will be carried out and the corresponding contracts and agreements implemented, is 72 months from the date of conclusion of the financing agreement.

Extensions of the implementation period may be agreed by the Commission's responsible authorising officer by amending this Financing Decision and the relevant contracts and agreements.

4.3 Implementation Modalities

The Commission will ensure that the EU appropriate rules and procedures for providing financing to third parties are respected, including review procedures, where appropriate, and compliance of the action with EU restrictive measures[1].

4.3.1. Indirect Management with an IPA III beneficiary

This action will be implemented under indirect management with the Republic of Türkiye.

The National Fund is responsible for the pre-accession financial assistance share of the financial contribution to be paid by the country to participate in EU programmes and agencies.

---

[1] EU Sanctions Map. Please note that the sanctions map is an IT tool for identifying the sanctions regimes. The source of the sanctions stems from legal acts published in the Official Journal (OJ). In case of discrepancy between the published legal acts and the updates on the website it is the OJ version that prevails.

EU co-financing will be provided for the year of 2024 in relation to participation of Türkiye in the following EU programmes and agencies: Horizon Europe, Erasmus+, ESC, Digital Europe, Customs, UCPM, Customs, Single Market Programme, EEA and EUDA.

The participation of the IPA III beneficiary in EU programmes and agencies, including the country's payment of the financial contribution, must follow the specific terms and conditions set out for each programme in the relevant association agreement.

Türkiye must pay the annual entry tickets according to the call for funds sent by the Commission before receiving the partial reimbursement from IPA III.

4.4 Scope of geographical eligibility for procurement and grants

The geographical eligibility in terms of place of establishment for participating in procurement and grant award procedures and in terms of origin of supplies purchased as established in the basic act and set out in the relevant contractual documents shall apply, subject to the following provisions.

The Commission's authorising officer responsible may extend the geographical eligibility based on urgency or on unavailability of services in the markets of the countries or territories concerned, or in other duly substantiated cases where application of the eligibility rules would make the realisation of this action impossible or exceedingly difficult (Article 28(10) NDICI-Global Europe Regulation).

4.5 Indicative Budget

The EU contribution may cover a maximum of 40% of the total cost of each entry ticket. However, the overall EU contribution to support Turkish participation in EU programmes and agencies shall not exceed the amount of EUR 37 500 000 under the Annual Action Plan for Türkiye for 2024.

There is no budget breakdown per programme in which Türkiye will participate. A fair and proportional distribution across all the programmes and agencies in which Türkiye participates in 2024 will be ensured.

	Indicative total expenditure	**Indicative IPA III contribution**	**Indicative IPA III beneficiary contribution**
	EUR	**EUR**	**EUR**
Contribution to participation in EU Programmes and Agencies	294 000 000	37 500 000	256 500 000

4.6 Organisational Set-up and Responsibilities

The National Fund is responsible for the procedures related to IPA co-financing of the entry tickets to be paid by Türkiye to participate in EU programmes and agencies.

The Department of Union Programmes within the Directorate for European Union Affairs of the Ministry of Foreign Affairs (National Coordinator of EU Programmes and Agencies) is responsible for the implementation of this Action.

The coordinator institutions are responsible for the promotion, implementation, monitoring/evaluation of the programmes and dissemination of the programme results and ensuring payment of the entry tickets. The Board of EU Programmes and Agencies chaired by National Coordinator of EU Programmes and Agencies and composed of coordinator institutions is the final decision-making body which decides to participation and termination and monitors/evaluates overall performance of Türkiye. In order to support its monitoring and

evaluation role Monitoring and Steering Committees were established coordinated by the coordinator institutions of the programmes.

As part of its prerogative of budget implementation and to safeguard the financial interests of the Union, the Commission may participate in the above governance structures set up for governing the implementation of the action.

4.7 Pre-conditions

Türkiye must provide the funds necessary for the payment of the total entry tickets before receiving the partial reimbursement from IPA III.

5. PERFORMANCE MEASUREMENT

5.1. Monitoring and Reporting

The day-to-day technical and financial monitoring of the implementation of this action will be a continuous process, and part of the implementing partner's responsibilities. To this aim, the implementing partner shall establish a permanent internal, technical and financial monitoring system for the action and elaborate regular progress reports (not less than annual) and final reports. Every report shall provide an accurate account of implementation of the action, difficulties encountered, changes introduced, as well as the degree of achievement of its results (Outputs and direct Outcomes) as measured by corresponding indicators, using as reference the partner's strategy, policy or reform action plan list.

The Commission may undertake additional project monitoring visits both through its own staff and through independent consultants recruited directly by the Commission for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission for implementing such reviews).

The overall monitoring and reporting of all the EU programmes and agencies are carried by the European Commission. The Commission shall monitor and assess progress towards achievement of the objectives.

Regarding monitoring and evaluation of the implementation of programmes and agencies at the national level, the Board for EU Programmes and Agencies conducts specific monitoring and supervision duties for effective management and implementation of the programmes. As secretariat of the Board, the Directorate for European Union Affairs of the Ministry of Foreign Affairs will regularly monitor the participation rates and reports on rates and co-financing trends in the context of IPA monitoring committees.

For EU Programmes and Agencies, the relevant coordinator organisations monitor the performance the implementation of programmes closely and regularly reports the results to the Board secretariat.

For Erasmus+ and European Solidarity Programmes specifically, Ministry of Foreign Affairs Directorate for EU Affairs, as the National Authority of Erasmus+ and European Solidarity Programmes, prepares and submits a report to the European Commission on monitoring and surveillance activities every year based on the annual management statement of the Turkish National Agency, the independent audit opinion, and the European Commission's analysis of the conformity and performance of the Turkish National Agency. The Directorate for EU Affairs also presents the report on the implementation and impact of the programmes to contribute to the interim evaluation made by the European Commission in accordance with the Program Regulations (EU) 2021/817 and (EU) 2021/888 in the middle of the 7-year implementation period.

5.2 Evaluation

Having regard to the nature of the action, evaluation(s) will not be carried out for this action or its components.

5.3 Audit and Verifications

Without prejudice to the obligations applicable to contracts concluded for the implementation of this action, the Commission may, based on a risk assessment, contract independent audit or verification assignments for one or several contracts or agreements.

6. STRATEGIC COMMUNICATION AND PUBLIC DIPLOMACY

All entities implementing EU-funded external actions have the contractual obligation to inform the relevant audiences of the Union's support for their work by displaying the EU emblem and a short funding statement as appropriate on all communication materials related to the actions concerned. To that end, they must comply with the instructions given in the 2022 guidance document *Communicating and raising EU visibility: Guidance for external actions* (or any successor document).

This obligation will apply equally, regardless of whether the actions concerned are implemented by the Commission, the partner country, service providers, grant beneficiaries or entrusted or delegated entities such as UN agencies, international financial institutions and agencies of EU Member States. In each case, a reference to the relevant contractual obligations must be included in the respective financing agreement, procurement and grant contracts, and contribution agreements.

7. SUSTAINABILITY

This Action only covers co-financing of entry tickets paid by Türkiye to the Commission services. The Action itself will contribute to sustainability in Türkiye's participation in EU programmes and agencies.

Ref. Ares(2025)8579376 - 09/10/2025

EN

THIS ACTION IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

ANNEX I.4

to the Financing Agreement for the Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024

Action Document for Jean Monnet Scholarship Programme

ANNUAL ACTION PLAN
This document constitutes the annual work programme in the sense of Article 110(2) of the Financial Regulation, and annual and multiannual action plans and measures in the sense of Article 9 of IPA III Regulation and Article 23 (2) of NDICI - Global Europe Regulation.

1. SYNOPSIS

1.1. Action Summary Table

Title	Jean Monnet Scholarship Programme Annual action plan in favour of Türkiye for 2024
OPSYS	ACT-62854
ABAC	ABAC Commitment level 1 number: JAD.1655607
Basic Act	Financed under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III)
Economic and Investment Plan (EIP)	No
EIP Flagship	No
Team Europe	No
Beneficiar(y)/(ies) of the action	The action shall be carried out in the Republic of Türkiye
Programming document	IPA III Programming Framework
PRIORITY AREAS AND SECTOR INFORMATION	
Window and thematic priority	Window 2: Good governance, EU *acquis* alignment, good neighbourly relations and strategic communication Thematic Priority 2: Administrative capacity and EU *acquis* alignment
Sustainable Development Goals (SDGs)	Main SDG: SDG 16: Peace Justice and Strong Institutions Other significant SDGs: SDG 4: Quality Education
DAC code(s)	11420 - Higher education

Main Delivery Channel	Central Government - 12001			
Targets	☐ Climate ☒ Gender ☐ Biodiversity			
Markers (from DAC form)	**General policy objective**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Participation development/good governance	☐	☐	☒
	Aid to environment	☒	☐	☐
	Gender equality and women's and girl's empowerment	☐	☒	☐
	Reproductive, maternal, new-born and child health	☒	☐	☐
	Disaster Risk Reduction	☒	☐	☐
	Inclusion of persons with Disabilities	☐	☒	☐
	Nutrition	☒	☐	☐
	RIO Convention markers	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Biological diversity	☒	☐	☐
	Combat desertification	☒	☐	☐
	Climate change mitigation	☒	☐	☐
	Climate change adaptation	☒	☐	☐
Internal markers and Tags	**Policy objectives**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Flagship	YES ☐	NO ☒	
	Tags:	YES	NO	
	Transport	☐	☒	
	Energy	☐	☒	
	Environment and climate resilience	☐	☒	
	Digital	☐	☒	
	Economic development (incl. private sector, trade and macroeconomic support)	☐	☒	

	Human Development (incl. human capital and youth)	☐		☒
	Health resilience	☐		☒
	Migration and mobility	☐		☒
	Agriculture, food security and rural development	☐		☒
	Rule of law, governance and Public Administration reform	☐		☒
	Other	☐		☒
	Digitalisation	☒	☐	☐
	Tags	YES		NO
	digital connectivity	☐		☒
	digital governance	☐		☒
	digital entrepreneurship	☐		☒
	digital skills/literacy	☐		☒
	digital services	☐		☒
	Connectivity	☒	☐	☐
	Tags	YES		NO
	digital connectivity	☐		☒
	energy	☐		☒
	transport	☐		☒
	health	☐		☒
	education and research	☐		☒
	Migration	☒	☐	☐
	Reduction of Inequalities	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐

BUDGET INFORMATION	
Amounts concerned	Budget line: 15.020101.01 Total estimated cost: EUR 15 600 000.00 Total amount of EU budget contribution EUR 15 600 000.00, of which EUR 15 600 000.00 for indirect management with IPA III beneficiary
MANAGEMENT AND IMPLEMENTATION	
Implementation modalities (management mode and delivery methods)	Indirect management with the Republic of Türkiye

Final Date for conclusion of Financing Agreement	At the latest by 31 December 2025
Final date for concluding contribution / delegation agreements, procurement and grant contracts	3 years following the date of conclusion of the Financing Agreement, with the exception of cases listed under Article 114(2) of the Financial Regulation
Indicative operational implementation period	72 months following the conclusion of the Financing Agreement
Final date for implementing the Financing Agreement	12 years following the conclusion of the Financing Agreement

1.2. Summary of the Action

The Jean Monnet Scholarship Programme (JMSP) is Türkiye's longest and most prestigious EU-funded scholarship programme. It is known and accepted as one of the brand programmes of the EU. The JMSP contributes to the development of Türkiye's human resources capacity in fields related to the EU *acquis* by granting scholarships for academic studies in EU Member States. The objective is to broaden participants' perspectives about the European integration process, enrich their knowledge about the EU and enhance dialogue between Turkish professionals and their EU counterparts. Under this action, grants will be provided for graduate studies in the EU. This action also includes a technical assistance (TA) component.

An important characteristic of the JMSP is focusing on administrative capacity. There are multiple aspects involved in strengthening a country's administrative capacity to implement the EU *acquis*. One of them is to develop the human resource capacity in all areas covered by the EU *acquis*. Since the EU *acquis* covers a wide spectrum of fields, well-equipped professionals are needed in several disciplines and sectors. Higher education is one of the tools for investing in people and thus boosting administrative capacity. In this context, the JMSP provides opportunities for Turkish professionals to undertake academic studies at a university (or an equivalent institution) in one of the EU Member States. The aim is to build solid support for Türkiye's accession to the EU, raise awareness about Türkiye's accession process and develop workforce in the relevant disciplines. Under the Programme, scholarships are granted to people involved or to be involved in professional life so that they can deepen and enrich their knowledge in areas of EU *acquis* by following an academic study programme in an EU Member State. The Programme helps scholars enhance civil society dialogue, become familiar with how the EU functions, expand their networks, observe good practices, and strengthen people-to-people relations between Türkiye and their EU counterparts.

This Action Document (AD) is prepared in line with the IPA III Programming Framework, where it is highlighted to modernise public administrations at all levels of government. Regarding the link with SDG 16, the JMSP contributes to increasing the capacity of human resources in Türkiye and to developing effective, accountable and transparent institutions at all levels.

1.3 Beneficiar(y)/(ies) of the Action

The action shall be carried out in the Republic of Türkiye.

2. RATIONALE

2.1. Context

The specific objective of IPA III under 'Thematic Priority 2: Administrative capacity and EU acquis alignment' as defined under the IPA III Programming Framework is to bring beneficiaries' policies and legislation in line with the EU policies and the EU acquis, and to build administrative capacity to fully and effectively implement sector policies and the adopted legislation, building the ability of beneficiaries to take on the obligations of membership as well as the digitalisation efforts. This objective constitutes a crosscutting priority and complements administrative capacity building under other Windows.

The JMSP supports improvement towards an efficient and accountable public administration and aims to facilitate regulatory reform for alignment by enhancing the human resources capacity of public institutions.

Jean Monnet scholars equipped with both skills and up-to-date knowledge on the EU policies and the EU *acquis*, indirectly contribute to the EU integration process of Türkiye.

The overall objective of the EU assistance to candidate countries and potential candidates is to support the IPA III beneficiaries in adopting and implementing the political, institutional, legal, administrative, social

and economic reforms required by those beneficiaries to comply with Union values and to progressively align to Union rules, standards, policies and practices with a view to Union membership, thereby contributing to their stability, security and prosperity. The JMSP plays a significant role in strengthening the links between EU and Turkish societies. Therefore, the Programme clearly correspond to the priority of strengthening cooperation with Türkiye on people-to-people contacts, as stressed by the EU leaders in March 2021[1]. The JMSP gives general support to sector policies and reforms by enhancing human resources capacity in fields relevant to the body of the EU *acquis*. This will be key areas relevant for the proper functioning of the EU-Türkiye Customs Union, as well as migration and security and public health sectors and Türkiye's alignment with the EU climate policy, which are among key priorities in the EU-Türkiye relations, as indicated in 2021 European Council Conclusions.

Within the IPA III Strategic Response of Türkiye, the Thematic Priority 2 under Window 2 is about improvements in the acquis alignment in a variety of fields. The enhancement of public administration capacities is also prioritised in the IPA III Strategic Response.

At national level, two pillars of the 12th Development Plan of Türkiye (NDP) (2024-2028)[2] are relevant to the objectives of the JMSP: "qualified people, strong family, healthy society"[3] and "democratic good governance based on justice"[4]. These pillars are aimed at achieving the ultimate vision of "a stable, strong and prosperous Türkiye, that is eco-friendly, resilient to disasters, produces high added value based on advanced technology, and shares income fairly in the Century of Türkiye"[5]. The ownership of rule of law, democratisation and good governance principles can be improved by enhancing, among others, human resources capacity of public institutions, which is one of the JMSP's main objectives. The NDP puts emphasis on enhancement of lifelong learning opportunities, increasing Türkiye's level of internationalisation in the field of higher education and on the importance of enhancement of human resources capacity. These principles are all in line with the objectives of the JMSP.

At global level, the UN's 2030 Agenda for Sustainable Development highlights values of fostering intercultural understanding, tolerance, mutual respect and an ethic of global citizenship and shared responsibility and recognises that all cultures and civilisations are crucial enablers of sustainable development. More specifically, SDG 16 is aimed at promoting peaceful and inclusive societies for sustainable development, providing access to justice for all and building effective, accountable and inclusive institutions at all levels. In this regard, JMSP contributes to the achievement of sustainable development.

As regards links to other relevant actions, one of the most notable scholarship opportunities in higher education is the Joint master's degree option under the Erasmus+ Programme as a follow-up to the Erasmus Mundus Programme. The beneficiaries of the Programme are awarded either a joint degree or multiple degrees from universities in the EU and receive financial support throughout their academic studies. The EU Member States run several other scholarships schemes i.e.: the German Academic Exchange Services (DAAD) in Germany or the Eiffel Scholarship Programme in France. In addition, the Republic of Türkiye also offers scholarships for public-sector employees under the framework of the 'Legislation Concerning the Public Officials to Be Sent Abroad for Training Purposes'. However, both the range of studies and the eligible countries supported within the scope of this scholarship are extremely wide, whilst JMSP is the first and leading institutionalised programme in Türkiye to provide fellowships for academic studies on subjects related to the EU *acquis*.

---

[1] https://www.consilium.europa.eu/media/48976/250321-vtc-euco-statement-en.pdf
[2] https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/06/Twelfth-Development-Plan_2024-2028.pdf
[3] NDP, pages 157-205.
[4] NDP, pages 230-251.
[5] NDP, page 53.

2.2. Problem Analysis

Short problem analysis

Strengthening the administrative capacity for the implementation of the EU *acquis* has various dimensions, one of them is the development of human resources. During the accession process, important responsibilities fall upon every segment of the society from public institutions to the private sector and from non-governmental organisations (NGOs) to the universities. For this reason, individuals in candidate countries who closely follow EU-related disciplines need to be well-equipped and knowledgeable with the latest developments on the EU *acquis*. In this context, the JMSP provides opportunities for graduate studies at a university, or an equivalent institution in one of the EU Member States, with the aim of familiarising the participants with the EU *acquis* and developing a more qualified workforce in the relevant disciplines. The JMSP enhances enrichment of academic knowledge related to the EU legislation among Turkish professionals leading to the enhancement of the human resources that Türkiye in its efforts to align with the EU *acquis*. Human capital equipped with sufficient theoretical knowledge and academic training in Member States, where the *acquis* is already implemented will eventually contribute to the EU integration process in Türkiye.

Moreover, the social and academic network established as a result of the JMSP will forge links between Turkish and EU societies, contributing to the elimination of prejudices.

By its very nature and unlike other grant programs, the JMSP directly supports individuals, not institutions. Providing equal application conditions for all applicants and ensuring the inclusiveness are important priorities of the Programme. Applicants for the JMSP firstly satisfy certain eligibility criteria such as holding an undergraduate degree or being a senior undergraduate student, having a minimum undergraduate cumulative grade points average (CGPA) specified during the call and having a valid foreign language proficiency certificate. Applicants satisfying the eligibility criteria are invited to sit on a selection exam consisting of questions related to the following indicative subjects: EU *acquis* chapter from which the applicant applied, European Union and EU-Türkiye relations. According to the selection exam scores, a success ranking is established for three sectors (public, university and private).

In ensuring inclusiveness, special attention is paid to gender equality. According to data by the Council of Higher Education in Türkiye, it was only in 2023 that the percentage of women surpassed men in the number of students enrolled in higher education for the first time, reaching 50.8%. In 2024, this ratio increased further in favour of women, reaching 51.7%[6]. However, in terms of labour force participation, the participation rate among male higher education graduates (84.6%) is still higher than that of women (67.6%) according to 2023 data by the Turkish Statistical Institute[7]. Therefore, although prospects are promising, it is evident that ensuring and sustaining gender equality not only in higher education but also in the workforce requires further efforts. In implementation of the JMSP, gender balance had always been preserved with percentage of women scholars exceeding men in most academic years except for four academic years (2014-2015, 2015-2016, 2019-2020, 2020-2021) from 2008 onwards.

Identification of main stakeholders and corresponding institutional and/or organisational issues (mandates, potential roles, and capacities) to be covered by the action:

The end beneficiaries of the JMSP are the public sector, private sector, NGOs employees as well as the university students and academics in Türkiye. For each academic year, 50% of the total number of

[6] https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2024/kadinlarin-yuksekogretime-erisimi.aspx
[7] https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2023-53675

scholarships is planned to be allocated to the public sector while 30% are allocated to the university sector, and 20% to the private sector (including NGOs)[8].

Other main stakeholders include Central Finance and Contracts Unit (CFCU) as the Contracting Authority, Technical Assistance Team (TAT), academic institutions abroad and embassies in Türkiye. As one of the main stakeholders CFCU will be responsible for calls for tenders, calls for proposals, contracting, contract management, payments and revenue operations. The TAT would support Ministry of Foreign Affairs - Directorate for European Union Affairs (DEUA) in sound implementation of the grant scheme and in achievement of Programme objectives through project activities. The academic institutions abroad are also an important stakeholder as they would be the host institutions for prospective scholars. Host institutions are involved in all stages of the academic studies starting from admission and enrolment up until graduation. Therefore, close communication and cooperation with this group of stakeholders and promotion of JMSP in these institutions is important for all aspects of the scholarship from placement to monitoring. Lastly, embassies in Türkiye are an important contact point for facilitation of visa procedures for the scholars, in enlarging the network of host institutions through and in maintaining communication networks among alumni.

2.3. Lessons Learned

The Programme was launched by an agreement signed between Republic of Türkiye and the European Commission in 1989. In the first phase from 1990 to 2001, 442 scholars received funding under this financial programme. At that time, the main goal was to expand the knowledge about the EU. In the second phase from 2002 to 2006, the focus of the Programme shifted because Türkiye had become an EU candidate country at the 1999 Helsinki Summit. Therefore, the objective evolved to intensifying specific knowledge on the EU *acquis* in Türkiye. 489 people received funding under the Programme between 2002 and 2006.

The third phase was launched following the decision to finance the Programme under the Pre-Accession Financial Assistance for Türkiye. In this period, the Programme became EU-funded, whose beneficiary was the Ministry of Foreign Affairs - Directorate for European Union Affairs (DEUA). The 2005 and 2006 projects entitled 'Continuation of the JMSP' were programmed and financed under the Pre-Accession Financial Assistance for Türkiye. Under the 2005 and 2006 projects, 181 scholars received funding for their studies.

Under Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA) 2007-2013, 'Continuation of the JMSP' projects were financed under IPA 2007, 2009, 2011 and 2012 programmes. Implementing the grant component of the 2011 project covers the 2013-2014 and 2014-2015 academic years and the 2012 project covers the 2015-2016 academic year. Around 950 scholars received IPA funds over this period.

During 2018-2019 and 2019-2020 academic years, 357 scholars were supported. During 2020-2021 and 2021-2022 academic years, 303 scholars were supported. The Programme has an implicit deadline, which is the start date of the autumn semester in EU universities. Given the long evaluation and approval processes and with the aim of avoiding putting the awardees in unfavourable circumstances, the DEUA, CFCU and Delegation of the European Union to Türkiye (EUD) agreed to accelerate all stages in the Programme and to follow an indicative timetable to be set for each academic year. Within 2020

[8] The quotas allocated to the sectors could be shifted with the aim of exploiting the available number of scholarships to the maximum possible extent. Similarly, the number of scholarships to be awarded could be increased depending on the available budget of the Programme and the probable savings that could occur due to the prevailing circumstances. Similarly, re-allocation of budget between the components within the scope of this Action Document could be put into practice in order to ensure the effective and optimal use of the funds.

programming period, 326 scholars were supported for the 2022-2023 and 2023-2024 academic years. Under 2022 programming period, it is envisaged to support approximately 190 scholars in the 2024-2025 and 2025-2026 academic years.

The JMSP differs from other grants with its repetitive and bureaucratic implementation cycle. The nine months in 2015, when the DEUA managed the programme without a TA (from December 2014 to August 2015), showed that it was possible to manage the technical aspects of the Programme. Though, the heavy workload and lack of expertise in promotion and visibility measures as well as enhancing a sound university network at EU level, caused an important interruption in the implementation. Establishing and sustaining effective communication with higher education institutions in the EU is a task that requires specific experience, and which is challenging for the DEUA to carry out with its own resources. Also, challenges that occurred during the covid-19 pandemic required additional measures to be taken, which would have been impossible to be carry out without a professional TA team. Some examples for this are the following: quick arrangement of online meetings, support in the organisation of the written exam by assigning additional exam invigilators as well as support in taking covid-19 social distancing and hygiene measures in all activities. It is important to state that the covid-19 pandemic created risks for the effective implementation of projects in 2020 and 2021 but by close cooperation of the DEUA, CFCU and EUD, quick and effective measures were taken, considering the best interest of scholars and potential problems were, thus, minimised.

3. DESCRIPTION OF THE ACTION

3.1. Intervention Logic

The Overall Objective/Impact of this action is to

1. Strengthen Türkiye's administrative capacity towards European integration and the effective implementation of the EU *acquis*.

The Specific Objective (Outcome) of this action is to:

1. Enhance human resources capacity in fields relevant to the European integration and EU *acquis*.

The Outputs to be delivered by this action contributing to the Specific Objective (Outcome) are:

1.1 Financial support is granted for scholarship awardees.
1.2 Awareness about the JMSP is increased.
1.3 Academic institutions network is sustained and enlarged.
1.4 Fairly selected scholars successfully have completed their academic studies.
1.5 Jean Monnet alumni network is strengthened.

The underlying intervention logic for this action is that if the scholars are financially supported and complete their studies in the EU, there is enough awareness about the programme, and the programme's academic network is sustained, Türkiye will be able to increase human resources to implement the EU *acquis*. As a result of the better human resources capacity, Türkiye's administrative capacity towards the EU integration and *acquis* implementation will increase.

3.2. Indicative Activities

Activities related to Output 1.1: Financial support is granted for scholarship awardees.

For each academic year covered under this Action Document, approximately 190 people will be awarded scholarships and financial support will be ensured through grant contracts.

Activities related to Output 1.2: Awareness about the JMSP is increased.

The activities will focus on publicising the Programme to maintain its well-known brand and recognition. It includes awareness-raising events, info days, promotional materials and dissemination of programme-related information in multiple ways, such as email, internet, digital channels of national, local and social media, etc. The DEUA will work vigorously to promote the Programme through formal correspondence with the parties involved and use every opportunity (large-scale events such as meetings, conferences, seminars, workshops organised by DEUA) to publicise the Programme. The DEUA will continue to take ownership of the Programme and make use of its own network (website, social media accounts, press announcements, etc.) to promote it. The TA team is expected to produce creative content, develop innovative promotional instruments/approaches and use its media networks to disseminate Programme-related information to the maximum possible extent. The first two tasks in particular are not possible for the DEUA to carry out with its resources since they require specific expertise.

Activities related to Output 1.3: Academic institutions network is sustained and enlarged.

The activities concern providing guidance to potential candidates on the academic institutions/programmes in the EU Member States, developing the networks with the institutions, organising networking visits to institutions to expand the institutions' database and updating the 'Hosting Institutions Catalogue' are the main tasks under this output. The tasks also require certain expertise related to the EU institutions and will rely mostly on the TA team.

Activities related to Output 1.4: Fairly selected scholars successfully have completed their academic studies.

The coordination and implementation of the selection process is mainly run by the DEUA and the CFCU. The TA team provides support for the whole assessment process. The Programme also uses fair and objective selection criteria which do not create any advantage/disadvantage on the basis of the applicants' gender, demographic origin, age, health, etc.

When the scholarship awardees are announced, the placement process starts with the approval of academic programmes proposed in terms of their compliance with the JMSP objectives and the rules described in the official scholarship announcement. Pre-departure seminars are organised to inform the scholars of their liabilities. The technical aspects of the placement process are handled by the DEUA, and the TA team will organise pre-departure seminars as these events are expected to increase the visibility of the Programme. Following the scholars' arrival at their respective host institutions, they are regularly monitored in terms of their academic progress through reports, emails, phone calls and so forth. TA team is expected to support the process with specific expertise for effective implementation of the JMSP.

Activities related to Output 1.5: Jean Monnet alumni network is strengthened.

Regular communication with former scholars is an important element of the Programme. The aim of these contacts is to ensure that the scholars make a tangible contribution from their academic studies to Türkiye's EU integration process and to enhance communication between past, present and future scholars. Events such as certificate ceremonies, seminars, workshops, alumni gatherings, capacity building activities, etc. are organised for the alumni society. The TA team provides support to the organisation and helps forge a sound sense of belonging among the scholars.

In addition, during continuation of their academic studies, each year a study visit is organised to Brussels/Strasbourg, or the capital of the EU Member State holding the Presidency of the Council of the EU to strengthen and boost the synergy among the scholars. By bringing them together, it is also aimed to familiarise scholars with EU institutions, enabling them to establish networks among themselves and deepen their knowledge about the EU, with the expectation that the core aim of the programme will become more tangible for the scholars and lead robust networks. The TA team will organise the study visits.

3.3. Mainstreaming

Environmental Protection, Climate Change and Biodiversity

JMSP provides support to academic studies under 31 different field of studies (based on the negotiation chapters between Türkiye and the EU). Among these field of studies are the following negotiation chapters that directly contribute to Environmental Protection, Climate Change and Biodiversity: Chapter 27: Environment, Chapter 15: Energy, Chapter 11: Agriculture and Rural Development; Chapter 12: Food Safety, Veterinary and Phytosanitary Policy; Chapter 13: Fisheries. Scholars are free to choose one of these chapters, which will include courses and/or dissertations relevant to their field of study. To provide some recent numbers, in the 2021-2022 academic year 9 scholars out of 154 and in the 2022-2023 academic year 11 out of 162 scholars have chosen the above-mentioned field of studies. These figures, however, are not exhaustive and the scholars may also work on dissertations or research papers related to environment and climate change within the scope of other study fields since environmental issues currently affect a wide spectrum of sectors/disciplines, ranging from trade to transport and from social policy to financial services.

Gender equality and empowerment of women and girls

As per OECD Gender DAC codes identified in section 1.1, this action is labelled as G1. Gender equality[9] has always been respected within JMSP. It is accepted as a significant objective of the action. As explained above, the JMSP is open to all applicants without discrimination and seeks to give all potential applicants equal opportunities. Scholars are selected through a competitive selection process. The Programme is open to all Turkish citizens that meet the application criteria set by the Steering Committee.

Non-discrimination is the focus of the Programme. As for the gender profile of the scholars, the Programme has significantly contributed to increasing the share of female scholars in Türkiye qualified in the EU acquis related fields. Application criteria of the scholarship programme and the evaluation process provides equal opportunity in terms of gender equality. Moreover, over the years no complaint on gender discrimination has been received.

Findings of the JMSP impact assessment study shows that women's perception of the Programme's positive impact on their career development is higher than that perceived by men. Other findings on JMSP's positive impact on careers, JMSP's help to reach the professional network in support of career development, meeting needs in terms of career development are similar, i.e.: women's positive perception is higher than that of men.

The principles of equal opportunity for women and men and non-discrimination on grounds of gender are followed throughout the Programme. The applicants, who hold the necessary qualifications for application, but who are on long-term paid and/or unpaid leave from their employer institutions may also apply for the Programme. This also covers women who are on maternity leave, providing them the chance to benefit from the scholarship during this period. For the exam invitation process, participants are asked to inform the responsible institutions involved if they have any special needs (in recent years, pregnant women have applied and asked for assistance for the participation to the written exam). In response to the requests made by the applicants, measures are taken to adapt the exam processes (e.g.: requests of the pregnant women who certify their condition through medical reports are accommodated by providing them more accessible seats in the exam set-up in the room/hall or giving them the opportunity to use the restrooms during the exam, etc.).

---

[9] Within the context of the Project, the term "gender" refers to the men and women as it is understood in the Gender Equality Strategy 2020-2025 of the EU. Here it is stated that *"the promotion of equality between women and men is a task for the Union, in all its activities, required by the Treaties"*.

Scholars are selected through a competitive selection process. The percentage of women participants is presented in a table below:

Academic Year	Percentage of Women (%)
2008-2009	63
2009-2010	56
2010-2011	61
2011-2012	51
2012-2013	51
2013-2014	52
2014-2015	49
2015-2016	48
2018-2019	55
2019-2020	45
2020-2021	47
2021-2022	53
2022-2023	59
2023-2024	57

To ensure the continued high participation rate of women in the Programme, measures to ensure equal opportunities and non-discrimination regardless of gender are integrated in the Programme's design and implementation. As such, it will ensure that equally qualified female and male applicants will be given equal opportunity to participate and benefit from it.

The AD ensures that both women and men can provide inputs, access, and participate in action activities. It will be ensured that sex-disaggregated data is collected regarding project activities and outputs, where applicable, and be presented in the inception/progress/interim/final reports and at steering committees and during monitoring missions.

Disability

According to the OECD Disability DAC codes mentioned in section 1.1, this action is labelled as D1. The project focuses on providing equal opportunities for individuals with disabilities by removing barriers that might prevent them from applying and attending the written exam. As with previous academic years, special arrangements are made based on the type of disability and the specific needs of each applicant with disabilities to ensure their fair access. During the implementation, it is also planned to enhance the JMSP website to improve its accessibility for visually impaired users/applicants.

Democracy

The JMSP provides support to academic studies under 31 different field of studies (based on the negotiation chapters between Türkiye and the EU). Among these field of studies are the following negotiation chapters that are directly relevant to Democracy: Chapter 23: Judiciary and Fundamental Rights; Chapter 24: Justice, Freedom and Security; Chapter 31: Foreign, Security and Defence Policy. Their chosen academic programmes directly include courses and/or dissertations relevant to their field of study. These are also among the most popular field of studies chosen by the scholars.

Other considerations

Great importance is given to the cooperation with the alumni network and the Jean Monnet Scholars Association for a whole duration of the Programme. To strengthen communication between scholars and increase the visibility of the Programme, a series of the activities will be organised in collaboration with the Association. The Alumni network and the Jean Monnet Scholarship Association will also play an important role to ensure scholars make a tangible contribution from their academic studies to Türkiye's implementation of the *acquis*.

The need to develop human capital in Türkiye extends to all aspects of society. The public sector, the private sector, universities and NGOs also have important roles to play on this front, during both the implementation and design process. It is necessary to increase the number of experts in the EU field in all these sectors to support Türkiye's efforts to build up its administrative capacity to implement the EU *acquis*.

Opportunities for the mobility of Turkish public-sector representatives, young university graduates and private-sector representatives will also contribute to the Civil Society Dialogue that seeks to forge links between Turkish and EU societies by eliminating prejudice.

Moreover, both the grant and TA component of the action is carried out in full compliance with the PRAG rules under the supervision of the Contracting Authority. Principles of transparency, impartiality and equality form the cornerstone in all stages of the selection process. All applicants who pass the Administrative Compliance and Eligibility Check (meaning whose application documents are accurate, complete and meet the application criteria mentioned in the respective academic year's announcement) are invited to the written exam. There is no quota for the number of applicants invited to the written exam, thereby providing equal access to all interested parties. Those who are not invited to the exam are also informed of the grounds of their rejection.

The exam questions are prepared on the very same day of the written exam by the Evaluation Committee consisting of EU experts. During the exam, applicants are asked to seal the section on the answer sheet where their names are written. The copies of the answer sheets are evaluated by independent assessors. Each section of the exam is evaluated by at least two different assessors. It is only after finalisation of the exam scores, that the name sections on the answer sheets are opened and the main/reserve lists are announced. All applicants who take the written exam are informed about their final score. As can be seen, the whole process is carefully conducted in line with the PRAG rules ensuring equal treatment and transparency for all.

In terms of promotion of the Programme, social media is actively used to reach out a wide public audience regardless of their socio-economic condition or their location within the country. Respective year's academic announcement is disseminated both in the Programme's and DEUA's official social media accounts. To illustrate, the most recent post regarding the 2025-2026 academic year announcement on Instagram page of the Programme was viewed by 221.598 different accounts, which highlight the extent of the outreach. Moreover, in order to make even the most remote regions in Türkiye aware of the programme, each academic year's announcement poster is sent out to approximately 800 recipient institutions including municipalities, universities and libraries.

Additionally, the Programme itself has positive impacts on scholarship holders such as promotion of diversity and understanding and appreciating the perspectives of others. An impact assessment study on the JMSP was conducted in 2020. An online survey was sent to 1598 scholars via e-mail, out of which 300 responses were received. Also, focus group meetings were organised with scholars and managers of the JMSP. Among other issues, scholars indicated a high level of positive impact on increase in intercultural communication skills; being open to new ideas and experiences; promotion of diversity (age, gender, ethnicity, etc.); understanding and appreciating the perspectives of others and respecting different beliefs of others.

3.4. Risks and Assumptions

Category	Risks	Likelihood (High/ Medium/ Low)	Impact (High/ Medium/ Low)	Mitigating measures
3-people and the organisation	Risk 1 Extended evaluation and placement processes of the Programme	L	M	The DEUA, CFCU and EUD will work in coordination to ensure that evaluation, placement and endorsement approvals for the scholars are timely completed
3-people and the organisation	Risk 2 Strong preference for a single EU host country by scholars	M	M	The academic programmes throughout the EU host countries will be equally promoted through the Hosting Institutions Catalogue and if the need arises the "country quota rule" might be re-considered and introduced
2-planning, processes and systems	Risk 2 Delay on the commencement date of the Technical Assistance Project	L	M	The DEUA, CFCU and EUD will work in coordination for timely commencement of the project. In case of a delay, the DEUA will compensate with its own capacity.
1-external environment	Risk 3 Delay in the implementation of activities under the Action due to a global health emergency	M	L	The DEUA, CFCU and EUD will facilitate the process if needed with alternative solutions like hybrid meetings/events; possibility of suspension and/or extension of activities.

External Assumptions

It is assumed that Türkiye's implementation of the EU *acquis* continues; the evaluation, placement, and endorsement approvals of the JMSP scholars are of appropriate length; the target groups of the JMSP participate actively; relevant hosting institutions and graduate programmes are available, and sufficient resources are available to DEUA to establish and sustain effective communication with the relevant institutions.

3.5. Indicative Logical Framework Matrix

Results	Results chain: Main expected results	Indicators	Baselines	Target	Sources of data	Assumptions
Impact	Strengthen Türkiye's administrative capacity towards European Integration and the effective implementation of the EU acquis	Progress made towards meeting accession criteria.			Annual Türkiye reports prepared by the European Commission	*Not applicable*
Outcome	Enhanced human resources capacity in fields relevant to the European integration and EU acquis.	1.1 Number of scholars trained on programmes relevant to the EU *acquis*. 1.2 Number of scholars employed on jobs relevant to the EU *acquis* after the completion of programmes. 1.3 Extent to which participation to JMSP has contributed to improve educational attainment and skill levels	1.1 149 scholars (79 M + 70 F) (Year 2022) 1.2 105 scholars (60 M + 45 F) (Year 2022) 1.3 149 scholars (79 M + 70 F) (Year 2022)	1.1 149 (79M + 70F) +190 (95M+95F) +190 (95M + 95F) = 529 scholars (by the end of the Action) 1.2 105 (60M + 45F) +120 (60M+ 60F) +120 (60M+60F) = 345 scholars (by the end of the action) 1.3 149 (79M + 70F) +190 (95M+95F) +190 (95M + 95F) = 529 scholars (by the end of the action)	1.1 JM scholars' diplomas and certificates, JM Scholars' database. feedback, reports of scholars. 1.2 JM Scholars' database, feedback. 1.3 JM scholars' diplomas and certificates, feedback, reports of scholars.	-Türkiye's accession process to the EU continues. -Appropriate length of evaluation, placement and endorsement approvals of the JMSP scholars.
Output 1	1.1 Granted financial support for scholarship awardees.	1.1 Number of signed grant contracts	1.1 149 scholars (79 M + 70 F) (Year 2022)	1.1 149 (79M + 70F) +190 (95M+95F) +190 (95M + 95F) = 529 scholars (by the end of the action)	1.1 List of Scholarship Awardees and records of grant contracts	
Output 2	1.2 Increased awareness about the JMSP	1.2.1 Number of applications to the JMSP. 1.2.2 Number of followers on social media accounts.	1.2.1 1650 scholars (Year 2022) 1.2.2 37.400 (Year 2022)	1.2.1 1750 scholars (875M+875F) (by the end of the action) 1.2.2 39.000 (by the end of the action)	1.2.1 Number of applications and application documents used promotional tools or channels.	The target groups of the JMSP participated actively. Relevant hosting institutions and

					1.2.2 Statistics related to the social media accounts.	graduate programs are available. Sufficient resources available to DEUA to establish and sustain effective communication with the relevant institutions.
Output 3	1.3 Sustained and enlarged academic institutions network.	1.3.1 Number of academic programmes in the Hosting Institutions Catalogue.	1.3.1 400 (Year 2022)	1.3.1 500 (by the end of the action)	1.3.1 Hosting Institutions Catalogue	
Output 4	1.4 Scholarship awardees selected after a transparent and fair selection process, grant contracts signed, awardees placed at their hosting institution and scholars monitored and completed their programmes	1.4.1 Distribution of scholars by profile (e.g. public/private sector employee, student). 1.4.2 Percentage of scholarships granted to women. 1.4.3 Percentage of the scholars completing their academic studies successfully.	1.4.1 149 scholars (75 public+44 uni+ 30 private) (Year 2022) 1.4.2 47% (Year 2022) 1.3.3 2.1.1 96% (F) and 99% (M) (Year 2022)	1.4.1 149 (79M + 70F) +190 (95M+95F) +190 (95M+95F) = 529 scholars (by the end of the action) 1.4.2 50% (by the end of the action) 1.4.3 97% (F) and 97% (M) (by the end of the action)	1.3.1 Number of applications and application documents, event participation lists, Acceptance letters and correspondence of scholars. 1.3.2 Progress reports filled up by academic/managerial supervisors, Diplomas and certificates. 1.3.4 DEUA's library, CVs of JM scholars, Diplomas and certificates.	
Output 5	1.5 Strengthened Jean Monnet alumni network.	1.5.1 Number of ex-scholars attended the events organised for the Jean Monnet Scholarship holders and alumni.	1.5.1 190 (Year 2022)	1.5.1 190+80+80=350 (by the end of the action)	2.3.1Event participation lists.	

4. IMPLEMENTATION ARRANGEMENTS

4.1. Financing Agreement

In order to implement this action, it is envisaged to conclude a financing agreement with the Republic of Türkiye.

4.2. Indicative Implementation Period

The indicative operational implementation period of this action, during which the activities described in section 3 will be carried out and the corresponding contracts and agreements implemented, is 72 months from the date of conclusion of the financing agreement.

Extensions of the implementation period may be agreed by the Commission's responsible authorising officer by amending this Financing Decision and the relevant contracts and agreements.

4.3. Implementation Modalities

The Commission will ensure that the EU appropriate rules and procedures for providing financing to third parties are respected, including review procedures, where appropriate, and compliance of the action with EU restrictive measures[10].

4.3.1. Indirect Management with an IPA III beneficiary

This action will be implemented under indirect management by the Republic of Türkiye.

The managing authority responsible for the execution of the action is the General Directorate of Financial Co-operation and Project Implementation of the DEUA. The managing authority shall be responsible for legality and regularity of expenditure, sound financial management, programming, implementation, monitoring, evaluation, information, visibility and reporting of IPA III activities.

Budget implementation tasks such as calls for tenders, calls for proposals, contracting, contract management, payments and revenue operations, shall be entrusted to the following intermediate body for financial management: CFCU within the Ministry of Treasury and Finance. It shall ensure legality and regularity of expenditure.

4.4. Scope of geographical eligibility for procurement and grants

The geographical eligibility in terms of place of establishment for participating in procurement and grant award procedures and in terms of origin of supplies purchased as established in the basic act and set out in the relevant contractual documents shall apply, subject to the following provisions.

The Commission's authorising officer responsible may extend the geographical eligibility on the basis of urgency or of unavailability of services in the markets of the countries or territories concerned, or in other duly substantiated cases where application of the eligibility rules would make the realisation of this action impossible or exceedingly difficult (Article 28(10) NDICI-Global Europe Regulation).

---

[10] EU Sanctions Map. Please note that the sanctions map is an IT tool for identifying the sanctions regimes. The source of the sanctions stems from legal acts published in the Official Journal (OJ). In case of discrepancy between the published legal acts and the updates on the website it is the OJ version that prevails.

4.5. Indicative Budget

Indicative Budget components	EU contribution (amount in EUR)
Methods of implementation – cf. section 4.3	
Output 1: Granted financial support for scholarship awardees, composed of	**14 000 000**
Indirect management with the Republic of Türkiye – cf. section 4.3.1	14 000 000
Output 2: Increased awareness about the JMSP, **Output 3:** Sustained and enlarged academic institutions network, **Output 4:** Scholarship awardees selected after a transparent and fair selection process, grant contracts signed, awardees placed at their hosting institution and scholars monitored and completed their programmes, **Output 5:** Strengthened Jean Monnet alumni network, composed of	**1 600 000**
Indirect management with the Republic of Türkiye – cf. section 4.3.1	1 600 000
Evaluation – cf. section 5.2 **Audit** – cf. section 5.3	will be covered by another decision
Strategic Communication and Public Diplomacy– cf. section 6	will be covered under the technical assistance and grant contracts
Total	**15 600 000**

4.6. Organisational Set-up and Responsibilities

The Managing Authority (MA) in the field of Good Governance, Administrative capacity and EU acquis alignment is National IPA Coordinator (NIPAC). The Intermediate Body for Policy Management (IBPM) of the action is General Directorate of Financial Co-operation and Project Implementation of the DEUA.

Budget implementation tasks such as calls for tenders, calls for proposals, contracting, contract management, payments and revenue operations, shall be entrusted to the following intermediate body for financial management (IBFM): CFCU.

The DEUA will implement the technical aspects of the Scholarship Programme. Apart from these technical aspects, the DEUA will need technical assistance for implementation of the JMSP.

A Steering Committee (SC) will be established and will be mainly composed of the representatives of the MA, IBPM, IBFM, the stakeholders of the activities, NIPAC, Presidency of Strategy and Budget as well as EUD. The SC will act as the advisory body that will provide high-level strategic guidance and oversight on

activity implementation. SC will be gathered at regular intervals and additionally whenever deemed necessary.

As part of its prerogative of budget implementation and to safeguard the financial interests of the Union, the Commission may participate in the above governance structures set up for governing the implementation of the action.

5. PERFORMANCE MEASUREMENT

5.1. Monitoring and Reporting

The day-to-day technical and financial monitoring of the implementation of this action will be a continuous process, and part of the implementing partner's responsibilities. To this aim, the implementing partner shall establish a permanent internal, technical and financial monitoring system for the action and elaborate regular progress reports (not less than annual) and final reports. Every report shall provide an accurate account of implementation of the action, difficulties encountered, changes introduced, as well as the degree of achievement of its outputs and contribution to the achievement of its outcome, and if possible, at the time of reporting, contribution to the achievement of its impact, as measured by corresponding indicators, using as reference the logframe matrix.

The Commission may undertake additional project monitoring visits both through its own staff and through independent consultants recruited directly by the Commission for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission for implementing such reviews).

Arrangements for monitoring and reporting, including roles and responsibilities for data collection, analysis and monitoring:

- Monitoring tasks undertaken by the implementing partners/beneficiary country, under the coordination of NIPAC Office, and NAO Office for financial monitoring, will consist of collecting and analysing data aiming at informing on the use of resources and progress towards planned results, feeding the management of the action's decision-making processes.

- Monitoring tasks undertaken by the EU Delegation shall complement the implementing partners'/ beneficiary country's monitoring system, especially in key moments of the action cycle. It will also support follow-up of recommendations stemming out of external monitoring and will be used for informing EU management. This monitoring could take different forms and methodologies (meetings with implementing partners, action steering committees, on the spot checks …), to be decided based on specific needs and resources at hand. Reporting will be done according to methodologies and tools included in DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation, including the use of standard checklists.

Both types of internal monitoring are meant to inform and provide support to external monitoring:

- External monitoring / Results Oriented Monitoring (ROM)
  The Commission and/or NIPAC may undertake additional project monitoring in line with the European Commission rules and procedures set in the Financing Agreement through independent consultants recruited directly by the Commission/NIPAC for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission/NIPAC for implementing such reviews). These reviews might be composed of monitoring of the action, results data collection or any other task that is identified in the most recent EC guidelines.

The Steering Committees will be established at activity level in order to steer the implementation of activities, achievement of results against indicators in the action document, to discuss monitoring findings (including ROM findings) and agree on corrective actions as appropriate. The Steering Committees will be composed of the representatives of end beneficiaries, Lead Institution, NIPAC Office, Contracting Authority and the EU Delegation.

5.2. Evaluation

Having regard to the nature of the action, evaluation(s) may be carried out for this action or its components by the beneficiary via independent consultants. The evaluations will be carried out as prescribed by the DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation.

The evaluation reports shall be shared with the partner country and other key stakeholders following the best practice of evaluation dissemination[11]. The implementing partner and the Commission shall analyse the conclusions and recommendations of the evaluations and, where appropriate, in agreement with the partner country, jointly decide on the follow-up actions to be taken and any adjustments necessary, including, if indicated, the reorientation of the project.

5.3. Audit and Verifications

Without prejudice to the obligations applicable to contracts concluded for the implementation of this action, the Commission may, on the basis of a risk assessment, contract independent audit or verification assignments for one or several contracts or agreements.

6. STRATEGIC COMMUNICATION AND PUBLIC DIPLOMACY

All entities implementing EU-funded external actions have the contractual obligation to inform the relevant audiences of the Union's support for their work by displaying the EU emblem and a short funding statement as appropriate on all communication materials related to the actions concerned. To that end they must comply with the instructions given in the 2022 guidance document *Communicating and raising EU visibility: Guidance for external actions* (or any successor document).

This obligation will apply equally, regardless of whether the actions concerned are implemented by the Commission, the partner country, service providers, grant beneficiaries or entrusted or delegated entities such as UN agencies, international financial institutions and agencies of EU Member States. In each case, a reference to the relevant contractual obligations must be included in the respective financing agreement, procurement and grant contracts, and contribution agreements.

7. SUSTAINABILITY

The JMSP, which was initiated in 1990, supported around 3000 scholars from public organisations, universities and private sector. During and after implementation, one of the most important goals is to incorporate the scholars into the alumni network in order to enable them to maintain relations with each other. This alumni network can play an important role individually and as a Civil Society Organisation, for instance as a meeting point for all JMSP scholars and alumni. The Jean Monnet Scholars' Association will be supported during the implementation process with capacity building activities so as to organise events, conferences, seminars and other activities related with the EU acquis by itself.

---

[11] See best practice of evaluation dissemination

Opportunities for the mobility of Turkish public-sector representatives, young university graduates and private-sector representatives contributes to the civil society dialogue that seeks to forge links between Turkish and EU societies. Prestige of being JMSP alumni increases interest towards the Programme.

A significant number of the Jean Monnet scholars are affiliated with public sector institutions and contribute to the professionalisation of public administration. Upon completion of their post graduate studies these scholars will start incorporating their experiences to their professional career. Considering that most scholars are young people, there will be a significant number of public employees who have expertise on the EU acquis and contacts in a variety of EU Member States, which will be useful for their future work in public institutions and beyond. These scholars will eventually convey their knowledge and experience to other staff around them and hence contribute to sustainability.

Through several years of implementation of the JMSP, a significantly large database of respective institutions all around Europe offering postgraduate studies on the EU acquis has been formed. This database will be accessible via the Programme website for future use of people aiming at doing academic research on EU acquis. As a result of the efforts made in the previous years, a reasonably balanced distribution of scholars throughout the EU Member States has been achieved, which is expected to further enrich the academic institutions database of the JMSP.

The scholars' dissertations and academic studies will be displayed at the library of the DEUA, creating an important reference collection for those pursuing related academic studies on the EU acquis.

Ref. Ares(2025)8579376 - 09/10/2025

EN

THIS ACTION IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

ANNEX I.5

of the Commission Implementing Decision on the Annual action plan in favour of Türkiye for 2024

Action Document for Increasing the Effectiveness and Efficiency of Public Audit Mechanisms through Digital Transformation

ANNUAL ACTION PLAN

This document constitutes the annual work programme in the sense of Article 110(2) of the Financial Regulation, and annual and multiannual action plans and measures in the sense of Article 9 of IPA III Regulation and Article 23(2) of NDICI - Global Europe Regulation.

1. SYNOPSIS

1.1. Action Summary Table

Title	Increasing the Effectiveness and Efficiency of Public Audit Mechanisms through Digital Transformation Annual action plan in favour of Türkiye for 2024
OPSYS	OPSYS business reference: ACT-62855
ABAC	ABAC Commitment level 1 number: JAD.1655607
Basic Act	Financed under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III)
Economic and Investment Plan (EIP)	No
EIP Flagship	No
Team Europe	No
Beneficiary of the action	The action shall be carried out in the Republic of Türkiye
Programming document	IPA III Programming Framework
PRIORITY AREAS AND SECTOR INFORMATION	
Window and thematic priority	Window 2: Good Governance, EU Acquis Alignment, Good Neighbourly Relations, and Strategic Communication Thematic Priority 1: Good Governance
Sustainable Development Goals (SDGs)	Main SDG: SDG 17: Partnership for the Goals

	Other significant SDGs: SDG 16: Peace Justice and Strong Institutions SDG 8: Decent work and economic growth			
DAC code(s)	15110 Public sector policy and administrative management (75%) 15130 - Legal and judicial development (25%)			
Main Delivery Channel	Central Government – 12001			
Targets	☐ Climate ☒ Gender ☐ Biodiversity			
Markers (from DAC form)	**General policy objective**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Participation development/good governance	☐	☐	☒
	Aid to environment	☒	☐	☐
	Gender equality and women's and girl's empowerment	☐	☒	☐
	Reproductive, maternal, new-born and child health	☒	☐	☐
	Disaster Risk Reduction	☒	☐	☐
	Inclusion of persons with Disabilities	☒	☐	☐
	Nutrition	☒	☐	☐
	RIO Convention markers	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Biological diversity	☒	☐	☐
	Combat desertification	☒	☐	☐
	Climate change mitigation	☒	☐	☐
	Climate change adaptation	☒	☐	☐
Internal markers and Tags	**Policy objectives**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Flagship	YES ☐	NO ☒	
	Tags:	YES	NO	
	Transport	☐	☒	
	Energy	☐	☒	

	Environment and climate resilience	☐	☒
	Digital	☐	☒
	Economic development (incl. private sector, trade and macroeconomic support)	☐	☒
	Human Development (incl. human capital and youth)	☐	☒
	Health resilience	☐	☒
	Migration and mobility	☐	☒
	Agriculture, food security and rural development	☐	☒
	Rule of law, governance and Public Administration reform	☐	☒
	Other	☐	☒

	Digitalisation	☐	☐ ☒

Tags	YES	NO
digital connectivity	☒	☐
digital governance	☒	☐
digital entrepreneurship	☐	☒
digital skills/literacy	☐	☒
digital services	☒	☐

	Connectivity	☐	☒ ☐

Tags	YES	NO
digital connectivity	☒	☐
energy	☐	☒
transport	☐	☒
health	☐	☒
education and research	☐	☒

	Migration	☒	☐ ☐
	Reduction of Inequalities	☒	☐ ☐
	COVID-19	☒	☐ ☐

BUDGET INFORMATION

Amounts concerned	Budget line: 15 02 01 01.01 Total estimated cost: EUR 7 350 000.00 Total amount of EU budget contribution EUR 7 350 000.00 EUR 7 350 000.00 for indirect management with IPA III beneficiary

MANAGEMENT AND IMPLEMENTATION

Implementation modalities (management mode and delivery methods)	Indirect management with the Republic of Türkiye
Final Date for conclusion of Financing Agreement	At the latest by 31 December 2025
Final date for concluding contribution / delegation agreements, procurement and grant contracts	3 years following the date of conclusion of the financing agreement, with the exception of cases listed under Article 114(2) of the Financial Regulation
Indicative operational implementation period	72 months following the conclusion of the Financing Agreement
Final date for implementing the Financing Agreement	12 years following the conclusion of the Financing Agreement

1.2 Summary of the Action

The Overall Objective/(Impact) of this action is to increase the effectiveness and efficiency of public audit mechanisms.

In that respect *Area of Support No.1,* **Institutional Capacity Building for Digitalisation of Turkish Court of Accounts (TCA)'s Audit Processes and Parliamentary Oversight Process**, will enhance the oversight process of the Parliament over the public expenditure through the digitalisation and capacity building of audit process of TCA.

The Area of Support No.2, **Ledger Risk Scrutiny- Risk Analysis through Electronic Ledger and Increasing Electronic Audit Capacity (DERIN)** improves the effectiveness of the financial audit activities by using e-Ledger data in big data for risk analysis and audit activities by extending the digitalisation of taxation process to e-Ledger application.

IPA III Programming Framework priorities public administration reform (PAR), rule of law, economic development, accountability and transparency under Window-2. The key priorities under Window-2 aim to address overall public governance, in particular public administration reform, including digital transformation and public financial management at all levels of government, as well as legislative and institutional alignment with the EU *acquis*.

1.3 Beneficiar(y)/(ies) of the Action

The action shall be carried out in the Republic of Türkiye.

2. RATIONALE

2.1. Context

The IPA III Programming Framework Window 2 "*addresses overall public governance, in particular public administration reform, including digital transformation and public financial management at all levels of government, as well as and institutional alignment with the EU acquis*". The specific objectives of IPA III in the field of *acquis* alignment and digitalisation includes: the production of sector-specific administrative data and statistics; strategic planning, monitoring and reporting; development of inclusive and evidence-based policies and legislation; and institutional capacity building in terms of appropriate accountability arrangements (auditing/reporting), which are listed among the administrative capacity for these needs.

Additionally, public financial management is an integral part of public administration reform (PAR) and a key priority under PAR will be to support IPA III beneficiaries, with a focus on budget reliability, transparency of public finances, public investment planning, selection and management of assets and liabilities, policy based fiscal strategy and budgeting. Therefore, IPA III aims to bring beneficiaries' policies and legislation in line with the EU policies and the EU *acquis*, and to build administrative capacity to implement sector policies and the adopted legislation as well as to support the digitalisation efforts fully and effectively.

Additionally, and in the context of Türkiye, the 11th Development Plan (2019-2023), highlights that *"increasing the efficiency of public administration through digital transformation is essential for sustainable development"*. The plan underscores the need for integrated digital systems that facilitate seamless communication and data exchange between different government bodies.

Since the beginning of the new millennium, Türkiye has implemented numerous financial reforms to ensure the efficient use of public resources within aligning with good European Union practices in this field. The two pivotal reforms are the Public Financial Management and Control Law No. 5018, adopted in 2003, and the Turkish Court of Accounts (TCA) Law No. 6085, adopted in 2010. These laws envisage that the TCA will carry out its external audit duties in accordance with international standards, while enhancing transparency and accountability in public financial management.

TCA's audit scope covers almost all institutions that use public resources. TCA prepared 578 audit reports[1] in 2022 and presented them to the Parliament and relevant public administrations. TCA audited almost all the administrations within the scope of the central government, metropolitan municipalities and administrations affiliated to metropolitan municipalities, both in 2022 and in previous years. For this reason, increasing the efficiency of the TCA's external audit is important for accountability and transparency. To achieve this, a horizontal digitalisation of the existing processes will be required. Digitalising the TCA's audit processes will involve the development of robust digital infrastructures and services that support seamless and secure data exchange. The EU's Digital Strategy emphasises the importance of robust digital infrastructures and services that can support effective governance. By adopting advanced digital tools and platforms, the TCA can streamline its audit processes, reduce manual errors, and ensure the integrity, security and supervision of audit data. This will also reduce the frequency of the audits through making quarterly interim checks or making comparative analysis between similar organisations for comparable expenditures. In this context, a medium-term digitalisation strategy and roadmap of the TCA will be established to effectively and systematically leverage required technology in audit activities.

---

[1] It covers all public institutions/bodies that use public budget (e.g. over EUR 275 billion in 2023 alone) such as all ministries and linked institutions, universities, municipalities, directories, agencies, regularity bodies, public entities/companies, public financial institutions, etc.

A key aspect of this transformation is the digitalisation of the information exchange between the TCA and the Parliament. By building institutional capacity for the Digitalisation of TCA's Audit Processes and Parliamentary Oversight Process, reviewing of TCA reports by the Parliament can be digitalised as well. As a result, the accumulated big data on TCA audits will also help to make analysis of new public budgets based on past budget performance.

On the other hand, in the *"Technical Closing Criteria"* of the Chapter 16 (Taxation) determined by Türkiye's Negotiation Framework Document and subject to negotiations, it was stated that Türkiye should demonstrate that it has sufficient administrative capacity to implement national tax legislation, collect taxes and control taxpayers, and the necessary infrastructure at the central and tax offices level is available. The European Union Member States persistently emphasise the need to ensure an economic development and a competitive equality by preventing tax loss and evasion and combating the informal economy - these goals are equally important for Türkiye.

The Fiscal Policy section of the 11th Development Plan outlines that a revision of the tax system and the establishment of an accounting-focused information system infrastructure with technological capabilities will be implemented. Additionally, in the 12th Development Plan's Fiscal Policy section, it is stated that tax equity will be strengthened, the tax base will be expanded, and the tax collection will be increased by considering the balanced distribution of income. The tax system will be developed in a way that will contribute to the development of the digital economy, comprehend the informality in digital activities and increase the attractiveness of the investment environment in accordance with international norms and by protecting the interests of the country to the maximum extent.

In the Economic Reform Programme (2023-2025) published in January 2023, it was stated that *"The fight against the informal economy will continue with determination, and the necessary tax security institutions will be established within the scope of the Action Plan for the Fight Against the Informal Economy. Additionally, the following issues were emphasised; in order to prevent tax losses and evasion, preventive and limiting measures will be implemented by identifying potential risk factors related to the relevant sectors and areas"* and *"With the support of digital infrastructure, the administration's revenue collection performance will be enhanced, and effectiveness in tax audits will be increased through a risk-based audit approach"*. Also, in the Economic Reform Programme (2024-2026), it was stated that *"The physical, human and technological infrastructure of the tax administration will be improved", "The fight against informality will be carried out with the effective participation of all parties by making more use of technological opportunities"* and *"In the process of accession to the European Union, efforts will continue to harmonise with the acquis and the standards set in the tax area by other international organisations of which we are a member."*

In Türkiye, digital transformation started with the *"e-Transformation Türkiye Project Short-Term Action Plan"* for the 2003-2004 period, prepared by the State Planning Organisation (Abolition) and with the e-return application as of 2005. In the following period, legal regulations containing the procedures and principles for the creation, organisation, transmission, preservation and submission of ledgers and documents electronically have been put into effect. *"Chapter 16: Taxation"* section of the 2022 EU Country Report on Türkiye mentions that the Revenue Administration effectively uses the e-document management system in terms of implementation capacity and transition to the electronic environment. The e-return application, launched in 2004, reached 99.87% in 2021. The tax administration's approach to implementation capacity and transition to a digital environment has paved the way for conducting audit activities electronically with the transition to an e-ledger application.

As a result, the Area of Support No.1 of this Action aims at preparing a strategy and a roadmap for digital transformation of the TTCA' audit processes and the establishment of a digital platform for information exchange with the Parliament, which are strategic and necessary steps to enhance the efficiency, transparency, and accountability of Türkiye's public sector. In this respect, the quality of public sector external auditing will be improved in compliance with the IPA III Programming Framework. This would also serve to deliver greater parliamentary scrutiny as referred to in Chapter 32.

On the other hand, Area of Support No.2 of this Action will enable the assessment of ledger data kept in electronic form, along with other e-documents and financial data, through big data analysis and the execution of digital audit activities. Consequently, risk analysis-based tax audits will be transferred to electronic environment and will contribute to the goal of transforming labour-intensive processes in tax audits into technology-intensive processes

2.2. Problem Analysis

Technological developments offer new opportunities and capabilities that enhance the effectiveness and efficiency of managing the budgetary processes at national level. On the other hand, transaction volumes are increasing with the transformation of business models and processes. This will enable the current administrative processes to carry out the current activities more effectively and efficiently, while increasing their ability to comprehend new areas. Digital transformation will particularly reduce paperwork, increase the speed of actions and decrease the costs of taxpayer compliance and administrative transactions; it will also increase the effectiveness of risk analyses and audits, thus enabling more effective fight against the informal economy.

The problems to be addressed in this Action are given below by two Areas of Support.

Area of Support No.1, **Institutional Capacity Building for Digitalisation of TCA's Audit Processes and Parliamentary Oversight Process**

The digital technologies offer new opportunities and capabilities that can enhance the effectiveness and efficiency of audit processes for TCA. Therefore, advancing the digitalisation of the audit processes can be expected to better fulfil the TCA's functions while making comparative financial analysis, reducing the paperwork, increase the speed and decrease the administrative costs and contributing to the accountability and transparency in public financial management that ISSAIs promote. Making the TCA audit more efficient will also help the audited institutions to implement the TCA recommendations systematically and swiftly. Coordinated execution of the multidimensional and multi-stakeholder digitalisation activities within the scope of long-term project portfolios consisting of coherent and integrated projects under a strategy and related action plans is a necessity to maximise the benefits of digitalisation projects. Such an approach will ensure that the transformation process can be carried out in a stable manner without being adversely affected by bureaucratic changes. In this respect, the development of the TCA Digital Transformation Strategy and Medium- Term Roadmap in line with the EU best practices is included in the scope of the project.

The existing audits processed have to be adjusted to the increasing use of informational technologies including soaring number of transactions and changing institutional processes in the public administrations, thus requiring more efficient audit processes and available IT tools. In addition, IT audit trainings need to be embedded into the TCA human resources development practices to meet the generally accepted IT audit requirements. One of the most important components in auditing today is the assessment of IT internal control systems. To realise this and to identify risky areas, IT audits should be conducted effectively.

The TCA carries out its audit functions on behalf of the Parliament. However, there is room for improvement in terms of the effectiveness of information exchange practices between the TCA and the Parliament. The TCA produces hundreds of audit reports throughout the financial year and submits these reports to the Parliament in hardcopy. The submitted reports are discussed together with the budget of the new financial year in the Planning and Budget Commission of Parliament. The date between the submission of the audit reports and the start of the work of the Planning and Budget Commission is determined by law. Digitalisation of the report submission to the Parliament by the TCA will increase the effectiveness of Parliamentary oversight. In addition, digital medium will allow the Parliament members to conveniently give their feedback on the reports to the TCA. In addition, with the digitalisation of the process, it will be possible to store the content in databases and to easily access these data whenever required by the TCA and the Parliament. This, in turn, would lead to increased Parliamentary influence on TCA's audit priorities and policies.

In parallel, Türkiye 2023 Report of European Commission mentions that (i) the TCA reports are published online every year, with the exception of those on state-owned economic enterprises, (ii) the TCA reports are only evaluated by parliament during its budget deliberations, (iii) the audited institutions should systematically and swiftly implement the TCA recommendations, (iv) more parliamentary scrutiny of the TCA audit findings and recommendations is needed, (v) there is a need to separate the discussion of budget and audit issues. Setting up a working group between the TCA and the parliament solely dedicated to discussing the performance of public institutions and their spending could be instrumental in this regard.

For multilateral and multidimensional digitalisation efforts to be carried out in an effective and coordinated manner, these efforts should be carried out with the participation of relevant parties. In this context, workshops with the participation of public institutions will contribute to the digital transformation process. Secondly, as reflected in the EU Commission Türkiye Report, the communication channels between the Parliament and the Court of Accounts should be improved to address the findings of the Court of Accounts more effectively and in depth. The workshops with public institutions and Parliament may also cover related laws and regulations as a preliminary study of digitalisation process. This identification will raise issues such as the establishment of a working group between the Parliament and the TCA to discuss the performance of public institutions and their spending as well as a separate publication of audit reports of State-Owned Enterprises that are accessible to the public. Third, it would be beneficial to develop cooperation with counterpart institutions to benefit from good examples in the sector in the digitalisation studies planned to be carried out within the scope of the project, which are currently being carried out with the TCA's own resources. Making this cooperation effective and sustainable requires a willingness of the institutions to cooperate with each other in a transparent manner.

The most important stakeholders of this activity are the TCA, the Parliament, public institutions and the general population. The TCA carries out audits on behalf of the Parliament. As a matter of accountability, the public and the Parliament as a representative of the public, have the right to observe the state of public financial management in the most transparent way.

The Area of Support No.2, **DERIN (Ledger Risk Scrutiny- Risk Analysis through Electronic Ledger and Increasing Electronic Audit Capacity)**. The digital transformation of taxation processes in Türkiye, currently, the Revenue Administration effectively uses the e-document management system in terms of implementation capacity and transition to the electronic environment. Regarding the digitalisation of taxation processes, significant progress has been made in this area with e-notification, e-document and e-ledgers/books applications. However, e-ledgers, which constitute the source of e-returns, are currently not being utilised in big data analysis for risk analysis and assessment studies. This situation increases the tax compliance costs of taxpayers in the fight against the informal economy.

e-Ledgers, e-returns containing the summary of the taxation period, and other fiscal and financial data can be examined by referring to individual taxpayers who are risky in accordance with risk analysis and assessment studies. Therefore, it is not possible to carry out any study, including risk analysis studies on e-ledgers, without an ongoing tax audit. e-Ledger data is used based on individual taxpayers and does not allow risk analysis on big data.

Currently, the electronic ledgers received from taxpayers by the Revenue Administration are kept in compressed format for preservation purposes only. E-ledgers are used on a taxpayer-by-taxpayer basis and only after the taxpayers deemed risky are identified in line with the risk analysis and assessment studies conducted using e-returns and other financial and fiscal data. In other words, e-Ledgers can only be used on an individual basis after a specific taxpayer is identified following a tax audit and cannot be used for risk analysis within the existing big data.

To improve the situation, e-Ledgers should be included in risk analysis studies to be conducted on big data and should be comparable with other data in aggregate. However, since risk analysis units do not have the necessary analytical software and hardware infrastructure, these e-Ledgers cannot be included in risk analysis.

In the context of the current situation described above, this Action mainly aims to respond to the following problems and development needs including additional hardware/infrastructure requirements:

1. e-Ledgers and accounting records are currently kept electronically and not being used for risk analysis and assessments studies based on big data in an aggregated form (e-ledger data are stored on a taxpayer basis and in encrypted form and therefore are not used for aggregated risk analysis).

2. The lack of software and hardware that will enable the use of e-ledger data for risk analysis purposes within the scope of big data. E-Ledger data of each taxpayer is only kept in the cold archive/storage and encrypted at the Revenue Administration. However, it cannot be used in the analysis phase and is only used during tax audits. e-Ledger data should be made suitable for big data analysis with the software to be prepared within the scope of the project and should be stored to ensure the continuity of these analyses.

3. This Action will develop a big data-based risk analysis methodology and a risk analysis software, hardware acquisition and provide related institutional capacity building activities, efficiency and productivity in tax audits in line with the existing EU standards.

The Action will make the available e-ledger data suitable for risk analysis and assessment studies by enabling cross-checking of e-ledger data and by comparing it with other fiscal and financial data within the scope of big data. Thus, it is aimed to contribute to the process of transforming labour-intensive processes in tax audits into technology-intensive processes by increasing the digital audit capacity and moving tax audits to the electronic environment. Additionally, by enabling targeted risk analyses and tax inspections using big data, it is aimed to reduce the compliance costs of taxpayers, as well as to increase the marginal efficiency of the administration and reduce tax revenue losses. The general purpose is to create an administration that is more open to communication and cooperation, where taxpayers' compliance costs are reduced and the possibility of voluntary compliance is increased, where simultaneous access to data is possible and efficiency of tax audits is increased.

2.3. Lessons Learned

It can be said overall that a comprehensive and participatory approach (with public, private, local, social actors) was recognised as a need, with aspects such as legislation, administrative processes, and other branches of institutional capacity development for better harmonisation and implementation. Like most other countries, Türkiye recognises the need for a more conscious resource utilisation in the future. With the increasing global recognition of the benefits of digitalisation, Türkiye has also embarked on promoting the digitalisation in public transactions especially on the evaluations regarding external audit.

Therefore Action, Digitalisation of Processes Required by the Relationship of the Turkish Court of Accounts (TCA) with the Parliament in Terms of ISSAIs will be complementary in the fight against the informal economy and cooperation among public institutions. With this Action, paper consumption and printout usage will decrease. In this way, it will contribute to the protection of the environment. The contribution will also serve the SDGs. Additionally, as oversight of the Parliament on TCA findings becomes more effective, accountability in public financial management will be better than before. Increasing accountability will make institutions stronger and better performing.

On the other hand, ensuring continuity in the fight against the informal economy and cooperation among public institutions are crucial. Within this scope, in line with the main objectives of top policy documents, effective methods of combating the informal economy should be continuously developed and the opportunities provided by technology should be used intensively in this field. In this context, within the scope of the digital transformation of tax processes, significant progress has been made in the areas of acquis alignment and digitalisation with the "Technical Assistance for Strengthening the Audit Capacity and Increasing Inter-Agency Data Sharing within the Scope of Reducing the Informal Economy" project, which started in 2019, funded by the EU and Republic of Türkiye, with the Revenue Administration as the beneficiary. The project aimed to review relevant legislation, analyse legal gaps in the relevant legislation, determine strategies to

combat the informal economy, develop sectoral audit and monitoring plans, develop effective data sharing among institutions, and strengthen the data infrastructure. 19 public institutions/organisations and 32 NGOs took part as stakeholders in the project covering a 23-month period.

Furthermore, important applications such as digital tax office, e-return, e-ledger, pre-filled tax returns system, ledger declaration system, e-document applications, risk analysis and tracking systems related to tax refunds, and *"Digital Tax Assistant"* within the scope of taxpayer services activities have been implemented in the context of the digital transformation of tax administration. Each of these applications has contributed to increasing effectiveness in the fight against the informal economy by providing conveniences for taxpayers in taxation processes.

In addition, although the digital transformation activities of tax administrations consist of harmonised and integrated projects, there are difficulties in the end-to-end project coordination of administrations. Therefore, it causes that the maximum benefit cannot be obtained from the projects. For example, as explained in the problem analysis, although the transition to electronic ledger implementation paved the way for risk analysis and audit activities to be carried out electronically, the delayed software and hardware follow-up projects required to analyse e-ledger data deprived the project of the ability to analyse the ledgers originally envisaged. The project is complementary to the e-transformation process, which contributes to the fight against the informal economy, and will significantly increase the benefits obtained from other projects.

This big data can be utilised in a way that administrations can use it in their analysis capacity and with the existence of a new system infrastructure that has the technological competence to enable the use of artificial intelligence technologies in the future. By serving this purpose, DERIN aims to complete an important step of the e-transformation process, which has a high level of contribution to the effective use of risk analysis capacity in the fight against the informal economy.

3. DESCRIPTION OF THE ACTION

3.1. Intervention Logic

The Overall Objective/(Impact) of this action is to increase the effectiveness and efficiency of public audit mechanisms.

The Specific Objectives (Outcomes) are:

1. To improve the digital transformation process of TCA audits (AoS 1)
2. To develop the risk analysis capacity over e-ledger big data for taxation process (AoS 2).

The Outputs to be delivered by this action contributing to the corresponding Specific Objectives (Outcomes) are:

Output 1.1. Contributing to Outcome 1(or Specific Objective 1): Developed strategy and roadmap for the digitalisation of the TCA's audit systems and Parliament's oversight process on TCA reports

Output 1.2. Contributing to Outcome 1(or Specific Objective 1): Digitalised information exchange process between the TCA and Parliament on audit reports

Output 1.3. Contributing to Outcome 1(or Specific Objective 1): Improved human resources capacity for IT audits.

Output 2.1. Contributing to Outcome 2 (or Specific Objective 2): Established IT capacity for conducting AI supported risk analysis and audits over big data.

Output 2.2. Contributing to Outcome 2 (or Specific Objective 2): Developed institutional know-how and practices for conducting risk analysis through big data.

The underlying intervention logic for those outcomes is that the outputs will contribute to achieve the outcome and thus the above-mentioned impact under the assumptions mentioned under section 3.4 "Risks and Assumptions".

3.2. Indicative Activities

Activities related to Output 1.1: Developed strategy and roadmap for the digitalisation of the TCA's audit systems and Parliament's oversight process on TCA reports including:
- Current situation analysis for audit processes of the TCA in terms of digitalisation;
- Literature and good practice study via desk research and study visits to the EU for effectiveness and digitalisation of TCA audit processes and TCA-Parliament relations;
- Requirement analysis on legislative and institutional capacity of TCA to increase the efficiency of TCA audit processes and TCA-Parliament relations in the context of digital transformation;
- Workshop with TCA staff to evaluate the draft outputs of the studies for literature and good practice as well as requirement analysis on digital transformation;
- Workshop between the TCA and the Parliament on the evaluation of the draft outputs of studies for literature and good practices as well as requirement analysis on TCA-Parliament relations;
- Development of the Medium-Term Digitalisation Strategy and Roadmap of the TCA;
-Workshop on improving coordination and cooperation among international stakeholders.

Activities related to Output 1.2: Digitalised information exchange process between the TCA and Parliament on audit reports.
- Development of information sharing software with the Parliament integrated to the Audit Management System,

Activities related to Output 1.3: Improved human resources capacity for IT audits

- Increasing the competence of TCA staff in the field of information systems auditing (including CISA or equivalent trainings with certification).

Activities related to Output 2.1: Established IT capacity for conducting AI supported risk analysis and audits over big data:

-Development of software that can perform risk analysis and audit;
-Preparation of reports on risk scenarios with the capacity to perform big data analysis and ensuring integration with related applications (e-ledger, etc.);
- Realisation of software user trainings;
-Procurement of equipment for risk analysis and audit.

Activities related to Output 2.2: Developed institutional know-how and practices for conducting risk analysis through big data:

- Study the literature via desk research and good practices via limited study visits to EU countries to develop the risk analysis and audit methodology;

- Preparation of a training module for developing human resources capacity for risk analysis and audit activities, which includes training curriculum, content, trainee materials and trainer manuals and implementation of the training modules;

- Organisation of workshops and/or trainings to strengthen cooperation with relevant institutions and organisations, organisation of guidance trainings and/or workshops for professionals within the scope of the topics to be determined according to the results of risk analysis and audit reports;

- Providing the necessary training to the relevant technical personnel from the project stakeholders and cooperating with universities and other institutions/organizations for this work when necessary.

3.3. Mainstreaming

Environmental Protection, Climate Change and Biodiversity
The EU has a longstanding commitment to address environmental concerns in its assistance programmes (as part of a wider commitment to sustainable development). Environmental aspects are always considered in providing EU support and there will be no exception to this rule by ensuring that none of the funded interventions will have a harmful impact on the environment.

More specifically, activities related to the creation of digitalisation of process that will serve as a platform for paperless documentary and the potential to use the platform for an exchange of information will assist environmental dimension for both on governmental side and taxpayers' side. Moreover Environment-friendly materials and equipment will be used throughout the implementation of the Action. Activities of action will be set-up using environmentally friendly materials, to the extent possible. Whenever possible, hybrid events will be organised, to avoid unnecessary costs. Moreover, to avoid higher CO2 emissions caused by its high energy consumption due to the large use and storage of data, energy-efficiency can be minimised, and renewable energy sources might be adopted by the improvement of IT infrastructures through the Action.

Gender equality and empowerment of women and girls
As per OECD Gender DAC codes identified in section 1.1, this Action is labelled as G0. This implies that the action is not considered relevant for inclusion of gender equality. Yet the Gender equality shall be provided throughout the implementation of this Action.
Principles of equal opportunity for females and males and non-discrimination on grounds of gender will be considered throughout the implementation of action. Therefore, measures to ensure equal opportunities and no gender-based discrimination are integrated in the design and the implementation of this Action. As such, the AD ensures that both women and men can provide inputs, access, and participate in action activities.

Human Rights
Based on the fundamental principles of promoting equality and combating discrimination, the benefits of the Action will be guaranteed based on equal access regardless of sex, racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or sexual orientation. The principles of equal opportunities will be duly taken into account throughout the project cycle and the Action by promoting an environment that is conducive and enabling to gender equality, ensuring equal participation of women and men while ensuring the participation of people with disabilities.

Disability
As per OECD Disability DAC codes identified in section 1.1, this action is labelled as D0. This implies that the action is not considered relevant for inclusion of persons with disabilities. Nevertheless, the disabled people shall be provided the same level of access to the projects as all other participants, via a sensitive design of activities.

3.4. Risks and Assumptions

Category	Risks	Likelihood (High/ Medium/ Low)	Impact (High/ Medium/ Low)	Mitigating measures
3- Risk related to people and the organisation	Inefficient communication and collaboration among relevant institutions during implementation of the Action	M	M	Stakeholder institutions will give priority to the establishment of a good collaboration between relevant institutions. All stakeholders will be informed about the benefits of the participatory process and will be encouraged to establish a good collaboration medium with their stakeholders during their activities.

5- Risk related to Communication and Information	Failure to communicate with main stakeholders	M	M	Establishing accurate and effective communication with stakeholders and clearly stating the importance of the action
2- Risk related to planning process and systems	Challenges arise due to the development of customized software and integration complexities	M	M	Preparing terms of reference for software and data integration tasks and establishing a competent technical team to manage the implementation process, as well as establishing mechanisms for effective data exchange and coordination with stakeholders
2-Risk related to planning process and systems	Failure of stakeholder institutions to complete their work according to their roles in the Action processes within the stipulated timeframes and lack of coordination among institutions	L	L	Conducting Action progress review meetings and follow-up of process progress by senior administrative authorities
3-Risk related to people and the organisation	Change of personnel working for the Action in stakeholder organizations	M	L	Ensuring substitute personnel and the orientation process of new personnel is completed in a timely manner so as not to cause loss of information

External Assumptions

The external assumptions can be listed as:

- Both Türkiye and the EU recognise the importance of an accountable financial management, effective external audit and protecting the environment.
- Members of the Parliament will also demand effective TCA report oversight.
- The TCA staff will be willing to receive training and certification.
- Adverse effects of and restrictions such as the emergence of a new pandemic do not hamper the DERIN project implementation of some Action activities such as offline trainings, seminars, study visits, etc.
- No major national and/or international policy or institutional change affecting the DERIN implementation occurs.
- Audits based on risk analysis through e-ledgers will increase the effectiveness and efficiency of tax audits.
- Strategy and policies of the stakeholders in tax area are also aligned with the project purpose and scope.

3.5. Indicative Logical Framework Matrix

Results	Results chain: Main expected results	Indicators	Baselines (values and years)	Targets (values and years)	Sources of data	Assumptions
Impact	Increase in effectiveness and efficiency of public audit mechanisms	Increasing implementation level of the digital actions of the TCA and Ministry of Treasury and Finance	No (2024)	Increasing the digitalisation capacity in existing control and transmissions within the scope of applications and technological opportunities to be developed	The External Audit Evaluation Report of the TCA DG of Risk Analysis Records Project Reports	*Not applicable*
Outcome 1	Improved digital transformation process of TCA audits	Percentage of TCA reports subjected to parliamentary oversight on digital domain	1 0% (2024)	1. 90% (2 years after the end of implementation)	1.TCA Records, Project Reports	Digitalisation will improve information exchange with Parliament and its oversight capacity
Output 1.1 related to Outcome 1	Developed strategy and roadmap for the digitalisation of the TCA's audit systems and Parliament's oversight process on TCA reports	1.1.1 Availability of Midterm Strategy and Roadmap for Digitalisation of TCA Audit Processes	1.1.1 No (2024))	1.1.1 Yes (by the end of the implementation))	1.1.1 Project Reports	
Output 1.2 related to Outcome 1	Digitalised information exchange process between the TCA and Parliament on audit reports	1.2.1 Availability of software module for secure document transfer to external parties	1.2.1 No (2024)	1.2.1 Yes (by the end of the implementation)	1.2.1 Project Reports	
Output 1.3 related to Outcome 1	Improved human resources capacity for IT audits	1.3.1 Number of auditors trained in internationally accepted IT audit trainings with certification	1.3.1 Under 10 (2024)	1.3.1 150 (by the end of the implementation)	1.3.1 Project Reports	

Outcome 2	Developed risk analysis capacity over e-ledger big data for taxation process	Number of risk analysis reports generated using big data including e-ledger	2.1. 0	2.1. 12 (2 years after the end of the implementation	2.1. DG of Risk Analysis Records, Project Reports	No major national and/or international policy or institutional change affecting the project implementation occurs. Adverse effects of and restrictions such as the emergence of a new pandemic do not hamper the project implementation of some project activities such as offline trainings, seminars, study visits, etc.
Output 2.1 related to Outcome 2	Established IT capacity for conducting AI supported risk analysis and audits over big data	2.1.1. Number of e-ledgers integrated into the risk analysis software	2.1.1. 0	2.1.1. 120.000 (by the end of the implementation)	2.1.1 DG of Risk Analysis Records, Project Reports	
Output 2.2 related to Outcome 2	Developed institutional know-how and practices for conducting risk analysis through big data	2.2.1. Number of trained staffs on risk analysis methodologies by created training modules 2.2.2. Reached public and private sector professionals by workshops for sectoral cooperation	2.2.1. 0 (2024) 2.2.2. 0 (2024)	2.2.1. 30 (by the end of the implementation) 2.2.2. 120 (by the end of the implementation)	2.2.1/2. DG of Risk Analysis Records, Project Reports	

4. IMPLEMENTATION ARRANGEMENTS

4.1. Financing Agreement

In order to implement this action, it is envisaged to conclude a financing agreement with the Republic of Türkiye.

4.2. Indicative Implementation Period

The indicative operational implementation period of this Action, during which the activities described in section 3 will be carried out and the corresponding contracts and agreements implemented, is 72 months from the date of conclusion of the financing agreement.

Extensions of the implementation period may be agreed by the Commission's responsible authorising officer by amending this Financing Decision and the relevant contracts and agreements.

4.3. Implementation Modalities

The Commission will ensure that the EU appropriate rules and procedures for providing financing to third parties are respected, including review procedures, where appropriate, and compliance of the action with EU restrictive measures[2].

4.3.1. Indirect Management with an IPA III beneficiary

This action will be implemented under indirect management by the Republic of Türkiye. The managing authority responsible for the execution of the actions is the NIPAC. The managing authority shall be responsible for legality and regularity of expenditure, sound financial management, programming, implementation, monitoring, evaluation, information, visibility and reporting of IPA III activities.

The managing authority shall rely on sectoral expertise and technical competence of the following intermediate body for policy management: Turkish Court of Accounts (TCA) and Ministry for Treasury and Finance General Directorate of Risk Analysis. It shall ensure sound financial management of the action.

Budget implementation tasks such as calls for tenders, calls for proposals, contracting, contract management, payments and revenue operations, shall be entrusted to the following intermediate body for financial management: CFCU. It shall ensure legality and regularity of expenditure.

4.3.2. Changes from indirect to direct management mode due to exceptional circumstances

If the implementation modality under indirect management as defined in section 4.3.1 cannot be implemented due to circumstances beyond the control of the IPA III beneficiary, the modality of implementation can be changed either to Indirect Management with an Entrusted Entity and/or Direct management (procurement) for AoS 1.

---

[2] EU Sanctions Map. Please note that the sanctions map is an IT tool for identifying the sanctions regimes. The source of the sanctions stems from legal acts published in the Official Journal (OJ). In case of discrepancy between the published legal acts and the updates on the website it is the OJ version that prevails.

The selection criteria to choose this Entity are expertise in public governance, track record in supporting socio-economic development by building capacity of the public sector, particular experience in developing public financial management capacities, work on public internal financial control systems.

4.4. Scope of geographical eligibility for procurement and grants

The geographical eligibility in terms of place of establishment for participating in procurement and grant award procedures and in terms of origin of supplies purchased as established in the basic act and set out in the relevant contractual documents shall apply, subject to the following provisions.

The Commission's authorising officer responsible may extend the geographical eligibility on the basis of urgency or of unavailability of services in the markets of the countries or territories concerned, or in other duly substantiated cases where application of the eligibility rules would make the realisation of this action impossible or exceedingly difficult (Article 28(10) NDICI-Global Europe Regulation).

4.5. Indicative Budget

Indicative Budget components	**EU contribution (amount in EUR)**
Methods of implementation – cf. section 4.3	
Outcome 1: Institutional Capacity Building for Digitalisation of TCA's Audit Processes and Parliamentary Oversight Process, composed of	**4 350 000**
Indirect management with the Republic of Türkiye – cf. section 4.3.1.	4 350 000
Outcome 2: DERIN (Ledger Risk Scrutiny- Risk Analysis through Electronic Ledger and Increasing Electronic Audit Capacity, composed of	**3 000 000**
Indirect management with the Republic of Türkiye - cf. section 4.3.1.	3 000 000
Indirect management with the Republic of Türkiye	**7 350 000**
Evaluation – cf. section 5.2 **Audit** – cf. section 5.3	may be covered by another Decision
Strategic Strategic Communication and Public Diplomacy – cf. section 6	will be covered by another Decision
Totals	**7 350 000**

4.6. Organisational Set-up and Responsibilities

The Managing Authority (MA) in the field of Good Governance, Administrative capacity and EU acquis alignment is National IPA Coordinator (NIPAC). The IBPMs of the activities are Turkish Court of Accounts (TCA) and Ministry for Treasury and Finance General Directorate of Risk Analysis.

Budget implementation tasks such as calls for tenders, calls for proposals, contracting, contract management, payments and revenue operations, shall be entrusted to the following intermediate body for financial management (IBFM): CFCU.

Each outcome defined in this document will establish its management units for a smooth implementation of the activities. Day-to-day management and coordination of the activities will be carried out by the Action Coordination Units (ACU).

A Steering Committee (SC) will be established for each outcome and will be mainly composed of the representatives of the MA, IBPMs, IBFM, the stakeholders of the outputs, National IPA Coordinator (NIPAC), Presidency of Strategy and Budget as well as the European Union Delegation to the Republic of Türkiye (EUD). The SC will act as the advisory body that will provide high-level strategic guidance and oversight on activity implementation. SC will be gathered at regular intervals and additionally whenever deemed necessary.

Furthermore, a Sectoral Monitoring Committee (SMC) which is one of the highest decision taking platforms in terms of effective management of the funds provided by the EU, will meet regularly to solve the problems encountered during the programming, implementation and monitoring and give recommendations for effective utilisation of funds. SMC will be mainly composed of the representatives of the Commission/EU Delegation to Türkiye, MA, IBPMs, IBFM, the stakeholders of the activities, the Presidency of Strategy and Budget, NIPAC and if necessary relevant line ministries especially.

The functions of Sectoral Monitoring Committee are as follows:

- Review at each meeting the progress made towards achieving the specific targets of the Programme on the basis of the basic documents,
- Examine at each meeting the results of implementation, particularly the achievement of the targets set for each priority axis and measures and interim evaluations,
- Examine the sectorial annual and final reports on implementation.

SMC will meet at least twice a year at the initiative of NIPAC. The issues to be followed up will cover the period between two Committee meetings and the Committee Members will be informed about the current situation with regards to those issues.

As part of its prerogative of budget implementation and to safeguard the financial interests of the Union, the Commission may participate in the above governance structures set up for governing the implementation of the action.

The Managing Authority and IBPMs/Co-Beneficiaries/Stakeholders of the activities are given below:

Area of Support	**Managing Authority**	**IBPM/Co-Beneficiaries/Stakeholders**
1- Institutional Capacity Building for Digitalisation of TCA's Audit Processes and Parliamentary Oversight Process	NIPAC	IBPM: Turkish Court of Accounts (TCA) Stakeholder: Parliament
2- DERIN (Ledger Risk Scrutiny- Risk Analysis through Electronic Ledger and Increasing Electronic Audit Capacity	NIPAC	IBPM: Ministry for Treasury and Finance General Directorate of Risk Analysis

5. PERFORMANCE MEASUREMENT

5.1. Monitoring and Reporting

The day-to-day technical and financial monitoring of the implementation of this action will be a continuous process, and part of the implementing partner's responsibilities. To this aim, the implementing partner shall establish a permanent internal, technical and financial monitoring system for the action and elaborate regular progress reports (not less than annual) and final reports. Every report shall provide an accurate account of implementation of the action, difficulties encountered, changes introduced, as well as the degree of achievement of its Outputs and contribution to the achievement of its Outcomes, and if possible, at the time

of reporting, contribution to the achievement of its Impacts, as measured by corresponding indicators, using as reference the log frame matrix.

The Commission may undertake additional project monitoring visits both through its own staff and through independent consultants recruited directly by the Commission for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission for implementing such reviews).

Roles and responsibilities for data collection, analysis and monitoring:

- Monitoring tasks undertaken by the implementing partners/ beneficiary country, under the coordination of NIPAC Office, and NAO Office for financial monitoring, will consist of collecting and analysing data with the aim of informing on the use of resources and progress towards planned results, feeding the management of the action's decision-making processes.
- Monitoring tasks undertaken by the EU Delegation shall complement the implementing partners'/ beneficiary country's monitoring system, especially in key moments of the action cycle. It will also support follow-up of recommendations stemming out of external monitoring and will be used for informing the EU management. This monitoring could take different forms and methodologies (meetings with implementing partners, action steering committees, on the spot checks ...), to be decided based on specific needs and resources at hand. Reporting will be done according to methodologies and tools included in DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation, including the use of standard checklists.

Both types of internal monitoring are meant to inform and provide support to external monitoring:

- External monitoring / Results Oriented Monitoring (ROM)

The Commission and/or NIPAC may undertake additional project monitoring in line with the European Commission rules and procedures set in the Financing Agreement through independent consultants recruited directly by the Commission/NIPAC for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission/NIPAC for implementing such reviews). These reviews might be composed of monitoring of the action, results data collection or any other task that is identified in the most recent EC guidelines.

The Steering Committees will be established at activity level in order to steer the implementation of activities, achievement of results against indicators in the action document, to discuss monitoring findings (including ROM findings) and agree on corrective actions as appropriate. The Steering Committees will be composed of the representatives of end beneficiaries, Lead Institution, NIPAC Office, Contracting Authority and the EU Delegation.

Monitoring will be an integral feature of managing for results to support and facilitate proactive management, continuous improvement, lessons learned and knowledge management. The monitoring of progress against the Logical Framework Matrix, including progress indicators and assumptions, will be conducted in connection with annual and final progress reports.

5.2. Evaluation

Having regard to the nature of the action, evaluation(s) may be carried out for this action or one of its Areas of Support by the beneficiary via independent consultants. The evaluations will be carried out as prescribed by the DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation.

The evaluation reports shall be shared with the partner country and other key stakeholders following the best practice of evaluation dissemination.[3] The implementing partner and the Commission shall analyse the conclusions and recommendations of the evaluations and, where appropriate, in agreement with the partner country, jointly decide on the follow-up actions to be taken and any adjustments necessary, including, if indicated, the reorientation of the project.

5.3. Audit and Verifications

Without prejudice to the obligations applicable to contracts concluded for the implementation of this action, the Commission may, on the basis of a risk assessment, contract independent audit or verification assignments for one or several contracts or agreements.

6. STRATEGIC COMMUNICATION AND PUBLIC DIPLOMACY

All entities implementing EU-funded external actions have the contractual obligation to inform the relevant audiences of the Union's support for their work by displaying the EU emblem and a short funding statement as appropriate on all communication materials related to the actions concerned. To that end they must comply with the instructions given in the 2022 guidance document *Communicating and raising EU visibility: Guidance for external actions* (or any successor document).

This obligation will apply equally, regardless of whether the actions concerned are implemented by the Commission, the partner country, service providers, grant beneficiaries or entrusted or delegated entities such as UN agencies, international financial institutions and agencies of EU Member States. In each case, a reference to the relevant contractual obligations must be included in the respective financing agreement, procurement and grant contracts, and contribution agreements.

7. SUSTAINABILITY

In the Indirect Management System in Türkiye, DEUA, as NIPAC, acts as the counterpart of the Commission and bears key responsibilities in the overall process of strategic planning, coordination of programming, monitoring of implementation, evaluation and reporting of IPA assistance.

There has been no project related to the functions carried out by TCA in the recent past. However, TCA closely follows Türkiye reports of the European Commission. TCA carefully follows up the recommendations and noted deficiencies regarding public financial management and external audit, especially in chapter 32 named Financial Control. The action specified in this document will be carried out by considering the priorities included in both the Türkiye reports of the European Commission and the IPA III Programming Framework. The subject of this action is to digitalise the process for submitting TCA reports to the Parliament for oversight.

Once this is achieved, audit of the TCA and the oversight of the Parliament on the TCA findings will be more effective. Increasing the effectiveness of these two elements will also increase accountability in public financial management. The development of accountability will contribute to the audited institutions to implement the TCA recommendations in a systematic and swift way. Thanks to the workshops and seminars to be held during the implementation of the action, the deficiencies and needs of the related law and regulations will be analysed. Identifying the needs and deficiencies in this regard are expected to eliminate the deficiencies mentioned by the European Commission in its Türkiye 2023 Report.

As a result of this Action, TCA auditing will become more compliant with generally accepted international standards and, as a public institution, will better serve the public.

---

[3] See best practice of evaluation dissemination

On the other hand, the Action aims to contribute to the development of e-ledger data. As a result, the Action will contribute to reducing tax losses and evasion in Turkey, increasing the collection capability and realising structural reforms in the fight against the informal economy.

The Government will ensure the sustainability and the maintenance of the software following the results of the Action. In addition, the new software will be introduced into the Ministry's system together with continuous training activities to its staff.

Ref. Ares(2025)8579376 - 09/10/2025

EN

THIS ACTION IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

ANNEX I.6

to the Financing Agreement for the Annual action plan in favour of Türkiye for 2024

Action Document for Environment and Climate Change

ANNUAL ACTION PLAN

This document constitutes the annual work programme in the sense of Article 110(2) of the Financial Regulation, and annual and multiannual action plans and measures in the sense of Article 9 of IPA III Regulation and Article 23(2) of NDICI - Global Europe Regulation.

1. SYNOPSIS

1.1. Action Summary Table

Title	Environment and Climate Change Annual action plan in favour of Türkiye for 2024
OPSYS	OPSYS business reference: ACT-62858
ABAC	ABAC Commitment level 1 number: JAD.1655607
Basic Act	Financed under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III)
Economic and Investment Plan (EIP)	No
EIP Flagship	No
Team Europe	No
Beneficiar(y)/(ies) of the action	The action shall be carried out in Türkiye
Programming document	IPA III Programming Framework
PRIORITY AREAS AND SECTOR INFORMATION	
Window and thematic priority	Window 3: Green Agenda and Sustainable Connectivity Thematic Priority 1: Environment and climate change

Sustainable Development Goals (SDGs)	Main SDG: SDG 13: Take urgent action to combat climate change and its impacts Other significant SDGs: SDG 5: Gender equality SDG 7: Affordable and Clean Energy SDG 8: Decent Work and Economic Growth SDG 9: Industry, innovation and infrastructure SDG 11: Sustainable Cities and Communities SDG 12: Responsible consumption and production SDG 14: Life Below Water SDG 15: Life on Land SDG 17: Partnerships for the Goals			
DAC code(s)	Main DAC code – 41010 - Environmental policy and administrative management-55% Sub-code 2 – 24010 - Financial policy and administrative management-10% Sub-code 5 – 14050 - Waste management/disposal-35%			
Main Delivery Channel	Central Government – 12001			
Targets	☒ Climate ☐ Gender ☐ Biodiversity			
Markers (from DAC form)	**General policy objective**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Participation development/good governance	☐	☒	☐
	Aid to environment	☐	☐	☒
	Gender equality and women's and girl's empowerment	☐	☒	☐
	Reproductive, maternal, new-born and child health	☒	☐	☐
	Disaster Risk Reduction	☒	☐	☐
	Inclusion of persons with Disabilities	☒	☐	☐
	Nutrition	☒	☐	☒
	RIO Convention markers	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Biological diversity	☒	☐	☐

	Combat desertification	☒	☐	☐
	Climate change mitigation	☐	☐	☒
	Climate change adaptation	☐	☒	☐
Internal markersand Tags	**Policy objectives**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Flagship	YES ☐		NO ☒
	Tags:	YES		NO
	Transport	☐		☒
	Energy	☐		☒
	Environment and climate resilience	☐		☒
	Digital	☐		☒
	Economic development (incl. private sector, trade and macroeconomic support)	☐		☒
	Human Development (incl. human capital and youth)	☐		☒
	Health resilience	☐		☒
	Migration and mobility	☐		☒
	Agriculture, food security and rural development	☐		☒
	Rule of law, governance and Public Administration reform	☐		☒
	Other	☐		☒
	Digitalisation	☐	☒	☐
	Tags	YES		NO
	digital connectivity	☒		☐
	digital governance	☒		☐
	digital entrepreneurship	☐		☒
	digital skills/literacy	☐		☒
	digital services	☒		☐
	Connectivity	☐	☒	☐
	Tags	YES		NO
	digital connectivity	☒		☐
	energy	☐		☒
	transport	☐		☒

	health education and research	☐ ☐		☒ ☒
	Migration	☒	☐	☐
	Reduction of Inequalities	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐

BUDGET INFORMATION	
Amounts concerned	Budget line: 15 020201 Total estimated cost: EUR 6 000 000.00 Total amount of EU budget contribution EUR 6 000 000.00 of which EUR 6 000 000.00 for indirect management with IPA III beneficiary.
MANAGEMENT AND IMPLEMENTATION	
Implementation modalities (management mode and delivery methods)	Project Modality Indirect management with the Republic of Türkiye
Final Date for conclusion of Financing Agreement	At the latest by 31 December 2025
Final date for concluding contribution / delegation agreements, procurement and grant contracts	3 years following the date of conclusion of the financing agreement, with the exception of cases listed under Article 114(2) of the Financial Regulation
Indicative operational implementation period	72 months following the conclusion of the financing agreement
Final date for implementing the Financing Agreement	12 years following the conclusion of the financing agreement

1.2. Summary of the Action

This action aims primarily at facilitating Türkiye's alignment with the EU *acquis* on Chapter 27 'Environment and Climate Change', as well as contributing to foster national strategies and global targets such as the Sustainable Development Goals (SDGs), mainly SDG 13, which requires taking urgent action to combat climate change and its impacts, and SDG 12 which requires ensuring sustainable consumption and production patterns.

Under the AoS (1) this action aims to **make an assessment of the application** of the Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), Sustainable Product Initiative (SPI) and related European Green Deal

(EGD) legislation in a holistic manner, and identify key areas of action; **enhance institutional capacities** of public and private stakeholders while providing **simplified and easy-access resources of information** like guidelines, web-based platform considering the interlinkage between various EGD legislation. The work is aimed to be conducted on a sectoral basis and main criteria for sector selection will be the new CBAM sectors in case of possible extension of CBAM and priority sectors determined in Work Plan of 2024-2027 for product-based eco-design rules. The goal is to consolidate the existing fragmented information in sectors and institutions to develop a more comprehensive perspective.

Under the AoS (2) this action aims to **promote the implementation of the National Circular Economy Action Plan that is still in the making and reduce the environmental and climate impacts of 6 key sectors, i.e. textile, plastics, food, batteries and vehicles, packaging, electronics and ICT** (Information and Communications Technology), through reduction, reusing and recycling, and to strengthen the implementation capacity of circular economy principles in 6 cities while considering the widespread dissemination of the application nationwide. To this end, roadmaps (referring to related BAT and BREFs) will be prepared for 6 key sectors by clarifying the issues regarding the design, production, sustainable consumption, separate waste collection, reduction, recycling and economic instruments on waste management to promote circular economy concept will be enhanced in relevant municipalities in piloted cities.

The action, with its special focus on local empowerment via the targeting of the 6 pilot cities and engagement of all social groups via ensuring consultation, systematic involvement and sharing of information with CSOs. Among social groups especially women, the action will also take the EU Gender Action Plan (GAP) III into consideration during implementation. Efforts will be made for equal participation of women in related decision-making processes and gender differentiated data will be collected where possible. Meanwhile, the studies involving workshops and other channels for participation will inevitably support participation development.

1.3 Beneficiar(y)/(ies) of the Action

The action shall be carried out in the Republic of Türkiye.

2. RATIONALE

2.1. Context

For the Republic of Türkiye, Chapter 27: Environment and Climate Change was opened on 21 December 2009. Türkiye is a party to the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)[1] since 2004. Türkiye signed the Paris Agreement[2] on 22 April 2016, and officially became a party on 10 November 2021, announcing its ambition to reach net-zero-emissions by 2053 and later announced the greenhouse gas emissions reduction target for 2030 compared to the Business-as-Usual scenario given in Türkiye's first Nationally Determined Contribution (NDC), with an expected peaking date at the latest in 2038. However, as indicated in the Türkiye Report[3] as part of the 2023 Enlargement Package, Türkiye should complete its alignment with the EU *acquis* on climate action and finalise the pending contributions required under the Paris Agreement on climate change. Türkiye is expected to soon take steps in order to enhance the level of implementation of waste management plans at local and regional level. Türkiye needs to increase its capacity to align with the EGD legislation and take concrete steps to ensure implementation, to reach climate objectives. This action will contribute to the EGD alignment goals of Türkiye including those relevant to SPI and CBAM along with various legislation relevant to GDAP, and transition to circular economy as well as strengthening integrated waste management.

---

[1] https://unfccc.int/

[2] https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf

[3] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2023_en

In 2019, the EU adopted the EGD, with the landmark objective of making Europe the first climate-neutral continent by 2050. The EU aims to implement significant legislative changes across various areas of action to achieve a green transition. These legislative changes have direct impacts on the free movement of goods, and Türkiye needs to align with these legislations not only to achieve a green transition but also to maintain the deep integration of value chains within the framework of the Customs Union (CU).

The structure of the EGD requires a holistic approach, where no single policy can be effectively adopted at the expense of another. For instance, CBAM has been designed to mirror EU carbon pricing under the EU Emissions Trading System (ETS) for imports from third countries, aiming to prevent carbon leakage. Initially, the mechanism has been introduced for energy-intensive sectors and will be reviewed for potential expansion to other sectors. This dynamic process will require not only the calculation and verification of carbon emissions but also the industry's decarbonisation efforts, which can only be achieved through a transition to a circular economy and the adoption of other related EGD policies.

Circular economy transformation is largely supported by new policies and legislation adopted globally. Among the key policy documents guiding the circular economy endeavours are EGD, CEAPs of 2015 and 2020 (related updates also) prepared by the EU. These plans laying down priority actions to drive transition to a more circular economy are reinforced through a number of thematic and sectoral legislation.

SPI has been announced on 30 March 2022 as one of the main pillars of the CEAP. Along with product legislation, EU aims to make sustainability a norm and adopt product-based eco-design rules based on the general framework adopted. In response to the EGD, Türkiye adopted the Green Deal Action Plan[4] (GDAP) in July 2021, prepared as a roadmap and implementation calendar aiming to attract green investments to the country and support green transformation in all relevant policy areas. Six out of nine main areas of this policy document are related with IPA III Window 3-Thematic Priority 1 area. For policies connected to this Action, this action plan is the most important source of reference. The 9 main headings of the GDAP, which include CBAM, the green and circular economy, information and awareness raising activities among others, comprise a total of 32 objectives and 81 actions. The present GDAP will be updated in 2024 in accordance with the latest advancements in EGD, as stated in the Medium-Term Program (2024-2026), carbon pricing system will be established, and circular economy policies will be developed accordingly. The 12th National Development Plan of Türkiye (NDP) (2024-2028)[5] links climate change with environmental problems and promotes the main objective of protecting the environment and natural resources while increasing the awareness in local populations at a national level. The plan aims to increase efficiency and competitiveness on the axis of digital and green transformation in all sectors, particularly priority sectors, in order to shift to a high value-added production structure. The overall objective of the IPA III Strategic Response of Türkiye for the IPA III Under Window 3-Thematic Priority 1 is to contribute to promoting the EGD by increasing environmental protection; contributing to climate change mitigation; increasing resilience and adaptation to climate change; accelerating the shift towards a low-emission and circular economy among others.

This action is consistent with the enlargement policies and EGD through fostering the implementation of GDAP, aiming environmental protection, climate change mitigation for climate-neutrality by 2050 and enhanced climate change mitigation goals for 2030, as well as new CEAP. The action is designed in the context of IPA III Programming Framework in order to support its specific objectives in environment and climate change area and also to the Strategic Response of Türkiye by developing necessary administrative capacity at national and local levels and improving the environment and ensuring its preservation, with its special focus on local empowerment and engagement of all social groups, especially women, that will take the EU Gender Action Plan (GAP) III[6] into consideration during implementation.

---

[4] https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/presentations/green-deal-action-plan-turkey

[5] https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/06/Twelfth-Development-Plan_2024-2028.pdf

[6] https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_en.pdf

2.2. Problem Analysis

The problems to be addressed in this Action are given below by two Areas of Support.

Area of Support No.1: Supporting the implementation of the Green Deal Action Plan of Türkiye with a special focus on Sustainable Product Initiative and Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM)

EGD foresees a comprehensive set of new legislation in order to achieve a green transition across the entire economy. While as of 2026 EU's CBAM will impose financial liabilities on the carbon emissions embedded in imported goods, eco-design rules to be based on SPI will bring new market access rules in line with sustainability and circularity objectives. However, this evolving economic model will also give rise to a complex array of additional legislation aimed at addressing all dimensions of the green transition.

As a Customs Union partner, Türkiye must align with this new set of comprehensive legislation and adjust existing policies accordingly. Both public and private sector will need human resources equipped with the skills required to make and adopt the policies within the green transition process. Moreover, as the EU's largest supplier in proximity, the success of Türkiye's green transition in its industries will significantly contribute to the EU's sustainability goals.

However, this complex and comprehensive change in EU legislation will necessitate a mind shift in policy making and business development decisions. In that respect, there is a need to provide a comprehensive understanding of green transition to the public sector to ensure coherence among different policies in the direction of green transition. At the same time, explaining this complex regulatory framework with clear, actionable guidance is essential to help the private sector understand and comply with the interconnected regulations. In this context, the main objective under this Area of Support (AoS) will be to establish a holistic approach to EGD policies among relevant stakeholders. This includes enhancing capacity building, guiding the green transition, and facilitating the adaptation process within selected sectors.

Identification of main stakeholders and corresponding institutional and/or organisational issues (mandates, potential roles, and capacities) to be covered by the action

General Directorate of International Agreements and EU under The Ministry of Trade (MoT) will be the IBPM. MoT is the main coordinating body for alignment to EU technical legislation within the framework of the Customs Union and the coordinator for the Green Deal Action Plan. MoIT and MoEUCC are the main partners of MoT for the alignment and implementation of the main EGD legislation including CBAM and circular economy transition (circular economy transition being mainly under the responsibility of the MoEUCC). The action aims to build institutional capacity of both public and private stakeholders as relevant. Depending on the nature of activities, the stakeholders include but are not limited to relevant ministries namely; Presidency of Digital Transformation Office, Presidency of Strategy and Budget, Presidency of Finance Office, Presidency of Investment Office, Ministry of Industry and Technology, Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change, Ministry of Treasury and Finance, Ministry of Energy and Natural Resources, Ministry of Agriculture and Forestry, Ministry of Labour and Social Security, Ministry of Transport and Infrastructure, Ministry of National Education, Ministry of Interior, Ministry of Justice and Ministry of Foreign Affairs, Turkish Accreditation Agency (TÜRKAK), Turkish Environmental Agency, Presidency of Climate Change. Furthermore, the project aims to provide guidance for green transition efforts of the private sector stakeholders, especially Small and Medium sized Enterprises (SMEs) through Business Associations, Exporters Unions and Chambers of Commerce. Last but not the least, universities and civil society organisations (CSOs) are also among the stakeholders. Among these stakeholders MoIT and MoT are the main stakeholders. MoIT is the responsible body for ESPR and MoT is responsible for coordination of Green Deal and the Customs Union.

Area of Support No.2: Promoting the implementation of the future National Circular Economy Strategy and Action Plan

In Türkiye, there is a significant potential for scaling up and implementation of circular economy business models (e.g. industrial symbiosis, use of secondary raw materials, alternative fuels etc.) and adoption of technologies and processes for resource efficiency as analysed by the "Technical Assistance for Assessment of Türkiye's Potential on Transition to Circular Economy Project (IPA II)" (DEEP Project). While municipalities and small-medium enterprises (SMEs) are the driving force of the economy, there are also large enterprises with regional presence that can take advantage of economies of scale for productivity and resource efficiency.

Despite the efforts of the Turkish government in strengthening the regulatory framework as well as raising awareness through the circular economy principles to improve integrated waste management and efficient resource use avoiding waste generation by sustainable production, long life-span product use, refusing, reducing and recycling of waste and other aspects of sustainable consumption and production remain as challenges due to lack of incentives provided across sectors.

Since 2019, Ministry of Environment, Urbanisation and Climate Change (MoEUCC) has been working on developing national circular economy principles after publication of 2015 EU CEAP. Through the DEEP Project a National Circular Economy Strategy and Action Plan (NCEAP) is currently being prepared as well as an implementation level needs assessment vis à vis the current institutional capacity level and needs, gaps and strengths is made.

Preliminary results indicate, the need for revision of existing legislation as well as new legislation to be drafted for alignment. Conclusions of Sectoral Impact Assessment Report the 7 key sectors with intense resource use and high environmental impact are: textile, plastics, packaging, electronics and ICT, batteries and vehicles, food, construction & demolition (C&D) and buildings. This AoS will focus on 6 sectors (excluding C&D sector as it is covered under 2022 AAP) to gain an overview of design, production, sustainable consumption, reduction, current collection, recycling and treatment systems and their outcomes, and to prepare roadmaps for these 6 key sectors that aims to contribute to transition to circular economy in line with the requirements of the related EU Directives (i.e. indicatively Batteries Regulation, End of Life Vehicle Directive, Waste Shipment Regulation, Waste Framework Directive). Implementation of the sectoral roadmaps in pilot cities will enable cooperation with different cities regarding priority sectors in other relevant municipalities, ensuring the evaluation of different waste streams with regards to separate collection, treatment, recycle and prevention. In pilot implementations, activities sharing of best practices of EU Countries (city based) with six pilot cities shall be organised, establishing local cooperation mechanisms with municipalities i.e. repair workshops, second hand shops, social initiatives to prevent food waste and wastage, organising awareness raising on implementation and dissemination activities (through trainings, informative documents, videos, workshops, meetings etc.). Social behaviour assessment for citizens on circular economy implementation (waste prevention, waste reduction, separate collection, recycling, etc.) will also be carried on.

The initiatives that are necessary to overcome any financial, legislative, technical and psychological barriers for increased effective implementation of circular economy, recycling of separately collected waste fractions need to be focused to this end, the capacities of national and local authorities in Türkiye need to be improved in the field of preventing and reducing of waste particularly revaluation of recyclables and circular economy.

Identification of main stakeholders and corresponding institutional and/or organisational issues (mandates, potential roles, and capacities) to be covered by the action

The MoEUCC is the main authority in Türkiye regarding the circular economy and waste management. General Directorate of Environmental Management under The MoEUCC will be the IBPM. Depending on the nature of activities the stakeholders include but are not limited to relevant ministries namely, the Ministry of Industry and Technology, the Ministry of Trade, the Ministry of Agriculture and Forestry, the Ministry of Treasury and Finance, Presidency of Strategy and Budget, the Ministry of Health , Turkish Statistical Institute, Turkish Environmental Agency, other public institutions -especially institutions within the Coordination

Board on Climate Change-, private sector stakeholders, especially Small and Medium sized Enterprises (SMEs) through Business Associations, Exporters Unions and Chambers of Commerce, municipalities, universities, provincial administrations, waste treatment facilities, headmen/muhtars, social cooperatives and civil society organisations (CSOs). The involvement of relevant CSOs is essential for AoS (2). Through regular project implementation meetings and activities designed, participation of CSOs shall be ensured.

2.3. Lessons Learned

A comprehensive and participatory approach (with public, private, local, social actors) with aspects such as legislation, administrative processes, and other branches of institutional capacity development is necessary, for better harmonisation and implementation.

Türkiye recognises the need for a better resource utilisation in the future. With the increasing global recognition of the benefits of circularity, Türkiye has also embarked on promoting the circular economy model. Subsequently, integrated waste management has gained considerable importance in recent years as one of the most important pillars of resource efficiency. This action will complement the current DEEP Project, which aims at establishing a National Circular Economy Strategy and Action Plan and mainly focuses on priority sectors of the CEAP of the EU. The project generated the lesson that, due to some data gaps, local sector analysis should be completed before the national based analysis, as a rationale for the city-scale in AoS2.

The project will also complement the former "Determination of Industrial Emission Strategy of Türkiye in Accordance with Integrated Pollution Prevention and Control (DIES) Project", for the alignment to EU's Industrial Emissions Directive and related Best Available Techniques Reference documents (BREFs) for reducing the environmental footprint of the industry. A similar relationship exists with "Technical Assistance for Development of End-of-Waste Concept in Türkiye" project due to the need of secondary materials use for such a decrease.

As a Customs Union partner and a candidate country, Türkiye has had MRV legislation for greenhouse gases in line with the EU MRV (*Commission Implementing Regulations (EU) 2018/2066 and 2018/2067*) since 2014 and an ETS mechanism will be established in the near future. The CBAM emissions monitoring, reporting and verification (MRV) rules will seek coherence and synergies with the MRV rules of the EU ETS system, but these rules are still to be adopted by the Commission. These will be relevant for third country operators because under the CBAM Regulation (Regulation 2023/956) third country operators may disclose the information on the verification of embedded emissions to an authorised CBAM declarant, who shall be entitled to use that disclosed information in order to fulfil its obligations under the Regulation. There is an opportunity to increase awareness of the third country operators with regard to the methodology for calculation and verification of embedded emissions, once adopted by the Commission.

There is still a lack of awareness and understanding in Türkiye about the legislative changes in the EU within the framework of EGD, as observed during the preparation and implementation of the GDAP and through communications with Specialized Working Groups (SWGs). The tendency not to change the status-quo both at the public and private sector level, could only be overcome by deep understanding of EU policies to justify the main reasoning behind the need for policy change and for adaptation to new economic reality. For instance, we have experienced that the position of the textile sector at the beginning of the DEEP project has evolved by the increase in the level of understanding about new EU policies in the textile sector.

It has also been observed from previous projects that the web pages need to be designed to serve as a concrete guidance for the private sector providing easy access. The reports of the lessons learned from study visits, sectoral assessment documents, results of the workshops, sectoral forums, videos of trainings, etc. need to be published, which may also provide useful information both for the public and private sector.

The action takes into account lessons learned during the legislative alignment process in the CU and aims to facilitate implementation of the GDAP in this regard. In a nutshell, the following needs are identified as lessons learned from the harmonization process and implementation of GDAP including NCEAP:

- Improved compliance with EU legislation
- Need for quick adaptation to the new rules brought about by the EGD
- Further improvement of institutional capacity on implementation both at central and local levels
- Enhanced capacity for service delivery and communication skills at local level
- Increase awareness and implementation capacity of private sector for supporting green and digital transition
- Providing easy access to useful information for the public and private sectors
- Improved dialogue and strengthened cooperation with the EU and strengthened communication across the levels of the government
- Engagement with National and Commercial Financial Institutions to streamline investments toward the green transition

3. DESCRIPTION OF THE ACTION

3.1. Intervention Logic

The Overall Objective/Impact of this action is to support alignment of Türkiye with the European Green Deal (EGD).

The Specific Objective(s) (Outcomes) of this action are to:

1. Promote the implementation of the GDAP in line with EU's CBAM and SPI requirements.
2. Make Türkiye better equipped in its transition to a circular economy.

The Outputs to be delivered by this action contributing to the corresponding Specific Objectives (Outcomes) are:

1.1 contributing to Outcome 1 (or Specific Objective 1) Strengthened institutional capacity for policy making, action plans, and project formulation to support the green transition of the public and private sectors.

2.1 contributing to Outcome 2 (or Specific Objective 2) Supported implementation of the National Circular Economy Strategy and Action Plan.

3.2 Indicative Activities

Activities related to Output 1.1

Activity 1: Promoting the Implementation of the GDAP particularly in CBAM and SPI

This activity aims to foster a comprehensive understanding of the CBAM, the SPI, and all relevant European Green Deal (EGD) legislation among key institutions. In this context, it is planned to provide an in-depth assessment of anticipated EU policy and regulatory changes and their implications for Türkiye-EU trade. A sectoral mapping exercise will be undertaken to outline the critical steps each targeted sector (together with relevant public authorities and in consultation with the private sector) must take to achieve a green transition and maintain competitiveness within the Customs Union. Additionally, the specific measures required for each sector will be discussed in collaboration with key stakeholders to identify potential challenges, assess vulnerabilities - particularly for SMEs - and determine their capacity to meet EGD compliance standards.

The criteria for sector selection will prioritise new CBAM sectors in case of possible extension, as well as those highlighted in the 2024-2027 Work Plan for product-based eco-design rules.

Moreover, it aims to provide guidelines to the private sector that will lay down the main requirements for action in a simplified form with links to other sources of available and useful information and contact points for further details in areas such as: the measurement and reduction of greenhouse gas emissions for CBAM scope, eco-design rules in specific sectors, Industrial Emissions Directive and various additional pieces of legislation such as Corporate Sustainability Due Diligence, Deforestation Regulation, Waste Shipment Regulation etc.

The overarching goal of this activity is to increase public and private sector engagement in, and commitment to, the green transition while establishing a common understanding of the interconnections between various EGD regulations and funding opportunities. This will be achieved by building the necessary capacity to adopt and implement EGD policies, initiatives and projects, potentially through the establishment of expert pools through activities like focused training sessions.

Lastly, a web-based platform will be developed to provide consolidated information for each sector both for EGD legislation and new Turkish legislation. It will facilitate easy access to up-to-date information on regulatory changes and include best practices as well as provide comprehensive information and links to available resources to help businesses navigate the financial landscape and access the funding necessary for green transformation initiatives.

Activities related to Output 2.1:

Activity 2: Implementation of the National Circular Economy Strategy and Action Plan on 6 Key Sectors

This activity will support Turkish efforts for Climate Change Mitigation and integrated waste management through facilitating the transition to Circular Economy as well as improving and implementation of national waste policy and the relevant legislation. The implementation of the forthcoming National Circular Economy Strategy and Action Plan will be supported by addressing the six key sectors; textile, plastics, packaging, electronics and ICT, batteries and vehicles, C&D and buildings and food &biomass. This activity covers making necessary revisions in national circular economy legislation in line with EU policies based on legislative gap assessments, establishing a database regarding circular economy requirements for ensuring monitoring of these key sectors including data collection, verification and reporting, etc. It will also prepare sectoral circular economy implementation roadmaps that identify strategies and concrete actions for these six key sectors and implementing them in six cities and finally revising current National Circular Economy Strategy and Action Plan as per monitoring and evaluation results of the pilot implementations.

For each of the six sectors, the production, manufacturing technology, consumption, innovation, waste management (prevention, minimisation, recycling, disposal etc.) capacities will be evaluated in selected six cities. For instance, in one city that is selected among 6 cities, 1 leading sector in that city will be studied and evaluated. The cities will be selected by focusing on the production, amount of waste, intensity of industrialisation, consumption patterns and volume of trade.

In the pilot implementations, involvement of municipalities will be key. Moreover, links with the cities that are part of the Covenant of Mayors for climate and energy will be created to the extent possible. Implementations in pilot cities will also enable cooperation with different cities regarding priority sectors in other relevant municipalities, so that different waste streams could be evaluated with regards to separate collection, treatment, recycle and prevention. In pilot implementations, activities such as sharing best practices of EU Countries (city based) with six pilot cities, establishing knowledge hubs in pilot cities that provide cooperation mechanisms and networking within private sector, establishing local cooperation mechanisms with municipalities i.e. repair workshops, second hand shops, social initiatives to prevent food waste and wastage, organizing capacity building, awareness raising and dissemination activities (through trainings, informative documents, videos, workshops, meetings etc.) in six cities are planned. Social behaviour assessment for citizens on circular economy implementation will also be carried on. In addition to monitoring of 6 key sectors in pilot areas, following the publication of NCEAP in 2024, the MoEUCC will monitor the

progress of implementation of each action. As a further contribution this activity will create the necessary know how for Türkiye to be able to provide the "Circular material use rate" and the data for calculation of the indicator for European Environment Agency (EEA)'s State and Outlook for Europe's Environment Report (SOER).

3.2. Mainstreaming

Environmental Protection, Climate Change and Biodiversity

The Action directly relates to environment and climate issues at the national and local levels. It will improve the technical capacities and quality of information necessary for the further progress in the implementation of EU Environment and Climate Change legislation as well as EGD and thus directly contributes to improved environmental protection (including biodiversity) and climate action.

Furthermore, the project aims to disseminate information and build the capacity of private sector stakeholders that will facilitate green transition of the private sector. Meanwhile, in all events such as trainings, seminars, workshops etc., attention will be paid to the greening of events.

Thus, these policy changes and green transition of the private sector will contribute to improved environmental protection, climate action and biodiversity. This will also bring benefits in relation to disaster risks linked with climate change.

Gender equality and empowerment of women and girls

As per OECD Gender DAC codes identified in section 1.1, this action is labelled as G1. This implies that gender mainstreaming is an important aspect in this action. The European Commission Gender Equality Strategy "A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025" applying to women and men, girls and boys, in all their diversity, together with the "EU Gender Action Plan III", are considered as important references, as well as the 12th NDP necessitating equal opportunities between men and women. Women's empowerment and participation is prominent in NDP. Upcoming policies under the EGD, such as the EU Strategy on Climate Adaptation, can impact genders unequally. As regards to climate change, the role of young women in particular has been remarkable in leading the push for change. On the other side, climate change is not gender neutral. Climate change impacts men and women differently, largely due to their gender-differentiated relative powers (real and perceived according to gender norms), roles and responsibilities at household and community levels. Addressing the gender dimension can therefore have a key role in leveraging the full potential of these policies. The AD ensures that both women and men can provide inputs, access, and participate in action activities. It will be ensured that sex-disaggregated data is collected regarding project activities and outputs, where applicable, and be presented in the inception/progress/interim/final reports and at Steering Committees and during monitoring missions. In the Log Frame, sex-disaggregated indicators will be set, where appropriate. Gender mainstreaming is targeted by concrete actions like:

- diagnosing the challenges in the context described above and the related disadvantaged groups (whenever possible, at the beginning of the activities)
- sex-disaggregated data collection in the activities of the action where applicable in order to improve data collection on the gender-differentiated impacts of climate change and environmental degradation to inform gender-responsive policies and action.
- systematically including sexual equality perspective in outputs (including, inter alia, contributions to increase resilience of disadvantaged groups against all of the identified challenges where applicable), ensuring men-women balanced representation of stakeholders throughout the action and in every kind of events of the activities including events that are organised in all stages of policy design and trainings.
- ensuring and/or encouraging balanced involvement of women and men in implementation and management of the activities like in coordination units and technical assistance teams.
- preparing the basis for new circular economy models - like reuse and repair- complementing SPI's approach of durability, which may provide new employment opportunities for women.

Some outputs may also lead women to have equal opportunities to thrive in society and the economy. Thus, this action will contribute to gender mainstreaming with a special focus on women's empowerment.

Disability

As per OECD Disability DAC codes identified in section 1.1, this action is labelled as D0. This implies that the action is not considered relevant for inclusion of persons with disabilities. Yet the disabled people shall be provided the same level of access to the project as all other participants, via a sensitive design of activities.

Vulnerable Groups

Since this Action under "Window 3, Thematic Priority 1 - Environment and Climate Change" will deal with environmental issues targeting a general improvement of the key sub-sectors, its outcomes will be beneficial to all citizens including underprivileged social groups. Further improvements in environmental protection (waste management, climate change) and transition to circular economy models will contribute to poverty reduction and increase the potential for economic activity.

3.3. Risks and Assumptions

Category	Risks	Likelihood (High/ Medium/ Low)	Impact (High/ Medium/ Low)	Mitigating measures
3-Risk related to people and the organisation	Inadequate representation of experts from stakeholders in project activities	M	H	Regular coordination with stakeholders will be provided.
4-Risk related to legality and regularity aspects	Failure to ensure timely alignment to the new EU legislation within the sustainable product initiative	M	H	The activities planned will also focus on the need and the reasoning behind the timely alignment.
3-Risk related to people and the organisation	Insufficient implementation capacity of local authorities in accordance with project outcomes	M	H	DEEP Project outputs and supports will be put in practice.
5-Risk related to communication and information	Opposition to project from several target groups benefitting from linear economy model	H	M	Effective and widespread awareness activities will be applied.
1-Risk related to the external environment	High cost of transition to circular economy	H	M	Efficient incentive mechanisms will be encouraged.

External Assumptions

Outcome related assumptions are:

- Continuous commitment, steered and coordinated at the highest level to address the key priorities under environment and climate change specifically of Circular Economy and requirements of CBAM
- Political determination is maintained to enact respective regulatory measures
- Stakeholders' dedication to participate and cooperate throughout the actions
- Necessary domestic financial and administrative resources are effectively and efficiently mobilised
- The businesses in Türkiye are part of the value chains in the EU market. Shift to circular economy in the EU will have a domino effect on such businesses

Output related assumptions are:

- Strong stakeholder coordination, cooperation and willingness during action implementation
- Businesses and local authorities would be willing and able to implement circular economy
- Relevant staff trained and continue working in the field in which they were trained
- Awareness activities receive both public and private attention

3.4. Indicative Logical Framework Matrix

Results	Results chain: Main expected results [maximum 10	Indicators [it least one indicator per expected result	Baselines (values and years)	Targets (values and years)	Sources of data	Assumptions
Impact	To promote alignment of Türkiye with the EGD	1 Percentage of implementation level of the actions of the GDAP (updated version in 2024)	1 0 (2024)	1 60% (by the end of the implementation)	1 GDAP Annual Reports of Türkiye	*Not applicable*
Outcome 1	Implementation of the GDAP promoted in alignment with EU's CBAM and the SPI requirements	1.1 Number of sectors prioritized and supported for green transition in line with EU's CBAM and the SPI requirements 1.2 Number of institutions with amended strategic plans according to results of the mapping exercise	1.1 0 (2024) 1.2 Not applicable (2024)	1.1 6 (by the end of the implementation) 1.2 5 (by the end of the implementation)	1.1 GDAP Annual Reports of Türkiye	- Political determination is maintained to enact respective regulatory measures - Continuous commitment, at the highest level to address the key priorities of Circular Economy and requirements of CBAM - Stakeholders' dedication to participate and cooperate throughout the actions - Necessary domestic financial and administrative resources are effectively and efficiently mobilised

Outcome 2	Türkiye better equipped for its transition to a circular economy	2.1 Number of new sectoral policies adopted to further align with EU circular economy policies 2.2 Number of sectors prioritized and promoted for transition to a circular economy at local level	2.1 3 (2024) 2.2 0 (2024)	2.1 6 (by the end of the implementation) 2.2 6 (by the end of the implementation)	2.1 MoEUCC records 2.2 Project Reports	- Continuous commitment, steered and coordinated at the highest level to address the key priorities under environment and climate change specifically of Circular Economy - Political determination is maintained to enact respective regulatory measures - Stakeholders' dedication to participate and cooperate throughout the actions - Necessary domestic financial and administrative resources are effectively and efficiently mobilised - The businesses in Türkiye are part of the value chains in the EU market. Shift to circular economy in the EU will have a domino effect on such businesses
Output 1 related to Outcome 1	1.1 Strengthened institutional capacity for policy making, action plans, and project formulation to support the green transition of the public and private sectors	1.1.1. Number of Sectoral Workshops organized 1.1.2 Number of sectoral guidelines produced 1.1.3 Number of Industry and sectoral seminars to provide input and discuss findings of reports and studies and seek contributions on strategies to prepare for EGD legislation. 1.1.4 Sex disaggregated number of trainers trained from public sector	1.1.1 0 (2024) 1.1.2 0 (2024) 1.1.3 0 (2024)	1.1.1 6 (by the end of the implementation) 1.1.2 6 (by the end of the implementation) 1.1.3 6 (by the end of the implementation)	1.1.1 Project Reports 1.1.2 Project Reports 1.1.3 Project Reports 1.1.4 Project Reports	- Strong stakeholder coordination, cooperation and willingness during action implementation. - Relevant staff trained and continue working in the field they trained - Awareness activities receive public and private attention

		1.1.5 Sex disaggregated number of trainers trained from private sector 1.1.6 A web-based platform established 1.1.7. Presence of strategically mapped knowledge on current situation and needs 1.1.8. Number of projects developed by the private sector for green transition based on mapping exercise	1.1.4 0 (2024) 1.1.5 0 (2024) 1.1.6 No (2024) 1.1.7. No 1.1.8. Not applicable (2024)	1.1.4 indicatively 100 (min 50% women) (by the end of the implementation) 1.1.5 indicatively 150 (min 50% women) (by the end of the implementation) 1.1.6 Yes (by the end of the implementation) 1.1.7 Yes (by the end of the implementation) 1.1.8. Indicatively 5 for each selected sector	1.1.5 Project Reports 1.1.6 Project Reports 1.1.7 Project Reports 1.1.8. Project Reports, MoT Responsible Platform records and all other relevant platforms like MoI records	
Output 1 related to Outcome 2	2.1 Supported implementation of the National Circular Economy Strategy and Action Plan	2.1.1 Number of revised national circular economy legislation in line with EU policies 2.1.2 Number of Sectoral Circular Economy Implementation Roadmaps prepared at local level 2.1.3 Number of Cities that Sectoral Circular Economy Roadmaps implemented	2.1.1 0 (2024) 2.1.2 0 (2024) 2.1.3 0 (2024)	2.1.1 6 (by the end of the implementation) 2.1.2 6 (by the end of the implementation) 2.1.3 6 (by the end of the implementation)	2.1.1 Project Reports 2.1.2 Project Reports 2.1.3 Project Reports	- Strong stakeholder coordination, cooperation and willingness during action implementation - Businesses and local authorities would be willing and able to implement circular economy - Relevant staff trained and continue working in the field they trained - Awareness activities receive public and private attention

		2.1.4 Status of a database regarding circular economy requirements for ensuring monitoring of the key sectors established 2.1.5 Status of Circular Economy National Strategy and Action Plan revision as per monitoring and evaluation results of the pilot implementations	2.1.4 Not available (2024) 2.1.5 Not available (2024)	2.1.4 Established (by the end of the implementation) 2.1.5 Revised (by the end of the implementation)	2.1.4 Project Reports 2.1.5 Project Reports	

4. IMPLEMENTATION ARRANGEMENTS

4.1. Financing Agreement

In order to implement this action, it is envisaged to conclude a financing agreement with the Republic of Türkiye.

4.2. Indicative Implementation Period

The indicative operational implementation period of this action, during which the activities described in section 3 will be carried out and the corresponding contracts and agreements implemented, is 72 months from the date of conclusion of the financing agreement.

Extensions of the implementation period may be agreed by the Commission's responsible authorising officer by amending this Financing Decision and the relevant contracts and agreements.

4.3. Implementation Modalities

The Commission will ensure that the EU appropriate rules and procedures for providing financing to third parties are respected, including review procedures, where appropriate, and compliance of the action with EU restrictive measures[7].

4.3.1. Indirect Management with an IPA III beneficiary

This action will be implemented under indirect management by the Republic of Türkiye.

The Managing Authority responsible for the execution of the action is Ministry of Environment, Urbanisation and Climate Change (MoEUCC), General Directorate of European Union and Foreign Relations (DGEUFR). The managing authority shall be responsible for legality and regularity of expenditure, sound financial management, programming, implementation, monitoring, evaluation, information, visibility and reporting of IPA III activities.

The Managing Authority shall rely on sectoral expertise and technical competence of the following intermediate bodies for policy management: General Directorate of International Agreements and EU of the Ministry of Trade (MoT) and General Directorate of Environmental Management of Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change (MoEUCC). They shall ensure sound financial management of the action.

Budget implementation tasks such as calls for tenders, calls for proposals, contracting, contract management, payments and revenue operations, shall be entrusted to the following intermediate body for financial management: Ministry of Environment, Urbanisation and Climate Change (MoEUCC), General Directorate

[7] EU Sanctions Map. Please note that the sanctions map is an IT tool for identifying the sanctions regimes. The source of the sanctions stems from legal acts published in the Official Journal (OJ). In case of discrepancy between the published legal acts and the updates on the website it is the OJ version that prevails.

of European Union and Foreign Relations (DGEUFR), Department of EU Investments (DoEUI). It shall ensure legality and regularity of expenditure.

4.3.2. Changes from indirect to direct management (and vice versa) mode due to exceptional circumstances

If the implementation modality under indirect management as defined in section 4.3.1 cannot be implemented due to circumstances beyond the control of the IPA III beneficiary, the modality of implementation can be changed either to Indirect Management with Entrusted Entity(ies) and/or Direct management (procurement).

4.4. Scope of geographical eligibility for procurement and grants

The geographical eligibility in terms of place of establishment for participating in procurement and grant award procedures and in terms of origin of supplies purchased as established in the basic act and set out in the relevant contractual documents shall apply, subject to the following provisions.

The Commission's authorising officer responsible may extend the geographical eligibility on the basis of urgency or of unavailability of services in the markets of the countries or territories concerned, or in other duly substantiated cases where application of the eligibility rules would make the realisation of this action impossible or exceedingly difficult (Article 28(10) NDICI-Global Europe Regulation).

4.5. Indicative Budget

Indicative Budget components	EU contribution (amount in EUR)
Methods of implementation – cf. section 4.3	
Outcome 1: "Implementation of the GDAP promoted in alignment with EU's CBAM and the SPI requirements" composed of	**2 000 000**
Indirect management with the Republic of Türkiye – cf. section 4.3.1, and	2 000 000
Outcome 2: "Türkiye better equipped for its transition to a circular economy" composed of	**4 000 000**
Indirect management with the Republic of Türkiye – cf. section 4.3.1	4 000 000
Indirect management with the Republic of Türkiye	**6 000 000**
Evaluation – cf. section 5.2 **Audit** – cf. section 5.3	may be covered by another Decision
Strategic Communication and Public Diplomacy – cf. section 6	will be covered by another Decision
Totals	**6 000 000**

4.6. Organisational Set-up and Responsibilities

The Managing Authority (MA) in the field of Environment and Climate Change is the DG of European Union and Foreign Affairs (DGEUFR) under MoEUCC. MoEUCC is also the coordinator for most of the sectors under Chapter 27 Environment and Climate Change. The IBPMs of the activities are General Directorate of International Agreements and EU of the Ministry of Trade (MoT) and General Directorate of Environmental Management of Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change (MoEUCC).

Budget implementation tasks such as calls for tenders, calls for proposals, contracting, contract management, payments and revenue operations, shall be entrusted to the following intermediate body for financial management (IBFM): Department of European Union Investments under MoEUCC/DGEUFR. It shall ensure legality and regularity of expenditure.

Each activity defined in this action document will establish its management units for a smooth implementation of the activities. Day-to-day management and coordination of the activities will be carried out by the Action Coordination Units (ACU). Activities will be coordinated with ACU which is a body bringing the IBPMs and IBFM together with the TA team, regarding all of the project activities.

A Steering Committee (SC) will be established for each activity and will be mainly composed of the representatives of the MA, IBPMs, IBFM, main stakeholders of the activities and additional stakeholders as required, National IPA Coordinator (NIPAC), Presidency of Strategy and Budget as well as Delegation of the European Union to Türkiye (EUD). The SC will act as the advisory body that will provide high-level strategic guidance and oversight on activity implementation. SC will be gathered at regular intervals and additionally whenever deemed necessary.

Furthermore, a Sectoral Monitoring Committee (SMC) which is one of the highest decision taking platforms in terms of effective management of the funds provided by the EU, will meet regularly to solve the problems encountered during the programming, implementation and monitoring and give recommendations for effective utilisation of funds. SMC will be mainly composed of the representatives of the Commission/EU Delegation to Türkiye, MA, IBPMs, IBFM, the stakeholders of the activities, the Presidency of Strategy and Budget, NIPAC and if necessary relevant line ministries.

The functions of Sectoral Monitoring Committee are as follows:

- Review at each meeting the progress made towards achieving the specific targets of the Programme on the basis of the basic documents.
- Examine at each meeting the results of implementation, particularly the achievement of the targets set and measures and interim evaluations.
- Examine the annual and final reports on implementation of the action document.

SMC will meet at least twice a year at the initiative of MoEUCC. The issues to be followed up will cover the period between two Committee meetings and the Committee Members will be informed about the current situation with regards to those issues.

As part of its prerogative of budget implementation and to safeguard the financial interests of the Union, the Commission may participate in the above governance structures set up for governing the implementation of the action.

The Managing Authority and IBPMs/Stakeholders of the activities are given below:

Outcome No:	**Managing Authority**	**IBPM and Stakeholders**
1	Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change (MoEUCC) / General Directorate of EU and Foreign Relations (DGEUFR)	IBPM: General Directorate of International Agreements and EU/Ministry of Trade (MoT)
2	Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change (MoEUCC) / General Directorate of EU and Foreign Relations (DGEUFR)	IBPM: General Directorate of Environmental Management / Ministry of Environment Urbanization and Climate Change

5. PERFORMANCE MEASUREMENT

5.1. Monitoring and Reporting

The day-to-day technical and financial monitoring of the implementation of this action will be a continuous process, and part of the implementing partner's responsibilities. To this aim, the implementing partner shall establish a permanent internal, technical and financial monitoring system for the action and elaborate regular progress reports (not less than annual) and final reports. Every report shall provide an accurate account of implementation of the action, difficulties encountered, changes introduced, as well as the degree of achievement of its results (Outputs and direct Outcomes) as measured by corresponding indicators, using as reference the logframe matrix. The Commission may undertake additional project monitoring visits both through its own staff and through independent consultants recruited directly by the Commission for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission for implementing such reviews).

Roles and responsibilities for data collection, analysis and monitoring:

- Monitoring tasks undertaken by the implementing partners/ beneficiary country, under the coordination of NIPAC Office, and NAO Office for financial monitoring, will consist of collecting and analysing data aiming at informing on the use of resources and progress towards planned results, feeding the management of the action's decision-making processes.
- Monitoring tasks undertaken by the EU Delegation shall complement the implementing partners'/ beneficiary country's monitoring system, especially in key moments of the action cycle. It will also support follow-up of recommendations stemming out of external monitoring and will be used for informing EU management. This monitoring could take different forms and methodologies (meetings with implementing partners, action steering committees, on the spot checks …), to be decided based on specific needs and resources at hand. Reporting will be done according to methodologies and tools included in DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation, including the use of standard checklists.

Both types of internal monitoring are meant to inform and provide support to external monitoring:

- External monitoring / Results Oriented Monitoring (ROM)

  The Commission and/or NIPAC may undertake additional project monitoring in line with the European Commission rules and procedures set in the Financing Agreement through independent consultants recruited directly by the Commission/NIPAC for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission/NIPAC for implementing such reviews). These reviews might be composed of monitoring of the action, results data collection or any other task that is identified in the most recent EC guidelines.

The statistical and monitoring systems as well as the quality of official data in the policy field covered have been assessed. This assessment has fed into the design of the action as follows:

- Enhanced Data Collection: By improving data collection methods and ensuring data accuracy, we will be better equipped to monitor progress towards EGD objectives.
- Target Setting: Based on the assessment, specific targets aligned with EGD standards have been set, providing clear milestones for our actions.
- Policy Integration: The findings have been integrated into policy frameworks, ensuring that decisions are based on reliable data and contribute directly to EGD goals.
- Transparency, Accountability and Continuous Improvement: Ongoing monitoring systems will be improved to track our progress and accountability towards EGD alignment.

These steps ensure that the work will be grounded in robust data and will effectively contribute to the overarching objectives of the EGD.

5.2. Evaluation

Having regard to the nature of the action, evaluation(s) may be carried out for this action or its components by the beneficiary via independent consultants. The evaluations will be carried out as prescribed by the DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation.
The evaluation reports shall be shared with the partner country and other key stakeholders following the best practice of evaluation dissemination.[8] The implementing partner and the Commission shall analyse the conclusions and recommendations of the evaluations and, where appropriate, in agreement with the partner country, jointly decide on the follow-up actions to be taken and any adjustments necessary, including, if indicated, the reorientation of the project.

5.3. Audit and Verifications

Without prejudice to the obligations applicable to contracts concluded for the implementation of this action, the Commission may, on the basis of a risk assessment, contract independent audit or verification assignments for one or several contracts or agreements.

6. STRATEGIC COMMUNICATION AND PUBLIC DIPLOMACY

All entities implementing EU-funded external actions have the contractual obligation to inform the relevant audiences of the Union's support for their work by displaying the EU emblem and a short funding statement as appropriate on all communication materials related to the actions concerned. To that end they must comply with the instructions given in the 2022 guidance document *Communicating and raising EU visibility: Guidance for external actions* (or any successor document).

This obligation will apply equally, regardless of whether the actions concerned are implemented by the Commission, the partner country, service providers, grant beneficiaries or entrusted or delegated entities such as UN agencies, international financial institutions and agencies of EU Member States. In each case, a reference to the relevant contractual obligations must be included in the respective financing agreement, procurement and grant contracts, and contribution agreements.

7. SUSTAINABILITY

Environment and Climate Change has a key role in any area of development. Investments in this sector will have impact on economic and social life of the country, on the administrative effectiveness and efficiency. Progress under this thematic priority will contribute to the accession perspective of the country as well as its achievement of SDGs. Therefore, the action has the potential to trigger subsequent further efforts towards the objectives of Chapter27 and the SDGs. An important element of sustainability is the political commitment to the EU acquis and vision, where the EGD perspectives are important elements. With the new legislation issued by the EU within the scope of the EGD, sustainability and circularity will become a rule for entering the EU market. These legislative changes considerably affect Türkiye's exports to the EU and the integration provided under the scope of the Customs Union (CU). Türkiye should therefore implement the required harmonization and adaptation policies, keeping in mind legislative changes unveiled within the context of the EGD, in its capacity as the candidate country and CU partner. It is critical for Türkiye to adopt these policies in terms of both maintaining its trade relations with the EU in a sustainable and competitive manner and complying with environmental targets. In this sense, the action supports the efforts to attain the goals of this perspective. Moreover, the action will promote Türkiye's adherence to the Paris Agreement, and other international accords and shared objectives. On the other hand, the activities in this action are supported with national policy and strategies which strengthen the sustainability of the achieved outcomes. The action is expected to impact

[8] See best practice of evaluation dissemination

on the operational procedures and on the strategic visions, on the knowledge and on the motivation of involved people, on the physical and information resources, creating different sustainability vectors, the synergy of which will ensure the long-term impact of the EU funding. Thus, the action is foreseen to have an important and sustainable impact. Under the coordination of the MA, the action is foreseen to be executed in line with the required sustainability measures.

EN

THIS ACTION IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

ANNEX I.7

to the Financing Agreement for the Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024

Action Document for Sustainable and Green Finance for Promoting Inclusive Growth

ANNUAL ACTION PLAN

This document constitutes the annual work programme in the sense of Article 110(2) of the Financial Regulation, and annual and multiannual action plans and measures in the sense of Article 9 of IPA III Regulation and Article 23(2) of NDICI - Global Europe Regulation.

1. SYNOPSIS

1.1. Action Summary Table

Title	Sustainable and Green Finance for Promoting Inclusive Growth Annual action plan in favour of Türkiye for 2024
OPSYS	ACT-62714
ABAC	ABAC Commitment level 1 number: JAD.1655607
Basic Act	Financed under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III)
Economic and Investment Plan (EIP)	No
EIP Flagship	No
Team Europe	No
Beneficiar(y)/(ies) of the action	The action shall be carried out in the Republic of Türkiye
Programming document	IPA III Programming Framework
PRIORITY AREAS AND SECTOR INFORMATION	
Window and thematic priority	Window 3: Green Agenda and Sustainable Connectivity - Environment and climate change (50%) - Transport, digital economy and society, energy (50%)
Sustainable Development Goals (SDGs)	Main SDG (1 only): SDG 13: Take urgent action to combat climate change and its impacts Other significant SDGs (up to 9) and, where appropriate, targets:

	SDG 7: Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy for all SDG 8: Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all SDG 9: Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation SDG 17: Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation			
DAC code(s)	24010 - Financial policy and administrative management (60%) 41010 - Environmental policy and administrative management (20%) 23210 - Energy generation, renewable sources multiple technologies (20%).			
Main Delivery Channel	*Central Government – 12001*			
Targets	☒ Climate ☒ Gender ☒ Biodiversity			
Markers (from DAC form)	**General policy objective**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Participation development/good governance	☐	☒	☐
	Aid to environment	☐	☒	☐
	Gender equality and women's and girl's empowerment	☐	☒	☐
	Reproductive, maternal, new-born and child health	☒	☐	☐
	Disaster Risk Reduction	☐	☒	☐
	Inclusion of persons with Disabilities	☒	☐	☐
	Nutrition	☒	☐	☐
	RIO Convention markers	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Biological diversity	☐	☐	☒
	Combat desertification	☐	☐	☒
	Climate change mitigation	☐	☐	☒
	Climate change adaptation	☐	☐	☒
Internal markers and Tags	**Policy objectives**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Flagship	YES ☐		NO ☒

Tags:	YES	NO
Transport	☐	☒
Energy	☐	☒
Environment and climate resilience	☐	☒
Digital	☐	☒
Economic development (incl. private sector, trade and macroeconomic support)	☐	☒
Human Development (incl. human capital and youth)	☐	☒
Health resilience	☐	☒
Migration and mobility	☐	☒
Agriculture, food security and rural development	☐	☒
Rule of law, governance and Public Administration reform	☐	☒
Other	☐	☒

Digitalisation	☐	☒	☐

Tags	YES	NO
digital connectivity	☒	☐
digital governance	☐	☒
digital entrepreneurship	☐	☒
digital skills/literacy	☐	☒
digital services	☐	☒

Connectivity	☐	☒	☐

Tags	YES	NO
digital connectivity	☒	☐
energy	☒	☐
transport	☒	☐
health	☐	☒
education and research	☐	☒

Migration	☒	☐	☐
Reduction of Inequalities	☒	☐	☐
COVID-19	☒	☐	☐

BUDGET INFORMATION

Amounts concerned	Budget line: 15 02 02 01 Total estimated cost: EUR 3 000 000.00

	Total amount of EU budget contribution EUR 3 000 000.00
MANAGEMENT AND IMPLEMENTATION	
Implementation modalities (management mode and delivery methods)	Direct management through: Procurement
Final Date for conclusion of Financing Agreement	At the latest by 31 December 2025
Final date for concluding contribution / delegation agreements, procurement and grant contracts	3 years following the date of conclusion of the financing agreement, with the exception of cases listed under Article 114(2) of the Financial Regulation
Indicative operational implementation period	72 months following the conclusion of the Financing Agreement
Final date for implementing the Financing Agreement	12 years following the conclusion of the Financing Agreement

1.1. Summary of the Action

Türkiye's green and digital transition, aligned with the EU's twin transition agenda and evolving global economic dynamics, requires extensive coordination and substantial financing. Turkish institutions have been collaborating with international donors, including the EU, to achieve national targets for this dual transition. However, in such a fast-paced, multi-actor landscape, striking a balance between sectoral growth and decarbonisation remains highly challenging. To address this, exploring additional pathways to meet these targets is crucial. Private finance has the potential to mobilise large-scale resources for Türkiye's green transformation, but it requires an enabling environment and support across all actors within the financial ecosystem to unlock these financing opportunities.

To address this, the proposed action aims to strengthen Türkiye's sustainable finance ecosystem, facilitating impactful investments. It will do so by raising awareness, creating an enabling environment, building initial capacity among relevant stakeholders and creating synergies with relevant instruments such as Union Programs and EFSD+/Turkish Investment Platform (TIP), while laying the groundwork for mobilising investments into key sustainable and demonstrational projects in Türkiye.

If implemented effectively, this action could significantly amplify the impact of existing climate change programs funded by donors, especially the EU, as well as be a catalyst for new financial products and investments.

The main pillars of support corresponding to the following Specific Objectives (SOs) are as follows:

SO1: Raise awareness among all relevant actors within the sustainable finance ecosystem to pave the way for the development of sustainable finance frameworks and the promotion of green and sustainable financial instruments, in line with international best practices and credible, science-based and policy-aligned targets. This includes enabling stakeholders to acknowledge the opportunities for mainstreaming green and sustainable finance and identify, concretely, positive opportunities for greening their respective part of the financial ecosystem (e.g. greening policies, sustainability reporting standards, fiduciary duties, empower stakeholders' engagement (opposite to black box investing) as well as environmental, social and governance (ESG) incorporation into insurance, banking, investments and financial products to promote impact investing).

SO2: Support the development of Türkiye's sustainable finance ecosystem, underpinned by a robust regulatory framework and reinforced through the establishment of a multi-stakeholder sustainable finance platform, aimed at promoting the broader use of sustainable finance tools across the country. This entails support to the development of a sustainable finance regulatory framework in Türkiye including definition of sustainable investments encouraging issuance of green, sustainable and sustainability linked bonds and other financial products aimed inter alia at climate mitigation, climate adaptation, nature, biodiversity and environmental preservation. The Action will promote system thinking, address market failures, negative externalities and passive investment while improving the understanding of ESG data.

This Action shall be complementary to other upcoming actions on sustainable finance under the European Instrument for Sustainable Development Plus (EFSD+) and the Turkey Investment Platform (TIP), including risk sharing instruments for mobilising private capital for green and sustainable investment and technical assistance.

1.3. Beneficiar(y)/(ies) of the Action

The action shall be carried out in the Republic of Türkiye.

2. RATIONALE

2.1. Context

Sustainable finance refers to the process of taking ESG considerations into account when making investment decisions in the financial sector, leading to more long-term investments in sustainable economic activities and projects while mobilising financial flows from the capital markets. Environmental considerations might include climate change mitigation and adaptation, as well as the environment more broadly, for instance the preservation of biodiversity, pollution reduction and prevention and the circular economy. Social considerations could refer to issues of inequality, inclusiveness, labour relations, investment in people and their skills and communities. The governance of public and private institutions – including management structures, employee relations and executive remuneration – plays a fundamental role in ensuring the inclusion of social and environmental considerations in the decision-making process.

The proposed Action is a timely and strategic intervention designed to address critical challenges in Türkiye's transition to a sustainable and green economy by fostering sustainable finance activities. It aligns with the strategic objectives of IPA III, particularly Window 3 (Environment and Climate Change) and Window 4 (Private Sector Development), supporting environmental protection, climate change mitigation, and a low-carbon circular economy. This Action complements the EU's enlargement policy by promoting sustainability and climate action, essential for candidate countries. The Action) also strengthens Türkiye's alignment with EU environmental standards and regulations. It also reflects the European Commission's commitment to promoting sustainable finance and the European Green Deal. It aligns with the EU acquis under Chapter 27.

"Environment and Climate Change," while advancing national strategies and supporting the Sustainable Development Goals (SDGs), particularly SDG 13 which calls for urgent action to address climate change and its effects along with many other SDGs including SDG 17 "Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialisation and foster innovation". Other Chapters such as Chapter 9 on Financial Services as well as Chapter 11 on Agriculture and Rural Development are within the scope of this AD.

The Action directly supports Türkiye's national agendas for environmental protection and climate action. Türkiye has committed to reducing greenhouse gas emissions and tackling climate change, adhering to the Paris Agreement and setting national targets through its Nationally Determined Contribution (NDC). The National Climate Change Action Plan and Adaptation Strategy further outline national priorities for environmental sustainability. Reducing greenhouse gas emissions will also rely on financial products that support sustainable agriculture practices such as renewable-energy power irrigation systems, organic farming, carbon sequestration practices and so forth. These will improve soil health and increase biodiversity. Financial instruments can also promote the optimise use of water, fertilisers, pesticides, reducing environmental harm while preserving productivity.

"2021 Green Deal Action Plan of Türkiye" (published in the Official Gazette dated 16 July 2021, with a Presidential Circular No. 2021/15) aims to comply with the policies of combating global climate change, sustainable agriculture and biodiversity as well as to support green transformation designed in alignment with the European Green Deal. The Action Plan outlines policies to determine the steps that can be taken regarding the national financing system and to develop the ecosystem that will ensure the development of green finance in Türkiye, as well as policies to ensure the effective use of existing financing opportunities under the heading 2.3 "Green Finance". Among its 19 Specialised Working Groups (SWGs), the Directorate for EU Affairs contributes to EU fund coordination through the "EU Funded Projects SWG," and this Action will build on their progress.

The Pre-Accession Economic Reform Programme (2024 – 2026) notes that national legislation is being developed to create a taxonomy that outlines the criteria for determining the sustainability of economic activities under Structural Reforms 5.2. Sustainability and Resilience.

The 12th Development Plan of Türkiye (2024-2028) models for both adaptation and mitigation efforts to address climate change including Do No Significant Harm DNSH principle (item 870) Additionally, a national taxonomy will be created to define what constitutes an environmentally sustainable economic activity, considering both international standards and Türkiye's specific needs (item 870.1). Financial resources for transitioning to a low-carbon economy will be diversified (item 870.2), and participation in international financial markets will be accelerated through environmental, social, and governance criteria. This will also involve the development of innovative and sustainable financing tools for green transformation (item 870.3).

The Medium-Term Programme (2024-2026)[1], under the Macroeconomic Targets and Policies, outlines that, in alignment with the 2053 net zero emission target and national development priorities, the green transformation process will be expedited. This will involve reducing greenhouse gas emissions, enhancing climate adaptation capabilities, prioritising competitiveness and efficiency, ensuring a fair transition, and creating national incentive mechanisms while leveraging global financial resources to their fullest extent.

The EFSD+ was launched in June 2021 as part of the Neighbourhood, Development, and International Cooperation Instrument (NDICI) - Global Europe. The beneficiaries listed in Annex I to Regulation (EU) 2021/1529 of the European Parliament and of the Council of 15 September 2021 establishing the Instrument for Pre-Accession assistance (the "**IPA III Regulation**") are eligible for support through the EFSD+. The EFSD+ constitutes an integrated financial package supplying financing capacity in the form of grants,

1 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/09/Medium-Term-Program-2024-2026.pdf

budgetary guarantees and financial instruments on a worldwide basis, supported by EU External Action Guarantee. It is composed of regional investment platforms, among which is the TIP.

The EFSD+ guarantee programmes for which Türkiye is eligible support green and sustainable investment projects and the increased uptake of sustainable finance instruments (such as green and blue bonds) aimed at supporting climate change mitigation, adaptation, nature, sustainable agriculture, biodiversity and environmental protection. These projects include decarbonising manufacturing and energy sectors, green urbanisation, renewable energy, waste-to-energy, circular economy, biodiversity, smart agriculture, irrigation, and sustainable urban mobility. Additionally, the instrument supports SMEs and startups in commercialising new technologies and promotes economic inclusion for women, youth, and underserved communities.

The Sustainable Finance Advisory Hub is an EU-initiative (European Commission, together with Member States, development agencies, EU DFIs and UN organisations) to coordinate their offer of EU expertise and resources for EU partner countries in sustainable finance, inspired by EU experience. The specific objective of the Hub is to develop sustainable finance ecosystems and in particular capacity for transactions with credible sustainability features, in EU partner countries taking into account local contexts while promoting alignment with international good practice and building on EU frameworks and standards, to scale up the mobilisation of private capital towards sustainable (infrastructure) investments, in line with countries' and EU policy priorities such as the Green Deal, Global Gateway, Inclusive Growth and Job Creation.

In the above context, the Action will pave the way for a larger awareness and an enabling environment for green and sustainable finance activities in Türkiye. This includes, but is not limited to, the establishment of a **multi- stakeholder platform** aimed at facilitating discussions, providing technical expertise, and promoting sustainable finance practices.

By providing a platform for **exchange, peer-to-peer learning**, and support, the Action will focus on:

a. **Fostering a sustainable mind-set within the financial ecosystem**

- Proving customised training and collaborating with key actors to embed ESG considerations into policymaking, financial product development, investment project structuring, and decision-making processes.
- The platform will aggregate current ongoing dispersed sustainable finance initiatives and provide a meeting point to the members of the Istanbul financial centre

b. **Supporting stakeholders in transitioning towards sustainable finance**

- Assisting relevant stakeholders in adapting their products and methods, while developing green and sustainable initiatives. This will help increase the supply of and access to sustainable financial instruments such as sustainability-linked bonds, thematic loans, social impact bonds, and impact investment vehicles, creating a more supportive environment for these innovations.

c. **Encouraging fiscal, legal, and regulatory reforms**

- Promoting policies and incentives for green investments and facilitating the integration of ESG considerations into corporate and SME operations. This also involves creating synergies between different instruments and encouraging the private sector to internalise climate risks, promote sustainable supply chains, foster green innovation and competitive sustainability.

2.2. Problem Analysis

The Action addresses the challenges in Türkiye's green and digital transition by promoting access to sustainable finance, strengthening the regulatory framework, and building capacity in the financial and real

sectors. This will empower all stakeholders to play a role in accelerating Türkiye's transition to a sustainable and green economy.

The challenges which represent possible roadblocks hindering Türkiye's transition to a greener economy encompass economic, social, environmental, and climate change dimensions. Limited access to sustainable finance may restrict investments in renewable energy, sustainable infrastructure, and other green sectors in the longer term. For SMEs, there's a lack of long-term financing specifically designed for eco-friendly projects. Larger investment projects would benefit from a diversification of available financing instruments. Financial institutions and businesses often lack the awareness and expertise to integrate ESG considerations into their decision-making processes or to find positive opportunities to combat climate change or enhance biodiversity. A skilled workforce with a "green and sustainable mindset" is essential for evaluating and managing green and sustainable investments. However, there is a gap in the availability of professionals with the necessary expertise in sustainable finance and available professionals may not be sufficiently aware of opportunities and instruments for greening their activities. Therefore, traditional financing methods are often applied, with decisions that favour investments in carbon-intensive industries, leading to environmental degradation and pollution.

Raising awareness among all relevant actors within the sustainable finance ecosystem to pave the way for the development of sustainable finance frameworks and the promotion of green and sustainable financial instruments, in line with international best practices and credible, science- and policy-aligned targets as well as the objectives laid down under Sustainable Finance window of the EFSD+ mechanism. Lack of training and awareness raising programs for financial institutions and businesses on sustainable finance practices is a major roadblock which hinders developments of a sustainable finance landscape in Türkiye. Relevant stakeholders are as follows:

- *SMEs:* Most affected by limited access to green finance, hindering their ability to invest in sustainable practices and contribute to the green economy. Sustainable Agriculture will be part of this.
- *Corporates and Large Businesses:* Face pressure to adopt sustainable practices but require access to green/ sustainable finance to invest in green technologies and processes.
- *Financial Institutions (Banks, Insurance Companies):* Lack the expertise and capacity to assess and manage ESG risks and opportunities, limiting their ability to offer green financial products. Pension funds, non-banking institutions, development bank DSKB (Financial institutions), add also the Banks Association (very active and promoter of the draft Taxonomy)
- *Government and Regulatory Bodies:* Need a robust regulatory framework to attract green and sustainable investments and ensure the integrity of the market. Central Bank (note that the Central Bank of Turkey and BRSA/BDDK Regulatory body are members of the Network for Greening the Financial System and are working on a draft Taxonomy in coordination with the Banking Association)
- *Civil Society and Environmental NGOs:* Advocate for environmental protection and a sustainable future. They will benefit from increased green investments that address climate change and environmental degradation.
- *Most vulnerable groups:* While the overall impact is positive, there is a risk that certain groups might be negatively affected during the transition, such as workers in carbon-intensive industries. Policy frameworks should consider measures to support a just transition for these groups.

Support the development of **EFSD+/TIP and where possible demonstrational blending operations.**

One of the investment windows of the EFSD+/TIP mechanism focuses on sustainable finance. Proposed investment programs under this window aim to support green and sustainable bond issuances which will be implemented in collaboration with the beneficiaries and partner IFIs. This project will identify upstream pipeline opportunities that will support the implementation and monitoring of EFSD+ guarantees for sustainable finance relevant to Türkiye. Upstream project design including a robust regulatory framework and reinforced through the establishment of a multi-stakeholder sustainable finance platform, aims at promoting the broader use of sustainable finance and promote impact investing across the country.

A well-designed regulatory framework is needed to prevent uncertainties which may hinder the development of a robust green finance capital market. Awareness raising and capacity building objectives of the project will contribute to develop and enforce green finance regulations for regulatory institutions.

2.3. Lessons Learnt

The design of the Action incorporates valuable lessons learnt from past interventions in Türkiye and similar initiatives globally. Lessons from Past EU Actions in Türkiye are the importance of capacity building, the necessity of a fruitful stakeholder engagement, and the adaptation to local context. Specifically:

- *Stakeholder Engagement is Key:* Successful projects and various practices emphasised the importance of engaging all stakeholders, including government, financial institutions, businesses, universities and civil society. In this context, the Platform will function as a multi-stakeholder platform fostering dialogue and collaboration among the after-mentioned institutions. "Türkiye PMI Carbon Market Development Project" (PMI Project) was initiated by the Ministry of Environment, Urbanisation and Climate Change (MoUECC) within the scope of the WB's Partnership for Market Implementation (PMI) program and the studies to be carried out on the establishment of ETS in Türkiye have been scheduled. Multilateral development banks and bilateral financial institutions, including the EBRD, IBRD, IFC, EIB, AFD and KfW, are also active in Türkiye. A 3 billion worth Memorandum of Understanding (Climate MoU) was signed between Türkiye, IBRD, France, Germany, UN and EBRD to provide support for Türkiye's climate action. Regarding green classification of economic activities, efforts to establish a national taxonomy in line with the EU and international standards are being carried out under the coordination of the MoUECC with the contributions of all relevant institutions/organisations. Within the scope of the preparations for the national taxonomy, a MoU was signed in March 2023 with AFD for the project "Identification of Beneficiaries of Green Taxonomy in Türkiye and Preparation of Guidelines for Reporting". The regulator BDDK, together with the Bank Association, the Capital Markets Board, the Ministry of Trade, the Central Bank, the Ministry of Treasury and Finance, and Borsa Istanbul (which is also a member of the UN Sustainable Stocks Exchange initiative) are involved since 2015 in the Sustainable and Banking Network which has supported Türkiye in its Sustainable Finance journey leading it to an advanced level among peer countries. The new platform will have to take stock and build on this existing ground.

- *Adapting to Local Context:* Past experiences showcased the importance of tailoring interventions to the specific needs of critical sectors and regulatory environment of Türkiye. The Platform will consider existing initiatives, outputs from past exercises and regulations while promoting best practices from the EU. The "Potential Impact of the Carbon Border Adjustment Mechanism on the Turkish Economy" project was carried out by the MoUECC with the support of the EBRD in 2022. In addition, there are several projects carried out regarding the green transformation of critical and hard-to-abate sectors. Türkiye has announced the launch of the low-carbon pathways initiative, a project supported by the EBRD. The initiative focuses on the decarbonisation of key industrial sectors, including steel, cement, aluminium and fertilisers. Moreover, a Circular Economy National Action Plan was initiated under the IPA II "Technical Assistance for the Assessment of Türkiye's Potential for Transition to Circular Economy Project (DEEP)". Sustainable finance group stressed out the importance of creating a strong regulatory framework, capacity building for financial institutions, effective coordination among the stakeholders, alignment with the EU's regulations, and raising awareness.

The Global Lessons Learnt in Green Finance are related with the green taxonomy development, the paramount importance of innovation, and the effective monitoring and evaluation systems. Specifically:

- *Promoting the Green Taxonomy Development Process:* The success of green bond issuance in other countries demonstrates the value of clear definitions for sustainable investments. The "Preparation of guidelines for reporting and identification of users and beneficiaries of green taxonomy in Türkiye" project, aims to strengthen the technical capacity of the public and private institutions to establish green taxonomy schemes for Türkiye. In this context, the six taxonomy cases– namely the EU, China,

Indonesia, Mexico, South Korea, and South Africa are examined. The Action will further assist the creation of a national green taxonomy that is similar and aligned with the EU's framework.

- *Financial Innovation that Ensures Sustainability:* Supporting innovative green financing instruments has proven effective in other countries. The CMB Guidelines on Green Debt Instruments, Sustainable Debt Instruments, Green Lease Certificates and Sustainable Lease Certificates were published on 24 February 2022. The Guidelines are based on the Green Bond Principles of the International Capital Market Association (ICMA) and they aim to ensure that issuance of green bonds, sustainable bonds, green sukuk and sustainable sukuk is conducted under best practices and standards applicable in international markets, and to increase transparency, integrity, consistency and comparability in the financing of sustainable and green projects. Furthermore, in order to support the issuance of green and sustainable debt instrument lease certificates by real sector companies, the IFC and Environmental Finance organised a webinar titled "Encouraging Green and Sustainable Bond Issuances in Emerging Markets: Focusing on the Real Sector in Türkiye" in 2024. The discussions focused on the specific challenges facing real economy sustainability bond issuances, and how this can be supported locally and attract international investors. The multi-stakeholder sustainable finance platform will support the implementation of the recommendations from prior interventions in Türkiye.
- *Monitoring and Evaluation:* Regular monitoring and evaluation are crucial for assessing impact and adapting strategies. The Green Deal Working Group was created to monitor the implementation of the Türkiye's Green Deal Action Plan, to direct the studies by considering the global policy needs, and to carry out studies to improve the scope of the Action Plan and increase its effectiveness. The Action will further support a robust monitoring framework to track progress and identify areas for improvement. Additionally, facilitating sustainability reporting and disclosure guidelines for financial and non-financial entities will improve market transparency and signalling. This will help efforts to monitor and verify corporate actions and avoid "greenwashing". In this context, following the addition of a new provision to Article 88 of the Turkish Commercial Code No. 6102 on 4 June 2022, the Public Oversight, Accounting and Auditing Standards Authority has been granted the authority to determine and publish sustainability reporting standards in line with international standards.

Lessons from overcoming obstacles from past actions are related to limited sustainability of past projects, short-term thinking, lack of impact investing, weak monitoring and evaluation systems, and limited private sector participation.

Specifically:

- *Biodiversity Loss* consideration is still lagging behind as compared to Climate Change priorities and should catch up in the agenda.
- *Limited Sustainability of Past Projects:* Some past initiatives lacked robust long-term strategies. The Platform's multi-year timeframe and focus on capacity building aiming to ensure lasting impact.
- *Weak Monitoring and Evaluation Systems:* Inadequate monitoring in previous projects limited the ability to learn and adapt. The Platform will prioritise robust monitoring to ensure accountability and continuous improvement.
- *Limited Private Sector Participation:* Past projects sometimes faced challenges in attracting private sector investment. The private sector is currently unable to provide a sufficient volume of "bankable" green project development. Deployment of renewable energy, new climate technologies and energy efficiency technologies should be accelerated. In certain sectors, such as buildings and transportation infrastructure, the high upfront costs of large-scale green infrastructure projects pose significant challenges, while in agriculture, small-scale farms face difficulties due to low transaction sizes and high transaction costs. The Platform will work towards creating an attractive environment for private sector participation through a well-defined regulatory framework and capacity building for financial institutions.

Regarding stakeholders acting on Lessons Learnt, Directorate for EU Affairs and the EU Delegation in Türkiye together will play a leading role in delivering the support and ensuring it incorporates lessons learned from past actions.

3. DESCRIPTION OF THE ACTION

3.1. Intervention Logic

The **Overall Objective/Impact of this Action** is to contribute to the enhancement of sustainable finance eco-system in Türkiye to facilitate high impact investments to foster Türkiye's twin transition.

The Specific Objectives (Outcomes) of the Action are to:

1: Increase Awareness and Expertise: More engaged and knowledgeable stakeholders, individually and as a network, a strengthened overall sustainable finance ecosystem in Türkiye.

2: Strengthen the regulatory sustainable finance framework: more engaged institutions and peer-to-peer learning between the relevant regulatory and supervisory institutions.

3: Achieve the mainstreaming of sustainable finance: Knowledge sharing, capacity building, and showcasing of impactful project concepts will deepen market expertise, leading to the financing of high-impact sustainable projects.

The specific **Outputs** of this Action are:

Output 1.1: Established Multi-Stakeholder Sustainable Finance Platform following comprehensive gap and context analysis

Output 2.1: Enhanced capacity within the sustainable finance ecosystem, focused on regulatory aspects, generated upstream project pipeline in nascent policy areas to match sustainable finance opportunities

Output 3.1: Raised awareness and visibility of sustainable finance and synergies efforts, focusing on the private sector

3.2. Indicative Activities

By addressing systemic barriers and implementing the outlined intervention strategies, the Platform Action aims to create a robust and enabling environment that will incentivise private sector participation, unlock a wave of high-impact sustainable investments, and ultimately contribute to a more sustainable and prosperous future for Türkiye.

Multi-Stakeholder Sustainable Finance Platform: The Platform serves as a central medium bringing together diverse stakeholders to foster collaboration, knowledge sharing, and joint problem-solving and learning.

Supportive regulatory frameworks: Through ecosystem analysis, identification of best practices, and development of policy proposals, the Action aims to create a more supportive legal and regulatory environment for sustainable investments.

The Action outlines 3 specific activities aiming to achieve the overall objective of enhancing the sustainable finance ecosystem in Türkiye with the following indicative activities that could be undertaken for each output:

Activity 1 related to Output 1.1

- **Stakeholder Mapping and Needs Assessment**: Conduct stakeholder mapping and consultations to identify key actors in the Türkiye sustainable finance ecosystem. This will include a thorough needs assessment for an effective ecosystem, underpinned by an analysis of climate risk exposure in Türkiye's banking system and other financial players.
- **Ecosystem Analysis and Best Practices**: Analyse global and national financial ecosystems and identify best practices in sustainable finance, including examples from the EU and similar countries.
- **Platform Development**: Identify a hosting institution to ensure continuity. Develop a multi-year program strategy and establish governance arrangements for the platform. Activities may include:

    - **Virtual Hub**: Design, launch, and maintain a user-friendly Virtual Hub for communication and collaboration on sustainable finance. This hub will feature a website with information on funding opportunities, eligibility criteria, best practices, national initiatives, and online training, and will identify a suitable host among national stakeholders.

- **Country-Specific Analytic Papers**: Prepare tailored analytic papers including on market structures, actors, trends and innovations in sustainable finance

- **Roundtable Discussions**: Organise roundtable discussions with representatives from public institutions, national financial institutions, the banking sector, NGOs, and the private sector. These discussions will involve experts with first-hand experience in sustainable finance trends in close coordination with the Sustainable Finance Advisory Hub under which additional support might be available, and will focus on regulatory deep dives in Türkiye and related developments at the level of the EU (e.g. EU Sustainable Finance Regulatory Package, Sustainable Finance Disclosure Regulation & reporting duties, Corporate sustainability and Corporate Sustainability Reporting Directive requirements, Taxonomy, disclosures, tools and labels) and sustainable finance trends (e.g. Sustainable finance in emerging markets, sustainable finance instruments, thematic loans and bonds, gender finance & gender-focused bonds, green, sustainability, and social impact bonds, nature-related sustainable bonds and blue bonds, transition finance, greenwashing risks, ESG funds, other types of innovative finance.
- **Engaging DFIs**: Facilitate dialogue with Development Finance Institutions (DFIs) operating in Türkiye to explore opportunities for mainstreaming sustainable finance in the country. This includes building capacity to establish sector-specific hubs for knowledge transfer on new sustainable finance products, supporting needs identification, generating investment pipelines, and fostering partnership building.
- **Working Groups**: Establish working groups to foster expert discussions among stakeholders, exploring specific challenges and opportunities in sustainable finance with a view to: address market failures, use innovative financial instruments, analyse climate technological challenges, propose policy reforms and incentives for promoting transition pathways for critical climate sectors including nature-based solutions, biodiversity, sustainable agriculture, sustainable cities, alternative fuels and similar.
- **Tailor-Made Training**: Provide customised training on sustainable finance topics, incorporating case studies and real-world examples to enhance practical understanding of regulatory frameworks and sustainable finance instruments. Training will cover a range of topics, including green, social, sustainability, and sustainability-linked bonds; gender finance and gender-focused bonds; biodiversity and nature-related sustainable bonds, blue bonds; greenwashing risks; sustainable finance disclosure, and corporate sustainability reporting requirements, ESG funds, transition finance, among others.
- **Social Media and Publications**: Effectively manage social media and prepare relevant publications (e.g., booklets, brochures) to enhance visibility.

Activity 2 related to Output 2.1

- **Ecosystem Analysis and Policy Proposals**: Identify best practices in sustainable finance, conduct an analysis of Türkiye's national financial ecosystem and formulate policy proposals.
- **Capacity Building for Regulatory Alignment**: Strengthen regulatory alignment and the implementation of best practices through capacity-building initiatives. This will include enhancing capacities for needs identification, knowledge transfer on innovative products including comparative reports and case studies, trainings, workshops, conferences, and seminars.

- **Support for Sustainable Finance Taxonomy**: Assess needs to further support drafting and development of Türkiye's sustainable finance taxonomy and coordinate additional specialised support from the Sustainable Finance Advisory Hub aiming for alignment with the EU's taxonomy.

Development of Guidelines and Reports: Draft guidelines, reports, and manuals to support the implementation and dissemination of sustainable finance practices in Türkiye.

Activity 3 related to Output 3.1 Raised Awareness and Visibility of Sustainable Finance and Synergies Efforts, Focusing on the Private Sector

Awareness and Visibility Campaigns: Organise campaigns to raise awareness of sustainable finance policies and instruments, and to facilitate the synergies with other possibilities from IPA, TIP/EFSD+ and EU programs, among central institutions, capital markets, and the private sector.

- **High-Potential/High Impact Project Identification**: This activity focuses on identifying high-potential project concepts in areas related to climate transition, green and inclusive growth, and green development, including nature-based solutions, sustainable agriculture, sustainable cities, and green energy relevant for TIP/EFSD+ applications in Türkiye. It emphasises building partnerships for climate finance innovation, accelerating renewable energy deployment, and enhancing cooperation across value chains. Additionally, it supports the use of renewable electricity for producing alternative low-carbon fuels and chemicals, such as hydrogen, sustainable aviation fuel, and biofuels. The ultimate goal is to foster collaboration and infrastructure improvements that drive sustainable energy and low-carbon solutions, as well as ensuring necessary skills acquisition for inclusive and green growth.

Capacity building for Mainstreaming:

- Support in identification of gaps between baseline project concept and requirements following relevant international standards/ benchmarks, such as
  - The MDB/IDFC Common Principles for Climate Change Mitigation and Adaptation Tracking
  - The 'Substantial Contribution' criteria of the EU Taxonomy for sustainable activities as per the Climate Delegated Acts and the Environment Delegated Act
  - The IFC Reference Guide for Biodiversity Finance
  - The IFC Guidelines for Blue Finance
  - Do no significant harm principle as enshrined in the EU Taxonomy
- Identify and promote opportunities to showcase sustainability-related topics with the private sector (e.g. related to climate change, biodiversity, environmental degradation, social and governance aspects) and support mainstreaming with interested actors to showcase sustainability initiatives which will support the uptake and the implementation of EFSD+ programmes in Türkiye

3.3. Mainstreaming

This action is designed to mainstream climate change, environmental protection, and gender equality throughout its intervention logic. While not a primary focus, this Action can also contribute to disaster risk

reduction. By promoting investments in climate-resilient infrastructure and green technologies, the program can help communities better withstand the impacts of natural disasters.

Environmental Protection, Climate Change and Biodiversity

The Action is a technical assistance program focused on stakeholder coordination and development regarding sustainable financing. Given the nature of the program, a full Environmental Impact Assessment (EIA) or Strategic Environmental Assessment (SEA) is not required.

While the Multi-Stakeholder Sustainable Finance Platform does not directly finance infrastructure projects, it can still play a role in promoting climate change-relevant and biodiversity-friendly practices in accordance with a guidance document for financial institutions on how to assess and mitigate potential environmental (incl. biodiversity) risks associated with green investments. This can encourage the financing of projects that conserve natural habitats and promote sustainable resource management.

Gender equality and empowerment of women and girls

This Action integrates gender equality as a significant objective (G1) throughout its design, aiming to empower women and girls in the green economy.

It is to be noted that women-led businesses often face greater challenges in accessing finance, hindering their participation in green sectors. Also, promoting gender equality in green finance can unlock the full potential of women as entrepreneurs and innovators in the transition to a sustainable future.

Integration strategies of the Action are capacity building, financial products, stakeholder engagement, and monitoring and evaluation systems. Concerning the gender code and considering the significant focus on promoting women's participation in green finance, the Action can be classified as G1 under the OECD DAC gender codes.

By integrating gender equality throughout its design and implementation, the Action can contribute to a more inclusive and sustainable future for Türkiye, fostering women's leadership in the green transition.

Resilience

- *Climate Change Mitigation:* The Action's focus on green investments can help Türkiye adapt to and mitigate the impacts of climate change, such as droughts, floods, and extreme weather events. This strengthens communities' resilience to these shocks and reduces the risk of conflict arising from climate-related displacement and resource scarcity.
- *Disaster Risk Reduction:* Green investments in infrastructure like climate-resilient buildings and renewable energy sources can help communities better withstand natural disasters, reducing the risk of economic hardship and social disruption that can exacerbate conflict.

Disaster Risk Reduction

While the Action is not a direct Disaster Risk Reduction (DRR) intervention, it can contribute to disaster risk reduction (DRR) in Türkiye by promoting investments in climate-resilient infrastructure and technologies through green finance mechanisms, creating a more disaster-resilient future for the country by incentivising investments that reduce vulnerability to natural hazards. Specifically:

Indirect Impact on DRR

- *Climate Change Mitigation:* By supporting investments in renewable energy and energy efficiency, the Action helps reduce greenhouse gas emissions, ultimately mitigating the long-term effects of climate change. This includes reducing the intensity and frequency of extreme weather events like floods, droughts, and heatwaves, which are major disaster risks in Türkiye.

- *Climate-Resilient Infrastructure:* The Action can encourage green finance products that support the development of infrastructure that can better withstand natural disasters. Examples include buildings designed for earthquake resistance, flood-resistant housing in high-risk areas, or early warning systems for extreme weather events.
- *Natural Resource Management:* Green finance can support investments in sustainable forestry practices, soil conservation techniques, and watershed management projects. These initiatives can help reduce the risk of landslides, floods, and soil erosion, all of which contribute to disaster vulnerability.

Integration Strategies

- *Sector Focus:* Prioritise green finance products targeting sectors critical for DRR, such as renewable energy for reliable power supply during disasters, or sustainable construction practices for resilient infrastructure.
- *Partnership:* Collaborate with institutions like AFAD (the Disaster and Emergency Management Authority of Türkiye) to identify key DRR needs and tailor green finance solutions accordingly.
- *Risk Assessments:* Encourage financial institutions to integrate disaster risk assessments into their evaluation processes for green projects, ensuring investments contribute to long-term resilience.

The Action's impact on DRR is indirect and depends on the specific types of green investments ultimately supported. Since this Action primarily targets sustainable finance applications, its direct influence on infrastructure development or disaster preparedness might be limited. Developing specific guidelines for integrating DRR considerations into the design and implementation of green finance products, conducting training programs for financial institutions on disaster risk financing and green investment opportunities for DRR, and monitoring the impact of the Action on disaster preparedness and risk reduction in Türkiye, can maximise its positive contribution to Disaster Risk Reduction in the country.

3.4. Risks and Assumptions

Category	Risks	Likelihood (High/ Medium/ Low)	Impact (High/ Medium/ Low)	Mitigating measures
External Environment (1)	Limited private sector participation in green finance	Medium	High	• Develop attractive financial instruments with risk-sharing mechanisms to incentivise private investment. • Organize targeted outreach and capacity building programs for private sector actors on green finance opportunities. • Partner with development finance institutions (DFIs) to co-finance green projects.
Planning, Processes, and Systems (2)	Limited capacity of financial institutions to assess and manage green finance risks	Medium	Medium	• Develop capacity building programs for financial institutions on green finance concepts, risk assessment methodologies, and environmental and social safeguards. • Partner with international financial institutions with expertise in green finance to provide technical assistance. • Develop clear guidelines and procedures for green finance product development and risk management.
Planning, Processes, and Systems (2)	Lack of standardised green definitions and taxonomies in Türkiye	Medium	Medium	• Advocate for the development and adoption of a national green taxonomy aligned with international best practices. • Partner with relevant stakeholders to harmonise green definitions and ensure transparency in green finance products.

				• Develop guidance materials for financial institutions on classifying green investments according to a common framework.
People and Organisation (3)	Insufficient expertise within the team of the Platform on green finance and/or specific sectors	Low	Medium	• Recruit staff with relevant expertise in green finance, environmental sustainability, and the Turkish context. • Partner with international organisations and experts to provide technical assistance and knowledge sharing. • Invest in training and capacity building for the team on key areas.
Communication and Information (5)	Ineffective stakeholder engagement	Medium	Medium	• Develop a comprehensive stakeholder engagement strategy that identifies and reaches out to diverse groups • Utilise multiple communication channels to ensure accessibility for all stakeholders. • Organise inclusive consultations and workshops to gather feedback and inform program design.

External Assumptions

- *Continued access to international climate finance and expertise:* The ability of the **multi-stakeholder sustainable finance platform** to leverage international expertise and broker access to other support mechanisms (e.g. the Sustainable Finance Advisory Hub) as well as to financing opportunities from development finance institutions and private sector is critical for mobilising significant resources for green investments in Türkiye.

- *Growing demand for green technologies and sustainable practices among Turkish businesses:* For the Action to achieve its objective of promoting green investments, there needs to be a receptive market with a growing demand for renewable energy, energy efficiency solutions, and other environmentally friendly technologies.

- *Increased awareness and understanding of green finance concepts among Turkish financial institutions:* This assumption is crucial for the Action's capacity building programs and technical assistance to be effective in influencing financial institutions to develop and offer green finance products.

- *Commitment of Turkish policymakers to strengthen the regulatory framework for green finance:* A supportive regulatory environment that clarifies green definitions, promotes transparency, and incentivises green investments is essential for attracting private sector participation and ensuring the sustainability of the green finance ecosystem fostered by this Action.

3.5. Indicative Logical Framework Matrix

Results	Results chain: Main expected results (maximum 10	Indicators (at least one indicator per expected result)	Baselines (values and years)	Targets (values and years)	Sources of data	Assumptions
Impact	To contribute to the enhancement of sustainable finance eco-system in Türkiye to facilitate high impact investments to foster Türkiye's twin transition.	Number of new sustainable finance products in Türkiye	-	Increase by 50%	Capital Markets Board, Central Bank of Türkiye	*Not applicable*
Outcome 1	Increased awareness and Expertise: More engaged and knowledgeable stakeholders, individually and as a network, a strengthened overall sustainable finance ecosystem in Türkiye	1.1. Number of active members on the platform	0	50 representatives from government, financial institutions, private sector, and civil society	Platform's user database	Continued stakeholder interest in sustainable finance
		1.2. Frequency of knowledge-sharing events/meetings organized by the Platform (per year)	0	4	Platform's Activity reports	Sufficient resources and capacity within the Platform to organize events.
Outcome 2	Strengthen the regulatory sustainable finance framework: more engaged institutions and peer-to-peer learning between the relevant regulatory and supervisory institutions	Number of regulatory initiatives supported	Defined at inception	Defined at inception	Activity Reports of the Platform	Governments Commitment to implement recommendations from the Platform.
Outcome 3	Mainstreaming of sustainable finance achieved: Knowledge sharing, capacity building, and showcasing of impactful project concepts deepened market expertise, leading to the financing of high-impact sustainable projects.	Number of sustainable finance products and initiatives	Defined at inception	Defined at inception	Activity Reports of the Platform	Interest from the private sector the activities of the Platform
Output 1.1	1.1. Multi-Stakeholder Sustainable Finance Platform following comprehensive gap and context analysis	1.1. Launch date of the platform 1.2 Number of working groups, roundtable discussions and analytical papers prepared 1.3 Number of tailor-made trainings 1.4. Number of increased likes on social media accounts promoting the Platform and the Virtual Hub 1.5 Number of publications	-	Defined at inception	Platform's Activity reports	Timely completion of platform development activities. Availability of relevant data and cooperation from stakeholders during the analysis.
Output 2.1	2.1. Enhanced capacity within the sustainable finance ecosystem, focused on regulatory aspects, generated upstream project pipeline in nascent policy areas to match sustainable finance opportunities	2.1.1. Number and type of stakeholders consulted 2.1.2 Number of knowledge finding/sharing events (workshops, conferences, seminars, study visits for regulatory alignment, 2.1.3 number of draft guidelines, manuals, procedures etc. 2.1.4 number of projects generated at upstream	-	Defined at inception	Platform's Activity Reports	Continued interest from stakeholders in capacity building opportunities.
Output 3.1	3.1. Raised awareness and visibility on sustainable finance and synergies efforts focusing on the private sector	3.1.1. Number of awareness and visibility events 3.1.2 number of capacity building activities and identified opportunities for mainstreaming sustainable practices in the private sector 3.1.3. Number of project concepts identified	-	Defined at inception	Platform's Activity Reports	Interest from the private sector, business world and NGOs on sustainable finance

4. IMPLEMENTATION ARRANGEMENTS

4.1. Financing Agreement

In order to implement this action, it is envisaged to conclude a financing agreement with the Republic of Türkiye.

4.2. Indicative Implementation Period

The indicative operational implementation period of this action, during which the activities described in section 3 will be carried out and the corresponding contracts and agreements implemented is 72 months from the date of conclusion of the financing agreement.

Extensions of the implementation period may be agreed by the Commission's responsible authorising officer by amending this Financing Decision and the relevant contracts and agreements.

4.3. Implementation Modalities

The Commission will ensure that the EU appropriate rules and procedures for providing financing to third parties are respected, including review procedures, where appropriate, and compliance of the action with EU restrictive measures[2].

4.3.1. Direct Management (Procurement)

A procurement procedure for a technical assistance contract will be carried out in order to achieve the specific objectives of this Action.

4.4. Scope of geographical eligibility for procurement and grants

The geographical eligibility in terms of place of establishment for participating in procurement and grant award procedures and in terms of origin of supplies purchased as established in the basic act and set out in the relevant contractual documents shall apply, subject to the following provisions.

The Commission's authorising officer responsible may extend the geographical eligibility on the basis of urgency or of unavailability of services in the markets of the countries or territories concerned, or in other duly substantiated cases where application of the eligibility rules would make the realisation of this action impossible or exceedingly difficult (Article 28(10) NDICI-Global Europe Regulation).

4.5. Indicative Budget

Indicative Budget components	EU contribution (amount in EUR)
Methods of implementation – cf. section 4.3	
Outcomes 1-3, composed of	**3 000 000**

[2] EU Sanctions Map. Please note that the sanctions map is an IT tool for identifying the sanctions regimes. The source of the sanctions stems from legal acts published in the Official Journal (OJ). In case of discrepancy between the published legal acts and the updates on the website it is the OJ version that prevails.

Procurement (Direct Management) – cf. section 4.3.1.	3 000 000
Evaluation – cf. section 5.2 **Audit** – cf. section 5.3	may be covered by another Decision
Strategic Communication and Public Diplomacy – cf. section 6	will be covered by another Decision
Totals	**3 000 000**

4.6. Organisational Set-up and Responsibilities

The Ministry of Foreign Affairs Directorate for EU Affairs (DEUA) will be the main beneficiary, and Action will be implemented in close cooperation with the EU Delegation to Türkiye (EUD) which will be the Contracting Authority of this Action.

A Steering Committee will be set up to foster the exchange of information throughout the implementation of the Action. In addition to the permanent members of the Steering Committee (the EUD, DEUA), top executives of beneficiary institutions with capacity for representation may also take part in the Steering Committee as well as the Presidency of Strategy and Budget and relevant ministries, such as Ministry of Treasury and Finance, Ministry of Transport and Infrastructure, Ministry of Environment, Urbanisation and Climate Change, and Ministry of Energy and Natural Resources, Ministry of Industry and Technology, and other regulatory bodies such as Capital Markets Board, Banking Regulatory Board, Insurance Regulatory Board, Energy Markets Regulatory Board.

The Steering Committee will meet for the first time 6 months after the signature of the contract, and then every 6 months during the implementation of the project in order to discuss implementation, approve progress reports, discuss solutions to potential problems, and future planning.

5. PERFORMANCE MEASUREMENT

5.1. Monitoring and Reporting

The day-to-day technical and financial monitoring of the implementation of this action will be a continuous process, and part of the implementing partner's responsibilities. To this aim, the implementing partner shall establish a permanent internal, technical and financial monitoring system for the action and elaborate regular progress reports (not less than annual) and final reports. Every report shall provide an accurate account of implementation of the action, difficulties encountered, changes introduced, as well as the degree of achievement of its Outputs and contribution to the achievement of its Outcomes and, if possible, at the time of reporting, contribution to the achievement of its Impacts, as measured by corresponding indicators, using as reference the logframe matrix.

The Commission may undertake additional project monitoring visits both through its own staff and through independent consultants recruited directly by the Commission for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission for implementing such reviews).

Monitoring of this Action will be performed by the Directorate for EU Affairs and EU Delegation to Türkiye.

5.2. Evaluation

Having regard to the nature of the action, evaluation(s) may be carried out for this action or its components by the beneficiary via independent consultants. The evaluations will be carried out as prescribed by the DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation.

The evaluation reports shall be shared with the partner country and other key stakeholders following the best practice of evaluation dissemination. The implementing partner and the Commission shall analyse the conclusions and recommendations of the evaluations and, where appropriate, in agreement with the partner

country, jointly decide on the follow-up actions to be taken and any adjustments necessary, including, if indicated, the reorientation of the project.

5.3. Audit and Verifications

Without prejudice to the obligations applicable to contracts concluded for the implementation of this action, the Commission may, based on a risk assessment, contract independent audit or verification assignments for one or several contracts or agreements.

6. STRATEGIC COMMUNICATION AND PUBLIC DIPLOMACY

All entities implementing EU-funded external actions have the contractual obligation to inform the relevant audiences of the Union's support for their work by displaying the EU emblem and a short funding statement as appropriate on all communication materials related to the actions concerned. To that end they must comply with the instructions given in the 2022 guidance document *Communicating and raising EU visibility: Guidance for external actions* (or any successor document).

This obligation will apply equally, regardless of whether the actions concerned are implemented by the Commission, the partner country, service providers, grant beneficiaries or entrusted or delegated entities such as UN agencies, international financial institutions and agencies of EU Member States. In each case, a reference to the relevant contractual obligations must be included in the respective financing agreement, procurement and grant contracts, and contribution agreements.

7. SUSTAINABILITY

The performance management system can be designed to assess the long-term impact of the Action

- **Focus on Capacity Building:** Monitoring and evaluation should assess the extent to which the Facility is building the capacity of stakeholders (financial institutions, businesses, and policymakers) to develop, finance, and implement sustainable projects beyond the Facility's lifespan.
- **Track Policy and Regulatory Changes:** The Platform should monitor how its interventions contribute to long-term policy and regulatory reforms that incentivize and facilitate green investments beyond the Facility's direct involvement.
- **Project Selection with Long-Term Vision:** Project selection criteria should consider not just the immediate environmental and social benefits, but also the potential for the project to be replicated, scaled-up, or become self-sustainable in the long run.
- **Monitoring Project Sustainability:** The Platform can track whether funded projects have mechanisms in place to ensure their environmental and social benefits are maintained after the Facility's direct support ends.

To ensure the system itself is efficient and adaptable, technology will be utilised to leverage online platforms and data management tools in order to streamline data collection, analysis, and reporting, reducing administrative burden and ensuring long-term data accessibility. The performance management framework, including KPIs and data collection methods, will be reviewed periodically to ensure they remain relevant and adapt to changing circumstances. Engaging stakeholders (beneficiaries, government agencies, etc.) during the evaluation process will provide valuable feedback on the effectiveness of the performance management system and identify areas for improvement. Moreover, regularly assessing the cost-effectiveness of the performance management system will ensure resources are being used efficiently to generate meaningful data and insights.

The Action is designed to have multiplier effects in terms of information sharing and potential for replication. Through the capacity building activities on sustainable project-specific initiatives, local and central

administrations will develop the required technical knowledge internally. This will help them in retaining the strategies demonstrated and applied over the course of the Action. Ultimately, they will be able to sustain the same momentum in streamlining new projects even beyond the implementation period of the Action. Involvement of the CSOs and other civil representatives during the implementation phase will aid in increasing the public awareness in relevant to green transition projects, which will then constitute an induced public expectation for further project commitments from the municipal administrations.

Following the implementation of the Action, the availability of adequately tailored technical guidelines will contribute to the beneficiaries' capacity to function self-sufficiently. The Outputs that are proposed as part of this Action will result in improved practices in the green transition domain. The involvement of experts familiar with European sectoral policies during the Action will safeguard that the Outputs are fully compatible with the EU and other international commitments of the beneficiaries. Both the European and the national objectives will be conveyed to the municipal administrations allowing them to be familiar with the regional/ national positions. In this way, they can relate to these positions while designing sustainable and green interventions. All procedures, manuals or guidelines developed as part of this Action will be simple enough to be regularly updated and changed by the staff of the final beneficiaries without further external support. Besides, any such documents will not contradict with the legal provisions of the final beneficiaries.

Ref Ares(2025)8579376 - 09/10/2025

EN

THIS ACTION IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

ANNEX I.8

to the Financing Agreement for the Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024

Action Document for Energy

ANNUAL ACTION PLAN
This document constitutes the annual work programme in the sense of Article 110(2) of the Financial Regulation, and annual and multiannual action plans and measures in the sense of Article 9 of IPA III Regulation and Article 23(2) of NDICI - Global Europe Regulation.

1. SYNOPSIS

2. Action Summary Table

Title	**Energy** Annual action plan in favour of Türkiye for 2024
OPSYS	OPSYS business reference: ACT-62857
ABAC	ABAC Commitment level 1 number: JAD.1655607
Basic Act	Financed under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III)
Economic and Investment Plan (EIP)	No
EIP Flagship	No
Team Europe	No
Beneficiar(y)/(ies) of the action	The action shall be carried out in Republic of Türkiye
Programming document	IPA III Programming Framework
PRIORITY AREAS AND SECTOR INFORMATION	
Window and thematic priority	Window 3: Green Agenda and Sustainable Connectivity Thematic Priority 2: Transport, digital economy and society and energy
Sustainable Development Goals (SDGs)	Main SDG (1 only): SDG 7: Affordable and Clean Energy Other significant SDGs (up to 9) and where appropriate, targets: SDG 9: Industry, Innovation, and Infrastructure SDG 12: Responsible Consumption and Production

	SDG 13: Climate Action SDG 15: Life on Land			
DAC code(s)	23181 - Energy education/training (20 %) 23182 - Energy research (30 %) 23630 - Electric power transmission and distribution (centralised grids) (50 %)			
Main Delivery Channel	Central Government – 12001			
Targets	☒ Climate ☐ Gender ☐ Biodiversity			
Markers (from DAC form)	**General policy objective**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Participation development/good governance	☒	☐	☐
	Aid to environment	☐	☒	☐
	Gender equality and women's and girl's empowerment	☒	☐	☐
	Reproductive, maternal, new-born and child health	☒	☐	☐
	Disaster Risk Reduction	☒	☐	☐
	Inclusion of persons with Disabilities	☒	☐	☐
	Nutrition	☒	☐	☐
	RIO Convention markers	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Biological diversity	☒	☐	☐
	Combat desertification	☒	☐	☐
	Climate change mitigation	☐	☐	☒
	Climate change adaptation	☒	☐	☐
Internal markers and Tags	**Policy objectives**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Flagship	YES ☐	NO ☒	
	Tags:	YES	NO	
	Transport	☐	☒	
	Energy	☐	☒	

	Environment and climate resilience	☐		☒
	Digital	☐		☒
	Economic development (incl. private sector, trade and macroeconomic support)	☐		☒
	Human Development (incl. human capital and youth)	☐		☒
	Health resilience	☐		☒
	Migration and mobility	☐		☒
	Agriculture, food security and rural development	☐		☒
	Rule of law, governance and Public Administration reform	☐		☒
	Other	☐		☒
	Digitalisation	☐	☒	☐
	Tags	YES		NO
	digital connectivity	☒		☐
	digital governance	☒		☐
	digital entrepreneurship	☒		☐
	digital skills/literacy	☒		☐
	digital services	☒		☐
	Connectivity	☐	☒	☐
	Tags	YES		NO
	digital connectivity	☒		☐
	energy	☒		☐
	transport	☐		☒
	health	☐		☒
	education and research	☒		☐
	Migration	☒	☐	☐
	Reduction of Inequalities	☒	☐	☐
	COVID-19	☒	☐	☐
BUDGET INFORMATION				
Amounts concerned	Budget line: 15 02 02 01 Total estimated cost: EUR 4 800 000.00 Total amount of EU budget contribution EUR 4 800 000.00 EUR 4 800 000.00 for indirect management with IPA III beneficiary			

MANAGEMENT AND IMPLEMENTATION	
Implementation modalities (management mode and delivery methods)	**Indirect management with** the Republic of Türkiye
Final Date for conclusion of Financing Agreement	At the latest by 31 December 2025
Final date for concluding contribution / delegation agreements, procurement and grant contracts	3 years following the date of conclusion of the financing agreement, with the exception of cases listed under Article 114(2) of the Financial Regulation
Indicative implementation period	72 months following the conclusion of the Financing Agreement
Final date for implementing the Financing Agreement	12 years following the conclusion of the Financing Agreement

1.2 Summary of the Action

The **overall objective of the Action** is the harmonisation with EU practices by promoting the Green Agenda in Türkiye while fostering transition to green and low-carbon Energy.

The Action will contribute to the **specific objectives** of the **IPA III Thematic Priority 2: Transport, digital economy and society and energy within the Window 3 Green agenda and sustainable connectivity**: *to strengthen technical capacity and standardisation in electricity distribution and to improve capacity and policy dialogue on critical raw material recovery for energy technologies.*

The Action is in line with the goals of the European Green Deal and will enhance Türkiye's alignment with European practices while encouraging innovation, investments, and closer synergies with EU stakeholders. These efforts will strengthen Türkiye's capacity and accelerate its transition to clean and low carbon energy in compliance with its climate commitments, promoting sustainable economic growth.

The Action aims to increase institutional capacity and is composed of two initiatives or Areas of Support (AoS):

- AoS1: Enhancement of the Institutional capacity of Turkish Electricity Distribution Corporation (TEDAŞ) on Live Line Maintenance in line with EU standards and practices.

- AoS2: Enhancement of the Institutional capacity of the Turkish Energy, Nuclear and Mineral Research Agency (TENMAK) and creation of an EU-Türkiye stakeholders' platform to foster the dialogue on the recovery of secondary critical raw materials for energy technologies.

The two AoS are complementary and aim to increase concrete benefits for citizens by reducing power outages and adopting circular economic principles in the manufacture of renewable technologies.

The Action also addresses key Sustainable Development Goals (SGDs):

- AoS1 addresses Türkiye's frequent power outages by encouraging live line maintenance practices in line with EU to ensure an efficient and reliable electricity supply, contributing directly to SDGs 7, 9, and 13.
- AoS2 aims to enhance EU-Türkiye policy dialogue and Türkiye capacity to recycle crucial minerals, supporting sustainable resource management and circular economy principles for the manufacturing of renewable energy technologies, contributing to SDGs 7, 9, 12, 13, and 15.

1.3 Beneficiar(y)/(ies) of the Action

The action shall be carried out in the Republic of Türkiye.

2. RATIONALE

2.1 Context

The European Green Deal aims for a climate-neutral EU by 2050, influencing energy policies and strategies with a focus on digital technologies for sustainability. Türkiye's energy policies align with these international goals through documents such as the 12th National Development Plan (2024-2028), the Türkiye National Energy Plan (2022-2035), and the Türkiye Energy Efficiency 2030 Strategy, emphasising energy security, market stability, and renewable energy.

Türkiye's Sustainable Development Goals (SDGs) include SDG 7 (affordable and clean energy), SDG 8 (sustainable economic growth and employment), and SDG 13 (climate action). Additionally, Türkiye aims at strengthening its alignment with EU policies and enhance digital connectivity.

AoS1:
TEDAŞ's capacity building action focuses on transferring live line maintenance technology from EU member countries to Türkiye, aiming to increase energy efficiency and support Türkiye's 2053 net zero emission targets.

This action aligns with Türkiye's strategic documents, including the Energy Efficiency 2030 Strategy and the II. National Energy Efficiency Action Plan, which emphasises reducing energy distribution losses, increasing efficiency, and prioritising R&D projects. The 12th Development Plan aims for a competitive, efficient, and secure energy supply structure. The Medium-Term Plan focuses on increasing energy efficiency, combating climate change, and leveraging green and digital transformation opportunities. The MENR National Energy Plan supports energy market reforms and alignment with EU policies.

This action contributes to Türkiye's energy efficiency targets, enhances energy supply security, and promotes the development of sustainable energy technologies. It aligns with IPA III framework objectives by ensuring energy security and efficiency.

AoS2:
The Paris Agreement underscores the importance of limiting global warming to 1.5°C by reducing carbon emissions through renewable energy sources.

Rare Earth Elements (REEs) play a critical role in electric motors, batteries, wind turbines, solar panels, and catalytic converters, minimising air pollution and enhancing efficiency. They are essential for the green energy transition.

Türkiye's REE Strategy prioritises the recovery of REEs from waste such as end-of-life electric vehicle batteries and permanent magnets, emphasising R&D for energy-saving and high-recovery technologies. It includes pre-feasibility studies for recycling technologies, strategies to minimise environmental impacts, and awareness-raising activities for different societal segments.

This action aligns with strategic documents such as the 12th National Development Plan, the Medium-Term Programmes (2022-2024, 2024-2026), and the MENR Strategic Plan, which focus on renewable energy, energy efficiency, and environmental sustainability. The IPA III Programming Framework emphasises the sustainable production and utilisation of critical raw materials, energy efficiency, and renewable energy projects.

This action supports SDG 7, SDG 8, SDG 9, SDG 12, SDG 13, and SDG 15, contributing to Türkiye's efforts to develop a sustainable and efficient energy sector, improve environmental quality, and align with EU policies.

2.2. Problem Analysis

AoS1: Enhancement of the Institutional capacity of Turkish Electricity Distribution Corporation (TEDAŞ) on Live Line Maintenance in line with EU standards and practices;

Reliable electricity is critical to the well-being of communities, as power outages disrupt daily life, health services and educational activities. Improving the reliability of electricity supply improves the quality of life, as highlighted in the United Nations article "Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development as Goal 7: Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy for all".

According to the Energy Market Regulatory Authority's (EMRA) 2023 Electricity Market Sector Report[1], the System Average Interruption Duration Index (SAIDI) is calculated as 771 minutes, which is significantly higher than the Council of European Energy Regulators (CEER)'s cut-off limits (100 minutes). This excessive duration of outage has a significant impact on the social and economic well-being, including on the health of the population. One of the main reasons for the long outage is inadequate maintenance. In the current situation, the electricity line needs to be de-energised for maintenance and the concern of not leaving users without electricity leads to inadequate maintenance. Inadequate maintenance increases the risk of line failure which leads to dramatic service failures. For example, in February 2022, the power grid collapsed in Isparta due to much heavier than expected snowfall. The risks that emerged in the line over time due to the lack of adequate maintenance became a reality with the snowfall and caused a two-day power outage. It was assessed that the excessive currents resulting from the failure had a cascading effect on many elements of the line. Live line maintenance is an effective solution for lack of maintenance by eliminating the underlying concern of not de-energising the line.

The inability to supply energy in a reliable manner also affects the operational efficiency of the distribution electricity network. "With proper maintenance and service, the equipment lifetime can be significantly extended" is highlighted in IEA Electricity Grids and Secure Energy Transitions Report[2]. Hence, by using live

---

[1] https://epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-24/elektrikvillik-sektor-raporu

[2] https://www.iea.org/reports/electricity-grids-and-secure-energy-transitions

line maintenance approach to extend the lifespan of the components, another target is to lower the emission rate from the waste material.

Therefore, the action focuses on the adoption of a live line maintenance system in the electricity distribution network of Türkiye in line with the EU. By minimising the outage duration, live line maintenance will provide reliable energy supply and ensure operational efficiency of the network. In the transition to live line maintenance in Türkiye, legislative and technical capacity building is required. In this context, this action encompasses training of trainers for live line maintenance, preparatory work for a live line maintenance training centre, feasibility analyses on the network and recommendations for legislative arrangements.

Identification of main stakeholders and corresponding institutional and/or organisational issues (mandates, potential roles, and capacities) to be covered by the action

The implementation of live line maintenance in Türkiye's electricity distribution network involves several key stakeholders. The Ministry of Energy and Natural Resources (MENR) leads the energy sector, focusing on policy development, legislative enforcement, and strategic oversight of energy and natural resources. MENR's role includes ensuring sustainable energy consumption and supporting economic growth. The Turkish Electricity Distribution Corporation (TEDAŞ), under MENR, plays a pivotal role in building the capacity of 21 private electricity distribution companies by providing live line maintenance training, overseeing certification, and setting procedural guidelines. These companies are expected to adopt live line maintenance practices, aligning with EU standards to improve network reliability and reduce outages. Local communities, especially in underserved areas, will benefit from increased electricity reliability, despite potential temporary disruptions. Training providers and consultants, working with TEDAŞ and EU experts, will ensure that training programs are tailored to Türkiye's unique infrastructure needs, facilitating a smooth transition to live line maintenance techniques.

AoS2: Enhancement of the Institutional capacity of Turkish Energy, Nuclear and Mineral Research Agency (TENMAK) and creation of an EU-Türkiye stakeholders' platform to foster the dialogue on the recovery of secondary critical raw materials for energy technologies.

Both Türkiye and EU's demand for base metals, battery materials, rare earths and more are set to increase exponentially as the EU divests from fossil fuels and turns to clean energy systems which necessitate more minerals. At the same time, the EU green transition will require the build-up of local production of batteries, solar panels, permanent magnets, and other clean tech. Abundant access to a range of raw materials will be needed to address the growing demand. However, specific focus should also be put on ensuring a circular approach, therefore making renewable energy technologies truly renewable. In this respect, it is necessary to improve the use of secondary raw materials from waste. Extraction and production of critical material from waste will not only cause lower emission and polluting impact compared to primary sources but also will limit depletion of natural resources. Hence, use of secondary raw materials from waste has the clear benefit to couple circular economic approach to the clean energy transition and achieving the net zero emission target.

The strategic importance and interest for such topic goes well beyond research and innovation activities and it is strictly intertwined with stakeholder's engagements, and it can perfectly fit with the EU-Türkiye policy dialogue given the converging and synergistic objectives.

To develop a system for the recovery of critical minerals from secondary resources, national and international regulations should be analysed and the relevant regulatory framework established and at the same time knowledge transfer from EU Member States (EU MS) should be facilitated to allow for an increased production from secondary sources.

In this context, joining EU and Türkiye forces and bringing together relevant stakeholders would require the creation of a dedicated platform to underpin and foster dialogue beyond the usual research and innovation

boundaries. With the possible ambition of creating both a policy mechanism for setting common priorities on critical raw material for energy manufacturing (e.g. boron and lithium) and a mechanism for attracting additional funding from private and institutional investors.

It is important to gather all stakeholders together, both Public and private, so to facilitate dialogue and identify concrete pathways to scale up production of critical raw materials from alternative (secondary) sources to develop a circular economy and to achieve 2053 net zero emission target.Currently, critical minerals are widely obtained from primary sources by traditional mining. Awareness should be raised to increase knowledge on the recovery of critical minerals from secondary sources.

Recently, the European Union released its Critical Raw Materials, however although some organisations, institutions, and groups in Türkiye have created Türkiye's critical mineral lists, an official list has not been published yet. To ensure supply chain security, environmental sustainability, sustainable production, and economic development, determining Türkiye's critical minerals should be a part of strategic planning. To that end, in addition to publishing the critical mineral list, there is an urgent need to make social, commercial, and legal regulations for the recovery of critical minerals from secondary sources and to create strategy documents in this context.

Identification of main stakeholders and corresponding institutional and/or organisational issues (mandates, potential roles, and capacities) to be covered by the action

The Energy Sector in Türkiye is governed by multiple institutions, with the Ministry of Energy and Natural Resources (MENR) playing a leading role under the Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA). **MENR** is responsible for policy development, legislation, and oversight of energy security, efficiency, and international cooperation. It collaborates with the **Ministry of Trade,** which focuses on economic competitiveness, and the **Ministry of Environment, Urbanisation, and Climate Change**, which aims to protect environmental sustainability. The **Turkish Energy, Nuclear, and Mineral Research Agency (TENMAK)**, established in 2020, oversees scientific research and innovation in energy, mining, and nuclear technology. TENMAK's **Rare Earth Elements Research Institute (NATEN)** focuses on research and development related to rare earth elements, fostering cooperation with public and private entities to advance technological products and ensure sustainable resource use. Together, these institutions work to enhance Türkiye's competitiveness and support its transition to a secure, sustainable energy future.

2.3. Lessons Learned

The most important lessons learned from the last two decades covering IPA I and IPA II periods are continuous improvement and systematic performance monitoring of the institutional capacity building activities with a holistic view of the ecosystem and focusing on full compliance with EU energy legislation, market, and network:

- Improved compliance with EU legislation;
- Need for rapid adaptation to the European Green Deal regulations;
- Need for an institutional capacity dedicated to the transformation of the energy ecosystem;
- Need for improved human resource capacity in public institutions in the energy sector;
- Raised awareness and learning by doing with pilot renewable energy projects;
- Improved dialogue and strengthened cooperation with the European Commission and various energy sector stakeholders.

Additionally, the MENR has accelerated the implementation of projects and programmes in the sector towards the transition to a green and low-carbon economy in close cooperation with sector stakeholders. Therefore, the capacities of the MENR and critical institutions have been improved, and their coordination and relationships have been strengthened.

To sum up:

- Good communication was key to our success, stressing the importance of clear discussions among team members.
- Careful planning helped handle unexpected problems, showing how crucial preparation is.
- Using flexible methods allowed us to quickly adapt to changes in the project's needs, highlighting the importance of being responsive.

Additionally, it was understood that improving compliance with EU regulations and enhancing teamwork, which emphasise the need for continuous improvement and real structural reforms, were crucial.

3. DESCRIPTION OF THE ACTION

3.1. Intervention Logic

The Overall Objective/Impact of this action is to facilitate the harmonisation with EU standards and practices by promoting the Green Agenda in Türkiye's while fostering transition to a greener and low-carbon Energy.

The Specific Objectives (Outcomes) of this action are to:

1. enhance efficiency and reliability of the Turkish electricity distribution system through strengthened technical capacity and standardisation in line with EU practices,
2. improve Türkiye's capabilities in recovering critical raw materials, particularly for renewable energy technologies in collaboration and dialogue with the EU.

The Outputs to be delivered by this action contributing to the corresponding Specific Objectives (Outcomes) are:

1.1 contributing to Outcome 1 (or Specific Objective 1) Improved TEDAS capacity for Live Line Maintenance through training of trainers in cooperation with the relevant EU partners and alignment with practices and procedures of relevant EU Member States.

1.2 contributing to Outcome 1 (or Specific Objective 1) Feasibility Assessment and preparatory steps for Live Line Maintenance centre or facility in Türkiye is in line with the EU standards, norms and legislation.

2.1 contributing to Outcome 2 (or Specific Objective 2) Enhanced strategic management, sectoral assistance and technical capacity of TENMAK/NATEN in recovery of critical raw materials (CRM) from secondary resources (mining residues and EoL products), with specific focus on renewable energy technologies (e.g. REEs, boron and lithium).

2.2 contributing to Outcome 2 (or Specific Objective 2): Established EU-Türkiye stakeholders' platform to foster the EU-Türkiye policy dialogue on the recovery of secondary critical raw materials for energy technologies.

The underlying intervention logic for this action is that the outputs will contribute to achieve the outcome and thus the above-mentioned impact under the assumptions mentioned under chapter 3.4 "Risks and Assumptions".

3.2. Indicative Activities

Activities related to Output 1.1

- Activity 1.1.1: Training of trainers in cooperation with relevant EU facilities which may include specific on-site training in EU MS to acquire the necessary theoretical and practical training on live line maintenance technology.
- Activity 1.1.2: Preliminary analysis on Turkish electricity distribution system, study of EU best practices of live line maintenance via desk research and preparation of knowledge transfer plan
- Activity 1.1.3: On-site analysis of EU best practices for live line maintenance applications via site visits to EU countries (indicatively to 3 countries) in line with knowledge transfer plan. A targeted TAIEX study visit can precede those trainings to increase their practical implications on improving the current live line maintenance applications in Türkiye.
- Activity 1.1.4: Network analysis and preparation of feasibility for application of live line maintenance in the Turkish electricity distribution network including definition of technical standards and technical specifications, transition needs, preparation of Technician's Manuals for live line maintenance.
- Activity 1.1.5: Strategy and Roadmap for Application of Live Line Maintenance in Türkiye including recommendations for necessary legislation and regulations.

Activities related to Output 1.2:

- Activity 1.2.1 Preparatory activities, including feasibility, guidance and manuals for the creation of a live line maintenance training centre for electricity distribution in Türkiye in line with relevant EU Member States practices. This will also include:

  - Creation of a training module including training strategies, curriculum, content, trainer manual, trainee documents, list of materials and equipment to be used in the training
  - Requirement and feasibility analysis for training centre (training centre includes theoretical and practical area)
  - Design and definition of technical specifications (including bill of quantities) of the training centre

Activities related to Output 2.1:

- Activity 2.1.1 Technical Assistance and support for NATEN/TENMAK, including:

  - Project Opening and Stakeholder Engagement Event
  - Current situation analysis on CRM market in Türkiye from circular economy perspective covering legislation and practices as well as industrial security with a special focus on energy sector via determination of the percentage of recovered CRMs and reused EoL products (e.g. magnet-to-magnet production) used in energy systems
  - Study on literature via desk research and good practices via study visits (indicatively to 3 countries) for CRM recovery from EoL products covering technology, economics, administrative and regulatory aspects
  - Requirement Analysis for transition to circular economy in CRM market of Türkiye (with a special focus on CRMs used in energy sector (permanent magnets in wind turbines, Li-ion batteries of EV motors, etc.) in Türkiye) for recovery of EoL products covering legislation, ecosystem mapping (including public and private sector) and industrial restructuring

- Mid-Term Strategy and Roadmap for EoL Products Recovery Sector in Türkiye
- Strategy and Road-Map Workshop for discussions on the Requirement Analysis Report and Mid-Term Strategy and Roadmap for EoL Products Recovery Sector by the public and private sector stakeholders
- Business Analysis for Development of Institutional Capacity of TENMAK/NATEN
- Technical Analysis and know-how development on recovery technologies for the recovery of CRMs from Secondary Sources and End-of-Life (EoL) Products including required technological infrastructure, procedures (workflow charts), environmental compliance, cost analysis etc.
- Design of a pilot-scale EoL products recovery facility with state-of-art technologies for TENMAK including technological, regulatory and economic feasibility, etc. and creation of operational manual of the facility
- Design of a Model EoL Products Recovery Facility for industry including technological, regulatory and economic feasibility, etc. and creation of operation manual of the facility
- Introductory Meeting for Model EoL Products Recovery Facility to the sector stakeholders
- Symposium on EoL products recovery

- Activity 2.1.2 Capacity building for NATEN/TENMAK, including:
  - Trainings for development of institutional capacity in TENMAK/NATEN on CRM recovery
  - Fellowship in EoL products recovery facility, laboratories, research institutes, etc. for metallurgical methods, permanent magnet recycling, etc. in the EU countries
  - Participation in international workshops/symposiums/sectoral events on the recovery of CRMs from EoL products, permanent magnet recycling, etc.

Activities related to Output 2.2:

- Activity 2.2.1: creation of a platform to deepen and underpin the EU-Türkiye policy dialogue on critical raw material from secondary sources for the clean energy transition (making renewables truly renewable). This will also include:
  - necessary scientific support in cooperation with TENMAK and other relevant Institutions
  - specific support for engagement of EU MS and Turkish stakeholders with clear focus on attraction of investments
  - visibility, communication and outreach

3.3. Mainstreaming

Environmental Protection, Climate Change and Biodiversity

The Action addresses environmental protection, climate change, and biodiversity through various initiatives. In fact, the action tackles energy losses in Türkiye's electricity and increases the energy efficiency of the distribution network by adopting EU-standard live line maintenance technologies, reducing greenhouse gas emissions, and extending the lifespan of network components. Continuous monitoring and maintenance of these materials contribute to environmental protection.

Moreover, the action aims to achieve sustainable development by enhancing institutional capacity for sustainable resource management, particularly in recovering critical minerals from secondary sources. It includes raising awareness, developing technical expertise, and fostering cooperation through networks and partnerships. These initiatives align with the EU Green Deal, focusing on international cooperation, innovation in clean technologies, and transitioning to a circular economy.

Gender equality and empowerment of women and girls

As per OECD Gender DAC codes identified in section 1.1, this action is labelled as G0. Although this implies that the action is not relevant for gender equality, it will contribute to the objectives and the policies of 12th Development Plan (2024-2028) (NDP), putting equal opportunities between men and women as an integral part of its design, implementation, monitoring and evaluation.

In the 12th Development Plan (2024-2028) (NDP) "*Action will be carried out for a gradual transition to increase the representation and participation of women, who constitute half of the population, in all decision-making mechanisms, including the public, private sector, politics, and at all levels of management.*" The improved equality of women's rights with those of men is explicitly emphasized in this phrase.

3.4. Risks and Assumptions

Category	Risks	Likelihood (High/ Medium/ Low)	Impact (High/ Medium / Low)	Mitigating measures
3-Risks related to people and the organisation	Loss of or inadequate support from critical personnel	Medium	High	Backup personnel are being prepared and recruited.
3-Risks related to people and the organisation	Participants who receive training are not familiar with the electrical distribution materials in the relevant EU country for AoS1	Medium	Low	Introduction to electrical materials to participants before and during the training.
1-Risks related to the external environment	Coordination deficiencies or delays with the organizations intended to provide know-how and technology transfer	Medium	Medium	Keeping bilateral relations up-to-date and dynamic

External Assumptions

- The effects of regional climate changes on live line maintenance operations will be taken into account when preparing the feasibility report;
- The Electricity Distribution Companies in the regions where the analysis for the Feasibility Report will be conducted shall provide the necessary data for the analysis to the consultant;
- The Electricity Distribution Companies will be willing to provide overall good quality services which includes, but not limited to, investments and planning of the distribution systems, maintain the necessary communication infrastructure for real-time monitoring of the energy flow, receiving and finalising the notifications regarding the system, and planning and implementation of preventive maintenance and repair services at all stages from the entry of the electricity into the distribution system to the consumption points in the distribution area covered by its license.
- Stakeholders will be willing to participate and cooperate throughout the actions;
- The EU parties will be willing to transfer know-how to the Turkish side

3.5. Indicative Logical Framework Matrix

Results	Results chain: Main expected results	Indicators	Baselines (2023)	Targets (2030)	Sources of data	Assumptions
Impact	To facilitate the harmonisation with EU standards and practices by promoting the Green Agenda in Türkiye's while fostering transition to a greener and low-carbon Energy.	1 Share of renewable energy sources in electricity generation 2 Completion rate of 27 actions under MENR's responsibility in Energy Efficiency 2030 Strategy and 2nd National Energy Efficiency Action Plan	1 %43.4 (2025) 2 %0 (2024)	1 %47.3 (2030) 2 %100 (2030)	1 MENR's reports (DG Energy Affairs) 2 MENR's reports (Directorate of Energy Efficiency and Environment-DEEE)	*Not applicable*
Outcome 1	Enhanced efficiency and reliability of the Turkish electricity distribution system through strengthened technical capacity and standardisation in line with EU practices	1.1 Reduced Average Interruption Duration Index of Turkish Electricity Distribution System	1.1 771 minutes	1.1 600 Minutes	1.1 EMRA's Annual Electric Market Sector Report	DSOs willing to engage with the project
Outcome 2	Improved capabilities in critical raw material recovery in Türkiye, particularly for renewable energy technologies achieved through collaboration and dialogue with the EU	2.1.1 Number of ongoing projects on recovery and recycle in TENMAK	2.1.1 3	2.1.1 5	2.1.1 Annual Reports (TENMAK)	Commitment from EU and TR stakeholders is in place
Output 1 related to Outcome 1	1.1 Improved TEDAS capacity for Live Line Maintenance through training of trainers in cooperation with relevant EU partners and alignment with practices and procedures of relevant EU Member States.	1.1.1 Number of trainers on Live Line Maintenance 1.1.2 Strategy and Roadmap for Application of Live Line Maintenance in Türkiye	1.1.1 0 1.1.2 0	1.1.1 20 1.1.2 1	1.1.1 Project Reports 1.1.2 Project Reports	TEDAS commitment to retain the knowledge acquired
Output 2 related to Outcome 1	1.2 Conducted feasibility assessment and preparatory steps for Live Line Maintenance Center or facility in Türkiye in line with EU standards, norms and legislation	1.2.1 Presence of Design Projects of the Training Center for Live Line Maintenance	1.2.1 0	1.2.1 1	1.2.1 Project Reports	TEDAS commitment to consider a LL facility in Türkiye
Output 1 related to Outcome 2	2.1 Enhanced strategic management, sectoral assistance and technical capacity of TENMAK/NATEN in recovery of critical raw materials (CRM) from secondary resources (mining residues and EoL products), with	2.1.1 Availability of midterm strategy and roadmap for transition to circular economy in CRM market of Türkiye	2.1.1 No 2.1.2 No	2.1.1 Yes 2.1.2 Yes	2.1.1 Project Reports 2.1.2 Project Reports	TENMAK to make available the necessary staff and resources

	specific focus on renewable energy technologies (e.g. REEs, boron and lithium).	2.1.2 Presence of a design for a Model EoL Products Recovery Facility for industry				
Output 2 related to Outcome 2	Established EU-Türkiye stakeholders' platform to foster the EU-Türkiye policy dialogue on the recovery of secondary critical raw materials for energy technologies.	2.2.1 Presence of a Platform for EU-Türkiye policy dialogue on secondary critical raw materials for energy technologies created and operational	2.2.1 No Platform is present	2.2.1 EU-Türkiye stakeholders' platform is created	2.2.1 Project Reports	Continuous political engagement from EU and Türkiye

4. IMPLEMENTATION ARRANGEMENTS

4.1. Financing Agreement

To implement this action, it is envisaged to conclude a financing agreement with the Republic of Türkiye.

4.2. Indicative Implementation Period

The indicative operational implementation period of this action, during which the activities described in section 3 will be carried out and the corresponding contracts and agreements implemented, is 72 months from the date of conclusion of the financing agreement.

Extensions of the implementation period may be agreed by the Commission's responsible authorising officer in duly justified cases by amending this Financing Decision and the relevant contracts and agreements.

4.3. Implementation Modalities

The Commission will ensure that the EU appropriate rules and procedures for providing financing to third parties are respected, including review procedures, where appropriate, and compliance of the action with EU restrictive measures[3].

4.3.1. Indirect Management with an IPA III beneficiary

This action will be implemented under indirect management by the Republic of Türkiye.

The managing authority responsible for the execution of the action is the National IPA Coordinator (NIPAC). The managing authority shall be responsible for legality and regularity of expenditure, sound financial management, programming, implementation, monitoring, evaluation, information, visibility and reporting of IPA III activities.

The managing authority shall rely on sectoral expertise and technical competence of the following intermediate bodies for policy management: Turkish Electricity Distribution Corporation (TEDAŞ); Turkish Energy, Nuclear and Mineral Research Agency (TENMAK). They shall ensure sound financial management of the action.

Budget implementation tasks such as calls for tenders, calls for proposals, contracting, contract management, payments and revenue operations, shall be entrusted to the following intermediate body for financial management: CFCU. It shall ensure legality and regularity of expenditure.

4.3.2. Changes from indirect to direct management (and vice versa) mode due to exceptional circumstances

In case part of the AoS2 cannot be implemented under Indirect Management with the Beneficiary Country,

---

[3] EU Sanctions Map. Please note that the sanctions map is an IT tool for identifying the sanctions regimes. The source of the sanctions stems from legal acts published in the Official Journal (OJ). In case of discrepancy between the published legal acts and the updates on the website it is the OJ version that prevails.

the creation of a platform to deepen and underpin the EU-Türkiye policy dialogue on critical raw material from secondary sources for the clean energy transition (making renewables truly renewable) may be implemented in direct management (procurement).

4.4. Scope of geographical eligibility for procurement and grants

The geographical eligibility in terms of place of establishment for participating in procurement and grant award procedures and in terms of origin of supplies purchased as established in the basic act and set out in the relevant contractual documents shall apply, subject to the following provisions.

The Commission's authorising officer responsible may extend the geographical eligibility based on urgency or of unavailability of services in the markets of the countries or territories concerned, or in other duly substantiated cases where application of the eligibility rules would make the realisation of this action impossible or exceedingly difficult (Article 28(10) NDICI-Global Europe Regulation).

4.5. Indicative Budget

Indicative Budget components	EU contribution (amount in EUR)
Methods of implementation – cf. section 4.3	
Outcome 1: Enhanced efficiency and reliability of the Turkish electricity distribution system through strengthened technical capacity and standardisation in line with EU practices, composed of	**2 100 000**
Indirect management with the Republic of Türkiye – cf. section 4.3.1, and	2 100 000
Outcome 2: Improved Türkiye's capabilities in recovering critical raw materials, particularly for renewable energy technologies in collaboration and dialogue with the EU, composed of	**2 700 000**
Indirect management with the Republic of Türkiye – cf. section 4.3.1	2 700 000
Indirect management with the Republic of Türkiye – cf. section 4.3.1	**4 800 000**
Evaluation – cf. section 5.2 **Audit** – cf. section 5.3	may be covered by another Decision
Strategic Communication and Public Diplomacy – cf. section 6	will be covered by another Decision
Totals	**4 800 000**

4.6. Organisational Set-up and Responsibilities

The Managing Authority (MA) in the field of Energy is the National IPA Coordinator (NIPAC). The IBPMs of the activities are TEDAŞ and TENMAK.

Budget implementation tasks such as calls for tenders, calls for proposals, contracting, contract management, payments and revenue operations, shall be entrusted to the following intermediate body for financial management (IBFM): CFCU.

Each AoS defined in this action document will establish its management units for a smooth implementation of the activities. Day-to-day management and coordination of the activities will be carried out by the Action Coordination Units (ACU).

A Steering Committee (SC) will be established for each activity and will be mainly composed of the representatives of the MA, IBPMs, IBFM, Ministry of Energy and Natural Resources, the stakeholders of the activities, National IPA Coordinator (NIPAC), Presidency of Strategy and Budget as well as the Delegation of the European Union to Türkiye (EUD). The SC will act as the advisory body that will provide high-level strategic guidance and oversight on activity implementation. SC will be gathered at regular intervals and additionally whenever deemed necessary.

Furthermore, a Sectoral Monitoring Committee (SMC) which is one of the highest decision taking platforms in terms of effective management of the funds provided by the EU, will meet regularly to solve the problems encountered during the programming, implementation and monitoring and give recommendations for effective utilisation of funds. SMC will be mainly composed of the representatives of the Commission/EU Delegation to Türkiye, MA, IBPMs, IBFM, the stakeholders of the activities, the Presidency of Strategy and Budget, NIPAC and if necessary relevant line ministries especially.

The functions of Sectoral Monitoring Committee are as follows:

- Review at each meeting the progress made towards achieving the specific targets of the Programme based on the basic documents.
- Examine at each meeting the results of implementation, particularly the achievement of the targets set for each priority axis and measures and interim evaluations.
- Examine the sectorial annual and final reports on implementation.

SMC will meet at least twice a year at the initiative of NIPAC. The issues to be followed up will cover the period between two Committee meetings and the Committee Members will be informed about the current situation with regards to those issues.

As part of its prerogative of budget implementation and to safeguard the financial interests of the Union, the Commission may participate in the above governance structures set up for governing the implementation of the action.

The Managing Authority and IBPMs/Co-Beneficiaries/Stakeholders of the activities are given below;

Outcomes	**Managing Authority**	**IBPM / Co-Beneficiaries / Stakeholders**
Outcome 1	NIPAC	IBPM: Turkish Electricity Distribution Corporation (TEDAŞ)
Outcome 2	NIPAC	IBPM: Turkish Energy, Nuclear and Mineral Research Agency (TENMAK)

5. PERFORMANCE MEASUREMENT

5.1. Monitoring and Reporting

The day-to-day technical and financial monitoring of the implementation of this action will be a continuous process, and part of the implementing partner's responsibilities. To this aim, the implementing partner shall establish a permanent internal, technical and financial monitoring system for the action and elaborate regular progress reports (not less than annual) and final reports. Every report shall provide an accurate account of implementation of the action, difficulties encountered, changes introduced, as well as the degree of

achievement of its results (Outputs and direct Outcomes) as measured by corresponding indicators, using as reference the log frame matrix (for project modality) and the partner's strategy, policy or reform action plan list (for budget support). The Commission may undertake additional project monitoring visits both through its own staff and through independent consultants recruited directly by the Commission for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission for implementing such reviews).

Roles and responsibilities for data collection, analysis and monitoring:

- Monitoring tasks undertaken by the implementing partners/ beneficiary country, under the coordination of NIPAC Office, and NAO Office for financial monitoring, will consist of collecting and analysing data aiming at informing on the use of resources and progress towards planned results, feeding the management of the action's decision-making processes.

- Monitoring tasks undertaken by the EU Delegation shall complement the implementing partners'/ beneficiary country's monitoring system, especially in key moments of the action cycle. It will also support follow-up of recommendations stemming out of external monitoring and will be used for informing EU management. This monitoring could take different forms and methodologies (meetings with implementing partners, action steering committees, on the spot checks …), to be decided based on specific needs and resources at hand. Reporting will be done according to methodologies and tools included in DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation, including the use of standard checklists.

Both types of internal monitoring are meant to inform and provide support to external monitoring:

- External monitoring / Results Oriented Monitoring (ROM)
  The Commission and/or NIPAC may undertake additional project monitoring in line with the European Commission rules and procedures set in the Financing Agreement through independent consultants recruited directly by the Commission/NIPAC for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission/NIPAC for implementing such reviews). These reviews might be composed of monitoring of the action, results data collection or any other task that is identified in the most recent EC guidelines.

The Steering Committees will be established at activity level in order to steer the implementation of activities, achievement of results against indicators in the action document, to discuss monitoring findings (including ROM findings) and agree on corrective actions as appropriate. The Steering Committees will be composed of the representatives of end beneficiaries, Lead Institution, NIPAC Office, Contracting Authority and the EU Delegation.

5.2. Evaluation

Having regard to the nature of the action, evaluation(s) may be carried out for this action or its components by the beneficiary via independent consultants. The evaluations will be carried out as prescribed by the DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation.

The evaluation reports shall be shared with the partner country and other key stakeholders following the best practice of evaluation dissemination[4]. The implementing partner and the Commission shall analyse the conclusions and recommendations of the evaluations and, where appropriate, in agreement with the partner country, jointly decide on the follow-up actions to be taken and any adjustments necessary, including, if indicated, the reorientation of the project.

5.3. Audit and Verifications

Without prejudice to the obligations applicable to contracts concluded for the implementation of this action, the Commission may, on the basis of a risk assessment, contract independent audit or verification assignments for one or several contracts or agreements.

6. STRATEGIC COMMUNICATION AND PUBLIC DIPLOMACY

All entities implementing EU-funded external actions have the contractual obligation to inform the relevant audiences of the Union's support for their work by displaying the EU emblem and a short funding statement as appropriate on all communication materials related to the actions concerned. To that end they must comply with the instructions given in the 2022 guidance document *Communicating and raising EU visibility: Guidance for external actions* (or any successor document).

This obligation will apply equally, regardless of whether the actions concerned are implemented by the Commission, the partner country, service providers, grant beneficiaries or entrusted or delegated entities such as UN agencies, international financial institutions and agencies of EU Member States. In each case, a reference to the relevant contractual obligations must be included in the respective financing agreement, procurement and grant contracts, and contribution agreements.

7. SUSTAINABILITY

TEDAŞ, focusing on enhancing electricity distribution networks with shorter outage durations, integrates economic, environmental, and social impacts into sustainable business practices. Following completion of the action, TEDAŞ plans to conduct live line maintenance training and certification at its upcoming training centre. These efforts align with Türkiye-specific adaptations of EU-mandated procedures facilitated by the Ministry of Energy and Natural Resources (MENR). The institutional capacity will be bolstered through training, alongside the promotion of live line maintenance guidelines and procedures. TEDAŞ will manage certificate renewals and certify staff periodically, with audits ensuring sustained live line maintenance in the electricity distribution sector.
The supply chain complexity of Rare Earth Elements (REEs) and critical raw minerals underscores the importance of recycling and reusing End of Life (EoL) materials to develop Türkiye's REEs and critical raw minerals economy. This holistic approach significantly enhances Türkiye's sustainability in clean energy and recycling sectors, contributing to global efforts for a greener and more sustainable future.
The sustainability of gained knowledge and skills from these actions will be safeguarded for the long term. Post-action policies and guidelines by the Ministry of Energy and Natural Resources will ensure the continuity of action results. European Union support and guidance will be pivotal in maintaining sustainability standards. Feasibility reports and legislative recommendations resulting from these actions will guide Türkiye's energy strategy towards reliability and security.

---

[4] See best practice of evaluation dissemination

EN

THIS ACTION IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

ANNEX I.9

to the Financing Agreement for the Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024

Action Document for Increasing Youth Employment through Wage Reimbursement

ANNUAL ACTION PLAN

This document constitutes the annual work programme in the sense of Article 110(2) of the Financial Regulation, and annual and multiannual action plans and measures in the sense of Article 9 of IPA III Regulation and Article 23(2) of NDICI - Global Europe Regulation.

1. SYNOPSIS

1.1. Action Summary Table

Title	Increasing Youth Employment through Wage Reimbursement Annual action plan in favour of Türkiye for 2024
OPSYS	ACT-62860
ABAC	ABAC Commitment level 1 number: JAD.1655607
Basic Act	Financed under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III)
Economic and Investment Plan (EIP)	No
EIP Flagship	No
Team Europe	No
Beneficiar(y)/(ies) of the action	The action shall be carried out in the Republic of Türkiye
Programming document	IPA III Programming Framework
PRIORITY AREAS AND SECTOR INFORMATION	
Window and thematic priority	Window 4 – Competitiveness and Inclusive Growth Thematic Priority 1: Education, employment, social protection and inclusion policies, and health
Sustainable Development Goals (SDGs)	Main SDG (1 only): SDG 8: Decent Work and Economic Growth 50% Other significant SDGs: SDG 1: No Poverty 5% SDG 5: Gender Equality 25% SDG 10: Reduced inequality 20%

DAC code(s)	16020 – Employment creation – 100%			
Main Delivery Channel	12001- Central Government			
Targets	☐ Climate ☒ Gender ☐ Biodiversity			
Markers (from DAC form)	**General policy objective**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Participation development/good governance	☐	☒	☐
	Aid to environment	☒	☐	☐
	Gender equality and women's and girl's empowerment	☐	☒	☐
	Reproductive, maternal, new-born and child health	☒	☐	☐
	Disaster Risk Reduction	☒	☐	☐
	Inclusion of persons with Disabilities	☒	☐	☐
	Nutrition	☒	☐	☐
	RIO Convention markers	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Biological diversity	☒	☐	☐
	Combat desertification	☒	☐	☐
	Climate change mitigation	☒	☐	☐
	Climate change adaptation	☒	☐	☐
Internal markers and Tags	**Policy objectives**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Flagship	YES ☐		NO ☒
	Tags:	YES		NO
	Transport	☐		☒
	Energy	☐		☒
	Environment and climate resilience	☐		☒
	Digital	☐		☒

	Economic development (incl. private sector, trade and macroeconomic support)	☐		☒
	Human Development (incl. human capital and youth)	☐		☒
	Health resilience	☐		☒
	Migration and mobility	☐		☒
	Agriculture, food security and rural development	☐		☒
	Rule of law, governance and Public Administration reform	☐		☒
	Other	☐		☒
	Digitalisation	☐	☒	☐
	Tags	YES		NO
	digital connectivity	☐		☒
	digital governance	☐		☒
	digital entrepreneurship	☒		☐
	digital skills/literacy	☐		☒
	digital services	☐		☒
	Connectivity	☒	☐	☐
	Tags	YES		NO
	digital connectivity	☐		☒
	energy	☐		☒
	transport	☐		☒
	health	☐		☒
	education and research	☐		☒
	Migration	☒	☐	☐
	Reduction of Inequalities	☐	☒	☐
	COVID-19	☒	☐	☐

BUDGET INFORMATION	
Amounts concerned	Budget line: 15 02 02 01 Total estimated cost: EUR 11 000 000.00 Total amount of EU budget contribution EUR 11 000 000.00 of which EUR 11 000 000.00 for indirect management with IPA III beneficiary
MANAGEMENT AND IMPLEMENTATION	
Implementation modalities (management mode and delivery methods)	**Indirect management with** the Republic of Türkiye

Final Date for conclusion of Financing Agreement	At the latest by 31 December 2025
Final date for concluding contribution / delegation agreements, procurement and grant contracts	3 years following the date of conclusion of the financing agreement, with the exception of cases listed under Article 114(2) of the Financial Regulation
Indicative operational implementation period	72 months following the conclusion of the financing agreement
Final date for implementing the Financing Agreement	12 years following the conclusion of the financing agreement

1.2. Summary of the Action

This Action addresses the needs in Türkiye towards Thematic Priority (TP) 1 of the IPA Programming Framework: Education, Employment, Social Protection and Inclusion Policies under Window 4 - Competitiveness and Inclusive Growth through targeted measures on employment aiming at the promotion of youth employment in Türkiye. To this end, the overall objective of the Action is to strengthen social and economic development of Türkiye by increasing the employability and employment of youth. The specific objective is to support registered youth employment through wage reimbursement for young employees hired by young entrepreneurs in pilot provinces.

Young people, particularly those aged 15-24 [1]and 15-29 who are not in education, employment, or training (NEET), are significantly impacted by the labour market challenges. The NEET average (15-29) in the European Union is 11.2%, 12.5% for women and 10.1% for men. At the same time, in Türkiye, the NEET rate is 25.8% (36.3% for women and 15.6% for men[2]). Unemployment is particularly acute among young people with higher education degrees. Türkiye's labour market faces the lack of experience of young people, skills gap, the high cost for employers and the high labour supply in the employment market. In this context, this Action aims at encouraging young employers to employ young people with no experience and/or recent graduates by providing wage reimbursements. Under the Action, diverse opportunities, such as training, workshops or entrepreneurship camps will be provided to young people, with particular emphasis on young women, to increase their participation in the labour market.

The Action serves the IPA III Programming Framework and Strategic Response priorities in terms of providing decent work opportunities to vulnerable segments of the society as well as increasing the employment of groups requiring special policies, fostering quality employment, promoting equality, social inclusion and combatting poverty and improving national institutional capacity to provide quality education by building the capacity of relevant target groups. The Action will also contribute to the targets such as increasing registered employment and reducing youth unemployment established in the Economic Reform Programme (ERP) 2024-2026.

1.3 Beneficiar(y)/(ies) of the Action

The action shall be carried out in the Republic of Türkiye. It will be implemented indicatively in three cities (Ankara, İstanbul, İzmir).

2. RATIONALE

2.1 Context

As Türkiye addresses the challenge of youth unemployment, with TURKSTAT reporting that 22.5% of young people are NEET and 17.4% of 15-24-year-olds are unemployed as of 2023, the search for effective solutions becomes ever more pressing. 15-24-year-old NEET rate is 23.2% for women and 14.3% for men. Socially, high unemployment rates among the youth lead to increased frustration and disillusionment, potentially fuelling social unrest and instability, exacerbating also feelings of alienation and exclusion among young people and potentially leading to higher rates of mental health issues and substance abuse. Prolonged periods of unemployment have impact on key life milestones such as family formation, which can have a long-term demographic effect. Economically, the underutilisation of young talent represents a significant loss of human capital and potential economic output. When young people are unable to find work, it not only affects their personal financial stability but also places a burden on the social security system as they may require more support. Additionally, a large pool of unemployed youth may lead to brain drain, as skilled and educated young individuals often pursue opportunities abroad, potentially limiting their contributions to the national growth. The economic impact also extends to the overall productivity of the workforce, as a more experienced and engaged labour force is essential for sustained economic growth and innovation. Having these economic and social dimensions in mind, this Action intends to address the multi-faceted youth employment problem in Türkiye through wage reimbursement and policy recommendations.

This Action aims at ensuring the transition of employees who have been unemployed for at least 1 month or young people with no work experience to registered employment through wage support. In this context, the targeted youth will be able to gain work experience and their sustainability in working life will be underpinned. This Action will also pave the way for unemployed youth to participate in employment by raising awareness. Entrepreneurship camps, workshops and information events will be organised for target groups. Raising awareness on youth in national strategy documents such as the next National Employment Strategy, Development Plan, Economic Programme and Annual Programme will also be ensured within the scope of this Action. Awareness activities will be carried out to increase awareness on social security and ensure the transition from unregistered to registered employment. In addition, support will be provided to young unemployed people to become entrepreneurial candidates through targeted activities.

At present, there is an active incentive in Türkiye called the 'Young Entrepreneur Support' (YES). Through this incentive provided by the Social Security Institution (SGK) in Türkiye, the social security premiums of individuals aged 18-29 who open a business for the first time are covered by the Ministry of Treasury and Finance for 1 year (Article 81(k) of Law No. 5510). In the incentive proposed through this Action, called 'Young-Up', the grant support will be provided if young employers employ additional young workers. Under this Action, the employer will not be required to be insured for the first time. The young unemployed person will not be required to be insured for the first time either. In other words, the person may have worked in a different job before. As a result, if the person is employed within the scope of the project, he/she will be employed as insured. The social security premium of the person to be employed will be financed jointly by the employer and the employee in proportion to their own shares. Only wage support for employees will be provided to the employer. While premium support is provided to young entrepreneurs in the YES incentive, grant support will be provided in the Young-Up project, not a premium. In the YES incentive, only entrepreneurship is supported, while in the Young-Up project, the increase in employment will be supported with the condition to create additional employment (the employer will employ a young unemployed person in addition to the workers he/she currently employs). Young entrepreneurs will have the opportunity to benefit from wage reimbursement if they employ additional youth only. These additional job opportunities will be reserved for graduates from universities or vocational high schools who are currently unemployed. Since wage

reimbursement will be given only in the case of additional employment, more people will benefit thanks to the multiplier effect. Thus, the YES incentive and the wage reimbursement support under this Action are different from each other, yet both contribute to improving the labour force participation, while decreasing the youth unemployment rate in Türkiye.

Apart from the existing YES incentive, there is also another incentive for women, youth and professional qualification certificate holders. Private sector employers are given insurance premium incentives for additional workers they will employ, provided that they are over the age of 18 and have been unemployed for the last 6 months. This country-wide incentive, covered by the Unemployment Insurance Fund, is planned to end on 31 December 2025. Since there is no upper age limit in this incentive, only people over the age of 18 are supported. Therefore, it remains different from the conditions of the Young-Up project.

2.2 Problem Analysis

Unemployment is a significant macroeconomic issue in Türkiye. According to TÜRKSTAT's 2023 statistics, youth employment rate (37.7%) is lower than the overall employment rate (48.3%), and the youth unemployment rate (17.4%) is particularly high, especially among young women (23.2%). Informal employment is prevalent, especially among the 15-24 age group, due to factors like large population, economic challenges, and lack of experience. Youth unemployment is exacerbated by insufficient job creation, migration, and gender disparities. Female unemployment is influenced by traditional roles, wage inequality, and discrimination. Young entrepreneurs face obstacles such as limited access to capital, experience, and networks. The rise of flexible working models and digitalisation, especially post-pandemic, has led to an increased informal employment, further complicating social security system financing. High youth unemployment negatively impacts economic growth, social security sustainability, and leads to informal, low-wage jobs in the labour market. NEETs are particularly vulnerable and require targeted support.

This Action will contribute to both reducing youth unemployment and facilitating the transition of young unemployed people to registered employment through a wage reimbursement method. In brief, the aim will be to support young entrepreneurs and youth employment by providing financial support for employers through wage reimbursement and other supporting activities. This will encourage them to employ inexperienced youth and recent graduates and facilitate the integration of these groups into the labour force.

Under this Action, it is planned to support indicatively 1 200 young unemployed university and vocational high school graduates. Indicatively 1 200 young entrepreneurs who will employ these young workers will also benefit from wage support. Each employer will be supported for hiring one additional worker. Since young employers will be supported, this group will be rendered resilient in a competitive business environment and the sustainability of their businesses will be ensured. The Action will support the employment of inexperienced youth and their retention at work, thus enabling them to gain valuable experience and maintain formal employment. Such a practice will also serve as a model, and the youth benefitting from the results will be followed up for 12 months after completion of the Action for a potential future scale-up by the Turkish Government. A range of opportunities such as supporting entrepreneurship programmes, and an entrepreneurship camp will also be provided under this Action for young people to promote their participation in the labour market. Innovative green jobs and digital transformation will be added to the training topics included in the entrepreneurship workshop and entrepreneurship camp. Gender equality will be been taken into account when providing grant support within the scope of the project, and a 50% quota will be defined for both women and men. In the later stages of the project, if challenges occur, innovative methods will be proposed to preserve gender balance. Furthermore, the Action will identify strategies to promote not only the participation of women but also their meaningful engagement.

In terms of targeted areas, the total number of potential beneficiary employers and employees eligible to apply for support under this Action is considered. It is observed that the number of 4/b insured persons aged 15-29 is 619 372. On the other hand, when the total number of potential beneficiary employees eligible to apply for

support under this Action and participate in the labour force is considered, it is observed that the number of 4/a insured persons aged 15-29 is 7.615.993 (March 2024, SSI). Analysing the geographical distribution of these beneficiaries (4/a and 4/b), it is evident that Ankara, Istanbul, and Izmir have the highest concentration in both categories. Therefore, these provinces were selected indicatively as pilot provinces within the scope of this Action. The analysis of workplace numbers by size across Türkiye shows that 87.59% of the businesses are small enterprises with 1-9 employees. The indicative pilot provinces chosen are also among the top three in terms of workplace count.

The details of eligibility criteria of the young entrepreneurs and young employers will be stipulated in the description of action.

The strengths, weaknesses, opportunities and threats are presented below.

Strengths	**Weaknesses**
Institutional capacity in terms of project experience is sufficient and the organisation has experienced human resources.	Difficulty in reaching target audience
Playing a decisive role in policies to increase youth employment.	Barriers to the participation of NEETs, the target group, in employment.
Strong relations with social partners.	Difficulty in financing additional employment for employers
Opportunities	**Threats**
Rapid increase in the supply of qualified young and trained labour force.	Difficulties in adapting the labour market to local and sectoral employment needs.
The demographic window of opportunity is open due to the high number of young people between the ages of 15-29.	The negative impact of economic fluctuations that may occur due to high inflation rates and negative income-expenditure balances on the labour market.

Majority of the weaknesses and threats mentioned in the table above will be mitigated.

Identification of main stakeholders and corresponding institutional and/or organisational issues (mandates, potential roles, and capacities) to be covered by the action:

Social Security Institution (SSI): is the main beneficiary of this Action and will be in charge of the overall management. The SSI is established with the objective of the realisation of a social security system at the contemporary standards that will provide individuals with social insurance and universal health insurance, empowered by Presidential Decree No. 4. Regarding the institutional capacity of SSI, it is a large organisation with 33 442 staff and it is easily accessible with its 81 Social Security Provincial Directorates and 538 Social Security Centres in 81 provinces of Türkiye managing a budget of 2,2 billion Turkish liras (2023). Combating unregistered employment is among the activities carried out by the SSI. In order to combat informal employment, the Directorate of Guidance and Inspection has been established within the SSI. In addition, the Office for the Combating Unregistered Employment Department has been established within the General Directorate of Insurance Premiums. In accordance with Article 415 of the fourth decree issued by the Presidency, combating informal employment is listed among the duties of the General Directorate of Insurance Premiums at SSI. Combating unregistered work should be provided not only by supervision but also through supportive activities.

Since SSI is the unique authority to promote registered employment and one of its main tasks is to ensure formal employment, it has *de jure* and *de facto* monopoly based on having exclusive competence in the field of activity and/or geographical area to which the grant relates pursuant to any applicable law.

Turkish Employment Agency (İŞKUR): Data on youth unemployed will be obtained from İŞKUR. Outputs of this Action will contribute positively to İŞKUR's active employment policies. Moreover, activities such as

the entrepreneurship camp, workshop, etc. will be carried out both for university students and for young unemployed people with vocational high school and/or university graduates registered to İŞKUR. In addition, İŞKUR will participate in the steering committee meetings and provide support for the success of the project, reducing youth unemployment and increasing registered employment.

Small and Medium Enterprises Development Organisation (KOSGEB): There will be an exchange of views on entrepreneurship activities. In addition, KOSGEB representative will take part in the Advisory Board. KOSGEB will participate in the steering committee meetings and provide support for the success of the project, reducing youth unemployment and increasing registered employment.

Non-Governmental Organisations: Social partners and relevant NGOs such as trade unions, employers' associations, and women NGOs will be consulted in the preparation and implementation of this Action.

Ministry of National Education (MoNE): Cooperation with MoNE will be ensured in reaching the target group when needed. MoNE will participate in the steering committee meetings and provide support for the success of the project, reducing youth unemployment and increasing registered employment.

Council of Higher Education (YÖK): Cooperation with YÖK will be ensured in reaching the target group when needed.

Universities in project implementation provinces: In order to reach the target group, universities in the project provinces can be cooperated with if needed.

2.3 Lessons Learned

SSI has previously implemented the above-mentioned wage reimbursement method in the EU-supported Women-Up project in 2021-2024 with a budget of approximately EUR 29.5 million. Since the implementation was considered successful and all critical project targets have been overachieved, owing to its past experience, this Action will build on the following key lessons learned from Women-Up project:

- Although the project targeted 4 000 female employers and 4 000 additional female workers, total number of female employers reached was 6 207, and additional female workers reached 8 667. Since its inception in 2022 year, the project has provided a total of 77 124 women with EUR 24.96 million of financial support. The realisation rate of the financial support budget was 97.5%. While the planned number of payments was 80 000, 96% realisation rate was achieved. The project was effectively implemented by SSI, risks were identified, and the mitigating measures were taken without delay. 57% of those who benefited from financial support under the project and continued employment after the end of the financial support. The completion of the targeted quota and the subsequent high rates of sustainability in employment have encouraged us to implement new projects that aim to create employment for young people, another disadvantaged group. The success of the mass media used to reach the target audience in the Women-Up project was also reflected in the number of applications at the end of the promotional campaign. It was observed that the use of social media and one-on-one communication with entrepreneurial women during the filling of the quotas was effective in increasing the number of applications significantly. Based on this experience, it is planned to use these communication strategies in the application process of the Young-Up project.
- A software program was developed by the General Directorate of Service Delivery of SSI without using the project budget for receiving project applications, final registration and monthly checks. This programme infrastructure can also be used in the Young-Up project with changes to be made.
- Many support activities were carried out within the scope of Women-Up project, including the Entrepreneurship and Media Workshop for students which stood out in terms of innovative ideas and raising awareness. It is considered that the activity was effective and efficient for the target group who are potential entrepreneurs. For this reason, similar activities were also included under this Action, prioritising women.

- In February 2023, two of the targeted provinces were affected by the earthquakes centred in Kahramanmaraş. In this context, various exemptions were defined as regards payment eligibility criteria in order to ensure that the beneficiaries of the project in these provinces could continue to benefit from the financial support. In addition, through this experience, crisis management was also a lesson learned.
- The Job Positive Cooperation System emerged as a result of increased efforts to promote women's employment in recent years in Türkiye. This cooperation system, which brings together public institutions providing vocational training, incentives and grants for women's employment in Türkiye, civil society organisations with qualified human resources, women's cooperatives with production capacity and private sector organisations providing employment, is expected to contribute significantly to the political, administrative and financial sustainability of the Women Up I and II projects. A similar sustainability mechanism will be established with relevant public institutions.
- It has been observed that the organisational capacity of the SGK Provincial Organisation has made significant contributions to the execution of activities in the Women-Up project, including communication with employers and the establishment of the physical environment of the project offices. In this respect, it is planned to use this institutional capacity in the new project.
- Since the implementation was successful and all critical project targets have been overachieved, owing to its past experience, it is trusted that SSI will repeat the success of the Women-Up project.

3.DESCRIPTION OF THE ACTION

3.1 Intervention Logic

The Overall Objective/(Impact) of this action is to strengthen the social and economic development of Türkiye.

The Specific Objective (Outcome) of this action is to support registered youth employment through wage reimbursement for young employees hired by young entrepreneurs in the pilot provinces.

The Outputs to be delivered by this action contributing to the corresponding Specific Objective (Outcome) are:

Output 1: Wage reimbursement is provided to youth
Output 2: An advisory board is established, policy recommendations are developed
Output 3: Awareness raising and training activities enhancing entrepreneurship opportunities and capacities for youth are organised.

If wage reimbursement to youth is provided, and an advisory board is established to reveal the current situation and obstacles faced by young people in the labour market and to develop relevant policy recommendations to overcome these, and awareness raising activities supporting youth are organised, then formal youth employment is increased.

3.2 Indicative Activities

Activities related to Output 1: Wage reimbursement is provided to youth.

1.1 Establishing and functionalising the project offices in pilot provinces.
1.2 As a result of the open call, young entrepreneurs and unemployed youth will be identified using the existing software system.
1.3 Providing wage reimbursements to 1 200 young employers for the employment of additional 1 200 youth.
1.4 Organising regular monitoring visits to monitor the actual works of additionally employed youth supported by wage reimbursements.

Activities related to Output 2: An advisory board is established in order to better inform the current situation and obstacles faced by young people in the labour market and ensure that focused policy recommendations are developed.

2.1 Identifying advisory board member stakeholder organisations (public institutions, NGOs, KOSGEB, ISKUR, TESK, TOBB, MoNE, universities, etc.)
2.2 Conducting studies to identify the current situation and existing problems of youth.
2.3 Organising study visits for the advisory board to benefit from the EU experience.
2.4 Preparing an evaluation report containing policy recommendations under coordination of the advisory board.

Activities related to Output 3: Awareness raising activities which are enhancing entrepreneurship opportunities and capacities for youth like workshop, camp, online training are organised.

3.1. Organising meetings and information days.
3.2. Organising entrepreneurship camp for active entrepreneurs (female participants will be prioritised).
3.3. Organising workshop for potential entrepreneurs such as vocational technical high school and university students.
3.4. Organising online training for final beneficiaries.

3.3 Mainstreaming

Environmental Protection, Climate Change and Biodiversity

Regarding the protection of the environment, while this project does not directly aim to help the environment, necessary measures will be taken to ensure the welfare of the environment. Environmentally friendly materials and equipment will be used throughout the implementation of the Action. The Action will not cause unnecessary pressure and will contribute to the protection of the environment and the fight against climate change.

In addition, training is the most important instrument of mental transformation. The entrepreneurship camp to be held within the scope of this Action will include a training module. This module will include sections on green jobs and zero waste.

Gender equality and empowerment of women and girls

As per OECD Gender DAC codes identified in section 1.1, this action is labelled as G1 Action therefore ensures that both women and men can input, access and participate in Action activities. Where appropriate, gender-disaggregated data on activities and outputs will be collected and presented in relevant Action reports. The Logical Frameworks to be detailed later will identify gender-disaggregated indicators where appropriate.

In order to prevent gender discrimination, women NGOs will be invited to information meetings to be held in the provinces during the project introduction phase, and project introduction visits will also be made to women NGOs. Project introduction materials such as brochures and information booklets will be distributed to NGOs. Secondly, gender equality has been taken into account when providing grant support within the scope of the project, and a 50% quota will be defined for both women and men. In the later stages of the project, if the quotas allocated to women and men cannot be filled, innovative methods will be proposed to preserve gender balance. Transfers between quotas may be considered.

In addition, a quota of 50% will be allocated for women participants in project supporting activities such as entrepreneurship camps and entrepreneurship workshops. The quota allocated within the scope of financial

support is for the workers to be employed and the quota allocated within the scope of project supporting activities is for the employers.

The Advisory Board will consist of representatives from public institutions, academics, international organisations and NGOs. Women's civil society organisations participation in the Action activities will be prioritised.

Disability

As per OECD Disability DAC codes identified in section 1.1, this action is labelled as D0. There will be no direct impact on disabled individuals within the scope of the Action. Yet, if a disabled individual benefits from the Action's activities, this will be reported and expressed in the project outputs.

3.4 Risks and Assumptions

Category 2– Planning, processes and systems	Insufficient interest of final beneficiaries to apply for support	**H**	**H**	Direct contact with potential beneficiaries will be ensured when necessary. Promotional activities will be increased and cooperation with relevant institutions/organisations will be sought.
Category 3 – People and the organisation	Insufficient interest of stakeholders and related public bodies to disseminate the project related information among potential applicants	**M**	**M**	Owing to strong institutional organisational structure at the local level will ensure interaction with all NGOs at the local level. Advisory Representatives of relevant NGOs will also participate in the Advisory Board.
Category 5 – Communication and information	Insufficient participation of final beneficiaries to activities of the project	**M**	**H**	- Making the activities attractive to the beneficiaries by creating the content of the activities according to the target audience interest - Implementation of effective announcement processes for activities - Selection of the people who will participate in the activities from among the bidders

External Assumptions

- Coordination and cooperation mechanisms between stakeholders will ensure the smooth implementation of the project and effective decision-making procedures.
- The teachers/trainers and key stakeholders are committed at central and local level to implement relevant activities of the Action.
- Target groups are open to getting involved in the activities of the Action and are willing to cooperate.
- There will be sufficient interest of target groups to participate in the programme.
- Social partners and other relevant public institutions will be willing to cooperate.
- The sufficiency of the amount of grants to ensure that young workers remain in business.

3.5 Indicative Logical Framework Matrix

Results	Results chain: Main expected results [maximum 10]	Indicators [it least one indicator per expected result	Baselines (values and years)	Targets (values and years)	Sources of data	Assumptions
Impact	To strengthen social and economic development of Türkiye	1. Labour force participation rate (%) 2. Youth unemployment rate (%)	1. 53,7% (2023) 2. 17,4 % (2023)	1. 56,7% (2028) 2. 16,6 % (2028)	TURKSTAT statistics	*Not applicable*
Outcome	Supported registered youth employment through wage reimbursement for young employees employed by young entrepreneurs in the pilot provinces	1. No of youth newly employed in target provinces with support of wage reimbursement (Law No. 5510 4/a 600 women 600 men) 2. No of young entrepreneurs benefitted from wage reimbursement (Law No. 5510 4/b)[1]	1. 0 (2024) 2. 0	1. 1550 (at the end of implementation Number of people who will participate in the awareness activity: 350) 2. 1200 (at the end of implementation)	1.SSI Statistics (4/a and 4/b) 2. SSI Statistics (4/a and 4/b)	Sufficient interest of target groups to participate in the activities
Output 1	1.1 Wage reimbursement provided to youth	1.1 Project offices established and functionalised in pilot implementation provinces	1.1 0	1.1 5	1.1 Project records and reports	

[1] It is the relevant article of law defining self-employed insured individuals.

		1.2 No of young employers who received wage reimbursements	1.2 0	1.2 1200	1.2 Project final report	
		1.3 No of regular monitoring visits to monitor the work of additionally employed youth supported by wage reimbursements.	1.3 0	1.3 At least 5% of employers who registered for the wage reimbursement in the previous month	1.3 Project records and reports	
Output 2	1.2. Advisory board established and focused policy recommendations developed	1.2.1 No of participants in the advisory board representing stakeholder institutions, social partners, CSOs and academicians	1.2.1 0	1.2.1 20 (max 10 academicians)	1.2.1. Project records and reports	Sufficient interest of academicians, social partners, CSOs and public institutions to participate in the activities
		1.2.2 No of study visits organised to benefit the advisory board from the EU experience	1.2.2 0	1.2.2 2	1.2.2 Project records and reports	
		1.2.3 No of evaluation reports including policy recommendations prepared under coordination of the advisory board	1.2.3 0	1.2.3 1	1.2.3 Project records and reports	

Output 3	1.3. Awareness-raising and training activities organised to enhance entrepreneurship opportunities and capacities for youth	1.3.1. No of meetings and information days organised	1.3.1 0	1.3.1 3	1.3.1 Project records and reports	Sufficient interest of target groups to participate in the programme. In addition, a survey will be conducted by drawing samples from both employers and the student group with whom we are conducting awareness activities.
		1.3.2. No of entrepreneurship camps organised for active entrepreneurs (50% quota will be reserved for women.)	1.3.2 0	1.3.2 1 (50 potential entrepreneurs)	1.3.2 Project records and reports	
		1.3.3. No of entrepreneurship workshops organised for potential entrepreneurs such as vocational technical high school and university students (50% quota will be reserved for women)	1.3.3 0	1.3.3 11.3.3 1 (50 potential entrepreneurs)	1.3.3 Project records and reports	
		1.3.4 No of participants in online training for final beneficiaries. (50% quota will be reserved for women)	1.3.4 0	1.3.4 2 50	1.3.4 Project records and reports	

4 IMPLEMENTATION ARRANGEMENTS

4.1 Financing Agreement

In order to implement this action, it is envisaged to conclude a financing agreement with the Republic of Türkiye.

4.2 Indicative Implementation Period

The indicative operational implementation period of this action, during which the activities described in section 3 will be carried out and the corresponding contracts and agreements implemented, is 72 months from the date of conclusion of the financing agreement.

Extensions of the implementation period may be agreed by the Commission's responsible authorising officer by amending this Financing Decision and the relevant contracts and agreements.

4.3 Implementation Modalities

The Commission will ensure that the EU appropriate rules and procedures for providing financing to third parties are respected, including review procedures, where appropriate, and compliance of the action with EU restrictive measures[2].

4.3.1 Indirect Management with an IPA III beneficiary

This action will be implemented under indirect management with the Republic of Türkiye.

The managing authority responsible for the execution of the action is the Ministry of Labour and Social Security (Directorate General of Foreign Relations and the European Union of the Ministry of Labour and Social Security). The managing authority shall be responsible for legality and regularity of expenditure, sound financial management, programming, implementation, monitoring, evaluation, information, visibility and reporting of IPA III activities.

The Intermediate Body for Policy Management of this Action is the Social Security Institution, while the intermediate body for financial management is the Directorate General of Foreign Relations and the European Union of the Ministry of Labour and Social Security.

The managing authority shall rely on sectoral expertise and technical competence of the following intermediate body for policy management: Social Security Institution (SSI). It shall ensure sound financial management of the action.

Budget implementation tasks such as calls for tenders, calls for proposals, contracting, contract management, payments and revenue operations, shall be entrusted to the following intermediate body for financial

---

[2] EU Sanctions Map. Please note that the sanctions map is an IT tool for identifying the sanctions regimes. The source of the sanctions stems from legal acts published in the Official Journal (OJ). In case of discrepancy between the published legal acts and the updates on the website it is the OJ version that prevails.

management: the Ministry of Labour and Social Security Directorate General of Foreign Relations and the European Union. It shall ensure legality and regularity of expenditure.

4.4 Scope of geographical eligibility for procurement and grants

The geographical eligibility in terms of place of establishment for participating in procurement and grant award procedures and in terms of origin of supplies purchased as established in the basic act and set out in the relevant contractual documents shall apply, subject to the following provisions.

The Commission's authorising officer responsible may extend the geographical eligibility on the basis of urgency or of unavailability of services in the markets of the countries or territories concerned, or in other duly substantiated cases where application of the eligibility rules would make the realisation of this action impossible or exceedingly difficult (Article 28(10) NDICI-Global Europe Regulation).

4.5 Indicative Budget

Indicative Budget components	EU contribution (amount in EUR)
Methods of implementation – cf. section 4.3	
Outcome: Supported registered youth employment through wage reimbursement for young employees hired by young entrepreneurs in the pilot provinces composed of	**11 000 000**
Indirect management with IPA III Beneficiary – cf. section 4.3.1	11 000 000
Evaluation – cf. section 5.2 **Audit** – cf. section 5.3	may be covered by another Decision
Strategic Communication and Public Diplomacy – cf. section 6	will be covered by another Decision
Totals	**11 000 000**

4.6. Organisational Set-up and Responsibilities

Each activity defined in this action document will establish its management units for a smooth implementation of the activities. Day-to-day management and coordination of the activities will be carried out by the Action Coordination Units (ACU). Activities will be coordinated with ACU which is a body bringing the IBPMs and IBFM regarding all of the project activities.

A Steering Committee (SC) will be established for each activity and will be mainly composed of the representatives of the MA, IBPMs, IBFM, the stakeholders of the activities, National IPA Coordinator (NIPAC), Presidency of Strategy and Budget as well as Delegation of the European Union to Türkiye (EUD). The SC will act as the advisory body that will provide high-level strategic guidance and oversight on activity implementation. SC will be gathered at regular intervals and additionally whenever deemed necessary.

Furthermore, a Sectoral Monitoring Committee (SMC) which is one of the highest decision taking platforms in terms of effective management of the funds provided by the EU, will meet regularly to solve the problems encountered during the programming, implementation and monitoring and give recommendations for effective utilisation of funds. SMC will be mainly composed of the representatives of the Commission/EU Delegation to Türkiye, MA, IBPMs, IBFM, the stakeholders of the activities, the Presidency of Strategy and Budget, NIPAC and if necessary relevant line ministries especially.

The functions of Sectoral Monitoring Committee are as follows:

- Review at each meeting the progress made towards achieving the specific targets of the Programme on the basis of the basic documents
- Examine at each meeting the results of implementation, particularly the achievement of the targets set for each priority axis and measures and interim evaluations.
- Examine the sectorial annual and final reports on implementation.

SMC will meet at least twice a year at the initiative of NIPAC. The issues to be followed up will cover the period between two Committee meetings and the Committee Members will be informed about the current situation with regards to those issues.

As part of its prerogative of budget implementation and to safeguard the financial interests of the Union, the Commission may participate in the above governance structures set up for governing the implementation of the action.

5 PERFORMANCE MEASUREMENT

5.1 Monitoring and Reporting

The day-to-day technical and financial monitoring of the implementation of this action will be a continuous process, and part of the implementing partner's responsibilities. To this aim, the implementing partner shall establish a permanent internal, technical and financial monitoring system for the action and elaborate regular progress reports (not less than annual) and final reports. Every report shall provide an accurate account of implementation of the action, difficulties encountered, changes introduced, as well as the degree of achievement of its results (Outputs and direct Outcome) as measured by corresponding indicators, using as reference the log frame matrix (for project modality). The Commission may undertake additional project monitoring visits both through its own staff and through independent consultants recruited directly by the Commission for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission for implementing such reviews).

Roles and responsibilities for data collection, analysis and monitoring:

- Monitoring tasks undertaken by the implementing partners/ beneficiary country, under the coordination of NIPAC Office, and NAO Office for financial monitoring, will consist of collecting and analysing data aiming at informing on the use of resources and progress towards planned results, feeding the management of the action's decision-making processes.

- Monitoring tasks undertaken by the EU Delegation shall complement the implementing partners'/ beneficiary country's monitoring system, especially in key moments of the action cycle. It will also support follow-up of recommendations stemming out of external monitoring and will be used for informing EU management. This monitoring could take different forms and methodologies (meetings with implementing partners, action steering committees, on the spot checks, etc.),to be decided based on specific needs and resources at hand. Reporting will be done according to methodologies and tools included in DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation, including the use of standard checklists.

Both types of internal monitoring are meant to inform and provide support to external monitoring:

- External monitoring / Results Oriented Monitoring (ROM)

The Commission and/or NIPAC may undertake additional project monitoring in line with the European Commission rules and procedures set in the Financing Agreement through independent consultants recruited

directly by the Commission/NIPAC for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission/NIPAC for implementing such reviews). These reviews might be composed of monitoring of the action, results data collection or any other task that is identified in the most recent EC guidelines.

The Steering Committees will be established at activity level in order to steer the implementation of activities, achievement of results against indicators in the action document, to discuss monitoring findings (including ROM findings) and agree on corrective actions as appropriate. The Steering Committees will be composed of the representatives of end beneficiaries, Lead Institution, NIPAC Office, Contracting Authority and the EU Delegation.

5.2 Evaluation

Having regard to the nature of the action, evaluation(s) may be carried out for this action or its components by the beneficiary via independent consultants. The evaluations will be carried out as prescribed by the DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation.

The evaluation reports shall be shared with the partner country and other key stakeholders stakeholders following the best practice of evaluation dissemination[3]. The implementing partner and the Commission shall analyse the conclusions and recommendations of the evaluations and, where appropriate, in agreement with the partner country, jointly decide on the follow-up actions to be taken and any adjustments necessary, including, if indicated, the reorientation of the project.

5.3 Audit and Verifications

Without prejudice to the obligations applicable to contracts concluded for the implementation of this action, the Commission may, on the basis of a risk assessment, contract independent audit or verification assignments for one or several contracts or agreements.

6 STRATEGIC COMMUNICATION AND PUBLIC DIPLOMACY

All entities implementing EU-funded external actions have the contractual obligation to inform the relevant audiences of the Union's support for their work by displaying the EU emblem and a short funding statement as appropriate on all communication materials related to the actions concerned. To that end they must comply with the instructions given in the 2022 guidance document *Communicating and raising EU visibility: Guidance for external actions* (or any successor document).

This obligation will apply equally, regardless of whether the actions concerned are implemented by the Commission, the partner country, service providers, grant beneficiaries or entrusted or delegated entities such as UN agencies, international financial institutions and agencies of EU Member States. In each case, a reference to the relevant contractual obligations must be included in the respective financing agreement, procurement and grant contracts, and contribution agreements.

7 SUSTAINABILITY

Türkiye has made significant progress in the effective use of EU funds in the last two decades particularly by strengthening administrative capacities of institutions. The Action composed of one area of support will be made sustainable as much as possible after completion in terms of financial, institutional and political issues. More specifically, financial, institutional and policy level sustainability will be ensured by (i) improving the institutional capacity of the institutions concerned under the one Area of Support via adaptation and

[3] See best practice of evaluation dissemination

improvement of current systems, models and practices, staff's skills and legal framework amongst others; (ii) continuation of similar interventions with the national budget.

Particular measures concerning the sustainability of this Action:

This Action will make it easier for young people to find a job and increase their work experience. 1200 young employers will be given wage reimbursements, possibly leading to establishment of new workplaces, increasing the number of insured young employees probably above 1200 people. This Action will also contribute to the formation of new ideas to increase youth employment. These ideas can lead to policy making. Successful implementation of the project will also lead to an increase in the family incomes. This may contribute to breaking the cycle of poverty and social exclusion by providing solutions to the situations that lead to unemployment and disadvantages faced by young people.

The Action will encourage young people to enter the formal labour market. The multiplier effect will also be in the picture due to the fact that when a young person enters the labour market that he/she may encourage others similarly. On the other hand, young employers are reluctant to employ insured people due to their insufficient financial capacities. This will be overcome with the financial support provided by this Action. Additionally, the mass media campaign will encourage young entrepreneurs in their applications to services under this Action. Financial support will be a good motivation for young people to work and for employers to reconsider their traditional way of thinking about young employees.

Financial Sustainability

One of the obstacles to the development of entrepreneurship is the difficulty of access to financial facilities. Entrepreneurs who want to start a business usually do not have the financial capacity to cover labour costs and therefore either prefer not to employ employees and or not to start a new business. With this Action, only young entrepreneurs and young workers will be supported to ensure positive discrimination against disadvantaged young people in the labour market. By providing financial support to a total of 1200 young entrepreneurs and 1200 young employees, financial sustainability of entrepreneurial young enterprises will be ensured.

This Action will also contribute to the growth of the established enterprises by providing them additional employment and developing their operational capacity. Since, newly established enterprises are fragile in their early years; they need financial support to survive. Supporting these newly established enterprises will ensure their survival and strengthen their financial sustainability in the post-project period. The work experience and professional skills of employed youth will increase during the implementation of this Action so that they are expected to remain active in the labour market when the Action is over.

Environmental Sustainability

This Action will be sensitive in terms of protecting the environment by preventing paper waste and minimalised paper usage. Computer software under this Action will also be designed in this manner. Decreasing application papers, corresponding by e-mails, improving electronic archive, etc. are among the measures to ensure environmental sustainability of the Action.

Institutional Sustainability

This Action will encourage young people to establish new businesses or expand their existing businesses and help them learn about new market opportunities. An entrepreneurship workshop will be organised for potential entrepreneur candidates, prioritising women youth (university senior students, vocational technical high school students) to find and implement business ideas that support different entrepreneur profiles and different entrepreneurial topics, strengthen the ecosystem, solve the obstacles and problems on the road map of entrepreneurs, to increase youth's employment. For the sake of institutional sustainability, this activity will be supported by the job and vocational counselling infrastructure at İŞKUR. According to various studies, young are more fragile in entrepreneurship than adults due to reasons such as work experience, lack of management,

expertise, experience, capital and access to credit. Therefore, supporting enterprises established by young entrepreneurs will be strengthened by Action adding to their competitiveness and corporate sustainability.

Policy Level Sustainability

In order to evaluate the impacts of this Action and ensure its sustainability, a survey will be conducted and an evaluation report will be prepared. These studies will provide policy recommendations that will contribute to the development of policies and strategies to combat informal employment and low labour force participation. Findings of these reports will be shared with all parties involved in the policy-making process. Operation coordination unit and the head office team will also prepare a final report describing the project experiences and outputs. The report to be prepared will be shared with other public institutions, civil society organisations and relevant parties. In this way, it will be ensured that policy recommendations are included in the strategy documents and action plans of the SGK and relevant institutions. It is envisaged that the policy recommendations in question will be shared with the public at the closing meeting of the project.

Various studies are being carried out at national level with the aim of increasing the employment rate of young people and improving their working conditions. In this context, the 12th Development Plan aims to reduce the youth unemployment rate to 16.6% in 2028. It is also aimed to increase the overall employment rate to 52.5% and reduce the rate of informal employment to 23.4%. In this respect, there is an alignment between the Action objectives and national targets which strongly supports sustainability at the policy level.

An Advisory Board will be established within this Action. This board will hold indicatively 3 meetings and prepare a report. In addition, a survey will be conducted for young people benefiting from the project. The results of the survey will be evaluated by the Board and policy recommendations will be prepared. These recommendations are expected to contribute to the preparation of institutional and national policies and practices. The report will also examine the impact of the incentive program, reports and project outputs that are related to youth employment (e.g. İŞKUR, NEET PRO, NEET) and contribute to the development of new practices to support registered youth employment. Retainment of youth supported through wage subsidies will also be monitored and followed-up by SSI for 12 months after the completion of the Action for sustainability and possible scale-up purposes.

The positive results to be obtained from the activities under this Action may pave the way for the implementation of similar programs with national resources and inspire public authorities to develop similar initiatives. It is also expected that new incentive policies targeting only young people will be introduced across Türkiye as registered youth employment will increase in the pilot provinces.

Ref. Ares(2025)6579378 - 29/10/2025

EN

THIS ACTION IS FUNDED BY THE EUROPEAN UNION

ANNEX I.10

to the Financing Agreement for the Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024

Action Document for Private Sector Development, Trade, Research and Innovation

ANNUAL ACTION PLAN
This document constitutes the annual work programme in the sense of Article 110(2) of the Financial Regulation, and annual and multiannual action plans and measures in the sense of Article 9 of IPA III Regulation and Article 23(2) of NDICI - Global Europe Regulation.

1. SYNOPSIS

1.1Action Summary Table

Title	Private Sector Development, Trade, Research and Innovation Annual Action Plan in favour of Türkiye for 2024
OPSYS	ACT-62859
ABAC	ABAC Commitment level 1 number: JAD.1655607
Basic Act	Financed under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA III)
Economic and Investment Plan (EIP)	No
EIP Flagship	No
Team Europe	No
Beneficiar(y)/(ies) of the action	The action shall be carried out in the Republic of Türkiye
Programming document	IPA III Programming Framework
PRIORITY AREAS AND SECTOR INFORMATION	
Window and thematic priority	Window 4: Competitiveness and Inclusive Growth Thematic Priority 2: Private sector development, trade, research and innovation
Sustainable Development Goals (SDGs)	Main SDG: SDG 9 'Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation' Other significant SDGs:

	SDG 8 'Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all' SDG 12 'Ensure sustainable consumption and production practices' SDG 13 'Take urgent action to combat climate change and its impacts'			
DAC code(s)	32120 - Industrial development - 30% 32110 - Industrial policy and administrative management - 20% 32130 - Small and medium-sized enterprises (SME) development - 10% 32182 - Technological research and development - 20% 41010 - Environmental policy and administrative management - 10% 33110 - Trade policy and administrative management - 10%			
Main Delivery Channel	Central Government – 12001			
Targets	☒ Climate ☐ Gender ☐ Biodiversity			
Markers (from DAC form)	**General policy objective**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Participation development/good governance	☐	☒	☐
	Aid to environment	☐	☒	☐
	Gender equality and women's and girl's empowerment	☐	☒	☐
	Reproductive, maternal, new-born and child health	☒	☐	☐
	Disaster Risk Reduction	☒	☐	☐
	Inclusion of persons with Disabilities	☒	☐	☐
	Nutrition	☒	☐	☐
	RIO Convention markers	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	Biological diversity	☒	☐	☐
	Combat desertification	☒	☐	☐
	Climate change mitigation	☐	☒	☐
	Climate change adaptation	☐	☒	☐
Internal markers and Tags	**Policy objectives**	**Not targeted**	**Significant objective**	**Principal objective**
	EIP	☒	☐	☐
	EIP Flagship	YES		NO

	☐	☒
Tags:	YES	NO
Transport	☐	☒
Energy	☐	☒
Environment and climate resilience	☐	☒
Digital	☐	☒
Economic development (incl. private sector, trade and macroeconomic support)	☐	☒
Human Development (incl. human capital and youth)	☐	☒
Health resilience	☐	☒
Migration and mobility	☐	☒
Agriculture, food security and rural development	☐	☒
Rule of law, governance and Public Administration reform	☐	☒
Other	☐	☒

Digitalisation	☐	☒	☐

Tags	YES	NO
digital connectivity	☒	☐
digital governance	☒	☐
digital entrepreneurship	☒	☐
digital skills/literacy	☐	☒
digital services	☒	☐

Connectivity	☒	☐	☐

Tags	YES	NO
digital connectivity	☐	☒
energy	☐	☒
transport	☐	☒
health	☐	☒
education and research	☐	☒

Migration	☒	☐	☐
Reduction of Inequalities	☐	☒	☐
COVID-19	☒	☐	☐

BUDGET INFORMATION

Amounts concerned	Budget line: 15.02.02.01 Total estimated cost: EUR 9 400 000.00 Total amount of EU budget contribution EUR 9 400 000.00 of which EUR 3 600 000.00 for indirect management with IPA III beneficiary
MANAGEMENT AND IMPLEMENTATION	
Implementation modalities (management mode and delivery methods)	- Indirect management with the Republic of Türkiye (outcome 1), - Indirect Management with the European Institute of Innovation and Technology (EIT) (outcome 2) - Indirect management with an Entrusted Entity to be selected in accordance with the criteria set out in section 4.3.1 (outcome 3)
Final Date for conclusion of Financing Agreement	At the latest by 31 December 2025
Final date for concluding contribution / delegation agreements, procurement and grant contracts	3 years following the date of conclusion of the financing agreement, with the exception of cases listed under Article 114(2) of the Financial Regulation
Indicative [operational implementation] period	72 months following the conclusion of the financing agreement
Final date for implementing the Financing Agreement	12 Years following the conclusion of the financing agreement

1.2 Summary of the Action

The action falls under Window 4, 'Competitiveness and Inclusive Growth' of the IPA III Programming Framework. It aims to improve the business environment, innovation ecosystem, and investment climate, enhancing the competitiveness, innovation, environmental sustainability, and technological advancement of Turkish industry in line with the IPA III Programming Framework and SDGs, especially SDG 9.

The overall objective of the action is to enhance the transformation of industry towards sustainable economic growth through innovation, technology development, regulatory adaptation, and efficient resource use. The support will target green transition in the private sector and improve the innovation ecosystem, aligning with the EU's Green Agenda and integration with European innovation networks. The action is composed of three areas of support:

Area of Support (AoS) 1: Adaptation of the Turkish industry and harmonisation with EU legislation within the context of green and circular economy.

The aim is to support the alignment of industrial sectors with the relevant EU regulations for environmentally sustainable production, particularly the **Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR).** This involves preparing guidelines for sustainable production and develop sectoral roadmaps for the utilisation of recycled materials and recovering products for the electrical & electronics, machinery, textiles, and chemicals sectors within the scope of **ESPR**.

The specific objective of this area of support is to support the policy framework for harmonisation and guide enterprises in producing eco-designed products, promoting digitalisation, R&D, and innovation for green transformation in line with the ESPR.

Area of Support (AoS) 2: Enhancement of innovation ecosystem in Türkiye and promotion of integration with EU industrial value chains and innovation networks.

The specific objective of this area of support is to complement the operations of the **EIT Community RIS Hub** and improve the innovation ecosystem in Türkiye and integration with EU innovation networks. This support aims to enhance Türkiye's capacity within the European Institute of Innovation and Technology (EIT) network, improving its position and integration in the European innovation ecosystem. By building capacities and fostering linkages, the RIS Hub and EIT programs will enhance cooperation, promote internationalisation, and contribute to combatting brain drain. These efforts will help integrate Türkiye with the EU value chain, boost competitiveness, and foster sustainable and inclusive economic growth, whilst contributing to the achievement of SDGs 8 and 9.

Area of Support (AoS) 3: Transition to green economy and improvement of resource efficiency for sustainable production and services

The specific objective is to escalate the transition towards a green economy and advancement of resource efficiency. This will be achieved by establishing a "**National Integrated Resource Efficiency Assessment Centres Network**. A Resource Efficiency Assessment Centre (REAC) is a specialised facility, often affiliated with universities, technical institutions and OIZs, that provides free or low-cost expertise, energy, waste, and productivity assessments to small- and medium-sized manufacturers.

The resource efficiency centres focus on practical interventions at the SME level, helping businesses optimise resource use, reduce emissions and adopt sustainable practices. The REACs' work in improving resource efficiency and emissions reduction will provide essential data and actionable results that will enhance compliance efforts, as well as promote access to green finance and the adoption of circular economy principles.

1.1. Beneficiar(y)/(ies) of the Action

The action shall be carried out in the Republic of Türkiye.

2. RATIONALE

2.1 Context

Besides its economic preparedness and the significant advancements made in enhancing the business and innovation environment over recent decades, Türkiye continues to face the challenges on reforming its economic structures and improving its overall economic competitiveness in order to meet evolving challenges and global agendas set for moving towards greener and circular economies.

Among the most prominent global agendas, **European Green Deal[1], adopted in 2019** calls a shift to a green, digital and circular economy relying upon a significant economic transformation that creates new industries and job opportunities and promote resilience against resource scarcity. Green Deal initiatives are promoted for supporting the private sector ecosystem that leads the way in driving innovation, attract investments and creates high-quality sustainable jobs. More recently, the **Green Deal Industrial Plan (2023)** recognises the digital and green transitions as paramount challenges that must be addressed concurrently. It outlines strategies to integrate the digital transition initiatives of the manufacturing industry with EU climate targets. The fourth pillar of the Green Deal Industrial Plan focuses on **Trade and Resilient Supply Chains,** advocating for cooperative efforts with trade partners to support the green transition, such as through Clean Tech/Net-Zero Industrial Partnerships.

The **Türkiye 2023 Report[2],** in the competitiveness and inclusive growth cluster, recognises measures aimed at enhancing competitiveness, addressing the green transition, and reinforcing digital transformation. These measures and policy improvements are pointed out in the 2024-2026 and the previous **Economic Reform Programmes (ERP).** The reports underscore the necessity of strengthening institutional capacities for designing, implementing, and monitoring structural reforms within the industry. Additionally, they highlights the discrepancies between Türkiye's industrial policies and EU industrial policy principles, indicating a need for better alignment.

Thematic Priority 2: Private Sector Development, Trade, Research, and Innovation of the **IPA III Programming Framework[3]** under Window 4 'Competitiveness and Inclusive Growth' underscores the pivotal role of the private sector, specially manufacturing and R&D organisations, in the economy, for enhancing sustainable, technology-oriented, green, and inclusive industrial growth to improve the competitive resilience of the Turkish economy and the region.

Aligned with national strategy documents, ongoing initiatives, the **12th National Development Plan (NDP)[4]** of Türkiye, as the overarching policy document, underscores the vitality of green transition for competitiveness of Türkiye's industrial sectors, and prioritises improving the business environment and advancing R&D, innovation, and technology consistent with the associated priorities of global strategies established by the EU. The plan focuses on increasing competitiveness and efficiency by realising green and digital transformation in production.

The Plan (2024-2028) further highlights support for energy efficiency practices and technological investments with high energy efficiency and saving potential. Specifically, it states: "427.7. Support for energy efficiency practices of enterprises will be increased, and technological investments with high energy efficiency and saving potential that contribute to facility and process optimisation will be supported." This aligns directly with the objectives of the action. Whilst the primary goal for Türkiye's **manufacturing industry** is determined to transition towards a high value-added production structure by enhancing competitiveness and efficiency through green and digital transformation. The plan prioritises this goal in specific "priority sectors," including the chemical industry, pharmaceuticals and medical devices, electronics, machinery and electrical equipment, automotive, and rail system vehicles, alongside other manufacturing industry sectors which are closely aligned with the intervened sectors of this Action.

The **2023 Industry and Technology Strategy of Türkiye** further refines these goals into thematic areas such as high-tech innovation, digital transformation, entrepreneurship, and infrastructure development. There is a significant alignment with EU priorities and programmes such as Horizon Europe, which EIT is set as an

---

[1] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
[2] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2023_en
[3] https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/prdb/prgfrm.pdf
[4] https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2024/06/Twelfth-Development-Plan_2024-2028.pdf

integral part of, promoting international collaboration to realise national strategic roadmaps in key technology sectors.

As articulated in the **Türkiye 2023 Report**, the study on Priority Research, Development, and Innovation (RDI) Areas has been updated and aligned with EU priorities by focusing on green and digital technologies. The updated study is structured around three main pillars: RDI topics in priority and key technologies, RDI topics for compliance with the EU Green Deal and climate change adaptation, and strategic, needs-oriented RDI topics. With notable progress and preparation in the field of science and research, Türkiye's action plan to enhance national research and innovation capacity, and participation in the Horizon Europe programme is recognised as contributing to the positive trajectory of Türkiye's performance. Despite these critical advancements noted in the Türkiye 2023 Report in the area of science and research, Türkiye still lags behind EU countries in innovation metrics, identified in the **European Innovation Scoreboard**. According to the European Innovation Scoreboard Report[5], in 2024, Türkiye experienced a growth of 5.6 percentage points compared to 2023 and positioned as the sixth-ranked nation among the Emerging Innovators. However, Türkiye's performance continued to lag significantly behind the overall EU innovation ecosystem average, achieving only 51.7% of the EU average in 2024. Areas that need improvement include design and trademark applications, international scientific collaborations, and knowledge-intensive employment.

2.2 Problem Analysis

Short problem analysis

AoS 1

In light of the ongoing regulatory developments under the EU Green Deal, Türkiye's manufacturing sectors, encompassing electrical & electronics, machinery, textiles, and chemicals, confront significant challenges in aligning with EU Regulation No. 2024/1781 on Eco-design Requirements for Sustainable Products[6] and its implementing acts. In response to these developments and requirements, Türkiye, through MoIT, has initiated the process of harmonising the manufacturing sectors with the ESPR.

While the machinery and electronics industries have prior experience with Eco-Design requirements, the new environmental obligations, reporting requirements, green supply system, and value chain adjustments introduced by the ESPR present opportunities and challenges for these sectors to develop further. Conversely, the textile and chemical sectors currently lack specific Eco-Design requirement information, making their adaptation crucial as the ESPR scope expands. According to TURKSTAT, 99.7% of businesses in Türkiye are SMEs, with 12.2% of these in the manufacturing sector as of 2023. These four sectors, largely composed of SMEs, are significant suppliers to the EU and other international markets. Therefore, it is crucial for Türkiye, as part of the Customs Union, to develop these sectors to comply with all ESPR requirements.

Aligning with the EU and ESPR is crucial for Turkish manufacturers to sustain and enhance their competitiveness in the European market as a vital trading partner. Non-compliance risks exclusion, potentially leading to substantial economic losses for both Türkiye and the EU. Transitioning to sustainable manufacturing processes holds also promise for addressing Türkiye's unemployment problems by creating new job opportunities in green technologies, thereby supporting workforce development and mitigating unemployment. From a circular economy standpoint, there is a pressing need to boost efficiency by promoting the judicious use of materials and encouraging practices like reuse, remanufacturing, and product upgrades according to the ESPR obligations for economic actors.

---

[5] https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en

[6] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1781

Despite important steps taken and studies carried out, Türkiye still has a way to go in fulfilling the obligations of the Paris Agreement, reaching the 2053 net zero target and requirements of the ESPR. The energy consumption of the **chemical industry** is 4,581 TOE in 2022. Besides, the chemical industry is the sector that uses the most process water among the manufacturing sectors, with 44%, according to a study conducted in 2017. On the other hand, the electric consumption of the **electrical and electronics industry** is 4,820 GWh in 2022, constituting 2.7% of the industrial electricity consumption value. Recycling is monitored under state support, however, electronic waste and waste batteries cannot be collected sufficiently, and since they cannot be collected, equipped facilities cannot be established. Existing well-equipped facilities provide services below their capacities because they cannot reach sufficient waste collection rate.

The **textile sector**, another focus sector of the action, is stated in the EU Textile Strategy Roadmap as a resource-intensive sector with significant climate and environmental impacts. High amounts of water are used, especially in the production of raw materials in the field and in the fabric dyeing and finishing production processes (an average of 20-230 m3 of water for 1 ton of textile fabric). As another sector covered by this action, electric consumption of the **machinery industry** is 1,041 TOE and water consumption is 47,9 million cubic meters in 2022. From the perspective of resource sustainability related to ESPR, key problems that required to be addressed in the machinery sector include greenhouse gas emissions, energy efficiency, fossil fuel savings, emissions during machine operation, personnel health and safety, material sourcing, diversity in raw material and material usage, design for reuse, and services.

Addressing climate change is another critical aspect of Türkiye's adaptation efforts, focusing on lowering the carbon footprint of manufacturing through renewable, energy-efficient or low-emission technologies. By protecting resilience against climate-related disruptions, sustainable manufacturing practices are imperative for long-term industry viability and contribute to global climate change mitigation efforts. Therefore, harmonising Türkiye's manufacturing sector with EU standards is crucial across these dimensions to propel towards a green economy, sustain competitiveness in the global arena, and meet regulatory imperatives effectively. In this regard, fulfilling the requirements of the ESPR is a key step towards achieving the 2053 net-zero target and moving towards more sustainable, energy efficient and circular chemical, textile, electrical & electronics and machinery sectors.

AoS 2

Türkiye 2023 Report highlights Türkiye's strides in science and research, and its performance in the EU programmes. Despite economic readiness, Türkiye faces challenges in adapting to EU competitiveness, with slow R&D funding growth and disparities in the innovation ecosystem. Policy updates prioritise green and digital technologies aligned with EU goals, but Türkiye's participation in EU research programmes, including the EIT, needs improvement as Türkiye's participation in the EIT is short of its full potential. The 2023 Türkiye Report notes that the country's participation in the activities of the EIT is satisfactory. However, there is still potential for further enhancement. Addressing this gap is a priority to enhance participation and integration with the broader EU innovation ecosystem.

The European Innovation Scoreboard identifies Türkiye as an emerging innovator, pointing at the need for increased support for innovation capacity and entrepreneurial training. Türkiye's commitment to advancing sustainable industrial technologies was reaffirmed, emphasising the need to address these challenges to enhance competitiveness and EU integration.

Yet, Türkiye's innovation ecosystem continues to face challenges due to limited international exposure, inadequate commercialisation and entrepreneurial skills, affecting its global innovation performance and potential ability to engage in the European initiatives like the EIT. Turkish actors encounter obstacles in joining EU-funded projects due to networking and business-related constraints. To enhance Türkiye's presence and performance in the European innovation ecosystem, it is essential to showcase its innovations, improve entrepreneurial capabilities, and bolster internationalisation within the innovation ecosystem.

Although, Türkiye shows some progress aligning with the EU *acquis* in research, development, and innovation, slow growth in R&D funding, and disparities in the innovation ecosystem and support remain the main obstacles. Addressing these problems is crucial for harnessing advanced technologies for sustainable industrial development.

AoS 3

Despite Türkiye's economic growth and efforts to align with EU standards, there are still critical areas in need of improvement, particularly in resource use efficiency, innovation, and technology development to facilitate a successful transition of the Turkish economy and production towards a green economy and sustainable economic competitiveness. The industrial sector, a vital and predominant contributor to the Turkish economy, faces substantial challenges in resource efficiency, which contributes to higher costs, environmental degradation, and reduced competitiveness. While efforts to enhance resource efficiency have been made, more comprehensive strategies and actions are necessary to effectively address these issues.

The Turkish industry faces interconnected challenges involving outdated technologies and inefficient processes leading to high resource waste and energy consumption. Additionally, there is a lack of awareness and knowledge among industrial companies about the benefits of resource efficiency and sustainable practices. Industry associations and governmental bodies need to bolster their capacities to support businesses in adopting resource-efficient technologies and practices in line with European Green Deal, fostering a sustainability culture and adaptation of sustainable practices within the sector.

Moreover, sustainability is often not prioritised in business models, resulting in over-reliance on non-renewable resources and environmental degradation. Lastly, environmental concerns are insufficiently integrated into management perspectives in target sectors, leading to limited investment in efficient and cleaner production technologies at scale. Addressing these issues comprehensively is crucial for advancing resource efficiency and sustainability in Türkiye's industrial landscape.

<u>Identification of main stakeholders and corresponding institutional and/or organisational issues (mandates, potential roles, and capacities) to be covered by the action</u>

- Ministry of Industry and Technology (MoIT) - policy implementation and institutional coordination.
- Sectoral and industry associations and respective members - outreach, promotion and facilitation of actions.
- Other ministries and government institutions - policy cooperation and integration of actions.
- Non-governmental organisations and civil society organisations – policy dialogue, stakeholder representation and participation.
- Technology users and providers, innovative start-ups, new ventures, entrepreneurs, digital transformation and innovation centres, research labs – service providers and beneficiaries.

2.3 Lessons Learned

<u>AoS 1:</u>

- In terms of harmonisation with EU Regulations and standards, previous initiatives that integrated EU standards into local regulations successfully improved market access and competitiveness for Turkish manufacturers. These efforts facilitated smoother trade relations and compliance with international markets. Whereas in terms of stakeholder engagement, EU projects that actively involved stakeholders, including manufacturers, government bodies and industry associations, experienced higher levels of buy-in and successful implementation of sustainable practices. Furthermore, initiatives focusing on training and capacity building for government agencies and related industry associations, such as "Technical Assistance for Improving Product Safety Through Better Harmonisation and Implementation of EU Technical Legislation on Machinery Sector" project implemented under

Regulatory Reform and Acquis Alignment component of the sector operating programme of IPA II, have been one of the good examples of an intervention leading to an adoption of EU technical legislation, standards and green economy transition.

- This action aims to build upon these positive developments and leverage further the harmonisation through detailing the policy framework in line with EU regulations and improving the adaptation of the industry to sustainable practices at the field level.
- In several cases within the projects implemented in Türkiye that aimed to increase sustainable production in the industry, a resistance from industry players have been encountered due to a lack of understanding of the long-term benefits of sustainable practices. Limited understanding of industrial players on the advantages of sustainable practices and threats faced by not adapting to the EU Green Deal regulations, have restricted the scope and impact of projects implemented. The task of harmonisation of the ESPR is under the responsibility of the MoIT and the related actions in this area will be conducted directly by the MoIT. Drawing upon these lessons learned, the action aims to improve the ESPR understanding, capacities and awareness of economic actors and all relevant stakeholders with MoIT and effectively encourage sustainable implementations under strengthened national regulatory framework and guidance in collaboration with EU bodies.

AOS 2:

- Working in isolation has proven less effective than joining forces among the EIT Knowledge and Innovation Communities (KICs), therefore EIT has initiated a consolidation process under which all the offerings of the KICs will reach out to the local innovator community through a one-stop shop, an EIT Community RIS Hub. At the same time, having a place-based approach brings opportunities closer to the innovators. The EIT RIS is proof of that, since 41% of the EIT Grant went to RIS countries in 2021-2023, compared to 34% in the other Horizon Europe programmes on average. This success, the highest by far in terms of dedicated Horizon Europe innovation instruments, contributes to closing the innovation divide across Europe. Furthermore, some EIT KICs have noted that the success rate of start-up applications to KIC programmes which were supported by RIS Hubs stood at 56%, versus a 23% general success rate from countries without a physical local KIC presence, clearly highlighting the importance of having on-the-ground presence and having active EIT Community RIS Hubs in countries.

  In parallel, connecting local innovation ecosystems across Europe generates a multiplier effect of opportunities for innovators to grow their ideas, develop and test concepts and upscale them in connection with clients and investors.

AOS 3:

- EU initiatives have raised awareness and built considerable capacity in climate change management, improvement of efficiency and industrial green transition. Projects such as 'Productive SMEs of Trakya Region Project', 'Identification of Resource Efficiency Potential in Industry', 'Integrated Resource Efficiency in Agriculture and Agro-Based Industries in Southeast Anatolia Project' have contributed to improving the efficiency and mitigate climate change risks in Türkiye and adaptation of industrial practices, fostering awareness and capacity building within key government institutions, NGOs, and ministries, and industries. They have also supported the development of national policies and strategies in key areas for carbon emissions and adaptation of national plans in line with EU priorities of green and circular economy.
- While investments at the organisational level aim to align with EU frameworks, addressing policy-level initiatives requires leadership from the central government. There is a lack of available data at the industrial sectors and at the national level to assess the feasibility of investments to increase resource efficiency. Although there are some collaboration platforms, there is a significant need for centralised coordination to facilitate sustainable methods and technologies to improve resource

efficiency in industrial facilities. This could be addressed through a network of experienced industrial assessment centres which will be established through enforcement of existing similar centres such as "Applied SME Capability Building Centre (Model Factory)", currently underway in collaboration with the Ministry of Industry and Technology and UNDP, and in co-operation with development agencies, universities and chambers of industry.

- Although there are various centres, institutions and consultancy companies operating in Türkiye, these companies serve mostly large enterprises and clustered in the Marmara region. Therefore, there is still a need to increase nationwide company-level analysis capacity on resource efficiency, in particular for primary and secondary energy resources, process energy needs, water usage, and other process gains. These efforts will enhance the company level profitability, de-carbonisation, water footprint decreasing efforts of SME and Midcap level companies in Türkiye.

3. DESCRIPTION OF THE ACTION

3.1 Intervention Logic

The Overall Objective/Impact of this action is to enhance the green and smart transformation of the Turkish industry.

The Specifics Objectives/Outcomes of this action are:

1- To enhance the adaptation of the Turkish industry and harmonisation with EU legislation within the context of green and circular economy.
2- To improve the innovation ecosystem in Türkiye and integration with EU industrial value chains and innovation networks.
3- To escalate the transition towards a green economy through improvement of resource efficiency in the industry sector.

The Outputs to be delivered by this action contributing to the corresponding Specific Objectives (Outcomes) are:

Output 1.1 contributing to Outcome 1 (or Specific Objective 1) Policy framework and institutional capacities for ESPR awareness, sustainability reporting, due diligence requirements are enhanced.

Output 2.1 contributing to Outcome 2 (or Specific Objective 2) Research, technological development and innovation facilities and network of the Turkish R&I stakeholders are strengthened.

Output 3.1 contributing to Outcome 3 (or Specific Objective 1) Awareness, knowledge and capacities of private sector stakeholders on the green economy and resource efficiency are increased, leading to improved resource use efficiency at the industrial facilities.

The underlying intervention logic for this action is that:

To establish an effective system for adapting to a green economy, it is essential to enhance the institutional and policy alignment in line with ESPR and increase capacities of the private sector for resource efficiency and green production. This involves strengthening the capacity of national institutions and increasing awareness among companies about forthcoming EU regulations and requirements. It is anticipated that companies will boost their investments in reducing carbon emissions, transform their production processes, and thereby increase their competitiveness and export performance.

Additionally, Turkish participation in the EIT programmes can be ensured by increasing the capacity of Turkish research and innovation stakeholders to develop projects in policymaking, coordination, research, and innovation. Furthermore, enhancing information and knowledge exchange among stakeholders with European ecosystem is crucial. If Turkish researchers are encouraged to join European research networks, they will become part of projects/programmes, research and/or business initiatives that develop future technologies.

leading to their enhanced integration into the European Innovation Ecosystem. This integration will further advance scientific research and increase the technological capabilities of Türkiye's industrial sectors.

3.2 Indicative Activities

AoS 1:

Activities related to Output 1.1: Legislative, administrative, technical, technological etc. requirements, best-case scenarios and following steps on due diligence, green supply chain mechanisms, corporate sustainability, product-based sustainability, economic sustainability of green transition and green energy supply according to ESPR will be analysed. The study will cover the priority sectors selected under ESPR: chemicals, textiles, electrical & electronics, and machinery. In line with the ESPR requirements, specific, actionable, detailed roadmaps for each sector, which will include SDG oriented goals for these sectors and guidelines for the enterprises on sustainability reporting will be prepared.

EU Net Zero Industry Act requirements within the scope of "Fit for 55" initiative will be analysed and following steps specific to prioritised sectors will be determined taking the 8 technology areas of the EU Net Zero Industry Act into account. Roadmaps will be developed for MoIT and its affiliate institutions. EU-wide legislation will be analysed. Country specific (i.e. Germany) legislation will also be analysed where needed. Roadmap will include guidelines that consists of requirements varying on sector and enterprise size (i.e. small, medium and large).

For the sake of green growth and competitiveness of the textile, chemicals, electrical & electronics, machinery sectors, analysis and evaluation on these sectors' compliance with the Digital Product Passport requirements within the scope of ESPR will be conducted and compiled as a comprehensive report. Based on the reports, practical trainings will be organised to improve the capacity of both the sector and MoIT.

Activities related to Output 1.2:

Implementation methodology for industry and products/products group within EC Decision No. 2021/2279 will be analysed, lifecycle assessments on process and usage will be conducted in the selected sector enterprises which are provided to MoIT from NGOs that have wide product ranges from the prioritised sectors and reported. Guidelines will be developed for each prioritised sector for the utilisation of industrial enterprises and capacity development activities will be conducted for MoIT, related NGOs and the sector.

Green economy, ESPR and related EU Regulations-based test, inspection and verification needs analyses will be conducted with the enterprises that have wide product ranges from the prioritised sectors and reported. The analysis reports will be utilised to form guidelines on digital product passport requirements and conformity processes for the industry enterprises. The guidelines will be introduced to the industry and stakeholders through capacity development activities.

The guidelines will be elaborated for four sectors, and these will be technical documents to guide the policy-makers and economic actors on how to prepare a well-structured and an effective ESPR related policy applications in detail. It will include strategical, analytical and operational steps/activities in process. The guidelines will also have strong data pillar which guide policy makers and economic actors how to choose, collect-reach and analyse the sectors and products related implementations. The guidelines for each sector should indicatively include:

- EU Net Zero Industry Act implementation and technology transitions
- Extended Producer Responsibility for Products
- Product Environment Footprint according to EU Decision 2021/2279
- Green Public Procurement Implementations
- Verification and Conformity Assessment Procedures
- Unsold Products Implementations for economic operators

- Digital Product Passport Implementations
- Procedures for Mitigation and Use of Hazardous Chemicals in line with EU
- Sustainability Reporting and Due Diligence Process for SMEs
- Sustainable Packaging for Enterprises

Implementation of ESPR-oriented legislations will be reinforced by providing trainings to the selected sectors and relevant public institutions on the prepared guidelines above. Staff of MoIT, related public institutions, NGOs, manufacturers, Conformity Assessment Bodies (CABs) and Verification Bodies (VBs) will be trained according to ESPR requirements which are:

- Data Collection Methods
- The Duties of Sustainability Departments within enterprises
- Verification and Conformity Assessment Procedures with related EU Harmonised Standards
- Best Practices in EU
- Relationship with EU Implementations such as Digital Product Passport

AOS 2:

This area of support will encompass two core activities: supporting the implementation of EIT programs/initiatives for:

- Addressing the skills and finance gap of the SMEs through implementation of several initiatives including the Jumpstarter and Post Jumpstarter.
- Providing capacity building for representatives of scientific organisations that own research infrastructures and other local stakeholders through the implementation of EIT initiatives such as the InfraBooster.
- Within the scope of the EIT Jumpstarter, a dedicated Türkiye cohort will be established for Turkish participants across thematic categories, inter alia, offering prizes for top Turkish solutions.
- The EIT InfraBooster's extensions to Türkiye will offer free access to Foundation training and recruit expert teams from Turkish research institutions to develop business-oriented services.
- The action will also serve boosting the activities of the EIT Community RIS Hub in Türkiye only beyond its core tasks as outlined in the EIT RIS Hubs Minimum Standards and Guiding Principles to:
  - Organise appropriate outreach activities aimed at increasing local awareness of the EIT Community and its opportunities, build capacity aimed at increasing the success rate of Turkish applicants in EIT activities and, where appropriate, support consortium building, including towards the EIT Higher Education Initiative (HEI).
  - Undertake, in close cooperation with the EIT, an analysis of the potential for the establishment of the EIT labelled higher education programmes in Türkiye.
  - Support interested Turkish universities in potentially setting-up new EIT label Master and PhD programmes, as well as joint degree programme in Türkiye.
  - Conduct a Baseline Study and Gap Analysis to see where Türkiye stands in terms of benefiting from the EIT opportunities as well as the identify local needs linked to opportunities offered by the EIT.

It is pertinent to note that the activities of the EIT Community RIS Hub will be outlined in an Annual Activity plan, approved by the EIT Community, which will include details of the nature and scope of all planned activities.

AoS 3:

The establishment of a network of Resource Efficiency Assessment Centres in Türkiye will address the critical need for industrial resource optimisation, particularly among SMEs, which often lack the expertise and financial capacity to implement such practices.

The MoIT will be responsible for ensuring that the existing structures across the country will be hamonised with the new structure of REAC in a consistent and sustainable manner while ensuring the operationalisation and long-term budgeting of the REACs.

These centres will provide on-site assessments and tailored recommendations for improving energy, water, material efficiency and process optimisation, helping businesses reduce costs and enhance sustainability. The impact will be significant, leading to measurable resource reductions, increased competitiveness, and alignment with EU climate targets, ultimately driving widespread, lasting improvements in Türkiye's business sector.

The AoS consists of two core activities:

The first is the development of a strategic basis, including a strategic, fact-based framework and sustainability criteria for resource efficiency assessment centres. This framework will be built on data-driven insights from existing projects, such as "Applied SME Capability Building Centre" (referred in lessons-learnt), and will consider industry resource use, sector needs, best practices, and financial support mechanisms. It aims to ensure the centres' effectiveness and alignment with long-term goals and EU environmental standards.

The second activity is the establishment and operationalisation of the Resource Efficiency Assessment Centres within a national network, along with the development of a national integrated resource efficiency database and sector-specific sustainable production roadmaps. The centres will be physical facilities that will conduct on-site evaluations at industrial plants, gather data, and deliver detailed recommendations on process improvements, cost-saving measures, and sustainability practices, contributing to the overall competitiveness and environmental performance of industries.

The sectors, centres and exact locations will be identified during the initial phase of the action. These centres will be operationalised preferably through prioritisation and enforcement of existing similar centres (such as digital innovation hubs, model factories, R&D centres, etc).

The establishment of a network of industrial assessment centres in Türkiye aims to create a unified approach among experts from various disciplines, promoting effective communication and collaboration through a standardised framework. This approach will enable comprehensive resource efficiency solutions that address energy, water, materials, and process optimisation, moving beyond the narrow focus of many consultancy firms. The centres will also collaborate with local universities, engaging MS and PhD students to provide hands-on experience in resource efficiency assessments. This integration will enhance students' practical knowledge and create a continuous education pipeline, fostering innovation and sustainable practices in the industrial sector. Additionally, the centres will produce standardised, fact-based reports analysing resource efficiency opportunities in industrial facilities. These reports will provide data-driven insights into energy, water, and material use, guiding producers in identifying optimisation areas. These reports will help secure financial incentives and grants, supporting the sustainable transformation of industries while aligning with national and regional development goals.

At the end of the action, sector-specific sustainable production roadmaps will be developed. The target of creating industry-specific sustainable production roadmaps in Türkiye through the establishment and operation of industrial assessment centres will involve gathering detailed data on resource efficiency, energy use, and sustainability practices across different sectors. These centres will conduct in-depth assessments, identifying unique challenges and opportunities within each industry. The data collected will be used to develop customised roadmaps that outline practical steps for businesses to improve resource use, reduce environmental impact, and adopt sustainable production methods.

Activities related to Output 3.1: First, a strategic fact-based framework and sustainability criteria will be built on data-driven insights into existing assessment and consultancy centres and projects, possibilities of

reinforcement of and co-operation with existing centres or projects, industry resource use, sector-specific needs, best practices in sustainability, and financial support mechanisms. The framework will guide the centres' operations, ensuring they focus on the most impactful areas, foster continuous improvement, and contribute to national sustainability goals, while maintaining alignment with EU environmental standards and industry trends. To develop the framework, meetings, workshops, surveys, and fact-finding studies will be conducted to review research, policies, and programs on resource efficiency in Türkiye's main industrial sectors, including machinery, automotive, textile, metal working, and furniture. The selected Development Agencies will coordinate the establishment and operationalisation of the centres.

These studies will assess current knowledge and institutional capacity, identify specific needs of stakeholders, and consider climate change impacts, gender-specific needs, and the role of gender equality in enhancing resource efficiency and conservation efforts.

Based on the review of available literature and baseline information, consultations with authorities, non-government organisations, civil society organisations, and focus group meetings, a consolidated survey results report will be prepared as the initial output. Based on the survey report, a policy framework report outlining the needs of key sectors and a nation-wide integrated resource efficiency assessment centres network model, will be developed. An action plan will be another output that contains roles and responsibilities, required resources, financing plans and estimated timeframes. The policy framework and the action plan will provide a structured, strategic approach to guide the organisational design, refurbishment, and operation of these centres.

Additionally, capacities of related institutions will be analysed, and the roles of government institutions, NGOs, and other stakeholders will be described. To establish resource efficiency assessment centres for SMEs, it is essential to analyse the capacities of various local institutions, including development agencies, industry associations, OIZs, chambers of industry and/or commerce, and academic institutions. This will help tailor the centres' services to local needs, ensure compliance with regional policies, and foster effective collaboration and support networks for SMEs. Then, an organisational schema for the network of centres will be developed, along with performance indicators for evaluating the action and individual centres.

Activities related to Output 3.2: To establish resource efficiency centres, feasibility analyses will be conducted to identify opportunities for cooperation with existing services, such as The Clean Production Centre, established by TÜBİTAK, and model factories operated under the "Applied SME Capability Building Centre (Model Factory) Project". The goal is to complement and enhance current initiatives through strategic partnerships and utilize existing structures. Key inputs needed for establishing the centres include physical infrastructure like office spaces and diagnostic (measurement and test) equipment necessary for conducting assessments, access to specialized knowledge in energy efficiency and sustainability from industry experts and academic institutions, and practical methodologies for data collection and optimization strategies.

Skilled professionals, such as engineers and environmental scientists, will be essential for conducting assessments and providing tailored advice. Additionally, access to industry-specific data and best practices will aid in designing effective assessment tools and delivering relevant recommendations. The analysis will review current resources and services from similar institutions, evaluate the specific needs of local SMEs, and ensure the centres address these needs without overlapping existing efforts. Centres will be set up with input from universities, research institutions, and local stakeholders, with roles and responsibilities defined in a gender-sensitive manner. Technical specifications for measurement and test equipment necessary to conduct resource efficiency assessments and laboratory infrastructure will be developed and implemented.

The REACs will conduct comprehensive resource efficiency analyses across various sectors, identifying opportunities for optimising energy, water, materials, and processes. Based on the findings of these assessments, detailed reports will be generated, outlining specific areas for improvement. These reports will then guide the implementation of pilot projects (for improving resource efficiency) within the selected SMEs, allowing for the practical application of resource efficiency strategies. The pilot projects will serve as models

for best practices, demonstrating the potential benefits of resource optimisation and providing a framework for wider adoption across the industrial landscape.

A nation-wide resource efficiency database will be generated and maintained, alongside sector-based sustainable production roadmaps. Data will be collected during resource efficiency assessments conducted by expert teams, who will gather information on energy use, water consumption, material flows, and process efficiency at industrial facilities. The assessment teams will use digital tools and monitoring systems to capture real-time data, which will be standardised and fed into the database. Continuous updates will be made by the assessment centres as they conduct further analyses, ensuring that the database reflects the latest resource efficiency trends and opportunities across industries. This centralised repository will serve as a critical tool for benchmarking, analysis, and strategic decision-making for sustainability efforts nationwide. Once the integrated resource efficiency network is established, a central coordinator (main hub) will be designated to manage the system. All data will be consolidated and stored in the database at this hub. For instance, as recommended during the consultation meetings, if the TÜBİTAK Clean Production Center joins the project, it could assume the role of coordinator.

The action, furthermore, includes capacity-building activities aimed at equipping enterprises with the skills to implement sustainable practices. This will involve practical training on conducting resource usage assessments, identifying efficiency improvement opportunities, and applying the latest sustainability techniques and technologies. Study tours abroad will provide participants with exposure to best practices and innovations in resource efficiency, fostering a culture of continuous learning.

3.3 Mainstreaming

Environmental Protection, Climate Change and Biodiversity

This Action will include numerous dissemination and support activities to enable action stakeholders and final beneficiaries to collaborate more effectively with their European counterparts within the Green Deal Agenda. Through institutional and policy alignment in line with ESPR and adaptation to new techniques and technologies and increasing awareness of carbon footprint reduction and Green Deal topics, companies will experience a smoother and faster transition to a green economy.

EIT Knowledge and Innovation Communities contribute their expertise and assets towards general mission of addressing key societal and environmental challenges for European societies with innovative solutions generating positive impact. Environment-friendly materials and equipment will be used throughout the implementation of the Action. Wherever possible, the documents are delivered in online format, used standard e-learning platforms and digital tools. Vocational workshops will be set-up using environmentally friendly materials, to the extent possible. Whenever possible, hybrid and/or online events/workshops will be organised to avoid unnecessary travel.

Gender equality and empowerment of women and girls

As per OECD Gender DAC codes identified in section 1.1, this action is labelled as G1. This implies that the activities implemented within this Action will align with the priorities and guidelines of the EU Gender Equality Strategy and policies aimed at supporting the participation of women. Measures to ensure gender equality during the Action's implementation include:

- Identification of the role of gender equality and women's empowerment in improving resource efficiency, conserving natural resources, and benefiting from ecosystem services;
- Emphasising the notable role of young women have played in leading actions related to climate change;
- Setting and monitoring specific gender targets for women researchers and entrepreneurs/industrial facility owners.
- Involving women researchers, entrepreneurs, and employees in decision-making processes for strategic initiatives;

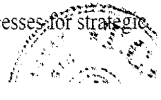

- Enhancing the visibility of support for women researchers and entrepreneurs through tailored communication campaigns via press, television, radio, and social media;
- Ensuring equal participation of women and men in all capacity building activities.

The action will enhance the participation of women. Through examples and success stories from the EIT programmes previous editions, the action will encourage an entrepreneurial mindset change and having more women in deep-tech environments, more women entrepreneurs growing and getting funded, and more women becoming active and leading investments in innovation, and hence shaping the innovations available in the market. The programme's experts, mentors and jury members will also be selected in accordance with gender balance and gender mainstreaming.

EIT programs are following diversity, equity and inclusiveness (DEI) principles in program implementation, highlighting the benefits of gender balance in innovation management during events and meetings organised in the program framework, ensuring gender diversity in implemented actions, showcasing both female and male role models in scientific activities (e.g. ensuring balanced representation among trainers and mentors, in used testimonials, success stories, visuals developed for communication). Program undergoes regular internal audit of educational and training materials to ensure inclusive and gender balance conscious communication. DEI training for staff involved in training delivery is foreseen. Following a common practice for EIT Food (leading EIT KIC for this initiatives), a minimum quote (of at least 35% of all supported) was set up for the female experts selected to join events and co-funded with sub-grants if foreseen in the activity. The effectiveness of the undertaken measures is confirmed and so far, the participation of women in the program exceeds 55%.

3.4 Risks and Assumptions

Category	Risks	Likelihood	Impact	Mitigating measures
AOS 1				
4 - Legality and regularity aspects	Delay in harmonisation of national legislation with EU regulations	Medium	High	Ensure continuous dialogue and coordination with EU bodies; establish a dedicated task force to monitor and accelerate legislative alignment efforts.
1- External environment	Increased costs for SMEs to comply with new eco-design and energy labelling requirements	High	High	Offer training and information resources to help SMEs adapt to new requirements.
2 - Planning, processes and systems	Lack of technical expertise and infrastructure to implement eco-design and energy labelling standards	Medium	High	Develop capacity-building programs and technical training for stakeholders; invest in upgrading necessary infrastructure and technology.
3 - People and the organisation	Resistance from consumers and industry stakeholders to adopt new standards and practices	Medium	Medium	Conduct awareness campaigns highlighting the benefits of eco-design and energy-efficient products; engage stakeholders through consultations and feedback.
1- External environment	Unintended negative environmental impacts during the transition phase	Low	Medium	Implement rigorous environmental impact assessments and monitoring during the transition phase; develop guidelines for environmentally responsible practices.
1-External environment	Risk of perpetuating economic inequalities by disproportionately affecting smaller enterprises	High	Medium	Implement targeted support measures for smaller enterprises; ensure equitable access to resources and information.

3-People and the organisation	Interference with participation rights or other human rights risks	Low	Low	Ensure transparent and inclusive stakeholder engagement processes; monitor and address any human rights concerns promptly.
AOS 2				
2 - Planning, processes and systems	Low number of quality applications in EIT Jumpstarter and post-Jumpstarter	High	High	Involving the EIT Community RIS Hub in scouting activities, especially during the recruitment phase. Exploring a possibility of the national government support in promotion / an official endorsement of the programme
2 - Planning, processes and systems	Disengagement of the participants in the EIT Jumpstarter due to length of the programme and the expected commitment	Medium	Low	Activities will be planned in hybrid format to allow easier participation and flexibility in delivering assignments throughout the programme.
3-People and the organisation	Low participation of women in the EIT Jumpstarter and women-led start-ups in post-Jumpstarter	Medium	Low	Enhancing women through promotional campaigns and showcasing successful female innovators; Exploring the possibility of engaging female advocates on the ground who could entice more women to the programme
3-People and the organisation	A low number of applications to EIT InfraBooster due to the first editions of the implemented programs	Medium	High	EIT Community Hub and existing EIT KICs RIS Hubs promotion support. Involvement of local partners recognised in the ecosystem in activity delivery.
4 - Legality and regularity aspects	The delayed signing of the grant agreement between EIT and the EIT Community Strategic Regional Innovation (SRI) Cluster and uncertainty regarding the formal procedures of involvement of KICs educational partners in EIT InfraBooster	High	High	The continuation of the other cohorts of the program under EIT Community SRI Cluster should not affect the implementation and is supposed to be confirmed in 2025 Q3. Multiple editions of EIT InfraBooster Foundation allows engaging individual participants in different parts of the year, but significant delay in finalising grant agreement may postpone the Practitioner level implementation to the next year in line with typical academic year calendar. Careful planning and monitoring in the programming phase are necessary and is foreseen.
1-External environment	Political turbulences or changes in legislation may negatively influence recruitment of researchers and administrative staff in InfraBooster	Low	High	Activities will be co-created with local collaborators and consultations are planned to make necessary adjustment in activity format to allow easy participation of local stakeholders. Such changes would affect any other EIT initiatives, therefore EIT RIS Hubs in Türkiye are tasked to monitor any obstacles to involve local.
2- Planning, processes and systems	High drop off rate among participants of EIT InfraBooster	Medium	Medium	Regular intakes for EIT InfraBooster Foundation allow to secure participation in Practitioner level. Qualifying teams and requiring confirmation from applying institutions authorities proved to lower significantly drop off rate.
AOS 3				
3-People and the organisation	Lack of interest of central level institutions in activities.	Low	Medium	Effective communication and timely updates on project activities to secure the participation of all relevant stakeholders.
3-People and the organisation	Lack of participation of industrial facilities in pilot activities, including resource	Medium	Medium	The action will develop an outreach (including communication, visibility and etc activities) strategy that is covering the direct dissemination of project activities

	efficiency assessments and applications for improvement			at local level. In addition, the development agencies will closely work with local industrial facilities.
1-External environment	Lack of commitment and financial capacity of institutions which will facilitate collaboration between industrial sectors and the resource efficiency assessment centres to ensure sustainability of outcomes	Low	Medium	While strong communication will be ensured the development agencies will closely work with local institutions (e.g. universities, chambers of industries, NGOs and OIZs).
2-Planning, processes and systems	Delay in the implementation of project activities	Low	Medium	Continuous communication with all relevant stakeholders will ensure all risk mitigation measures are in place. In addition, the Project Steering Committee (PSC) will also be informed about risks of delays and necessary actions will be identified by the PSC.
5-Communication and information	Lack of participation of the target groups to the capacity development activities.	Low	Medium	Awareness raising campaigns will be designed and implemented to ensure the participation of the target groups to the capacity development activities.

External Assumptions

AOS 1:

- Effective communications and collaborations with the Union of Chambers and Commodity Exchanges of Türkiye (TOBB).
- Effective communications and collaborations with the ministries and Union of Municipalities of Türkiye.
- Effective communications and collaborations with Ministry of Environment, Urbanisation and Climate Change and Ministry of Trade.
- Effective communications and collaborations with Turkish Accreditation Institution and Technoparks.
- Adequate cooperation and data sharing between Turkish and EU institutions to develop accurate and comprehensive road maps.
- Turkish industries are willing and able to adopt sustainable and resource-efficient practices.
- Relevant authorities in European countries are cooperative and supportive of onsite inspections.

AOS 2:

- Teams participating in EIT incorporate their ideas into registered companies.
- Sufficient start-up alumni from EIT programs survive the first year.
- Research infrastructure institutions prioritise private market income over public grants.
- Start-ups don't discard growth through capital investment versus organic growth.
- Excellent dissemination and engagement of course opportunity through local R&I stakeholders.

AoS 3:

- Stable political climate and macro-economic situation.
- Continued commitment to the EU accession process.
- Sufficient data which will be collected at industrial facilities through test and measurement devices to run the techno-economic resource efficiency analyses.
- Efficient stakeholder commitment, dedication to participate and cooperate throughout action.
- Convergent views and decisions among the stakeholders and relevant institutions.
- Sufficient number of assigned personnel in charge of the action within relevant ministries/institutions.
- Sufficient number of high qualified experts with satisfactory knowledge and experience.
- Targeted beneficiaries show interest on capacity development programmes and trainings.

3.5Indicative Logical Framework Matrix

Results	Results chain: Main expected results [maximum 10]	Indicators [it least one indicator per expected result]	Baselines (values and years)	Targets (values and years)	Sources of data	Assumptions
Impact	To enhance the green and smart transformation of the Turkish industry	WIPO Global Innovation Index ranking Implementation level of the actions of the GDAP	39th (2024) 1 0 (2024)	>39th (2030) 1 60% (by the end of the implementation)	World Intellectual Property Organisation, GDAP Annual Reports of Türkiye	*Not applicable*
Outcome 1	Enhanced adaptation of the Turkish industry and harmonisation with EU legislation within the context of green and circular economy.	Environmental impacts, including carbon footprint and environmental footprint in the target group enterprises [Decrease in ∑(Activity Data×Emission Factors)] Energy efficiency in the target group enterprises (Decrease in total energy consumption/total production output). Water efficiency in the target group enterprises (Decrease in total water consumption/total production output) Resource efficiency in the target group enterprises (Decrease in total material input/total production output)	2024 (100%)	- 10% (2030) + 10% (2030) + 10% (2030) + 10% (2030)	International Energy Agency Database TURKSTAT Climate Change Bi-Annual Reports of Türkiye Data from enterprises and sectoral NGOs, and Project Reports	Companies are investing in sustainable production and reducing carbon emissions. Transformation of production processes increase companies' competitiveness and export performance. Private sector support and interest in the carbon emission reduction by consumers is high.
Outcome 2	Improved innovation ecosystem in Türkiye and integration with EU industrial value chains and innovation networks promoted.	Number of new ventures created. Amount of capital funds attracted by start-ups supported.	2 (2024) EUR 1 700 000 (2024)	34 (2028) EUR 1 940 000 (2028)	EIT Databases and Reports	There will be no major national & international policy change affecting the official participation of Türkiye in the EU Programmes. Turkish researchers are willing to participate in those consortia which will provide them to be a part of projects determining the future technologies.

Outcome 3	Increased awareness, knowledge and capacities of private sector stakeholders on the green economy and resource efficiency, leading to improved resource use efficiency at industrial facilities.	Türkiye's Score in Resource Efficiency Index.	5.00 (2020)	6.5 (2030)	World Bank Resource Efficiency Index	Stable political climate and macro-economic situation. Continued commitment to the EU accession process and EU Green Deal. Commitment of the stakeholders to efficiency improvements.
Output 1.1	Institutional and policy alignment in line with ESPR achieved via actionable roadmaps.	Industry policy frameworks harmonised with EU industrial regulations. Number of comprehensive actionable roadmaps defined in line with industry specific ESPR requirements.	0 (2024) 0 (2024)	1 (2030) 4 (2030)	TURKSTAT and Ministry of Industry and Technology databases	Sufficient number of assigned personnel in charge of the project within relevant ministries/institutions. Continued commitment of the Ministry for the implementation of policy frameworks.
Output 1.2	Prioritised sectors' set of measures defined, capacities to meet the Green Deal requirements increased and adaptation enhanced.	Number of industrial enterprises received support and reduced their carbon footprint. Number of environmental sustainability facilitators increased their green growth support effectiveness. Number of civil society stakeholders harmonised their action plans with SDGs and ESPR.	0 (2024) 0 (2024) 0 (2024)	40 (2030) 40 (2030) 10 (2030)	Interim and final reports of the Project Project M&E system Institutional databases	Targeted beneficiaries show interest on capacity development programmes and trainings. Sufficient number of high qualified experts with satisfactory knowledge and experience.
Output 2.1	Participation and integration to EIT programmes and innovation ecosystem enhanced.	Number of start-ups supported. Number of new products/services launched to the market. Number of graduates from EIT-labelled courses.	32 (2024) 3 (2024) 224 (2024)	60 (2030) 15 (2030) 324 (2030)	EIT Databases and Reports Progress Reports	EIT RIS Hub will be established and its core activities will be conducted via EIT's own resources. Sufficient start-up alumni from Jumpstarter will survive the first year. Research infrastructure institutions will prioritise private market over public grants. Course opportunities will be effectively disseminated and

						engaged through local R&I stakeholders.
Output 3.1	Strategic fact-based framework and sustainability criteria for resource efficiency assessment centres developed.	Number of survey and fact-finding reports in key sectors. Number of policy framework reports and action plans at local levels.	0 (2024) 0 (2024)	At least 4 (2030) At least 4 (2030)	Analysis Reports Policy Framework Reports and Action Plans Progress Reports	Efficient stakeholder dedication to participate and cooperate throughout action. Convergent views and decisions among the stakeholders and relevant institutions.
Output3.2	Resource Efficiency Assessment Centres and network established, pilot application and resource efficiency services provided.	Number of resource efficiency assessment centres established Number of facilities at which pilot actions conducted, including resource efficiency assessments and applications for improvement Number of national integrated resource efficiency database set Number of sustainable production roadmaps Number of established sustainability sub-structures (co-operations) Number of people received training in resource efficiency improvement	0 (2024) 0 (2024) 0 (2024) 0 (2024) 0 (2024)	At least 4 (2030) 45 (2030) 1 (2030) 4 (2030) At least 4 (2030) 150 (2030)	Co-operation Protocols Resource Efficiency Assessment Reports Communication Plans Training and Dissemination Activities Progress Reports	Targeted beneficiaries show interest on capacity development programmes and trainings. Sufficient number of assigned personnel in charge of the project within relevant ministries/institutions and qualified experts.

4. IMPLEMENTATION ARRANGEMENTS

4.1 Financing Agreement

In order to implement this action, it is envisaged to conclude a financing agreement with the Republic of Türkiye.

4.2 Indicative Implementation Period

The indicative operational implementation period of this action, during which the activities described in section 3 will be carried out and the corresponding contracts and agreements implemented, is 72 months from the date of conclusion of the financing agreement.

Extensions of the implementation period may be agreed by the Commission's responsible authorising officer by amending this Financing Decision and the relevant contracts and agreements.

4.3 Implementation Modalities

The Commission will ensure that the EU appropriate rules and procedures for providing financing to third parties are respected, including review procedures, where appropriate, and compliance of the action with EU restrictive measures[7].

4.3.1 Indirect Management with a pillar-assessed entity

A part of this Action (AOS 2) may be implemented in **indirect management with the European Institute of Innovation and Technology (EIT).** This implementation entails the improvement of innovation ecosystem in Türkiye and integration with EU innovation networks. The envisaged entity has been selected using the following criteria: demonstrated track record in creation of start-ups, experience in advancing innovation and in supporting regional innovation actors, expertise in the development of training programmes tailored for strengthening local capacities for entrepreneurship, proven work record in empowering local innovation ecosystems in modern and emerging innovation countries.

The EIT stands out as an ideal implementing partner as it is the institution that implements and coordinates the EIT programs. As Europe's largest innovation ecosystem, the EIT comprises over 3,200 partners and operates through more than 70 innovation hubs. This vast reach ensures that the EIT can mobilise a diverse and effective range of stakeholders to achieve project goals.

The EIT strongly promotes entrepreneurship and the scaling of start-ups across Europe. Its EIT Jumpstarter programme and other initiatives help entrepreneurs bring innovations to market by providing access to funding, mentoring, and networking opportunities. This startup-centric approach fills a critical gap in Europe's innovation landscape. The KICs' track record, including the creation of successful start-ups like Northvolt and the support of several unicorn companies, underscores their ability to foster impactful innovation. Moreover, the EIT's focus on sustainable and green innovation aligns well with the priorities of many current initiatives, making it a strategic partner in advancing these goals.

---

[7] EU Sanctions Map. Please note that the sanctions map is an IT tool for identifying the sanctions regimes. The source of the sanctions stems from legal acts published in the Official Journal (OJ). In case of discrepancy between the published legal acts and the updates on the website it is the OJ version that prevails.

In case the envisaged entity would need to be replaced, the Commission's services may select a replacement entity using the same criteria. If an entity is replaced, the decision to replace it needs to be justified.

A part of this action (AoS3) may be implemented in **indirect management with a pillar assessed entity**, which will be selected by the Commission's services using the following criteria:

- Track record in the formulation, advocacy, and implementation of policies aimed at fostering the green economy, particularly in Türkiye.
- Proven ability to engage with government, private sector, and civil society stakeholders to drive sustainable development initiatives.
- Technical proficiency in energy efficiency practices and the development of programmes that promote sustainable energy use.
- Experience with integrated resource efficiency strategies
- Hands-on experience in the establishment and operationalisation of resource efficiency centres
- Proven ability to manage projects aimed at improving industrial processes, reducing waste
- Demonstrated commitment to empowering youth through vocational education and capacity-building programmes focused on the green economy
- Ability to build strategic partnerships with various stakeholders, including state agencies, international organisations, and the private sector, to advance green economy initiatives.

The implementation by this entity entails the improvement of resource efficiency for sustainable production and services (AoS 3 – outcome 3).

4.3.2 Indirect Management with an IPA III beneficiary

A part of this action (**AOS 1)** will be implemented under indirect management by the Republic of Türkiye. This implementation entails the harmonisation of the Turkish industry with EU sustainable industry practices.

The Managing Authority responsible for the execution of the action is the Ministry of Industry and Technology, Directorate General for EU and Foreign Affairs. The Managing Authority shall be responsible for legality and regularity of expenditure, sound financial management, programming, implementation, monitoring, evaluation, information, visibility and reporting of IPA III activities.

The Managing Authority shall rely on the sectoral expertise and technical competence of the following **intermediate body for policy management: Ministry of Industry and Technology - Directorate General for Industry**. It shall ensure sound financial management of the action.

Budget implementation tasks such as calls for tenders, calls for proposals, contracting, contract management, payments and revenue operations, shall be entrusted to the following intermediate body for financial management: Ministry of Industry and Technology.

4.3.3 Changes from indirect to direct management (and vice versa) mode due to exceptional circumstances

In case AoS2 and AoS 3 cannot be implemented under Indirect Management with Entrusted Entities, due to circumstances beyond the control of the Commission, Outcome 3 (increased awareness, knowledge and capacities of private sector stakeholders on the green economy and resource efficiency, leading to improved resource use efficiency at industrial facilities and Outcome 2 (Improved innovation ecosystem in Türkiye and integration with EU industrial value chains and innovation networks promoted) may also be achieved if implemented either under direct management (procurement) or under indirect management with the beneficiary country.

4.4 Scope of geographical eligibility for procurement and grants

The geographical eligibility in terms of place of establishment for participating in procurement and grant award procedures and in terms of origin of supplies purchased as established in the basic act and set out in the relevant contractual documents shall apply, subject to the following provisions.

The Commission's authorising officer responsible may extend the geographical eligibility on the basis of urgency or of unavailability of services in the markets of the countries or territories concerned, or in other duly substantiated cases where application of the eligibility rules would make the realisation of this action impossible or exceedingly difficult (Article 28(10) NDICI-Global Europe Regulation).

4.5 Indicative Budget

Indicative Budget components	EU contribution (amount in EUR)
Methods of implementation – cf. section 4.3	
Outcome 1 'Turkish industry adapted and harmonised with EU legislation within the context of green and circular economy', composed of	**3 600 000**
Indirect management with Beneficiary Country,cf. section 4.3.2	3 600 000
Outcome 2 'Improved innovation ecosystem in Türkiye and integration with EU industrial value chains and innovation networks promoted' composed of	**1 300 000**
Indirect management with entrusted entity (EIT) cf. section 4.3.1	1 300 000
Outcome 3 'Increased awareness, knowledge and capacities of private sector stakeholders on the green economy and resource efficiency, leading to improved resource use efficiency at industrial facilities' composed of	**4 500 000**
Indirect management with entrusted entity cf. section 4.3.1	4 500 000
Evaluation – cf. section 5.2 **Audit** – cf. section 5.3	May be covered by another Decision
Strategic Communication and Public Diplomacy – cf. section 6	will be covered by another Decision
Totals	**9 400 000**

4.6 Organisational Set-up and Responsibilities

Each activity defined in this action document will establish its management unit for a smooth implementation of the activities. Day-to-day management and coordination of the activities will be carried out by the Action Coordination Units (ACU). Activities will be coordinated with the ACU which is a body bringing the IBPMs, IBFM, and together with the TA team, regarding all project activities.

A Steering Committee (SC) will be established for each activity and will be mainly composed of the representatives of the Managing Authority (MA), Intermediate Bodies for Policy Management (IBPM), IBFM, the stakeholders of the activities, National IPA Coordinator (NIPAC), Presidency of Strategy and Budget as well as Delegation of the European Union to Türkiye (EUD). The SC will act as the advisory body that will provide high-level strategic guidance and oversight on activity implementation. SC will be gathered at regular intervals and additionally whenever deemed necessary.

Furthermore, a Sectoral Monitoring Committee (SMC) which is one of the highest decision taking platforms in terms of effective management of the funds provided by the EU, will meet regularly to solve the problems encountered during the programming, implementation and monitoring and give recommendations for effective utilisation of funds. SMC will be mainly composed of the representatives of the Commission/EUD, MA, IBPMs, IBFM, the stakeholders of the activities, the Presidency of Strategy and Budget, NIPAC and if necessary relevant line ministries especially.

The functions of Sectoral Monitoring Committee are as follows:

- Review at each meeting the progress made towards achieving the specific targets of the Programme on the basis of the basic documents
- Examine at each meeting the results of implementation, particularly the achievement of the targets set for each priority axis and measures and interim evaluations.
- Examine the sectorial annual and final reports on implementation.

SMC will meet at least twice a year at the initiative of NIPAC. The issues to be followed up will cover the period between two Committee meetings and the Committee Members will be informed about the current situation with regards to those issues.

As part of its prerogative of budget implementation and to safeguard the financial interests of the Union, the Commission may participate in the above governance structures set up for governing the implementation of the action.

The Managing Authority and IBPMs/Co-Beneficiaries/Stakeholders of the activities are given below

Outcomes	**Managing Authority**	**IBPM/Co-Beneficiaries/Stakeholders**	**IBFM**
Outcome 1	Ministry of Industry and Technology (MoIT)	Ministry of Industry and Technology, General Directorate of Industry	Ministry of Industry and Technology (MoIT)
Outcome 2	Ministry of Industry and Technology (MoIT)	**Co-beneficiaries:** Ministry of Foreign Affairs-Directorate for EU Affairs, General Directorate for Financial Cooperation and Project Implementation and Turkish Scientific and Technological Research Council (TÜBİTAK) **Stakeholder:** The Ministry of Industry and Technology- the International Programmes and Funding Directorate and Project Management Directorate	**IMEE**
Outcome 3	Ministry of Industry and Technology (MoIT)	Ministry of Industry and Technology, Directorate General of Development Agencies. **Stakeholder:** Directorate General for Strategic Research and Productivity	**IMEE**

5. PERFORMANCE MEASUREMENT

5.1 Monitoring and Reporting

The day-to-day technical and financial monitoring of the implementation of this action will be a continuous process, and part of the implementing partner's responsibilities. To this aim, the implementing partner shall establish a permanent internal, technical and financial monitoring system for the action and elaborate regular progress reports (not less than annual) and final reports. Every report shall provide an accurate account of implementation of the action, difficulties encountered, changes introduced, as well as the degree of achievement of its results (Outputs and direct Outcomes) as measured by corresponding indicators, using as reference the log frame matrix (for project modality). The Commission may undertake additional project monitoring visits both through its own staff and through independent consultants recruited directly by the Commission for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission for implementing such reviews).

Roles and responsibilities for data collection, analysis and monitoring:

- Monitoring tasks undertaken by the implementing partners/ beneficiary country, under the coordination of NIPAC Office, and NAO Office for financial monitoring, will consist of collecting and analysing data aiming at informing on the use of resources and progress towards planned results, feeding the management of the action's decision-making processes.
- Monitoring tasks undertaken by the EU Delegation shall complement the implementing partners'/ beneficiary country's monitoring system, especially in key moments of the action cycle. It will also support follow-up of recommendations stemming out of external monitoring and will be used for informing EU management. This monitoring could take different forms and methodologies (meetings with implementing partners, action steering committees, on the spot checks …), to be decided based on specific needs and resources at hand. Reporting will be done according to methodologies and tools included in DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation, including the use of standard checklists.

Both types of internal monitoring are meant to inform and provide support to external monitoring:

- External monitoring / Results Oriented Monitoring (ROM)
  The Commission and/or NIPAC may undertake additional project monitoring in line with the European Commission rules and procedures set in the Financing Agreement through independent consultants recruited directly by the Commission/NIPAC for independent monitoring reviews (or recruited by the responsible agent contracted by the Commission/NIPAC for implementing such reviews). These reviews might be composed of monitoring of the action, results data collection or any other task that is identified in the most recent EC guidelines.

The Steering Committees will be established at activity level in order to steer the implementation of activities, achievement of results against indicators in the action document, to discuss monitoring findings (including ROM findings) and agree on corrective actions as appropriate. The Steering Committees will be composed of the representatives of end beneficiaries, Lead Institution, NIPAC Office, Contracting Authority and the EU Delegation.

5.2 Evaluation

Having regard to the nature of the action, evaluation(s) may be carried out for this action or its components by the beneficiary via independent consultants. The evaluations will be carried out as prescribed by the DG NEAR guidelines on linking planning/programming, monitoring and evaluation.

The evaluation reports shall be shared with the partner country and other key stakeholders following the best practice of evaluation dissemination[8]. The implementing partner and the Commission shall analyse the conclusions and recommendations of the evaluations and, where appropriate, in agreement with the partner country, jointly decide on the follow-up actions to be taken and any adjustments necessary, including, if indicated, the reorientation of the project.

5.3 Audit and Verifications

Without prejudice to the obligations applicable to contracts concluded for the implementation of this action, the Commission may, on the basis of a risk assessment, contract independent audit or verification assignments for one or several contracts or agreements.

6. STRATEGIC COMMUNICATION AND PUBLIC DIPLOMACY

[8] See best practice of evaluation dissemination

All entities implementing EU-funded external actions have the contractual obligation to inform the relevant audiences of the Union's support for their work by displaying the EU emblem and a short funding statement as appropriate on all communication materials related to the actions concerned. To that end they must comply with the instructions given in the 2022 guidance document *Communicating and raising EU visibility: Guidance for external actions* (or any successor document).

This obligation will apply equally, regardless of whether the actions concerned are implemented by the Commission, the partner country, service providers, grant beneficiaries or entrusted or delegated entities such as UN agencies, international financial institutions and agencies of EU Member States. In each case, a reference to the relevant contractual obligations must be included in the respective financing agreement, procurement and grant contracts, and contribution agreements.

7. SUSTAINABILITY

AoS 1:

Sustainability is paramount to ensure that the benefits and results achieved continue beyond the implementation period. The following key factors contribute to sustainability:

The AoS is designed with strong involvement and commitment from all key stakeholders, including government agencies, industry bodies. The Ministry of Industry and Technology (MoIT) and other relevant governmental bodies have demonstrated a high level of ownership by actively participating in the planning and stages. The establishment of a dedicated task force and technical committee, which includes representatives from both the public and private sectors, ensures continuous stakeholder engagement and ownership. The institutional capacity of the beneficiaries has been strengthened through comprehensive training programmes and capacity-building activities. Inspectors and enforcement personnel in MoIT have received specialised training to ensure they are well-equipped to enforce ESPR effectively. Additionally, the detailed guidelines and best practice manuals have been developed to support ongoing compliance and enforcement activities.

Strong partnerships between Turkish institutions and their EU counterparts have been fostered. These partnerships will continue to be a key factor in sustaining the benefits of the project. Regular dialogues, study visits, and exchange programs will be maintained to ensure continuous alignment with EU standards and best practices. Additionally, collaboration with industry associations and non-governmental organisations will ensure that the private sector remains engaged and committed to sustainable practices. This regulatory framework provides a solid foundation for the continued enforcement and improvement of eco-design and energy labelling standards. The commitment to ongoing legislative review and updates ensures that Turkish regulations remain aligned with evolving EU standards and best practices.

AoS 2:

This area of support is designed with strong involvement and commitment from all the relevant parties in Türkiye. The strong partnerships and bonds between Turkish institutions with their European counterparts will be fostering our capacity building in science, technology and innovation areas. Additionally, the EIT headquarter has launched strong initiative to structure and established of the EIT Community RIS HUB Türkiye with their own resources. And the project will boost the RIS HUB activities by providing all related parties direct involvements and in-kind contributions.

AoS 3:

The sustainability of the National Integrated Resource Efficiency Assessment Centres Network is critical for its long-term success and impact. The sustainability of REACs will be ensured through a comprehensive strategy that includes developing business plans and ensuring financial sustainability. These business plans will outline operational models, including service offerings, pricing structures, and potential revenue streams. The financial sustainability of the centres will be supported by identifying diverse funding sources, such as grants from Development Agencies, central programmes, and partnerships with industry stakeholders.
The resource efficiency assessment centres will generate standardised, fact-based reports that provide a detailed analysis of resource efficiency improvement opportunities at industrial facilities. These reports will offer data-driven insights into energy, water, and material use, helping producers identify specific areas for optimisation. As the reports adhere to a standardised format, they may be recognised by funding bodies, enhancing their credibility and utility. These documents will not only guide producers in implementing efficiency improvements but also serve as critical support for securing financial incentives, grants, and funding aimed at promoting sustainable industrial practices. Therefore, the centres, in return, will receive more demand from the industry, with the possibility of receiving a certain percentage of the grants and/or credits for implementation of the identified resource efficiency improvement opportunities, which will strengthen the long-term financial sustainability of the action.

Capacity development activities will be conducted which will be directly linked to the needs of the industrial and service sectors, fostering strong engagement and practical application. By creating clear value for industry, these activities will generate ongoing opportunities, ensuring the long-term sustainability and relevance of the network. The resource efficiency assessment centres, in collaboration with local universities, will also actively involve MS and PhD students in their operations, offering them valuable hands-on experience in conducting resource efficiency assessments. This integration will not only enhance the students' practical knowledge but also create a continuous education pipeline for the industrial sectors, fostering innovation and the adoption of sustainable practices. By bridging academia and industry, the centres will ensure that emerging professionals are well-equipped to contribute to resource efficiency improvements while providing ongoing support to industries seeking advanced, research-based solutions, thereby increasing demand to the services provided by the centres.

ANNEX II - GENERAL CONDITIONS

Contents

Part One: Provisions applicable to activities for which the IPA III beneficiary is the contracting authority under IMBC
Article 1 - General principles
Article 1a – Procurement and grant award
Article 1b – Exclusion and administrative sanctions
Article 2 - Communication and Visibility
Article 3 - *Ex-ante* and *ex-post* controls on grant and procurement procedures and *ex-post* controls on contracts and grants to be performed by the Commission
Article 4 - Bank accounts, accounting systems, and costs recognised
Article 5 - Provisions on payments made by the Commission to the IPA III beneficiary
Article 6 - Interruption of payments
Article 7 - Recovery of funds
Article 7a – Financial corrections and closure

Part Two: Provisions applicable to budget support
Article 8 - Policy dialogue
Article 9 - Verification of conditions and disbursement
Article 10 - Transparency of budget support
Article 11 - Recovery of budget support

Part Three: Provisions applicable to this Financing Agreement as a whole, irrespective of the implementation method
Article 12 - Execution period, operational implementation period and contracting deadline
Article 13 - Permits and authorisation
Article 14 - Reporting requirements
Article 15 - Intellectual property rights
Article 16 - Consultation between the IPA III beneficiary and the Commission
Article 17 - Amendment of this Financing Agreement
Article 18 - Suspension of this Financing Agreement
Article 19 - Termination of this Financing Agreement
Article 20 – Applicable law, settlement of disputes
Article 21 – EU restrictive measures

Part One: Provisions applicable to activities for which the IPA III beneficiary is the contracting authority under IMBC

Article 1 - General principles

(1) The purpose of Part One is to lay out the rules for implementing the entrusted budget-implementation tasks as described in Annex I and to define rights and obligations of the IPA III beneficiary and the Commission respectively in carrying out these tasks.

Part One shall apply to the budget-implementation tasks entrusted to the IPA III beneficiary related to the Union contribution alone, or combined with funds of the IPA III beneficiary or funds of a third party, in case such funds are implemented in joint co-financing.

(2) The IPA III beneficiary shall remain responsible for the fulfilment of the obligations stipulated in this Financing Agreement and in the Financial Framework Partnership Agreement (FFPA). In accordance with Article 6, Article 18, Article 19 and Article 21, the Commission reserves the right to interrupt payments, and to suspend and/or terminate this Financing Agreement.

(3) The IPA III beneficiary shall respect the minimum rate of its contribution specified in Annex I. In case of contributions from both the IPA III beneficiary and the Union, the IPA III beneficiary contribution shall be made available at the same time as the corresponding contribution from the Union.

(4) For the purpose of the application of Article 25 of the FFPA on data protection, personal data shall be:

- processed lawfully, fairly and in a transparent manner in relation to the data subject;
- collected for specified, explicit and legitimate purposes and not further processed in a manner that is incompatible with those purposes;
- adequate, relevant and limited to what is necessary in relation to the purposes for which they are processed;
- accurate and, where necessary, kept up to date;
- processed in a manner that ensures appropriate security of the personal data and
- kept in a form which permits identification of data subjects for no longer than is necessary for the purposes for which the personal data are processed.

Personal data included in documents to be kept by the IPA III beneficiary in accordance with paragraph 2 of Article 1a has to be deleted once the deadlines set out in that paragraph have expired.

Article 1a – Procurement and grant award

(1) Without prejudice to Article 18(5) of the FFPA, the tasks referred to in paragraph 1 of Article 1 shall be carried out by the IPA III beneficiary in accordance with the procedures and standard documents laid down and published by the Commission for the award of procurement and grant contracts in external actions, in particular, the practical guide on contract procedures for European Union external action (PRAG), in force at the time of the launch of the procedure in question, as well as in accordance with the required visibility and communication standards referred to in Article 2(2).

The IPA III beneficiary shall conduct the procurement and grant award procedures, conclude the resulting contracts, and ensure that all relevant documents for audit trail are in the language of this Financing Agreement.

(2) Without prejudice to Article 49 of the FFPA, the IPA III beneficiary shall keep all relevant financial and contractual supporting documents from the date of the entry into force of this Financing Agreement, or as from an earlier date in case the procurement procedure, call for proposals or direct grant award procedure was launched prior to the entry into force of this Financing Agreement, for five years as from the date of closure of a programme. The IPA III beneficiary shall keep in particular

the following:

(a) Procurement procedures:

i) Forecast notice with proof of publication of the procurement notice and any corrigenda;

ii) Appointment of shortlist panel;

iii) Shortlist report (incl. annexes) and applications;

iv) Proof of publication of the shortlist notice;

v) Letters to non-shortlisted candidates:

vi) Invitation to tender or equivalent;

vii) Tender dossier including annexes, clarifications, minutes of the meetings, proof of publication:

viii) Appointment of the evaluation committee;

ix) Tender opening report. including annexes;

x) Evaluation / negotiation report, including annexes and bids received;[1]

xi) Notification letter;

xii) Cover letter for submission of contract;

xiii) Letters to unsuccessful candidates;

xiv) Award / cancellation notice, including proof of publication;

xv) Signed contracts, amendments, riders, implementation reports, and relevant correspondence.

(b) Calls for proposals and direct award of grants:

i) Appointment of the evaluation committee;

ii) Opening and administrative report including annexes and applications received;[2]

iii) Letters to successful and unsuccessful applicants following concept note evaluation;

iv) Concept note evaluation report;

v) Evaluation report of the full application or negotiation report with relevant annexes;

vi) Eligibility check and supporting documents;

vii) Letters to successful and unsuccessful applicants with approved reserve list following full application evaluation;

viii) Cover letter for submission of grant contract;

ix) Award/cancellation notice with proof of publication;

x) Signed contracts, amendments, riders and relevant correspondence.

In addition, financial and contractual documents referred to in paragraph 2(a) and 2(b) shall be complemented by all relevant supporting documents as required by the procedures referred to in paragraph 1, as well as all relevant documentation relating to payments, recoveries and operating costs, for example project and on the spot check reports, acceptance of supplies and works, guarantees, warranties, reports of supervising engineers.

(3) Operations co-financed by the Union under the Programme may also receive financing from an international organisation, a Member State, a third country or a regional organisation.

[1] Elimination of unsuccessful bids five years after the closure of the procurement procedure.

[2] Elimination of unsuccessful applications three years after the closure of the grant procedure.

Article 1b – Exclusion and administrative sanctions

(1) When applying the procedures and standard documents laid down and published by the Commission for the award of procurement and grant contracts, the IPA III beneficiary shall accordingly ensure that no EU financed procurement or grant contract is awarded to an economic operator or grant applicant if the economic operator or grant applicant, who either itself, or a person having powers of representation, decision making or control over it, is in one of the exclusion situations provided for in the relevant procedures and standard documents of the Commission.

(2) The IPA III beneficiary shall inform the Commission immediately when a candidate, tenderer or applicant is in an exclusion situation referred to in paragraph (1), or has committed irregularities and fraud as defined in Article 51(5) of the FFPA, or has shown significant deficiencies in complying with main obligation in the implementation of a legal commitment financed by the Union budget.

(3) The IPA III beneficiary shall take into account the information contained in the Commission's Early Detection and Exclusion System (EDES) when awarding procurement and grant contracts. Access to the information can be provided through the liaison point(s) or via consultation using the following means: (European Commission, Directorate-General for Budget, Accounting Officer of the Commission, MO15, B-1049 Brussels, Belgium and by email to BUDG-C01-EXCL-DB@ec.europa.eu with copy to the Commission address identified in Article 3 of the Special Conditions). Any contract or grant concluded with a contractor or grant beneficiary that is in an exclusion situation at the time of conclusion of the contract shall be excluded from Union financing and the financial corrections mechanism in accordance with Article 7a may be applied.

(4) Where the IPA III beneficiary becomes aware of an exclusion situation referred to in paragraph (1) in the implementation of the tasks described in Annex I, the IPA III beneficiary shall, under the conditions of its national legislation, impose upon the economic operator or grant applicant, a rejection from the given procedure and an exclusion from its future procurement or grant award procedures. The IPA III beneficiary may also impose a financial penalty proportional to the value of the contract concerned. Rejections, exclusions and/or financial penalties shall be imposed following an adversarial procedure ensuring the right of defence of the person concerned. The IPA III beneficiary shall notify the Commission in accordance with paragraph (2) of this Article.

Article 2 - Communication and Visibility

(1) In accordance with Article 24 of the FFPA, the IPA III beneficiary shall take the necessary measures to ensure the visibility of EU funding for the activities entrusted to it, and prepare a coherent plan of communication and visibility activities, which should be submitted to the Commission for an agreement within 2 months after the entry into force of this Financing Agreement.

(2) These communication and visibility activities shall comply with the Communications and Visibility Manual for EU External Actions laid down and published by the Commission in force at the time of the activities.

Article 3 - *Ex-ante* and *ex-post* controls on grant and procurement procedures and *ex-post* controls on contracts and grants to be performed by the Commission

(1) The Commission may exercise *ex-ante* controls on award procedures for procurement and grants for the following stages:

(a) approval of contract notices for procurement and any corrigenda thereof;

(b) approval of tender dossiers and guidelines for applicants for grants;

(c) approval of the composition of Evaluation Committees;

(d) approval of evaluation reports, rejection and award decisions[3];

[3] For service contracts this steps includes ex-ante controls concerning approval of the shortlist.

(e) approval of contract dossiers and contract addenda.

(2) With regard to *ex-ante* controls the Commission shall decide:

(a) to perform *ex-ante* controls on all files, or

(b) to perform *ex-ante* controls on a selection of such files, or

(c) to completely dispense with *ex-ante* controls.

(3) If the Commission decides to perform *ex-ante* controls in accordance with paragraph 2(a) or (b) it shall inform the IPA III beneficiary of the files selected for *ex-ante* controls. The IPA III beneficiary shall provide all the documentation and information necessary to the Commission upon being informed that a file has been selected for *ex-ante* control, at the latest at the time of submission of the contract notice or the guidelines for applicants for publication.

(4) The Commission may decide to perform *ex-post* controls on the award procedures that have not been subjected to ex-ante control (within 6 months of the signature of the contract).

(5) The Commission may decide to perform *ex-post* controls, including audits and on-the-spot controls, at any time on any contracts or grants awarded by the IPA III beneficiary arising out this Financing Agreement. The IPA III beneficiary shall make available all the documentation and information necessary to the Commission upon being informed that a file has been selected for *ex-post* control. The Commission may authorise a person or an entity to perform *ex-post* controls on its behalf.

Article 4 - Bank accounts, accounting systems, and costs recognised

(1) After the entry into force of this Financing Agreement, the Accounting Body and the Intermediate Body for Financial Management (IBFM) of the IPA III beneficiary that is the Contracting Authority for the Programme shall open at least one bank account denominated in euro. The total bank balance for the Programme shall be the sum of the balances on all the Programme bank accounts held by the Accounting Body and all participating IBFMs in the IPA III beneficiary. Reporting on all bank accounts linked to each programme shall be recorded via IPA-APP[4].

(2) The IPA III beneficiary shall prepare and submit to the Commission disbursement forecast plans for the duration of the implementation period of the Programme following the template in point (d) of Annex III. These forecasts shall be updated and submitted with each request for funds referred to in Article 5(1) and 5(3), with the annual financial report referred to in Article 14(2) and with the forecast of likely payment requests referred to in Article 33(3) FFPA. The disbursement forecasts plans shall be based on real and actual needs and supported by a documented detailed analysis (including the planned contracting and payment schedule per contract) which shall be available to the Commission upon request.

(3) The initial disbursement forecast plan shall contain summary annual disbursement forecasts for the whole implementation period and monthly disbursement forecasts for the first twelve months of the Programme. Subsequent plans shall contain summary annual disbursement forecasts for the balance of the implementation period of the Programme and monthly disbursement forecasts for the following fourteen months.

(4) The IPA III beneficiary is required to establish and maintain an accounting system in accordance with Clause 4(3)(a) of Annex A to the FFPA which will hold at least the information for the contracts managed under the Programme indicated in Annex IV.

(5) Pursuant to Article 57(2) of the FFPA, costs recognised in the accounting system maintained under the section 4 of this Article must have been incurred, accepted and paid and correspond to actual costs proven by supporting documents and shall be used when appropriate to clear pre-financing paid by the IPA III beneficiary under local contracts.

[4] IPA-APP is a dedicated IT application developed by DG NEAR to replace iPerseus that was the tool used for monitoring the implementation of pre-accession funds under indirect management by beneficiary countries (IMBC).

Article 5 - Provisions on payments made by the Commission to the IPA III beneficiary

(1) Each request for pre-financing shall comprise a declaration of expenditure for the Programme, including the amounts contracted, disbursed and costs recognised.

(2) The first pre-financing payment shall be for 100% of the forecast disbursements for the first year of the disbursement forecast plan pursuant to Article 4(2). This request for pre-financing shall be supported by the bank mandates for all the bank accounts of the Programme, if applicable.

(3) The IPA III beneficiary shall submit subsequent pre-financing payment requests when the total bank balance for the Programme falls below the disbursements forecast for the following five months of the Programme.

(4) Each request for additional pre-financing shall include:

a) The bank balances for the Programme at the cut-off date of the request;

b) The updated bank mandates for all the bank accounts of the Programme, if applicable;

c) A forecast of disbursement for the Programme for the following fourteen months at the cut-off date of the request as referred to in Article 4(2);

d) Reporting in IPA-APP.

(5) The IPA III beneficiary may request for each subsequent pre-financing the amount of total disbursements forecast for the fourteen months following the cut-off date of the request, less the balances referred to in paragraph 4(a) at the cut-off date of the request for funds, increased by any amount funded by the IPA III beneficiary under paragraph 6 and not yet reimbursed.

The Commission reserves the right to reduce each subsequent pre-financing payment if the total bank balances held by the IPA III beneficiary under this Programme exceeds the disbursement forecast for the next fourteen months.

(6) Where the payment is reduced under paragraph 5, the IPA III beneficiary must fund the Programme from its own resources up to the amount of the reduction. The IPA III beneficiary may then request the reimbursement of that funding as part of the next request for funds as specified in paragraph 5.

(7) Pursuant to Article 33(1) of FFPA, the Commission reserves the right to process partial payments within the limits of the funds available. Once funds are made available again, the Commission shall process immediately the payment of the remaining amount.

(8) The Commission shall have the right to recover excessive bank balances which have remained unused for more than twelve months. Before exercising this right, the Commission shall invite the IPA III beneficiary to give reasons for the delay in disbursing the funds and to demonstrate a continuing need for them within the next following two months.

(9) Interest generated by the bank accounts used for this Programme shall not be due to the Commission.

(10) Following Article 33(4) of the FFPA, when the time limit for payment request is interrupted by the Commission for more than two months, the IPA III beneficiary may request a decision by the Commission on whether the interruption is to be continued.

(11) The certified final statement of expenditure referred to in Article 36(1)(a) of the FFPA shall be submitted by the NAO no later than 16 months after the end of operational implementation period.

Article 6 - Interruption of payments

(1) Without prejudice to the suspension or termination of this Financing Agreement according to Articles 18 and 19 respectively, as well as without prejudice to Articles 38 and 39 of the FFPA, the Commission may interrupt payments partially or fully, if:

(a) the Commission has established, or has serious concerns that the IPA III beneficiary has committed substantial errors, irregularities or fraud questioning the legality or regularity of the underlying particular transactions in the implementation of the Programme, or has failed to

comply with its obligations under this Financing Agreement, including obligations regarding the implementation of the Visibility and Communication plan;

(b) the Commission has established, or has serious concerns, that the IPA III beneficiary has committed systemic or recurrent errors, irregularities, fraud or breach of obligations under this or other Financing Agreements, provided that those errors, irregularities, fraud or breach of obligations have a material impact on the implementation of this Financing Agreement or call into question the reliability of the IPA III beneficiary's internal control system or the legality and regularity of the underlying expenditure.

Article 7 - Recovery of funds

(1) In addition to cases referred to in Article 40 of the FFPA, the Commission may recover the funds from the IPA III beneficiary as provided in the Financial Regulation, in particular in case of:

(a) failure to ensure achievement of outcomes and use of outputs for the intended purpose as set out in Annex I

(b) non eligible expenditure;

(c) non respect of the co-financing rate, as provided in Annex I;

(d) expenditure incurred as a result of errors, irregularities, fraud or breach of obligations in the implementation of the Programme, in particular in the procurement and grant award procedures.

(e) weakness or deficiency in the management and control systems of the IPA III beneficiary which leads to application of financial correction.

(2) In accordance with national law, the NAO shall recover the Union contribution paid to the IPA III beneficiary from recipients who were in any situation defined in paragraph 1 points (b) or (d) of this Article or referred to in Article 40 of the FFPA. The fact that the NAO does not succeed in recovering all or part of the funds shall not prevent the Commission from recovering the funds from the IPA III beneficiary.

(3) Amounts unduly paid or recovered by the IPA III beneficiary, amounts from financial, performance and pre-financing guarantees lodged on the basis of procurement and grant award procedures, amounts from financial penalties imposed by the IPA III beneficiary on candidates, tenderers, applicants, contractors or grant beneficiaries, to the IPA III beneficiary shall be either re-used for the Programme or returned to the Commission.

Article 7a – Financial corrections and closure

Further to Articles 42, 43 and 47 of the FFPA, supplementary guidance on the examination and acceptance of accounts procedure, including financial corrections, and closure shall be provided by the Commission.

Part Two: Provisions applicable to budget support

Article 8 - Policy dialogue

The IPA III beneficiary and the Commission commit to engage in a regular constructive dialogue at the appropriate level on the implementation of this Financing Agreement.

Article 9 - Verification of conditions and disbursement

(1) The Commission shall verify the conditions for the payment of the tranches of the budget support component, as identified in the relevant Appendix to Annex I.

(2) Where the Commission concludes that the conditions for payment are not fulfilled, it shall inform the IPA III beneficiary thereof without undue delay.

(3) Disbursement requests submitted by the IPA III beneficiary shall be eligible for EU financing provided that they are in accordance with the provisions set out in Annex I and the relevant Appendix and that they are submitted during the operational implementation phase.

(4) The IPA III beneficiary shall apply its national foreign exchange regulations in a non-discriminatory manner to all disbursements of the budget support component.

Article 10 - Transparency of budget support

The IPA III beneficiary hereby agrees to the publication by the Commission, of this Financing Agreement and any amendment thereof, including by electronic means, and of such basic information on the budget support which the Commission deems appropriate. The content of such publication shall be in accordance with the EU laws applicable to the protection of personal data.

Article 11 - Recovery of budget support

All or part of the budget support disbursements may be recovered by the Commission, with due respect to the principle of proportionality, if the Commission establishes that payment has been vitiated by a serious irregularity attributable to the IPA III beneficiary, in particular if the IPA III beneficiary provided unreliable or incorrect information, or if corruption or fraud was involved.

Part Three: Provisions applicable to this Financing Agreement as a whole, irrespective of the implementation method

Article 12 - Execution period, operational implementation period and contracting deadline

(1) The execution period of the Financing Agreement is the period during which the Financing Agreement is implemented and includes the operational implementation period as well as a closure phase. The duration of the execution period is stipulated in Article 2(1) of the Special Conditions, and it shall start on the conclusion of this Financing Agreement and it shall end on the final date for implementing the Financing Agreement.

(2) The operational implementation period is the period in which all operational activities covered by procurement contracts, grant contracts and contribution agreements are completed. The duration of this period is stipulated in Article 2(2) of the Special Conditions, and it shall start on the conclusion of this Financing Agreement.

(3) The operational implementation period shall be respected by the Contracting Authority when concluding and implementing procurement contracts, grant contracts and contribution agreements within this Financing Agreement.

(4) Without prejudice to Article 29(2) of the FFPA, costs related to the activities shall be eligible for EU financing only if they have been incurred during the operational implementation period. The costs incurred before the entry into force of this Financing Agreement shall not be eligible for EU financing unless provided otherwise in Article 7 of the Special Conditions.

(5) Pursuant to Article 29(3)(b) of the FFPA, and without prejudice to Article 28 thereof and Article 7 of the Special Conditions, the following expenditure incurred by the IPA III beneficiary shall not be eligible for funding under this financing agreement:

a) bank charges, costs of guarantees and similar charges;

b) fines and financial penalties;

c) expenses of litigation;

d) currency exchange losses;

e) debts and debt service charges (interest);

f) provisions for losses, debts or potential future liabilities;

g) credits to third parties, unless otherwise specified in the special conditions;

h) negative interest charged by banks or other financial institutions.

(6) The procurement contracts, grant contracts and contribution agreements shall be concluded at the latest within three years of the conclusion of the Financing Agreement, except for:

(a) amendments to legal commitments already concluded, which do not result in an increase of the EU contribution;

(b) legal commitments to be concluded after early termination of an existing procurement contract;

(c) legal commitments relating to audit and evaluation, which can be signed after the operational implementation period;

(d) change of the implementing entity.

(7) A procurement contract, grant contract or contribution agreement which has not given rise to any payment within two years of its signature shall be automatically terminated and its funding shall be de-committed, except in case of litigation before judicial courts or arbitral bodies.

Article 13 - Permits and authorisation

Without prejudice to Article 27 of the FFPA, any type of permit and/or authorisation required for the implementation of the Programme shall be provided in due time by the competent authorities of the IPA III beneficiary, in accordance with national law.

Article 14 - Reporting requirements

(1) For the purpose of the general reporting requirements to the Commission set out in Article 59 of the FFPA on the annual report on the implementation of IPA III assistance, the NIPAC shall use the template provided by the Commission.

(2) For the purpose of Article 60 of the FFPA, the NIPAC shall submit a final report to the Commission on the implementation of the activities implemented under indirect management by the IPA III beneficiary of this Programme at the latest sixteen months after the end of operational implementation period. The NIPAC shall use the template provided by the Commission.

(3) For the purpose of Article 61(1) of the FFPA the NAO shall provide by 15 January of the following financial year in electronic format a copy of the data held in the accounting system established under Article 4(4). This should be supported by a signed un-audited summary financial report in accordance with point (c) of Annex III.

(4) For the purpose of the specific reporting requirements under indirect management set out in Article 61(2)(a) and 61(3) of the FFPA, the NAO in the IPA III beneficiary shall use the templates provided for in points (a) and (b) of Annex III.

Article 15 - Intellectual property rights

(1) Contracts financed under this Financing Agreement shall ensure that the IPA III beneficiary acquires all necessary intellectual property rights with regard to information technology, studies, drawings, plans, publicity and any other material made for planning, implementation, monitoring and evaluation purposes.

(2) The IPA III beneficiary shall guarantee that the Commission, or any body or person authorised by the Commission, shall have access and the right to use such a material. The Commission will only use such material for its own purposes.

Article 16 - Consultation between the IPA III beneficiary and the Commission

(1) The IPA III beneficiary and the Commission shall consult each other before taking any dispute relating to the implementation or interpretation of this Financing Agreement further pursuant to Article 20.

(2) Where the Commission becomes aware of problems in carrying out procedures relating to the implementation of this Financing Agreement, it shall establish all necessary contacts with the IPA III beneficiary to remedy the situation and take any steps that are necessary.

(3) The consultation may lead to an amendment, suspension or termination of this Financing Agreement.

(4) The Commission shall regularly inform the IPA III beneficiary of the implementation of activities described in Annex I, which do not fall under Part One of these General Conditions.

Article 17 - Amendment of this Financing Agreement

(1) Any amendment of this Financing Agreement shall be made in writing, including by an exchange of letters.

(2) If the IPA III beneficiary requests an amendment, the request shall be submitted to the Commission at least three months before the amendment is intended to enter into force except in duly justified cases.

(3) The Commission can amend the documents in Annexes III and IV without this necessitating an amendment to this Financing Agreement. The IPA III beneficiaries shall be informed in writing about any such amendment and its entry into force.

Article 18 - Suspension of this Financing Agreement

(1) The Financing Agreement may be suspended in the following cases:

(a) The Commission may suspend the implementation of this Financing Agreement if the IPA III beneficiary breaches an obligation under this Financing Agreement;

(b) The Commission may suspend the implementation of this Financing Agreement if the IPA III beneficiary breaches any obligation set under the procedures and standard documents referred to in Article 18(2) of the FFPA;

(c) The Commission may suspend the implementation of this Financing Agreement if the IPA III beneficiary does not meet requirements for entrusting budget implementation tasks;

(d) The Commission may suspend the implementation of this Financing Agreement if the IPA III beneficiary decides to suspend or cease the EU membership accession process;

(e) The Commission may suspend this Financing Agreement if the IPA III beneficiary breaches an obligation relating to respect for human rights, democratic principles and the rule of law and in serious cases of corruption or if the IPA III beneficiary is guilty of grave professional misconduct proven by any justified means. Grave professional misconduct is to be understood as any of the following:

- a violation of applicable laws or regulations or ethical standards of the profession to which a person or entity belongs, or
- any wrongful conduct of a person or entity which has an impact on its professional credibility where such conduct denotes wrongful intent or gross negligence.

(f) This Financing Agreement may be suspended in cases of force majeure, as defined below. "Force majeure" shall mean any unforeseeable and exceptional situation or event beyond the parties' control which prevents either of them from fulfilling any of their obligations, not attributable to error or negligence on their part (or the part of their contractors, agents or employees) and proves insurmountable in spite of all due diligence. Defects in equipment or material or delays in making them available, labour disputes, strikes or financial difficulties cannot be invoked as force majeure. A party shall not be held in breach of its obligations if it is prevented from fulfilling them by a case of force majeure of which the other party is duly informed. A party faced with force majeure shall inform the other party without delay, stating the nature, probable duration and foreseeable effects of the problem, and take any measure to minimise possible damage. If force majeure impacts only part of the Programme, the suspension of the Financing Agreement can be partial. Neither of the Parties shall be held liable for breach of its obligations under this Financing Agreement if it is prevented from fulfilling them by force majeure, provided it takes measures to minimise any possible damage.

(2) The Commission may suspend this Financing Agreement without prior notice.

(3) The Commission may take any appropriate precautionary measure before suspension takes place.

(4) When the suspension is notified, the consequences for the on-going or to be signed procurement contracts, grant contracts, and contribution agreements shall be indicated.

(5) A suspension of this Financing Agreement is without prejudice to the interruption of payments and termination of this Financing Agreement by the Commission in accordance with Article 6 and Article 19.

(6) The parties shall resume the implementation of the Financing Agreement once the conditions allow, with the prior written approval of the Commission. This is without prejudice to any amendments of this Financing Agreement which may be necessary to adapt the Programme to the new implementing conditions, including, if possible, the extension of the operational implementation and execution

periods, or the termination of this Financing Agreement in accordance with Article 19.

Article 19 - Termination of this Financing Agreement

(1) If the issues which led to the suspension of this Financing Agreement have not been resolved within a maximum period of 180 days, either party may terminate the Financing Agreement at 30 days' notice.

(2) When the termination is notified, the consequences for the on-going procurement and grant contracts, contribution agreements and such contracts or grants, and contribution agreements to be signed shall be indicated.

(3) The termination of this Financing Agreement shall not preclude the possibility of the Commission to make financial corrections in accordance with Articles 43 and 44 of the FFPA.

Article 20 – Applicable law, settlement of disputes

(1) This Agreement is governed by EU law.

(2) If a dispute concerning the interpretation, application or validity of the Agreement cannot be settled amicably, it shall be settled by arbitration in accordance with the 2012 PCA Arbitration Rules, subject to the following:

(a) Panel composition

For claims of EUR 500 000 or above: the panel shall be composed of three arbitrators. Each party shall appoint one arbitrator within 40 calendar days after the notice of arbitration has been sent. The two arbitrators appointed by the parties shall in turn appoint a third arbitrator to act as presiding arbitrator.

For claims below EUR 500 000: the panel shall be composed of one arbitrator, unless the parties agree otherwise.

If the panel is not composed within 80 calendar days after the notice of arbitration is sent, either party may request the PCA Secretariat or other mutually acceptable other neutral authority to appoint the necessary arbitrator(s).

(b) Seat

The seat of the arbitration panel shall be The Hague, Netherlands.

(c) Language

The language of the proceedings shall be English or another mutually acceptable official language of the European Union. Evidence may be produced in other languages, if agreed by the parties.

(d) Procedure

Recourse to interim measures, third party interventions and amicus curiae interventions is excluded.

If the panel is requested by a party to treat information or material confidentially, the decision shall be made in form of a reasoned order and after hearing the other party (10 calendar days to submit observations). The panel shall weigh the reasons for the request, the nature of the information and the right to effective judicial protection. The panel may in particular:

- make disclosure subject to specific undertakings or
- decide against disclosure, but order the production of a non-confidential version or summary of the information or material, containing sufficient information to enable the other party to express its views in a meaningful way.

If the panel is requested to hear the case in camera, the decision shall be made after hearing the other party (10 calendar days to submit observations). The panel shall take into account the reasons for the request and the objections of the other party (if any).

If the panel is requested to interpret or apply European Union law, it shall stay the proceedings and request the 'President of the High Court of Paris' (Président du Tribunal de grande instance de Paris, 'juge d'appui'), in accordance with Articles 1460 and 1505 of the French Civil Procedural Code to request a preliminary ruling from the Court of Justice of the European Union in accordance with Article 267 TFEU. The proceedings before the arbitral tribunal shall resume once the decision by the juge d'appui is taken. The decision of the Court of Justice and of the juge d'appui shall be binding on the panel.

The arbitral award shall be final and binding on the parties and be carried out by them without delay.

Either party may however request that the award is reviewed by the The Hague Court of Appeal (Gerechtshof Den Haag) on the basis of the applicable national law. In this case, the award shall not be considered final until the end of this procedure. The decision by the reviewing court shall be binding on the panel.

(e) Costs

The costs of arbitration shall consist of:

- the fees and reasonable expenses of the arbitrators
- reasonable costs of experts and witnesses as approved by the panel and
- the fees and expenses of the PCA Secretariat for the arbitration proceedings (e.g. catering, providing for clerks, room, interpretation).

The arbitrators' fees shall not exceed:

- EUR 30 000 per arbitrator if the contested amount is below EUR 1 000 000
- 15% of the contested amount if that amount is above EUR 1 000 000. In any case the arbitrators' fees shall not exceed EUR 300 000.

The costs of arbitration shall be borne by the parties in equal share, unless otherwise agreed.

The parties shall bear their own costs of legal representation and other costs incurred by them in relation to the arbitration.

(f) Privileges and immunities

The agreement to pursue arbitration under the 2012 PCA Arbitration Rules does not constitute and cannot be interpreted as a waiver of privileges or immunities of any of the parties, to which they are entitled.

Article 21 – EU restrictive measures

(1) Definitions

(a) "EU Restrictive Measures" means restrictive measures adopted pursuant to the Treaty on European Union (TEU) or to the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU).

(b) "Restricted Person" means any entities, individuals or groups of individuals designated by the EU as subject to the EU Restrictive Measures[5].

(2) In all their relations, the Parties recognise that under EU law no EU funds or economic resources are to be made available directly or indirectly to, or for the benefit of, Restricted Persons.

[5] www.sanctionsmap.eu. The sanctions map is an IT tool for identifying the sanctions regimes. The source of the sanctions stems from legal acts published in the Official Journal of the European Union (OJ). In case of discrepancy between the published legal acts and the updates on the website it is the OJ version that prevails.

(3) The IPA III Beneficiary shall ensure that no transaction subject to a verified hit against the EU sanctions list shall benefit directly or indirectly from EU funding. The IPA III Beneficiary commits to ensure this obligation:

(a) by screening for hits against the EU sanctions list, before entering into, and before making payments under, the relevant agreements, each Contractor, Grant Beneficiary, and Final Recipient with whom the IPA III Beneficiary has or is expected to have a direct contractual relationship (direct recipient), so as to assess whether such recipient is a Restricted Person.

(b) by screening or through other appropriate means (that may include an ex-post verification) on a risk based approach basis, that no entity that would indirectly receive EU funding is a Restricted Person.

(4) In the event that IPA III Beneficiary assesses that any of the recipients (direct or indirect) of the EU funding is a Restricted Person, IPA III Beneficiary shall promptly inform the Commission.

(5) Without prejudice to the obligation in point 3 above, should the Commission assess that the use of Union financial assistance under IPA III results or has resulted in a breach of EU restrictive measures, the corresponding amounts shall not be eligible for the Union financial assistance under IPA III. This is without prejudice to any rights that the Commission may have to suspend or terminate the action affected by such breach, to recover any EU funding contributed by the Commission, or to suspend or terminate this financing agreement.

(6) The determination of remedial measures will be made in accordance with the principle of proportionality. Remedial measures shall apply only to the EU funding made available to, or for the benefit of, a recipient for the period during which it remained a Restricted Person.

(7) This clause is without prejudice to the exceptions contained in the EU Restrictive Measures.

Annex III(a) Financial Report - Total Budget
as per Article 61(2)(a)* of FFPA
as per Article 61(2)(b)* of FFPA

IPA III beneficiary Financial Report (*)

Programme Reference	Financing Agreement CRIS reference number	Programme Budget			Local Contract Activities																												Recovery context				Bank Balances (EU contributions)		
					Total Amount Contracted			Contracted %			Total Amount Decommitted on closure	Decommitted %			Total Amount Disbursed			Disbursed %			Total Costs Recognised			Costs %			Total Open Pre-financing			Open Pre-financing %			Errors	Irregularities	Fraud	No context	Total	Total as % budget	Total as months' forecast disbursements
1	2	3			4			5			6	7			8			9			10			11			12			13			14	15	16	17	18	19	20
		3a	3b	3c	4a	4b	4c	5a (auto) 100%	5b (auto) 100%	5c (auto) 100%	6a	6b	6c	7a (auto) 100%	7b (auto) 100%	7c (auto) 100%	8a (auto) 100%	8b (auto) 100%	8c (auto) 100%	9a (auto) 100%	9b (auto) 100%	9c (auto) 100%	10a (auto) 100%	10b (auto) 100%	10c (auto) 100%	11a (auto) 100%	11b (auto) 100%	11c (auto) 100%	12a (auto) 100%	12b (auto) 100%	12c (auto) 100%	13a (auto) 100%	13b (auto) 100%	13c (auto) 100%							
		EU contribution	National contribution	Other sources	EU contribution	National contribution	Other sources	EU contribution	National contribution	Other sources	EU contribution	National contribution	Other sources	EU contribution	National contribution	Other sources	EU contribution	National contribution	Other sources	EU contribution	National contribution	Other sources	EU contribution	National contribution	Other sources	EU contribution	National contribution	Other sources	EU contribution	National contribution	Other sources	EU contribution	National contribution	Other sources							
AAP 2022	JAD.XXXXXX																																							
CBC AAOS 2021	JAD.XXXXXX																																							

(*) Annual financial report to be submitted by 15 February with cumulative data as at 31 December of the previous financial year
(**) Financial report for the 14 months period to be submitted by 31 July with cumulative data as at 30 June

I, the undersigned _____, NAO for IPA III Beneficiary _____, hereby declare that the above financial report/statement is complete, accurate and true in accordance with Article 61(3) of FFPA

Annex III(b): Annual Financial Report - individual programme EU contribution
as per Article Article 61(2)(a) of
FFPA

IPA III beneficiary Annual financial report (*)

Programme Reference	Financing Agreement OPSYS reference number	Programme EU Contribution Budget	Local Contract Activities									
			Total Amount Contracted	Contracted %	Total Amount Decommitted on closure	Decommited %	Total Amount Disbursed	Disbursed %	Total Costs Recognised	Costs %	Total Open Pre-financing	Open Pre-financing %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
				4/3*100%		6/4*100%		8/4*100%		10/4*100%		12/4*100%
AAP 2022	JAD.XXXXXX											
Action 1	ACT-XXXXX											

(*) 15 February

I, the undersigned _____, NAO for IPA III beneficiary _____, hereby declare that the above financial report/statement is complete, accurate and true in accordance with Article 61(5) of FFPA.

Annex III(c): annual accounting cut-off report
as per Article 61(1) of FFPA

IPA III beneficiary annual accounting year-end cut-off report (*)

EU decision	EU contract	Title	Local contract reference	Contractor / Legal Entity Form (LEF)	Contract type	Contract signature date	Contract implementation start date	Contract implementation end date	Contract status	IPA EU - initial contract value	IPA EU - Current contract value	IPA EU - Paid amount	RAL	IPA EU - Recoveries	IPA EU - Pre-financing paid	IPA EU - Pre-financing cleared	IPA EU - Open pre-financing	IPA EU - Cost recognised	IPA EU - Incurred and accepted cost not paid	IPA EU - Cost in workflow - invoice amount (before assessment of amount eligible)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	19 b/a	20

(*) to be submitted by 15 January

I, the undersigned _____, NAO for IPA III beneficiary _____, hereby declare that the above financial report/statement is complete, accurate and true in accordance with Article 61(5) of FFPA.

* This template is also to be used also for IPA I and IPA II programmes

Annex III(d) - disbursement forecast plan
as per Article 4(2) of FA GC

Data as of: _____

IPA III beneficiary Disbursement forecast plan

Programme Reference	Financing Agreement OPSYS reference number	Disbursement Forecast Plan (Add years as necessary)																	
		Monthly Disbursement Forecast (for RIF: 12 months for first request for pre-financing/ 14 months for subsequent pre-financing, for annual financial report and forecast of likely payment requests: 24 months)																	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Total for 12 months	13	14	Total for 14 months*	15-24	Total for 24 months**
AAP 2021	JAD.XXXXXX																		
CBC AA/BB (2024 allocation)																			
MAAP Environment																			

** Columns O to Q to be used for subsequent pre-financing

* Columns O to S to be used for for annual financial report and forecast of likely payment requests

Annex III(e) - forecast of likely payment requests
as per Article 33(3) of FFPA

Data as of: _____

IPA III beneficiary Forecast of likely payment requests

Financing Agreement OPSYS reference number or equivalent	Programme reference	FA entry into force	Contracting Deadline	Operational Implementation Deadline	Local Budget Allocation in EUR*	EU funds paid by EC in EUR	RAL at 31/12/21 in EUR	RIFs at EU in EUR	Total Forecast 202X-202Y	202X Forecast (by months)														202Y Forecast				
										Total 202X	01-202X	02-202X	03-202X	04-202X	05-202X	06-202X	07-202X	08-202X	09-202X	10-202X	11-202X	12-202X	Total 202Y	Q1/202Y	Q2/202Y	Q3/202Y	Q4/202Y
1	2	3	4	5	6	7	8=6-7																					
	NP 2012																											
Total of IPA I Programmes																												
	2015 AAP - Obj 1/Obj2: (IMBC)																											
	CBC 2016 AA-BB																											
	MAAP Environment																											
Total of IPA II Programmes																												
	2021 AAP (IMBC)																											
Total of IPA III Programmes																												
Total of IPA I & IPA II & IPA III Programmes																												

* LBA corresponds to the total EU contribution for IMBC until the contracting deadline; after the contracting deadline it corresponds to the total contracted.

Key data

For each local contract the information required is:

1. EU decision

Programme reference, e.g. Annual Action Programme 2022

2. EU contract

Financing Agreement OPSYS reference number, e.g. 2014/031-878

3. Title

Local contract title

4. Local contract reference

5. Contractor / Legal Entity Form (LEF)

6. Contract type

E.g. Grant, Service, Supply, Works, Twinning,...

7. Contract signature date

Date on which the last party signs the contract

8. Contract implementation start date

The signature date for the contractor, the signature date for the contracting authority, the date on which the contract enters into force and the date on which contract implementation starts are distinct concepts, which may all be the same day or may be different days.
In particular, the contract implementation start date (= first day on which eligible costs under the contract may be incurred) may be established after the contract has been signed through a respective clause in the contract, an Administrative Order, etc. Your system may hold all of these dates; but for the purposes of the year-end cut-off report the critical date is the start date of implementation.

9 Contract implementation end date

Adjusted for amendments where relevant. This is not normally the same as the final date for completion where this includes time for invoicing, guarantee periods, etc.
The contract implementation end date is the last day on which eligible costs under the contract may be incurred. The contract may allow additional time for finalising the contract administration or a period between the provisional and final acceptance of the work done; but this additional time is not relevant for the year-end cut-off report.

10. Contract status

OPEN, CLOSED, TERMINATED, NOT STARTED (if start date of activities is after cut-off date)

11. IPA EU - Initial contract value

Initial legal commitment amount of the IPA part (EU funding).

12. IPA EU - Current contract value

Amount after amendments (where relevant)

Current contract value will include any change of amounts contracted through an addendum modifying the contract.

13. IPA EU - Paid amount

Total amount paid under the contract; i.e. pre-financing payments + amount of invoices directly paid – recoveries).

14. RAL

The 'reste à liquider' is the 'Outstanding commitment'

The amount committed but not yet paid out to beneficiaries and contractors from the IPA EU amount.

15. IPA EU - Recoveries

Total value of recoveries (both pre-financing recoveries and expenditure recoveries) made under the contract (where relevant).

Recoveries will usually be of pre-financing. Pre-financing recoveries are purely cash transfers, which have no impact on total cost. Occasionally recoveries will be against payments for expenditure, which were initially accepted as eligible but subsequently rejected on the basis of new information. Expenditure recoveries will reduce the total reported cost on the contract (please see point 19.).

16. IPA EU - Pre-financing paid

Total value of pre-financing paid under the contract (where relevant).

Pre-financing is a payment intended to provide the beneficiary with a float, i.e. a cash advance. As such, it is paid before the goods and services are delivered (in the case of procurement contracts) and before the occurrence of eligible costs by beneficiaries (in the case of grant agreements). Pre-financing is recognised on the balance sheet when cash is transferred to the recipient.

17. IPA EU - Pre-financing cleared

Total value of pre-financing cleared.

The payment of pre-financing is recognised as an asset. In accordance with the relevant accounting rule, the pre-financing asset is generally derecognised (i.e. cleared / reduced) as follows:

• if the amount of an interim/final invoice or cost claim, or part of it, is justifying the use of a pre-financing, then the validation of these eligible expenditures will generate a clearing of the pre-financing;

• if the beneficiary does not use (part of) the pre-financing, then the pre-financing amount will be partially or totally recovered from the beneficiary.

18. IPA EU - Open pre-financing

The totals from 16 and 17 will give the total open (un-cleared) pre-financing paid under the programme, i.e. pre-financing paid – pre-financing cleared

19. IPA EU - Cost recognised

Total eligible costs incurred, accepted, paid (direct payment of costs plus clearance of pre-financing under the contract) and proven by supporting documents.

It is calculated by the following formula: 19 = 12 (IPA EU-Current contract value) – 14 (RAL) – 18 (IPA EU-Open pre-financing) – 15 (IPA EU – Recoveries) Please include in the calculation of the 'IPA EU – Cost recognised' only recoveries of expenditure reducing the recognised cost (+19 bis (IPA EU – incurred and accepted cost not yet paid) – ONLY if you are not able to implement a separate column 19 bis in the report)

Costs will represent the eligible value of work that has been:

Ø incurred under the contract, accepted, paid by the contracting authority (directly or through cleared pre-financing) and proven by supporting documents,

Ø incurred and paid by the contractor (where relevant - to sub-contractors or by grant beneficiaries, for example) and accepted and paid by the contracting authority; In the case of interim costs the final acceptance is understood to depend on the final outcome of the contract.

Note that:

** Accrued costs (estimated value of work done but not yet invoiced) are not required.*

** Amounts committed but not paid are not costs for the purpose of this report.*

** Pre-financing paid either by the contracting authority or by the contractor (where relevant) is not cost.*

19 bis. IPA EU – Cost incurred and accepted but not yet paid

Examples are:

• invoices in the workflow that are certified correct (incurred and accepted) but that will be paid only in the following reporting period or

• retention monies.

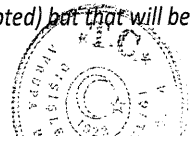

Please note: Should you – e.g. for technical reasons – not be able to implement this column in your report please add the respective amounts exceptionally directly in column 19 notifying the reason for their inclusion stating: 'Column 19 include cost incurred, accepted but not yet paid, in the amount of '(...)', for the following reason:'(...)' or inform us in a side letter of the relevant amounts per contract.
Please further note that the amounts inserted in this column are considered as cost incurred and accepted only for the purpose of this year-end cut-off report but not for the purpose of the Annual Financial Report or the Request for Funds where only cost recognised (incurred, accepted, paid and proven by supporting documents) should be considered.
Where costs are reported with an invoice (usually procurements)

20. Cost in workflow - Invoice amount (before assessment of amount eligible)
Invoices and reports received but not still approved.
Where there is no invoice and costs are identified from a financial report (usually grants)

20. Cost in workflow - Financial report amount (before assessment of amount eligible)
Reports received but not still approved.

Annex IV to the Financing Agreement
Accrual Based Accounting System Minimum Specification

The accounting system of the IPA III beneficiary shall meet following requirements:

1. Reflect the organisational structure put in place for the internal control systems suited to the performance of duties. In particular before an operation is authorised, all aspects (both operational and financial) of the operation have to be verified by members of staff other than the one who initiated the operation. The person dealing with the verification cannot be subordinated to the initiator of the transaction.

2. Include an audit trail for all transactions and amendments.

3. Possess adequate physical and electronic security including back-up and recovery systems.

4. The accounting system should hold at least the following information for the local contracts managed under each programme:

   (a) Contract reference;

   (b) Contract value including any amendments;

   (c) Contract signature dates (both parties);

   (d) Contract implementation start date;

   This is in addition to the contract signature date and may differ from it, as when the contract works start date is given after the signature of the contract through an Administrative Order.

   (e) Contract implementation end date including any amendments;

   This is the final date on which eligible costs can be incurred. It does not include any guarantee period or time allowed for report preparation by the contractor.

   (f) Total paid (cash) by contract;

   (g) Pre-financing paid by contract;

   Explicit recognition and recording on the balance sheet of contractually required pre-financing.

(h) Cost recognised – direct (by contract);

Explicit recognition of cost as a charge to expenses for the year. Some payments will directly cover costs already incurred. No pre-financing is involved. They may be final payments where any pre-financing has already been cleared or interim payments where pre-financing has been cleared or where the contract does not include the provision of pre-financing.

(i) Cost recognised – indirect (by contract);

Explicit recognition of cost as a charge to expenses for the year. Some invoices or cost claims submitted by a grant beneficiary or contractor will relate to costs that are covered by pre-financing paid earlier in the implementation period of the grant agreement or contract. In these cases, the payment made will be less than the reported cost. It may even be zero if all the cost is covered by pre-financing. (it will certainly be zero if the reported costs are insufficient to absorb the pre-financing and a recovery order is issued for the unused balance of the pre-financing.) In all such cases the system should record the full value of the reported eligible cost as expenses for the year and reduce the balance of pre-financing by the amount of cost offset against the pre-financing when determining the amount payable.

(j) Recovery orders to reduce pre-financing (by contract);

Recognition of the reduction of pre-financing on the balance sheet following a recovery of unused pre-financing.

(k) Recovery orders to reduce cost (by contract);

When a recovery is made against cost that had earlier been accepted – possibly following an investigation for fraud. In such cases the recorded costs for the year must be reduced if the cost was accepted in the same year as the subsequent recovery; or income must be recorded where the cost was accepted in an earlier year than that of the recovery.

(l) Supplier's invoice date for each invoice or other document accompanied by a financial report giving rise to recognised costs;

(m) Recovery context information on ineligible cost and recoveries.

Z-2025/77371317-ABGY/40852002

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, Avrupa Birliği Delegasyonu'na saygılarını sunar ve imzalanmış olan IPA III "Türkiye İçin 2024 Yıllık Eylem Programına ait Finansman Anlaşmasını" ekte sunmaktan şeref duyar.

Bakanlık, Türkiye'nin 27. Fasıl Müzakere Pozisyonunda belirtildiği üzere, Türkiye Cumhuriyeti'nin söz konusu Anlaşma'dan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmesinin, taraf olmadığı andlaşmalara ilişkin Türkiye Cumhuriyeti'nin pozisyonunu değiştirdiği şeklinde yorumlanamayacağını not eder.

Finansman Anlaşmasının imzacıları yukarıda kayıtlı açıklamanın Finansman Anlaşması yorumlanırken dikkate alınacağı konusunda mutabıktırlar.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, Avrupa Birliği Delegasyonu'na en derin saygılarını bu vesileyle bir kez daha ifade etmekten şeref duyar.

Ankara, 30 Ekim 2025

Ek: Belirtildiği gibi.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu

ANKARA

Z-2025/77371317-ABGY/40852002

The Ministry of Foreign Affairs, Directorate for EU Affairs of the Republic of Türkiye presents its compliments to the Delegation of the European Union and has the honour to enclose herewith the signed IPA III "Financing Agreement on the Annual Action Programme for Türkiye for the Year 2024"

The Ministry notes that the implementation by the Republic of Türkiye of its obligations arising from this Agreement shall not be construed as altering the Republic of Türkiye's position vis-à-vis the treaties that it is not a party to, as referred to in Türkiye's negotiating position on Chapter 27.

The signatories of the Financing Agreement agree that the above-mentioned statements will be taken into consideration in the interpretation of the Financing Agreement.

The Ministry of Foreign Affairs, Directorate for EU Affairs of the Republic of Türkiye avails itself of this opportunity to renew to the Delegation of the European Union the assurances of its highest consideration.

Ankara, 30 October 2025

Encl.: as stated.

Delegation of the European Union to Türkiye
ANKARA

AVRUPA BİRLİĞİ TÜRKİYE DELEGASYONU

Ares (2025) 9659306

NOTA

Avrupa Birliği Delegasyonu Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığına saygılarını sunar.

Avrupa Birliği Delegasyonu, "Türkiye için 2024 Yıllık Eylem Programına ait Finansman Anlaşmasının" 27 Ekim 2025 tarihinde imzalandığını bildiren Bakanlıklarının Z-2025/77371317-ABGY/40852002 sayılı ve 30 Kasım 2025 tarihli Nota'sını aldığını bildirmekten şeref duyar. Delegasyon Nota'da bulunan ilave ifadeleri kaydeder ve bu bağlamda geçerliliklerini onaylar. Buna ilave olarak, Komisyon, Finansman Anlaşmasının onay sürecinin kendi tarafında tamamlandığını teyit eder.

Avrupa Birliği Delegasyonu Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığına teşekkür eder ve bu vesileyle en derin saygılarını yineler.

Ankara, 03 Kasım 2025

Türkiye Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanlığı
ANKARA

DELEGATION OF THE EUROPEAN UNION
to the REPUBLIC OF TÜRKİYE

Ares(2025) 9659306

NOTE VERBALE

The Delegation of the European Union presents its compliments to the Ministry of Foreign Affairs, Directorate for EU Affairs of the Republic of Türkiye.

The Delegation of the European Union has the honour to acknowledge the receipt of the Ministry's Note Verbale N° Z-2025/77371317-ABGY/40852002 dated October 30, 2025 informing us that IPA III "Financing Agreement on the Annual Action Programme for Türkiye for the Year 2024" was signed on October 27, 2025. The Delegation has taken note of the additional statements made in the Note Verbale and confirms their validity in this context. Furthermore, the Commission confirms that the approval process for the Agreement has been completed on its side.

The Delegation of the European Union thanks the Ministry of Foreign Affairs, Directorate for EU Affairs of the Republic of Türkiye, and avails itself of this opportunity to renew the assurances of its highest consideration.

Ankara, 03 November 2025

DELEGATION OF THE EUROPEAN UNION TÜRKİYE 1

Ministry of Foreign Affairs
of the Republic of Türkiye
ANKARA

Address: Uğur Mumcu Cad. 88, 4th Floor, Gaziosmanpaşa, 06680 Ankara/Türkiye
Tel: (+90.312) 459 87 00 Fax : (+90.312) 446 67 37
E-mail: delegation-turkey@ec.europa.eu – Website: www.avrupa.info.tr